МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ЗАКОРДОННИХ СПРАВ ГРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І КУЛЬТУРИ РЕСПУБЛІКИ КІПР
МАРІУПОЛЬСЬКА МІСЬКА РАДА
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЄВРОПЕЙСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
ФОНД «АНАСТАСІОС Г.ЛЕВЕНДІС» (РЕСПУБЛІКА КІПР)
ЯННІНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ГРЕЦЬКА РЕСПУБЛІКА)
МЕССІНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ІТАЛІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА)

Міжнародна науково-практична заочна конференція

Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи

18 вересня 2015 року

Збірник матеріалів конференції

Україна – Маріуполь – МДУ

ББК 94я43
УДК 082(063)

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної заочної конференції (18 вересня 2015 року). – Маріуполь, 2015, 385 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 2 від 23.09.2015)

Збірник містить тези учасників Міжнародної науково-практичної заочної конференції, які висвітлюють питання щодо сучасних технологій навчання та виховання, забезпечення якості вищої освіти у контексті автономії вузів, наукової співпраці університетів як основи інтернаціоналізації вищої освіти, національних пріоритетів і європейських орієнтирів вищої школи, інноваційних процесів у реформуванні вищої освіти України.

©Маріупольский державний університет, 2015

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
NATIONAL ACADEMY OF PEDAGOGICAL SCIENCES OF UKRAINE
HELLENIC MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
CYPRUS MINISTRY OF EDUCATION AND CULTURE
MARIUPOL CITY COUNCIL
MARIUPOL STATE UNIVERSITY
EUROPEAN PUBLIC LAW ORGANIZATION
ANASTASIOS G. LEVENTIS FOUNDATION (CYPRUS)
UNIVERSITY OF IOANNINA (GREECE)
UNIVERSITY OF MESSINA (ITALY)

International Remote Research-to-Practice Conference

Universities International Activities as a Factor of the Innovational Development of the Higher School

September 18, 2015

Conference proceedings

Ukraine-Mariupol-MSU

ВВК 94я43
UDK 082(063)

UNIVERSITIES INTERNATIONAL ACTIVITIES AS A FACTOR OF THE INNOVATIONAL DEVELOPMENT OF THE HIGHER SCHOOL: proceedings of the International Remote Research-to-Practice Conference (*September 18, 2015).* - Mariupol, 2015. – 385 p.

Recommended by the Academicc Council Of Mariupol State University for publication and distribution via the Internet (Minutes No 2 dated 23.09.2015)

The collection contains the abstracts of the participants of the International research-to-practice remote conference that highlight the issues of modern technologies used in instructing and training as well as providing the high quality of higher education in the context of universities' autonomy, scientific cooperation between universities as a basis for the internationalization of higher education, national priorities and European guidelines of higher school and innovative processes in reforming higher education of Ukraine.

© Mariupol State University, 2015

СЕКЦІЯ І
ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ПІДСЕКЦІЯ: ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ

УДК 378:615.825:796.015.56
Базильчук О.В.
Хмельницький національний університет
Карпюк Р.П.
Академія рекреаційних технологій та права

СУЧАСНІ ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДО РОБОТИ З ВІДНОВЛЕННЯ ЗДОРОВ'Я СПОРТСМЕНІВ

У тезах вказано, що у період глобального соціокультурного зрушення відбувається зміна освітньої парадигми, пов'язаної з вихованням нової генерації майбутніх фахівців з фізичної реабілітації. Однією з найважливіших умов забезпечення цього процесу є формування корпусу фахівців для роботи з відновлення спортсменів, готових і здатних реалізовувати принципи гуманістично орієнтованої соціальної політики у своїй практичній діяльності. У попередній час такого роду робота була досить обмежена, як за масштабом, так і за спектром кваліфікаційних характеристик тих фахівців з фізичної реабілітації, які формувалися для цієї особливої в багатьох відношеннях діяльності. Це призвело не тільки до зміни змісту вищої фізкультурної освіти, спрямованої на вирішення нових освітніх завдань, а й до переосмислення принципів, що відображають сутність і новий зміст освіти в галузі фізичної реабілітації.

У сучасний період відбуваються глобальні перетворення в науці, техніці, соціальній сфері, політиці, культурі, що створюють унікальну життєву ситуацію. Філософи й соціологи дають новому типові суспільства, що формується, такі назви, як «постіндустріальний», «інформаційний», «мультикультурний» і навіть «постсучасний».

З позицій сьогодення освітня практика стає більш різноманітною. Як зазначають Д.Н. Давиденко і Г.Н. Пономарьов, освіта в галузі фізичної культури стає елементом культури сучасного суспільства, завдяки їй здійснюється підготовка людей як до фізичної (рухової) діяльності, так і до соціокультурної [1, с. 52].

Відновні процеси є найважливішою ланкою працездатності спортсмена. Здатність до відновлення при м'язовій діяльності є природною властивістю організму спортсмена, що істотно визначає його тренованість. Тому швидкість і характер відновлення різних функцій після фізичних навантажень є одним з критеріїв оцінки функціональної підготовленості спортсменів. Відновлення є сукупністю фізіологічних, біохімічних і структурних змін, що відбуваються в організмі спортсмена після тренування.

Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи з відновлення здоров'я спортсменів повинна здійснюватися з урахуванням таких принципів, як: неперервність, диверсифікованість, фундаментальність, інтегрованість, гуманітаризація, демократизація, гуманізація, інтеграція зі спортивною наукою, комп'ютеризація.

Неперервність, як принцип, належить до числа найважливіших методологічних принципів пізнання, що забезпечують цілісність, системність, послідовність сприйняття буття й, зокрема, формування у процесі вищої фізкультурної освіти ґрунтовних знань, умінь та навичок щодо роботи з відновлення здоров'я спортсменів. У неперервній освіті важливу роль відіграє інтеграція як індивідуальних, так і соціальних аспектів особистості майбутнього фахівця з фізичної реабілітації та її відновлюваної діяльності. Диверсифікованість освітніх структур можна визначити через диференціацію навчальних закладів щодо найменування й профілю, варіативності форм і рівня навчання, організаційних і правових основ їхньої діяльності, суспільного престижу й відповідного статусу. Диверсифікованість вищої фізкультурної освіти в сучасних умовах є об'єктивною тенденцією її функціонування й розвитку. Завдання фундаменталізації освіти полягають у забезпеченні оптимальних умов для виховання гнучкого й багатогранного наукового мислення, створенні внутрішньої потреби у саморозвитку й самоосвіті майбутнього фахівця з

фізичної реабілітації протягом всього його життя. Інформатизація вищої фізкультурної освіти є обов'язковою умовою підготовки майбутніх конкурентоспроможних фахівців з фізичної реабілітації. Тільки маючи достатній рівень технологічної підготовленості й інформаційної культури, фахівець з фізичної реабілітації здатний адекватно діяти в навколишньому світі, орієнтуватися в проблемних ситуаціях, знаходити раціональні засоби вирішення різних проблем, пов'язаних з відновлення здоров'я спортсменів.

Результатом професійної підготовки виступає готовність майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи з відновлення здоров'я спортсменів. Критеріями і показниками готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи з відновлення здоров'я спортсменів є: мотиваційний (наявність пізнавальних мотивів, розвиток яких підвищує активність студентів в оволодінні новими знаннями про різноманітні засоби відновлення здоров'я спортсменів), когнітивний (наявність гуманітарних, соціально-економічних, природничонаукових, психолого-педагогічних і медико-біологічних знань та знань з фізичної реабілітації; здатність інтегрувати отримані базові знання з сучасними досягненнями у сфері відновлення здоров'я спортсменів), діяльнісний (сформованість умінь застосовувати отримані знання у відновленні здоров'я спортсменів), комунікативний (здібності до колективних дій, до організації взаємодії зі спортсменами, які мають ушкодження, уміння та навички міжособистісного спілкування).

Таким чином, підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації засновується на професійно орієнтованих знаннях і уміннях щодо відновлення здоров'я спортсменів, включає навчально-пізнавальну, діяльнісну та соціально-комунікативну складові.

1. Давиденко Д. Н. Размышления о понятиях и сущности образования в области физической культуры / Д. Н. Давиденко, Г. Н. Пономарев // Теория и практика физической культуры. – 2004. – № 5. – С. 52–55.

Bazylchuk O., Karpyuk R.

MODERN PRINCIPLES OF PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE SPECIALISTS ON A PHYSICAL REHABILITATION TO WORK ON HEALTH RENEWAL OF SPORTSMEN

This article is based on the professional preparation of future specialists on a physical rehabilitation to work on health renewal of sportsmen could be carried out taking into account such principles, as: continuity, extension the sorts of activity, solidity of knowledge, integrating, humanitarization, democratization, humanizing, integration with sporting science, computerization.

УДК 378.14:796.011.3

Григоренко Г.В.
Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет»

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ КОМПОНЕНТИ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У тезах надається характеристика структурних компонентів процесу професійно-педагогічної освіти студентів факультету фізичного виховання, який включає: когнітивні, пізнавально-духовні компоненти; аксіологічні і праксіологічні компоненти; мотиваційно-потребнісні компоненти. Стверджується про необхідність формування у студентів факультету фізичного виховання індивідуальної здібності до особистісного самоконтролю, самоактуалізації всіх означених компонентів професійно-педагогічної підготовки, тому що їх розвиток наближає майбутнього педагога до особистісно-соціальних стандартів його педагогічної майстерності.

Необхідність реформування сучасної системи підготовки фахівців в галузі освіти обумовлена тим, що в науково-освітньому середовищі України сформована нова парадигма освіти, положення якої вимагають від сучасних вчителів загальноосвітньої школи, викладачів вищої педагогічної школи, фахівців управління національною системою освіти і науки нового типу фахового мислення, інноваційних стратегій щодо реалізації освітньо-виховних функцій в суспільстві.

Нова парадигма освіти, за аргументованим твердженням К. Баханова та І. Беха, грунтується на комплементарній орієнтації навчально-вихованих чинників на особистість учня, студента та інших учасників освітньо-виховних процесів у різних ланках освітнього простору, визнання кожного із них рівноправним суб'єктом навчально-виховної взаємодії; на діалог, як основну визначальну організаційно-педагогічну форму розвиваючого, особистісного спілкування. Дидактичні принципи освіти розглядаються у невід'ємному структурно-функціональному зв'язку

із загальнопедагогічними та спрямовані на персоніфікований розвиток суб'єкта освітньо-виховного середовища загальноосвітньої школи, технічного навчального закладу (ліцею, коледжу), вищого навчального закладу [1, 2, 3, 4, 5, 6].

Основною метою роботи є обґрунтування структурно-функціональних компонентів системи професійно-педагогічної підготовки студентів факультету фізичного виховання у вищому навчальному закладі. Методологічною основою нашого дослідження став системно-структурний підхід до вирішення поставлених завдань. В процесі дослідження ми використовували наступні **методи**: аналіз, синтез, порівняння, класифікація, моделювання та узагальнення.

Основним науково-практичним напрямком модернізації фахової підготовки студентів факультету фізичного виховання педагогічних університетів ми вбачаємо технологізацію навчально-виховного процесу у відповідності до сучасних досягнень педагогічної акмеології, взаємозв'язку всіх компонентів системи вищої фахової освіти, комплексної моделі формування педагогічної культури та майстерності.

У викладеному аспекті нашого дослідження вважаємо за доцільне розкрити сутність поняття «особистісно орієнтоване навчання», яке є базовим в структурі професійно-педагогічної підготовки вчителя фізичної культури. У результаті аналізу цього поняття ми солідарні з науковими поглядами К. Баханова, І. Беха, І. Якиманської, які розглядають зміст цього педагогічного явища, як організацію навчання на підґрунті глибокої поваги до особистості учнів, студентів, врахування особливостей індивідуального розвитку, ставлення до них, як до свідомого та особистісно-відповідального суб'єкта навчально-виховної взаємодії, який усвідомлює свою унікальність, гідність, партнеродомінантність, обдарованість, конкурентоздатність, позитивні стратегії на майбутнє навчально-виховної та фахової діяльності, поважає оточуючих людей [1, 2, 3]. Вивчення означеної проблеми привело нас до визначення того, що формування у майбутніх педагогів в галузі фізичної культури педагогічної майстерності потрібно розглядати, як цілісний і цілеспрямований та керований процес, до якого входять наступні структурно-функціональні компоненти:

- ***когнітивні, пізнавально-духовні компоненти,*** що включають знання з теорії і методики фізичного виховання, педагогічної акмеології, медично-біологічного, валеологічного, гуманітарного, психолого-педагогічного, суспільно-соціального циклів дисциплін фахової підготовки, на засадах яких педагог об'єктивно враховує індивідуальні особливості пізнавальної, виховної, професійно-орієнтаційної, оздоровчої, здоров'ятворчої, фізкультурної, спортивної, корекційно-реабілітаційної діяльності своїх вихованців; ідентифікує себе, як педагога-професіонала, особистість; реалізує сучасні та ефективні механізми управління та технологізації педагогічних процесів; усвідомлює і дієво реалізує свою фахову місію у формуванні соціокультурної ситуації в суспільстві та ціннісно-духовного ставлення до психосоматичного здоров'я, здорового способу життя, культури здоров'я дітей, підлітків, студентської молоді, дорослих, осіб похилого віку та осіб з особливими психофізичними потребами;

- ***аксіологічні і праксіологічні компоненти,*** сутність яких полягає у сформованості у фахівця ціннісних орієнтацій, духовно-моральних та професійно-педагогічних здібностей; акмеологічних установок; образно-концептуального, санологічного мислення; рухової культури, спортивно-оздоровчої компетентності; діагностичної та оцінно-контрольної підготовленості; здатності до інноваційності в професійній практиці; усвідомлення структурно-функціональної фахової компетентності педагога, освітньо-виховного і фізкультурно-оздоровчого середовища школи, як ланки загальної системи освіти, соціокультурної ситуації та ціннісно-духовного ставлення в суспільстві до здоров'я людини, як світоглядної професійно структурованої здібності до особистісної та педагогічної здоров'я творчості;

- ***мотиваційно-потребнісні компоненти*** і педагогічний досвід, що пов'язані з вище викладеними компонентами педагогічної майстерності, забезпечують фахівцю здатність реалізувати свої фахові можливості в узагальнених вміннях: оптимальна організація, планування, регулювання, контроль, оцінка, корегування, стимулювання педагогічних процесів; ефективне використання інноваційного педагогічного інструментарію в системі «суб'єкт↔суб'єктної» взаємодії вихованців; реалізація професійно-педагогічної рефлексії, як пізнавально-емоційної основи фахового удосконалення. В цьому аспекті нашої роботи ми повністю солідарні з науковими поглядами І. Беха, який стверджує, що «основним механізмом забезпечення психологічної якості

педагога виступає особистісна синтезуюча рефлексія, яка видозмінює всю шкалу цінностей особистості і створює систему нових, життєвих орієнтирів» [2, с. 89], розвиток яких наближає майбутнього педагога до особистісно-соціальних стандартів його педагогічної майстерності. Починаючи з першого курсу навчання в педагогічному університеті кожен студент на рівні інтеріоризації цілей фахової підготовки, повинен уявляти цей процес, як індивідуалізований вплив інтерактивних педагогічних технологій формування, що об'єктивно відображає рівень його професійно-педагогічної компетентності, особистісний рівень педагогічної культури. Виникає необхідність раннього формування у студентів факультету фізичного виховання індивідуальної здібності до особистісного самоконтролю, самоактуалізації всіх компонентів їх професійно-педагогічної підготовки, на засадах якої здійснюється привласнення студентами знань, навичок, умінь, рухової та педагогічної культури, соціально-моральних цінностей. Домінування рефлексії в фаховій підготовці майбутнього вчителя фізичної культури забезпечує транспозицію цього компоненту професійно-педагогічної підготовки студентів у сферу фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Таким чином, викладені у нашому дослідженні ключові структурно-функціональні компоненти фахової підготовки майбутніх вчителів фізичної культури свідчать про те, що освітньо-виховні цілі, визначені Національною доктриною розвитку освіти в XXI столітті можуть бути досягнуті на основі інтенсивної технологізації процесів навчання, виховання та фахової підготовки педагогічних працівників, а вчителю фізичного виховання, викладачу-тренеру повинні бути притаманні ознаки індивідуалізованого рівня педагогічної культури, розуміння місії фахівців фізичної культури.

1.Баханов К. Організація особистісно-орієнтованого навчання / К. Баханов. – М.: Основа, 2008. – 159 с.
2.Бех І. Д. Виховання особистості. Особистісно-орієнтований підхід: Теоретико-технологічні засади: [наук. видання] / І. Д. Бех.– К. : Лебідь, 2003. – 280 с.
3.Якиманская И.С. Личностно-ориентированноеобучение в современнойшколе / И.С.Якиманская. – М.: Сентябрь, 2000. – 176 с.
4.Шиян О.І. Державна освітня політика з питань здорового способу життя молоді: монографія /Олена Шиян; Нац. акад. держ.упр. при Президентові України. – Л.,2010. – 295с.
5.ГригоренкоВ.Г. Інноваційні організаційно-педагогічні умови функціонування інтерактивних виховних технологій особистісно орієнтованого формування в учнів загальноосвітньої школи культури здоров'я/ В.Г.Григоренко. – Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць [За ред. проф. В.І.Сипченка]. – Слов'янськ: СДПУ, 2011. – Вип. LV. – Ч. ІІІ. – С. 196 – 207.
6.Григоренко Г.В. Атрибутована реалізація інтерактивних соціально-педагогічних технологій : В кн. Педагогічні технології формування в учнів загальноосвітньої школи культури здоров'я / Г.В.Григоренко // За ред. В.Г.Григоренко, С.О.Омельченко. – Слов'янськ: Вид-во СДПУ, 2010. – С. 58 – 98.

Grigorenko G.

STRUCTURAL AND FUNCTIONAL COMPONENTS OF PROCESS OF THE PROFESSIONAL PEDAGOGICAL PREPARATION OF THE STUDENTS OF PHYSICAL TRAINING FACULTY

The article gives the characteristic of structural components of process of the professional pedagogical education of the students of Physical Training Faculty, which includes cognitive, informative, spiritual components; axiological and praxeological components and need-motivational components. The author pays attention on need of formation at students of Physical Training Faculty the individual ability to self-checking, self-updating the main components of professional and pedagogical preparation, because their development approaches future teacher to personal and social standards of his pedagogical skill.

УДК 378.147.016:51:62-057.4

Грицюк О.С.
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

ТЕХНОЛОГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Тези присвячено розробці та впровадженню у процес навчання майбутніх інженерів технології забезпечення професійної спрямованості математичної підготовки. Розглядаються перспективи підвищення ефективності викладання математики і спеціальних дисциплін шляхом створення інтегрованих курсів. Пропонується інтегроване

практичне заняття з курсу математики і теоретичної механіки для опанування математичним апаратом за допомогою розв'язання інженерних завдань.

В умовах інтеграції до Європейського освітнього простору й вибору шляху реформування вищої освіти згідно з положеннями, викладеними у Болонській декларації, для досягнення позитивних результатів освіти студенти мають оволодівати професійними навичками не лише на прикінці, а й протягом усього навчання. Це можливо лише завдяки реалізації професійно спрямованих педагогічних технологій, передусім у математичній підготовці студентів інженерних спеціальностей.

Проблемі створення ефективної технології, яка б забезпечувала професійну спрямованість математичної підготовки, присвячені дослідження таких науковців як В. Хом'юк [1], О. Кравчук [2], Н. Полякова [3], Ю. Чичко [4] та ін.

Міркуючи над процесом формування професійної компетентності майбутніх інженерів у процесі математичної підготовки, В. Хом'юк зазначає, що у результаті поверхневого вивчення математики студенти не вміють переносити знання, отримані в процесі вивчення математики, для пояснення процесів, що досліджуються у загальнопрофесійних і спеціальних дисциплінах [1]. О. Кравчук підкреслює, що вивчення математики неможливе без запам'ятовування основних формул, теоретичних положень, використання яких у процесі логічних міркувань приводить до результату (доведення теореми, розв'язання задачі) [2]. Водночас Н. Полякова зазначає, що без конкретних математичних знань уповільнюється розуміння принципів устрою і використання сучасної техніки, сприйняття різного роду інформації [3, с. 73].

При організації практичних, лабораторних занять і самостійної роботи студентів доцільно використовувати професійно спрямовані завдання у складі інтегрованого курсу.

На думку Ю. Чичко, інтеграція допомагає зблизити предмети, знайти спільні точки дотику, всебічно і в більшому обсязі піднести зміст дисциплін [4, с. 125].

Практичне заняття з інтегрованого курсу математики і теоретичної механіки починається з формулювання актуальної інженерної проблеми, що стосується певного розділу теоретичної механіки. Потім за допомогою апарату теоретичної механіки конкретне технічне завдання переводиться на загальнотеоретичний рівень. Далі студенти формалізують завдання на базі математичних методів і розв'язують задачу. Наприкінці практичного заняття студенти самостійно роблять висновок про зв'язок між математикою і прикладною інженерією.

Побудоване таким чином практичне заняття передбачає всі етапи формування понятійного апарату теми. Завершується заняття складанням опорного конспекту, який містить необхідні для формування теоретичних знань і практичних навичок формули та означення. Схема практичного заняття подана на рис. 1.

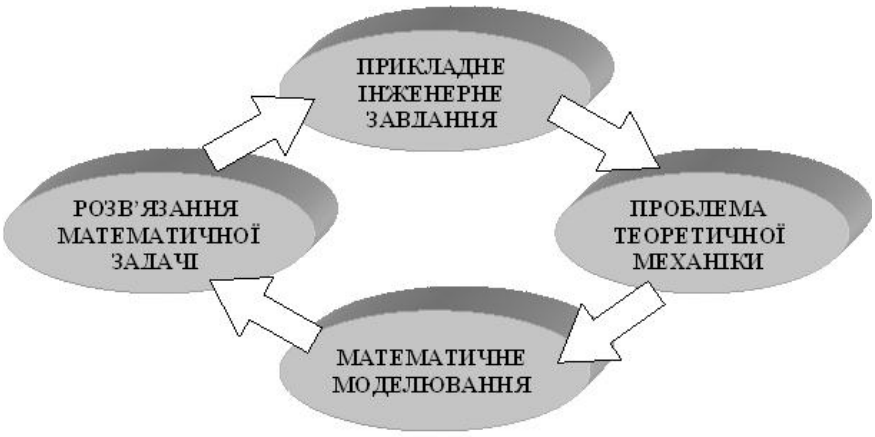

Рис. 1 – Схема практичного заняття інтегрованого курсу з математики і теоретичної механіки

Таким чином**,** запропонована технологія забезпечення професійної спрямованості математичної підготовки майбутніх інженерів, складовою якої є інтегрований курс з математики і

теоретичної механіки, дозволяє максимально розкрити професійну спрямованість математичної підготовки майбутніх інженерів.

1. Хом'юк В. В. Формування математичної компетентності у майбутніх інженерів-машинобудівників [Електронний ресурс] / В. В. Хом'юк // Інноваційні педагогічні технології у підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою : досвід, проблеми, перспективи : Матеріали Міжнародної науково-методичної Інтернет-конференції (Вінниця, 3 жовтня 2013 р.). – Режим доступу : https://docs.google.com/file/d/ 0B23xOM6EvX0gMXdwX296Q2tNTWc/edit?pli=1.
2. Кравчук О. М. Психолого-педагогічні аспекти організації самостійної роботи студентів математичного факультету [Електронний ресурс] / О. М. Кравчук // Наукові роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2014. – Режим доступу : http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/4214/1/afspektu.doc.
3. Полякова Н. М. Підвищення ефективності викладання математики і інформатики як результат поєднання інноваційних і традиційних технологій навчання / Н. М. Полякова // Дидактика математики : проблеми і дослідження : Міжн. зб. наук. робіт. – Донецьк: Фірма ТЕАН, 2008. – Вип. 29. – С. 70–75.
4. Чичко Ю. В. Интегрированное занятие как активный метод обучения в образовательном процессе / Ю. В. Чичко // Педагогика и методика образования. – 2011. – № 5. – С. 124–126.

Grytsiuk O.

TECHNOLOGY SUPPORT THE PROFESSIONAL ORIENTATION OF TRAINING IN MATHEMATICS OF FUTURE SPECIALISTS IN TECHNICAL SPECIALTIES

The article deals with the development and implementation of technology support the professional orientation of training in mathematics into the learning engineering students. The prospects of increasing the efficiency of teaching mathematics and special subjects through the creation of integrated courses are explored. Integrated mathematics and theoretical mechanics practice for learning mathematics by solving engineering problems is proposed.

УДК 372.881(043)=111

Hruzevych N.
Mariupol State University

THE IMPORTANCE OF A FOREIGN LANGUAGE TEACHER COMMUNICATIVE ROLE

The author of the article makes an attempt to present convincing factors which prove the importance of the communicative role of a teacher at the lessons of English in foreign language institutions of higher education especially for monolingual student groups which are surrounded by non-authentic verbal environment after classes.

Supervising function of a teacher, non -authentic verbal environment, communicative role, monolingual groups, tutorial work, diverse learners.

Today, when students of higher level of education feel deficiency in class-work hours, and many hours of their preparation to the practical lessons are attributed to their self-studying, we believe the urgency to reconsider this approach to be the most important and functional for contemporary students. To begin with let us state that teaching students foreign languages requires many hours of practicing in-class and under the supervision of a teacher. Useless to say that the modern way of teaching students, even online, involves a supervising function of a teacher, whose participation, involvement into the process of studying plays important instructing, correcting and communicative roles. It has become a well-known fact that there is hardly any Language School in the world, which negates the importance of the communicative approach to learning languages. In the conditions of monolingual groups studying, we have to emphasize the need in raising the communicative role of a teacher for this kind of students as the most indispensable requirement. Siting the words from the book "Teaching English as a Foreign Language" by David Riddel, we follow the author's words that it is impossible to teach without a teacher as it is not possible to teach to use a computer without a computer [1; 23].

There is a reasonable, in our understanding, opinion expressed by N.D. Galskova, that the process of learning foreign languages in conditions of monolingual student groups bears an artificial character as students are deprived of everyday communication as well as socializing in this language after classes, which is called guided language studying apart from the verbal environment [2; 10]. So it will be correct in this article to focus on teaching and the role of a teacher more than studying as a way of self-acquired knowledge by students themselves.

It is worth mentioning here that to reach an excellent result in teaching monolingual student groups a foreign language the teacher strictly has to follow logically structured stages of teaching the material (lexical, grammar, phonetic), learning which, students get the impression of submerging into the language

verbal environment reached by using direct and natural methods that means teaching students oral speech avoiding translation from one language to another. As it was stated before, this kind of teaching will help to ease the process of understanding how the language functions and how it should be used relying on a supervising role of an experienced teacher.

The following criterion as "fluency of speech" is a key subject in teaching students a foreign language and the saying "practice makes perfect" can only help to intensify the meaning of tutorial work for the students of a foreign language. In regards to this statement it should be pointed out that lately the importance of self-study work was attached to all the programmes of higher education institutions in Ukraine due to the integration into the Bologna system. It gradually reduced the amount of student tutorial work and increased the role of a teacher as an instructor, consequently the communicative role of a teacher was substantially minimised and brought us to the phenomenon of "a language barrier" students feel due to their lack of practice in oral speech. We strongly believe that learning languages process for gaining a future professional qualifications in foreign languages institutions of higher education must offer students the adequate amount of a tutorial work and practice in acquiring well-trained language skills. Thus, in the present article we will make an attempt to describe the most sufficient ways of teaching foreign languages in non-authentic verbal environment where the teacher plays the integral part and works for getting high results in teaching monolingual student groups. On a more general level, it is useful to think of teaching as similar to not one but several other professions, combining the skills of business management, human relations, and theatre arts. As it is said metaphorically "Teachers have been likened to orchestra conductors, gardeners, engineers, and artists. Indeed, depending on which aspect of the job one is considering, any of these references may be appropriate" [3].

So, the teacher is expected to be the link between theauthentic verbal environment and a student body, performing: a) understanding of the central concepts, tools of inquiry, and structure of the aspects taught creating learning experiences to make them meaningful to students; b) understanding how students learn and develop providing learning opportunities that support their development in studying results; c) understanding how students differ in their approaches to learning creating instructional opportunities adapted to diverse learners; d) creating a learning environment that encourages positive social interaction, active engagement in learning, and self-motivation; e) using knowledge of communication techniques to foster active inquiry, collaboration, and supportive interaction [4]. All these principles of teaching, in our opinion, are possible to employ on the assumption of a good deal of tutorial work students of foreign language departments should have to break the barrier in using a foreign language as a means of communication.

1. Riddell D. Teach EFL / D. Riddell. – London: Hodder Education, 2013. – 323 p.
2. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам / Н. Д. Гальскова. – М. : Аркти-Глосса., 2000. – 165 с.
3. Мухина І. А.Чтотакоепедагогическаямастерская [Електронний ресурс] / І. А. Мухіна. – Режим доступу: http://www.lelien.org/CHTO-TAKOE-PEDAGOGICHESKAYA?lang=fr;
4. Larner Marjorie. Pathways Heinemann / Marjorie Larner. – Portsmouth: NH, 2004. – P. 46–79.
5. The 7 Roles of a Trainer in the 21st Century [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www. cdns3.trainingindustry.com/media/16697970/

Грузевич Н.І.
КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
Автор статті намагається довести важливість комунікативної ролі викладача на заняттях з іноземної мови у вищих навчальних закладах для одномовних груп студентів, які після занять знаходяться поза межами середовища мови, яка вивчається.

УДК 374.71(477)(43)
Золотько Ю.С.
Маріупольський державний університет

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ АНДРАГОГІЧНОГО ПІДХОДУ В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ ДОРОСЛИХ

У тезах андрагогіка розглядається як чинник особистісного та професійного зростання дорослого. Визначені принципи та форми освіти дорослих. Окреслені особливості навчання дорослих в системі післядипломної освіти педагогічних працівників на прикладі Маріупольського державного університету.

Конкурентноспроможність фахівців на ринку праці залежить від рівня освіченості людей, розвитку їх творчих сил, готовності до змін, уміння пристосовуватися до нових умов і співіснувати в них, уміння перенавчатися, здобувати нові знання в постійно змінюваному світі. У час реформ майже у всіх сферах життя України освіта дорослих стає пріоритетом і невід'ємним компонентом безперервної освіти, умовою становлення особистості протягом усього життя.

У зв'язку з вищезазначеним, зауважимо, що в останні десятиліття зріс інтерес до андрагогіки. В «Українському педагогічному словнику» андрагогіка визначається як «педагогіка дорослих, одна з педагогічних наук, яка займається дослідженням проблем освіти, самоосвіти й виховання дорослих» [1, с. 25]. Завданнями андрагогіки є опрацювання змісту, організаційних форм, методів і засобів навчання дорослих.

В Україні вивченням різних аспектів науки навчання дорослих займаються дослідники відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН (Л.Б. Лук'янова, Н.Г. Ничкало., Л.Є. Сігаєва, О.І. Щербак). Теоретико-методологічні засади підготовки педагогів до інноваційної діяльності висвітлені у працях І.М. Дичківської, І.А. Зязюна, С.О. Сисоєвої, В.О. Сластьоніна та ін.

Аналіз теоретичних досліджень освіти дорослих дозволив встановити, що андрагогічний підхід ґрунтується на наступних принципах навчання дорослої людини: пріоритет самостійного навчання; принцип спільної діяльності – взаємодії учня з викладачем, з іншими учнями з планування, реалізації й оцінювання процесу навчання; принцип опори на досвід дорослого учня; індивідуалізація навчання – створення програми власного навчання; системність навчання – відповідність цілей, змісту, форм, методів, засобів навчання й оцінювання результатів навчання; контекстність навчання – орієнтація на конкретні, життєво важливі для учня цілі з урахуванням професійної, соціальної, побутової діяльності учня; принцип актуалізації результатів навчання – швидке застосування на практиці отриманих знань, умінь і навичок; принцип елективності навчання – надання учневі свободи вибору цілей, змісту, форм, методів, джерел, термінів, місця навчання; принцип розвитку освітніх потреб; принцип свідомого навчання [2, с. 28–29].

Варто наголосити, що організація освіти дорослих в Україні здійснюється у рамках формальної освіти, або інституційного виду навчання (в освітніх установах – вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації – за навчальними планами та програмами відповідно до державних стандартів та вимогам до рівня підготовки випускника навчального закладу, завершується отриманням диплома), неформальної освіти (у вигляді організованої систематичної освітньої діяльності, здійснюваної за межами освітніх закладів, яка відрізняється нетрадиційним підходом до організації навчально-пізнавальної діяльності, високим ступенем гнучкості і різноманітності форм, тісним зв'язком із професійним і соціально-культурним середовищем, всебічним стимулюванням самоосвіти, самовиховання та саморозвитку людини) та інформальної освіти або освіти за формою самостійного навчання (набуття знань дорослими людьми в процесі власної трудової діяльності, спілкування через засоби масової інформації) [3, с. 39].

Ми дослідили та виявили особливості навчання в системі післядипломної освіти педагогічних працівників на прикладі Маріупольського державного університету. На факультеті іноземних мов навчання дорослих організовано у двох формах: магістратурі (спеціальність «Управління навчальним закладом») та курсах з вивчення іноземних мов (у Центрі довузівської підготовки та роботи з іноземними студентами). Ми розглядаємо першу з вищезгаданих як елемент формальної освіти, другу – неформальної. При цьому усвідомлюємо, що перелічені вище види навчання взаємопов'язані та в чистому вигляді практично не існують [3, с. 39].

Серед закономірностей навчання дорослих виділяємо наступні:

– обґрунтування значимості навчального матеріалу – доцільність витраченого дорослими часу і сил на вивчення того, що їм пропонують. У зв'язку з цим, навчальний процес потрібно спрямовувати на вирішення вагомих для слухачів проблем, здійснювати допомогу у досягненні конкретної визначеної цілі;

– самостійність у прийнятті рішень – навчання у формі спільної діяльності викладача та отримувача освітніх послуг, створення умов для підтримки партнерських стосунків. Дорослому учневі необхідно надавати можливості для самостійності, самореалізації та самоуправління;

– врахування життєвого досвіду дорослих, обмін досвідом як засіб усунення психологічних бар'єрів та подолання емоційної напруги під час навчання. Практична демонстрація дорослій людині, що її знання як фахівця не є достатніми для вирішення конкретної професійної проблеми може виявитись мотивуючим чинником;

– застосування інтерактивних методів та інформаційних технологій навчання. Безпосередня участь у певних ігрових ситуаціях, імітаціях дає змогу залучати студентів в навчальний процес, підвищувати самоконтроль навчальної діяльності, формувати у слухачів рефлексію своєї діяльності.

Перспектива подальших розвідок вбачається нами у дослідженні ролі андрагогічного підходу до дистанційного навчання дорослих у системі післядипломної освіти.

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко – К.: Либідь, 1997. – 375 с.
2. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / С.О. Сисоєва; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 324 с.
3. Сігаєва Л.Є. Характеристика структури освіти дорослих в сучасній Україні / Л.Є. Сігаєва // Вісн. Житомир. держ. університету. 2011. Вип. 59. Пед. науки С. 38–42.

Zolotko Y.

PRACTICAL USE OF ANDRAGOGICAL APPROACH TO POSTIGRADUATE ADULT LEARNING

In the article andragogy is considered as a factor of an adult's personal and professional growth. The principles and forms of adult learning are defined. The peculiar features of adult learning in postgraduate education at Mariupol state university are highlighted.

УДК 378.147:796.011.3

Зубченко Л.В.
Маріупольський державний університет

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ І ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

У тезах розглянуто процес використання елементів проблемного навчання, який реалізується на практиці використанням проблемних професійних ситуацій.. Висвітлено характерні ідеї проблемного навчання. Розкрито зміст поняття «проблемна ситуація». Основна увага приділена системі творчих вмінь та навичок, які формуються в процесі фахової підготовки спеціалістів галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини з урахуванням специфіки сучасної освіти. Доведено, що прикладні творчі завдання, які повинні вирішити майбутні фахівці, стимулюють студентів до активної творчої роботи, розвивають професійну спрямованість та особисту зацікавленість.

Принципові зміни у політиці, економіці та соціальному житті нашого суспільства обумовили зростання значимості педагогічної праці, оскільки саме система освіти має забезпечити кожному громадянину нашої країни реальні умови для повноцінного розвитку, підвищення загальнокультурного та професійного рівнів, самовдосконалення і самовиховання.

Серед провідних елементів освіти, її стрижнем та визначальною умовою успішного функціонування є підготовка висококваліфікованих спеціалістів [1, с.3]. Аналіз вимог Болонського процесу у галузі професійно-педагогічної освіти свідчить про необхідність підготовки педагога-творця за всією системою середньої, професійної та вищої освіти. В сучасних умовах творчий педагог – це перш за все дослідник, що володіє певними якостями: науковим психолого-педагогічним мисленням, високим рівнем педагогічної майстерності, певною дослідницькою сміливістю, розвинутою педагогічною інтуїцією, критичним аналізом, потребою в професійному самовихованні і активним використанням передового педагогічного досвіду [2, с.5].

Розв'язанню проблем формування творчої особистості студентської молоді у процесі фахової підготовки вчителів фізичного виховання присвячені дослідження О.Ємця, Н.Зубанової, Р.Карпюка, О.Пєхоти, А.Цьося, Б.Шияна та інших. Орієнтації студентів на творчу самореалізацію в майбутній професійній діяльності й визначенню шляхів формування творчої особистості у вищому навчальному закладі присвячені роботи О. Абдулліної, М. Віленського, В. Караковського, О.Киричук, Н.Кичук, А.Мудрика, А.Орлова, Л.Подимової, Р.Скульського, Н.Щуркової. Проблему

педагогічної творчості вчителів розглядали В.Андреєв, В.Кан-Калик, І.Зязюн, М.Нікандров, М.Поташник, С.Сисоєва.

При формуванні творчої особистості майбутнього фахівця галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини, важливе місце посідають ідеї проблемного навчання, його принципи і умови навчання.

Ідеї проблемного навчання розглядалися багатьма дослідниками (І.Лернер, М.Махмутов, В.Оконь, Г.Селевко та інші) в різних напрямках. Так, В.Оконь проблемне навчання розглядає як сукупність дій при організації проблемних ситуацій, формулювання проблем, надання учням необхідної допомоги у вирішенні проблем, перевірка цих рішень і, нарешті, керівництво процесом систематизації і закріплення набутих знань. М.Махмутов стверджує, що це тип розвиваючого навчання, зміст якого представлений системою проблемних завдань різного рівня складності, в процесі вирішення яких учні опановують нові знання і способи дії, а через це відбувається формування творчих здібностей: продуктивного мислення, уяви, пізнавальної мотивації, інтелектуальних емоцій. Г.Селевко розглядає проблемне навчання як організацію навчальних занять, яка передбачає створення під керівництвом викладача проблемних ситуацій і активну самостійну діяльність учнів по їх вирішенню, внаслідок чого і відбувається творче набуття професійних знань, практичне оволодіння вміннями і навичками [3, с.20-21].

Схему проблемного навчання подає М.Махмутов. Вона представляється як послідовність процедур, що включають: постановку викладачем навчально-проблемного завдання; створення для учнів проблемної ситуації; усвідомлення, прийняття і рішення проблеми, в процесі якого вони опановують узагальнені засоби набуття нових знань; впровадження даних засобів для вирішення конкретної систем завдань [4, с.2].

Для того, щоб майбутні фахівці мали змогу не тільки провести заняття з фізичного виховання, а ще й зацікавити учнів в зміцненні свого здоров'я, поліпшенні рухової активності, слід ще в процесі навчання в ВНЗ залучати їх до проведення і розв'язання різноманітних творчих завдань.

Проблемна ситуація – це пізнавальне завдання, яке характеризується протиріччям між знаннями, вміннями, навичками і відношенням до представлених вимог. Поняття "ситуація" використовується як обстановка, сукупність умов і обставин. Так, відомий психолог О.Леонтьєв широко використовував термін "предметна ситуація", який відносив до найістотніших ланок цілеутворення.

Проблемна ситуація – не просто психічний стан утруднення, зацікавлення чи хвилювання у навчальному процесі. Це водночас одна об'єктивна ситуація, яка може стати проблемною, як тільки студент зустрінеться з нею [6, с.153]. І.Лернер аналізує план розв'язання проблемних ситуацій, який включає чотири етапи: 1) аналіз умови і вимоги проблемної задачі й виникнення проблемної ситуації; 2) прийняття проблемної ситуації та висунення припущень і гіпотез щодо її розв'язання; 3) обґрунтування гіпотез і доведення основної гіпотези, розв'язування конкретної проблемної ситуації; 4) перевірка ефективності розв'язання та остаточне зняття проблемної ситуації [3, с.22].

Найчастіше проблемні ситуації в педагогічній діяльності виникають раптово, що при недостатній фаховій підготовленості педагога може призвести до зриву навчально-виховного процесу. Тому, в процесі проведення занять з дисципліни «Вступ до спеціальності» в Маріупольському державному університеті, ми використовуємо проблемні ситуації, які звичайно виникають в діяльності спеціаліста галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я і пропонуємо студентам вирішувати їх самостійно з обов'язковим наведенням прикладів з власного досвіду. Проблемні ситуації ми використовуємо двох видів: ситуації з можливими прогнозованими варіантами відповідей, де студенти обирають найбільш ефективний на їхню думку варіант або дописують свій варіант вирішення, і ситуації відкритого типу, при вирішенні яких студенти повинні вказати свої варіанти вирішення проблемної ситуації. Виконуючи завдання по складанню і розв'язанню таких ситуацій, вони набувають потрібні практичні вміння та навички для самостійного проведення професійної діяльності [6, с.20-21].

Використання в навчальному процесі проблемних професійних ситуацій, їх складання та вирішення дуже ефективно впливає на формування творчої особистості майбутніх фахівців галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. Реалізація системи навчання передбачає

максимальне розширення творчих елементів діяльності майбутніх спеціалістів за рахунок використання проблемних професійних ситуацій, реалізації принципів індивідуалізації, педагогіки співробітництва.

1. Зубанова Н.В. Формування професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього вчителя фізичної культури: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Н.В.Зубанова. – Луцьк, 1998. – 18 с.
2. Карпюк Р.П. Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до розв'язання педагогічних ситуацій: автореф. ди канд. пед. наук: 13.00.04/ Р.П.Карпюк. – Вінниця, 2005. – 24 с.
3.Баксанский О. Е. Проблемное обучение: обоснование и реализация/ О.Е.Баксанский // Наука и школа. – № 1. – 2000. – С.19–25.
4. Мельникова Е. Л. Проблемное обучение / Е.Л.Мельникова // Первое сентября – №2. – 2002.
5. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: підручник /С.О.Сисоєва. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.
6. Ємець О. Вчимося професійного мислення / О.Ємець // Фізичне виховання в школі. – №4. – 2000. – С.20–22.

Zubchenko L.

THE FORMATION OF THE CREATIVE OF THE FUTURE SPECIALIST IN THE SPHERE OF PHYSICAL EDUCATION SPORT AND HEALTH

The process of using of the elements of problem-based learning, which is implemented by the usage of problematic professional situations is taken under consideration.. Characteristic ideas of problem-based learning are taken under consideration. The content of the concept of "problematic situation" is discovered. The emphasis is placed on the system of creative skills that are formed in the process of professional training of specialists in the sphere of physical education, sport and health taking into account the specifics of modern education. It is proved that applied creative tasks that the future specialists must solve, stimulate students to the active creative work, develop professional orientation and personal interest.

УДК: 378. 937: 796

Конох А.П.
Запорізький національний університет

ПРОФЕСІОНАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ

У тезах розглядається проблема професійно-педагогічної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури та їхньої компетенції з туризму. Розглянуто зміст професійної педагогічної туристської підготовки як педагогічно адаптовану систему знань, умінь, навичок, загальнолюдських ідей і цінностей, професійно-гуманістичних орієнтацій та якостей особистості, універсальних способів пізнання і гуманістичних технологій професійної туристсько-педагогічної діяльності. Доведено, що провідним орієнтиром у процесі формування змісту багаторічної системи підготовки в спортивно-оздоровчому туризмі виступає феномен освіти, яка набувається майбутніми фахівцями в контексті сучасних форм діяльності туристичного змагання як закономірно організованого процесу і результату засвоєння та активного відтворювання педагогом-туристом соціального досвіду, що здійснюється в спілкуванні, освітній і спортивній діяльності.

У вітчизняній та зарубіжній літературі вищезазначені знання і вміння характеризуються таким поняттям, як "компетентність особистості". Аналіз робіт В.І. Бондаря, Л.О. Васильєвої, С.О. Сисоєєвої, Т.І. Сущенко свідчить про те, що майже всі дослідники сходяться на одній думці – сутність поняття "педагогічна майстерність" визначає зміст і структуру професійної компетентності. Однак, у літературі висвітлена недостатньо проблема формування професійної компетентності вчителів фізичної культури та їх компетенції із туризму [1].

Метою тез є розкриття професійно-педагогічної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури та їхньої компетенції із туризму (показники й рівні) у контексті вимог до знань і здібностей учителя сучасної школи та тих гуманістичних перетворень, що відбуваються в ній.

Дослідження цієї проблеми експериментальним шляхом забезпечить якісну підготовку майбутніх фахівців із фізичної культури та туризму. На наш погляд, основу високого та достатнього рівня професійної підготовки фахівців складають фундаментальні знання у галузі загальної вікової і соціальної психології та педагогіки; знання особливостей і методів навчання, корекційної та реабілітаційної роботи в різних соціумах; спеціальні професійні знання, уміння організувати процес навчання, спілкування з дітьми, виявляти особистісні, міжособистісні труднощі й конфлікти, організовувати та проводити масові й колективні дитячі заходи різної спрямованості тощо.

Згідно з дослідженнями, педагогіка туризму – важливий розділ педагогічної науки. Окрім того, вона є одночасно й практичною діяльністю з виховання особистості у процесі підготовки спеціалістів із туризму та виходить на передові позиції в практичній діяльності. Предметом дослідження педагогіки туризму, з одного боку, є виховання як засіб передачі туристам та екскурсоводам раніше накопичених цінностей (знань, моралі трудового й життєвого досвіду), а також цілеспрямоване зміцнення якостей особистості в ході занять туризмом, розширення уявлень про культурну та природну спадщину. З іншого боку, предметом дослідження педагогіки туризму виступає система туристської освіти як засіб передачі новим поколінням професійних знань, умінь та навичок у туристичній діяльності.

Таким чином, педагогіка туризму подібна загальній педагогіці, тому такі характеристики як «професійна компетентність», «компетенція», «педагогічна майстерність» притаманні і їй [2].

Отже, узагальнюючи різні наукові підходи до професійної підготовки педагогічних кадрів, визначимо такі закономірності: професійна підготовленість педагогічних працівників повинна здійснюватися в єдиному освітньому просторі держави та за рівнями освіти з урахуванням системного підходу до формування феномену ”педагогічна майстерність” (школа – педагогічний коледж – вищий навчальний заклад – школа – післядипломна освіта – школа); професійна компетентність як вищий рівень педагогічної діяльності складається із загальних і спеціальних блоків (компетенцій); блоки мають свої показники та такі ж сфери, що й компетентність, педагогічна майстерність: операційно-технологічну, мотиваційну, рефлексивну; спеціальні блоки містять різні види компетенцій, які складають суть професії та зміст спеціалізації; компетенції бувають загальні та функціональні (за видами діяльності педагога, його функціональними обов’язками) [3].

Вищезазначені закономірності дозволили нам припустити існування професійно-педагогічної компетенції вчителя фізкультури зі спортивно-оздоровчого туризму та розробити особисті концептуальні підходи, які реалізовувалися нами в ході дослідно-експериментальної роботи. У системі вищої освіти під час підготовки майбутніх фахівців необхідно враховувати такі умови: факультети фізичної культури в процесі підготовки вчителів за спеціалізацією ”спортивно-оздоровчий туризм” повинні орієнтуватися на подальший розвиток педагогічної майстерності (вищий рівень компетентності та компетенції) за її ступенями. Перший ступінь – це молодий спеціаліст, який тільки адаптує свої знання та вміння до практичної педагогічної діяльності. Другий – педагог-майстер. Третій – педагог-новатор. В ході підготовки спеціалістів у системі освіти України повинна реалізовуватися модель ”вищий навчальний заклад – школа – післядипломна освіта – школа”, тому що головним орієнтиром є школа, де відбуваються ті самі процеси, що й у суспільстві; структура туристсько-педагогічної діяльності містить такі компоненти: конструктивний, організаторський, гностичний, комунікативний, мобілізаційний, дослідницький та розвивальний. Володіння цими компонентами є обов’язковим для майбутнього фахівця. У процесі формування педагогічної майстерності однією з умов успішної педагогічної діяльності у сфері фізичної культури є оволодіння рухами в різних життєвих ситуаціях. Вважаємо, що саме це має бути головним компонентом у структурі професійно-педагогічної компетентності вчителя фізичної культури та компетенції менеджера з туризму. Підсумовуючи аналіз різних інтерпретацій професійної підготовки майбутніх фахівців із туризму, ми виокремили три основні якості, що зумовлюють ефективність професійної діяльності туриста-педагога. Це – знання; уміння, навички із вказаної діяльності; організаторські та комунікативні здібності, що є реалізацією творчого потенціалу педагога й засобом його мотивації та самовдосконалення. Все вище вказане і складає компетентність учителя фізичної культури та компетенцію організатора туризму. Знання стають надбанням учнів лише в результаті їх взаємовідносин із тренером в умовах раціональної організації і окремого заняття, і процесу фізичного виховання в цілому.

Виходячи з концептуальних поглядів, ми дійшли такого висновку: у сьогоднішній підготовці майбутніх фахівців із фізичного виховання виникла гостра необхідність об’єднання знань, умінь, навичок і зусиль фахівців спортивно-оздоровчого туризму з вироблення єдиної системи підходів до підготовки туристів і керівництва туристськими групами. Вирішення цієї проблеми є неможливим без базового компонента формування фізичної культури туриста, його базової освіти. Професійна туристська освіта порівняно недавно увійшла до проблемного кола педагогічних досліджень, але вже сьогодні одержані очевидні результати.

Отже, зміст професійної педагогічної туристської підготовки є педагогічно адаптованою системою знань, умінь, навичок, загальнолюдських ідей і цінностей, професійно-гуманістичних орієнтацій та якостей особистості, універсальних способів пізнання і гуманістичних технологій професійної туристсько-педагогічної діяльності. Подальшої дослідної розробки потребують проблеми теоретико-методологічного обґрунтування педагогіки і психології спортивно-оздоровчого туризму; посилення уваги допрофесійної підготовки фахівців з інтегрованими професіями, маркетингових досліджень потреби країни у кваліфікованих фахівцях фізкультурно-туристської спрямованості.

1. Сущенко Т.І. Управління позашкільним педагогічним процесом /Т.І. Сущенко. – Запоріжжя: ЗОІПП, 1993. – С. 40.
2. Симонов В.П. Педагогический менеджмент. 50 НОУ-ХАУ в области управления образовательным процессом /В.П. Симонов. – М.: РПА, 1995. – 226 с.
3. Цошанов М.П. Дидактическое конструирование гибкой технологии обучения /М.П. Цошанов // Педагогика. – 1997. – №2. – С. 26.

Конох А.

PROFESSIONALLY-PEDAGOGICAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS OF PHYSICAL CULTURE AND TOURISM

In the article the problem of professionally-pedagogical competence of future specialists of physical культурии and their competenses is examined from tourism. Maintenance of professional pedagogical tourist preparation as pedagogical adapted system of knowledge, abilities, skills, common to all mankind ideas and values, professionally-humanism orientations and internalss of personality, universal methods of cognition and humanism technologies of professional tourist-pedagogical activity is considered. It is well-proven that as a leading reference-point in the process of forming of maintenance of the long-term system of preparation the phenomenon of education comes forward in sporting-health tourism, which преобретается by future specialists in the context of modern forms of activity of tourist competition as the appropriately organized process and result of mastering and active recreation by the teacher-tourist of social experience, which is carried out in intercourse, educational and sporting activity.

УДК: 378.36-056.4 : 796.011.1

Конох О.Є.
Запорізький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИЗМУ В ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У тезах проаналізовані дані що свідчать про важливість практичної підготовки майбутніх фахівців туризму в вищому навчальному закладі. Наведені найбільш ефективні форми організації практичної підготовки майбутніх фахівців екологічного туризму в умовах вищого навчального закладу. Результати дослідження підтверджують велике значення практичної підготовки майбутніх фахівців туризму. Студенти, які успішно пройшли виробничу практику та одержали додаткові знання, стали краще вивчати дисципліни не тільки туристського, але й загальноосвітнього профілю. Педагогічний моніторинг, проведений на основі вибіркового аналізу залікових екзаменаційних відомостей, виявив, що якість засвоєння навчальних програм суттєво підвищувалася після проходження виробничої практики.

Соціально-економічні та політичні перетворення, які відбуваються в українському суспільстві, породжують в освіті ситуацію, коли оновлюється та змінюється її організаційна структура. У зв'язку з цим посилюється увага до проблеми професійної підготовки кадрів туристської галузі якісно нового рівня, які йдуть в ногу з часом, випереджають його, розвивають себе як особистість і суб'єкт професійної діяльності. Таку професійну підготовку можна забезпечити в умовах удосконалення рівня науково-теоретичної та практичної підготовки, підвищення рівня освітньо-кваліфікаційного рівня педагогічних кадрів [1]. Саме це є однією з головних умов підготовки студентів у вищій школі – її зв'язок з життям, з конкретними особливостями майбутньої практичної діяльності. Увесь шлях розвитку вищої освіти – свідоцтвобажання наблизити теоретичну підготовку до практичної [2].

Практична підготовка в галузі професійної освіти виступає з одного боку як частка професійної освіти, а з іншого практичної. Вона є невід'ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців. Водночас, пропозиції щодо підвищення її якості, мають бути добре продуманими та виваженими. Основним завданням професійної підготовки має бути якість

практичної підготовки випускників за освітньо-кваліфікаційним рівнем: "Молодший спеціаліст", "Бакалавр", "Спеціаліст", "Магістр" [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що практична підготовка майбутніх фахівців туристської галузі знаходить місці у наукових дослідженнях А.В. Віндюка, А.П. Коноха, О.В. Тімець, В.В. Обозн, В.К. Федорченка, та ін. Однак цілісної системи практичної підготовки фахівців туризму в сучасних дослідженнях ще не висвітлено.

Метою статті є розробка ефективних форм організації практичної підготовки майбутніх фахівців із туризму в вищому навчальному закладі.

Практична підготовка студентів започатковується в процесі теоретичного навчання, коли проводяться семінарські та практичні заняття, на яких вирішуються завдання певного виробничого змісту [2].

Практична підготовка має значний вплив на виховання і розвиток всіх сторін особистості. Винятково-важливим є значення практичної підготовки і для розумового розвитку особистості майбутнього фахівця екологічного туризму. Окрім загальних завдань практичної підготовки в галузі професійної освіти є конкретні завдання, які формуються залежно від освітньо-кваліфікаційного рівня, професії та спеціальності. Головними з них є: органічний зв'язок теорії з практикою; відповідність цілей і завдань запитам суспільної практики; творче володіння досягненнями педагогіки і передовим досвідом викладання; єдність навчання, виховання і розвитку; свідомість і активність студентів та їх самостійність у навчанні під час практичної підготовки; науковість, професійна спрямованість навчання і зв'язок його з виробництвом; опора на чуттєво-емоційну сферу студентів у навчанні під час практичної підготовки тощо.

Кожний з цих принципів орієнтує викладача як у плануванні практичної підготовки студентів, так і виступає як необхідний елемент в забезпеченні цінності і повноцінності реалізації її змісту. Разом з тим, всі принципи характеризуються взаємозв'язком і взаємопроникненням. У практичній підготовці важливим елементом є методи навчання. Вони розглядаються як засоби спільної діяльності керівника практичної підготовки і студента, за допомогою яких досягається набуття студентами практичних знань, умінь і навичок, професійної компетентності, педагогічно-туристичної майстерності, виховуються навички моральної поведінки, розвиваються розумові і фізичні сили, творчі здібності. Зміни в характері та змісті праці, соціальних завдань зумовлюють зміни у методах професійної підготовки [1, 2, 3]. Найчастіше в практичному навчанні застосовуються такі методи як: розповідь-пояснення, бесіда, демонстрація, вправи, самостійна робота, навчально-виробнича екскурсія [2].

Практична підготовка має такі послідовні етапи: лабораторні, практичні заняття, на яких починається формування первинних навичок із спеціальних дисциплін (у нашому досліджені "екологічний туризм"); навчальна практика – завданням якої є ознайомлення студентів із специфікою майбутньої спеціальності туризму, отримання первинних професійних умінь і навичок із загально-професійних і спеціальних дисциплін, професій, передбачених навчальним планом відповідної спеціальності; технологічна практика – метою якої є ознайомлення студентів-стажерів безпосередньо на підприємствах, в організаціях, установах з виробничим процесом і технологічним циклом виробництва, відпрацювання вмінь і навичок з робітничої професії та спеціальності, закріплення знань, отриманих при вивченні певного циклу теоретичних дисциплін та набуття первинного практичного досвіду; професійна практика, яка є завершальним етапом навчання і проводиться з метою узагальнення і вдосконалення знань, практичних умінь і навичок на базі конкретного суб'єкта господарювання, оволодіння професійним досвідом та готовності майбутнього фахівця до самостійної трудової діяльності, збору теоретичного, методичного, практичного матеріалів для дипломного проекту. Практична підготовка, яка разом з теоретичною створює основу знань, умінь і навичок, є провідною частиною всієї професійної освіти.

Отже, практична підготовка майбутніх фахівців із екологічного туризму у вищому навчальному закладі передбачає інтеграцію теоретичних знань і практичних умінь та навичок роботи, створює умови для професійного становлення сучасного менеджера екологічного туризму.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні педагогічних можливостей більш ефективнішого застосування інтенсивних технологій у процес організації і проведення практики майбутніх фахівців туристської галузі.

1.Баранов Е.И. Дидактический комплекс подготовки менеджеров спортивного туризма в туристическом вузе: дис.канд.пед.наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» /Е.И.Баранов. – М.: РМАТ, 2002. – 153с.
2.Васильев В.В. Практическая подготовка менеджеров туризма в системе высшего образования. Монография /В.В. Васильев. – М.: Наука, 2002. – 239 с.
3.Вуковлов В.Н. Теория и практика подготовки специалистов туристскойиндустрии в высших учебных заведениях:автореф. дис. на соискание учен. Степени док. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования»/В.Н.Вуковлов. – Алматы, 2001. – 47с.

Konoh O.

FEATURES PRACTICAL TRAINING FUTURE TOURISM PROFESSIONALS IN HIGHER EDUCATION

The article in analyzing the data that show the importance of the practical training of future professionals of tourism in higher education. Are the most effective forms of practical training of future professionals ekologichnogo tourism in terms of higher education. The results confirm the importance of the practical training of future professionals of tourism. It has been shown that students who have successfully passed the practical training and gain additional knowledge, are better to learn the discipline not only tourism, but also the general educational profile. Pedagogical monitoring carried out on the basis of a sample analysis of credit information examination revealed that the assimilation of training programs significantly increased after their practical training.

УДК 371.134:377.112.4

Кривильова О.А.
Бердянський державний педагогічний університет

АКМЕОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПТНЗ

У тезах теоретично обґрунтовано сутність акмеологічних технологій як елементу навчального середовища майбутніх викладачів професійно-технічних навчальних закладів, а саме: наведено підгрунтя з точки зору філософії людиноцентризму; зазначено роль акмеології у розвитку людини; надано визначення навчального середовища відносно його структури та акмеологічності; виокремлено функціональне призначення акмеологічних технологій, їх ймовірна структура та види.

Ключовим напрямом державної освітньої політики є реформування системи освіти на основі філософії людиноцентризму, яка увібрала в себе найважливіші ідеї гуманізму. Зокрема, актуальними залишаються ідеї представників екзистенціалістської філософії М. Хайдеггера, К.Ясперса та ін., які справедливо зазначають, що у центрі уваги наукової думки має знаходитись людина, її свобода й активність.

Філософія людиноцентризму розвиває також провідні ідеї представників концепції персоналізму (П. Баум, Р. Флюєллінг, Х. Керр, В. Вітерн, З. Брайтмен та ін.) про визнання особи та її духовних цінностей вищим смислом прогресивного розвитку суспільства; про людську індивідуальність, яка усвідомлює сама себе; про суверенну самостійність, яка виявляє себе у свободі; про найвищу цінність особи – її апріорну продуктивну активність, здатність до вдосконалення [1].

У контексті філософії людиноцентризму особливої ваги набуває акмеологія – наука про розвиток та саморозвиток особистості, про її орієнтацію на досягнення достойних результатів у різних царинах життя, зокрема професійних. Саме тому перед вищими навчальними закладами постає задача створення навчального середовища, яке у повній мірі сприятиме досягненню оптимумів у період професійного становлення майбутніх викладачів професійно-технічних навчальних закладів.

Актуальні аспекти проблеми обґрунтування та реалізації акмеологічного підходу, розробки акмеологічної концепції розвитку професіонала, створення і використання акмеологічних технологій досліджували такі науковці, як Т.Аврамова, А.Бодальов, В.Вакуленко, О.Врублевська, Г.Данилова, А.Деркач, В.Зазикін, О.Калашникова, Л.Макарова, В.Максимова, С.Пальчевський, О.Селезньова, Л.Степнова, І.Трофімовата інші. Однак зауважимо, що власне акмеологічні технології, їх змістова характеристика, можливості їх використання у психолого-педагогічній підготовці майбутнього викладача ПТНЗ вивчена недостатньо.

Метою тез є теоретичне обґрунтування сутності акмеологічних технологій як елементу навчального середовища майбутніх викладачів ПТНЗ.

За визначенням В. Бикова, навчальне середовище – це штучно побудована система, структура і складова якої сприяють досягненню цілей навчально-виховного процесу. Структура навчального середовища визначає його внутрішню організацію, взаємозв’язок і взаємозалежність між складовими

елементами. Елементи навчального середовища виступають з одного боку, як його атрибути, чи аспекти розгляду, як ресурси середовища, що включаються у діяльність учасників навчально-виховного процесу, набуваючи при цьому ознак засобів навчання. Навчальне середовище включає: систему засобів навчання, до складу якої входять сукупність матеріальних об'єктів, які можуть використовуватися учасниками навчально-виховного процесу протягом навчання і технологічну складову, яку утворюють моделі технологій навчання, що відбивають обрані у кожному конкретному випадку методи навчання і виховання, дидактичні стратегії, базові технології організації взаємодії суттєвих складових педагогічної системи, навчальні приміщення [2].

Важливою умовою акмеологізації педагогічного процесу є створення особливого «акмеологічного середовища» – середовища комфортного викладання й навчання, що стимулює прагнення до самореалізації, до творчості, до успіху й рефлексії [3]. Саме тому, невід'ємним елементом навчального середовища майбутніх викладачів професійно-технічних навчальних закладів, на наш погляд, є акмеологічні технології. Акмеологічні технології у контексті гуманістичної парадигми освіти цілком правомірно трактувати як такі, що спрямовані на формування особистості педагога як найвищої цінності і водночас системи цінностей і правил поведінки його в освітньому середовищі. Що має позитивний вплив на моделювання та коригування процесу розвитку особистості фахівця як неповторної і унікальної цілісної цінності, діяльність якої в свою чергу спрямована на розвиток системи цінностей учня.

Функціональне призначення акмеологічних технологій ємко і чітко визначене Н. Кузьміною, яка вважає, що вони дають можливість навчити студентів професійно сприймати освітнє середовище, аналізувати освітні системи, розуміти процеси, які відбуваються в них, сприяти бажаним і не допускати небажаних учнівських результатів [4].

Акмеологічні технології завжди є індивідуально спрямованими на розвиток внутрішнього потенціалу, підвищення професіоналізму й адаптаційних можливостей студентів. Об'єктом технологізації стають особистісні зони їх розвитку, способи й засоби професійного становлення.

Структура акмеологічних технологій може бути представлена в такий спосіб: мета та задачі технології; методологічна основа; принципи розробки; умови технологічного процесу; аналіз конкретної ситуації; характеристики суб'єкта й об'єкта технології, особливості їхньої взаємодії; етапи, прийоми (стратегічні, тактичні) досягнення мети; способи прогнозування результатів; упровадження.

Акмеологічні технології професійної підготовки майбутніх викладачів відрізняються від власне педагогічних технологій тим, що вони не «пасивно» ведуть студента по етапах навчання у вищому навчальному закладі, а стимулюють його до активного створення власних природовідповідних способів, прийомів, динамічних технік ефективної теоретико- і практикоорієнтованої професійної самоосвіти та саморозвитку. До акмеологічних можна віднести такі технології: ігрові (дидактична гра, технології ігромоделювання); психоконсультування; тренінгові; розвивального навчання; особистісно зорієнтованого навчання; метод проектів.

Таким чином, акмеологічні технології як елемент навчального середовища забезпечують підвищення рівня професійного розвитку майбутніх викладачів професійно-технічних навчальних закладів та сприяють реалізації ідей освітньої філософії людиноцентризму.

1. Антропологічна філософія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ubject.com. ua/philosophy/osnovi/90.html
2. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади створення і розвитку сучасних засобів та технологій навчання / В. Ю. Биков // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 – 2002 / Зб. наук праць до 10 – річчя АПН України/ Академія наук України. Частина 2. – Харків: ОВС, 2002. – С.182–200.
3. Вакуленко В. М. Акмеологічний підхід у теорії й практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусі, Росії (порівняльний аналіз): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / В. М. Вакуленко; Луганськ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. − Луганськ, 2008. − 44 с.
4. Кузьмина Н. В. Акмеологическая теория повышения качества подготовки специалистов образования / Нина Васильевна Кузьмина. – М. : Исслед. центр проблемы качества подготовки специалистов, 2001. – 144с.

Kryvylova O.

ACMEOLOGICAL TECHNOLOGY AS PART OF THE LEARNING ENVIRONMENT OF THE FUTURE TEACHERS OF VOCATIONAL SCHOOLS

The article theoretically the essence acmeological technologies as part of the learning environment of the future teachers of vocational schools, namely, are the basis in terms of philosophy humanocentrism; stated acmeology role in human development; determine the learning environment provided regarding its structure and akmeolohichnosti; singled functionality acmeological technologies and their likely structure and types.

УДК: 377.136:004:776
Мозговий О.І.
Запорізький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

За кордоном – в Європі і Америці – біля однієї третини всіх туристів – це люди похилого віку. Після розпаду СРСР стрімко виріс відсоток і наших літніх мандрівників, у яких з'явилася можливість оглянути світ, поєднати відпочинок і екскурсії. Під враженням від реклами турів, яка заповнює телебачення, пресу, рекламні агентства, у будь-кого виникає бажання відвідати екзотичні країни з фантастичним відпочинком.

Всім давно відомо, що організація відпочинку літніх людей має свої особливості. Причина – «примхливість» клієнтів. Пенсіонери вимогливо відносяться не тільки до умов мешкання в тому або іншому місті, але достатньо педантичні і у виборі напряму поїздки.

Туристичні фірми, як тільки з'явилася можливість вільного виїзду за кордон, набирають оберти і не скупляться вкладати солідні фінанси в рекламу і на створення сайтів, присвячених пропаганді туристичних поїздок.

Інтернет з кожним роком стає доступнішим все більшому відсотку населення, у тому числі і літнім людям, тому створення і просування сайту, що присвячений туризму, відпочинку і оздоровленню, приносить не тільки прибуток від продажу турів і путівок туристичним компаніям, але і надає величезну кількість інформації охочим відпочити.

Якщо мандрівник має проблеми із здоров'ям, то йому обов'язково треба проконсультуватися з фахівцем – бальнеологом про те, який клімат, курорт і вид відпочинку буде оптимальним.

Відомо, що люди похилого віку, так само як і діти, адаптуються до змін клімату не менше, чим протягом двох тижнів, тобто короткотривале перебування на курорті не дасть оздоровчого ефекту. Також літні люди, які мають серцево-судинні захворювання погано переносять авіаперельоти. До того ж для наших мандрівників із-за вартості страховки плата за тур складає на 15% більше ніж, наприклад, студентський тур.

Відпочиваючи на закордонних курортах, багатьом з нас зустрічалася велика кількість людей пенсійного віку з різних країн. Наші пенсіонери на закордонних курортах зустрічаються дуже рідко. І нерідко така проблема полягає зовсім не у відсутності грошей.

Спочатку необхідно умовити літню людину на такий захід. А це зовсім непросто. Крім того, наші пенсіонери виховані в радянські часи, коли доводилося бути дуже бережливим, і гроші на відпочинок витрачалися з великим небажанням. Тому вони наполегливо доводитимуть, що їхати на курорт вони не хочуть, тим більше за кордон.Але по своїй життєлюбності і допитливості пенсіонери легко дадуть фору багатьом молодим людям. А перша зарубіжна поїздка літніх людей обов'язково буде однією з найяскравіших подій в їх житті [1].

Після виходу на пенсію у людей з'являється дуже багато вільного часу, який необхідно використати з користю для себе. Деякі втрачають весь смак до життя і проводять свою старість сидячи удома. Для активних же людей, що люблять своє життя, є прекрасна можливість – подорожі, як по своїй батьківщині, так і в закордонні країни [2].

На заході тури для літніх людей – це давно не рідкість. Там туризм став улюбленим заняттям людей пенсійного віку. В Україні цей напрям ще тільки розвивається, але незабаром, треба думати, що вийде на новий рівень. Найголовніше, переконати літню людину, що хоча би в старості потрібно пожити для себе, адже, як правило, діти і внуки до цього часу стають вже досить самостійними.

Всі тури для немолодих організовуються з обліком індивідуальних переваг пенсіонерів. Основним їх завданням є повернення літніх людей до активного життя, придбання позитивних емоцій, поліпшення здоров'я.

Як правило, всі подорожі для літніх туристів здійснюються в період міжсезоння, оскільки в цей час спостерігається найбільш комфортна погода для пенсіонерів, яким складно переносити сильну спеку. Крім того, міжсезонні тури коштують значно дешевше, що дуже важливо для людей літнього віку. Турфірми завжди пропонують для пенсіонерів можливість раннього бронювання турів, що також дозволяє економити на відпочинку.

Літні люди найчастіше їдуть відпочивати не тільки за тим, щоб полежати на пляжі і викупатися, але і для того, щоб дізнатися щось нове і цікаве. З цієї причини, тури для немолодих завжди включають всілякі екскурсії, походи по визначних пам'ятках, поїздки в цікаві місця [1].

Також в такі тури дуже часто включаються різні розважальні програми, оскільки пенсіонери найчастіше відпочивають групами або компаніями і їм цікаво проводити час разом.

Важливою гідністю пенсійних турів є можливість самотніх літніх людей знайти свою другу половину. Познайомитися літнім людям в буденному житті достатньо проблематично, оскільки у всіх свої справи і проблеми. На відпочинку ж це буде зробити набагато простіше.

Найбільш поширеним транспортом для турпоїздок пенсіонерів вважаються автобуси, а також всілякі круїзні лайнери.

1. Проблемы культуры маргинальных груп: Организация культурной деятельности пожилых людей // Культурно-просветительная работа. Любительская деятельность в сфере досуга. – Вып. 2. – М., 1999. – 20 с.
2. Досуговая деятельность людей «третьего возраста» // Культура в современном мире: опыт, проблемы, решения. – М., 1993. – 60 с.

Mozgovoy O.

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF TOURISM SENOIRS

Abroad – in Europe and America – about one -third of all tourists – is elderly. After the Soviet collapse has grown rapidly and our percentage of older travelers who have the opportunity to explore the world, to combine leisure and excursions. Impressed by advertising tours that fills the television, press, advertising agencies, in any of a desire to visit exotic destinations with fantastic holiday.

УДК 811.124(043)

Кожухова Г.О., Морева Г.Г.
Мариупольский государственный университет

К ВОПРОСУ ОБ ИЗУЧЕНИИ НАСЛЕДИЯ АНТИЧНОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ

В тезисах обосновывается необходимость продолжения традиции изучения античного наследия и латинского языка на современном этапе с целью гуманизации учебного процесса и поисков ответов на вечные вопросы о сути человека, о высшей идее и целесообразности жизни.

Перспективы ближайшего и отдаленного будущего, все планы политического, экономического и культурного развития в современной Украине тесно связаны с вхождением в единое европейское пространство. Иными словами, Украина стремится внести свой вклад в обустройство «общеевропейского дома», дома, в котором живут разные народы, связанные единой историей и традицией. Единство жителей разных национальных «квартир» «общеевропейского дома» базируется на античной цивилизации. Осознание того, что цивилизация древних греков и римлян есть основа европейской цивилизации, произошло в эпоху европейского Возрождения и Гуманизма. И сегодня не представляется возможным оспорить тот факт, что вся европейская культура строится как диалог с античностью, в ходе которого каждая эпоха, задавая свои вопросы, находила ответы на них, обращаясь к нетленным ценностям античного мира.

На территории Украины есть области, которые некогда были непосредственно связаны с античной цивилизацией. Это древнегреческие города-государства, возникшие на северном берегу Черного моря в результате Великой греческой колонизации в VII-VI веках до н. э. Греко-римская цивилизация в Северном Причерноморье пала под ударами варварских племен в III-V веках н. э. Но некоторые города, например, Херсонес, пережив бурные времена, возродились как форпосты византийского влияния. Византия – это государство, где неотъемлемую часть образованности и культуры составляло античное наследие. И Херсонес стал соединительным звеном между античностью и Киевской Русью. В конце X в. здесь имело место символическое и решающее для всей последующей истории Украины-Руси событие – киевский князь Владимир принял християнство, в результате чего Русь, подобно «варварским» странам Западной Европы, должна была бы вобрать в себя элементы античной культуры, используя греческий и латинский языки.

Однако отношение к латинскому языку в Украине на разных этапах его использования было неодинаковым. Поначалу многие считали латинский язык несовершенным, рассматривали

«латинскую премудрость» как «прямую дорогу в ад», полагали, что славянский язык и переводы с греческого на славянский «наиболее угодны Богу» [1, с. 7-8]. Постепенно на смену враждебному отношению пришло понимание, что знание латинского языка является жизненной необходимостью. В конце XVI века Украина осуществляет культурную переориентацию на западноевропейские образовательные основы. И как следствие этого – интенсивное распространение латинского языка в школьной практике. Так, в Киево-Могилянской академии латинский язык занимал первое место в учебной программе. Латинским языком пользовались при переписке с иностранцами Б. Хмельницкий, И. Мазепа и другие политические деятели Украины.

Влияние античной культуры на украинскую в XVI-XVII веках шло опосредованно через Европу, особенно через посредничество немецкой и чешской культур. Но главная роль в этом процессе выпала Польше, так как часть украинских земель входила в состав Речи Посполитой [1, с. 12].

Сильный экономический стимул для развития точных наук в ходе XIX-XX столетий привел к вытеснению гуманитарных наук с ведущих позиций. Это привело к постепенному превращеннию человека в винтик мощной машинно-электронной цивилизации. Однако неоспоримым является тот факт, что только с помощью гуманитарных наук у человека появляется возможность понять свое предназначение на земле, определить цели, пути и средства построения жизни, выяснить, в чем заключается ее высшая идея и целесообразность. И античная культура является в этом процессе главным подспорьем. Античная цивилизация не только создала целостную систему государственности и законности, но и сформировала понимание того, что свобода человека – это одно из необходимых условий преобразования и развития общества по пути исторического прогресса. История Римского государства периода империи демонстрирует грандиозные социальные и экономические эксперименты над разными по менталитету этносами, соприкосновение различных по истокам культур и идей, медленное угасание старых традиций и генерацию на их почве новой морали вседозволенности и разнузданности, отказ от старых богов и преклонение перед новыми.

Античная культура – единична, неповторима, уникальна, с одной стороны, всеобьемлюща и глобальна, с другой, что обусловливает особый подход к ее изучению. Неоспоримым является то, что понимание происходящего в наши дни будет более углубленным, если рассматривать его через призму прошедшего и опыт других народов [2, с. 4]. По мнению крупнейшего исследователя античности, нашего соотечественника, Ф.Ф. Зелинского: «С тех самых пор, как мои занятия античным миром приняли сознательный и самостоятельный характер, он был для меня не тихим и отвлекающим от современной жизни музеем, а живою частью новейшей культуры; я видел преимущественное значение античности в том, что она была *родоначальницей тех идей, которыми мы и ныне живем*» [3, с. 6]. И хотя эти слова были написаны более ста лет назад, в октябре 1904 года, они не потеряли своей актуальности. Современная умственная культура и сегодня не может существовать и развиваться без постоянного контакта с наследием античного мира.

1.Гриценко С. П. Латинська мова в Україні (історичний екскурс) // Гриценко С. П. Латинська мова й основи римського права / С. П. Гриценко. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. – С. 4-12.
2Лисовый И. А., Ревяко К. А. Античный мир в терминах, именах и названиях / И. А. Лисовый, К. А. Ревяко. – Мн. : Беларусь, 1997. – 253 с.
3.Зелинский Ф. Ф. История античных религий: Древнегреческая религия. Религия эллинизма. Рим и его религия. Римская империя и христианство / Ф. Ф. Зелинский; сост. и вступ. очерк О. А. Лукьянченко. – Ростов н / Д : Феникс, 2010. – 478 с.

Кожухова Г. О., Морєва Г. Г.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИВЧЕННЯ СПАДЩИНИ АНТИЧНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

У тезах обгрунтовується необхідність продовження традиції вивчення античної спадщини і латинської мови на сучасному етапі з метою гуманізації навчального процесу і пошуку відповідей на вічні питання про суть людини, про вищу ідею і доцільність життя.

Kozhukhova G., Moryeva G.

CONCERNING THE QUESTION ABOUT THE INVESTIGATION OF THE HEREDITY OF ANTIQUE CIVILISATION

In the present investigation the necessity of continuation of the tradition of learning the antique heredity and latin language at the modern stage with the aim of humanization of learning process and searches answers concerning the human essence, the higher idea and the experience, are grounded

УДК 316.7:378(043)
Нікольченко Ю.М.
Маріупольський державний університет

ГУМАНІСТИЧНА МІСІЯ КУЛЬТУРИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розглянуто проблему гуманістичної місії культури у вищій школі в умовах глобалізації у другій половині XX-початку XXI ст. Культура з її раціональною і логічною самодисципліною, орієнтацією на ментальність, духовне збагачення історичної пам'яті, традиційність і класику, сприяє моральній регуляції достатньо складних процесів, що відбуваються у вищій школі в умовах глобалізації.

Глобалізація світової економіки після Другої світової війни, бурхливий процес європейської інтеграції у 90-х рр. XX-початку XXI ст. не тільки принесли блага у вигляді міжнародного поділу праці, міжнародного руху товарів, капіталу і людських ресурсів, швидкого застосування науково-технічних нововведень, певної свободи думки, інформації та ідей, а й утвердили планетарний погляд на суспільство й суспільні відносини [1, с. 254-255], в основі якого – відомі філософські моделі: теорія відносності Альберта Ейнштейна (1879-1955), теорія ноосфери Володимира Вернадського (1863-1945), антропокосмізм Тейяра де Шардена (1881-1955), функція освіти Еміля Дюркгейма (1858-1917), теорія соціокультурної динаміки Пітерима Сорокіна (1889-1968), ідея комунікації Карла Ясперса (1883-1969), постмодернізм і неоміфологізм.

Разом з тим, ідея, яка здатна об'єднати суспільство, сьогодні поступилася місцем ідеології потреб і тотального технократизму. Культ грошей і безмежний потік різноманітної, іноді – безцензурної інформації підмінили загальнолюдські, моральні цінності освіти і культури. Криза гуманності охопила не тільки соціальні, політичні, економічні, естетичні сфери суспільства, але й саму людину – її свідомість, почуття, поведінку. Відомий український педагог Василь Сухомлинський (1918-1970) писав: «Чим менше у людини культури, чим бідніші її розумові, естетичні інтереси, тим частіше проявляються інстинкти і дають про себе знати грубістю» [2, с. 48].

Німецький філософ Романо Гвардіні (1885-1968) вважав, що в центрі техногенного суспільства обов'язково знаходиться «людина маси», яка сама по собі здатна до індивідуального розвитку, але в умовах індустріального суспільства повинна бути підкореною чинному закону і діючий структурі, що функціонують за зразком механізму машини. В умовах універсальної системи освіти, що діє без урахування національних і місцевих особливостей, інформаційні технології роблять універсальним (стандартним) повсякденне життя і «штампують людей маси» [3, с. 127-163].

Однією із умов цілісного розвитку людини, здатності адаптуватися до суперечливих реалій буття і протистояти негативним впливам середовища на межі XX-XXI ст. є тісна взаємодія освіти і культури, яка передбачає збереження і посилення гуманістично спрямованого виховання у вищій школі, в основі якого лежать унікальні здобутки світової і національних культур.

Вища освіта є невід'ємним компонентом культури. Неможливо зрозуміти будову, характер функціонування та розвиток професійних і наукових знань, якщо не враховувати їхнього включення у широкий культурний аспект. Вища освіта формує у студента моделі і напрямки його світосприйняття та поведінки, впливає на особистість за допомогою набутих навичок, консультацій, порад, оцінок, які нею розроблені практично на всі випадки життя.

В культурі інформаційного суспільства вища освіта є ключовим фактором. На ній ґрунтується методологія мислення молоді та її погляди на світ, на людину і на суспільство. На ній засновані технологія і визначений майбутній стиль життя, що пропонуються студентам як зразок. Фахівець, чий розум збагатився знаннями у вищій школі, має можливість широко мислити не тільки в галузі професійної підготовки, а й сприймати народну творчість, літературу і мистецтво як гуманістичну місію культури.

Глобалізація відчутно змінила сутність вищої школи Новітнього часу: у масовому суспільстві вона бурхливо розвивається, є здатною до масової інтеграції, яку заохочують і розповсюджують відповідні міжнародні системи і програми (наприклад, ЄПВО – Європейський простір вищої освіти). В окремих випадках це може призвести до зниження національної чутливості і національної самосвідомості, унаслідок чого виникає загроза щодо можливого позбавлення

майбутнього фахівця національного (традиційного) менталітету. У доповіді на Всесвітній конференції ЮНЕСКО з освіти в галузі мистецтв. У Лісабоні 6-9 березня 2006 р. Генеральний директор цієї організації Коітіро Мацуура зазначив: «Ми сьогодні повинні зрозуміти, що світ скочується до катастрофи. А молода людина, не вихована на культурних традиціях своєї країни, ніколи не буде її громадянином. У іншому випадку ми з вами у наших країнах не зростимо ані фізика, ані хіміка, ані математика, ані бізнесмена, ані керівника» [4].

У цьому контексті гуманістична місія культури з її раціональною і логічною самодисципліною, орієнтацією на ментальність, духовне збагачення історичної пам'яті, традиційність і класику, на думку педагогів і культурологів, полягає у моральній регуляції достатньо складних процесів, що відбуваються у вищій школі в умовах глобалізації. Вища школа взаємодіє з культурою і в тій її важливій якості, в якій вона виконує функції національної культури. Вона є значним її осередком, важливим засобом прилучення до культурних надбань людства.

1. Шейко В.М. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX-початок XXI ст. / В.М. Шейко. – Монографія: В 2 т. – Т. 1. – Харків: Основа, 2001. – 520 с.
2. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину / В.О. Сухомлинський. – Твори: У 5-ти томах. – Т.2. – К.: Радянська школа,1977. – 668 с.
3. Гвардини Романо. Конец нового времени / Романо Гвардини // Вопросы философии, 1990. – № 4. – С. 127 – 163.
4. Всесвітня конференція ЮНЕСКО у Ліссабоні, 6-9 березня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: unesko.org.

Nikolchenko Y.
CULTURAL HUMANISTIC MISSION AT UNIVERSITY UNDER GLOBALIZATION
Culture as the rationaland logicself-discipline, mentality orientation toward spiritual enrichment of historical remembrance, traditional character and the classics promotes moral regulation of complex processes of university globalization.

УДК 81'25
Нікольченко Т.М., Нікольченко М.В.
Маріупольський державний університет

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ НА ГУМАНІТАРНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У доповіді висвітлено питання теорії і практики перекладу на гуманітарних факультетах вищого навчального закладу. Розглянуто ґенезу розвитку проблеми перекладу від давнини до сучасності. Проаналізовано концепцію підготовки перекладачів та визначено пріоритетні напрямки наукових пошуків теорію і практики перекладу.

Глобалізація сучасного світу, все більш активні міжнародні зв'язки в галузі вищої школи потребують досконалого знання мов та вправної перекладацької діяльності. Тому важливим є питання володіння теорією і практикою перекладу як перекладачів – фахівців, так і студентів вищих навчальних закладів, які з кожним роком все частіше і частіше відбувають на стажування до інших країн. Для студентів постає нагальна потреба стати перекладачами-практиками у процесі як здобування знань за кордоном, так і під час повсякденного спілкування.

Проблема перекладу сягає своїм корінням у глибоку давнину. Вона багатоаспектна, багатогранна. Переклад виник у зв'язку із суспільною потребою в ньому, і перекладачі робили свою справу більш-менш успішно, не чекаючи, доки один з теоретиків пояснить їм, що таке "переклад", і як вони це роблять. Перекладацька практика значно випередила теорію перекладу. Відсутність теоретичних напрацювань у галузі перекладу, та й самої науки, в межах якої вони могли з'явитися, не означало, що ніхто не намагався замислитися про сутність, мету й засоби здійснення перекладацької діяльності. У своїй роботі перекладач постійно стикався і стикається із необхідністю обирати між різними варіантами перекладу, вирішувати, "що" у тексті, який перекладається, є найбільш важливим і має бути передане, надавати перевагу тому чи іншому способу подолання труднощів, що виникають.

Протягом усієї історії переклади виконували важливі соціальні функції, створюючи можливість мовної міжкультурної комунікації. Поширення перекладу як діяльності відкрило широкий доступ до здобутків інших народів у різних сферах життя, зробило більш активними

взаємодію і взаємозбагачення мов і культур. “Багато народів зобов’язані перекладам формуванням і розвитком своїх мов, літератури, культури” [1, с. 112]. Для української ж культури переклад відігравав націєтворчу роль.

Аналізуючи внесок І.Я.Франка у перекладацьку справу, проф. Л.І.Рудницький у англомовній статті “Іван Франко – перекладач німецької літератури” ставить запитання: “Чому І.Я.Франко перекладав надзвичайно багато? І відповідає на нього так: знавець багатьох іноземних мов, І.Франко був обізнаний із шедеврами світової літератури і перекладав їх з художньо-естетичних мотивів, щоб поділитися скарбами зі своїм народом. По-друге, був ще і соціально-дидактичний чинник: письменник усвідомлював, наскільки обмеженим був світогляд його земляків, і намагався розвинути їхній інтелект через переклади” [2]. Р.П.Зорівчак “…уважає доречним…обґрунтувати погляди І.Я.Франка на переклад як на націєтворчий чинник” [3].

Слід зазначити, що ефективність міжмовної комунікації багато в чому залежить від мовної та комунікативної компетенції перекладача, його вміння правильно обрати й послідовно здійснювати перекладацьку стратегію з урахуванням численних факторів, які впливають на цей складний вид комунікації, а також з урахуванням особливостей конкретного акту перекладу, особливо під час «живого» спілкування між носіями різних мов.

За роки незалежності України питання про переклади і перекладознавство та підготовки кваліфікованих перекладачів-практиків у нашій державі нарешті набуває все ширшого розвитку. У 1966 році було відкрито перекладацьке відділення на факультеті романо-германської філології Харківського університету, згодом – у Київському університеті було відкрито таке ж відділення, але для підготовки військових перекладачів з базовою російською мовою-джерелом. Як зазначає К.В. Гаращук, “лише у 1991 році, коли Україна стала незалежною, ситуація радикально змінилася [4]. По-перше, різко зросла кількість студентів, яких приймають на перекладацькі відділення вже згаданих університетів, які тепер готують фахівців для різних галузей господарства. З 1992 року почав працювати факультет “Референт-перекладач” в одному із перших приватних вищих навчальних закладів України – Харківському гуманітарному університеті “Народна українська академія”. З 1966 року підготовку перекладачів здійснює Львівський національний університет”.

Підготовку перекладачів на сьогодні проводять майже у всіх вищих навчальних закладах України, зокрема у Маріупольському державному університеті. На філологічних спеціальностях цього відомого в Україні вищого навчального закладу створені кафедри теорії і практики перекладу, відкриті спеціальності “Переклад (українська, російська, польська мови)”, “Переклад (англійська)”, “Переклад (новогрецька)”. Оскільки перекладацька діяльність стала невід’ємною складовою сучасного інформаційного простору, виникає нагальна потреба у навчанні як майбутніх фахівців-перекладачів, так і вчителів-словесників, працівників управлінської сфери. Самим життям продиктована нагальна потреба у підготовці широкого кола людей, які обізнані з розмаїттям проблем перекладознавства.

У Маріупольському державному університеті викладаються навчальні дисципліни «Українська мова у сфері управління – перекладацький аспект» і для студентів спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» та «Теорія і практика сучасного перекладу» для студентів ОКР «Магістр» спеціальності «Українська мова і література». На базі провідних вищих навчальних закладів – Львівського, Київського університетів створені осередки перекладачів – «Перекладацькі майстерні». Плідна робота по відтворенню історії перекладацької справи ведеться у Харківському університеті [5].

Оскільки викладачі Маріупольського державного університету мають вагомі теоретичні та практичні розробки в галузі перекладознавства, варто було б вирішувати питання про підготовку загальноуніверситетського наукового видання з теорії і практики перекладу за прикладом доктора філологічних наук, професора, з 1998 року – першого завідувача кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики ім. Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка Р.П. Зорівчак. Її науковий доробок величезний – понад 700 наукових праць, із них 12 монографій, 17 навчальних посібників.

Важко визначити пріоритетні напрямки наукових пошуків вченої – вони багатогранні. Ми звертаємо увагу на такі сторони її діяльності як авторитетного науковця: англіст-фразеолог, перекладознавець, дослідник теоретичних проблем перекладу, історії та лінгвостилістичної специфіки входження української літератури до англомовного світу і англомовних літератур до української літератури, засновник англомовної Шевченкіани як окремої дослідчої галузі.

Дослідниця розробляє концепцію підготовки перекладачів, методику викладання перекладознавчих дисциплін, читає теоретичні курси з теорії і практики перекладу, історії художнього перекладу, постійно виступає на наукових конференціях як в Україні, так і за її межами, упроваджуючи українське перекладознавство до міжнародного контексту. Величезна наукова діяльність Р. Зорівчак тісно пов'язана з організаційною роботою по об'єднанню багаточисельних осередків з перекладу та перекладознавства не лише у вишах, а й у науково-дослідних установах [6].

1.Франко І. Я. Зібрання творів : у 50 т. / І. Я. Франко. – К. : Наук. думка, 1976–1986.
2.Рудницький Л. І. Іван Франко і німецька література / Л. І. Рудницький. – 2-е уточнене і розширене вид. – Львів : НТШ, 2002. – 240 с.
3.Зорівчак Р. П. Український художній і науковий переклад у політико-культурологічній концепції Івана Франка / Р. П. Зорівчак // Наукові записки Академії наук вищої школи України. – Дніпропетровськ, 2007. – Т. 2. – С. 22–39.
4.Гаращук К. В. Історія підготовки перекладачів / К. В. Гаращук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – № 22. – С. 49–51.
5.Зорівчак Роксолана Петрівна. Біографія. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zorivchak.openua.net/bio.php
6.Олександр Фінкель – забутий теоретик українського перекладознавства : зб. вибр. пр. / Л. М. Черноватий, В. І. Карабан, В. О. Подміногін та ін. За ред. Л. М. Черноватого, В. І. Карабана. – Вінниця : Нова книга, 2007. – 438 с.

Nikolchenko T., Nikolchenko M.
THEORY AND PRACTICE OF TRANSLATION IN THE HUMANITIES FACULTIES OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS
The report is devoted to the problem of intercultural communication through translation activities on humanitarian faculties of higher educational institutions.

УДК 371.13:378.2 (043)
Ромашенко В.Є.
Маріупольський державний університет

ФОМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

У тезах проаналізовано особливості формування інформаційно-комунікаціної компетенції майбутніх фахівців з управління освітою. Розглянуто інформаційно-комунікаційну компетентність менеджера у вигляді структурної моделі, що складається з взаємозалежних компонентів: когнітивного, змістовного, комунікативного, рефлексивного, ціннісно-мотиваційного, творчого, діяльнісного, професійного, технологічного.

Інформатизація освіти є однією з найважливіших складових державної програми розбудови інформаційного суспільства на основі впровадження сучасних новітніх інформаційних технологій в Україні [1, с. 15]. Якщо до епохи інформаційної революції наука була зорієнтована на збільшення та накопичення знань, то сьогодні вона значною мірою зосереджується на способах оволодіння накопиченим, визнаючи при цьому глобальну роль інформаційних технологій для свого подальшого розвитку [2]. Тут йдеться про парадигму комп'ютерних новацій (А. Васюра, Р. Селезньова) [3, с. 132-133].

Перетворюючи знання в інформацію, інформатизація освіти відриває засвоєння знань від інших елементів людської свідомості – емоцій та настроїв, інтуїції і багатозначності, робить знання однозначними і формально логічними, зневажає діалектичним способом мислення, виробляє «машинне мислення». Такий стиль мислення формує відповідну поведінку фахівця: спілкування людей збіднюється, відбувається соціальна ізоляція індивідів та врешті-решт, відхід людини у віртуальний світ. У галузі освіти це призводить до втрати її гуманістичної компоненти. Таким чином, ліквідація негативних наслідків інформатизації освіти вимагає розробки певної стратегії її гуманізації (Г. Козлакова [4], В. Прісняков [5]) в умовах ступеневої освіти. Особливо виразно протиставлення гуманістичної та технократичної компонент освіти проявляється у процесі інформатизації фахової підготовки менеджерів освіти, у яких професійна компетентність має гуманітарне спрямування, а інформаційно-комунікаційна компетенція потребує технічного базису.

Н. Коноваленко розглядає інформаційно-комунікаційну компетентність менеджера у вигляді структурної моделі, що складається з взаємозалежних компонентів: когнітивного, змістовного,

комунікативного, рефлексивного, ціннісно-мотиваційного, творчого, діяльнісного, професійного, технологічного [6].

На думку авторки, когнітивний компонент передбачає наявність у фахівця-менеджера цілісних знань про інформаційне середовище, усвідомлення цілей і ідентифікацію своїх можливостей у здійсненні інформаційної діяльності.

Рівень розвитку когнітивного компоненту визначається повнотою, глибиною, системністю знань в предметній області.

Змістовний компонент, як вважає, Н. Коноваленко. визначає систему конкретно-практичних умінь і навичок одержання, добору і структурування здобутої інформації, системного аналізу та оцінки, обробки та передачі інформації [6].

Рефлексивний компонент являє собою систему, що поєднує власні позиції й установки менеджера, його знання про самого себе як менеджера, ставлення до самого себе і до світу, усвідомлення свого місця в інформаційному світі, необхідність діагностувати себе як творця і споживача інформації та інформаційних технологій.

Ми розділяємо думку Н. Коноваленко, щодо ціннісно-мотиваційного компонента інформаційно-комунікаційної компетенції менеджера, який містить в собі мотиви профорієнтації, розширення знань у галузі інформатики, інформаційних моделей та інформаційних технологій, мотиви здійснення управлінської діяльності [6].

Творчий компонент, як зазначає Н. Коноваленко, означає продукування нового в інформаційно-комунікаційній діяльності, відкриття інформаційних закономірностей, застосування нестандартних способів розв'язання економічних та управлінських задач за допомогою інформаційних технологій [6].

Діяльнісний компонент являє собою активне застосування інформаційних і комп'ютерних технологій у професійній діяльності для вирішення управлінських і інформаційних завдань.

Професійний компонент розглядається авторкою як сукупність інформаційних знань, пов'язаних із специфікою менеджменту; оволодіння тією чи іншою частиною професійної інформаційної культури; досвід емоційного ставлення до своєї професійної діяльності [7].

Технологічний компонент відображає знання відмінностей автоматизованого і автоматичного виконання інформаційних процесів; вміння класифікувати задачі за типами з наступним рішенням і вибором певного технічного засобу залежно від його основних характеристик [6].

Сьогодні інформаційно-комунікаційні технології активно застосовуються на всіх рівнях освіти. В умовах інформатизації освіти одним із головних чинників якісного управління є сформована інформаційно-комунікаційна компетенція як складова професійної компетентності менеджера освіти.

1. Технології навчання : наук.-метод. зб. / А. М. Алексюк, В. І. Бабич, Б. В. Білецький та ін. ; Укр. держ. акад. вод. госп-ва та природокористування. – Рівне, 1997. – 81 с.
2. Використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі : зб. наук. пр за матеріалами II наук.-метод. конф., 18–20 листоп. 1998 р. / за ред. В. В. Семенець ; Ін-т змісту і методів навчання М-ва освіти України ; Харк. держ. техн. ун-т радіоелектроніки. – Х., 1998. – 194 с.
3. Васюра А. С. Парадигми комп'ютерних новацій / А. С. Васюра, Р. В. Селезньова ; Вінниц. держ. техн. ун-т. – Вінниця : УНІВЕРСУМ, 1998. – 135 с. – С.132–133.
4. Козлакова Г. О. Педагогічні можливості засобів масової інформації для гуманізації та гуманітаризації освіти / Г. О. Козлакова, В. П. Волинський // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. – К., 1996. – Вип. 18. – С. 39–42.
5. Прісняков В. Ф. Інформаційні технології та інструменти і проблеми гуманізації вищої гуманітарної освіти / В. Ф. Прісняков, В. В. Підгаєцький // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. – К., 1996. – Вип. 18. – С. 3–17
6. Коноваленко Н. В. Особливості розвитку інформаційно-комунікаційної культури менеджера. – Електронний ресурс. – Назва з екрану. – Режим доступу: http://www.stattionline.org.ua/kultura/112/20848-osoblivosti-rozvitku-informacijno-komunikacijnoї-kulturi-menedzhera.html
7. Исаева М. В. Психологические особенности личности профессионала в отечественной литературе / М. В. Исаева // Вестн. Сев.-Кавк. техн. ун-та. Сер.: Гуманитар, науки. - 2003. - № 2. - С. 109-113.

Romashenko V.

FORMATION OF INFORMATION-COMMUNICATION COMPETENCE OF THE FUTURE EXPERTS IN EDUCATIONAL MANAGEMENT AS AN INTEGRAL COMPONENT OF EDUCATION INFORMATIZATION

In the article the features of formation of information-communication competence of management education are analized. The information-communication competence of management education presented in the form of a structural model, which consists of interdependent components: cognitive, informative, communicative, reflexive, value-motivation, creativity, the activity, professional, technological.

УДК 371.31.022Дьюї(043)
Цибулько О.С.
Маріупольський державний університет

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ ДЖОНА ДЬЮЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У тезах розглянуто генезис поняття «рефлексія»; викладено основні положення рефлексивної концепції Дж. Дьюї; виявлено напрямки розвитку рефлексивного професіоналізму в діяльності викладачів і студентів вищої школи.

В період реформування системи вищої освіти в Україні особливо гостро стоїть питання якості освіти, яке неможливо відобразити одними економічними показниками. Сучасне інформаційне суспільство ставить перед студентами нові завдання – вміння самовдосконалюватися в процесі своєї діяльності, в діяльності, де пріоритетними стають не знання, уміння і навички, а процес їх формування. У цьому контексті актуальні ідеї Дж. Дьюї про формування самостійного мислення, про вироблення критичного ставлення до світу.

Дж. Дьюї розробляв педагогічну ідею рефлексії. У філософській літературі під рефлексією розуміють звернення пізнання на самого себе, «мислення про мислення». Рефлексія може трактуватися як осмислення своїх власних дій і їх законів, як усвідомлення власного «Я». За У. Джемсом і Дж. Дьюї, мислення і рефлексія тісно пов'язані. Мислення є поведінка і, саме тому, повинно розглядатися з цієї позиції. Розумне мислення є суспільний акт, а тому людина відповідає за нього так само, як за будь-який громадський вчинок, і, можливо, ще більшою мірою, тому що воно може мати самі серйозні наслідки порівняно з іншими суспільними діями.

За Дж. Дьюї, мислення являє собою засіб пристосування до середовища, що виникло в ході біологічної еволюції. У роботі «Психологія і педагогіка мислення» він показав, як мета думки контролює процес мислення. Мислення не виникає самостійно, воно є щось специфічне. Саме це специфічне виробляє і викликає його. Тому наступним кроком має бути думка про який-небудь вихід з нього, тобто про проект якого-небудь рішення. Дж. Дьюї звертав увагу на цінність досвіду. Наприклад, якщо у людини немає колишнього досвіду, який би містив подібні умови, вимагати від неї рішення проблеми марно. Таким чином, Дж. Дьюї вважає, що саме, за допомогою досвіду, людина знаходить вихід із ситуації, проблемної ситуації. Тому мислення розглядається як головний елемент у навчанні. За допомогою мислення розум збагачується в процесі придбання цінності досвіду. Узагальнюючи методики, що спираються на особистий досвід осмислення навколишнього середовища, Дж. Дьюї вважав, що вони будуть змінюватися в залежності від самих індивідів. Найкращий метод – це включення активності студента в процес, у якому він безпосередньо навчається.

Разом з тим однією з найважливіших особливостей мислення є здатність до аналізу і конструювання міркувань, отримання знання незалежно від професійної сфери діяльності. В його рамках досліджуються питання «як?», «коли?» і «чому?» робляться ті чи інші висновки в загальному контексті дослідження. Все це породжує особливий статус рефлексивного мислення в сучасній системі освіти. Щоб далі цілеспрямовано вдосконалювати свою власну діяльність, ми починаємо з ревізії, осмислення цієї самої діяльності, тобто з рефлексії. Дж. Дьюї одним з перших дає більш точне визначення рефлексії: воно означає паузу в судженні на час подальшого дослідження, щоб підтвердити або спростувати перші думки, підтримати стан сумніву і вести систематичне дослідження. В процесі рефлексивного мислення усвідомлюються і оцінюються нові факти, які підтверджують або спростовують досліджувану ідею. Дж. Дьюї вказує на звернення індивіда до свого внутрішнього світу, до свого досвіду мислення, діяльності, переживань, до всього того, що він бачив, чув, читав, робив, думав, відчував, і до того, як, чому і навіщо він так бачить, робить, думає, відчуває [1, с. 14-15].

І в даний час метою вищих навчальних закладів, особливо педагогічних, стає особистість, що має систему цінностей. Важливо, щоб у студента – майбутнього педагога – розвинувся за час його навчання цей рідкісний досвід. Важливу роль рефлексія відіграє у професійній діяльності. Вона може розглядатися як умова досягнення вищого рівня професіоналізму [2, с.70].

Дж. Дьюї розробив концепцію «повного акту мислення» на основі філософсько-педагогічних ідей та вивчення цінностей в освіті, і це стало його основним внеском в теорію навчання [3, с.120]. Пропонуючи посилити в курсі підготовки майбутніх учителів аспект науково-дослідного

характеру, вчений концентрував увагу на вирішенні «казусних» проблем. Знання закономірностей процесу навчання реалізується педагогом у практиці навчання через систему впорядкованої і взаємозв'язаної діяльності викладача і учнів, тобто через методи навчання, а також форми організації навчальних занять. Тому важливою педагогічною задачею в проблемному навчанні слід вважати вміння з успіхом виходити з проблемних ситуацій. Проблемне навчання у вищій школі спрямоване на самостійний пошук студентом нових знань і способів дії. Проблемне навчання забезпечує особливий тип мислення, виробляє глибину власних переконань, допомагає міцно засвоїти знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності. Крім того, воно сприяє формуванню мотивації досягнення успіху, розвиває розумові здібності учнів. Роль педагога в цьому процесі величезна. Дж. Дьюї припускав будувати процес розв'язання проблемної ситуації на основі прагматичного тлумачення єдності пізнання і діяльності. Процес розв'язання проблемної ситуації складається з п'яти етапів: 1) виникнення проблеми; 2) формулювання та аналіз проблеми; 3) висування гіпотези; 4) розробка гіпотези; 5) перевірка гіпотези.

Запропоновані Дж. Дьюї етапи вирішення проблемної ситуації в процесі навчання і методи навчання спрямовані переважно на формування самостійного мислення, на вироблення критичного ставлення до світу, до рефлексії, а в підсумку – на інтелектуальний розвиток учнів.

Таким чином, рефлексія допомагає активній, самостійній роботі, яка є джерелом вільного спілкування, обміну ідеями, думками, висновками, успіхами і невдачами попередніх дослідів. В культурній діяльності педагог і студент набувають, поряд зі знаннями та вміннями, рефлексивну здатність, що дозволяє будувати своє цілепокладання, проектування, програмування і корекцію своїх дій, оцінювати результат діяльності.

1. Дьюи, Д . Психология и педагогика мышления / Джон Дьюи, Н. Д. Виноградова ; Н. М. Никольской. – М. : Совершенство, 1997. – 208 с.
2. Зобнина , Т . В . Акмеологическая система психологической подготовки будущих учителей / Т. В. Зобнина // Педагогика. – 2006. – № 6. – С. 70–75.
3. Томина, Е. Ф. Реализация рефлексивной концепции Дж. Дьюи в современной высшей школе / Е. Ф. Томина // Известия высших учебных заведений. Поволжскийрегион. Гуманитарныенауки. – 2011. – № 2 (18). – С. 117–123.

Tsybulko O.

THE REALIZATION OF THE IDEA OF JOHN DEWEY'S PROBLEM-BASED LEARNING AT HIGH SCHOOL

The article expounds the genesis of the term "reflexion", states the theses of reflexive conception J. Dewey, and points out the way of development of reflexive professionalism in activity of higher school teachers and students.

ПІДСЕКЦІЯ: ТЕХНОЛОГІЇ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

УДК 373.2:005(043)
Березіна О.О.
Маріупольський державний університет

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТУ ІМІДЖ-ПРОСУВАННЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НОВОГО ТИПУ

У тезах визначено місце і роль проекту імідж-просування в контексті реклами дошкільного навчального закладу нового типу. Розглянуто технологію створення іміджу, яка здійснюються на трьох рівнях: організація заходів самим навчальним закладом, участь у спільно організованих заходах із зацікавленими партнерами та у заходах, організованих сторонніми організаціями.

У системі освіти в Україні поступово виникає і посилюється конкуренція між дошкільними навчальними закладами. Особливо характерною вона є між дошкільними навчальними закладами нового типу, які в основному є приватними. Навчальні заклади змушені докладати чимало зусиль для того, щоб залучити до себе майбутніх вихованців. Однією з проблем їх виживання є кількість дітей. З цією метою вони розробляють і вживають різноманітні заходи, серед яких важливими є створення та підтримання привабливого іміджу закладу. Процес формування іміджу дошкільного закладу є однією з умов існування дошкільних навчальних закладів нового типу.

Позитивний імідж формується тільки на основі стійкого якісного результату діяльності дошкільного закладу. Як свідчить наш досвід, допомагає сформувати позитивний імідж закладу освіти створення проекту імідж-просування дошкільного навчального закладу нового типу.

Важливим фактором у цьому є створення відповідної реклами, в якій сформульоване призначення дошкільного навчального закладу нового типу. Воно повинно бути коротким і зрозумілим як педагогічному колективу, так і найближчому соціальному оточенню дошкільного навчального закладу і в першу чергу батькам майбутніх вихованців. У проекті необхідно вказати, якими засобами досягатиметься реалізація призначення цього закладу: наприклад, робота вузьких спеціалістів – логопед, психолог, інструктор з фізичного розвитку, масажист, тощо.

Важливою є презентація інноваційних технологій у навчанні і вихованні дітей. Наприклад, «Будинок вільної дитини М. Монтессорі», психолого-педагогічне проектування Т. Пироженко, розвиток творчих здібностей Л. Шульги, технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера, казкові лабіринти гри В. Воскобовича, метод «занурення» М. Щетиніна тощо. Слід коротко ознайомити батьків з різними видами ігрової, навчальної, організаторської, трудової діяльності дітей, надати їм можливість вибору режиму перебування дітей в дошкільному навчальному закладі нового типу; забезпечити сприятливий психологічний мікроклімат, розвиток і вдосконалення предметно-розвиваючого середовища.

Необхідно науково обґрунтувати свою позицію щодо освітніх послуг. Не менш важливим є представити майбутнім співучасникам педагогічного процесу власну систему цінностей. Найбільш значущими (у порядку зменшення) для батьків є такі: інноваційні, авторські освітні й оздоровчі програми; високий рівень професійної кваліфікації; наявність матеріально-технічної бази для всебічного розвитку дошкільників; географічне положення (віддаленість від транспортних магістралей і промислових підприємств); гігієнічні умови групових і навчальних приміщень.

Безумовним позитивним фактором може бути те, що дошкільний навчальний заклад має сильний внутрішній потенціал: кваліфіковані педагогічні кадри, інноваційні освітні програми, достатня матеріально-технічна база. Технологія створення іміджу здійснюється паралельно на трьох рівнях: організація заходів самим навчальним закладом, участь у спільно організованих заходах із зацікавленими партнерами та у заходах, організованих сторонніми організаціями. Щодо останніх двох, можливим є укладання договору про наукове співробітництво із кафедрою дошкільної освіти (наприклад, у м. Маріуполі із кафедрою дошкільної освіти Маріупольського державного університету). Викладачі кафедри можуть надати консультативну й практичну допомогу в оволодінні сучасними методами керування дошкільним навчальним закладом, показати

майстер-класи та провести науково-практичні конференції з питань виховання та навчання дітей дошкільного віку.

Проведення спільних заходів забезпечують позитивне ставлення суспільства до діяльності дошкільних навчальних закладів нового типу.

Berezina O.
THE REALIZATUIN OF IMAGE-PROMOTION PROJECT FOR THE PRESCHOOL OF NEW TYPE
The article defines the place and role of image-promotion project in the context of advertising for the pre-school of new type.

УДК 378. 4
Білик В.Г.
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У тезах вказано, що інноваційні педагогічні технології спрямовані на зміну педагогічної діяльності через розроблення і введення у вищих педагогічних навчальних закладах нововведень. Визначено, що проведення ділових ігор займає одне з провідних місць серед інноваційних педагогічних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи. Зазначено, що ігрова діяльність є найважливішим засобом формування професійних якостей майбутніх учителів початкової школи, який спрямований на зміну стиля мислення і характеру поведінки студентів, виступає стимулом їх творчої активності та змагальності.

Термін «інновація» походить від латинського novatio, що означає оновлення, зміну та відновлення. У сучасному науковому розумінні інновація в освіті спрямована на створення нового виду освітньої практики, що розвивається на основі актуальних науково обґрунтованих ідей, концепцій та підходів. Таким новим видом освітньої практики виступають різні технології, методики, організаційні форми, набори завдань, форми оцінювання та ін.

Проектна діяльність є спільною навчально-пізнавальною та творчою діяльністю, що має мету, узгоджені методи та засоби, які спрямовані на досягнення загального результату. Характерними рисами проектної діяльності є: комплексний характер роботи, можливості творчості, проблемність, варіативна, альтернативність та авторська позиція.

При здійсненні проектної діяльності нами спрямовувалися зусилля студентів на виконання проекту відповідно до пошукового, практичного та презентаційного етапів. Пошуковий етап – визначення тематичного напряму, аналіз проблеми та постановка мети проекту. Аналітичний етап – збір і вивчення інформації, пошук рішення та розроблення алгоритму дії. Практичний етап – виконання проекту. Презентаційний – представлення результатів проектної роботи та оцінювання діяльності.

Для реалізації методу проектної діяльності в освітньому процесі студентам четвертого курсу пропонувалося розробити проект на тему «Педагогічний супровід здоров'яформувальної освіти молодшого школяра».

Пошуковий етап: студенти визначаються з темою та метою проекту, якою є характеристика педагогічного супроводу здоров'яформувальної освіти молодшого школяра.

Аналітичний етап: при вивченні наукової літератури, студенти констатують, що здоров'я дітей в будь-якому суспільстві і при будь-яких соціально-економічних і політичних ситуаціях є актуальною проблемою, оскільки воно визначає майбутнє країни, генофонд нації, науковий і економічний потенціал суспільства і, разом з іншими демографічними показниками, є барометром соціально-економічного розвитку країни. Студенти відмічають прямий зв'язок між шкільними навантаженнями і станом здоров'я молодших школярів та виділяють нераціональну організацію навчального дня, використання методів і засобів навчання, неадекватних віковим особливостям учнів. Студенти акцентують увагу на головних причинах погіршення здоров'я школярів, до яких відносять необґрунтований обсяг змісту освіти і устрій шкільного життя, який не відповідає психічним можливостям дітей цього віку.

Практичний етап: розроблення проекту дозволяє студентами зробити висновки про те, що: систематизуючою основою здоров'яформувальної освіти в початковій школі є константа само

зміни, а саме формування здібностей до рефлексії, створення можливості для самореалізації, становлення умінь саморегуляції поведінки та усвідомлення власного стану здоров'я; найважливішим чинником становлення здоров'яформувальної освіти в сучасних умовах є розроблення стратегії поступового переходу від зовнішнього примусу до самонавчання і самовиховання учнів.

Презентаційний етап: написання студентами доповіді та підготовка мультимедійної презентації.

З метою підвищення творчого потенціалу студентів нами проводилися імітаційні ігри, в яких відтворювалася діяльність загальноосвітнього навчального закладу або його структури та імітувалися елементи здоров'я формувальної діяльності. Студентам пропонувалося виступити в якості вчителя початкової школи та написати план організації здоров'яформувальної діяльності у початковій школи. Мета: створення єдиного здоров'яформувального простору, який забезпечує розвиток особистості молодшого школяра з урахуванням реалізації його фізіологічних та інтелектуальних особливостей. Завдання: надати учням різноманітні знання про здоровий спосіб життя; перейти від пасивних форм навчання до діяльнісних із залученням учнів в самостійну пізнавальну діяльність; формувати фізично здорову особистість молодшого школяра, здатну вільно адаптуватися у сучасному світі, що швидко змінюється; створювати необхідні і достатні умови для особистісного розвитку кожного учня.

З позицій сьогодення, вважаємо оптимальним способом організації накопичувальної системи оцінювання діяльності майбутніх учителів початкової школи виступає портфоліо. Це спосіб фіксації, накопичення і оцінювання робіт, результатів навчання студентів, які свідчать про їх зусилля, прогрес і досягнення за певний період часу. Портфоліо забезпечує перенесення «педагогічного наголосу» із зовнішнього оцінювання на самооцінку, з того, що студент не знає і не уміє на те, що він знає і уміє. Значущою характеристикою портфоліо є його інтегративність, що включає кількісну і якісну оцінки, припускає співпрацю викладача і студента у процесі його створення.

Таким чином, інноваційні педагогічні технології сприяють вирішенню актуальних завдань сучасної вищої педагогічної освіти: ефективне засвоєння знань майбутніми вчителями початкової школи; формування навичок практичних досліджень, що дозволяють приймати професійні рішення щодо здоров'яформувальної діяльності; підвищення пізнавальної активності; розвиток комунікативних здібностей, емпатії та творчого потенціалу майбутніх учителів початкової школи.

Bilyk V.

APPLICATION OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

It is indicated in the article, that innovations in the field of higher pedagogical education become the system that determines the development vector of educational space in higher educational establishment.

УДК 378

Голюк О.А.
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»

Розкрито особливості формування навчального плану підготовки бакалаврів спеціальності «Початкова освіта» у Вінницькому державному педагогічному університеті ім. М.Коцюбинського. Окреслено основні проблеми, які виникли при відборі навчальних дисциплін. Обгрунтовано поєднання навчальних дисциплін з урахуванням вимог до теоретичних знань та практичних умінь і навичок, затверджених в освітньо-кваліфікаційних характерах.

Головною системною реформою, яка впроваджує європейські норми і стандарти в сфері вищої освіти України стало прийняття нового Закону «Про вищу освіту», покликаного спонукати університети постійно працювати над підвищенням якості навчання, ґрунтуючись на засадничих принципах європейської вищої освіти: демонополізації управління, автономії університетів, академічній свободі викладача і студента, незалежній оцінці якості вищої освіти, розвитку науки в

університетах, що відповідає прагненню держави створити на ринку вищої освіти конкурентне середовище. Автономія вищого навчального закладу визначається новим Законом як самостійність, незалежність і відповідальність ВНЗ у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів [1].

Отже, однією із складових змісту автономії ВНЗ є право розробляти і реалізовувати освітньо-професійні програми в межах ліцензованої спеціальності, на підставі яких формується навчальний план, котрий визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

У Вінницькому державному педагогічному університеті ім. Михайла Коцюбинського розробка навчального плану на 2015-2016 навчальний рік для першого курсу здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Початкова освіта» регламентувалася нормативними документами (Законом України «Про вищу освіту»; наказом МОН України від 26.01.2015 №47 «Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік»; листом МОН України від 11.03.2015 №1/9-120 «Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін»; листом МОН України від 13.03.2015 №1/9-126 «Щодо особливостей організації освітнього процесу та формування навчальних планів у 2015/2016 навчальному році»), а також вимогами затверджених стандартів вищої освіти у частині освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ). Проте діючі стандарти вищої освіти ґрунтувалися, в першу чергу, на освітньо-професійній програмі (ОПП) підготовки бакалаврів напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта» (в частині розподілу загального навчального часу за циклами підготовки, переліку та обсягу нормативних дисциплін), затвердженої Міністерством освіти і науки України, із змінами, внесеними до зазначеної програми у зв'язку із впровадженням з 1 вересня 2012 року нового Державного стандарту початкової загальної освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462). Тоді як освітньо-кваліфікаційні характеристики розроблялися кожним педагогічним ВНЗ самостійно і затверджувалися у встановленому порядку.

Така ситуація призвела до поширення в науково-педагогічних колах думки про домінування важливості переліку навчальних дисциплін, заявлених у ОПП над ОКХ, у якій узагальнено зміст вищої освіти, тобто відображено цілі освіти та професійної підготовки, визначено місце фахівця в структурі галузей економіки держави і вимоги до його компетентності, інших соціально важливих властивостей та якостей, і яка й використовувалась при розробці та корекції освітньо-професійної програми підготовки фахівців.

Аналіз переліку навчальних дисциплін і практик, наявних у навчальних планах для бакалаврів освітньо-кваліфікаційного рівня «Початкова освіта», які вступили на навчання до 2015 року засвідчив про неможливість його повного збереження в нових навчальних планах в контексті виконання вимоги нового Закону «Про вищу освіту» про обмеження кількості навчальних дисциплін (обов'язкових та вибіркових з урахуванням практик) до 16-ти на рік та, відповідно, до 8 на семестр та забезпечення середнього обсягу годин з однієї навчальної дисципліни 4 кредити ЄКТС. Це зумовило необхідність вилучення певних навчальних дисциплін та збільшення шляхом об'єднання інших. При цьому ми чітко слідкували, щоб вимоги до теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за спеціальністю «Початкова освіта», затверджені в ОКХ, в обов'язковому порядку були забезпечені тими навчальними дисциплінами, які ми включали до нових навчальних планів.

Отже, при формуванні навчальних планів на 2015-2016 навчальний рік було зроблено наступні кроки: схвалено Вченою радою університету перелік обов'язкових та вибіркових дисциплін соціально-гуманітарної підготовки; зменшено обсяг одного кредиту ЄКТС до 30 годин, а кількість годин аудиторних занять в одному кредиті ЄКТС – до 14-16 год.; передбачено заняття з фізичної культури організовувати як факультативи; здійснено поєднання навчальних дисциплін фундаментальної підготовки з відповідними методиками навчання в початковій школі (наприклад, математика і методика навчання освітньої галузі «Математика» утворили одну навчальну дисципліну «Основи математики з методикою навчання освітньої галузі «Математика»), спрямоване на дотримання обмеження кількість навчальних дисциплін до 16-ти на рік; забезпечено організацію вибору студентами не менше ніж 25% від загального обсягу кредитів ЄКТС.

1. Закон України "Про вищу освіту" // Закон від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu

Golyuk O.

PECULIARITIES OF MODELLING THE CURRICULUM FOR BACHELOR'S DEGREE IN PRIMARY EDUCATION

The article focuses at the peculiarities of modelling the curriculum for Bachelor`s degree in Primary education at Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynsky. The basic problems that have arosen in the process of the subjects selection are described. The combination of disciplines to meet the requirements to the theoretical knowledge and practical skills fixed at EQC is grounded.

УДК 372.21.025(043)

Демидова Ю.О.
Маріупольський державний університет

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

На основі результатів власного дослідження у тезах розкрито особливості реалізації педагогічних умов формування пізнавальної самостійності дошкільників в процесі конструктивної діяльності. Представлено в процентному відношенні фактичні зміни в рівнях сформованості пізнавальної самостійності особистості у дітей різних груп. Розкрито зміст експериментальної методики з перевірки педагогічних умов формування пізнавальної самостійності дошкільників у конструктивній діяльності.

Однією з важливих причин труднощів у формуванні у дітей дошкільного віку активності та самостійності у пізнавальній діяльності, як свідчать наукові дослідження (В. Кузьменко, О. Кононко та інші), є те, що в педагогічній практиці вкрай недостатньо враховується основна тенденція розвитку дитячого мислення. У процесі розумового розвитку дитини тісно взаємодіють три основні форми мислення (наочно-дійова, наочно-образна і логічна), кожна з яких посідає провідне місце у цьому процесі. Така тісна взаємодія зумовлена загальними закономірностями розвитку мисленнєвої діяльності дітей [1], [2].

Проблема формування пізнавальної самостійності у дошкільній психолого-педагогічній літературі досліджувалась у контексті вивчення деяких аспектів життєдіяльності дитини (Н.М. Аксарина, Н.М. Щелованов, В.Г. Нечаєва, Л.А. Пеньєвська, Р.Й. Жуковська). На думку вчених розвиток пізнавальної самостійності дітей буде ефективнішим, якщо здійснюватиметься в старшому дошкільному віці. Своєчасне формування пізнавальної самостійності передбачає здатність дитини виробляти чіткі судження, приймати відповідні рішення, ініціювати підтримку й допомогу іншому, покласти на себе відповідальність за спільну діяльність та її результат [3].

Науковці розглядають пізнавальну самостійність як якість особистості, яка проявляється не тільки в інтелектуальних видах праці, але й визначає успіх практичної діяльності, до якої належить і конструювання (П.Я. Гальперін, С.Л. Кобильницька, В.Н. Косата, Г.С. Костюк, Л.О. Парамонова, М.М. Поддьяков та інші) [4].

Виходячи із значущості та важливості пізнавальної самостійності у структурі особистості та враховуючи дані психолого-педагогічних досліджень про можливість формування цієї якості ще з дошкільного віку, можна зробити висновок про те, що пізнавальна самостійність не з’являється сама по собі, вона формується саме в тій діяльності, яка пов’язана з розумовим розвитком дитини. Чим активніше є діяльність, тим вона ефективніше впливає на формування та якісні зміни пізнавальної самостійності.

У дошкільній педагогіці конструювання розглядається як предметно-практична діяльність, яка надає необхідні умови для прояву пізнавальної самостійності, реалізації задумів дитини, а саме головне для самостійного виконання запланованого. Конструювання дає можливість дитині не тільки щось створити, а й побачити результат своєї праці [5].

В процесі експериментальної роботи протягом начального року створювались педагогічні умови формування першооснов пізнавальної самостійності старших дошкільників в конструктивній діяльності, а саме:

- забезпечення єдності розумової діяльності та практичного досвіду дітей в процесі конструювання;

- індивідуалізації та диференціації навчання конструювання;

- моделювання ситуацій для прояву пізнавальної самостійності дітей в процесі конструювання;

- створення доброзичливої, сприятливої атмосфери у дитячому колективі;

- теоретична та практична підготовка вихователів до роботи за експериментальною програмою.

З метою визначення ефективності експериментальної методики та фактичної зміни в розвитку пізнавальної самостійності дітей старшого дошкільного віку був проведений контрольний експеримент, в якому порівнювалися результати за компонентами та за рівнями сформованості пізнавальної самостійності.

Зміни в емоційно-мотиваційному компоненті виявлялися завдяки ряду запитань, які давали змогу визначити емоційне ставлення переважно до занять з конструювання (Яке твоє улюблене заняття? Чи подобаються тобі заняття з конструювання? З яким матеріалом тобі подобається займатися? Які конструктори ти маєш вдома?).

Аналіз відповідей дітей експериментальної групи дає підстави стверджувати, що проведення емоційно піднесених занять з конструювання, що були залучені до навчального процесу протягом експериментальної роботи, дозволило суттєво розвинути емоційно-мотиваційний компонент пізнавальної самостійності. Це виявлялося у позитивному ставленні дітей до конструктивної діяльності загалом та окремих її видів.

При аналізі завдань когнітивно-змістовного компоненту зверталась увага на вміння використовувати набуті протягом року конструктивні знання та способи дій (викладати за зразком, за кресленням, зі спеціальних заготівель, планувати етапи роботи, знаходити помилки на малюнку). Використання спеціальної серії занять з конструювання значно підвищило рівень конструктивних навиків, оскільки помічено впевненість у діях дітей, що свідчить про здійснення певних розумових операцій (розмірковування, аналіз, узагальнення, порівняння та інше); прагнення до оригінальності власних конструкцій; доведення розпочатої роботи до кінця.

При проведенні контрольного експерименту нами було відстежено залежність сформованості когнітивно-змістовного компонента від особливостей емоційно-мотиваційного. Результати за першим та другим блоком контрольного експерименту доводять, що чим вищим був емоційно-мотиваційний компонент у конкретної дитини, тим вона ефективніше оволодівала знаннями та вміннями конструктивної діяльності.

Динаміка розвитку діяльнісно-перетворювального компоненту визначалась у вмінні виявляти дітьми такі вольові якості особистості, як цілеспрямованість, самоконтроль та самооцінка, наполегливість, активність, ініціативність. Кожне завдання було спрямоване на виявлення змін у сформованості вольової сфери старших дошкільників. Було зафіксовано, що діти експериментальної групи повністю усвідомлюють та осмислюють процес діяльності, здійснюють поетапний аналіз, що запобігає виникненню помилок та сприяє правильному завершенню діяльності, проявляють пізнавальну самостійність.

У Таблиці 1 подано дані рівнів сформованості пізнавальної самостійності дітей старшого дошкільного віку.

Таблиця 1

Порівняльні дані рівнів сформованості пізнавальної самостійності у дітей ЕГ та КГ до та після експерименту

Діти	Рівні сформованості пізнавальної самостійності							
	Високий		Достатній		Середній		Низький	
	До експ.	Після експ.	До експ.	Після експ.	До експ.	Після експ.	До експ.	Після експ.
ЕГ	-	9,5%	19%	57,1%	52,4%	33,4%	28,6%	-
КГ	-		18,2%	31,8%	59,1%	54,6%	22,7%	13,6%

Таким чином, контрольний експеримент дає підстави стверджувати, що робота з формування першооснов пізнавальної самостійності у старших дошкільників повинна бути

зорієнтована на формуванні кожного її компонента та проводитися поступово та поетапно. Створення педагогічних умов у навчальному процесі забезпечило позитивні зміни у формуванні першооснов пізнавальної самостійності кожної дитини експериментальної групи. Було зафіксовано деяке просування в рівнях пізнавальної самостійності дітей контрольної групи, яке було викликано віковим розвитком, притаманне дітям наприкінці навчального року. Це підтверджується відсутністю високого рівня та наявністю низького (13,6%).

Врахування індивідуальних особливостей емоційної та інтелектуальної сфери кожної дитини експериментальної групи забезпечило позитивне ставлення до процесу пізнання на заняттях з конструювання, вміння самостійно досліджувати способи поєднання окремих частин конструкції та перебудовувати їх за власним задумом та проявляти наполегливість при виникненні труднощів. Ефективність створених педагогічних умов з формування першооснов пізнавальної самостійності підтверджується віднесенням більшої частини дітей експериментальної групи до достатнього рівня (57,1%) та появою високого (9,5%).

Отже, підвищення рівня конструктивної діяльності відповідало зростанню рівня першооснов пізнавальної самостійності як однієї з головних особистісних якостей дітей старшого дошкільного віку. Подальші наукові розвідки стосуватимуться вивчення пізнавальної самостійності в інших видах продуктивної діяльності дітей.

1.Кононко, О. Л. Дитяча субкультура як цінність і складова особистісно орієнтованої освіти /О.Л.Кононко // Дошкільне виховання. – 2001. – №12. – С. 6 – 9
2.Кузьменко, В. Словничок психолога. Самостійність /В.Кузьменко // Дошкільне виховання. – 1999. – №11-12. – С. 28 – 30
3.Кравчук, В. Є. Формування самостійності в дошкільника засобами інтелектуальної гри /В.Є. Кравчук // Педагогічна наука – сучасній школі: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Кременець, 1999. – С.153-156
4.Силакова, М. Условия творческого решения конструктивных задач /М. Силакова // Дошкольное воспитание. – 1996. – №5. – С.75
5.Сафонова, О. А. Педагогические условия формирования самостоятельного конструирования из бумаги у детей дошкольного возраста. – Автореф. дис.…к.пед.н.: 13.00.01 /О.А.Сафонова; Научно-исследовательский институт дошкольного воспитания. –М., 1991. – 19 с.

Demidova Y.

CHECKING THE EFFICIENCY OF THE PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF COGNITIVE INDEPENDENCE OF SENIOR PRESCHOOLERS

The author on the basis of the results of own research reveals peculiarities of implementation of pedagogical conditions of forming of cognitive independence of preschoolers in the process of constructive activities and gives the percentage of the real changes in the levels of development of the above mentioned quality of personality in children of different groups.

УДК 371.134(477)(043)

Косенко Ю.М.
Маріупольський державний університет

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У тезах розкрито сутність творчої особистості вихователя та умови її формування в процесі професійного навчання. Розглянуто найважливіші якості творчого педагога; формування творчої особистості майбутнього фахівця у галузі дошкільної освіти.

В умовах інноваційних змін, що сьогодні відбуваються в системі дошкільної освіти України, особливо відчутна потреба у творчих вихователях, спроможних впроваджувати новітні педагогічні технології, створювати розвиваюче середовище для своїх вихованців, спонукати їх до творчого самовираження. За таких умов актуалізується проблема формування творчої особистості майбутнього педагога дошкільної освіти ще на етапі його професійного навчання.

За визначенням філософів, психологів, педагогів (В. Андрєєв, Д. Богоявленська, Р. Грановська, А. Зак, В. Кан-Калик, Н. Кичук, В. Цапок та ін.), творча особистість – це індивідуальність, яку вирізняє високий рівень загальних і професійних знань, прояв творчих

здібностей, потяг до нового, оригінального [1]. Найважливішими якостями творчого педагога виступають: прагнення до самореалізації, що характеризується проявом особистих творчих здібностей; захоплення справою як життєвим покликанням; аутентичність особистості, як щира та відверта позиція у ставленні до себе та інших; впевненість у власних силах, оцінка своїх сил і можливостей адекватно досвіду; індивідуальність і гнучкість педагогічних дій; критичність і високий ступінь рефлексії, що виявляється у постійній увазі до адекватності власних дій і вчинків, нетерпимості до недоліків і непродуманих рішень, в умінні вчитися на помилках, постійному аналізі та осмисленні власної діяльності [2]. С. Сисоєва доводить, що творчу особистість характеризує інтелектуальна активність, спрямованість на творчість, специфічні провідні мотиви (творчий інтерес, захопленість творчим процесом, прагнення досягти результату, необхідність реалізувати себе), а найважливішими її рисами виступають: пошуково-проблемний стиль мислення, розвинена творча уява, фантазія, специфічні особисті якості (допитливість, самостійність, цілеспрямованість, готовність до ризику) [3]. Психолого-педагогічними дослідженнями доведено, що саме творча особистість педагога є визначальним чинником виявлення та розвитку творчих можливостей вихованців. Ми поділяємо такі наукові погляди й у процесі дослідження дійшли висновку, про те, що:

– виховання творчої особистості дитини дошкільного віку, що задекларовано у державних документах про освіту (Закон України «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти, Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі»), спроможний забезпечити вихователь, який не лише усвідомлює сутність творчого характеру своєї професійної діяльності, а й водночас володіє якостями творчої особистості, необхідними знаннями, уміннями і навичками, що дозволяють реалізувати творчий підхід в освітньо-виховній роботі з дошкільниками;

– творчий підхід вихователя у роботі завжди породжує нові педагогічні ідеї, ефективні методичні розробки, впровадження яких у навчально-виховний процес дошкільного навчального закладу покращує якість дошкільної освіти;

– творчість вихователя є процесом, результатом якого є створення нового продукту і реалізація його творчого потенціалу;

– вихователь покликаний створити умови для всебічного гармонійного розвитку дитини, забезпечити успішність складного процесу формування особистості в дошкільному віці, сприяти розкриттю власного «Я» кожної дитини;

– сучасний дошкільний навчальний заклад чекає на вихователя, який готовий працювати в умовах інноваційних змін, що відбуваються у дошкільній освіті, запроваджувати новітні педагогічні технології, ініціювати та реалізовувати власні творчі проекти, проявляти навички творчої діяльності, створювати таке освітнє середовище для своїх вихованців, яке б виховувало творчу особистість [4].

Формування творчої особистості студента ми розглядаємо насамперед як процес стимулювання його творчого ставлення до професійного навчання, прояв творчої активності в опануванні обраним фахом.

Під *творчою активністю* розуміємо особистісне утворення, яке характеризує прагнення студента до творчого (перетворювального) засвоєння професійних знань та вмінь; прояв креативного мислення як здатність сприймати нові ідеї, чутливість до актуальних проблем сучасної психолого-педагогічної науки, здатність до оригінального, варіативного, нешаблонного розв’язання педагогічних задач; прояв творчих здібностей в опануванні обраним фахом, у власному саморозвитку.

На підставі вивчення наукових джерел в означеному проблемному полі, досвіду роботи викладачів кафедри дошкільної освіти МДУ та інших ВНЗ доходимо висновку, що формування творчої особистості майбутнього педагога дошкільної освіти зумовлене:

– творчим ставленням тих, хто причетний до професійної підготовки студентів, до виконання своїх професійних обов’язків, постійним удосконаленням професійної майстерності викладачів, широким запровадженням інноваційних педагогічних технологій, різноманітних форм творчої співпраці з студентами;

– організацією аудиторної, позааудиторної та практичної роботи студентів упродовж усього періоду навчання на засадах творчого, особистісно-орієнтованого підходів, суб’єктності студента у професійній підготовці;

– зміщенням акценту у процесі професійної підготовки з репродуктивного (відтворювального) навчання на перетворювальну (творчу) діяльність студентів;

– створенням ситуації успіху студента у навчанні та особистісному розвитку (заохочення і стимулювання навчально-пізнавальної, науково-пошукової роботи в процесі опанування обраним фахом, забезпечення розвитку їх творчих здібностей, обдарованості і таланту, формування художньо-творчих умінь та навичок).

1. Богоявленская Д. Б. Пути к творчеству /. Д. Б. Богоявленская – М.: Знание,1981. – 96 с.
2. Кан-Калик В. А. Педагогическое творчество / В. А. Кан-Калик, Н.Д. Никандров. – М.: Педагогика, 1990. – 144 с.
3. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості / С. О.Сисоєва: Підручник. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.
4. Косенко Ю. М. Основи педагогічної майстерності вихователя. Навч.-метод. посіб. для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Дошкільна освіта». 2-е видання, доповнене. – Маріуполь: Новий світ, 2014. – 360 с. – С. 307–325.

Kosenko Y.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING CREATIVE PERSONALITY OF PROSPECTIVE PRE-SCHOOL TEACHER

The author in the article reveals the essence of creative personality of prospective pre-school teacher and the conditions of its forming in the process of professional training.

УДК 378-057.85:37.011.3-051:78

Ленд'єл-Сяркевич А.А.
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ЯК ФЕНОМЕНУ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

У тезах проаналізовано сутність проблеми формування готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу. Обгрунтовано, що готовність студентів до інтеркультурного діалогу виступає інтегративною професійно-особистісною якістю студента, що вимагає багатоаспектного підходу до її вивчення.

Удосконалення етнокультурного компоненту фахової підготовки майбутніх учителів музики передбачає збереження, відтворення та розвиток етнічної культури шляхом створення її нових зразків; забезпечує якісно новий рівень в осягненні народної художньої культури як синкретичного явища, що володіє інтегральними якостями і зберігає етнічну культурну цілісність; дає змогу здійснити художньо-естетичний синтез різних рівнів, видів і типів художньої творчості; міждисциплінарний гуманітарний синтез мистецтва, рідної мови, фольклору, літератури, історії, необхідний в цілісному освоєнні духовного змісту культури; універсальний синтез різних галузей знання в цілісну систему на основі образів, тем, понять, текстів, що розкривають універсальне мистецьке знання. Спрямовується цей процес педагогічними принципами фахової підготовки вчителя музики в умовах полікультурного освітнього простору, серед яких назвемо:

- посилення національного компоненту у змісті фахової підготовки (підтримка національних традицій; глибоке вивчення національної історії, культури, традицій, культивування національних ідеалів; активізація процесів етноідентифікації; формування національного менталітету);
- збільшення духовного та релігійного впливу на процес виховання;
- підтримка та розвиток ідей національного українського виховання (дітей, молоді, сім'ї тощо);
- реалізація спеціальних програм в галузі громадянського, національного, інтернаціонального виховання, які створюють відкрите громадянське суспільство, що базується на принципах мирного співіснування різних етносів і конфесій, толерантності та взаємоповаги;
- взаємовплив етнокультурних, національних, державних, глобальних аспектів виховання.

Отже, інтеркультурний діалог має базуватися на таких засадничих принципах, як дотримання прав людини, вибудовування демократії, дотримання духу й букви закону, рівності (етнічної, расової, гендерної), гідності, взаємоповаги та взаємопартнерства.

1.Євтух В. Б. Концептуальні конструкти етносоціальних реалій: досвід трьохлітніх досліджень (три роки в НПУ ім. М.П. Драгоманова): монографія. / В. Б. Євтух. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. – 284 с.

2.Матвієнко О. В. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної взаємодії. Монографія / О. В.Матвієнко. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 384 с.
3. Научитель О. Д. Аналіз соціально-психологічного клімату, соціометричних структур академічних груп (на матеріалах ХГІ). Проблеми освіти. / О. Д. Научитель. – К., 1995. – Вип. 3. – С. 114-121.

Lengyel-Syarkevich A.

FEATIRES OF TRAINING FUTURE TEACHERS OF MUSIC AS A PHENOMENON OF ETHNO-NATIONAL CULTURE

The article analyzes the essence of the problem of formation of readiness of the future teachers of music for intercultural dialogue. It is proved that the willingness of students to intercultural dialogue appears integrative professional and personal qualities of students, it requires a multidimensional approach to its study.

УДК 159.955.4 : 37.011.

Мачинська Н.І.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПЕДАГОГІЧНА РЕФЛЕКСІЯ – ВАГОМИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Проаналізовано суть педагогічної рефлексії – одного із компонентів професійної компетентності педагога. Визначено особливості рефлексії, її емоційно-змістову характеристику, зосереджує увагу на комунікативній рефлексії педагога. Розкрито сутність емоційно позитивного ставлення до студентів як необхідної умови успішності їх навчальної діяльності.

Час Учителя, що навчає дітей, проголошують безцінним, таким, який не можна витрачати на здійснення невластивих для нього функцій. Майбутнє нації, її духовна міць, інтелектуальне й моральне здоров’я суспільства визнається значною мірою залежними від дій учителів. Учитель проголошується основоположною силою в державі, що забезпечує її економічний і технологічний розвиток [1].

Роль учителя в суспільстві, завдання, шляхи розвитку його педагогічної компетенції є предметом вивчення багатьох вітчизняних науковців. Так, історичні аспекти розвитку педагогічної освіти досліджували В. Луговий, Т. Кошманова, В. Олійник; проблема підготовки педагога в історичному аспекті виступала предметом дослідження у працях Я. Болюбаша, Л. Даниленко, В. Радула; особливості професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя вивчали І. Зязюн, С. Сисоєва, Л. Хомич; різні аспекти підготовки вчителя початкових класів досліджувалися Н. Бібік, Н. Казаковою, Н. Кичук, О. Савченко, Л. Хоружою тощо.

У контексті нашого дослідження ми зосередили увагу на рефлексії – одного із аспектів професійної педагогічної діяльності і, на нашу думку, вагомого чинника формування позитивної мотивації учіння у студентів-майбутніх педагогів початкової школи.

Прагнення педагогів зрозуміти сутність своєї професійної діяльності, її пріоритетні задачі, визначити адекватні їм засоби і шляхи їх ефективного використання, дозволяє об'єднати зусилля у вирішенні професійних задач на основі взаєморозуміння суб'єктів педагогічної діяльності. У нашому розумінні рефлексивність у підготовці педагога забезпечує становлення його професійної позиції виховання на основі усвідомлення проявів власного професійного буття і особливостей вихованця перед пізнанням і поясненням.

Рефлексія у професійному становленні майбутнього вчителя – це не лише засіб, а й самоціль навчання, не лише процес самопізнання, а й зміст, джерело особистісного досвіду, фактор актуалізації розвитку педагогічної майстерності і професійної культури в цілому [2].

Разом з тим, очевидно, що така позиція не завжди є визначальною у процесі професійної підготовки педагогів початкової ланки освіти.

Рольові настанови в педагогічній освітній системі (викладач – студент) керують взаєминами у середовищі вищого навчального закладу. Використання активних форм навчальної роботи, збільшення частки самостійності студентів не змінили характеру відносин між студентами і викладачами, студентів між собою у межах професійного становлення. Це пов'язано насамперед з тим, що ставлення викладачів вітчизняних вишів до педагогічних інновацій, які стосуються нових

форм навчання, швидше за все пасивно-негативне, аніж конструктивно-позитивне. Одна з причин полягає в недостатній концептуальній і технологічній розробці процесу гуманізації вищої освіти, втілення якої у практику роботи педагогічних вищих навчальних закладів означає повагу й довіру викладача до інтелектуальних і особистісних можливостей студента.

Емоційно позитивне ставлення до студентів, доброзичливість та щирість, прагнення бачити тільки позитив (принцип педагогічного оптимізму) заохочують студентів на спілкування з педагогом, роблять їх відвертими, ініціативними, створюють дружню атмосферу. В емоційно неврівноваженого педагога, який або підозріло чи негативно налаштований на студентів, або сентиментально і необгрунтовано заохочує їх, студенти бувають нервовими, нерівними в стосунках.

Діяльність сама по собі ще не визначає того чи іншого типу позиції педагога та ступеня її сформованості. Виховання є творчою діяльністю інноваційного типу, істотно відрізняється рефлексією, яка сама вже є дією, обумовленою не зовнішніми предметними обставинами, але розумінням чи нерозумінням подій у цілому.

Для педагога рефлексія виступає також як спосіб професійної діяльності, що дозволяє знайти шлях саморозвитку, коректувати свою поведінку, діяльність, відносини у процесі педагогічної взаємодії. У педагогічній діяльності, що розуміється як творчий процес, рефлексія є основним механізмом осмислення професійних успіхів і невдач, особистісних досягнень. При виникненні труднощів і виході в рефлексивну позицію педагог не тільки перебудовує свої дії, але й, враховуючи свій, індивідуальний досвід, переглядає можливі їх зміни.

Педагогічна рефлексія – це спрямованість свідомості на самого себе. Іншими словами, педагогічна рефлексія – це здатність педагога подумки уявити собі сформовану у вихованця картину ситуації. Рефлексія означає бачення педагогом себе очами вихованців у різних ситуаціях. Рефлексія знаходить своє вираження в так званій нормальній подвійності свідомості, коли індивід стосовно самого себе одночасно виступає і як об'єкт рефлексії («Я-виконавець») і як суб'єкт («Я-контролер»), котрий регулює власні дії та вчинки.

Педагогічна рефлексія спрямована на самоорганізацію через осмислення педагогом себе і своєї професійної діяльності в цілому як способу здійснення свого цілісного Я. Професійна рефлексія забезпечує готовність діяти в ситуаціях з високим ступенем невизначеності, гнучкість у прийнятті рішень, прагнення до реалізації нововведень та інновацій, постійну спрямованість на пошук нових, нестандартних шляхів розв’язання професійних задач, здатність переосмислювати стереотипи свого професійного й особистісного досвіду.

Постійна зміна еталонів, критеріїв оцінки себе як майбутнього професіонала у зв'язку зі збільшенням ознак професійної діяльності, що формуються в процесі навчання і відбиваються у свідомості фахівця, подоланням стереотипів образу педагога, зміцненням його цілісності, а також трансформації професійної самооцінки змушують студентів самовизначатись у професії. Механізм професійного визначення ґрунтується на рефлексивному підході, як спрямованість свідомості майбутнього педагога на самого себе в аспекті зіставлення «Я-реального» і «Я-ідеального» педагога-професіонала, а також «Я-рефлексивного» і «Я-очима інших» [3].

Взаємодія зі студентами вимагає від педагога розвинутої комунікативної рефлексії, тобто сформованої здатності проникнення у внутрішній світ іншої людини та отримання інформації про те, як його сприймають, як до нього ставляться студенти і як його оцінюють. Врахування свого образу в очах студентів допомагає педагогу оптимізувати його стосунки зі студентами.

Рефлексивні здібності педагога та стиль його спілкування був використаний Б.П. Ковальовим для створення авторської типології вчителів. Він виокремив п’ять груп учителів [4, с.237]:

Перша група – самооцінка відповідає оцінці педагога студентами, характерний демократичний стиль спілкування.

Друга група – педагог правильно прогнозує свою оцінку, але самооцінка не адекватна, характерна авторитарність у спілкуванні.

Третя група – адекватна самооцінка педагогом, але не адекватне прогнозування. У стосунках зі студентами появляється лібералізм, стосунки зі студентами доброзичливі.

Четверта група – низька адекватність уявлення та самооцінки; такий педагог намагається дізнатися думку про себе у студентів, але не вміє спілкуватися, тому і виникають часті конфлікти. Характерний авторитарний стиль спілкування або спілкування ситуативне.

П’ята група – уявлення педагога протилежне думці про нього студентів, що зумовлює найбільші труднощі у спілкуванні.

Педагогічна рефлексія – один із вагомих чинників, які впливають на позитивну мотивацію учіння студентів. Емоційно насичена педагогічна взаємодія є запорукою ефективної організації освітнього процесу, що сприятиме не тільки успішності навчання, але й забезпечуватиме формування майбутнього педагога початкової школи відповідно до вимог сучасного освітнього простору.

1.Рябцева І.А. Філософія вищої педагогічної освіти: напрями підготовки та розвитку педагогічної компетентності вчителя в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_autors_rjabzeva_ia/]
2.Микитюк С.О. Ресурсний підхід у професійному становленні вчителя [Електронний ресурс] // Теорія і практика управління соціальними системами № 3, 2012. – С. 14–18. – Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/349/1/TIPUSS_2012_3_Mykytyuk_Resursnyy%20pidkhid.pdf
3.Співаковська Є.О. Психологічна стратегія співробітництва, рефлексивний, мотиваційний та інформаційно-технологічний компоненти готовності майбутнього вчителя-гуманітарія до професійної діяльності в полісуб’єктному навчальному середовищі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ite.kspu.edu/webfm_send/766
4. Ильин Е.П. Психология для педагогов / Евгений Павлович Ильин – СПб.: Питер, 2012. – 640 с.

Machunska N.

PEDAGOGICAL REFLECTION A SIGNIFICANT FACTOR FORMATIONPOSITIVE REINFORCEMENT LEARNING IN THE FUTURE TEACHERS OF PRIMARY SCHOOL

Analyzed the essence of pedagogical reflection - one of the components of the professional competence of the teacher. It identifies a particular reflection,its emotional content characteristics,focuses on the communicative teacher reflection. The essence of emotionally positive attitudeto students as a prerequisite for the success of their training activities.Author determined typology teacherswhich is based on reflective abilities of the teacher.

УДК 372.36(477)(043)

Мякенька О.П.
Маріупольський державний університет

МЕТА І ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У тезах розглянуто мету формування безпечної поведінки у дітей старшого дошкільного віку. Висвітлено головні чинники формування поведінки особистості, які сприяють становленню безпечного типу поведінки.

Проблема безпеки життєдіяльності людини визнається у всьому світі, представляє серйозну проблему сучасності. Сьогодні, державою вживаються серйозні кроки з питань забезпечення нормальних умов охорони праці, охорони життя і здоров'я дітей. Стає очевидним, що ключова роль у забезпеченні національної безпеки держави та життєдіяльності окремої особистості і суспільства належить освіті.

Дитина дошкільного віку за своїм фізіологічними особливостями не може самостійно визначити небезпеку свого існування, тому на дорослих природою покладена місія захисту своєї дитини – дати елементарні знання та привити навички безпечної поведінки. Період дошкільного дитинства можна назвати своєрідним фундаментом, з якого починається будівництво та розвиток характеру, здібностей [3].

Тож, перед системою освіти постає завдання вберегти дитину від негараздів, допомогти жити повноцінною і щасливою. Окрім **фізичних чинників** (побутові травми, опромінення мобільним телефоном, забруднення середовища, куріння поблизу дитини тощо), постало багато **психологічних небезпек** (відсутність комфортного для дитини соціального середовища, пропаганда насилля, ведення батьками споживацького та аморального способу життя).

Регулюють питання безпеки життєдіяльності дітей наступні нормативно-правові акти: Закон України «Про правові засади цивільного захисту»; Закон України «Про цивільну оборону України»; Закон України «Про охорону дитинства»; Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру»; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про дошкільний навчальний заклад» від

12.03.2003р. № 305; Закон України «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти в Україні [1].

Метою формування безпечної поведінки старших дошкільників є розвиток в них стійких морально-вольових якостей, які сприяють вихованню культури людини щодо безпеки, потреб, почуттів; залучення до участі у практичній діяльності. Не менш важливими чинниками є: сімейне виховання (система виховання й освіти, що створюється в умовах конкретної сім'ї, на яку впливають спадковість і біологічне здоров'я батьків, матеріально-економічна забезпеченість, соціальний стан, уклад життя); засоби масової інформації (здійснюють інформаційний вплив, на основі якого людина формує певний світогляд щодо способу і стилю життя, наслідує еталони поведінки); навчальна та виховна діяльність освітніх закладів (зміст освіти з безпеки життєдіяльності, її структура, сформована на основі положень про те, що людина є найголовнішим об'єктом захисту від факторів ризику); психологічні особливості характеру (уважність, ризикованість, агресивність, швидкість реакції, конфліктність, урівноваженість, сугестивність та ін.) [2].

Саме в таких умовах необхідно формувати навички безпечної поведінки, високий рівень якої визначається тим, чи може особистість творчо використовувати сучасні методи та засоби безпеки для забезпечення захисту особи в повсякденній діяльності та надзвичайних ситуаціях, діяти в умовах, що загрожують життю та здоров'ю, а також своєю діяльністю не створює небезпеки як для себе, так і для оточуючих.

Отже, можна сказати, що безпечна поведінка особистості формується під впливом багатьох чинників і протягом тривалого часу. Слід зазначити, що вони несуть у собі і позитивну, і деструктивну складову та, відповідно, можуть сприяти як формуванню безпечного типу поведінки, так і проявам небезпечних тенденцій у поведінці.

1.Базовий компонент дошкільної освіти \ Науковий керівник: А.М. Богуш , дійсний член НАПН України, проф, д-р пед.наук; Авт.кол-в: Богуш А.М., Бєленька Г.В., Богініч О.Л., Гариш Н.В. та інші. - К.: Видавництво, 2012.- 26с.
2.Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник/ Юрій Скобло, Валентин Цапко, Дмитро Мазоренко, Леонід Тіщенко,; Ред. В. Г. Цапко. - 4-тевид., перероб. І доп. - К.: Знання, 2006. - 397 с.
3.Кононко О. Дитина в кризовому соціумі: як її розумі ти і виховувати / Упоряд. Л.Шелестова. – К.: Ред. «Загальнопед. газети», 2004. – 128 с.

Miakenka O.
PURPOSE AND FACTOR SAFE BEHAVIOR PRESCHOOL CHILDREN
The article discusses the purpose and the main factors of formation of safe behavior age children.

УДК 37.014.005
Набок М.В.
Національна академія педагогічних наук України

ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА ДЕРЖАВНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ

У тезах аналізується чинне оцінювання результатів впровадження державної освітньої політики України. Автор підкреслює те, що впровадження нових критеріїв і показників оцінки результатів державної освітньої політики, сумісних з прийнятими в міжнародних порівняльних дослідженнях освіти, пов'язано насамперед зі зміною сутності методів державного управління освітою.

У сучасній українській освітній політиці метод оцінювання використовується досить рідко, тоді як в європейських країнах він є основою для перевірок ефективності реалізації державних програм і недержавних проектів. Сутність проблеми полягає в тому, що досі не існує чітких критеріїв оцінювання і технології їх застосування в дослідженнях результативності освітньої політики [1].

Аналізуючи основні результати впровадження освітньої політики в Україні періоду незалежності, можемо стверджувати, що держава не стоїть осторонь від загальносвітових тенденцій, а, навпаки, формує свою освітню політику з урахуванням впливу багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів [2; 3]. Це дозволяє, враховуючи тенденції та перспективи розвитку освіти,

потреби суспільства і держави в освіті та освічених громадянах, розробляти реалістичну освітню політику, яка ґрунтується на вітчизняному досвіді з урахуванням досягнень в освітній сфері зарубіжних країн.

Реальна практика оцінювання результатів впровадження державної освітньої політики на місцевому рівні свідчить про те, що управління освіти і науки обласних державних адміністрацій, управління, відділи освіти районних державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування використовують усталені форми такого оцінювання, критерії та показники якого переважно орієнтовані на статистичні дані Міністерства освіти і науки України. Однак, як відзначають фахівці Центру тестових технологій, існуючий порядок збору та узагальнення статистичних даних не гарантує отримання об'єктивної, оперативної, достовірної порівняльної інформації, оскільки офіційним оцінюванням стану освіти в Україні займаються виключно органи управління освітою, які можуть спотворювати такі дані або неправильно їх інтерпретувати. Тому українська освітня статистична інформація не дозволяє політикам і управлінцям об'єктивно оцінити результати освітньої політики [4].

Враховуючи те, що в державі не розроблена і не впроваджена національна система критеріїв, показників або освітніх індикаторів, стверджувати про певний рівень ефективності впровадження державної освітньої політики необґрунтовано. У той же час, зауважимо, що введення в дію наказу МОН України від 22.11.2011 р. «Про затвердження Критеріїв системи рейтингового оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів» вирішило існуючі організаційно-правові суперечності в оцінці ефективності діяльності загальноосвітніх навчальних закладів і забезпечило адекватну реакцію на необхідність об'єктивного вимірювання та оцінки якості шкільної освіти. Цей наказ зобов'язав відповідні департаменти продовжити експеримент з розробки та впровадження автоматизованої інформаційної системи моніторингу діяльності загальноосвітніх навчальних закладів України «Рейтинг» на базі даних Єдиної державної електронної бази з питань освіти і щорічно, починаючи з 2013 року, здійснювати моніторинг ефективності діяльності загальноосвітніх навчальних закладів за попередній календарний рік відповідно до затверджених критеріїв. Крім того, щорічно до 15 лютого, починаючи з 2014 року, має здійснюватися внесення інформації загальноосвітніми навчальними закладами в Єдиної державної електронної бази з питань освіти для подальшої обробки в автоматизованій інформаційній системі моніторингу діяльності загальноосвітніх навчальних закладів України «Рейтинг» [5]. Таким чином, вперше в історії освіти України періоду незалежності вводиться моніторинг ефективності діяльності загальноосвітніх навчальних закладів, що, безумовно, є прогресивним кроком для впровадження та оцінки результатів державної освітньої політики.

Доцільно було б також вивчити досвід використання освітніх індикаторів в міжнародних порівняннях ефективності освітніх систем і скористатися його позитивними аспектами для розвитку освітньої статистики в Україні. Оскільки міжнародна освітня статистика збирає й обробляє велику кількість показників від дошкільної освіти до зв'язку освіти з ринком праці, доходами населення і т.д., це дозволяє розглядати національну освіту в міжнародному контексті й усвідомлено формувати освітню політику. Тому необхідно розробити національну систему освітніх індикаторів, яка буде сумісна з визнаними міжнародними системами [6].

Чинна практика оцінювання результатів впровадження державної освітньої політики в містах і районах України свідчить про те, що позасистемного оцінювання практично немає, як і немає оцінювання із залученням незалежних експертів, консультантів, громадян, засобів масової інформації, споживачів управлінських та освітніх послуг, аналітичних центрів.

Таким чином, оцінювання результатів впровадження державної освітньої політики на місцевому рівні здійснюється переважно регіональними органами управління освітою згідно усталених форм такого оцінювання і по суті виконує регулюючу функцію в механізмі державного управління освітою. Впровадження нових критеріїв і показників оцінки результатів впровадження державної освітньої політики, сумісних з прийнятими в міжнародних порівняльних дослідженнях освіти, потребує, насамперед, зміни сутності методів державного управління освітою. Успішне вирішення цього завдання залежить від спільної діяльності об'єктів і суб'єктів управління освітою. Налагодити їх гнучку і плідну взаємодію та отримати позитивний результат – важливе завдання для успішного досягнення цілей державної освітньої політики.

1.Система розробки і здійснення публічних політик в Україні / За ред. Дем'янчука А. – М.: Видавництво "Факт", 2004. – 220 с.
2.Біла книга національної освіти України /Т.Ф. Алексєєнко, В.М. Аніщенко, Г.А. Бал [и др.]; під заг. ред. акад. В.Г. Кременя; НАПН України. – М .: Інформ. системи, 2010. - 342 с.
3.Національна доповідь про стан та перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України: [авт. В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, М. І. Бурда та ін.]; під заг. ред. В.Г. Кременя. - М .: Пед. думка, 2011. - 303 с. (До 20-річчя незалежності України).
4.Аналітична доповідь про стан моніторингу якості освіти в Україні / МБО «Центр тестових технологій і моніторингу якості освіти»; [І. І. Бабій, Л. М. Гриневич, І. Л. Лікарчук та ін.]; під заг. ред. І. Л. Лікарчука. - К.: МБО «Центр тестових технологій і моніторингу якості освіти»; Х.: Факт, 2011. – 96с.
5.Наказ МОН України від 22.11.2011 р .«Про затвердження Критеріїв системи рейтингового оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів». –[Електронний ресурс].– Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1436-11 (дата звернення 20.11.2013).
6.Гриневич Л.М. Освітні індикатори міжнародного оцінювання (на прикладі доповіді «Погляд на освіту 2011: індикатори ОЕСР») // Теорія і методика управління освітою, № 7. - 2011. – [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/ttmuo/2011_7/3.pdf (дата звернення 20.11.2013).

Nabok M.

PRACTICE OFUKRAINE EDUCATION POLICY IMPLEMENTATION ON STATE AND LOCAL LEVELS

The aim of this theses is making analysis of current evaluation of results of introduction of educational politics in Ukraine. The author asserts in conclusion that introduction of new criteria and indexes to evaluate the results of state educational politics, which are compatible with those accepted in the international comparative researches of education, is related first of all to the change of essence of methods in the system of state education administration.

УДК 373.2/.3.016:796

Пахальчук Н.О.
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ БОТМЕРІВСЬКОЇ ГІМНАСТИКИ

У тезах представлено різні види оздоровчої гімнастики, які можна використовувати зі студентами. Охарактеризовано основні принципи та вихідні положення ботмерівської гімнастики. Наведено приклади загальнорозвивальних вправ із предметами та без предметів.

Для стратегії розбудови сучасної вищої освіти є зростання уваги до інноваційних технологій навчання та виховання, до максимального розкриття здібностей та обдарувань студентів, що забезпечить пріоритетність розвитку творчих рис. На слушну думку Г.Тарасенко, реформаторські процеси зобов'язують сучасну виховну практику системно втілювати традиційні та інноваційні пріоритети й цінності. Основу національної системи освіти повинні складати такі провідні пріоритети, як гуманістичність із подальшою особистісною зорієнтованістю освітнього процесу, креативність із максимальним використанням енергії самотворення особистості, екологічність із соціально затребуваною рефлексією зв'язку людини із Всесвітом, етнізація з обов'язковим плетенням національних цінностей у канву глобалізації [1, с. 9].

Наразі постійно підвищуються вимоги до рівня професійної компетентності педагогів, які повинні організовувати не просто режим навчального дня дитини, а сприяти здоров'язбережувальному ритму життя особистості. Саме такий альтернативний підхід пропонує комплексна освітня програма підтримки розвитку дитини дошкільного віку «Стежина», в основі якої є трансформація ідей вальдорфської педагогіки з орієнтацією на український педагогічний ґрунт та адаптація до потреб суспільної дошкільної освіти [2, с. 12]. Завдання сучасного уроку фізичної культури в початковій школі також є забезпечення оптимізації навчально-виховного процесу із застосуванням елементів інноваційних методів навчання і виховання та здійснення міжпредметних зв'язків [3].

Тому в роботі зі студентами на методиці фізичного виховання дітей у Вінницькому державному педагогічному університеті імені М. Коцюбинського застосовуються оздоровчі види рухової активності (нервово-м'язова (прогресивна) релаксація, нейробіка, гімнастика мозку, навчання в русі, калланетика тощо) та елементи ботмерівської гімнастики. Ботмерівська гімнастика названа по імені її творця – графа Ф. Ботмера (1883-1941), учителя фізичного

виховання в першій вальдорфській школі. У ботмерівській гімнастиці використовують вправи з предметами (м'ячі, палиці, скакалки, мотузки тощо (рис. 1)) та без предметів.

Рис. 1. Виконання вправ з ботмерівськими м'ячами (доценти кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ ім. М. Коцюбинського Деркач О.О., Пахальчук Н.О. та міжнародний тренер з ботмерівської гімнастики Йоран Петерсон).

Окреслимо вихідні положення ботмерівської гімнастики [4]:

1. Рух – це перехід від точки спокою до якого-небудь напряму простору; від одного напряму до іншого; від однієї фігури, розгорнутої в просторових вимірах, до іншої. Рухи у фізичних вправах завжди плавні, сповнені глибинної символіки, часто відображають геометрію навколишнього.

2. Тіло не є кордоном для людини. Долоні у переважній більшості фізичних вправ не стискаються в кулаки (адже так відбувається обмеження тіла людини), а завжди розкриті всьому навколишньому та Космосу.

3. Відчуття внутрішнього ритму організму і співвіднесення його з ритмами простору. Ботмерівська гімнастика орієнтується на ритми людського пульсу та дихання. Так, значна частина вправ виконується з певним ритмічним малюнком, як-от:

В.п.: ноги разом, руки вниз. Перший такт: 1 – стрибок у широку стійку, руки в сторони; 2-3 – стрибок у зімкнуту стійку, руки вниз. Повторити 2 рази. Другий такт: 1 – стрибок у широку стійку, руки в сторони; 2 – стрибок у зімкнуту стійку, руки вгору долонями вперед; 3 – повторити стрибок у положенні зімкнутої стійки, руки вгору долонями вперед. Повторити 2 рази. Третій такт: так само як перший такт. Повторити 2 рази.

1.Тарасенко Г.С. Розвиток художньо-творчого потенціалу вихователя: шлях до екології дитинства / Тарасенко Г.С. // Імідж сучасного педагога. – 2015. – № 6 (155). – С. 9-11.
2. Гончаренко А. Стежина до дитини : альтернативна програма підтримки розвитку дитини дошкільного віку / Алла Гончаренко, Наталія Дятленко // Дошкільне виховання. – 2015. – № 3. – С. 12–15.
3. Фізична культура : програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи / авт. кол. Т. Ю. Круцевич [та ін.]. – Режим доступу: http://osvita.ua/doc/files/news/87/8793/1_13_fiz_kult.pdf.
4. Ботмер А. Ботмеровская гимнастика. Педагогические и терапевтические возможности применения / Альхайдис фон Ботмер. – М. : [б.в.], 2012. – 135 с.

Pahalchuk N.

TRAINING FUTURE SPECIALISTS IN PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION WITH THE HELP OF BOTMER'S GYMNASTICS

The article contains different kinds of improving gymnastics that can be used with a student; the article describes the basic principles of Botmer's gymnastics and examples of exercises with objects and within objects, that leads to the general development.

УДК 371.134(043)
Плотнікова О.В.
Маріупольський державний університет

ПЕДАГОГІЧНЕ ЗНАННЯ МОВИ: ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ДО ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ

Дайджест публікації Джорджа С. Банча (Університет Каліфорнії)

У тезах досліджено явище «подвійного виклику», яке набуває все більшого розповсюдження серед вивчаючих англійську мову у світлі нових загальних стандартів. Розглянуто різноманітні підходи стосовно підвищення рівня володіння мови викладачами. Зазначено, що загальнообов'язкові предмети є більш необхідними, аніж вивчення іноземної мови, однак без досягнення потрібного рівня мовних навичок неможливо засвоїти весь інший матеріал.

У даній публікації Джорж С.Банч висловлює думку, що загальнообов'язкові предмети є необхіднішими, аніж вивчення іноземної мови, однак без досягнення необхідного рівня мовних навичок неможливо засвоїти весь інший матеріал. Різноманітні підходи стосовно підвищення рівня володіння мови викладачами сприяють кращому розумінню вчителями лінгвістичних особливостей текстів, що вивчаються учнями, мають безперечний зв'язок з соціокультурними підходами, які залучають викладачів до участі у моделюванні фундаменту, необхідного для учнів, вивчаючих англійську мову під час вивчення мови та літератури.

Лінгвістична компетенція передбачає оволодіння певною сумою формальних знань і відповідних їм навичок, пов'язаних із різними аспектами мови. При цьому постає питання: які слова, граматичні структури та інтонеми необхідні людині того чи іншого віку, професії тощо для забезпечення нормальної взаємодії мовою, яка вивчається. Мова відбиває особливості життя людей. Вивчаючи багатоманітність планів вираження, можна багато що зрозуміти, дізнатися про культуру країни мови, що вивчається, а це підводить до необхідності формування соціокультурної компетенції. Набуття соціокультурної компетенції не зводиться лише до формування глобальних уявлень про світ. Вона пропонує весь процес навчання іноземної мови. Певні вміння й навички в організації мовлення, вміння вибудовувати його логічно, послідовно й переконливо, ставити завдання й досягати поставленої мети – це вже новий рівень комунікативної компетенції, названий стратегічним чи дискурсивним.

Ключовим поняттям концепції вивчення іноземних мов за програмою полікультурної освіти є «поріг комунікації», а методичними орієнтирами – правильна вимова і сучасне розмовне мовлення. Вивчення іноземної мови, таким чином, виходить за рамки педагогіки і набуває важливого політичного значення. Йдеться про переорієнтацію з оволодіння граматичними структурами на оволодіння живою мовою.

Останньою зі складових комунікативної компетенції, але жодним чином не останньою за значущістю ("The last but not least") є соціальна компетенція. Вона передбачає готовність і бажання взаємодіяти з іншими, впевненість у собі, а також уміння поставити себе на місце іншого і здатність впоратися із ситуацією, що склалася.

Такий підхід до професійної підготовки вчителя знайшов відбиття і в сучасному методі навчання – комунікативно-діяльнісному, що ставить за мету навчання мови через мовлення і заснований на таких ключових поняттях, як «спілкування», «культура», «мотивація», «інтерактивність». До провідних характеристик цього методу належать наступні:

– адекватність до реального спілкування;

– пріоритет мовленнєвої діяльності у взаємозв'язку всіх її видів;

– застосування активних форм спілкування (бесід, диспутів, конференцій, круглих столів, обговорень), що дають можливість висловитися, виразити свої думки в діалозі чи монолозі;

– синхронність, послідовність.

Розглядаючи навчання в такому плані, слід відзначити, що навчати мові – це означає не тільки давати знання про мову, а й навчити користуватися мовою як засобом спілкування, критично мислити, отримувати інформацію з усіх доступних джерел, оцінювати її, розуміти співрозмовника, формулювати власні думки. Отже, йдеться про формування комунікативної компетенції студентів.

Таким чином, за комунікативно-діяльнісного підходу змінюється й роль учителя: він не просто повідомляє знання, але організує пізнавальну діяльність учнів, створює умови для висловлення власної думки, ставлення до матеріалу, що вивчається, співвідносячи його з реальним життям, що є одним із завданнів полікультурної освіти у XXI столітті.

1. Review of Research in Education. [Електронний ресурс] .– Режим доступу: http://rre.aera.net

Plotnikova O.
PEDAGOGICAL LANGUAGE KNOWLEDGE: PREPARING MAINSTREAM TEACHERS FOR MULTICULTURAL EDUCATION. Digest to George C.Bunch article (University of California)
In the article under digesting the author investigates the problem of "double challenge" which the students faced while studying English according to the new standards. Alongside with studying English they need to study a certain set of other subjects. The author informs the readers about diverse ways of mastering the language as well as necessary pedagogical language skills essential for the succesful proces of teaching. The author accepts the priority of studying comprehensive subjects, but undrlines that without a certain level of the language skills it is impossible to master the whole stock of subjects.

УДК 378.016: 613
Пристинский В.Н., Пристинская Т.Н.
Государственное высшее учебное заведение
«Донбасский государственный педагогический университет»

ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА В ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССАХ РЕФОРМИРОВАНИЯ ВЫСШЕГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Феномен здоровья общества определяется, прежде всего, условиями и стилем жизни человека. Формирование валеологического мировоззрения заключается в направленности действий общества на создание условий, которые обеспечивают осознание человеком необходимости сохранения, укрепления, потребления, восстановление и передачи здоровья как духовно-ценностной категории. Обосновывается необходимость реализации идеи воспитания у студенческой молодежи социальной ответственности за здоровье как фактора инновационных процессов в формировании высшего педагогического образования.

Здоровье человека является глобальной социальной проблемой, решение которой обуславливает перспективы будущего развития человечества. Проблема угрозы здоровью рассматривается мировым сообществом как антропологический вызов планетарного масштаба наряду с угрозой мировой войны, экологическими катаклизмами, неравенством в экономическом развитии стран, демографической угрозой, недостаточностью природных ресурсов.

Оптимальная двигательная активность человека (использование средств физической культуры и спорта, разнообразные системы оздоровления), развитие познавательной сферы и мотивации являются ведущими факторами в сохранении здоровья, компонентом формирования культуры профессиональной деятельности будущего педагога, которые должны предопределять перспективу реформирования высшего педагогического образования в Украине [1, с. 151].

Физическая культура в данном контексте является результатом многогранной творческой деятельности общества по генерированию здоровья и формированию здорового стиля жизни. В связи с этим, формирование у студенческой молодежи валеологического мировоззрения заключается в направленности реформ высшего педагогического образования на создание условий, которые обеспечивают осознание человеком необходимости сохранения, укрепления, потребления, восстановления и передачи здоровья как духовно-ценностного феномена культуры личности [2, с. 77].

Считаем, что идея социальной ответственности за здоровье должна быть одной из важнейших в формировании духовной культуры будущего педагога, лежать в основе инновационных процессов реформирования высшего педагогического образования [3, с. 159]. Реализация потенциала здоровья каждого человека и здоровья общества может быть эффективно осуществлена только на основе государственной политики, то есть целенаправленной системой формирования здорового образа жизни как важнейшего фактора совершенствоавния высшего педагогического образования [4, с. 517].

В формировании здорового образа жизни человека огромное значение имеет образование, миссия которого, на наш взгляд, заключается не только в формировании профессиональных знаний, умений и навыков специалиста, но и в воспитании у современной молодежи неопровержимых ценностей личностного и общественного здоровья. В развитом обществе состояние здоровья в значительной степени определяется уровнем образованности человека. Забота о собственном и общественном здоровье невозможна без понимания социальной ответственности за его состояние.

В связи с этим идея социальной ответственности за здоровье имеет все основания быть одной из методологических основ разработки инновационных технологий формирования духовной культуры будущего учителя, эффективным фактором реформирования высшего педагогического образования в Украине. Под ответственностью мы склонны понимать, прежде всего, духовность и свободу личности. Именно социальная ответственность в таком контексте должна устанавливать характер взаимосвязи свободы личности и необходимости быть здоровым, выступать процессуальной основой духовно-практической деятельности будущего педагога относительно воспитания у подрастающего поколения валеологического мировоззрения. Еще древние философы утверждали, что необходимость – это внешний мир, а свобода личности – это мир человека, то есть деятельность, которая связана с выбором человека. Таким образом, жизненно активный и социально оправданный выбор должны предопределять ответственность и поведение человека относительно необходимости быть здоровым, превращая его в действительно культурного и свободного субъекта.

На наш взгляд, формирование сознательного и ответственного валеологического мировоззрения студента должно осуществляться на основе создания определенных социально-педагогических условий, а именно:

– формирование *гносеологических (познавательных) ценностей* – ответственности за адекватное восприятие объективной необходимости быть здоровым (целеполагание), адекватную самооценку своих намерений реализовать необходимость быть здоровым (рефлексия), воспитывать такую необходимость у подрастающего поколения;

– формирование *самоопределения* – ответственности за выбор наиболее эффективных средств, методов, форм, оздоровительных технологий; за ценностный и обоснованный выбор альтернатив поведения, действий, поступков относительно сохранения здоровья; за выбор активной жизненной позиции относительно укрепления, потребления, восстановления и передачи здоровья;

– формирование *потребности к самосовершенствованию* – ответственности за волевую интенцию и результаты практических действий, благодаря которым достигается поставленная цель – быть здоровым; за верность идеи постоянного совершенствования состояния психосоматического, духовного и социального здоровья.

Сформулированные таким образом социально-педагогические условия, на наш взгляд, успешно ассимилируют народные традиции телесного воспитания и современные концепции реализации проблемы формирования ответственности за здоровье.

1. Мандюк А. Б. Цінності здорового способу життя в традиційній народній культурі українців / А. Б. Мандюк , Ю. В. Петришин //Спортивний вісник Придніпров'я, № 2. – М., 2006. – С. 150–152.

2. Омельченко С. О., Пристинський В. М. Принципи моделювання педагогічної системи взаємодії соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя / С. О.Омельченко , В. М. Пристинський, // Соціальна педагогіка : теорія та практика, № 3. – М., 2009. – С. 77–85.

3. Пристинский В. Н., Пристинская, Т. Н. Духовное и физическое здоровье – приоритетные жизненные ценности общества в современном кросс-культурном информационном пространстве / В. Н. Пристинский , Т. Н. Пристинская // Актуальные проблемы развития традиционных и восточных единоборств, № 5, Академия ВВ МВД Украины. – Харьков, 2011. –215 с.

4. Pristinsky V. N. Capacities of cross-cultural infospace in forming knowledge base about healthy and healthy lifestyle of man / V. N. Pristinsky // Probleme actuale privind perfectionarea sistemului de invatamint in domeniul culturii fizice, col. red. Povestca Lazari, Editura USEFS, Chisinau, 2013 – P. 517–520.

Пристинський В.М., Пристинська Т.М.

ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Феномен здоров'я суспільства визначається, перш за все, умовами і стилем життя людини. Формування валеологічного світогляду полягає у спрямованості дій суспільства, які забезпечують усвідомлення людиною необхідності

збереження, споживання, відновлення і передачі здоров'я як духовно-ціннісної категорії. Обґрунтовується необхідність реалізації ідеї виховання у студентської молоді соціальної відповідальності за здоров'я як чинника інноваційних процесів у реформуванні вищої педагогічної освіти.

Prystynsky V., Prystynska T.

HEALTH OF MAN REFORM IN THE INNOVATION PROCESS OF HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION

The article assumes that the phenomenon of health is no longer a purely medical problem, and is predetermined by the conditions and the lifestyle of an individual. Special attention has been drawn to the fact that the formation of valeological outlook should be society-initiated and aimed at ensuring awareness of the need for saving, strengthening, consuming, recovering and transferring health, in terms of spiritual value categories. There has been emphasized the necessity of implementing the idea of social responsibility for health as the activity base of the optimization of teacher training.

УДК 371.134

Проценко О.Б.
Маріупольський державний університет

ФОРМУВАННЯ ВМІННЯ ВЧИТИСЯ ЯК ЧИННИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Тези присвячені проблемі формування і розвитку вміння вчитися майбутнього викладача вищого навчального закладу. Визначено поняття «вміння вчитися»; виділено складові вміння вчитися (організаційні, інформаційні та творчо-індивідуальні вміння); схарактеризовано кожний із представлених складових вміння вчитися.

Серед ключових компетентностей, прийнятих Радою Європи, вміння вчитися розглядається як основа неперервного навчання в контексті особистого професійного і соціального життя. Тому провідним завданням вищої освіти постає формування у студентів вмінь вчитися в процесі їх професійної підготовки у вищому навчальному закладі. Формування вміння вчитися тісно пов'язане з розвитком у студента організаційних здібностей, пізнавальної самостійності, активності, мобільності, творчого підходу, що сприяє якісному опануванню знань.

Традиційно вміння вчитися у розвідках вітчизняних вчених зосереджувалося на формуванні загальнонавчальних умінь і навичок особистості. Дослідження в цьому напрямі здійснювали такі вчені як Т.Г. Крамаренко, О.Я. Савченко, М.І. Скаткін, Т.І. Шамова тощо. Однак, проблема формування вміння вчитися у майбутніх фахівців, зокрема викладачів вищого навчального закладу, недостатньо вивчена. При цьому потребує ретельного визначення поняття «вміння вчитися» і його складові.

Уміння вчитися слід розуміти як цілісне індивідуальне психологічне утворення, яке має кілька складників та інтегрує психолого-особистісні характеристики студента зі змістовою й процесуальною основою учіння і характеризується розвиненою навчальною діяльністю.

Наявність цього вміння програмує індивідуальний досвід успішної праці студента, запобігає перенавантаженню, сприяє пізнавальній активності, ініціативі, раціональному використанню часу й навчальних засобів. Це дає змогу людині, яка звикла самостійно вчитися, не губитися в новій пізнавальній і життєвій ситуації, не зупинятися, якщо немає готових рішень, не чекати підказки, а самій шукати джерело інформації, шляхи розв'язання [1].

Уміння вчитися передбачає також самостійне виконання основних етапів навчальної діяльності: постановка цілі, пошук засобів і способів її здійснення, розв'язання завдання (виконавча частина навчальної діяльності), контроль і оцінка ходу та результатів роботи. Оскільки студент раніше набуває самостійності через поетапність і поступовість співпраці з викладачем, тому більше уваги доцільно приділити роз'ясненню важливості таких ланок, як цілепокладання, контроль і оцінка, які є, з одного боку, найбільш залежними від викладача, а з іншого – важливими рефлексивними компонентами навчальної роботи і вимагають урахування рівня своїх знань та вмінь [2, с. 189].

Аналіз науково-педагогічних розвідок О.Я. Савченко дозволяє стверджувати, що уміння вчитися добре розвивається за умови цілеспрямованого спеціального формування кожного його складника, серед яких виділяємо такі: організаційні, інформаційні та творчо-індивідуальні вміння. Розглянемо ці складники.

До організаційних вмінь належать: вміння планувати і організовувати діяльність, спрямовану на досягнення певної мети; уміння розподіляти увагу між різними об'єктами професійної

діяльності; організовувати робоче місце; прогнозувати результат професійної діяльності, докладати зусилля для його досягнення.

Інформаційними вміннями майбутнього викладача є такі: вміння, пов'язані зі зростанням інформатизації суспільства; опанування цим технологій, розуміння їх застосування, слабких і сильних сторін, способи критичних суджень у ставленні до інформації, що поширюється масмедійними засобами та рекламою; уміння й навички використання сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності та саморозвитку; навички роботи з персональним комп'ютером; вміння використовувати, аналізувати, оцінювати та опрацьовувати інформацію з різних точок зору під час розв'язування актуальних задач; вміння користуватися каталогами, довідковою літературою, складати бібліографію; працювати із статистичним матеріалом, графіками, схемами, таблицями.

До творчо-індивідуальних вмінь можна віднести такі: виділяти головне в явищах, процесах діяльності; вміння критично мислити; переносити знання й способи діяльності, життєвий досвід у нову ситуацію, вміння освоювати інноваційні технології; дослідницькі вміння; уміння працювати в групі; здатність вчитися впродовж усього життя як основа неперервного навчання в контексті особистого, професійного й соціального життя [3, с.40].

Таким чином, поняття «вміння вчитися» розуміється нами як цілісне індивідуальне утворення, яке містить кілька складників відповідно до загальної схеми діяльності людини (дії, операції, необхідні для отримання знань; пізнавальні процеси, що забезпечують реалізацію діяльності). До таких складників будемо відносити організаційні, інформаційні та творчо-індивідуальні вміння.

1.Борисова О.В. Компетентнісний підхід як один з факторів гармонійної освіти [Електронний ресурс] / О.В. Борисова. – Режим доступу: http://ippobuk.cv.ua/images.pdf

2.Гишка Н. Уміння вчитися як психолого-педагогічна проблема / Н. Гишка // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2009. – №4. – С. 189–192. С. 189

3.Савченко О. Я. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти / О. Я. Савченко / Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – С. 34–46.

Protsenko O.

FORMATION OF THE SKILL «LEARNING TO LEARN» AS A FACTOR OF QUALITY ASSURANCE OF THE FUTURE HIGHER TEACHERS PROFESSIONAL TRAINING

The article deals with the problem of formation of the skill «learning to learn» of the future higher teachers. The notion «learning to learn» is defined, the components of the skill «learning to learn» (organizational, informative, creative and individual skills) are distinguished.

УДК 378.04 (043)

Рейпольська О.Д., Таран І.Б.
Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ

У тезах розглянуто питання щодо застосування інтерактивних технологій при підготовці майбутніх вихователів ДНЗ. Проаналізовано потребу у розробленні і впровадженні нових інтерактивних технологій у навчальному процесі вищої педагогічної школи. Описано особливості створення інтерактивних тестів та навчальних курсів магістрами спеціальності «Дошкільна освіта» за допомогою програми Spring QuizMaker 7.

Перспективною тенденцією модернізації та реформування системи вищої освіти є висування компетентного підходу як найбільш пріоритетного при підготовці майбутніх спеціалістів, не оминає такий підхід й підготовку майбутніх вихователів ДНЗ. Відповідно до Державної Національної програми «Освіта» (Україна XXI ст.), Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», Національної Доктрини розвитку освіти України у XXI ст. пріоритетним завданням системи освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих

моральних якостей, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Сучасні підходи до здійснення професійної підготовки майбутніх дошкільних педагогів висвітлюються в дослідженнях О. Абдулліної, Г. Бєлєнької, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Грами, І. Зязюні, Е. Карпової, З. Курлянд, Т. Пониманської, Р. Хмелюк та ін. [1, с.10].

Аналіз психолого-педагогічної, науково-методичної літератури, яка присвячена проблемі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ, свідчить, що впровадження інтерактивних технологій у навчання позитивно впливає на розвиток професійних якостей студентів. Нажаль, проблема організації не отримала належного вивчення, а саме алгоритм здійснення підготовки майбутніх вихователів ДНЗ до застосування інтерактивних технологій в умовах ДНЗ.

У галузі ступеневої підготовки майбутнього вихователя ДНЗ – увагу науковців завжди привертали підходи підготовки майбутніх фахівців. Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що автори приділяють увагу інтелектуальному, творчому та іншим сферам розвитку кваліфікованого фахівця [1, с.148].

Вдамося до аналізу підготовки майбутніх вихователів ДНЗ, а саме застосування програм для створення інтерактивних тестів під час вивчення інформаційно-комунікаційних дисциплін. Так, сьогодні в Інтернеті легко знайти програми і безліч готових тестів, доступних в інтерактивному вигляді, тобто онлайн. Створення таких тестів можливо за допомогою різних програм і засобів, а саме – програма Knowing, новий потужний інструмент для проведення тестування Spring QuizMaker 7.

Так, у Маріупольському державному університеті магістри спеціальності «Дошкільна освіта» під час вивчення дисципліни «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» створюють тести на комп'ютері за допомогою програми Spring QuizMaker 7. За допомогою iSpring QuizMaker 7 студенти налаштовують індивідуальне оформлення для кожного питання тесту в зручному редакторі, набудовують теми, змінюють розташування елементів питання, додають анімації, щоб зробити тест цікавим. Студенти в залежності від складності теми, обирають кількість питань в тестах, чи обмежені за часом та різні типи оцінюваних питань. Також Spring QuizMaker 7 має функцію розгалуження: при правильній відповіді з'являється наступне питання тесту, а при неправильній – інформаційний слайд з роз'ясненням [2]. У тестах магістри демонструють застосування розширених можливостей програми, а саме, додавати в питання і відповіді тесту не тільки зображення, а й аудіо-, відеоінформацію. Тести, створені в iSpring QuizMaker, представлені набором файлів, призначених для перегляду в інтернет-браузерах (Chrome, Firefox, Opera і т.ін.). Ця особливість дозволяє організаторам тестування з легкістю поширити готовий тест – він може бути розміщений в Інтернеті, відправлений користувачеві по електронній пошті і переданий на електронному носії.

Впровадження електронних навчальних курсів при підготовці майбутніх фахівців вже не є проблемою для багатьох вузів. Створення електронного навчального курсу магістри здійснюють за допомогою застосування засобів розробки iSpring. Під навчальним курсом в даних тезах розуміється структурований відповідно до визначених стандартів і специфікацій електронний навчальний матеріал. Цим матеріалом може бути створено в PowerPoint заняття або курс, що включає в себе текст, графіку, мультимедіа-елементи (анімацію, аудіо, відео), тест або опитування і навіть можливість взаємодіяти зі студентами (інтерактивність).

Щоб підготувати компетентного вихователя, теоретичних знань недостатньо. Потрібно навчити студента професійно діяти у різних педагогічних ситуаціях, застосовуючи нові інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі, а саме інтерактивні технології, такі як програма Spring QuizMaker 7. Також спостерігається важлива тенденція інформаційної насиченості навчальних, наукових та виробничих процесів. Все це потребує кардинальної зміни й у підготовці майбутніх вихователів ДНЗ з тим, щоб розвивати в них якості мобільності, почуття нового та здатності до безперервної самоосвіти у формуванні їхньої професійної компетентності.

1.Бєлєнька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія / Г. В. Бєлєнька. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 320 с.
2.iSpring - E-Learning Software and Authoring Tools [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ispringsolutions.com

Reipolska O., Taran I.
INTERACTIVE TECHNOLOGIES AS THE BASIS FOR TRAINING OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS
The use of interactive technologies in training of future preschool teachers is considered. The necessity of developing and implementing new interactive technologies in the educational process of higher pedagogical school is analyzed. Peculiarities of using Spring QuizMaker 7 for creating interactive tests and training courses by Masters of the speciality Preschool Education are described.

371.134:372.47(043)
Щербакова К.Й.
Маріупольський державний університет

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИМ РОЗВИТКОМ ДІТЕЙ

У тезах розкрито проблему підготовки вихователів до організації навчально-пізнавального процесу в дошкільному навчальному закладі в контексті логіко-математичного розвитку дітей. Відповідно до цього увагу зосереджено на формуванні у майцбутніх вихователів умінь планувати навчальний процес, організововути його, контролювати та оцінювати результат.

За останні десятиріччя у вітчизняній психолого-педагогічній науці актуальними є проблеми, пов`язані з педагогічним управлінням та організацією педагогічного процесу, зокрема у галузі дошкільної освіти. При цьому науковці розглядають управління по-різному. Так, В. Лазарєв, Г. Попов, М. Поташник тлумачать його як діяльність; В. Афанасьєв, Л. Ітельсон, Н. Хміль – як вплив однієї системи на іншу, однієї людини на іншу або на групу; Н. Третьяков, Т. Шамова визначають управління як взаємодію суб`єктів, що характеризуються нерозривністю прямого і зворотнього впливу суб'єктів один на одного.

Розглядаючи сутність управління, науковці іноді поряд із поняттям «управління» використовують поняття «керування». Відповідно до словникових джерел управління і керування виступають як синоніми. Так, С. Ожегов поняття «керування» трактує у двох значеннях: направляти і управляти. Однак, у психолого-педагогічних дослідженнях ці поняття розмежовуються. Наприклад, Л. Карамушка розглядає керівництво як функцію управління. В управлінській діяльності вона виділяє такі функції: інформаційно-аналітична, мотиваційно-цільова, регулятивно-кореційна. На її думку, мотиваційно-цільова функція є вихідним підгрунттям для прогнозування і планування діяльності, визначає організаційні форми, способи, засоби для виконання прийнятих рішень і спрямована на формування цілей діяльності.

Вивчаючи особливості управління логіко-математичним розвитком дітей дошкільного віку, ми спиралися на дослідження С. Архангельського, П. Підкасистого, Т. Шамової та інших. Організовуючи навчальний процес, який спрямований на логіко-математичний розвиток дітей, наша увага зосереджувалася на таких його компонентах: мета, програмовий зміст заняття, шляхи та засоби раціонального використання пропонованої інформації, створення певних умов для прояву пізнавальної активності, самостійності та самоконтролю. Отже, головним для нас було навчити майбутніх вихователів організувати пізнавальну діяльність дітей, підвищувати їх розумову працездатність.

З урахуванням означеного найбільш доцільним у роботі з дошкільниками є непряме управління пізнавальною діяльністю, яке відрізняється певним алгоритмом створення освітнього середовища, що забезпечує сприятливі умови для розвитку самостійності пізнання, креативних здібностей, творчого ставлення дитини до життя.

Дієслово «організовувати» С. Ожегов подає у чотирьох значеннях: застосовувати щось; підготувати, налогоджувати щось; об'єднувати когось з певною метою; упорядковувати що-небудь. Більш широке трактування цього поняття наводиться у Великому тлумачному словнику української мови: 1. Створювати, засновувати що-небудь, залучати до цього інших, спираючись на них. 2. Здійснювати певні заходи громадського значення, розробляючи їх підготовку й проведення. 3. Згуртовувати, об`єднувати кого-небудь з певною метою. 4. Чітко налагоджувати, належно впорядковувати що-небудь. Як бачимо, зміст поняття «організовувати» досить широкий і не суперечить сутності управлінського підходу, оскільки відображає взаємозв`язок змісту різних функцій управління.

У процесі підготовки майбутніх вихователів до управління логіко-математичним розвитком дітей дошкільного віку наша увага зосереджувалася на формуванні в них умінь планування та організації навчального процесу, контролю та оцінювання його результату.

Так, на етапі організації навчально-пізнавального процесу вихователь виявляє уміння діагностувати рівень математичного розвитку дітей, аналізувати програми та методичні розробки з навчання їх елементам математики, аналізувати конкретні педагогічні ситуації і свою діяльність у галузі логіко-математичного розвитку дітей. Уміння проектувати розвиток кожної дитини і прогнозувати результати навчання; обгрунтовано вибирати засоби, методи і форми роботи з дітьми, вміння конструювати навчальний процес.

Під час безпосередньої організації навчально-пізнавального процесу вихователь, перш за все, виявляє свої організаторські вміння: керувати поведінкою та активністю дітей, знаходити найкращу форму вимог та варіювати їх в залежності від індивідуальних особливостей дітей і конкретних педагогічних умов тощо; уміння встановлювати взаємовідносини з дітьми, знаходити індивідуальний підхід до кожного, володіти вербальними й невербальними засобами спілкування, розподіляти увагу на всіх дітей, здійснювати самоконтроль та самокорекцію.

Важливим напрямом в підготовці майбутніх вихователів до забезпечення логіко-математичного розвитку дітей є формування в них готовності до здійснення контролю за навчально-пізнавальним процесом. Розв`язання цього завдання забезпечує майбутніх вихователів умінням аналізувати сутність досягнень і недоліків у професійно-педагогічній діяльності з логіко-математичного розвитку, вміння співвідносити свій досвід з інноваційними технологіями, цікавими знахідками методистів-практиків; на основі аналізу досягнутих результатів висувати і обгрунтовувати подальший шлях з логіко-математичного розвитку.

Shcherbakova E.

THE PROBLEM OF PRESCHOOL TEACHERS' TRAINING FOR THE ORGANIZATION AND MANAGEMENT OF LOGICAL MATHEMATICAL DEVELOPMENT

The article deals with the problem of training preschool teachers to organize teaching and learning process in preschool educational institution in the context of logical-mathematical development of children. Attention is focused on the formation of the future preschool teachers the ability to plan the training process, organize it, to control and evaluate the results.

УДК 371.134(477)(043)

Яйленко В.Ф.
Маріупольський державний університет

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО РОБОТИ З МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У тезах розкрито проблему вивчення підготовленості майбутніх вихователів дошкільних закладів до морального виховання дітей дошкільного віку і формування в них морально-понятійної логосфери у процесі професійної підготовки.

Інтеграційний характер освітніх процесів в Україні долає певні труднощі та обмеження на шляху до загальноєвропейського інтелектуального та освітнього простору. Реалізація стандартів, критеріїв гуманізації суспільства передусім стосується педагогічної освіти, зокрема підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з морального виховання дітей дошкільного віку.

Проблема морального виховання дітей особливо гостро постає в теперішній час, коли морально-етичні критерії не є засадовими та якісними характеристиками особистості і не є домінантними у системі освіти та саморозвитку студентської молоді. Звідси і криза у формуванні високоморальної особистості на всіх рівнях її зростання. Тому жодна з освітніх галузей, передусім сучасна система дошкільної освіти, не може не реагувати на проблему формування духовної сфери дитини-дошкільника.

Проблема морального виховання дітей дошкільного віку досліджується у багатьох напрямах, а саме: становлення гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку (А. Гончаренко), виховання гуманної поведінки дітей старшого дошкільного віку у процесі взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї (Л. Врочинська), виховання відповідальної поведінки старших дошкільників (Т. Фасолько), стимулювання морального вибору дошкільників (О. Кошелівська),

формування оцінно-етичних суджень у художньо-мовленнєвій діяльності (О. Монке), підготовка студентів до роботи з шестирічками з морального виховання (Т. Позднєва), виховання культури поведінки (М. Федорова), підготовка майбутніх вихователів до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку (А. Залізняк) та ін.

Проблема загальної професійної підготовки майбутніх фахівців є предметом багатьох сучасних досліджень як в Україні, так і за її межами (А. Алексюк, А. Бойко, Н. Ничкало, О. Пєхота, В. Семиченко та ін.).

Різним аспектам фахової підготовки викладачів вищих навчальних закладів присвячені дослідження І. Ісаєва, С. Вітвицької, О. Гурої, А. Маркової, В. Семиченко, В. Сластьоніна та ін.

Теоретичні та методичні засади формування професійної компетентності викладачів вищих навчальних закладів розкриваються в роботах В. Андрущенко, В. Бондаря, О. Дубасенюк, Н. Кузьміної, Н. Протасової й ін.

Проблема професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів розглядається сучасними ученими у контексті вимог нової освітньої парадигми (Л. Артемова, Г. Бєленька, Н. Гавриш, Ю. Косенко, Т. Лопухіна, І. Луценко, Т. Поніманська, Т. Садова та ін.), що „передбачає становлення компетентності, ерудиції, креативності та культури особистості" [1, с.5].

Науковцями визначено поняття «компетенція», «готовність майбутнього педагога до професійної діяльності», розроблена модель професійно компетентного педагога. Так, готовність майбутнього педагога до професійної діяльності визначається вченими як „складне структурно-динамічне утворення, яке характеризується певним рівнем спеціальних теоретичних, практичних та мотиваційних цінностей, які утворюються під час навчання у ВНЗ" (Н. Нічкало, О. Пєхота та ін.) [2, с.8].

Модель професійно компетентного педагога представлено як теоретичний конструкт структури професійних та особистісних якостей, базових цінностей, що виявляють себе в педагогічній діяльності; як сукупність багатьох компетентностей, а саме: у сферах самостійної наукової та навчальної діяльності, у сфері суспільних стосунків, у сфері професійної діяльності. На основі структурно-сутнісної моделі фахівця дошкільної освіти розроблена модель процесу професійної підготовки (О. Сущенко та ін.).

Водночас, аналіз досліджень, вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду підготовки фахівців дошкільної освіти дає можливість дійти висновку, що завдання формування моральної свідомості майбутнього вихователя залишається поза уваги науковців, лише декларативно відбивається у змісті професійної підготовки.

Саме це й надало поштовх до розробки змісту та методики формування морально-понятійної логосфери майбутніх вихователів у процесі професійної підготовки як одного з ключових показників їхньої готовності до морального виховання дітей дошкільного віку.

Попередніми науково-теоретичними дослідженнями та досвідом практичної роботи з дошкільниками доведено, що впровадження в життя оновленого змісту, методів морального виховання дітей дошкільного віку потребує від вихователя педагогічної і психологічної грамотності, професійної майстерності, активності і ініціативності, інноваційної спрямованості мислення, високого рівня особистісної культури. Саме тому, у визначенні критеріїв і показників ми виходили з розуміння поняття «готовність майбутніх вихователів дошкільних закладів до морального виховання дітей дошкільного віку» як багатокомпонентного утворення, цілісної системи характеристик, що структурно можна відобразити сукупністю компонентів: комунікативно-мовленнєвим, когнітивно-аксіологічним, організаційно-методичним та соціально-психологічним.

1. Гавриш Н. В. Болонські освітні ініціативи щодо професійної підготовки фахівців з дошкільної та початкової освіти. // Освіта Донбасу. – 2005. – № 4. – С.5-8.

2. Міхєєва О. І., Трубник І. В. До проблеми розробки професіограми випускника зі спеціальності „Дошкільне виховання" рівнів „Бакалавр", Магістр". // Освіта Донбасу. –2005. – № 4. – С. 8-10.

Yaylenko V.

THE FORMATION OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS' READINESS TO WORK ON THE MORAL EDUCATION OF PRESCHOOL AGE CHILDREN

The problem of investigation of training of future pre-scool teachers' for moral teaching of pre-school children and forming of teirs moral conceptional sphere in the professional training process is discussed in the article.

УДК 372.47(043)
Брежнєва О.Г.
Маріупольський державний університет,
Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ КОНЦЕПТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

У тезах обґрунтовано важливість професійної підготовки вихователів до реалізації завдань математичного розвитку дітей дошкільного віку, аналізується сучасний процес математичної підготовки дошкільників. Запропоновано один із варіантів технологічної моделі математичного розвитку дітей, який може бути застосований у сучасному дошкільному навчальному закладі.

Сьогодні, як ніколи, зростає потреба у підготовці кваліфікованих педагогів з дошкільної освіти, здатних аналізувати й конструювати логіку педагогічного процесу відповідно до вікових та індивідуальних особливостей дітей, створювати і впроваджувати нові педагогічні технології. При цьому, важливе місце у професійній підготовці відводиться формуванню готовності майбутніх вихователів до забезпечення математичного розвитку дошкільників. Навчання математики є потужним засобом інтелектуального розвитку дитини-дошкільника. Відтак, формування пізнавальних і творчих здібностей, характер і ефективність математичного розвитку в дошкільному віці стає фактором успішності подальшого засвоєння математики в початковій школі.

Дослідження, проведені в останні десятиліття (Г. Белошиста, Л. Божович, Л. Вороніна, Л. Зайцева, М. Машовець, Н. Непомняща, А. Столяр, О. Фунтікова, К. Щербакова та ін.) збагатили практику навчання дітей математики новими технологіями: розроблена технологія формування елементарної математичної компетентності (Л. Зайцева, К. Щербакова); вивчено вплив системи «навчаючих» ігор на якість математичних знань дітей (А. Столяр); сконструйовано методологію моделювання математичного змісту (Г. Белошиста); створена інтегративна модель математичної освіти дошкільників (Л. Вороніна). Не дивлячись на чималу кількість новітніх розробок і упровадження їх у педагогічний процес ДНЗ, все ж таки сьогодні залишається практика математичної підготовки дітей, закладена в радянські часи, яка недостатньо орієнтована на розвиток пізнавальної сфери дошкільників. Методика навчання дітей математики у багатьох випадках набуває заорганізованого, задидактизованого, а відтак, повсякденного характеру. Уявлення педагогів про сам процес навчання дітей математиці основані на класичній системі формування елементарних математичних уявлень у дітей, розробленої Г. Леушиною у 70 – ті роки XX століття [1]. Гарно це чи погано? Однозначно відповісти важко… Спробуємо поміркувати. Методика Г. Леушиної заґрунтована на чіткому визначенні цілей, завдань, методів. Педагоги кількох поколінь опановували її. Саме ця методика, тримає їх в межах заорганізованих дій, алгоритмів тощо. Все це забезпечило формування певних традицій у навчанні дітей математики, заснованих на дублюванні, формалізації досвіду маленької дитини. Дійсно можна навчити дитину трьох-шести років розрізняти множини, користуючись відомими прийомами накладання (прикладання), примушуючи дитину багаторазово повторювати одноманітні дії з геометричними фігурами, навіть надаючи цьому процесу ігровий характер. А можна по-іншому, занурюючи дитину у світ образів і фантазій, стимулюючи її мозок до осмислення, самостійного проникнення у суть математичних відношень, включаючи багатоканальні зв’язки. Отже, головна ідея такого навчання полягає у тому, щоб забезпечити функціонування емоційного і чуттєвого мозку дитини, який розвивається до 4-5 років. Для дитини у цей період важливого значення набуває емоційна сфера і сфера її діяльності [2, с. 3]. Отже, перший розум дитини у дошкільному віці – це відчуття. А це означає, що математичний розвиток пов’язується із розвитком відчуттів. Для того, щоб мозок розвивався йому потрібна сенсорна інформація, тобто їжа (живлення) для розмірковувань. Тільки тоді зв’язки між нервовими клітинами зміцнюються. Висновок очевидний: для засвоєння математичних відношень дитині цього віку необхідне поєднання «слова і діла» (І. Сєченов): звуку

і м'язового руху. Дитячий інтелект і рух взаємопов'язані. Коли дитина багато рухається, виконує рухливі дії, в просторі і часі, це стимулює розвиток її інтелекту до шести років. Отже, суть математики, за влучним висловлюванням О. Лобка – це логічне розуміння і краса розумового руху, а не «знання» [4, с.9]. Отже, «вивчити» математику неможливо. Суть навчання дітей математики повинна полягати не в заучуванні або багаторазовому тренуванні, а в розумінні або нерозумінні дітьми математичного змісту. Отже, необхідність у реконструкції дидактичної моделі математичної підготовки дітей продиктована вимогами часу. Це в свою чергу вимагає переорієнтування сучасних вихователів, оволодіння ними новітніми технологічними прийомами, впроваджуючи їх у процес математичної підготовки дітей.

Мета даної публікації полягає у: 1) визначенні технологічних компонентів системи математичної підготовки дитини 3-6 років, орієнтованої на її стійкий математичний розвиток; 2) представлені варіанту моделі математичного розвитку для обговорення у колі науковців і педагогів-практиків системи дошкільної освіти.

Нижче поданий стислий опис технологічного концепту системи математичної підготовки дошкільників.

Технологічний концепт передбачає розробку системи математичної підготовки дітей дошкільного віку, яка реалізується через головну ідею створення сенсорно-пізнавального вітакультурного простору. Саме поняття *сенсорно-пізнавальний вітакультурний простір* включає в себе три компоненти: 1) навчально-пізнавальний (інтегровані навчальні заняття, міні-заняття, повсякденні учбові ситуації); 2) самостійну пізнавальну діяльність дітей (діяльність у активному предметно-розвивальному середовищі); 3) спонтанний (спонтанний досвід дітей, накопичений через життєву практику). *Навчально-пізнавальний компонент* передбачає конструювання процесу навчання дітей на основі включення активних форм, методів і реалізація його на спеціально організованих заняттях (інтегрованих, розвиваючих, ігрових, проблемно-пошукових, ПУСів тощо), самостійна спільна діяльність дітей і дорослих. Головне завдання забезпечення технологій розвитку математичних уявлень, які реалізують виховну і розвиваючу спрямованість навчання: технології сенсорного розвитку дитини, пошукової діяльності, експериментування, пізнання і оцінки дітьми величин, множин, простору і часу на основі розуміння та інтерпретації змісту навчального матеріалу. *Самостійна пізнавальна діяльність* дітей реалізується, насамперед, через організацію *активного предметно-розвивального середовища*. У такому спеціально створеному середовищі наявні актуальні для даного часу ситуації розвивальних ігор, навчально-ігрових посібників і матеріалів, забезпечення позитивної активної взаємодії між дітьми, вихователями. Діти засвоюють у доступній їм формі світ геометричних, кількісних, просторово-часових відношень об'єктів довкілля у взаємозв'язку; уявлення і способи орієнтування у довкіллі, оволодівають способами самостійного пізнання: порівняннями, вимірюваннями, рахунком та ін. Це створює умови для їхньої соціалізації, входження у світ людської культури, забезпечується єдність створених педагогічних умов і психологічної комфортності, пізнавально-творчого і особистісного розвитку дитини. *Спонтанний компонент* пов'язується із накопиченням логіко-математичного досвіду (освоєння еталонів, моделей, уявлень, мовлення, способів дослідження, порівняння, перелічування, вимірювання, перетворення і змінювання, класифікація тощо, в різних видах діяльності і в повсякденних життєвих ситуаціях).

Така дидактична модель математичної підготовки кардинально змінює структуру, зміст, мету, характер навчання і діяльності дитини-дошкільника. Вона зорієнтована не на накопичення знань, вмінь та відпрацювання навичок роботи з математичним матеріалом, а націлена на створення в дитини бази для формування пізнавального ставлення до оточуючого середовища, до об'єктів пізнання, накопичення чуттєвого досвіду [5, с. 6]. Технологія спирається на психологічні механізми процесу розуміння як компонента мислення. Сутність її полягає у тому, що в різних пізнавальних ситуаціях розуміння дитиною фактів, явищ, об'єктів має неоднакову психологічну природу. Тобто в різних ситуаціях виявляються різні форми розуміння. Найбільш значимими для формування розуміння дітьми є три пізнавальні процедури, три види розумових операцій і дій: упізнавання знайомого у новому матеріалі; прогнозування, висування гіпотез про минуле чи майбутнє об'єкту, ситуації, котру необхідно зрозуміти; об'єднання елементів зрозумілого у ціле [5]. Кожний такий вид розумових операцій і дій відіграє провідну роль у психічній діяльності дитини, яка розв'язує задачу у певній пізнавальній ситуації. Здійснення суб'єктом саме таких операцій і

дій сприяє породженню у нього відповідної форми зрозуміння об’єкту пізнання: розуміння упізнавання, розуміння гіпотези, розуміння об’єднання.

1.Леушина А.М. Методика формирования элементарных математических представлений у детей дошкольного возраста / А.М.Леушина. – М.: Просвещение,1974. –368 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pedlib.ru/Books/5/0311/5_0311-1.shtml
2.Ефимов О.И. Педагогика, меняющая мозг. Диалоги невролога и логопеда о развитии детей / О.И.Ефимов, В.Л.Ефимова.- «Издательство «ДИЛЯ», 2013. – 288с.
3.Кудрявцев В. От педагогики повседневности - к педагогике развития / В. Кудрявцев // Дошкольное воспитание / Ред.В.М. Кузина, Е.Ю. Агарева. – 2004. – №11 2004. – С. 80–86.
4.Лобок А.М. Другая математика / А.М.Лобок // Ж-л «Школьные технологии». – №5. – 1998. – С.9.
5.Знаков В. В. Три традиции психологических исследований – три типа понимания / В. В. Знаков. // Вопросы психологии. – 2009. – № 4. – С. 14–23.
6.Формуємо у дошкільників цілісне світобачення. Навчально-методичний посібник / О.Л. Кононко, В.О.Луценко, С.П. Нечай, З.П. Плохій. – К.: Імекс-ЛТД. – 260 с.

Brezhnyeva O.

THE TECHNOLOGICAL CONCEPT OF PROVIDING THE MATHEMATICAL DEVELOPMENT AMONG PRESCHOOLERS

The article explains the importance of professional preparation of teachers for realization of problems of the preschoolers’ mathematical development, analyzes modern process of preschoolers’ mathematical training. Author of publication offers a variant of technological model of children’s mathematical development, which can be applied in modern PEE (preschool educational establishments).

УДК 372.881.111.22(043)

Воєводіна Н.М.
Маріупольський державний університет

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ ВУЗУ

У тезах висвітлено теоретичні та практичні питання формування міжкультурної компетенції студентів вищої школи за допомогою використання кейс-технологій. Наведено опис видів кейсів міжкультурної спрямованості.

Як відомо, невід’ємною складовою професійної підготовки спеціалістів різного профілю є вивчення іноземної мови, яка є важливою частиною сучасного ритму життя. Держава потребує висококваліфікованих фахівців із знанням іноземної мови, професіоналів, здатних абсорбувати все нове і прогресивне, готових до генерації і запровадження свіжих оригінальних ідей, а також до вигідної участі у міжнародному співробітництві і формуванні нового ставлення до України в Європі і світі. Тому останніми роками все частіше піднімається питання про використання нових сучасних технологій у ВНЗ. Основною метою вивчення іноземної мови є формування і розвиток міжкультурної компетенції, навчання практичному опануванню іноземної мови.

Багато дослідників в області міжкультурної комунікації по-різному трактують характер взаємозв'язку і взаємовпливу міжкультурної та комунікативної компетенцій. Ми дотримуємося точки зору, згідно якої міжкультурна компетенція «може бути властива тільки міжкультурному комуніканту – мовної особистості, яка пізнала за допомогою вивчення мов як особливості різних культур, так і особливості їх (культур) взаємодії» [1, с. 7].

Таким чином, формування міжкультурної компетенції слід розглядати у зв'язку з розвитком здатності студентів брати участь у діалозі культур на основі принципів взаємної поваги, терпимості до культурних відмінностей і подоланню культурних бар'єрів.

Нині, на мій погляд, однією з найбільш ефективних інтерактивних технологій, спрямованої на формування та вдосконалення навичок міжкультурної компетенції на заняттях з іноземної мови у вузах є технологія «case study». Цей метод широко використовується в зарубіжній практиці викладання (Shujie Guo, Cheryl Cockburn-Wootten and Debashish Munshi, Уильям Литтвуд) [2]. Суть його в тому, що студентам пропонують осмислити реальну життєву ситуацію, опис якої одночасно відображає не тільки якусь практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні даної проблеми.

Теоретичне обґрунтування впровадження кейсового методу в процес підготовки студентів вузів знайшло своє відображення в дослідженнях Ю.П. Сурміна, А.В. Сидоренко [3]. Т.П. Фролова зазначає, що даний метод надає великі можливості формування у студентів професійної позиції, оскільки дії в кейсі даються в описі професійній ситуації [4]. Необхідно відзначити, що в методиці виділяють три види пред'явлення кейса: друкований, мультимедіа- кейс, відео- кейс.

У навчанні іноземної мови використовуються наступні види кейсів міжкультурної спрямованості:

1) реальні історії, засновані на міжкультурних конфліктах (critical incidents);
2) бізнес-кейси з елементами міжкультурного спілкування в контексті професійної тематики;
3) навчальні кейси, засновані на реаліях, розроблені вітчизняними фахівцями [5].

Так само використовуються міжкультурні тематичні кейс-блоки, які представляють сукупність інформації з об'єктивних джерел і власного досвіду студентів у сфері міжкультурної комунікації. У порівнянні з текстовими кейсами, кейс-блоки надають студентам можливість вибору міжкультурного матеріалу саме в тому форматі, який є для них цікавим, близьким, зрозумілим, сучасним і актуальним. Кейс стає багаторівневим, багатоплановим, різнобічним і багатомовним.

Таким чином, «case study» має стати одним з основних методів формування навичок міжкультурної компетенції, оскільки відповідає всім вимогам сучасних освітніх технологій. Саме застосування кейс-технології в освітньому процесі дозволяє зробити німецьку мову – предметом навчання, джерелом і засобом отримання інформації про іншомовну культуру. Більш того, при цьому створюються умови, коли студенти мають можливість критично оцінити свою міжкультурну компетенцію, виробити відповідне ставлення до міжкультурних розбіжностей і уникнути їх поверхневої, стереотипної оцінки. У результаті студенти набувають такі необхідні в їх майбутньої професійної діяльності комунікативні та дослідницькі навички, вміння як у своїй рідній, так і іншомовній культурі.

1.Елизарова Г.В. Формирование межкультурной компетенции студентов в процессе обучения иноязычному общению: автореф. дисс. д. пед. н. / Г. В. Елизарова. - СПб., 2001. – 38 с.
2.Guo S., Cockburn-Wootten C., Munshi D. Negotiating Diversity: Fostering Collaborative Interpretations of Case Studies / Shujie Guo, Cheryl Cockburn-Wootten, Debashish Munshi // Business and Professional Communication Quarterly. – 2014. – No. 77. – P. 169–181.
3.Сурмин Ю.П. Ситуационный анализ или анатомия Кейс-метода / Ю.П. Сурмин, А.И. Сидоренко, В. Лобода. - Киев: Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.
4.Фролова Т.П. Кейс-метод как средство обучения студентов-юристов профессионально ориентированному общению (на примере английского языка) / Т.П. Фролова // Язык и мир изучаемого языка: сб. науч. ст. Саратов: Изд-во Сарат. ин-та РГТЭУ, 2011. – С.180–185.
5.Кузнецова М.Н. Кейс-стади как метод обучения межкультурной коммуникации студентов неязыковых вузов / М.Н. Кузнецова // Вестник Черниговского национального педагогического университета. Серия «Педагогические науки», 2014. –№ 119. – С. 109–117.

Voyevodina N.

USING THE CASE-STUDY TECHNOLOGY IN TEACHING GEMAN AS A MEANS OF INTERCULTURAL COMPETENCE OF UNIVERSITY STUDENTS

The article deals with theoretical and practical aspects of formation of intercultural competence of students of high school through the use of case-based technologies. The author speaks in detail about the description of the types of cases the intercultural orientation.

УДК 001.8

Волик Н.А.
Мариупольский государственный университет

ПРИМЕНЕНИЕ КЕЙС-МЕТОДА В ПРЕПОДАВАНИИ ИСТОРИИ РУССКОЙ И ЗАРУБЕЖНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Статья посвящена актуальным проблемам современной педагогики в ВУЗах Украины. Рассматриваются основные задачи высшего образования. Анализируются инновационные методы преподавания в «технологии образования». Кейс-метод является ведущим методом проблемного обучения. Применение данного метода не только в экономике, юриспруденции, психологии, педагогике, медицине, но и в преподавании истории и теории русской и зарубежной литературы.

Современная высшая школа Украины в настоящее время стоит на пороге обширных преобразований, которые обусловлены политическими, социальными и экономическими изменениями. Неслучайно наиболее популярной темой в области методики преподавания в ВУЗ являются инновационныемодели образования. Это обусловлено прежде всего необходимостью подготовки качественно новых специалистов в различных отраслях науки и промышленности на уровне международных стандартов.

Исследования по данной теме многообразны и носят как теоретический, так и прикладной характер. Среди ученых сложилось мнение о несостоятельности классических методов обучения, невозможности посредством традиционных лекций и семинаров ознакомить студентов с необходимым объемом информации. В.Л. Ортинский, описывая современную украинскую педагогику, предлагает заменить узкое понятие «методика образование» на более широкое «технология образования», что позволит рассматривать процесс обучения в прикладном аспекте, как определенную стратегию. Ковжога С.А., Тузиков С.А., Полежаев А.Н. отмечают, что главной задачей нынешнего высшего образования является формирование «умения под профессиональным углом зрения воспринимать любую зрительную, вербальную информацию, самостоятельно осмысливать, принимать решение, оценивая его возможные последствия, определять оптимальные способы реализации этого решения» [1]. Одним из способов достижения данной задачи является активное применение инновационных образовательных технологий, т.е. «целенаправленное, систематическое и последовательное внедрение в практику оригинальных, новаторских способов, приемов педагогических действий и средств, охватывающих целостный учебный процесс от определения его цели к ожидаемым результатам» [2].

На данный момент среди популярных инновационных методов преподавания выделяется метод проблемного обучения и его прикладная реализация – кейс-метод. Термин casestudy дословно переводится с английского языка как «поучительный случай». Орлик О.В. отмечает, что «суть кейс-метода в том, что студентам предлагается осмысление реальной жизненной ситуации, описание которой не только отображает какую-нибудь практическую проблему, но и актуализирует определенный комплекс знаний» [3, с. 129]. Такая форма обучения качественно повышает уровень подготовки студентов: развивает их практические, аналитические, коммуникативные, социальные навыки, развивает ответственность и самостоятельность.

Следует отметить, что подавляющее большинство исследователей соотносят использование данного метода преимущественно с экономикой, юриспруденцией, психологией, педагогикой, медициной. Мы же предлагаем применять кейс-метод на занятиях по истории литературы. На данный момент в педагогике уже существуют разработки по кейс обучению, как в ВУЗах, так и в средней школе, на уроках литературы. На наш взгляд, применение искусственно смоделированных проблемных ситуаций при анализе художественных литературных произведений позволит более глубоко осмыслить текст и его воспитательное значение. Для образования последних нескольких десятилетий это вошло в норму, когда студенты на практических занятиях, разбиваясь на группы, принимают участие в диспутах, аргументируя и представляя ту или иную точку зрения, заранее выполняя подготовительную работу. Например, темами таких занятий являются «Анализ теории Родиона Раскольникова (по роману Ф.М. Достоевского «Преступление и наказание»)», «Гамлет – трус или рефлектирующая личность (по трагедии В. Шекспира «Гамлет»)» и др.

Данный метод преподаватели могут довольно продуктивно использовать на лекциях по истории и теории литературы, тем самым наделяя студентов самостоятельностью по подбору и анализу литературоведческих теорий. В данном случае правильно сформулированная тема занятия и грамотно организованный рабочий процесс будет более результативным, нежели традиционная лекция.

Casestudy – инновационный метод современных образовательных технологий, который зарекомендовал себя с положительной стороны в разных научных сферах: способствует развитию навыков и умений, вызывает интерес и стимулирует учебную деятельность среди студентов. Может применяться для усвоения теоретического материала и практического опыта.

1. Сучасні освітні технології та методи їх використання в навчальному процесі [Електронний ресурс] / С.О. Ковжога, А.М. Полєжаєв, С.А. Тузіков – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2008/Pedagogica/28601.doc.htm

2. Шинкаренко Р.В., Попова Ю.М. Инновационные технологии обучения в высшей школе [Електронний ресурс] / Р.В. Шинкаренко, Ю.М. Попова // – Режим доступу: http://www.rae.ru/meo/?section=content&op=show_article&article_id=4821
3. Орлік О.В. Кейс-методіособливостійогозастосуванняприпідготовціфахівцівуВНЗ/ О.В. Орлік.// Теорія та методика навчанняфундаментальнихдисциплін у вищійшколі:збірникнауковихпраць. Випуск VII. – КривийРіг : ВидавничийвідділНМетАУ, 2012. –С. 128–135

Волік Н.А.
ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДА У ВИКЛАДЕННІ ІСТОРІЇ РОСІЙСЬКОЇ ТА СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ
Стаття присвячена інноваційним освітнім технологіям у ВНЗ. Автор розглядає поняття «освітня технологія». Аналізує метод проблемного навчання та кейс-метод як його складову частину. Переваги кейс-методу над традиційними методами у сучасній педагогіці. Використання кейс-методу при викладанні історії та теорії російської та світової літератури.
Volik N.
THE APPLICATION OF CASE STUDY IN THE TEACHING THE HISTORY OF RUSSIAN AND FOREIGN LITERATURE
The article is devoted to innovative educational technologies in higher educational institutions of Ukraine. The author examines the concept of "educational technology." Analyzed by problem-based learning and the case study as a component part.Benefits of case study over the traditional methods in modern pedagogy. Using the case study in teaching the history and theory of Russian and foreign literature.

УДК 81`1
Гайдук Н.А.
Маріупольський державний університет

СУЧАСНІ ЛІНГВІСТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТІВ

Наукова розвідка присвячена аналізу світового досвіду щодо проблеми витлумачення концепту. У роботі проведено оцінку використання світового досвіду в українській лінгвістиці, окреслено перспективи подальших досліджень із заявленої теми.

Проблемами теоретичного обґрунтування концептів в різних аспектах займалися такі мовознавці, як Я. Анусевич, Н. Арутюнова, Є. Бартмінський, І. Бодуен де Куртене, Г. Брутян, Л. Вайсгербер, А. Вежбицька, Р. Гжегорчикова, В. Звегинцев, Ю. Караулов, О. Кубрякова, А. Кожибський, Д. Лихачов, П. Лозовський, М. Мазуркевич-Бжозовська, В. Маслова, І. Мачкевич, Р. Павільоніс, Г. Палмер, З. Попова, В. Постовалова, Т. Радзієвська, Е. Сепір, Й. Стернін, В. Телія, М. Толстой, Б. Уорф, Т. Цив'ян, Н. Шведова та інші.

Відсутність чіткого тлумачення поняття «концепт», необхідність ґрунтовного його вивчення зумовлюють актуальність дослідження. Мета дослідження полягає в аналізі лінгвістичних поглядів на концепт, оцінці використання світового досвіду щодо концептів в українській лінгвістиці.

У сучасній лінгвістиці не існує єдиного визначення концепту. У сучасній науковій літературі термін «концепт» вивчається за різними аспектами, а саме: логіко-філософським (Дж. Кемені, Ч. Пірс, Г. Фреге та інші), власне філософським (Ф. Гаватарі, Ж. Дельоз тощо), лінгвістичним (В. Гак, В. Звегінцев, Л. Резніков, П. Ченоков та інші), лінгвокультурологічним (А. Вежбицька, Д. Гудков, В. Красних, В. Маслова тощо), когнітивним (В. Дем'янков, О. Кубрякова, З. Попова, Й. Стернін та інші), психолінгвістичним (О. Залевська, О. Селіванова, В. Старко, Л. Лисиченко, Т. Ковальова тощо) та літературно-культурологічним (Л. Грузберг, Л. Іванова, О. Кагановська, Л. Грузберг тощо).

Більшістю мовознавців визнається ідеальний характер концепту, що являє собою складну структуру, його значний ступінь абстрактності, зв'язок із культурою та індивідуальною свідомістю. Так, О. Кубрякова визначає концепт таким чином: «Концепт ми трактуємо розширювально, підводячи під це визначення різносубстрактні одиниці оперативної свідомості, якими є уявлення, образи, поняття» [1, с. 143].

Н. Арутюнова трактує концепти як «ключові терміни метамови культури» [2, с. 3]. Ю. Степанов включає до структури концепту поняття, його етимологію, історію, асоціації, пов'язані з поняттям, і його оцінки [3, с. 41].

Л. Чернейко пише про концепти як про особливі абстрактні сутності: «Предмети гіпотетичного, ментального простору є десигнатами особливої категорії абстрактних субстантивів, які у наш час дістали не дуже вдалу назву «культурні концепти»» [4, с. 186].

З. Біжева вважає, що «концепт – це вербалізований символічний образ «ідеального» поняття, що відбиває ментальне уявлення носіїв мови про «об'єкт» дійсності, визначається системою традицій цієї культури, у межах якої він «етимологізує» його внутрішню форму» [5, с. 65].

Т. Ковальова вказує на соціальну і психологічну суть концептів: «Концепт сприймається як комплексне, багатовимірне, соціопсихологічне й культурно значиме утворення, яке співвідноситься як з колективною, так і з індивідуальною свідомістю, зі сферою науки і мистецтва, побутовою сферою і особистісним середовищем існування суб'єкта» [6, с. 16].

Л. Грузберг також включає до складу концепту вербальну складову, називаючи його «культурно-ментально-мовним утворенням» [7, с. 109].

Крім того, дослідники зазначають, що концепти необхідно вивчати не ізольовано, а враховуючи їх складні взаємозв'язки, оскільки абстрактне ім'я членує ідеальний континуум, остільки зону референції імен у свідомості обкреслено, але оскільки цей континуум ідеальний, остільки зміст абстрактних імен взаємопроникний, а зміст одного імені обумовлений змістом інших імен.

Отже, наразі у мовознавстві існує безліч достатньо розроблених концепцій. Загальним елементом усіх цих концепцій є трактування концепту як комплексного багатовимірного соціопсихологічного й культурно значимого утворення, яке співвідноситься як з колективною, так і з індивідуальною свідомістю.

Не зважаючи на значну кількість наукових розвідок, проблема вивчення концептів наразі залишається дискусійною та потребує подальших досліджень.

1. Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. / Б. А. Серебренников. – М.: Наука, 1988. – 212 с.
2. Арутюнова Н. Д. От редактора // Логический анализ языка : Культурные концепты / Н. Д. Арутюнова. – М. , 1991. – с. 3–4.
3. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю. С. Степанов. – М. : Языки рус. культуры, 1997. – 824 с.
4. Чернейко Л. О. Лингвофилософский анализ абстрактного шимени / Л. О. Чернейко. – М. : Изд. МГУ, 1997. – 320 с.
5. Бижева З. Х. Культурные концепты в адыгской языковой картине мира : Дис. ... д-ра филологич. наук. – Нальчик, 1999. – 297 с.
6. Ковалева Т. Ю. О содержательных контекстах понятия «концепт» // Язык. Человек. Картина мира : Материалы Всероссийской научной конференции / М. П. Одинцовой. – ч.1 – Омск, 2000. – с. 16–18
7. Грузберг Л. А. Концепт как культурно-ментально-языковое образование / Л. А. Грузберг // Изменяющийся языковой мир : Тезисы докладов междунар. науч. конференции. – Пермь, 2001.– с. 109–111.

Gaiduk N.

MODERN LINGUISTIC CONCEPT: GLOBAL EXPERIENCE OF RESEARCH OF CONCEPTS

The paper reviews the evolution of linguistic views of national and foreign linguists on the notion of concept. Basic and non-basic conceptual point of intersection of the concepts are considered. A generalized interpretation of the notion "concept" is offered.

УДК 378.1

Горобець С.М.
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Горобець О.В.
Житомирський національний агроекологічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ У ВНЗ УКРАЇНИ

Нагальним завданням та необхідною умовою успішного формування компетентного фахівця у будь-якій сфері діяльності є розвиток його самоорганізаційних компетентностей. Запропоновано включення основ тайм-менеджменту в навчальні плани підготовки магістрів усіх спеціальностей у якості окремої навчальної дисципліни або проведення факультативу. Впровадження тайм-менеджменту у вітчизняні ВНЗ дозволить підвищити якість підготовки майбутніх фахівців.

Основою для успішного навчання за будь-якою спеціальністю та підґрунтям для ефективної діяльності у різних сферах людської діяльності виступають механізми самоорганізації. До самоорганізаційних компетентностей фахівця можна, зокрема, віднести вміння визначати життєві цілі та задачі, ранжувати їх за пріоритетом, регулювати навантаження, ефективно планувати й організовувати свій час, узгоджувати свої дії з діями оточуючих, тобто все те, що включає в себе тайм-менеджмент – мистецтво управління часом.

Сучасні зарубіжні та вітчизняні педагоги відзначають важливість вивчення і застосування принципів тайм-менеджменту, причому як студентами різних навчальних закладів (від початкової школи до університетів), так і адміністрацією таких закладів. Зокрема, експерти Національної асоціації директорів шкіл США (National Association of Elementary School Principals) надають рекомендації, призначені для управлінського персоналу навчальних закладів, щодо ефективного використання часу [1–3]. Останнім часом швидко розвивається російська наукова школа тайм-менеджменту на базі Московського фінансово-промислового університету «Синергія», де створена кафедра тайм-менеджменту; в Національному дослідницькому університеті «Вища школа економіки» реалізується проект «Тайм-менеджмент в університеті» [4], в багатьох університетах Росії викладається дисципліна «Тайм-менеджмент», проводяться різноманітні тренінги і семінари.

Дослідження окремих українських науковців присвячені питанням використання прийомів тайм-менеджменту для підвищення якості професійно-педагогічної діяльності викладачів ВНЗ [5]. Аналіз навчальних планів багатьох ВНЗ України дозволив виявити тенденцію, яка показує, що у якості навчальної дисципліни тайм-менеджмент викладається лише в окремих університетах і лише для студентів економічних спеціальностей, що здобувають освіту за напрямами підготовки «Менеджмент» та «Управління персоналом».

Проте аналіз результатів констатувального зрізу, проведеного нами серед 508 студентів старших курсів економічних спеціальностей (зокрема, «Економічна кібернетика»; «Фінанси і кредит», «Економіка підприємства») різних ВНЗ України, де не викладається зазначена дисципліна, засвідчив, що однією із проблем, з якою стикаються студенти під час навчання, є низький рівень їх самоорганізації та невміння ефективно планувати свій час [6].

З нашої точки зору розвиток саморегулятивно-рефлексивного компонента професійної компетентності фахівця, важливим елементом якого є рівень самоорганізованості, є необхідною складовою підготовки у ВНЗ студентів різних спеціальностей. З огляду на це пропонуємо включення основ тайм-менеджменту в навчальні плани підготовки магістрів усіх спеціальностей у якості окремої навчальної дисципліни або проведення відповідного факультативу. В деяких ВНЗ України вже накопичено позитивний досвід викладання такої дисципліни та проведення факультативних занять, наприклад, у ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» [7], у Житомирському національному агроекологічному університеті, у Житомирському державному університеті імені Івана Франка [8].

Особливістю факультативу є проведення занять із застосуванням комп'ютерно орієнтованих форм, методів і засобів навчання: лекцій у вигляді мультимедійних презентацій, семінарів-дискусій, практичних робіт, самостійної роботи, тренінгів, тестування з використанням ІКТ [9], що дозволяє значно підвищити загальний рівень сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців.

1. Lucier K. Time Management Systems – and How to Use Them / K. Lucier [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://collegelife.about.com /od/TimeManagement/a/Time-Management-Systems-And-How-To-Use-Them.htm
2. Hopkins G. Principals Offer Practical, Timely "Time Management" Tips / G. Hopkins [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.educationworld.com/a_admin/admin/admin436_a.shtml#sthash.xfTCcnhG.dpuf
3. Magnuson P. Finding Time / P. Magnuson [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.naesp.org/ContentLoad.do?contentId=197
4. Управление временем и личная эффективность в университете [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://academics.hse.ru/adaptation/time
5. Трубавіна І. М. Використання прийомів тайм-менеджменту для підвищення якості професійно-педагогічної діяльності викладачів ВНЗ / І. М. Трубавіна, А. Ю. Рижкова // Освіта дорослих як фактор розвитку дорослої людини в умовах сучасних соціальних змін. – Черкаси, 2012. – С. 137–142 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iconf.univer.ck.ua/attachments/article/32/od-2012-s-137.pdf
6. Горобець С. М. Формування професійної компетентності студентів економічних спеціальностей з використанням комп'ютерно орієнтованих технологій навчання: автореф. дис. на здобуття вченого ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / С. М. Горобець. – Житомир, 2012. – 22 с.

7. Тайм-менеджмент: програма курсу для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» з напрямів підготовки «Менеджмент» та «Управління персоналом» / Є. Р. Чернишова, М. О. Чернишова; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». – К., 2013. – 36 с.
8. Горобець С. М. Підвищення рівня професійної компетентності майбутніх економістів засобами комп'ютерно орієнтованих технологій навчання. Методичні рекомендації по проведенню факультативного курсу для викладачів вищих навчальних закладів / С. М. Горобець. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені І. Франка. – 2012. – 71 с.
9. Горобець С. М. Формування саморегулятивно-рефлексивного компонента професійної компетентності засобами комп'ютерно орієнтованих технологій навчання // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». – Ужгород, 2014. – № 34 . – С. 61–64

Horobets S., Horobets O.

PERSPECTIVES FOR THE INTRODUCTION OF TIME MANAGEMENT IN THE INIVERSITIES OF UKRAINE

Actual task and a necessary condition for the successful formation of a competent professional in any field of activity is the development of his self-organizational skills. It is proposed the inclusion of the basics of time management in the curricula of Master of all disciplines as a separate academic discipline or holding elective. Implementation of time management in Ukrainian universities will improve the quality of training of future specialists.

УДК 347.78.034

Гусева Е.И.
Мариупольский государственный университет

УЧЕБНЫЙ ПЕРЕВОД: ОСВОЕНИЕ ТЕОРИИ И ПЕРЕВОДЧЕСКИЙ ТРЕНИНГ

В тезисах рассмотрена профессиональная подготовка переводчика, которая представляет собой вид практической деятельности, в которой теоретическая составляющая сопряжена с изучением разнообразных переводческих практик. В ходе обучения профессиональному переводу не только бинарный межъязыковой перевод, но и такие его виды, как диахронический перевод, внутриязыковой или авторский перевод, становятся формами учебного перевода.

При подготовке профессиональных переводчиков, как и в практике преподавания основ теории перевода студентам-филологам, большое значение имеет освоение переводческих практик, основанных на теориях, которые разработаны зарубежным переводоведением. Сюда входит и постановка задач, связанных с применением методик, разработанных на основе скопос-теории (от греч. skopos – цель). Авторы теории, немецкие переводоведы, К.Райс и Х.Фермеер, исходят из того, что перевод – это вид практической деятельности, а критерием успешности деятельности переводчика служит достижение цели коммуникации.

Исследователи отмечают, что скопос-теорией допускается ситуация, когда текст оригинала вообще не существует, и переводчик самостоятельно создает свой текст, руководствуясь знанием цели или указаниями заказчика [1, с. 254]. Интересно проследить объясняющую силу скопос-теории в далекой от практической сферы области художественного перевода, тем более что в истории художественного перевода не раз отмечены переводы, выполненные в относительном отрыве от текста оригинала. Так, в литературе XX века образцы такого перевода находим у Б. Пастернака. Поэт известен как переводчик, предлагающий соавторство и реализующий в своих стихах принцип перевода как сотворчества.

В ходе обучения профессиональному переводу могут быть рассмотрены такие его виды, как диахронический перевод, внутриязыковой или авторский перевод. Они же могут стать и видами учебного перевода, в том числе предполагающего моделирование переводческой деятельности в соответствии с той или иной коммуникативной установкой [2].

Не последнюю роль в переводческом тренинге играет анализ вариантов перевода, в частности, вариантов перевода художественного текста. Литераторы XIX–XX вв., будучи одновременно и переводчиками, предлагали собственные варианты перевода – своеобразные ремейки оригинального текста. Достаточно вспомнить хрестоматийные переводы поэзии – стихотворений Гейне «С чужой стороны», Шелли («One word»), Киплинга («If»). В переводах стихотворения Гейне уже наименования «лирических героев» отражают различия подходов к тексту оригинала у русских поэтов-переводчиков: у М. Лермонтова это сосна и пальма, у Ф. Тютчева кедр и пальма, и дуб и пальма у А. Фета.

В целом же, следует констатировать, что традиционные переводческие практики определялись филологическим подходом, в основу которого было положено то или иное

отношение к тексту, а именно к тексту оригинала. Современный перевод – это подход «социологический», он в большей степени привязан к ситуации и ориентирован главным образом на заказчика.

Процесс обучения профессиональному переводу должен сочетать освоение теории и переводческий тренинг. Успешная подготовка специалиста-переводчика предполагает усвоение им базовых принципов ведущих современных теорий (динамической эквивалентности, функциональной эквивалентности и т.д.) и отработку новейших переводческих методик в учебном переводе.

1. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Учебное пособие. / В. Н. Комиссаров. – М.: ЭТС. – 2001. – 424 с.
2. Паршин А. Виды переводов. – [Електронний ресурс] / А. Паршин. Режим доступу: http://translations.web-.ru/intro/kinds/

Гусєва О.І.
НАВЧАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД: ОСВОЄННЯ ТЕОРІЇ І ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ТРЕНІНГ
Професійна підготовка перекладача являє собою вид практичної діяльності, в якій теоретична складова пов'язана з вивченням різноманітних перекладацьких практик. В ході навчання професійному перекладу не тільки бінарний міжмовний переклад, але і такі його види, як діахронічний переклад, внутрішньомовний чи авторський переклад, стають формами навчального перекладу.
Gusieva O.
ACADEMIC TRANSLATION: THEORETICAL STUDIES AND DEVELOPMENT OF SKILLS
The training of an interpreter is a kind of practice, in which theoretical component involves the study of a variety of practices of translation. Professional translation is not only a binary cross-language translation, but it is also those of its species as diachronic translation, intralingual or author's translation. During the training they all make forms of academic translation.

УДК 372.834 (043)
Іванюта Н.В.
Маріупольський державний університет

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

У тезах проведено дослідження окремих питань викладання процесуальних дисциплін зі спеціальності «Правознавство» як важливих орієнтирів удосконалення організації та функціонування процесу навчання та підвищення якості знань у контексті нових соціально–економічних реалій, забезпечення дотримання пріоритетів європейських стандартів освіти та професійної підготовки фахівців в галузі права.

Активні процеси становлення громадянського суспільства, політико-правових інститутів української держави, фундаментальне оновлення галузевого законодавства, поглиблення судової, адміністративної та конституційної реформи, необхідність всебічного захисту прав і свобод людини і громадянина, захист підприємництва, боротьба зі злочинністю вимагають відповідного високого рівня юридичної обізнаності. Більш того, в світі радикальних змін соціальної ролі юридичної науки і практики, побудови європейської правової держави саме вдосконалення освіти та професійної підготовки фахівців в галузі права є найактуальнішим сучасним напрямом. Особлива роль у цьому процесі належить вищій освіті, оскільки підготовка висококваліфікованих фахівців є стратегічним завданням сучасного українського соціуму та принципова умова створення ефективної та динамічної моделі соціально орієнтованої ринкової економіки.

Європейське переорієнтування України зумовлює забезпечення права на кваліфіковану юридичну допомогу як умови розповсюдження загальної поваги і дотримання прав і свобод людини, передбачених міжнародними Пактами про економічні, соціальні та культурні права та про громадянські та політичні права, дієвості гарантій для захисту людини, передбачених Загальною декларацією прав людини.

Міжнародною асоціацією юристів були прийняті стандарти незалежності юридичної професії для вирішення завдання підвищення ролі і значення юристів, які повинні враховуватися і поважатися урядом у процесі розробки загальнонаціонального законодавства та практики його застосування, а також прийматися до уваги усіма юристами, суддями, представниками виконавчої та законодавчої влади, суспільством в цілому. Безперервна освіта та постійне вдосконалення знань юриста є обов’язковим стандартом юридичної професії.

Формування правової держави об'єктивно супроводжується активізацією пізнання головних пріоритетів європейської демократії, якими виступають права, свободи, інтереси та загально-соціальні цінності, їх охорона та захист. Для України зазначений процес характеризується динамічною неоднорідністю та невизначеністю підходів до моделей закріплення та гарантування дієвого захисту прав та інтересів. Таку неоднорідність неможливо викорінити тільки демократичним удосконаленням матеріального права, враховуючи, що і процесуальне право є не менш важливим носієм найважливіших демократичних гуманістичних засад правової системи.

Така ситуація об'єктивно позначається на підвищенні ролі процесуальних галузей права. Це, в свою чергу, обумовлює необхідність впровадження (відповідно до нової європейської концепції гуманістичного праворозуміння права та переосмислення моделі правосуддя через призму міжнародного постулату справедливості) нового мислення та нових підходів відповідно у викладенні відповідних процесуальних дисциплін в ВНЗ.

Загальновизнаним є факт неможливості підготувати фахівця з права без викладення таких дисциплін як господарське процесуальне право, цивільне процесуальне право, кримінально-процесуальне право та адміністративно – процесуальне право. Важливість володіння знаннями даних дисциплін напряму поєднано із можливістю реалізації на практиці захисту порушеного чи оспорюваного права та законного інтересу громадянина, суб'єкта господарювання, держави. В межах процесуальних дисциплін класичним є отримання знання щодо теоретичних засад відповідної галузі, процесуального законодавства, судової практики. Спеціальним напрямом викладання є розвиток практичних навичок та вмінь шляхом вирішення складних практичних завдань пов'язаних із розглядом справ в судах в питаннях доказування, застосування заходів до забезпечення позовів, судових витрат, представництва тощо. Не менш важливим є частина щодо формування правової культури студентів та професійної етики майбутніх фахівців.

Саме глибоке теоретичне та практичне знання процесуального права є головною вимогою формування висококваліфікованих юристів в будь-якої галузі права.

Однак не зважаючи на розуміння важливості процесуальних дисциплін наразі існують окремі проблеми щодо їх викладення.

Так, в нових положеннях Міністерства освіти та науки України щодо якісного складу науково-педагогічних працівників, які забезпечують навчальний процес є вимога про домінування викладачів-практиків з відповідної спеціальності. Безумовно, знання та практичній досвід в судовій практиці, правоохоронній, банківській, страховійсферах тощо є необхідними для викладачів дисциплін з процесуального права. Однак, необхідно враховувати, що викладачі-практики подекуди об'єктивно не володіють необхідними педагогічними навиками та технологіями. В результаті чого студенти отримують «переказ» та «читання» статей відповідних процесуальних кодексів та проблеми з засвоєнням необхідного матеріалу.

Крім того, знання викладача з процесуального права повинні (для повної ефективності) виходити далеко за межі конкретної дисципліни. Це обумовлюється специфікою процесуальних галузей, які невід'ємно поєднані із матеріальними галузями права, зокрема в частині їх фактичного втілення. Відтак, процесуальні галузі права є одними з найскладніших в юридичній сфері. Для засвоєння матеріалу з процесуальних дисциплін важливе місце посідає системний підхід. Саме він забезпечує зв'язок із іншими галузями права, можливість вивчення права в динаміці та діалектичній єдності.В свою чергу практична діяльність, найчастіше, характеризується вузьким знанням відповідно до професійних вимог. Це створює ґрунтовні дидактичні проблеми викладання вищезазначених дисциплін.

Не менш важливою є проблема забезпечення моделі методологічного навчання та викорінення суто інформаційної форми надання навчального матеріалу. В цьому аспекті не можливо не погодитись з відомими науковцями (Н.І. Коняєвим, Ю.Г. Басіним) [1, 2], які акцентують необхідність вчити не «законознавству», не простому коментуванню чинного законодавства, а методології та методиці роботи юриста з законом, розвивати навички самостійного творчого освоєння нового правового матеріалу і вирішення виникаючих в практиці соціально-економічних завдань.

Проблема наявності сучасних підручників, практичних посібників, які відповідають змінам в законодавстві також є актуальною для викладання процесуальних дисциплін. Нестабільність законодавства, відсутність якісної методологічної бази обумовлює з боку викладача особливий

підхід до викладення положень дисципліни в частині відображення здійснюваних реформ, проблематики їх змісту, відповідності європейським стандартам.

На тлі змін в національній системі освіти обумовлюється активність винаходження та впровадження інноваційних підходів до викладання юридичних дисциплін. Традиційність викладання окремих дисциплін логічно потребує заміщення на сучасно-новаторські підходи до організації та функціонування процесу навчання, новим орієнтиром якого сьогодення стає досягнення балансу між індивідуальними та колективними інтересами, готовність та відповідність конкурентоспроможного фахівця до соціально-правових реалій.

1. Басин Ю.Г. Субъективный фактор в основании гражданско-правовой ответственности за нарушение хозяйственной дисциплины // Актуальные проблемы гражданского права: Сб. науч. тр. / Отв. ред. В.Ф. Яковлев. – Свердловск, 1986. – С. 66-78.
2. Коняев Н. Влияние вины кредитора на ответственность должника в хозяйственных обязательствах // Сов. юстиция. – 1972. – № 24. – С. 15-17.

Ivanyuta N.
SINGLE QUESTIONS OF TEACHING PROCEDURAL DISCIPLINES
The report of a study on the teaching of certain procedural disciplines of the specialty «Jurisprudence» as important landmarks improving the organization and functioning learning and improve the quality of knowledge in the context of new socio - economic realities, enforcement priorities of European standards of education and professional training in law.

УДК 372.881.1 (043)
Кажан Ю.М.
Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ТЕКСТАМИ ДЛЯ ЧИТАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У тезах йдеться про особливості організації роботи студентів, що починають вивчати німецьку мову на базі англійської, з текстами для читання, а також про роль стратегій навчання в процесі формування компетентності студентів у читанні другої іноземної мови.

Згідно з методичним принципом текстоцентричної орієнтації системи навчання іноземних мов (ІМ) у регіонах, географічно віддалених від країн виучуваної мови, який був обґрунтований Г. Нойнером, тексти різних форм презентації служать для тих, хто вивчає мову, основним джерелом інформації про світ виучуваної мови і культури [1, с.26]. Враховуючи також поліфункціональність текстів як навчальних матеріалів (мотивуюча, інформуюча, навчальна функція), а також значну роль читання в оволодінні іншими видами мовленнєвої діяльності робота над текстом займає вже на початковому етапі важливе місце в навчанні другої ІМ.

Умови навчання німецької мови як другої ІМ також зумовлюють необхідність особливого акценту на читанні. Робота з текстами для читання має декілька функцій. По-перше, це орієнтація студентів на розуміння текстів. Їм необхідно постійно демонструвати той факт, що вони здатні зрозуміти набагато більше, якщо будуть користуватися своїми знаннями з англійської мови. З самого початку вивчення німецької мови студентам пропонуються досить складні неадаптовані тексти. По-друге, тексти можуть використовуватися з метою опрацювання певних мовних феноменів: граматичних або лексичних. При цьому студентів необхідно спонукати до самостійного пошуку граматичних структур або певних лексичних одиниць і самостійно виводити правила. По-третє, робота з текстом може сприяти розумінню іншомовної культури завдяки порівнянню соціокультурних феноменів в різних мовах.

У випадку, якщо німецька мова вивчається як друга ІМ після англійської, процес сприйняття слова, речення або тексту безперечно буде відрізнятися від процесу сприйняття в першій ІМ. Автори концепції навчання німецької мови після англійської Г. Нойнер та ін. (G.Neuneru.a.) зазначають, що саме на початковому етапі вивчення німецької мови учні намагаються застосувати всі наявні знання з англійської, щоб зрозуміти нову ІМ (німецьку) [1, с.47]. Вони використовують кожну можливість (схожі слова чи схожі граматичні структури), щоб досягти мети – зрозуміти текст.

Студент, який не має досвіду вивчення ІМ, буде намагатися зрозуміти кожне слово, читаючи і перекладаючи текст слово за словом. Але ми можемо виходити з того, що студенти, які мають досвід вивчення першої ІМ, мають і досвід роботи з текстами. Зважаючи на той факт, що рецептивні види мовленнєвої діяльності займають важливе місце в навчальному процесі з другої ІМ, студентам слід пропонувати тексти, які б були цікавими для них, і тренувати насамперед такі види читання, як ознайомлювальне та вибіркове.

При цьому особливого значення набувають стратегії роботи з текстами для читання, які можна поділити на певні групи:

1) на рівні слова:
   - підкреслювання в тексті слів, які здаються знайомими (інтернаціональні слова, когнати, запозичені слова і т.д.),
   - знаходження основи слова (закреслити закінчення),
   - здогадка про значення складних слів (головним є останнє слово);
2) на рівні речення:
   - акцент на візуальні маркери:
     - написання слів з великої літери,
     - використання шрифтів,
     - числівники,
     - заперечення,
     - лапки,
     - знаки пунктуації;
   - граматичні маркери:
     - закінчення дієслів,
     - врахування того факту, що дієслово є найважливішим членом речення, тому перекладати ми починаємо саме з нього,
     - знаходження в тексті слів, які поєднують частини складного речення (сполучників, займенників), врахування порядку слів в складносурядних реченнях;
3) на рівні тексту:
   - оформлення тексту,
   - розподіл тексту на частини, візуалізація,
   - пошук найголовнішої ключової інформації в тексті,
   - пошук в тексті слів, які поєднують речення одне з одним;
4) на рівні розуміння культурних феноменів:
   - розвиток навичок розуміння так званих «фальшивих друзів»,
   - порівняння текстів на рідній та іноземній мові.

Щоб навчити студентів користуватися стратегіями розуміння текстів, їх необхідно цілеспрямовано тренувати на заняттях, привчаючи до їх використання. Крім того, необхідно обговорювати на заняттях їх значення та з'ясувати індивідуальні уподобання учнів стосовно тієї чи іншої стратегії.

Успішність роботи з текстами залежить з одного боку від самого тексту, від того, наскільки він відповідає рівню знань студентів в плані мовних знань та тематики, та з іншого боку, від студента, від рівня розвитку тієї чи іншої компетенції [2, с.31]. Особливістю роботи з текстами при вивченні другої ІМ буде посилення ролі так званої рефлексії щодо процесу читання та розуміння тексту. Студентам слід не просто ставити певні завдання до тексту, а й спонукати їх до роздумів за допомогою запитань типу:

Was haben wir gerade gemacht?

Warum haben wir das so gemacht?

Könnte man das auch anders machen?

Entspricht es mir, was wir gerade gemacht haben, oder möchte ich anders arbeiten?

Слід зазначити, що студенти, які вже володіють досвідом вивчення першої ІМ, мають більш розвинені механізми сприйняття (через зоровий та слуховий канал) та осмислення, тому що, як відзначає Б.А. Лапідус, студенти, які вивчають другу ІМ, володіють більшою кількістю зв'язків,

які сприяють процесам сприйняття та осмислення [3, с.74], а також мають значний двомовний досвід, в якому поєднані практичне володіння і теоретичні знання.

1.Deutsch als zweite Fremdsprache / G. Neuner, B. Hufeisen, A. Kursisau.a.. – München : Langenscheidt, 2009. – 176 S.
2.Бим И. Л. Концепция обучения второму иностранному языку (немецкому на базе английского) / Инесса Львовна Бим. – Обнинск : Титул, 2001. – 48 с.
3.Лапидус Б. А. Обучение второму языку как специальности/ Борис Аронович Лапидус. – М. : Высшая щкола, 1980. – 173 с.

Kazhan Y.
PECULIARITIES OF THE WORK WITH TEXTS FOR READING WHILE STUDY IN THE SECOND FOREIGN LANGUAGE
The article highlights the organization of the students work on texts while studying German on the basis of English and the role of learning strategies in forming the reading competence.

УДК 378.147
Касянчук М.Г.
Маріупольський державний університет

ЗАБУТІ КОМПЕТЕНЦІЇ

Програми підготовки фахівців у вищій школі в Україні приділяють мало уваги розвитку комунікативних, творчих навичок, а практика запозичень при підготовці академічних праць студентів стає на заваді розвитку критичного осмислення наукової літератури. Це зменшує конкурентну цінність молодого вченого на ринку праці та нівелює самий сенс існування закладів вищої освіти. Університетські викладачі повинні розробити такі форми авдиторної роботи, які б наслідували реальні ситуації, адже за даними недавніх досліджень, це значно підвищує мотивацію студентів і резервує за вишами унікальну роль на ринку освітніх послуг.

Успішні вчені XXI століття повинні не тільки володіти знаннями у вибраній галузі і вмінням зостосовувати наукову методологію. Вони також мусять критично мислити, бути здатними нестандартно розв'язувати проблеми, а також працювати в колективі [1].

Традиційно на пострадянському просторі програми занять у вищій школі зосереджуються на вивченні студентами тільки певної сукупності фактів і концепцій (лекції та семінари). Значно менша увага приділяється опановуванню наукового метода (лабораторні та практичні) і зовсім слабко тренується критичне мислення (написання курсових і дипломних робіт, у яких огляд наукової літератури мав би давати навички аналізу чужих даних, а обговорення результатів — критики власних знахідок). Комунікативні навички та готовність діяти у творчій спосіб здебільшого не є артикульованими цілями педагогічного процесу у вишах.

Толерування плагіату в студентських роботах (під претекстами економії зусиль викладача, побажань адміністрації щодо збереження в науці навіть посередніх студентів, корупція тощо) [2] і зруйнованість традицій регулярного читання світової наукової періодики зводять навчальний процес до суто механічного короткочасного запам'ятовування застарілих знань, які містяться в підручниках.

За таких умов вища школа втрачає своє значення, адже підручники та відеозаписи лекцій провідних фахівців світового рівня доступні нині в інтернеті *pro bono* (див. напр., https://www.coursera.org/ або https://www.ted.com/watch/tedx-talks).

Вихід убачається в запровадженні до системи викладання таких форм, які би наслідували ситуації розв'язання реальних проблем і водночас передбачали би колективну працю і колективну відповідальність ґрупи [3]. В Україні додатково повинна бути налагоджена системна багаторівнева профілактика плагіату.

1. The scientist of the future // Nature. – 2015. – Vol. 523. –. 271 p.
2. Академічне середовище не повинно приймати плагіат – Сергій Квіт (16.07.2015) [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України: Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/07/16/akademichne-seredovishhe//
3. Freeman S. Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematic / S. Freeman // Proc. Nat. Acad. Sci. USA. v2014. – Vol. 111. – P. 8410–8415.

Kasianczuk M.
THE LOST COMPETENCIES
The programs of training in Ukrainian higher education pay a little attention to development of communicative and creative skills, and plagiarism during preparating academic papers is in the bottleneck to development of critical reflection of scientific literature. This situation reduces the value of the young scientist in the labor market and undermines the very raison d'être of institutions of higher education. University teachers should develop such forms of student's work that would imitate the real problems, because recent studies show it increases the motivation of students and reserves a unique role of the universities in the educational market.

УДК 378.147 (477) (043)
Ковейно Ю.В.
Маріупольський державний університет

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

У тезах досліджено теоретичні аспекти організації та практичні питання реалізації освітнього процесу у вищій школі. Однією зі складових є проблема інноватики в освітній системі. що обумовлена відповідними чинниками. Забезпечення системи якості вищої освіти є пріоритетним напрямом діяльності відповідних державних органів відносно формування інтелектуального потенціалу України, адже саме якісна освіта найбільш активно діє на оновлення і розвиток усіх галузей суспільного життя.

Сучасні технології навчання мають велике значення в умовах сьогодення стосовно реалізації конституційного права громадян на вищу освіту. Саме практичне застосування сучасних технологій у освітній процес має визначальну роль у розвитку творчого, продуктивного мислення студента та ефективного застосування знань у подальшій практичній діяльності згідно з кваліфікаційними вимогами. Основним нормативним актом, який регламентує питання освітнього процесу, є закон України «Про вищу освіту». Згідно з нормами вищевказаного закону освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості [1]. Не менш важливою категорією є якість вищої освіти, що є логічним продовженням застосування сучасних технологій. Відповідно цього маємо законодавчо врегульовану систему забезпечення якості вищої освіти, що має відповідати визначеним стандартам. Отже, необхідно звернути увагу на відповідні терміни, що відображають сутність та практику застосування сучасних технологій навчання у вищій школі.Термін «технологія» походить від грецьких слів «techne» мистецтво, майстерність, вміння, і «logos» – вчення, наука. Технологія передбачає мистецтво володіння процесом, певну послідовність операцій з використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментарію та алгоритму дій). Тлумачний словник С. І. Ожегова визначає технологію як сукупність виробничих процесів у певній галузі виробництва, а також науковий опис засобів виробництва. Поняття технології відображає спрямованість досліджень (у тому числі і педагогічних) на радикальне вдосконалення діяльності людини, підвищення її результативності, інструментальності, технічності [2].

Заслуговує на увагу на сучасному етапі розвитку країни питання модернізації освітньої системи. Одним із шляхів модернізації освітньої системи України постає упровадження в навчальний процес вищих навчальних закладів інноваційних педагогічних технологій і методів. Інновації – нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства. Педагогічну інновацію розглядають як особливу форму педагогічної діяльності і мислення, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі, або як процес створення, упровадження і поширення нового в освіті. Інноваційний процес в освіті – це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов [3].

Проблема інновацій в освітній системі актуалізувалася після набуття Україною незалежності – що було викликано відповідними чинниками, одними з яких були: нові соціально-економічні

перетворення обумовили необхідність корінних змін в організації системи освіти, методології і технології організації педагогічного процесу в навчальних закладах різного типу і потребу підготовки нової плеяди науково-педагогічних та педагогічних кадрів; посилилася тенденція гуманітаризації змісту освіти, з'явилися нові навчальні дисципліни та стрімко виникла потреба в викладачах, які б могли забезпечити творчий, інноваційний підхід до реалізації цих тенденцій; бурхливі зміни в інформатизації суспільства активізувати потребу оновлення інформаційно-освітнього середовища [3].

Необхідно зазначити, що на сучасному етапі розвитку української державності відбувається швидке зростання об'ємів інформації, що потребує оновлення змісту, форм, методів і засобів навчання, утвердження принципу неперервності освіти на протязі усього життя, всебічної технологізації освітнього процесу. Реальність не завжди відповідає встановленим нормам законодавства стосовно якості вищої освіти, що негативно впливає на подальшу практичну діяльність працівників, тому що саме якісна освіта найбільш активно діє на оновлення і розвиток усіх галузей суспільного життя. Отже, необхідно докладати максимум зусиль стосовно ефективної організації та практичної реалізації системи забезпечення якості вищої освіти, а саме: ефективне здійснення контролю за дотриманням діючого законодавства в сфері вищої освіти відповідними уповноваженими органами влади, застосування сучасних, у тому числі інноваційних технологій навчання у вищій школі тощо.

1.Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 року № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38.
2.Технології та методи навчання у сучасній вищій школі [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://pidruchniki.com/19930625/pedagogika/tehnologiyi_metodi_navchannya_suchasniy_vischiy_shkoli#769
3.Інноваційні технології та методи навчання [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://pidruchniki.com/10470406/pedagogika/innovatsiyni_tehnologiyi_metodi_navchannya

Koveino Y.

MODERN TECHNOLOGIES OF LEARNING IN HIGER EDUCATION: ISSUE OF PRACTICAL IMPLEMENTATION

In the article the theoretical and practical aspects of the implementation of the educational process in high school. One of the components is the issue of innovation in the educational system . which is due to relevant factors. Ensuring the quality system of higher education is a priority activity relevant authorities regarding the formation of the intellectual potential of Ukraine, because quality education most active on the renewal and development of all sectors of public life.

УДК378.147:004:796

Конох А.А.
Запорізький національний університет

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ

У тезах викладено пріоритети основних видів сучасних інноваційних технологій та їх використання в освітньому процесі університетів. Розкрито процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури із спеціалізацією спортивно-оздоровчого туризму, що зорієнтована на розвиток студентів та формування їхнього ціннісного ставлення до професійної освіти, формування конкурентоспроможної особистості, яка відводить індивіду роль суб'єкта соціальних перетворень і вдосконалень, спроможного, завдяки набутим знанням, вмінням і навичкам, зрозуміти складну динаміку процесів фізичного розвитку учнів та їхнього оздоровлення в процесі організації туризму.

Актуальним завданням організації цілісної педагогічної діяльності є науково-методичне забезпечення її в масовій педагогічній практиці вчителів фізичної культури, а також відповідна педагогічна освіта майбутніх учителів [1]. У нашому дослідженні – це професійна освіта вчителів фізичної культури із спеціалізацією екологічного туризму. Вона стане можливою лише тоді, коли буде подолана триланкова структура педагогічної діяльності як учителів шкіл, так і викладачів вищих навчальних закладів.

Отже, положення теорії и технології цілісної педагогічної діяльності притаманні, перш за все, загальноосвітній школі. Однак, щоб ця теорія та практика набували розвитку в школі,

необхідно сформувати нову генерацію майбутніх учителів, здатних до сприйняття викладених вище положень цілісної педагогічної діяльності та впровадження їх в роботі з учнями [2]. Водночас практика засвідчує, що окрім певних дисциплін, які сприяють професійній підготовці майбутніх фахівців, студентів слід навчати співробітництву, партнерської взаємодії, колективному прийняттю рішень, вмінню постійно вчитися, працювати в команді, швидко встановлювати контакти і вести переговори, здійснювати презентацію і самопрезентацію, змінюватися у зв'язку зі зміною вимог.

Метою тез є розкриття процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури з спеціалізацією екологічного туризму, що базується на теорії і технології цілісної педагогічної діяльності спрямованої на всебічний розвиток майбутнього вчителя і дитини.

Щоб це здійснити, в освітньо-професійному процесі Запорізького національного університету, на факультеті фізичного виховання із спеціалізацією «екологічний туризм» передбачалася, по-перше, підготовка майбутнього фахівця за моделлю "компетентний випускник". Вона зорієнтована на розвиток студентів та формування їхнього ціннісного ставлення до професійної освіти (навчання), формування конкурентоспроможної особистості, яка відводить індивіду роль суб'єкта соціальних перетворень і вдосконалень, спроможного, завдяки набутим знанням, вмінням і навичкам, зрозуміти складну динаміку процесів фізичного розвитку учнів та їхнього оздоровлення в процесі організації туризму. По-друге, під час використання технології цілісної педагогічної діяльності в вищих навчальних закладах викладачі враховують: багатовимірність об'єктивного світу; триєдину сутність людини як біодухосоціоцілісності; інваріанти розвитку людини як цілісності; напрямки цілісного розвитку людини; типові цілісні взаємини студентів; види різноманітної діяльності студентів; п'ятиелементну структуру педагогічно-викладацької діяльності. Вищезазначене дає змогу стверджувати, що цілісність особистості студента, а не тільки його знання, є тим орієнтиром, слідування якому закладе підвалини якісно нового рівня практики вищої освіти в Україні. По-третє, під час організації навчання та виховання молоді в Запорізькому національному університеті, на факультеті фізичного виховання склалася ситуація використання елементів концепції глобальної освіти, яка була запропонована вченими США ще в 80-роках XX століття, а саме: розвинути в студентів критичне мислення, здатність виробити власний погляд та виявити повагу до поглядів інших людей; сформувати інтерес та повагу до досягнень усіх народів у галузі фізичної культури та спортивно-оздоровчого туризму, прагнення зрозуміти найбільш важливі, специфічні й загальні їх характеристики; розширити можливості для вивчення в вищих навчальних закладах іноземних мов та культур країн; сформувати нове гуманістичне бачення світу у всій його різноманітності та єдності, завдяки чому зберегти рівновагу в провідних системах: "людина і природа", "людина і суспільство", "людина і людина"; сформувати адаптивне бачення власної особистості у взаємозалежності з іншими та розуміння необхідності враховувати потреби, цінності інших осіб, груп людей, націй. По-четверте, освітній процес на факультеті фізичного виховання має будуватися також за концепцією "інтеркультурної освіти". Її сутність полягає у тому, що пріоритетами середньої і вищої освіти мають стати загальнолюдські цінності: сприйняття світу як єдиної системи альтернативних форм існування культури, мови, поглядів тощо; вміння спілкуватися між собою та приходити до певного консенсусу.

Зазвичай у практиці роботи вищих навчальних закладів розрізняють традиційну та інноваційну технології навчання. Ми вважаємо, що важливим напрямком розробки проблеми оптимізації освітнього процесу в вищих навчальних закладах щодо підготовки майбутніх фахівців із екологічного туризму є впровадження інноваційних технологій. Це пояснюється тим, що закономірності професійної діяльності майбутнього фахівця галузі фізичної культури накладають певні вимоги на педагогічні технології викладання і розробки змісту навчальних дисциплін, організації творчої навчально-пізнавальної діяльності студентів у вищих навчальних закладах.

Новітні технології навчання передбачають не просто отримання знань, умінь і навичок, а творче ставлення до них. Такий підхід вчить студентів ціннісно ставитися до процесу пізнання, навчання та до придбання майбутньої професії. Це відбувається тому, що знання перетворюються в частину особистого буття та свідомості студентів. У навчальному діалозі зберігається рівність позицій викладача і студента: вони на рівних шукають рішення проблеми. Із відомих педагогічних технологій виховання ми відібирали лише ті, що спрямовувались на

розумове, фізичне, трудове, моральне, екологічне й економічне виховання (діалоги, дискусії, імітації та ділові ігри). До технології навчання віднесли: проблемне навчання, яке передбачало створення проблемних ситуацій з метою розвитку пізнавальної творчої діяльності студентів. Вони здобували знання в процесі розв'язання проблемних ситуацій, розвивали креативне мислення, інтерес до знань. Проблемне навчання пов'язувалося в нашій моделі з іншими видами, зокрема ігровим, розвивальним, дистанційним (під час організації туристичного походу чи іншого заходу).

Вищезазначене дає змогу дійти висновку, що успіх фахівців із екологічного туризму, їх оптимізація, залежить від доцільного використання професійно зорієнтованих інноваційних технологій. Їх системоутворювальною основою є розвиток творчості, активної співпраці і взаємодії викладача і студентів.

Подальший розвиток вищої освіти ми вбачаємо в розробці та впровадженні технологій та інноваційного навчання і виховання. Головним вектором розвитку майбутніх вчителів фізичної культури та організаторів екологічного туризму є навчання та виховання студентів за моделлю "компетентний випускник", системоутворюючою основою якої є розвинена, творча, активна, здорова особистість, мотивована на якісне життя і професійну діяльність.

1. Наумов Б.М. Теорія і технологія цілісної педагогічної діяльності як орієнтир нової практики освіти України. / Б.М. Наумов, Н.О.Ткачова. – Харків: Основа, 2005. –118 с.
2. Денисенко Н.Ф. Формування здорового способу життя у дітей із особливими потребами як складової їхньої життєвої компетентності /Н.Ф. Денисенко, Є.П. Павлютенков. // Управління школою. – 2005. – № 35. – С. 7–9.

Konoh A.

USING MODERN TECHNOLOGIES INNOIVATSIYNYH IN THE PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION WITH SPECIALIZATION ECOTOURISM

The article presents the priorities of the main types of modern innovative technologies and their use in education universities. The author has disclosed the training of future teachers of physical education with specialization in sports and health tourism, focusing on the development of students and their formation of value attitude to training, formation of competitive personality, which assigns individual role in social change and improvements capable, through acquired knowledge and skills, to understand the complex dynamics of physical development of students and their recovery in the tourism. Proved that success in training future specialists in sports and health tourism, its optimization depends on the appropriate use of professionally oriented innovative technologies. their system-the foundation is to promote creativity, active cooperation and interaction between teacher and students.

УДК 378.147

Кривонос О.М.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ДИПЛОМНА РОБОТА В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРА ЗА НАПРЯМОМ ПІДГОТОВКИ 6.040302 «ІНФОРМАТИКА»

У тезах розглянуто роль та місце науково-дослідної роботи в системі підготовки здобувача вищої освіти. Зазначено завдання для даної форми діяльності у вищому навчальному закладі. Окреслено вимоги до наукових робіт студентів, що ставляться викладачами кафедри прикладної математики та інформатики Житомирського державного університету. Наведено приклади тем магістерських робіт.

Сучасна соціально-економічна ситуація в Україні висуває нові вимоги до підготовки фахівців у вищих навчальних закладах. Зростає попит на ініціативних, креативних фахівців, що здатні приймати нестандартні фахові та побудові рішення. Вагомий потенціал підвищення якості підготовки здобувача вищої освіти полягає у інтенсифікації самостійної роботи студентів. А її важливим видом є виконання курсових та дипломних (кваліфікаційних) робіт і проектів, під час виконання яких студенти реалізують можливість набуття професійних компетентностей.

Проблема організації науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти відображена в наукових доробках вчених В. І. Андрєєва, А. В. Козлова, В.П. Сергієнка, М.І. Шута [1-3]. Дослідження М.С. Головань, С.М. Гончарова, О.М. Спіріна та інших проблем підготовки фахівців у вищий школі довели, що ґрунтовно оволодіти певним фахом можливо лише на індивідуальному рівні, коли здобувач вищої освіти засвоїть фахові знання, уміння й навички в особистому контексті [4-7]. Саме тому широко поширені в нас час концепції масово-репродуктивної підготовки фахівців

необхідно протиставити індивідуально-діяльністний підхід до їх професійного навчання, який передбачає вибір змісту, методів та форм навчання на основі врахування індивідуально-психологічних особливостей студентів, особистих якостей та уподобань.

Науково-дослідна робота спрямовує студентів на розв'язання принципово нового кола завдань, що потребує складання плану та обґрунтування шляхів дослідження, їх структуризації, самостійного вибору математичних методів та моделей, алгоритмів, засобів та технологій розв'язання. Така діяльність сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти навиків дослідницької діяльності. А майбутні вчителі інформатики в ході науково-дослідної роботи повинні використовувати інформаційно-комунікаційні технології, комп'ютерні реалізації математичного апарату, програмну реалізацію завдання, що досліджується.

Викладачі кафедри прикладної математики та інформатики Житомирського державного університету розглядають курсові та дипломні роботи як одну з активних форм і методу навчання, що дозволяє розвивати креативне мислення майбутніх фахівців в галузі ІКТ. Саме науково-дослідна робота розвиває здібності здобувачів вищої освіти до виконання професійних функцій, що пов'язані з комплексним характером завдань, наближення до реальної проектної діяльності.

У курсових, кваліфікаційних та дипломних роботах об'єктами дослідження є різноманітні види інформаційних технологій, автономні та мережеві ресурси, бази даних, сайти та контент сайтів, електронні засоби навчання та контент електронних підручників, професійно-зорієнтовані автоматизовані системи, автоматизовані робочі місця, регіональні інформаційні мережі тощо.

У роботах ставляться, відповідно до мети та об'єкту дослідження, наступні задачі: **оволодіння** технологією організації наукового дослідження; оволодіння технологією аналітичного огляду методами пошуку, аналізу та синтезу документації; **закріплення**, систематизація та розвиток теоретичних знань; **набуття** навичок критичного оцінювання виявлених даних та візуалізація одержаних даних різними способами; набуття навичок інтерпретації отриманих результатів шляхом співставлення отриманих даних з теоретичними положеннями; набуття навиків проектування певних інформаційних продуктів, призначених для використання в закладах різного типу та форм власності; проведення розрахунків, що підтверджують обраний спосіб розв'язки задачі; **створення** інформаційної системи або інформаційних продуктів різних типів, а також їх апробація в реальних умовах; **формування** навичок побудови конструктивних висновків та рекомендацій; оформлення відповідного типу документації.

До результату роботи висуваються наступні вимоги: аналітичний огляд, що отримано в результаті відбору та аналізу публікацій по певній темі; результати опрацювання імперичних даних з використанням різних методів наукового дослідження; результати проектування та створення інформаційного продукту; апробація результатів дослідження.

В 2014/15 навчальному році були захищені наступні магістерські роботи:

1. Розробка мультимедійного електронного підручника для курсу «Комп'ютерна графіка».
2. Порівняльний аналіз методів чисельного обчислення інтегралів.
3. Технологія електронного навчання з курсу «Захист інформації у комп'ютерних системах».
4. Розробка електронного посібника на платформі Android.
5. Методи тестування програмних систем.
6. Створення web - додатку для автоматизованої роботи кадрової агенції.
7. Створення персональної зони користувача на прикладі сайту студентського самоврядування.

Дані роботи були завершальним етапом наукових робіт студентів спеціальності Інформатика. Як правило, робота над такими завданнями триває 2 роки: починають на останньому році навчання у бакалавраті і завершують під час навчання в магістратурі.

Апробація роботи передбачає участь здобувачів вищої освіти у конференціях та семінарах різного рівня з публікацією у збірках матеріалів конференцій. За останні три роки кількість студентських публікацій тримається приблизно на однаковому рівні – близько тридцяти.

1.Андреев В.И. Эвристическое программирование учебно-исследовательской деятельности / В.И. Андреев. – М.: Высшая школа, 1980. – 316 с.

2.Козлов А.В. Проектирование и реализация системы научно-исследовательской деятельности студентов технического колледжа на основе учебно-научно-производственной интеграции: дис. … доктора пед. наук: 13.00.08 / Козлов Анатолий Васильевич. – Тольятти, 2004. – 267 с.
3.Шут М.І. Науково-дослідна робота з фізики у середніх та вищих навчальних закладах / М.І. Шут, В.П. Сергієнко: навч. посіб. – К.: Шкільний світ, 2004. – 128 с.
4.Головань М. С. Модель формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки / М. С. Головань // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – № 5 (23). – С. 196–205.
5.Кривонос О.М., Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей майбутніх учителів інформатики в процесі навчання програмування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання (інформатика)" / О.М. Кривонос. – К., 2013. – 20 с.
6.Овчаров С.М. Розвиток креативності майбутніх учителів інформатики в процесі виконання індивідуальних завдань / С.М. Овчаров // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 55. Педагогічні науки. – 2011. – С. 75–78.
7.Спірін О. М. Методична система базової підготовки вчителя інформатики за кредитно-модульною технологією: монографія [Електронний ресурс] / О. М. Спірін. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – 182 с. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/881/1/Spirin_mon_2013.pdf.

Kryvonos O.

DIPLOMA PAPER IN THE SUSTEM OF BACHELORS' TRAINING WITH A DEGREE IN 6.040302 INFORMATICS

The article deals with an issue of organization of research scientific work in the system of training degree-seeking applicants major in Informatics. The requirements for students' research projects and diploma papers imposed by teachers of the Department of Applied Mathematics and Computer Sciences of Zhytomyr Ivan Franko State University are outlined. The examples of topics of Master's research papers for the last year are given.

УДК 371.134.007.2 : 331.5

Маляров О.М.
Бердянський державний педагогічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЧИННИКИ УСПІШНОГО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЗА ФАХОМ» У ВНЗ

У роботі висвітлено значення та місце навчальної дисципліни «Чинники успішного працевлаштування за фахом» у процесі професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів. Схарактеризовано особливості її викладання у ВНЗ. Проаналізовано робочу програму з дисципліни, розглянуто мету, описано зміст, форми, методи й засоби навчання дисципліни.

Проблема працевлаштування випускників педагогічних навчальних закладів була і залишається актуальною вже не один рік. Зацікавленими у її вирішенні є держава, бо саме вона витрачає кошти на їх підготовку, навчальні заклади й самі молоді фахівці.

Важливого значення для успішного працевлаштування набувають рівень та якість отриманої освіти, відповідність професійної підготовки студента його реальним професійним обов'язкам. Зокрема, що стосується власне підготовки студентів до реалізації свого права на працю, практика доводить відсутність у більшості з них ділової етики, навиків самопрезентації, моральної готовності та здатності визначати стратегічні пріоритети у пошуку робочого місця, уміння проводити адекватну оцінку своєї вартості на ринку праці, здатності приймати самостійні рішення, ясно виражати свої переконання, а саме головне, – ставити перед собою реальні цілі. Все це, у свою чергу, вимагає від вищих навчальних закладів відповідної якісної та ефективної підготовки студентів до процесу працевлаштування.

З цією метою та відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 1726 «Про підвищення рівня працевлаштування випускників навчальних закладів», листа МОНМС України від 8 лютого 2012 р. № 1/9-89 [1] до навчального плану підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст», спеціальності 7.010104 «Професійна освіта» (майбутніх інженерів-педагогів) Бердянського державного педагогічного університету уведено курс «Чинники успішного працевлаштування за фахом».

Вивчення курсу ґрунтується на основних положеннях дисциплін «Управління персоналом», «Управління трудовим потенціалом», «Ринок праці», «Трудове право».

Програма навчальної дисципліни розрахована на 30 академічних годин, що передбачає проведення 4 годин лекцій, 6 годин практичних (семінарських) занять та 20 годин самостійної роботи студентів. Вивчення дисципліни завершує складання заліку.

Навчання дисципліні «Чинники успішного працевлаштування за фахом» здійснюється за принципом модульності. Його ефективність забезпечується не окремими фрагментарними заходами, а якісно організованою функціонально-завершеною роботою, яка дає можливість визначати змістові пріоритетні лінії при плануванні й розташовувати навчальний матеріал так, щоб структурні компоненти тематичного плану дисципліни мали відносну автономність. Крім того, це створює підґрунтя для можливості коригування цього плану, не порушуючи єдності змісту. Така організація навчання дає змогу надавати пріоритет індивідуально-творчій, самоосвітній роботі студентів, враховувати їх особистісний потенціал і потреби.

Перед студентами розкриваються такі актуальні проблеми: перший змістовий модуль курсу – «Основні положення успішного працевлаштування». У цьому модулі студенти вивчають поняття працевлаштування та зайнятість; знайомляться з метою та завданнями Державної служби зайнятості України.

Другий змістовий модуль – «Правове регулювання працевлаштування» розрахований на засвоєння правових норм що стосуються регулювання працевлаштування молоді в Україні, які можуть бути використані випускниками при подальшому пошуку роботи.

Значної актуальності набуває вивчення проблем соціального характеру, які пов’язані з працевлаштуванням молоді; з’ясування передумов і чинників, що сприяють або перешкоджають її працевлаштуванню, адаптації випускника ВНЗ до свого нового статусу – працівника; дослідження питань соціальних гарантій та необхідності підтримки молодих спеціалістів з боку держави; аналіз потреб та мотивів, що зумовлюють міграційні орієнтації [2].

Отримані знання допомагають молодим фахівцям проаналізувати існуючу ситуацію на ринку праці та розробити стратегію дій щодо ефективного працевлаштування.

Метою дисципліни «Чинники успішного працевлаштування за фахом» є ознайомлення студентів із станом ринку праці та умовами успішного працевлаштування; формування та прищеплення студентам здатності використовувати професійно профільовані знання щодо ефективного працевлаштування; розвиток навичок самопрезентації, як одного з ключових чинників конкурентоспроможності на ринку праці, вміння використовувати традиційні й новітні методи працевлаштування, опановувати нестандартними ситуаціями, що виникають на співбесіді з роботодавцями.

Основними формами навчання є лекції, семінарські, практичні заняття й самостійна робота студентів. Вони дають можливість у повному обсязі вивчити новий матеріал, закріпити його, сформувати практичні навички, отримувати власний досвід, розвивати необхідні для працевлаштування особистісні якості [3].

В основу підготовки студентів до працевлаштування покладено діяльнісний та особистісно-зорієнтований підходи. Це вимагає особливої уваги до практичної спрямованості навчання. Метою практичної складової є залучення майбутніх фахівців до поглибленої діяльності в процесі розгляду різних проблем, з якими стикаються випускники на ринку праці, стимулювання до здійснення його аналізу, оцінювання різних ситуацій. В ході занять організовується практичний показ алгоритму пошуку роботи, дій фахівця на співбесіді; розглядаються особливості роботи з оголошеннями у засобах масової інформації та ін.

Окрім інформації про ефективні методи пошуку роботи, правила складання резюме, особливості підготовки та проходження співбесіди з роботодавцями, на інтерактивних практичних заняттях студенти дізнаються: як розпізнати недобросовісні кадрові агенції, як не стати жертвою аферистів під час пошуку роботи та які психологічні прийоми використовують менеджери у процесі підбору персоналу.

Такий зміст навчання сприяє усвідомленню студентами важливості усіх аспектів працевлаштування, а правильно підібрані форми і методи роботи активізують їх особистість, допомагають подолати психологічні бар’єри, сприяють їх активності, цілеспрямованості у пошуку роботи та упевненості у власних можливостях.

Таким чином, під час викладання навчального курсу «Чинники успішного працевлаштування за фахом» у підготовці студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст», спеціальності

7.010104 «Професійна освіта» (майбутніх інженерів педагогів) намагаємось впроваджувати нові зміст, методи і форми навчання. Це виступає потужним стимулом і чинником в ефективному пошуку роботи майбутніми випускниками.

1. Про підвищення рівня працевлаштування випускників вищих навчальних закладів. Розпорядження Кабінету Міністрів України №1726 від 27.08.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://document.ua/pro-pidvishennja-rivnja-pracevlashtuvannja-vipusknikiv-vishi-doc31443.html.
2. Балакірєва О.М. Проблеми працевлаштування та міграційні орієнтації молоді / О. М. Балакірєва // Економіка і прогнозування. – 2006. – №4. – С. 76–91.
3. Чинники успішного працевлаштування за фахом : [метод. рекомендації до вивч. дисципліни та викон. контр. роботи для студ. освіт.-кваліф. рів. «спеціаліст», «магістр» усіх галузей знань ден. та заоч. форм навчання] / [уклад. Ю.М. Гусєва, О.М. Олійниченко]. – К.: НУХТ, 2012. – 37 с.

Malyarov O.

FEATURES TEACHING OF THE DISCIPLINE «THE FACTORS OF SUCCESSFUL EMPLOYMENT IN A SPECIALTY IN THE UNIVERSITY»

The paper highlights the importance and place of the academic discipline «The factors of successful employment in a specialty» in the process of training future teachers of engineering. Author determines peculiarities of teaching at universities as well as analysis the teaching program on disciplines, describes goals, contents, forms, methods and means of instructing disciplines.

УДК 378.147(043)

Мойсеєнко Р. М.
Маріупольський державний університет

ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У тезах обгрунтовано необхідність сучасних підходів до організації навчання в університеті. Акцент зроблено на використанні методичної системи, основу якої складають активні методи навчання, які спрямовані на формування особистості студента, розвиток професійно та соціально значущих якостей особистості майбутнього фахівця.

Концепція гуманітарної освіти України дозволяє поновити сенс вищої освіти шляхом впровадження сучасних технологій навчання, поставити в центр пріоритетів навчання та виховання студентів. Все більшого розповсюдження набуває активно-діяльнісний підхід до визначення форм і методів навчання як важливої складової управління пізнавальною діяльністю студентів. При цьому від викладача вимагається пошук та впровадження таких видів діяльності, які б сприяли досягненню мети в підготовці майбутніх фахівців.

Сьогодні поширюється впровадження різних методик навчання, що здійснюються у рамках спільної ініціативи Консорціуму із вдосконаленням менеджмент-освіти в Україні. Сучасні активні методи навчання дозволяють здійснювати перехід від традиційних форм організації навчання до нових. Вони використовуються не тільки для глибокого розуміння та засвоєння знань, а й для формування прогресивного стилю мислення, етики і мотивації педагогічної діяльності. Увесь процес навчання в цьому випадку проходить на позитивному емоційному фоні, що, в свою чергу, забезпечує підвищення ефективної співпраці викладача і студента. При цьому викладач виступає як організатор навчального процесу, що направляє його в необхідне русло, сприяє встановленню позитивного психологічного клімату.

Сучасні технології навчання базуються на використанні методичної системи, основу якої складають активні методи навчання, що спрямовані на формування особистості студента, через інтеріоризацію спеціально побудованих умов навчального середовища. Активні методи навчання дозволяють активізувати навчально-пізнавальну та громадську діяльність студентів на основі повного використання соціально-психологічного механізму мислення. Вони змінюють логіку навчання, орієнтують на розгляд дійсності в її різноманітті, забезпечують вивчення теорії в єдності з практикою. Позитивний бік активних методів навчання полягає в тому, що вони мають високу ступінь адаптованості та дозволяють ефективно використовувати їх для ілюстрації основних положень педагогічної науки, психолого-педагогічних проблем, явищ та тенденцій в освіті, а також для ефективного контролю знань студентів, сприяють глибокому формуванню у студентів комплексу професійних якостей, розвивають у студентів потребу у самоосвіті та

удосконаленні.При цьому вибір методів та варіантів їх використання залежить від форми заняття, його змісту, складу групи та кваліфікації викладача.

Одним з найбільш ефективних методів навчання в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін є моделювання професійних ситуацій. Сутність їх полягає у залученні студентів у педагогічні ситуації, що моделюють їх майбутню професійну діяльність. Предметом моделювання ситуацій можуть бути: педагогічні явища, педагогічні міркування тощо.

Існує широке коло модифікацій професійних ситуацій, але під час занять частіше використовуються такі: ситуації-ілюстрації, ситуації-вправи, ситуації-оцінки. У залежності від мети та методичних підходів до її розробки можна виокремити такі ситуації: теоретичні завдання, які мають за мету активізацію процесу пізнання, закріплення та систематизацію отриманих студентами знань; ситуаційні задачі прикладного характеру, які пов'язані з їх вирішенням у повсякденній педагогічній діяльності; комплексні завдання з декількох дисциплін; проблемні завдання, які не мають рівнозначного вирішення та потребують творчого використання знань.

Незалежно від характеру ситуаційних завдань всі вони повинні відповідати таким вимогам: 1) наявність ситуації, яка потребує творчого підходу до її розв'язання; 2) ситуації повинні бути побудовані таким чином, щоб їх рішення відбивало логіку дій викладача, а саме: аналіз ситуації, постановку задач, розв'язання проблеми, відповідність правильності рішення тощо; 3) багатоваріантність рішень, що може закладатися в структурі самої задачі.

Використання ситуацій передбачає аналіз методичного забезпечення семінарських занять, тобто визначення кола питань, що розв'язуються за допомогою ситуацій. Методичне забезпечення професійних ситуацій містить у собі: перелік ситуаційних завдань, інформаційне забезпечення щодо їх вирішення, методичні підходи до їх розв'язання, рекомендації щодо їх обговорення. Обговорення ситуацій можна організовувати за різними видами (індивідуальні, групові) та типами.

Стандартна ситуація – типове явище, яке часто повторюється за одних обставин, має одні джерела, причини та має як негативний, так і позитивний характер. Критична ситуація – не є типовою для особистості або колективу, як правило, несподівано руйнує плани, порушує норми, що встановлені, правила, потребує негайного та радикального втручання. Екстремальна ситуація – призводить до руйнування звичних процесів, відношень, тягне за собою моральні втрати, потребує привернення зусиль, спонукає перегляду форм та методів роботи, що склалися.

Найбільшу цінність представляють саме стандартні ситуації. Пояснити це можна тим, що вони мають найбільшу життєву та професійну значимість. Періодичне повторювання стандартних ситуацій призводить до виникнення стійкої реакції і таким рішенням, які ліквідують негативні наслідки конфліктних ситуацій.

Таким чином, використання завдань – ситуації передбачає включення студента в систему суб'єкт – суб'єктивних відносин на основі поєднання власного досвіду та досвіду імітаційного моделювання ситуацій викладача та допомагає поставити студента в позицію вчителя, що, в свою чергу, прискорює процес «входження» в професію.

1.Ситуаційна методика навчання:теорія і практика / О.Сидоренко, В.Чуба. – К.: Центр інновацій та розвитку, 2001. – 256 с.

Moiseienko R.

THE USE OF ACTIVE TEACHING METHODS IN HIGHER EDUCATION

The article reveals the necessity of personality-moving approaches to development of a feature specialist at a higher educational establishment.

УДК – 378.147(477)(043)

Монгірдас Ю.А.
Маріупольський державний університет

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНІ ТА МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ОЦІНКА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

У тезах викладено порівняння кредитно-модульної та модульно-рейтингової технологій навчання в Україні різних періодів існування країни та досвід використання цих технологій закордоном. Розкрита роль нового законопроекту 2014 року «Про освіту».

Технологія навчання – це системний метод створення, застосування і визначення усього процесу навчання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію освіти.

З підписанням Україною Болонських угод (з 2005 року) у національну систему вищої освіти активно упроваджуються кредитно-модульна і модульно-рейтингова технології навчання. Кредитно-модульна технологія є основним дидактичним засобом зарубіжної кредитно-трансферної системи (ECTS).У процесі формування вітчизняної кредитно-модульної системи слід звернути увагу на національну специфіку української вищої школи та на досвід різних країн, де ця система працює вже багато років.[1]

Вперше кредити були введені в університетах США в XVIII – XIX століттях. Установлення кредитної системи дозволило надати студентам можливість самостійно планувати учбовий процес, ввести принципові зміни в систему контролю та оцінки якості освітнього процесу, створило умови для удосконалення освітніх технологій [2].

Після Болонської декларації більшість країн Європи внесли зміни у законодавчі акти вищої освіти, та система ECTS часто ставала центральним елементом національної реформи. Австрія, Франція, Германія, Італія, Угорщина, Словакія та інші країни оголосили систему ECTS обов'язковою. Використання кредитно-модульної системи для передачі кредитів широко використовується у Греції та Швеції (80%), Фінляндії та Польщі (81,5%), Австрії та Бельгії (84%), Румунії (87%), Норвегії (90%), Ірландії та Данії (93%) [3].

В останні роки упровадження модульно-рейтингової технології навчання ускладнювалося через педагогічні стереотипи викладачів, їх перевантаженість та економічні проблеми в Україні. У 2014 році український парламент прийняв закон «Про вищу освіту», згідно з яким навчальне навантаження студентів та викладачів суттєво зменшилося, а вимірюватиметься воно тепер в кредитах. Додаток до диплому європейського зразка буде містити данні про оцінки і число кредитів з кожного предмету. Це дасть змогу стикувати українські вищі навчальні заклади з зарубіжними. Студенти і викладачі зможуть захищатися, продовжувати навчання чи роботу в будь-якому вищому навчальному закладі всієї Європи. Студенти зможуть на власний розсуд обирати значну частину (не менше 25%) навчальних курсів та викладачі [4].

Новий законопроект є лише інструментом, який вищі навчальні заклади України мають правильно та ефективно застосувати для розвитку конкурентоспроможної, якісної освіти. Оскільки вищі навчальні заклади отримують автономію та незалежність від органів державної влади, вся відповідальність за якість освіти тепер лягає саме на них. Зменшення учбового навантаження – це ще одна відповідальність, яку мають взяти на себе студенти та викладачі. Має збільшитись об'єм самостійної роботи студентів поза аудиторією, студент має навчитись здобувати знання без допомоги викладача. А викладач, в свою чергу, має провести правильну мотиваційну роботу та стимулювати бажання студентів до навчання. Тільки так нові реформи стануть ефективними та значно підіймуть рівень конкурентоспроможності українських навчальних закладів.

1. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. [Електронний ресурс] / Т.І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – Режим доступу: http:// tematichniy-vipusk-pedagogika-vischoi-shkoli-metodologiya-teoriya-tehnologii-tematichniy-vipusk-pedagogika-vischoi.php

2. Кредитно-модульная система [Электронный ресурс] / Центр по адаптации системы образования к условиям Болонского соглашения. — Режим доступу: http://www.giop.ru/REOS/giep/blgn_trial.nsf/ html/KREDITNO-MODULNAYASISTEMA

3. ЕфремовА.П.,Чистохвалов В.Н.. Кредиты и учебный процесс: Научное издание, М.: - Изд-во РУДН, 2003 – 31 с.

4. Шамайда Т. 16 змін у вищійосвіті: новийзакон почав діяти./ Тарас Шамайда// Наш дім. – 2014. – № 10 (141). – С. 5.

Mongirdas J.

CREDIT-MODULAR AND MODULE-RATING TECHNOLOGIES OF STUDYING: WORLD EXPERIENCE AND ESTIMATION OF ITS USAGE AT UKRAINIAN HIGHER SCHOOL

The thesis providesthe comparison of thecredit-modular and module-rating technologiesof studying in Ukraine during different periods and the experience of usage of these technologies abroad. Has been revealed the role of the new 2014 bill entitled «About education».

УДК 378.147
Нестерова О.Ю.
Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАДАЧІ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ЕТИКИ

У тезах розглянуто питання вдосконалення процесу професійної підготовки перекладачів. Перекладацька етика інтерпретується як важливий аспект перекладацької діяльності. Розв'язано перекладацькі та педагогічні задачі, визначені як джерело розвитку знань у галузі перекладацької етики.

Розвиток міжнародної співпраці та глобалізаційні процеси вимагають удосконалення освітніх систем та ревізії змісту освіти сучасних фахівців. Особливої актуальності ця проблема набуває у контексті підготовки фахівців з перекладу, які є посередниками між державами та націями.

Водночас організація ефективної міжкультурної комунікації вимагає дотримання етичних норм, які можуть суттєво відрізнятися у різних культурних середовищах. Таким чином при підготовці перекладачів має бути врахований такий аспект, як етика міжкультурних відносин.

Проблема перекладацької етики розглядається у роботах таких вчених, як Дж. Макалістер, Р. Аррохо, Д. Гуадек, М. Бейкер, К. Майер. Так, М. Бейкер та К. Майер, в яких вчены підкреслюють, що актуальним та необхідним для сучасності є вироблення принципово нового підходу до співвідношення етики та перекладу та перекладацької професії [1, с.11]. Проте зазначена проблема не розробляється сучасними українськими на достатньо високому рівні: можемо назвати лише окремі розвідки, що стосуються стандартів етики перекладу [2]. Натомість зарубіжні дослідники пропонують використовувати практичні завдання та змодельовані ситуації перекладацької діяльності як провідний засіб формування та поглиблення знань студентів з перекладацької етики.

Навчання магістрів з перекладу в умовах вищих навчальних закладів України передбачає їх підготовку як до роботи у сфері перекладацьких послуг, так і до викладацької діяльності у вищій школі, тому поряд з перекладацькою етикою має приділятися увага формуванню основ педагогічної етики. Порівняння педагогічних та перекладацьких контекстів сприятиме поглибленню знань студентів у галузі різних аспектів етики, зокрема професійної етики. Певний ступінь універсальності педагогічних задач створює умови для формування різноманітних професійних умінь та навичок у студентів-перекладачів. Практика розв'язання задач, які містять проблемні ситуації, дозволяє розвивати уміння адекватно реагувати на неоднозначні моменти професійного спілкування [3], які особливо загострюються у випадках комунікації між різними націями та культурами.

Таким чином, використання педагогічних задач дозволяє активізувати міжпредметні зв'язки гуманітарних дисциплін у рамках підготовки перекладачів з урахуванням сучасних концепцій сталого розвитку та етики міжкультурних відносин як однієї з передумов забезпечення сталого розвитку. Етичні аспекти перекладацької діяльності постають у контексті цілісної системи професійної діяльності сучасного фахівця.

1. Baker M., Maier C. Ethics in Interpreter & Translator Training / M.Baker, C.Maier // The Interpreter and Translator Trainer. – 2011. – 5(1). – P. 1–11.
2. Скубашевська О. С. Етика перекладу в інформаційному суспільстві: постановка питання / О. С. Скубашевська // Гілея: науковий збірник. – К., 2011. – Вип. 48 (6). – С. 477–483.
3. Мільто Л.О. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач : навч. посіб. / Л. О. Мільто — Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 156 с.

Nesterova O.
PEDAGOGICAL PROBLEMS AS A FACTOR OF TRANSLATOR'S ETHIC DEVELOPMENT
The article deals with improving the process of training translators. Translator's ethics is interpreted as an important aspect of the translation. Handling educational problems is considered to be the source of knowledge in the field of translator's ethics.

УДК 372.834 (043)
Ніколенко Л.М.
Маріупольський державний університет

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У тезах розглянуто основні інноваційні технології викладення юридичних дисциплін у ВНЗ. Актуалізація методології та механізму викладання юридичних дисциплін обумовлено тим, що сьогодні проведення реформ як у сфері економіки, законодавстві та освіті визначили необхідність модернізації не тільки освіти взагалі, а також галузей, напрямів та спеціальностей. Приєднання України до міжнародних конвенцій, урахування міжнародної судової практики є одними із умов переходу України до повноцінних ринкових відносин, сталого розвитку економіки, а також забезпечення стабільності у господарській діяльності, що є найбільш актуальною проблемою у сучасний період.

В умовах реформування законодавства та судочинства, посилення процесів гармонізації та зближення національного законодавства з європейським правом перед викладачами вищої школи стоїть нелегке завдання – підготувати високопрофесійних фахівців у сфері юриспруденції.

У зв’язку з цим одним з принципів державної політики і правового регулювання у сфері освіти необхідно створити сприятливі умови для інтеграції системи освіти України з системами освіти інших держав на рівноправній і взаємовигідній основі. Це направлення надає можливість вибору європейського вектору для впровадження його в систему професійної освіти, орієнтованості національної освітньої системі на інтеграції у світову систему вищої освіти. Тому профілюючими напрямами державної політики у сфері вищої освіти можуть бути реалізація сучасних інформаційних технологій, розвиток системи дистанційного навчання, інтерактивні методи навчання, формування єдиного інформаційного простору за допомогою розвитку державних та локальних комп'ютерних мереж та ін. Такі зміни перш за все пов’язані з трансформацією освітнього процесу та визначенням компетенції та компетентностного підходу. Тобто форми і методи здобуття вищої професійної освіти мають бути спрямовані на формування у вищих навчальних закладах особи нового інноваційного типу, орієнтованої на сучасні ідеї, цінності, принципи. Треба погодитися з думкою Міністра освіти і науки України С.М. Квіт стосовно того, що освіта у вищих навчальних закладах повинна відповідати розвитку української економіки, вимогам глобальної конкуренції на ринках праці і освіти. Дійсно, це повинно стати стратегічним вибором України у відповідь на виклики сучасного суспільства. У зв'язку з цим викладачі вищої школи повинні активно перенаправляти діяльність студентів для набуття досвіду самостійної роботи та її грамотного використання. Треба підкреслити, що якісна юридична підготовка юристів є важливою ланкою в забезпеченні правопорядку в державі і гарантією захисту прав, свобод та інтересів громадян та юридичних осіб. Досягнення високого професійного рівня випускників вищих навчальних закладів останніми роками міцно зв'язується з впровадженням в учбовий процес інноваційних технологій.

Головним механізмом у справі формування компетентностного підходу, повинні стати методи активного та інтерактивного навчання. Всі існуючі інтерактивні методи засновані на принципах взаємодії, активності студентів та обов'язковому зворотному зв'язку. Дана методика кардинально міняє роль викладача в освітньому процесі, тому що викладач не є основним джерелом нової інформації. Він тільки здійснює загальну організуючу функцію.

До інтерактивних форм навчання дослідники традиційно відносять: проблемну лекцію (викладач на початку і по ходу викладу учбового матеріалу створює проблемні ситуації і залучає студентів до їх аналізу), лекцію-провокацію (лекцію із запланованими помилками), бінарна лекція (роботу двох викладачів, що читають лекцію з однієї і тієї ж теми і взаємодіють як між собою, так і з аудиторією), лекцію-візуалізацію (передача викладачем інформації студентам супроводжується показом різних малюнків, структурно-логічних схем, опорного конспекту, діаграма і т.п.), лекція «прес-конференція» (викладач просить студента протягом 2-3 хвилин продовжити тему), лекція-діалог (зміст подається через серію питань, на які студенти повинні відповідати безпосередньо в ході лекції) [1, с.20]. Стосовно впровадження інноваційних підходів, необхідність в їх впровадженні обґрунтовується посиленням вимог до якості підготовки юристів та інтеграцією вітчизняної освіти в європейські і загальносвітові освітні процеси.

Останніми роками на кафедрах, що викладають юридичні дисципліни з елементів інноваційних технологій, стали широко впроваджуватися ролеві і ділові ігри, круглі столи, проведення презентацій навчальних тем, презентації доповідей та інші технології. Позитивними моментами застосування цих технологій є те, що студенти навчаються обробляти достатньо велику масу матеріалу, у тому числі нормативних актів як України, так і інших держав, а також статті у наукових журналах та періодику; залучення до активного вивчення дисципліни максимальної кількості навчених. Також впровадження таких методик дозволяє визначити рівень засвоєння вивченого матеріалу, закріплює навички роботи з інформаційними ресурсами, навички роботи з такими, які потрібні сучасному юристові високої кваліфікації.

При цьому слід мати на увазі, що можливість впровадження інновацій в масовий досвід означає їх відносну універсальність і відтворюваність в учбових процесах різних вищих навчальних закладів.

Проте, застосування вказаних технологій має ряд недоліків: знижує вербальну активність студентів, що негативно позначається на якості підготовки фахівця; використання окремих елементів інновацій ізольовано від інших (наприклад, тестова система) повною мірою не дають цілісної картини засвоєння матеріалу. Використання комп'ютерних технологій в підготовці і проведенні занять (електронні підручники, електронні навчальні посібники) значно удосконалюють роботу викладача, при цьому роблячи процес засвоєння студентами учбового матеріалу більш результативним.

Основна проблема використання комп'ютерних технологій – недостатня матеріально-технічна база у багатьох вищих учбових закладах, слабкий рівень підготовки професорсько-викладацького складу до використання в навчанні комп'ютерних технологій, небажання перебудовувати традиційну методику викладання та ін.

Стосовно методики дистанційного навчання, то ця методика має при всій своїй прогресивності істотний недолік — відсутність прямого контакту студента з викладачем. Звідси витікає ряд інших проблем, що мають негативні наслідки: по-перше, неможливо перевірити міру самостійності виконання завдань, рішення завдань, написання курсової, а у результаті і магістерської роботи; по-друге, здобуття вищої освіти зводиться до виконання певного об'єму тестових завдань з дуже сумнівним авторством. Падає рівень вищої освіти, його традиційна вибірковість і недосяжність.

Тобто визнаючи безумовну значущість інноваційних технологій в процесі вивчення юридичних дисциплін, слід погодитися з думкою дослідників тих, які вважають, що вказані технології повинні використовуватися тільки як доповнюючі традиційні форми і методи основної підготовки юристів, при проведенні контролю знань, самостійної роботи, факультативів та ін.

Дійсно при викладанні юридичних дисциплін, більш ніж, де б то не було, необхідно використовувати інтерактивні методи навчання, розумно поєднуючи їх з класичним читанням лекційного матеріалу і проведенням семінарських занять.

Не зменшуючи необхідності модернізації освіти, впровадження в учбовий процес підготовки майбутніх юристів, здатних істотно підвищити якість як процесу навчання, так і його кінцевого результату, – професійної юридичної освіти випускника вищих навчальних закладів, слід наполягати на збереженні традиційних базових методик отримання знань. Саме класична лекція і семінар з їх традиціями проблемного викладу матеріалу і дискусійним характером здатні навчити мислити, аналізувати, порівнювати, робити висновки, сперечатися і доводити свою точку зору. Тільки за допомогою об'єднання всіх методик здійснюватиметься цілеспрямований процес організації діяльності студентів-правознавців з оволодіння знаннями і компетенцією.

1. Бабурина Т.Н. Роль междисциплинарного подхода преподавания в становлении личности специалиста / Т. Н. Бабурина // Формирование знаний, навыков и профессиональных компетенций в образовательном процессе юридических вузов. Материалы всероссийской научно-методической конференции. Владимирю – 2013. – С. 18–23.

Nikolenko L.

INNOVATION TECHNOLOGIES OF TEACHING OF LEGAL DISCIPLINES

Update of the methodology and mechanism of teaching of legal disciplines in higher education due to the fact that the current reforms in the sphere of economics, law and education have identified the need to modernize not only education in general, as well as industries, areas and specialties. Since Ukraine declared course towards integration into the European community and

the Ukrainian legal system approach to European and world standards, the introduction of the provisions of the legislation of Ukraine, there are certain times in international law, is one of the important steps to achieve this goal. Ukraine's accession to international conventions, taking into account international jurisprudence is one of the conditions of Ukraine's transition to a full market economy, sustainable economic development and ensuring stability in the economic activity is the most pressing problem in the modern period.

УДК 378.147(0.053.2)
Овдійчук Л.М.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

КУРС «ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА» У ВНЗ: ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДННЯ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ

У тезах з'ясовано особливості викладання курсу «Дитяча література» для студентів-філологів за кредитно-модульною системою. Представлено авторський посібник «Дитяча література. Модульний курс», принципи його укладання та структуру, окреслено об'єкт, предмет, завдання навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна «Дитяча література» викладається у ВНЗ для студентів, які обрали спеціальність «Українська мова та література» (з додатковою кваліфікацією «Зарубіжна література») з початку 90-х років XX ст. За навчальними планами її вивчення передбачено на 1 курсі у другому семестрі (5 кредитів за ECTS, загальна кількість годин – 150, аудиторних – 52 години. З них для лекційного опрацювання – 28 год., для практичних занять – 24 год., для самостійної роботи – 98 год.). Цей навчальний предмет відіграє важливу роль у підготовці майбутніх учителів-словесників, оскільки є доповненням до курсів історії української та зарубіжної літератури і допомагає студентам-філологам засвоїти фактичні знання з пропедевтичного курсу літератури, основою якого є твори власне дитячої літератури. Адже поза увагою названих вище дисциплін залишаються визначні твори української та зарубіжної літератури, що увійшли у золотий фонд дитячого читання: казки Ш. Перро, Г. Х. Андерсена, Т.М. Янсон, Л. Керрола, С. Лаґерльофа, І. Франка, В. Королева-Старого, О. Іваненко, А. Дімарова, А. Давидова, повісті та романи Г. Бічер-Стоу, Марка Твена, Жуля Верна, Є. Велистова, А. Ліндґрен, П. Треверс, В. Нестайка, Я. Стельмаха, О. Бердника, В. Близнюка, Б. Харчука, Б. Комара, а також тексти сучасної дитячої літератури, яка твориться в останні десятиліття Галини Малик, М. Павленко, О. Гавроша, М. Морозенко, С. Гридіна, О. Лущевської, О. Сайко, О. Думанської, К. Нестлінгер, К. Функе, Д. Джонс, Р. Дала, Б. Космовської та ін. Усі ці твори вивчаються за шкільними програмами із української та зарубіжної літератури у 5-8 класах або ж пропонуються у списках для додаткового читання чи факультативного опрацювання

У незалежній Україні у 1992р. вперше з'явилася навчальна книга, адресована майбутнім філологам, яку упорядкували І. Луценко, А. Подолинний, Б. Чайковський [1]. Окрім підібраних творів та уривків, автори певною мірою узагальнили основні етапи становлення української дитячої літератури. Щодо зарубіжної дитячої літератури, то один із найновіших посібників для студентів ВНЗ створений Т. Качак та Л. Круль [2], у якому систематизований матеріал з історії та теорії.

Автор статті уклала посібник з курсу «Дитяча література» [3] за кредитно-модульною системою, врахувавши принцип синхронізації літературного процесу в Україні та в Європі, в річищі яких зародилася і сформувалася література для дітей та юнацтва.

Мета цієї статті – з'ясувати особливості викладання курсу «Дитяча література» для студентів-філологів у вищому навчальному закладі за кредитно-модульною системою.

Об'єктом вивчення дисципліни «Дитяча література» є процес становлення і розвитку зарубіжної та української дитячої літератури. Предметом дослідження є тексти творів дитячої літератури. Завдання курсу – дати теоретичні знання про основні етапи формування та розвитку дитячої літератури, засвоїти зміст художніх творів, сформувати уміння літературознавчого аналізу, порівняння ідейно-тематичної спільності, розкриття їх пізнавального, виховного та естетичного значення, підвищити фаховий рівень майбутніх учителів-словесників.

Посібник побудований за модулями, що дає можливість структурувати навчальний матеріал у систему та сприяє свідомому засвоєнню знань студентів у повному обсязі. До посібника увійшли матеріали до лекцій, практичних занять, завдання для самостійного опанування курсу та індивідуальні (дослідницькі) завдання. До кожного тематичного модуля передбачено тести. Змістові модулі

завершуються модульними контрольними роботами, які також включені у посібник. Автором розроблені й опорні конспекти лекцій, у яких зосереджений концентрований матеріал з теми.

Структура подачі лекційного матеріалу така: синхронний розгляд основних етапів становлення і розвитку дитячої літератури в Україні та в країнах Європи. Під час викладу матеріалу автор основну увагу звертає на твори, що вивчаються у школі текстуально, а також рекомендовані для додаткового читання у 5-8 класах. Перший змістовий модуль – «Дитяча література як предмет, її становлення і розвиток». Вступна лекція знайомить студентів з основними методологічними засадами курсу: об'єктом, предметом, завданнями його вивчення, з'ясовується специфіка дитячої літератури, вікові особливості сприймання художньої літератури школярами, а також розглядаються найважливіші наукові дослідження в галузі дитячої літератури.

У двох наступних лекціях розкрито тему про основні фольклорні жанри, що увійшли в дитяче читання, та аналіз найхарактерніших зразків, які рекомендовані для текстуального вивчення шкільної програми з української та зарубіжної літератури. Другий змістовий модуль репрезентує дитячу літературу другої половини XIX початку XXI століття. У лекції «Нова якість світової дитячої літератури у другій половині XIX початку XX століття» йдеться про реалістичну літературу у дитячому читанні (Ч. Діккенс, Д. Грінвуд, М. Додж, Г. Бічер-Стоу, Марк Твен, Дж. Лондон, О. Генрі), виникнення жанру наукової фантастики та детективу у світовій літературі (Ж. Верн, Г. Велс, А. Конан Дойл), особливості літературної казки (Л. Керрол, О. Вайльд, Коллоді. Р. Кіплінг, Д. Харріс, Л. Баума, Б. Нємцова, С. Аксакова), про традиційність та новизну історичних та пригодницьких творів для дітей (Е. Войнич, Ш. Костер, Ж. Роні-старший, М. Рід, Р. Стівенсон, Г. Хаггард). Розвиток української дитячої літератури у другій половині XIX на початку XX століття представлений через знакові постаті Т. Шевченка, Марка Вовчка, І. Франка, Олени Пчілки, М. Коцюбинського, Лесі Українки, Л. Глібова, Б. Грінченка, з'ясовується їхній внесок, а також аналізуються нові жанри та теми в дитячій літературі, роль дитячих журналів та альманахів у популяризації літератури для дітей та юнацтва цього періоду.

«Новизна тематики, жанрів та проблематика творів світової дитячої літератури XX століття» – тема лекції, у якій деталізується матеріал про основні тенденції розвитку дитячої літератури цього періоду, жанрову трансформацію літературної казки, наукову фантастику та тему дитинства у світовій дитячій літературі. Такий же жанрово-тематичний підхід застосовано до розкриття теми «Проблеми та здобутки української дитячої літератури XX століття». У кінці посібника поданий список знакових у дитячій літературі творів для обов'язкового прочитання і вивчення напам'ять з чітко визначеними критеріями оцінювання. Перелік творів узгоджений зі шкільними програмами. Модульний курс «Дитяча література» – це спроба дати цілісне уявлення про процес становлення та розвитку світової (зарубіжної та вітчизняної) дитячої літератури, поглибити знання з теорії літератури, літературної критики, сформувати навички дослідницької роботи, розвинути вміння аналізувати, зіставляти, узагальнювати теоретичний матеріал. Адже ця навчальна дисципліна є важливим етапом підготовки студентів спеціальності «Українська мова та література» до освоєння фахової майстерності.

На сучасному етапі стан досліджень у галузі дитячої літератури вимагає переосмислення окремих тем, модернізації підходів, зруйнування стереотипів, що автор врахує у процесі підготовки книги до перевидання.

1.Українська дитяча література. Хрестоматія. У 2-х част. / І.А.Луценко, А.М. Подолинний, Б.Й.Чайковський. – К., 1992.
2.Качак Т., Круль Л. Зарубіжна література для дітей: підручник / Т. Б. Качак, Л. М. Круль. – К. Академвидав, 2014. – 416 с.
3.Овдійчук Л. Дитяча література: посібник. Модульний курс для студентів філологічних факультетів. / Л. М. Овдійчук. – Рівне: Тетіс, 2008. – 314 с.

Ovdijchuk L.

COURSE «CHILDREN'S LITERATURE» AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: PECULIARITIES OF TEACHING UNDER CREDIT AND MODULE SYSTEM

The article investigates the peculiarities of teaching the course "Children's Literature" for students-philologists under credit and module system. The author presents own manual "Children's Literature. Modular course", principles and structure of its styling, outlines the object, subject, and objectives of the course.

УДК 378.147.15(043)
Павленко О.В.
Маріупольський державний університет

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У тезах представлено аналіз проблеми необхідності трансформації освітніх технологій у сучасних вузах. Визначено орієнтацію на використання компетентнісного підходу. Проаналізовано можливості використання ігрових технологій в навчанні. Розглянуто основні категорії ігор, які можуть бути використані у навчальній діяльності, та результати їх використання.

Сучасний світ висуває нові вимоги до випускників вузів. Світ, в якому ми живемо, настільки швидко змінюється, що неможливо передбачити і дати студентам всі ті знання, вміння та навички, які їм будуть необхідні в подальшому житті. Щоб бути конкурентоспроможною, освіта повинна готувати людину для виконання роботи, яка, можливо, не існує у той час, коли молоді люди навчаються у вузі. У зв'язку з цим перед освітою стоїть завдання навчати так, щоб нинішні студенти могли швидко і пластично реагувати на змінюючися умови і були здатні виявляти нові проблеми та ставити нові завдання. Вміння швидко та легко реагувати на зміни в навколишньому світі, здатність до продукування оригінальних ідей і питань, потреба в пошуку і створенні нового відкривають людині широкі можливості для проявлення себе в сучасному суспільстві, і роблять її конкурентоспроможним фахівцем на ринку праці.

Таким чином, перед сучасною вищою школою стоїть завдання підготовки конкурентоспроможних випускників, здатних задовільняти потреби роботодавця з першого дня роботи. Освітні стандарти вищої освіти третього покоління кардинальним чином змінили орієнтири. Замість традиційних і знайомих знань, умінь і навичок на перший план висуваються компетенції. Компетенція — «здатність робити що-небудь добре чи ефективно», «здатність виконувати особливі трудові функції» [1, с. 12].

У зв’язку з цим у педагогічних науках не припиняються дискусії про найбільш ефективні методи і технології інноваційного навчання, які здатні формувати комплекси практичних компетенцій, необхідних у сучасному світі і конкретних сферах діяльності. Однією з найбільш обговорюваних в даному руслі технологій є ігри. Гра дозволяє людям освоїти якісно новий похід до здійснення власних дій, суть якого полягає в інтеграції мислення, комунікації та діяльності.

Гра – це форма діяльності (частіше – спільної діяльності) людей, яка відтворює ті або інші практичні ситуації і систему взаємовідносин. Гра як метод навчання дає можливість: сформувати мотивацію на навчання, і тому може бути ефективною на початковій стадії навчання; оцінити рівень підготовки студентів (може бути використана як на початковій стадії навчання — для вхідного контролю, так і на стадії завершення – для підсумкового контролю ефективності навчання); оцінити ступінь оволодіння матеріалом і перевести його з пасивного стану – знання – в активне – вміння; – може бути ефективна в якості методу практичної відпрацювання навику відразу після обговорення теоретичного матеріалу [2].

Виділяють три основні категорії ігор, які можуть бути використані у навчальній діяльності:

1. Ділові ігри. У найбільш загальному вигляді ділову гру можна визначити як метод імітації (наслідування, зображення, відображення) прийняття управлінських рішень у різних ситуаціях (шляхом програвання, розігрування) за заданим або вироблюваним самими учасниками гри правилами. Основні характеристики ділової гри, що відрізняють її від інших інтерактивних навчальних технологій: моделювання процесу праці (діяльності) керівників і спеціалістів з вироблення професійних рішень; наявність загальної мети у всієї групи; розподіл ролей між учасниками гри; відмінність рольових цілей при виробленні рішень; взаємодія учасників, що виконують ті чи інші ролі; групове вироблення рішень учасниками гри; реалізація ланцюжка рішень в ігровому процесі; багатоальтернативность рішень; наявність керованої емоційної напруги.

2. Рольові ігри. Рольова гра – це ефективне відпрацювання варіантів поведінки в тих ситуаціях, в яких можуть опинитися студенти (наприклад, атестація, захист або презентація якої-небудь розробки, конфлікт з однокурсниками та ін.). Гра дозволяє набути навички прийняття

відповідальних і безпечних рішень у навчальній ситуації. Показником, що відрізняє рольові ігри від ділових, є відсутність системи оцінювання по ходу гри.

3. Організаційно-діяльнісні ігри. Такі ігри є формами колективної діяльності, в процесі якої відбувається навчання і проектування нових діяльнісних зразків. Такі ігри проводяться з метою впровадження нової практики у певній професійній сфері.

Результатом застосування ігрових освітніх технологій у навчанні може стати: інтенсифікація процесу розуміння, засвоєння і творчого застосування знань при вирішенні практичних завдань; підвищення мотивації та залучення учасників до розв'язання обговорюваних проблем, що дає емоційний поштовх до подальшої пошукової активності учасників, спонукає їх до конкретних дій, процес навчання стає більш осмисленим; формує здатність мислити неординарно; обґрунтовувати свої позиції, свої життєві цінності; розвиває такі риси, як уміння вислухати іншу точку зору, вміння співпрацювати, вступати в партнерське спілкування, виявляючи при цьому толерантність і доброзичливість по відношенню до своїх опонентів; не тільки забезпечує приріст знань, умінь, навичок, способів діяльності і комунікації, але і розкриття нових можливостей студентів; розвиток навичок спілкування та взаємодії в малій групі.

1.Зимняя, И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия / И.А. Зимняя. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
2.Панина, Т. С. Современные способы активизации обучения : учебное пособие / Т. С. Панина, Л. Н. Вавилова; под ред. Т. С. Паниной. – 4-е изд., стер. – М. : Академия, 2008. – 176 с.
3.Панфилова, А. П. Инновационные педагогические технологии : Активное обучение : учебное пособие / А. П. Панфилова. – М. : Издательский центр «Академия», 2009. – 192 с.

Pavlenko O.

THE USE OF GAME-BASED LEARNING TECHNOLOGIES IN HIGHER EDUCATION

The thesis presents an analysis of the problem of necessity of transformation of educational technologies in contemporary universities. Orientation on the use of competence-based approach defined. Analysis of the possibility of application of gaming technology in education was done. The main categories of games that can be used in education, training activities, and the results of their use were described.

УДК 372.83; 37.012.3

Парлюк В.І.
Маріупольський державний університет

ІНТЕРАКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ ОПРАЦЮВАННЯ ДИСКУСІЙНИХ ПИТАНЬ У ВИКЛАДАННІ ПОЛІТОЛОГІЇ В ВУЗІ

Тези присвячено інноваційним педагогічним технологіям, зокрема інтерактивній технології опрацювання дискусійних питань та можливості використання її при викладанні політології у вищих навчальних закладах. Наведено головні організаційно-педагогічні основи, які є спільними для будь-яких різновидів дискусій.

Одним з найважливіших стратегічних завдань на сьогоднішньому етапі модернізації вищої освіти України є забезпечення якості підготовки спеціалістів на рівні міжнародних стандартів. Розв'язання цього завдання можливе за умови зміни педагогічних методик та впровадження інноваційних технологій навчання.

Проблемою інноваційної стратегії сучасної освіти займається цілий ряд вітчизняних та зарубіжних науковців: Т.І. Волоковська, І.М. Дичківська, Т.Ф. Коляда, Л.Г. Овчаренко, В.Ф. Паламарчук, І.П. Підласий, Л.Б. Хіхловський, J.W. Gardner, H. Klages, E. Petlak, S. Pokrivcakova, Z. Pietrasiński, A.J. Sowiński, P.R. Whitefield та багато інших.

Але досі мало уваги приділяється дослідженню ролі та можливостей використання інтерактивної технології опрацювання дискусійних питань у викладанні політології в вузі. Дискусії є важливим засобом пізнавальної діяльності студентів у процесі навчання.

В дидактиці дехто з фахівців відносить дискусію як до методів навчання, так і до організаційних форм навчання. Деякі науковці вважають дискусію різновидом ігрових форм занять, співробітництвом, коли з обговорюваної проблеми ініціативно висловлюються всі учасники

спільної діяльності. Л. Пироженко та О. Пометун технологію опрацювання дискусійних питань відносять до однієї із груп інтерактивних
технологій [1, с. 33].

Досвід використання дискусії у європейській та вітчизняній вищих школах дозволяє сформулювати деякі головні організаційно-педагогічні основи, які є спільними для будь-яких різновидів дискусії:

– проведення дискусії необхідно починати з постановки конкретного дискусійного питання, яке не має однозначної відповіді і допускає різні варіанти вирішення, зокрема альтернативні;

– у центрі уваги має бути ймовірний перебіг (що було б можливим за тим чи іншим збігом обставин? що могло б відбуватись, якби...? чи були альтернативні можливості, дії?);

– усі вислови студентів мають бути у руслі обговорюваної теми;

– усі твердження студентів повинні супроводжуватись аргументацією, обґрунтуванням, для чого викладач ставить запитання на зразок: «Які факти свідчать на користь вашої думки?», «Як ви мислили, коли дійшли такого висновку?»;

– дискусія може закінчуватися як консенсусом (прийняттям узгодженого рішення), так і збереженням існуючих розбіжностей між учасниками дискусії [2].

У світовій та європейській практиці використання дискусії у навчанні набули поширення різні варіанти організації обміну думок між учасниками, різні технології проведення дискусії.

До технології опрацювання дискусійних питань відносять: «Метод ПРЕС», «Займи позицію», «Зміни позицію», «Дискусія», «Шкала думок», «Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу», «Оцінювальна дискусія», «Панельна дискусія», «Дебати».

Хоча ззовні деякі технології опрацювання дискусійних питань можуть справляти враження студентських експромтів, які не вимагають групової підготовки ні з боку викладача, ні з боку студентів, таке враження хибне: за зовнішньою легкістю приховується ґрунтовна підготовча робота викладача.

Наприклад, при використанні на семінарських завданнях з політології «Метод ПРЕС», студентам можна запропонувати наступні питання при розглядання дискусійного питання: висловіть свою думку, поясніть, у чому полягає Ваша точка зору; поясніть причину появи цієї думки, тобто на чому ґрунтуються докази; наведіть приклади, додаткові аргументи на підтримку Вашої позиції, назвіть факти, які демонструють Ваші докази; узагальніть свою думку, зробіть висновок [3].

Практика показує, що відкриті запитання не передбачають (на відміну від закритих) короткої, однозначної відповіді, а спонукають до пошуку. Це запитання типу: «Як?», «Чому?», «За яких умов?». У вступному слові бажано настроїти аудиторію на продуктивну роботу, влучно пожартувати, створити розкуту, але ділову атмосферу. Запропонована структура дозволяє студентам чіткіше й логічніше будувати власне висловлювання, аргументувати свою думку та впливати на співрозмовника в процесі дискусії.

Таким чином, використання інтерактивної технології опрацювання дискусійних питань у викладанні політології в вузі значною мірою сприяє розвитку критичного мислення, дає можливість визначити власну позицію, формує навички відстоювати свою думку, поглиблює знання з обговорюваної проблеми.

1.Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

2.Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О.М. Пєхота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін., за ред. О.М.Пєхоти. – К.: Видавництво А.С.К., 2003.

3.Федорчук В. Використання інноваційних педагогічних технологій в контексті педагогічної підготовки майбутнього вчителя [Електронний ресурс] / В. Федорчук, О. Дутко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2011. – № 4(1). – С. 98–103. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppsv_2011_4(1)__18.pdf

Parlyk V.

INTERACTIV TECHNOLOGY IN DISCUSSION QUESTIONSIN IN TEACHING POLITOLOGY AT THE UNIVERSITY

The article is devoted to innovative educational technology, including interactive technology in discussion questions and possibilities of using it in teaching political science at the university. The author identifies the main organizational and pedagogical bases, which are common to all types of discussions.

УДК 378.147(043)
Петренко О.В.
Маріупольський державний університет

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У тезах розглянуто сучасні технології навчання у вищому навчальному закладі. Дано визначення поняттям педагогічні технології та технологічні підходи до навчання. Проаналізовано основні шляхи розвитку творчих можливостей студентів. Висвітлено вимоги до технології розробки змісту навчального предмета, спрямованого на творчий розвиток студентів.

Із соціально-економічними змінами в нашому суспільстві, розвиток ринкових відносин зумовлює появу нових технологій навчання та виховання у вищій школі. Ринкові умови вимагають більш високої компетентності, низки професійних та особистісних якостей. Ціллю освітнього процесу уже не виступає процес передачі знань, умінь та навичок, метою стає формування цілісного, висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця. Зараз існує безліч технологій навчання у вищому навчальному закладі, кожна з яких заслуговує уваги та має свої переваги.

Поняття «педагогічні технології», або «технологічні підходи до навчання», зародилося більше ніж тридцять років тому в США, було схвалене в багатьох країнах світу, в тому числі й у Росії та України, одержало визнання ЮНЕСКО [1].

Ряд авторів (О. Е. Коваленко, Н. О. Брюханова, Н. В. Корольова, Є. В. Шматков), розуміють поняття технології навчання як науку техніки освіти або одержання системи знань із предмету [1].

Як зазначає І. П. Волков, педагогічна технологія – це опис процесу досягнення планованих результатів навчання [3].

Сучасні технології навчання у вищому навчальному закладі зорієнтовані на створення умов для самовираження і саморозвитку студента.

Спрямованість навчально-виховного процесу на творчий розвиток студентів значною мірою залежить від ефективного використання змісту навчальних предметів для організації творчої навчальної діяльності студентів [2, с.194]. Орієнтацію процесу навчання на розвиток творчих можливостей студентів можна здійснювати такими основними шляхами: аналіз і виявлення можливостей змісту навчального матеріалу кожного предмета державного компонента навчальних планів щодо розвитку творчих можливостей студентів; введення до навчальних планів додаткових курсів для заповнення прогалин у розвитку специфічних якостей творчої особистості.

С. О. Сисоєвою розроблені вимоги до технології розробки змісту навчального предмета, спрямованого на творчий розвиток студентів: зміст навчального матеріалу повинен виходити за межі загальноприйнятих програм; відрізнятися більшим рівнем узагальненості; враховувати інтереси учнів і стиль, а також темп засвоєння ними знань; залишати учням можливість більш глибокого проникнення у сутність тієї чи іншої вивченої теми [2, с. 195].

Результат впровадження сучасних технологій в навчально-виховний процес залежатиме від рефлексивної діяльності як викладача, так і студентів. Усвідомлення власних дій та психічних процесів в ході евристичного заняття сприяє більш міцному засвоєнню знань та умінь, оцінюванню та вчасному корегуванню творчого процесу, та є мотивацією для подальшого розвитку творчого потенціалу.

1.Методика професійного навчання: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів інженерно-педагогічних спеціальностей] / О. Е. Коваленко, Н. О. Брюханова, Н. В. Корольова, Є. В Шматков. – Харків: Контраст, 2008. – 488 с.
2.Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: [підручник] / С. О. Сисоєва. – К. : Міленіум, 2006. – 344 с.
3. Волков І.П. Мета одна – доріг багато: Проектування процесів навчання / І.П. Волков. – М.:Просвящение, 1990.

Petrenko O.

MODERN EDUCATION TECHNOLOGIES IN HIGH EDUCATION INSTITUTIONS

The article presents an attempt to consider the main peculiarities of modern educational technologies in high education institutions, as this activity is becoming more actual due to the acceleration of technological progress in the modern world. It also analyzes the main ways and requirements to the technology of development of the content of the subject, aimed at the creative development of students.

УДК 372.800.2(043)
Петрова І.О.
Маріупольський державний університет

ІНОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН ДОКУМЕНТОЗНАВЧОГО ЦИКЛУ

У тезах визначено різновиди інноваційних технологій навчання, застосування яких у викладанні дисциплін документознавчого циклу, які впливають на формування високого рівня знань, вмінь та навичок майбутніх фахівців у галузі документознавства та інформаційної діяльності. Представлено перелік різновидів інноваційних технологій, зокрема інтерактивні методи, ситуаційні технології, комп'ютерні технології, які можуть застосовуватись у викладанні дисциплін документознавчого циклу для студентів спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність».

Сучасне суспільство потребує оперативної, достовірної, актуальної, повної документованої інформації, тому процеси створення та організації роботи з документами в органах державної влади та місцевого самоврядування, установах, на підприємствах, організаціях (далі – установи) повинні здійснюватися висококваліфікованими спеціалістами у галузі документознавства та інформаційної діяльності.

Базові знання, вміння та навички документування інформації та організації роботи з документами формуються у майбутніх фахівців під час вивчення дисциплін документознавчого циклу. Досягнення високого рівня розуміння сутності вищевказаних процесів, оволодіння та використання методик створення або одержання, обробки, поширення, користування в поточній діяльності та зберігання документів в установах, можливо за рахунок впровадження у навчальний процес інноваційних технологій.

Інноваційні технології навчання мають різновиди, серед яких виокремимо інтерактивні методи навчання, ситуаційні та комп'ютерні технології.

Під час вивчення актуальних, відкритих, дискусійних питань дисциплін документознавчого циклу доречним є використання таких інтерактивних методів навчання: дискусія, круглий стіл, ділова гра, операційна гра, імітаційна гра, організаційно-діяльнісна гра. Наприклад, засвоєння актуальних та водночас відкритих питань навчальної дисципліни «Документознавство» – сучасний стан та перспективи розвитку української документознавчої термінології, структура документознавства, методи документознавства, класифікація документів – буде більш результативним, якщо студентам на лекційних або семінарських заняттях будуть запропоновані такі методи як дискусія або круглий стіл. Такі форми обговорення проблематики сприятимуть зняттю монотонності навчання, активізації мислення, підвищенню інтересу до навчання. виявленню особистісного ставлення студентів до досліджуваного матеріалу, залученню всіх студентів до активної співпраці.

Застосування ділової, операційної, імітаційної, організаційно-діяльнісної ігр повинно простежуватись під час проведення практичних та лабораторних занять з таких навчальних дисциплін документознавчого циклу як «Діловодство», «Спеціальні діловодства», «Кадрове діловодство» тощо. Враховуючи практичний характер цих дисциплін, навчальний процес повинен бути максимально наближеним до реальних ситуацій. Моделювання різноманітних умов майбутньої професійної діяльності сприяє якісному формуванню вмінь та навичок, які необхідні для: класифікації управлінських документів, визначення особливостей різновидів управлінських документів та їх створення; виконання основних технологічних процесів в роботі зі службовими документами, зокрема їх прийняття, реєстрація, попередній розгляд документів, проставлення резолюції, виконання документів, контроль виконання документів, оброблення та відправка вихідних документів; вдосконалення та раціоналізації документообігу; створення номенклатури справ; формування справ; підготовки документів до подальшого зберігання, а також для організації діловодства за зверненнями громадян, роботи з документами, які містять інформацію з обмеженим доступом, та документами, що регулюють роботу з особовим складом установи.

Ефективність розуміння організації документно-інформаційних потоків та масивів з метою прийняття управлінського рішення органами державної влади та місцевого самоврядування простежується через використання імітаційних ігр на заняттях з навчальної дисципліни «Інформаційне забезпечення управління». Наприклад, для кращого уявлення сутності процедури

підготовки та видання розпорядчих документів, в яких фіксується управлінське рішення, прийняте в умовах колегіальності, студентам на практичному занятті пропонується в ігровій формі імітувати підготовку та проведення засідання колегіального органу. Основним завданням заняття є засвоєння особливостей організації та документного забезпечення кожного з етапів підготовки та проведення засідання колегіального органу відповідно до нормативно-правових актів та державних стандартів України з діловодства.

Комп'ютерні технології дозволяють студентам-документознавцям разом з викладачем відпрацювати вміння створювати та оформлювати управлінські документи, обробляти їх, ознайомлюватись з електронними формами роботи за зверненнями громадян. Також проявом впровадження цих технологій у навчальний процес є використання мультимедійних презентацій. Перспективним напрямом як елементу дистанційного навчання є створення відео-лекцій, відеороликів імітаційних, операційних та організаційно-діяльнісних ігр.

Інноваційні технології у викладанні дисциплін документознавчого циклу сприятимуть становленню майбутнього професіонала в галузі документознавства та інформаційної діяльності.

Petrova I.

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING DISCIPLINES DOKUMENTOVEDCHESKOGO CYCLE

The publication provides a list raznovidnostey innovatsionnyh technologies such as interactive methods, case technology, computer technology, which can be used in teaching disciplines dokumentovedcheskogo cycle for students majoring in «Documentation and information activities».

УДК 372.881.1

Прохореня С.И.
Мариупольский государственный университет

ОБУЧЕНИЕ КОНСПЕКТИРОВАНИЮ ТЕКСТА СТУДЕНТОВ 1 КУРСА

Развитие инновационных технологий в обучении студентов не должно перечеркивать традиционные способы освоения научного материала. Некоторые из них, например, умение кратко и четко изложить услышанную или прочитанную научную информацию, остаются по-прежнему актуальными. Конспектирование устного или письменного научного текста является одним из видов такой учебной деятельности.

Использование инновационных технологий в обучении студентов (мультимедийных презентаций, электронных пособий и т.д.) не заменят в полной мере живого научного общения преподавателя и студентов, поэтому формирование умения конспектировать лекционный материал, на наш взгляд, остается актуальным.

Конспектирование – один из важных видов работы студента. К сожалению, в школе специально не обучают этому виду научной деятельности, и в результате на лекции студенты записывают фразы из речи лектора, которые не является информативными центрами (фиксируется информация в полном объеме). Таким образом, лекция превращается в диктант. Кроме развития навыков выделения информативных центров сообщения необходимо и обучение сокращению, например, объемных научных определений, ключевых наименований и т.д.

Таким образом, преподаватели 1 курса должны ставить перед собой следующие цели: научить извлекать главную информацию из прочитанного или услышанного текста и передавать ее в форме плана, тезисов, конспекта. В первом семестре, особенно в первый месяц обучения, достаточно выделять для этого минут 10 учебного времени. При этом следует, что в процессе сознательного конспектирования лучше усваивается учебный материал.

Выделяют два вида конспектирования: конспектирование устного текста и письменного. Студенты должны овладеть и тем, и другим.

Прежде всего, должен быть выработан навык выделения информативного центра в прочитанном или услышанном тексте. Информативный центр выделяется как на уровне предложения, так и на уровне СФЕ и целого текста (при аудировании можно ориентироваться на интонацию, вводные конструкции, а на письме, особенно в научном стиле, чаще всего информативный центр находится в конце предложения, абзаца, текста).

Рекомендуются следующие виды заданий для выработки навыков и умений конспектирования (их можно выполнять непосредственно во время лекции или практического занятия): словарный диктант (обучение сокращению слов); диктант на словосочетания (цель та же); фразовый диктант (обучение выделению опорных слов во фразе на письме и при слушании, а также формированию логичного высказывания; письменные короткие ответы на вопросы (в форме конспектной записи); свободный диктант (обучение трансформации фразы; введение элементов научного стиля речи, например, конструкций, лежащих в основе определения научного понятия, таких как «что – это что», «что называется чем», «что является чем», «что представляет собой что»); выделение тем и подтем (смысловых частей) на слух (обучение составлению опорных фраз к частям лекции); составление планов (вопросного, тезисного, назывного (выделение смысловых частей, главной и второстепенной информации); собственно конспектирование (на небольших текстах из лекции).

Конспектирование устного текста сложнее, чем письменного. При работе со статьей в журнале есть возможность многократного прочтения, а при слушании лекции студент может опираться только на устные сигналы к записи: риторические вопросы (Что же это такое) слова и словосочетания типа «итак», «следовательно», «обратите внимание» и т.д.

Сложность записи текста на слух объясняется тем, что в ее основе лежит один из самых трудных видов речевой деятельности – аудирование. Психолингвистика указывает на то, что этот вид речевой деятельности обеспечивается механизмом кратковременной и долговременной памяти и механизмом прогнозирования и осмысления [1].

Исходя из этого, можно выделить навыки и умения, которые необходимо формировать в процессе обучения аудированию. Самыми существенными являются: определение логического предиката в предложении; прогнозирование; определение главной мысли и общей идеи всего высказывания; понимание его содержания.

Материалом для формирования навыков конспектирования устного текста могут послужить специальные методические разработки с приложением аудиотекстов.

В основе конспектирования письменного текста лежит чтение. Чтение как вид речевой деятельности более сформирован у студентов первого курса, но все же не в достаточной степени. Необходимо формировать навыки разных видов чтения: ознакомительного, изучающего, поискового, просмотрового [2]. Выбор вида чтения зависит от цели чтения:

1.ознакомление с информацией статьи самым поверхностным образом, чтобы решить, понадобиться ли она в будущем;

2.основательное изучение информации для написания курсовой работы;

3.поиск нужных данных в справочниках;

4.просмотр статьи с целью выбора только нужной информации.

Определенная система заданий может способствовать формированию навыков того или иного вида чтения.

1.Павлова В. П.Обучение конспектированию / В. П. Павлова – М.: Русский язык, 1983. – 231с.

2. Галльская Н.Н. Обучение конспектированию / Н.Н. Галльская // Русский язык за рубежом. – М.: 1990, №3. – С. 47–53.

Прохореня С.І.

НАВЧАННЯ КОНСПЕКТУВАННЮ ТЕКСТА СТУДЕНТІВ 1 КУРСУ

В останній час у ВНЗ застосовується велика кількість інноваційних засобів навчання. Але використовування інноваційних технологій не замінять у повному обсязі живого навчального спілкування викладача зі студентами, тому традиційні засоби навчання, наприклад такі як формування вмінь конспектувати лекційний матеріал, на нашу думку, залишається актуальним. Таким чином, нові та перевірені часом форми опанування науковою інформацією, можуть співіснувати, взаємно доповнюючи одне одного.

Prokhorenia S.

TEACHING OF FIRST-YEAR STUDENTS TO OUTLINE THE TEXT OF A LECTURE

A large number of innovative ways of learning are used in high school in the last decade. But using of innovative technologies in the training should not overrule live scientific communication between a teacher and students. So, in our opinion, traditional methods of teaching, such as the formation of the ability to outline lecture, remain relevant. Thus, new and time-tested forms of assimilation of scientific information can co-exist, complementing each other.

УДК 378.147:51(043)
Ротаньова Н.Ю.
Маріупольський державний університет

ЕВРИСТИЧНЕ НАВЧАННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ ЯК СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

У тезах обґрунтовано доцільність введення в процес вивчення вищої математики сучасних технологій навчання, що спрямовані на формування навчально-пізнавальної евристичної діяльності студента. Розглянуто основні напрями реформування системи вищої освіти України. Дано визначення поняттю «евристичне навчання вищої математики».

Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем, реального забезпечення рівного доступу всіх її громадян до якісної освіти, можливостей і свободи вибору в освіті, модернізації змісту освіти і організації її адекватно світовим тенденціям і вимогам ринку праці, забезпечення безперервності освіти та навчання протягом усього життя, розвиток державно-громадської моделі управління.

Серед основних завдань Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки є:

- перебудова навчально-виховного процесу на засадах «розвивальної педагогіки», спрямованої на раннє виявлення задатків у дітей та їх найбільш повне розкриття з урахуванням вікових та психологічних особливостей;
- забезпечення системного підвищення якості освіти на інноваційній основі, створення сучасного психолого-педагогічного та науково-методичного супроводу навчально-виховного процесу, тощо [1].

Отже, найважливішим напрямом реформування системи вищої освіти в Україні є впровадження ефективних технологій навчання, що орієнтовані на розвиток студента відповідно до його особливостей, індивідуальних можливостей, схильностей і здібностей. Так як на здобуття високої кваліфікації отримує шанс у майбутньому той студент вищого навчального закладу, який у процесі навчання опановує не тільки спеціальні знання і професійні компетентності, й раціональні прийоми мислення, технологію самостійного пошуку, долучаючись до «навчання впродовж життя» і демонструючи спроможність формувати власний світогляд на рівні інтелектуального, ціннісного, емоційно-вольового й праксеологічного компонентів. І це дійсно відповідає ідеям, пов’язаним з формуванням евристичних прийомів та досвіду евристичної діяльності.

Зазначена мета повинна бути реалізованою під час викладання усіх дисциплін, зокрема і вищої математики, так як у системі загальної математичної освіти закладені основи по формуванню уявлень та понять, по навчанню доведення суджень та побудови умовиводів, які максимально зорієнтовані на розвиток особистості студента. В самій природі математичної науки, що гармонійно поєднує в собі риси як природничо-наукових, так і гуманітарних дисциплін, об'єднується найбагатша сукупність теоретичних і практичних знань та величезний загальнокультурний потенціал.

Зробити певні спроби у вирішенні цих гострих проблем можливе, на нашу думку, за рахунок поєднання традиційної системи навчання з технологіями особистісно-орієнтованого, розвивального та евристичного навчання вищої математики у ВНЗ. Ці технології спрямовані на формування прийомів евристичної діяльності студентів, розвиток навичок самостійної роботи, на збудження зацікавленості та заохочення до вивчення математики, а також до розвитку своєї самоосвіти.

Розробці та впровадженню нових педагогічних технологій у навчальний процес, а також проблемі реалізації евристичних ідей, організації евристичної діяльності та її управління у навчанні вищої математики приділяли увагу такі математики та методисти як М.І. Бурда, П.М. Ерднієв, Ю.М. Колягін, Ю.М. Кулюткін, Л. Ларсон, Т.М. Міракова, В.М. Осинська, Ю.О. Палант, Д. Пойя, Г.І. Саранцев, Є.Є. Семенов, О.І. Скафа, З.І. Слєпкань, Л.М. Фрідман, А.В. Хуторський, С.І. Шапіро та ін.

Так, О.І. Скафа зазначає, що технологічний процес у сучасній вищій школі повинен бути за своєю суттю евристичним, тобто заснований на творчому підході до організації процесу навчання. У цьому розумінні введення в процес навчання вищої математики (при формуванні понять, доведенні теорем та тверджень, розв'язанні завдань) сучасних технологій навчання з використанням евристичних прийомів є безумовно важливим елементом організації всього освітнього процесу [2, с.158].

Евристичне навчання вищої математики – це освітня система, спрямована на формування навчально-пізнавальної евристичної діяльності студента, на оволодіння знаннями, навчальними навичками і вміннями з вищої математики через конструювання студентом своєї освітньої траєкторії у вивченні вищої математики [2, с.197].

Навчально-пізнавальна евристична діяльність здійснюється кожним студентом відповідно до його індивідуальних особливостей, так як принцип вибору індивідуальної освітньої траєкторії лежить в основі організації евристичної діяльності студентів. Студент має право на усвідомлений і узгоджений з викладачем вибір основних компонентів своєї освіти: сенсу, цілей, завдань, темпу, форм і методів навчання, особистісного змісту, системи контролю і оцінки результатів. Зміст освіти для нього виявляється варіативним і розвивається у ході цієї діяльності. Тобто студент стає суб'єктом, конструктором своєї освіти, він – повноправний організатор своїх знань. Таким чином, розглядаючи сучасні технології навчання такі як особистісно-орієнтоване, модульно-розвивальне чи дистанційне, слід зазначити, що кожна з них сприяє управлінню евристичної діяльністю студентів, тому що завдання евристичної діяльності, конструювання студентом своєї освіти через створення продуктів, які входять у зміст цієї освіти, збігаються з тими завданнями, які знаходяться в основі побудови зазначених сучасних технологій навчання та виховання.

Тобто, одним із найважливіших моментів удосконалення методики навчання вищої математики студентів є організація евристичної діяльності, бо така діяльність в більш повній мірі готує майбутнього фахівця до сучасного сприйняття світу, ефективної життєдіяльності в навколишньому середовищі, створює необхідні умови для обґрунтованого, правильного ухвалення рішень.

1.Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua
2.Скафа Е. И. Эвристическое обучение математике: теория, методика, технология: монография / Е. И. Скафа. – Донецк: Изд-во ДонНУ, 2004. – 439 с.

Rotanyova N.

HEURISTIC TEACHING OF HIGHER MATHEMATICS AS MODERN TECHNOLOGY OF TEACHING AND EDUCATION

Grounded expedience of introduction to the process of teaching of higher mathematics the modern technologies of teaching, which are directed on forming educational-cognitive heuristic activity of student.

УДК 519.2

Сырмамиих И.В.
Мариупольский государственный университет

ОБ АЛГОРИТМИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ ПРИ РЕШЕНИИ ВЕРОЯТНОСТНЫХ ЗАДАЧ

В данной работе рассматриваются некоторые вопросы алгоритмизации процесса обучения в рамках дисциплины «Теория вероятностей и математическая статистика» с целью повышения качества образования студентов высших учебных заведений.

Каждый человек сталкивается с проблемами, которые требуют принятия решений в ситуациях, имеющих вероятностную основу. Этим обусловлено то, что в высшей школе курс «Теория вероятностей и математическая статистика» изучается большинством специальностей. Только в зависимости от специализации – как самостоятельная дисциплина, как приложение в какой-либо области или входит в курс высшей математики.

При решении вероятностных задач (а именно на первых порах) у студентов (особенно гуманитарных специальностей) возникают определенные трудности, связанные с умением

анализировать условие задачи, при этом в каждом разделе курса вводится много новых понятий и формул. Поэтому перед преподавателем возникает задача адаптации студентов к изучению своего предмета. Одним из решений такой задачи является использование специальных предписаний и планов решения некоторых типов задач, т.е. применение алгоритмического подхода к решению вероятностных задач.

Например, научить студентов правильно использовать теоремы сложения и умножения вероятностей в разделе «Случайные события» в курсе дисциплины «Теория вероятностей и математическая статистика» можно с помощью следующего алгоритма:

1. Выяснить в чем состоит стохастический эксперимент.
2. Определить в чем состоит событие, вероятность которого необходимо вычислить.
3. Ввести соответствующие обозначения.
4. Записать математическую модель искомого события, используя алгебру событий.
5. Если искомое событие выражается в виде суммы событий, то выяснить совместны или несовместны составляющие события. Если искомое событие выражается в виде произведения событий, то выяснить зависимы или независимы составляющие события.
6. В соответствии с моделью найти вероятность, используя соответствующую теорему сложения или умножения.

Следуя данному алгоритму, студент получает решение задач.

Подобные алгоритмы будут полезны при изучении раздела «Повторение испытаний», при решении задач на комбинаторику, на составление таблицы распределения вероятностей дискретной случайной величины, на определение математического ожидания, дисперсии и среднего квадратического отклонения непрерывной величины. Хороший результат дают те алгоритмы, которые включают в себя не только план решения задачи, а и основные формулы. Но здесь нужно уточнить, что не любое правило представляет собой алгоритм, потому что в нем нет предписаний, строго определяющих последовательность операций.

Такой подход к решению вероятностных задач позволяет студентам различных специальностей привыкнуть к специфическим особенностям этого предмета, лучше осознать основные понятия и теоремы вероятностей, систематизировать многочисленное количество формул курса, а также понять сферу их применения. Кроме того, такой методический прием к решению задач на первоначальном этапе способствует прочному усвоению знаний. Описанная методика построения курса окажет пользу в приобретении навыков решения задач и усвоении основных понятий дисциплины студентам заочной формы обучения.

Сирмаміїх І.В.
ПРО АЛГОРИТМІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ПРИ РОЗВ'ЯЗАННІ ЙМОВІРНІСНИХ ЗАДАЧ
У даній роботі розглядаються деякі питання алгоритмізації процесу навчання в рамках дисципліни «Теорія ймовірностей та математична статистика» з метою підвищення якості освіти студентів вищих навчальних закладів.
Syrmamiikh I.
ABOUT ALGORITHMIZATION TRAINING IN SOLVING PROBABILITY PROBLEMS
In the given report some problems of algorithmization of process of training within the limits of discipline «Probability theory and the mathematical statistics» for the purpose of improvement of quality of formation of students of high schools are considered.

УДК 378.147 (043)
Терещенко С.И.
Мариупольский государственный университет

О МЕТОДАХ И ФОРМАХ ПРОВЕДЕНИЯ ПРАКТИЧЕСКИХ, СЕМИНАРСКИХ И ЛАБОРАТОРНЫХ ЗАНЯТИЙ В ВУЗАХ

В тезисах рассмотрены наиболее прогрессивные методы и формы проведения практических, семинарских и лабораторных занятий. Уделено внимание работе начинающему преподавателю, которому предлагается два общих принципа подхода к разработке учебных задач для практических занятий. Даны краткие рекомендации по проведению лабораторных занятий.

Все практические занятия, в том числе семинарские и лабораторные, сводятся к тому, что все теоретические рассуждения преподавателя переходят в область практики. Эти виды практических занятий служат основной цели – отработке практических решений по любой теоретической проблеме. Данные формы практических занятий по определённой специальности имеют целью научить студентов применению теоретических знаний на практике. Поэтому на занятиях моделируются фрагменты их будущей деятельности в виде учебных ситуационных задач, при решении которых студенты отрабатывают различные действия по применению специальных знаний. Функции практических занятий могут быть разными в зависимости от формы занятия [1-6].

Рассмотрим основные формы практических занятий.

Семинары-практикумы, где студенты обсуждают различные варианты решения практических ситуационных задач. Оценка правильности решения вырабатывается коллективно под руководством преподавателя.

Семинары-дискуссии предполагают обсуждение выбора различных методик применительно к исследованию конкретного вопроса, в процессе чего студенты уясняют приёмы и методы его изучения.

Собственно *практические занятия* проводятся в местах практики студентов, основной целью которых является обучение студентов решению специфических задач по профилю своей специальности. Это могут быть задачи по экологической экспертизе правонарушений у экологов или психологическому консультированию правоведов у юристов.

Лабораторные занятия помогают студентам обрести практические навыки выполнения лабораторных анализов, например, у экологов овладеть методиками определения параметров окружающей среды – загрязнения атмосферного воздуха, водных объектов, почвы количественным или качественным анализом на наличие того или иного химического элемента, иона, соединения. Научные эксперименты, рассмотренные в специальной литературе и проведенные в лабораторных условиях, лучше усваиваются, так как находят подтверждение в исследованиях. Благодаря лабораторным работам студент знает не только теоретическое положение, но и то, как оно может быть получено в реальном исследовании, чтобы потом оформиться в обобщённую, стройную теорию.

Также при опробовании тестов студенты могут заняться самопознанием. Тестирование как метод исследования студентам приходится применять на себе, и они познают этот метод, проверяя его друг на друге.

Участие студента в практических занятиях всегда представляет собой выполнение учебных заданий в форме тех или иных задач как специально сформулированных на самом занятии, так и заранее им известных из методических указаний.

Учебная деятельность студента – это постоянное решение учебных задач, требующих от него мыслительных действий различной степени сложности. Поэтому преподавателю необходимо подготовить их не только для лекций, но и для семинарских, практических и лабораторных занятий. Подбор таких задач или заданий на первый взгляд кажется делом несложным. Однако преподаватели сразу же сталкиваются с одной и той же трудностью – невозможностью определить однозначно, какие задания и какой сложности необходимо отбирать и под какие теоретические положения они подходят.

В качестве методического руководства начинающему преподавателю можно предложить два общих принципа подхода к разработке учебных задач для практических занятий.

Первый – это принцип *«от теории – к практике»*, когда подбираются вопросы и задачи из числа теоретических проблем и предлагается студентам самим найти соответствующие примеры из накопленных знаний по предметам специальности. Решая такие задачи, студент лучше усваивает теорию, а правильно ответив, демонстрирует уровень своего понимания проблемы.

Второй – *«от жизни – к теории»*. В этом случае в задачах предлагаются различные практические ситуации, которые студент должен проанализировать с точки зрения известной теории.

Исходя из этих двух принципов, можно конструировать большую часть учебных задач по различным дисциплинам.

Процесс подбора и составления учебных задач для лабораторных занятий не составляет какой-либо методической трудности, так как существует масса литературы с наборами самых разных методик, а в учебных пособиях по практикуму приводятся темы и планы лабораторных занятий с готовыми вопросами и задачами.

Что касается проведения лабораторных занятий, то они не должны быть громоздкими. Совершенно нет необходимости демонстрировать использование многих методик или какой-то сложной методики в полном объёме и разнообразии исследовательских интересов. Достаточно дать студентам убедиться в принципиальной возможности получения достоверных данных с её помощью для решения реальной исследовательской задачи.

Ещё одним важным требованием к методике лабораторного занятия является обязательная для преподавателя теоретическая интерпретация полученных студентами результатов, может быть, количественных или качественных данных эксперимента и т. д.

Процесс подготовки студентов к семинарским, практическим, лабораторным занятиям является не только индивидуальной учебной деятельностью каждого отдельного студента, а становится коллективным творчеством группы, так как всегда завершается обсуждением в группе способов, приёмов и методов решения и теоретического обоснования полученных результатов.

Таким образом, преподавателю необходимо стремиться к тому, чтобы в непосредственном контакте с обучающимися на групповых обсуждениях он оказывал прямое управляющее воздействие на их мысли, выявлял и корректировал их в процессе дискуссии. Поэтому различные формы групповых занятий обеспечивают решение двуединой задачи: с одной стороны, достижение через решение учебных задач усвоения учебного материала студентами и с другой – управление преподавателем процессом этого усвоения, уточнение и корректировка усвоенного студентами. Такой результат от группового занятия возможен при правильной организации и управлении учебной дискуссией, которые нацелены на формирование у студентов теоретического профессионального мышления, умения творчески применять знания определённой специальности в практической деятельности.

1.Бадмаев Б.Ц. Психология и методика ускоренного обучения / Б.Ц Бадмаев. – М., 1998. – 272 с.
2.Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения / В.В. Давыдов. – М., 1986. – 240 с.
3.Давыдов В.В. Теория развивающего обучения / В.В. Давыдов. – М., 1996. – 544 с.
4.Ильясов И.И. Обучение студентов деятельности учения / И.И. Ильясов // Формирование учебной деятельности студентов. – М., 1989. – С. 35-68.
5.Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний. / Н.Ф Талызина. – М., 1984. – 344 с.
6.Эсаулов А.Ф. Активизация учебно-познавательной деятельности студентов / А.Ф.Эсаулов. – М., 1982. – 223 с.

Терещенко С.І.

ПРО МЕТОДИ І ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ ТА ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ У ВНЗ

У тезах розглянуто найбільш прогресивні методи і форми проведення практичних, семінарських і лабораторних занять. Приділено увагу роботі починаючого вчителя, якому пропонується два загальних принципи підходу до розробки навчальних завдань для практичних занять. Дано короткі рекомендації з проведення лабораторних занять.

Tereshchenko S.

ABOUT THE METHODS AND FORMS OF CONDUCTING PRACTICAL TRAININGS, SEMINARS AND LABORATORY RESEARCH IN UNIVERSITIES

The article describes the most progressive methods and forms of practical trainings, seminars and laboratory research. The author also pays attention to the work of a novice teachers, who faces two general approaches to elaborating tasks (both for learning and practice). The author also briefly presents recommendations for laboratory research.

УДК 378.147.157(043)

Трофімова О.О.
Маріупольський державний університет

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ

Одним з найважливіших завдань сучасної вищої школи є прагнення до якості та досконалості. Викладач, як одна з центральних фігур у досягненні цієї мети, повинен прийти до неї через вдосконалення колективних та індивідуальних

стимулів, опанування нового стилю поведінки, певних професійних та культурних цінностей. Як найактивніше екологічній освіті та вихованню сприяють інтерактивні методи навчання, що активно розробляються останнім часом.

У сучасній педагогіці існує багато різноманітних форм та методів інноваційного навчання, спрямованих на якісне засвоєння знання студента, розвиток їх розумової діяльності, виявлення вмінь та навичок критичного осмислення проблем, набуття досвіду самостійного опрацювання навчального матеріалу, пошукової роботи, набуття якостей, які стануть у нагоді в подальшій самоосвіті і самореалізації, що, в свою чергу дає нам можливість впливати на розвиток найсильніших якостей людини: інтелекту, мотивації, емоцій, діяльних культур. Якнайактивніше екологічному вихованню сприяють інтерактивні методи навчання, що активно розробляються останнім часом. Завдяки закладеним в їх суть самостійній діяльності та груповій взаємодії вони можуть бути корисними та перспективними для викладачів та для студентів. Теоретичні та практичні розробки в цій галузі належать В. Гузєєву, А. Гіну, О. Пометун, Л. Пироженко, А. Фасолі. Мета викладачів ВНЗ – вивчити і впровадити в практику найбільш продуктивні методи і прийоми, завдяки яким екологічне виховання при вивченні дисциплін природничого циклу буде найбільш ефективним при формуванні гармонійної особистості. Природно виникає питання про шляхи реалізації на практиці різних видів інтерактивних методів під час екологічного виховання при вивченні природничих дисциплін.

Одним із пріоритетів інноваційного навчання є групова та індивідуальна форма навчання. Акцент зміщений на творчу імпровізацію викладача, на його взаємодію із студентами. Довіра, повага, спілкування, стимуляція почуттів гідності, здатність відповідати за себе є головним фактором групової та індивідуальної форм роботи. Студент розвиває свою індивідуальність при спільному вирішенні екологічних завдань, коли застосовується його життєвий досвід і отримані ним теоретичні знання.

Іншим пріоритетом є диференціація навчання, коли урізноманітнюється форма і методи навчальної діяльності, а опорою стає вміння студентів самостійно здобувати знання. Самооцінка студентів перетворюється на головний фактор оцінювання особистісних досягнень. Навчання, таким чином, перетворюється на спілкування між людьми, з метою отримання нової інформації. Викладач повинен стати посередником між студентом і навчальним матеріалом, проте не єдиним джерелом знань.

Дуже важливою є спільна робота студентів у складі великої або малої груп. Ця методика пропагує зміну традиційної обстановки на семінарських заняттях. Роль викладача змінюється із традиційної на посередницьку. Головним стає колективне знання групи, допомога у з'ясуванні окремих питань, обговорення підготовлених повідомлень, доповідей, рефератів, фотографій.

Найбільш ефективними формами орієнтації навчальної діяльності студентів є роботі в підгрупах. Розмір підгрупи залежить від кількості студентів у самій навчальній групі, доступності джерел і змісту завдання. Як правило, це 5-7 студентів.

Робота в підгрупах – така організація праці, яка сприяє залученню всіх студентів, але з урахуванням рівня їх розвитку та індивідуальних можливостей засвоєння матеріалу.

Студенти повинні бути залученими до гри, метою якої є підвищення рівня їх знань без дотикання до їх свідомості, ціннісних орієнтацій, мотиваційної сфери та із впливом на покращення екологічної культури природоохоронної діяльності, що є вирішальним у виборі гри.

Серед ігор, що застосовують на парах, переважають стандартні екологічні кросворди, чайнворди, вікторини.

Загалом, в основу інтерактивних методів покладено активне заняття.

Структура активного заняття містить три основні етапи:

Перший абзац – коригувальний. На цьому етапі формується навчально-пізнавальна діяльність студента.

Другий етап – навчальний, на якому за допомогою завдань однієї підгрупи іншій узагальнюються і систематизуються знання студентів з конкретної теми. Керівники підгрупи обмінюються підготовленими завданнями за схемою, запропонованою викладачем. Керівник підгрупи повідомляє завдання її членам, які вдаються до активного обговорення та їх вирішення.

На третьому етапі – навчально-контрольному – відбувається оголошення і обґрунтування відповідей, а також підбиття підсумків змагання.

Уся гра відбувається на зразок КВК.

Викладач спрямовує діяльність студентів, пояснює правила гри, задає її основні тему і виконує роль фінального судді. Потрібно стежити, щоб всі студенти були залучені до гри, а слабші, у вирішенні поставлених екологічних питаннях, не ховалися за спинами сильніших, а намагалися допомогти команді у знаходженні виходу з проблемної ситуації.

На практичних заняттях необхідно запропонувати студентам різнорівневий підхід до вирішення екологічних проблем, тобто навчити розглядати їх з різних точок зору. Це дозволяє не тільки осягнути всю багатогранність екологічних питань, але й розширити межі світосприйняття, підвести до глобального, планетарного мислення, і, найголовніше, навчити прогнозувати наслідки антропогенної діяльності не тільки на сьогодення, але й на далеке майбутнє.

Найбільшого поширення набули такі інтерактивні методи навчання:

1) «Мозковий штурм».

Науковці розробили цей метод для розвитку комунікативних навичок студентів та більш ефективнішого використання їх творчого потенціалу. Метод «мозкового штурму» заохочує студентів пропонувати нові й оригінальніші ідеї, завдяки забороні критичних зауважень з боку викладача чи інших членів групи на стадії генерації ідеї. На цій стадії увага концентрується тільки на кількості ідей, а не на їх якості. Після стадії первинної генерації, запропоновані студентами ідеї можна згрупувати, оцінити, відкласти для подальшого їх вивчення, а також відібрати ті ідеї, які є найбільш ефективними для розв'язання конкретного завдання.

Проте, метод «мозкового штурму» має деякі недоліки. Він може виявитися не дуже ефективним у випадку, коли не передбачено підсумкового завдання, де студенти зможуть застосовувати свої ідеї, що виникли в процесі роботи. Треба брати до уваги ще й те, що під час виконання підсумкового завдання, групою будуть відібрані лише найбільш вдалі й оригінальні ідеї, а решта не знайдуть свого застосування.

2) Тренінг.

Тренінг, як форма навчання, має істотні переваги над іншими формами та видами навчання і вимагає від студентів не тільки знань, але й умінь застосувати свої знання у практичній діяльності, що постійно змінюється. Серед переваг, які має тренінг як активна форма навчання у порівнянні з традиційними методами, можна назвати такі:

- під час використання тренінгу процес навчання максимально наближений до реальної практичної діяльності, тренінг є імітаційним методом;
- тренінг є інтерактивним методом навчання, учасники виступають у тих чи інших ролях і діють відповідно до статусу своєї ролі.

Інтерактивна технологія навчання не залишає поза увагою жодного студента і дає можливість брати участь у колективному взаємодоповнюючому процесі навчального пізнання. Перед кожним студентом стоїть конкретне завдання, від виконання якого залежить успіх цілої групи. Досвід застосування таких моделей свідчить про значне підвищення ефективності навчання і виховання, узгодження дій, активізації взаємодопомоги. Такі методи навчання вимагають, насамперед, додаткової глибокої ґрунтовної підготовчої роботи викладача. Інтерактивне навчання побудоване на взаємодії студентів.

1.Егоров О. Мобильность «мозкового центра»: Методическая служба инновационной школи / О. Егоров – К.:Наук. думка, 2004. – 206 с.
2.Коренева Л. И. Современные интерактивные методы обучение в системе повышения квалификации руководящих кадров / Л. И. Коренева – М.: Научн. изд., 2003. – 167 с.
3.Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пирожниченко // Ст. наук. вісник. – К., 2003 .– 86 с.

Trofimova O.

INTERACTIVE METHODS AND THEIR USING ARE FOR TEACHING OF DISCIPLINES OF NATURAL CYCLE

One of major tasks of modern higher school there is aspiring to quality and perfection. A teacher, as one of central figures in the achievement of this aim, must come to her through perfection of collective and individual stimuli, capture new style of behavior, certain professional and cultural values. As more active in all ecological education and education are assisted by interactive methods studies that is actively developed lately.

СЕКЦІЯ ІІ
ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЯК СВІТОВА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК81'42(045)
Белла М.В.
Мариупольский государственный университет

ПРОБЛЕМЫ ПОНИМАНИЯ ГИПЕРТЕКСТА

Статья посвящена проблемам восприятия и понимания гипертекста.Автором рассматривается общее понятие гипертекста. Цель исследования – выявить специфику ориентирования в гипертекстовом пространстве для развития навыков навигации и умений поиска информации.

Рубеж XX–XXI веков характеризуется стремительным развитием информационных технологий и Всемирной сети Internet, что привело к созданию единого информационного пространства, как особой виртуальной среды текстового общения. Накопление, хранение, обработка и распространение информации в электронном виде принимает глобальный характер, меняя традиционно устоявшиеся на протяжении веков формы общения, образования и научной деятельности человека. В рамках концепции современного информационного общества становится необходимымкомплексное междисциплинарное исследование *гипертекста* как основы новой электронной информационно-образовательной среды.

Гипертекст мы понимаем как многоуровневый нелинейный текст, основными структурными элементами которого являются узел и ссылка. Процесс чтения в гипертекстовой среде требует особых навыков, обусловленных особенностями реализации текста в электронной среде. Таким образом, процесс понимания гипертекста связан с решение ряда проблем, важнейшей из которых является проблема дезориентации, т.е. проблема определения пользователем своего«местонахождения» в гипертекстовой системе и поиска «пути» к требуемой информации [1].

Решение представляется в составлении так называемого «алгоритма» чтения гипертекста, для чего необходимо формирование у пользователей навыков ориентации в гипертекстовом пространстве.Здесь важно развивать способность представлять общую картину структурной модели гипертекста, способность проходить новые «цепочки» гипертекстов с той же уверенностью, как и уже знакомые старые. Т.е. в сознании пользователя создается своеобразная проекция, система координат, в которой функционируют гипотексты [2].

Навигация по гипертекстовому пространству осуществляется с помощью определенной системы указателей-маркеров, наличие которых, с одной стороны, обусловлено развитием сюжетно-тематического потока, а с другой – заложены автором-создателем гипертекста. Подобный механизм навигации позволяет реализовывать индивидуальные информационные потребности каждого пользователя.

Таким образом, ориентация в гипертекстовом пространстве невозможна без понимания его информационно-логических основ, иначе неподготовленный пользователь потеряется в огромных объемах неструктурированной информации виртуального пространства. Именно поэтому важно развитие не только умений поиска информации, но и навыков «ориентирования» в гипертексте.

1. Рязанцева Т.И. Теория и практика работы с гипертекстом: (на материале английского языка): учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по гуманитарным специальностям / Т.И. Рязанцева. – М.: Академия, 2008. – 208 с.
2. Рязанцева Т.И. Гипертекст и электронная коммуникация.// Дискуссионный клуб FLT: современные тенденции и опыт профессионалов. Вып. 4. ELT – Век XX1: что взяли мы себе в наследство?/Сб. научных статей. – М: ГУ «Высшая школа экономики», 2002, с. 126 –137.
3. Потапова Р.К. Новые информационные технологии и лингвистика: Учебное пособие. Изд. 4-е, стереотипное // Р.К. Потапова – М.: КомКнига, 2005. – 368 с.

Белла М.В.

ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ ГІПЕРТЕКСТУ

Стаття присвячена проблемам сприйняття і розуміння гіпертексту. Автором розглядається загальне поняття гіпертексту. Мета дослідження - виявити специфіку орієнтування в гіпертекстовому просторі для розвитку навичок навігації і умінь пошуку інформації.

Bella M.

THE PROBLEMS OF MEANING OF THE HYPERTEXT

The abstract is devoted to the problems of perception and understanding of the hypertext. The author deals with the concept of hypertext. The aim of the research is to define the particularity of the hypertextual technologies for developing the skills of navigation and information retrieval.

УДК 373.5: 53

Бодненко Д.М.
Київський університет імені Бориса Грінченка

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРО ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ДОСЛІДНИЦЬКОМУ НАВЧАННІ

Проаналізовано особливості використання хмаро орієнтованих технологій навчання інформатичних дисциплін. Сформовано модель використання хмаро орієнтованих технологій при дослідницькому навчанні. Окреслено покрокову реалізацію вказаної моделі. Сформовано рекомендації щодо роботи наукового гуртка на засадах студентоцентризму.

Аналіз практики інформатизації освіти свідчить: Україна зазнає в постійного переформатування політичної, економічної, соціальної галузей, які координують національні пріоритети і моделюють інноваційний розвиток освіти. Приклад розвинених країн засвідчує, що перспективним рішенням зазначених проблем є розбудова інноваційної школи на засадах впровадження інноваційних хмаро орієнтованих технологій в освітній процес.

Імплементація хмаро орієнтованих технологій навчання в освітній процес вищих навчальних засобів, зокрема у навчання інформатичних дисциплін на дослідницькій основі, наразі набуває актуальності у зв'язку з реалізацією Закону про вищу освіту (2014 року).

Аналіз даних Світового економічного форуму [1] Україна посідає 76 місце серед 144 країн світу за Глобальним індексом конкурентоспроможності, що нижче, ніж всі держави-члени ЄС-27 та більшість країн СНД. Рейтинг України за індексом Технологічної готовності – 85 місце – також досить низький. Більш того, країна стала 81-ю за Індексом мережної готовності, що свідчить про надзвичайно низьке використання ІКТ та необхідність надання цьому першочергового значення.

У роботі подано варіант алгоритму реалізації навчання на дослідницькій основі шляхом студентоцентрованого спрямування діяльності студентів на використання хмаро орієнтованих технологій навчання при вивчені інформатичних дисциплін. Завдання дослідження:

- сформувати модель використання хмаро орієнтованих технологій навчання інформатичних дисциплін та продемонструвати алгоритм організації ІКТ навчання на дослідницькій основі з урахуванням студентоцентрованого підходу;
- запропонувати рекомендації щодо роботи наукового гуртка на засадах студентоцентризму.

Із метою висвітлення поставленого завдання було проаналізовано психолого-педагогічну, інформаційно-технічну та організаційно-методичну літературу, досліджено останні публікації як на паперових носіях, так і електронні ресурси глобальної мережі Інтернет [1; 2; 3].

Дидактичний супровід навчання на дослідницькій основі передбачає широке використання традиційних форм навчання: лекції, семінари, консультації, самостійну роботу. Запровадження хмаро орієнтованих технологій навчання інформатичних дисциплін передбачає застосування активних методів, таких як: ділові ігри, тренінги, групові дискусії тощо, індивідуальні тренінги. Вибір конкретної технології навчання для кожної спеціальності та її деталізація стосовно навчальної дисципліни здійснюється на рівні кафедр і спеціальностей. Пропонуємо модель «Використання хмаро-орієнтованих технологій при дослідницькому навчанні» рис.1. Модель є умовно лінійною але передбачає повернення виконавця на довільний етап для удосконалення та редагування з метою забезпечення життєвого циклу моделі.

Назва етапу	Діяльність
Об'єднання в малі групи	Відбувається об'єднання в малі групи (3-5 осіб), визначення керівника, розподіл ролей за проектом
Визначення хмарної технології	Відбувається обрання хмаро орієнтованої технології. Формується тема дослідження
Визначення мети і завдання	Окреслення завдання для опрацювання хмаро орієнтованого сервісу/технології
Розподіл завдань в групі	Згідно обраних і узгоджених завдань розподіляються завдання і напрями дослідження в межах малої групи
Формування публікації	Готуються матеріали статті (та тези) щодо використання обраної хмаро орієнтованої технології (згідно завдань)
Компонування, редагування публікації	Публікація компонується в єдине ціле, здійснюється редагування помилок, удосконалення матеріалу
Подання тез доповідей	Подання матеріалів на обрану (ні) конференції (конкурси, семінари, круглі столи)
Конвертування матеріалів у ЕНМК	Створення на основі розроблених матеріалів електронного навчально-методичного комплексу (для однієї теми) у системі дистанційного навчання Moodle
Доповідь на конференції	Доповідь має містити в собі теоретичні доробки і досвід використання, зокрема досвід використання обраного сервісу/технології в конкретній спеціальності
Попередній захист проекту	Попередній захист проекту здійснюється в межах академічних груп (секцій наукового гуртка)
Глобальний захист	Здійснюється глобальний захист наукових проектів

Рис. 1. Модель-таблиця «Використання хмаро-орієнтованих технологій при дослідницькому навчанні»

Окреслену таблицю-модель сформовано на основі результатів діяльності наукового гуртка «Використання ІКТ в освітньому процесі» [4] Київського університету імені Бориса Грінченка, який засновано у 2008 році.

Сформована модель використання хмаро орієнтованих технологій навчання інформатичних дисциплін складається з таких складових: об'єднання в малі групи; визначення об'єкту дослідження; визначення мети і завдання; розподіл завдань в групі; формування публікації; компонування, редагування публікації; подання тез доповідей; конвертування матеріалів у LMS Moodle; доповідь на конференції; попередній захист проекту; глобальний захист. Кожний етап має окреслений термін виконання і має на меті здійснення студентоцентрованого навчання на дослідницькій основі.

Приоритетні рекомендації щодо роботи наукового гуртка на засадах студентоцентризму – це сприйняття студента як рівного в едукаційному процесі, організація колаборації для досягнення продуктивної діяльності студента, встановлення тьюторського (наставницького, але не надзирацького) формату освітнього процесу.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаються у деталізації складових заявленої моделі (організація, зміст, форми, методи, засоби, діагностика).

1. The Global Competitiveness Report 2014–2015: Full Data Edition is published by the World Economic Forum within the framework of The Global Competitiveness and Benchmarking Network. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf..

2. Zipf J.K. Human behaviour and the principle of least effort [Текст] // J.K. Zipf. – Cambridge (Mass.) : Addison-Wesley Pres, 1949, XI. – 574 p.

3. Інофмаціні технології і засоби навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journal.iitta.gov.ua/ – Загол. з титулу екрану.

4. Науковий гурток "Використання ІКТ в освітньому процесі" . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/nmc.nd/student_tovarystvo/gurtki/is/Використання _кт в осв_тньому процес_.pdf – Загол. з титулу екрану.

Bodnenko D.
USING CLOUD ORIENTED TECHNOLOGY IN A RESEARCH BASED TRAINING
The article analyses the peculiarities of using cloud technology in teaching information science subjects. The author forms the model of using cloud-oriented technologies in the research study as well as outlines the step-be-step implementation of the abovementioned model. The paper also provides recommendations concerning the work of scientific group on the basis of student-centered approach.

УДК 372.881(043)
Ганжело С.Н.
Мариупольский государственный университет

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЗАНЯТИЯХ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА

В статье рассматриваются проблемы обучения иностранному языку средствами компьютерных технологий в ВУЗе в современных условиях. Анализируются новые подходы в преподавании иностранного языка с помощью Интернет.

По мнению многих исследователей (Л. А. Цветкова, И. А. Цатраева), сфера применения компьютерных технологий в обучении иностранному языку необычайно широка: они могут быть эффективно использованы для ознакомления студентов с новым учебным материалом, с новыми образцами высказываний, а также в роли предмета для осуществления контроля.

Учет всех особенностей при обучении иностранному языку ведет к установлению активного взаимодействия между студентами и преподавателем, что в свою очередь приводит к повышению интереса со стороны студентов к изучению данного предмета, чему также способствует применение компьютерных технологий.

Поэтому в настоящее время в университетах все чаще наблюдается их активное использование. Как утверждают сами преподаватели, с их помощью можно эффективно отрабатывать все виды речевой деятельности. Согласно их мнению, компьютерные технологии помогают больше всего в совершенствовании навыков аудирования и чтения. Затем следуют навыки говорения, и лишь потом только навыки письма.

Разберем ситуацию с таким видом речевой деятельности, как говорение. Часто на занятиях иностранного языка процесс вовлечение студентов в устную речь по различным темам становится просто не интересным для самих студентов. Поэтому активность их работы резко понижается, что приводит к потере желания вести беседу. Однако при работе с использованием компьютерных технологий это исключено [1, с. 203].

Важной особенностью применение компьютера в учебно-воспитательном процессе по иностранному языку является то, что он может стать «собеседником» обучаемого, т.е. работать в коммуникативно-направленном диалогическом режиме и определенным образом, например, с помощью графических средств анализатора и синтезатора речи восполнять отсутствие естественного коммуниканта, моделируя и имитируя его неречевое и речевое поведение.

В настоящее время существует большое количество компьютерных программ для отработки всех видов речевой деятельности, а также для работы над всеми аспектами иностранного языка (грамматика, лексика, фонетика). Поэтому преподаватель не испытывает никаких трудностей при выборе той или иной программы для работы со студентами.

Например, на занятиях по немецкому языку для отработки грамматики возможно использование такой компьютерной программы как «Dubliner Arbeitsblätter online», при отработке лексики – «Kaleidoskop» и «Lernnetz Deutsch», при отработке фонетики – «Jetzt online».

Интенсивно используются компьютерные технологии, которые предусматривают применение в учебном процессе компьютерных программ, электронных пособий и учебников, электронных словарей и энциклопедий, ресурсов Интернет [2, с.59].

Благодаря реализации возможностей интернета студенты получают различные материалы для изучения немецкого языка, формируют умения и совершенствуют навыки: а) чтения (с использованием материала разного уровня сложности); б) аудирования (на основе аутентичных аудиотекстов сети Интернет); в) письменной речи (переписываясь по электронной почте).

Информационно-коммуникационные технологии предусматривают е-обучение – интерактивное обучение, во время которого учебный материал доступен в диалоговом режиме, и которое обеспечивает автоматическую обратную связь с учебной деятельностью студентов.

В значительной мере расширяют возможности самостоятельной работы студентов различные современные способы обучения, которые определяют как комплекс учебных пособий и технических устройств, с помощью которых осуществляется управление деятельностью преподавателя и деятельностью студентов по овладению языком [3, с.221].

Необходимо отметить, что речь идет о способах, с которыми студенты могут работать самостоятельно в процессе обучения немецкому языку. На практике используем возможности сети Интернет, электронные словари (напр. ABBY Lingvo, Langenscheidt), электронные энциклопедии (напр. ENCARTA, Meyers Lexicon online, Wissen.de, Wikipedia), компьютерные программы www.worlde.net, www.memorize.net, www.goethe.de. Итак, использование информационных технологий позволяет не только интенсифицировать учебный процесс, но и закладывает основы дальнейшего самообразования.

1. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: Навчальний посібник. / О. Б. Тарнопольський – К. : Фірма «ІНКОС», 2006. – 248 с.
2. Шуневич Б. И. Теоретичні основи дистанційного навчання / Б. И. Шуневич – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехника», 2006. – 244 с.
3. Задорожна И. П. Теоретико-методичні засоби організації самостійної роботи майбутніх вчителів з оволодіння комунікативною компетенцією: дисс. доктор пед. наук : 13.00.02 / И. П. Задорожна. – К., 2012. – 470 с.

Ганжело С.М.
ВИКРИСТАННЯ КОМПЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ
У статті розглядаються проблеми навчання іноземної мови засобами комп'ютерних технологій в ВНЗ в сучасних умовах. Дається аналіз новітніх підходів до викладання іноземної мови завдяки Інтернет.
Ganzhelo S.
USE OF COMPUTER TECHNOLOGIES AT THE LESSONS OF THE GERMAN LANGUAGE
The problems of teaching a foreign language in a higher educational institution by means of the computer technologies in the modern context are in the focus of the article. New teaching approaches of a foreign language via the Internet are analyzed.

УДК 378.147
Глушак О.М.
Київський університет імені Бориса Грінченка

ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

У статі проаналізовано структуру електронного навчального курсу на базі платформи Moodle для підтримки вивчення дисципліни «Інформаційні технології навчання» в Київському університеті імені Бориса Грінченка.

В умовах модернізації освітнього процесу у вищих навчальних закладах, постійного вдосконалення згідно до вимог розвитку інформаційного суспільства, важливою проблемою є розвиток навчально-методичних систем, що створюють підґрунтя для необмеженого доступу всіх суб'єктів навчання до інформаційних освітніх ресурсів.

У Київському університеті імені Бориса Грінченка для індивідуальної та групової форми роботи зі студентами-філологами під час вивчення дисциплін інформаційно-комп'ютерного циклу застосовано електронний навчальний курс, як комплекс електронних навчально-методичних матеріалів, створених для організації індивідуального та групового навчання. Електронні навчальні курси розміщуються на сервері електронних курсів Київського університету імені Бориса Грінченка за адресою http://e-learning.kubg.edu.ua/. Робота порталу організована на основі використання платформи Moodle.

Структура електронного навчального курсу на базі платформи Moodle складається з таких блоків: *загальні відомості про курс:* робоча програма, календарний план, критерії оцінювання, друковані джерела та Інтернет-ресурси, глосарій, путівник по курсу; *кожен з модулів* представлено такими складовими як: путівник по модулю, що включає методичні матеріали та форум; теоретичний навчальний матеріал у вигляді структурованого лекційного матеріалу,

поданого засобом «урок», мультимедійних презентацій лекцій, аудіо-, відео- навчальних матеріалів та тестів (навчального та контрольного); лабораторні роботи, які містять зміст роботи, список індивідуальних завдань та методичні рекомендації з виконання роботи; завдання для самостійної роботи з методичними вказівками до виконання завдань, списку індивідуальних завдань та критеріїв для їх оцінки, тесту; модульний контроль,що включає контрольні запитання та типові відповіді, тест для самоконтролю та контрольний тест; *підсумкова атестація.*

Зміст модуля включає такі матеріали: теоретичний навчальний матеріал. Містить обов'язкові навчальні ресурси: 1) структуровані електронні матеріали, зміст яких відображає логіку навчання за курсом і надає студенту теоретичні відомості з модуля у повному обсязі (ресурс типу урок); 2) мультимедійні презентації лекцій, 3) додаткові електронні навчальні матеріали: електронні конспекти лекцій, флеш-ролики; аудіо і відео матеріали; довідкові та нормативні документи (форми, шаблони, стандарти, нормативні акти, закони тощо).

У матеріалах курсу обов'язково має бути перелік лабораторних (практичних, семінарських) робіт у вигляді окремих ресурсів. До кожної роботи сформульована мета та завдання, які забезпечують формування вмінь і навичок, необхідних для засвоєння теми, надані методичні рекомендації з їх виконання, форма подання результатів виконаної роботи, критерії оцінювання кожної роботи, список індивідуальних завдань, завдань для виконання у парах та групами. Лабораторні роботи, для виконання яких необхідно спеціальне обладнання та реальні об'єкти, виконуються в аудиторних умовах, про що зазначається при формулюванні завдання. Навчально-методичні матеріали з практичних (семінарських, лабораторних) робіт оформлені у вигляді: веб-сторінки (сторінок), посилань на файли різних форматів та завдань. Результат виконання лабораторної (практичної) роботи студенти можуть надсилати викладачеві в електронній формі до навчального порталу, подавати у паперовому вигляді або усно. Але у будь якому разі використовується типи ресурсу завдання. Після перевірки та оцінювання виконаних завдань, викладач має виставити бали до електронного журналу.

Завдання для самостійної роботи. Значна частина навчальних годин при вивченні кожної дисципліни відводиться на самостійне опрацювання. У матеріалах електронного навчального курсу розміщено додатковий теоретичний матеріал (ресурс типу урок), завдання для самостійного виконання та методичний матеріал, який забезпечить його якісне виконання студентами. Завдання формулюється у такій формі: текст завдання, форма подання результатів виконання, критерії оцінювання, термін виконання, список додаткових друкованих та Інтернет-джерел. Результати виконання завдання можна надсилати викладачеві в електронній формі до навчального порталу, подавати у паперовому вигляді або усно. Передбачається перевірка рівня засвоєння теоретичних відомостей у формі тестування: окремий тест чи тестування в межах уроку. Після перевірки та оцінювання виконаних завдань, викладач має виставити бали до електронного журналу ЕНК.

Для оцінювання знань, умінь та навичок, набутих під час вивчення кожного модуля курсу, використовуються індивідуальні завдання, тести та опитування за допомогою контрольних запитань. Кожний модуль має містити тест для самоконтролю, контрольні запитання та контрольний тест. Результати оцінювання навчальних досягнень кожного студента автоматично заносяться до електронного журналу після тестування.

1. Бобрицька В. І. Актуальні проблеми застосування інформаційно-освітнього порталу у професійній підготовці майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей /В. І. Бобрицька, С. М. Процька //VI Міжнар. наук.-практ. конф. «Наука, освіта, суспільство очима молодих», 14-15 травня 2013р.: зб. матеріалів. – Рівне. – С. 20-23.
2. Бобрицька В. І. Основи інформаційної культури бакалаврів з філології: навч.-метод. посібн. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. І. Бобрицька, О. М. Глушак. – Полтава: ТОВ «Скайтек», 2014 – 116 с.
3. Глушак О. М. Застосування мережевих технологій в навчально-виховному процесі ВНЗ. [Електронний ресурс] / О. М. Глушак // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – Том 37 (№5). – С. 81-88. Режим доступу: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/889/677.
4. Процька С. М. Формування професійних компетентностей майбутніх філологів засобами комп'ютерно орієнтованого середовища навчання /С. М. Процька // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 39 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. – С. 399-401

Glushak O.
EXPERIENCE OF ELECTRONIC COURSES IN BORYS GRINCHENKO KYIV UNIVERSITY
The article analyzes the structure of electronic training course based on Moodle platform to support the study of discipline «Information technology of education» in Borys Grinchenko Kyiv University .

УДК 378.14.018.43 – (043)
Грачова А.В.
Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ У ВНЗ

Враховуючи активне впровадження в українському освітньому просторі дистанційної освіти, автор вважає за необхідне акцентувати увагу на основних концептуальних засадах цієї новаційної форми навчання із врахуванням досягнень сучасної науки, базових знань методики викладання у ВНЗ. Увагу автора зосереджено на технологіях дистанційної освіти, перевагах цієї форми роботи.

У зв'язку із впровадженням європейської моделі підготовки кадрів, базуючись на підвищенні змістовної ваги самостійної та індивідуальної роботи студентів, дистанційна освіта набуває значного поширення в Україні.

Дистанційна освіта є однією з форм навчання, що реалізується за певними технологіями (педагогічними та інформаційними). Під педагогічними технологіями дистанційного навчання розуміють такий варіант роботи, при якому студенти мають можливість активно опосередковано співпрацювати з викладачем, використовуючи телекомунікаційний зв'язок. Ця форма передбачає наявність особливої методології роботи викладача (акцент на індивідуальне спілкування зі студентом, чітке структурування матеріалу, що подається в електронному варіанті). Інформаційні технології дистанційного навчання зорієнтовані на створення і передачу матеріалів навчальних курсів у різних формах телекомунікаційного зв'язку.

Дистанційне навчання спрямоване на розвиток у студентів творчих та інтелектуальних потенцій, комунікативних здібностей. Це одна з демократичних форм роботи, оскільки дає змогу студентам різного соціального статусу, економічних можливостей, стану здоров’я мати однакові можливості для ґрунтовного вивчення навчального матеріалу з предметів у зручний для себе час без відриву від виробництва. Кінцева мета дистанційного навчання – підвищення якості знань студентів з використанням найсучасніших навчально-методичних засобів навчання і контролю.

Дистанційне навчання передбачає наявність у вищому навчальному закладі потужного матеріального забезпечення (сучасна комп’ютерна мережа з локальним сервером).

На відміну від традиційного навчання, дистанційне фокусується на впровадженні активних форм у навчальний процес, має гнучку, динамічну модульну програму.

До послуг студентів – університетські комп’ютерні класи і лабораторії, домашній комп’ютер, мережа «Інтернет», що дає реальні можливості для професійного росту.

Розвиток дистанційного навчання в системі української освіти слід продовжувати із розвитком інтернет-технологій і вдосконалення методів дистанційного навчання.

1. Гозман Л. Я. Дистанционное обучение на пороге XXI века / Гозман Л. Я., Шестопал Е. Б. – Ростов-н/Д. : Мысль, 1999. - 368 с.
2. Кларин М. В. Инновации в обучении. Метафоры и модели. / М. В. Кларин – М.: Наука, 1997. - 398 с.
3. Сластенин В. А. Педагогика: учеб. пособие для студ. пед. учеб. завед. / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. – М. : Школьная Пресса, 2002. -512 с.
4. Ибрагимов. И. М. Информационные технологии и средства дистанционного обучения: учеб. пособие для студ. вузов. / И. М. Ибрагимов – М. : Академия, 2005. –336 с.

Grachova A.
PECULIARITIES OF DISTANT LEARNING IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS
Taking into account an active introduction of distant learning in Ukrainian education, the author considers necessary to focus attention on the basic conceptual principles of this innovative form of education with regard to the achievements of modern science, basic knowledge of teaching methods in higher educational institutions. The attention of the author is concentrated on technologies of distant learning and advantages of this form of work.

УДК 796.071.5:004.55
Денисова Л.В.
Національний університет фізичного виховання і спорту України

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ХМАРНИХ ОБЧИСЛЕНЬ В ПРАКТИЦІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ СПОРТУ

Матеріали даної статті присвячені огляду сучасних комп'ютерних технологій на основі хмарних обчислень для вирішення питань щодо забезпечення ІТ-ресурсами вищих навчальних закладів. Показані хмарні сервіси, що надаються компаніями Microsoft і Google, використовуються при розробці програм-додатків і зберігання даних на серверах в розподілених центрах обробки даних через Інтернет. На основі узагальнення вивчених матеріалів та їх переосмислення, позначені основні напрямки та перспективи застосування хмарних технологій в процесі підготовки магістрів спорту.

Підготовка магістрів спорту у сучасних умовах значною мірою залежить від наявності практичних навичок роботи з передовими інформаційними системами й технологіями, серед яких особливого значення набувають технології хмарних обчисленьякпотужний інноваційний засібякісного забезпечення навчального процесу.

Проблемам застосування «хмарних» технологій в системі освіти займались такі вчені, як Л. М. Меджитова, Т. А. Вакалюк, С. О. Семеріков. О. М. Спірін та інші. Як зазначають дослідники [1, 2] «хмарне» освітнє середовище забезпечує можливість без додаткових витрат використовувати сучасну комп'ютерну інфраструктуру, програмні засоби та сервіси, що постійно вдосконалюються. Створенню хмарної комп'ютерно-технологічної платформи відкритої освіти приділяють увагу у своїх роботах В. Ю. Биков, М. І. Жалдак. Проблемі використання хмарних обчислень для організації тестування присвячені розробки Н. В. Морзе. В той же час, накопичено незначний досвід застосування зазначених інновацій в галузі вищої фізкультурної освіти при підготовці магістрів спорту. Такий стан речей і спонукав нас до вибору теми дослідження.

Нами визначено, що з-поміж найбільш поширених освітніх сервісів і систем на основі технології хмарних обчислень називають Black board, Moodle, Microsoft Live@edu, а також Google Apps Education Edition – безкоштовний пакет для навчальних закладів. Пакет Google Apps містить Web-додатки на основі хмарних технологій, що надають студентам і викладачам інструменти, необхідні для ефективного спілкування та спільної роботи.

Розглядая досвід інтеграції «хмарних» технологій Google Apps у інформаційно-освітній простір ВНЗ сфери фізичної культури і спорту, можна визначити ряд переваг, серед яких головними виступають мінімальні вимоги до апаратного забезпечення, відсутність необхідності мати спеціальне програмне забезпечення, підтримка всіх операційних систем і клієнтських програм, можливість використовувати для роботи з документами будь-якого мобільного пристрою, що підтримує роботу в Інтернеті, а також відсутність плати за інструменти Google Apps Education Edition [1, 3].

Аналізуя основні онлайнові сервіси на основі хмарних обчислень, що надаються Google, які доцільно використовувати в практиці навчального процесу підготовки магістрів спорту [1, 2, 3] можна виділити наступні: 1) Gmail для навчальних закладів –повнофункціональний поштовий клієнт з обміном миттєвими повідомленнями, інтегрованими функціями відео- і голосового зв'язку, потужним алгоритмом пошуку у поштовій кореспонденції; 2) Веб-інструмент управління і планування Календар Google, який надає можливість застосування в навчальному прцесі календарного планування студентських або кафедральних заходів, роботи над дипломним проектом, створення і перегляду розкладів занять та консультацій тощо; 3) Групи Google – інструмент управління та групової роботи на основі модерованих форумів та списків розсилок. В освітньому процесі підготовки магістрів спорту на перший план виходить використання Інтернет-середовища для навчання як інструменту інформування всіх учасників освітнього процесу, для спільної роботи над проектами, спілкування і консультування; 4) Документи Google – онлайновий офіс, який містить повноцінні інструменти для створення текстових документів, електронних таблиць, наочних посібників, PDF-файлів та презентацій. Магістрантам надається можливість доступу до введених даних з будь-якого комп'ютера, що підключений до Інтернету, і в будь-який час, що є особливо доцільним в роботі студентів-спортсменів, які навчаються за індивідуальним

графіком; 5) Сервіс Сайти Google – представляє додаток для створення сайтів з можливістю публікації відео та графічної інформації, документів, організації єдиного Інтернет-простору для можливості обміну інформацією між всіма учасниками навчального процесу [1].

Таким чином, розглянувши основні онлайнові сервіси на основі хмарних обчислень, що надаються Google, можна сказати, що Google Apps для навчальних закладів – це спеціальні програми для спілкування та спільної роботи, які завдяки «хмарам» дозволяють уникнути багатьох проблем і витрат, пов'язаних з обслуговуванням програмного і апаратного забезпечення, та організувати навчальний процес підготовки магістрів спорту відповідно до вимого сучасного інформаційного середовища [1, 3].

Впровадження «хмарних» технологій надасть можливість вирішити проблему технічного супроводу навчального процесу у вищих навчальних закладаах, забезпечити магістрів спорту новітніми програмними засобами в їх практичній та навчальній діяльності, надасть принципово нові можливості для створення динамічних навчальних електронних ресурсів та функціонування гнучких моделей навчання, які повною мірою враховують індивідуальність студентів і забезпечують індивідуальну траєкторію отримання знань.

1. Алексанян Г. А. Сервисы Google в организации самостоятельной деятельности студентов СПО [Текст] / Г. А. Алексанян // Молодой ученый. — 2012. — №9. — С. 263-266.
2. Склейтер Н. Облачные вычисления в образовании: Аналитическая записка/ Пер. с англ. Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям в образовании.-Москва, 2010. – 12 с.
3. Сейдаметова З.С. Облачные сервисы в образовании / З.С. Сейдаметова, С. Н. Сейтвелиева // Інформаційні технології в освіті. – 2011. – Вип. 9. – С. 104-110.

Denysova L.

PROSPECTS FOR THE USE OF CLOUD COMPUTING TECHNOLOGIES IN THE PRACTICE OF MASTER OF SPORTS

This paper introduces the notions of cloud computing, including cloud computing technologies and cloud computing calculating. The main Google services based on cloud computing that are available for educational establishments have been found out. The prospects for the application of cloud technologies in the curriculum meant for trainining specialists in physical education and sports have been established.

УДК 378.018.43:004

Захарова О.В.
Маріупольський державний університет

РОЗВИТОК СВІТОВОГО РИНКУ ОН-ЛАЙН ОСВІТИ

Розглянуто основні тенденції розвитку та впровадження елементів он-лайн освіти в країнах світу. Визначено найпопулярніші світові інформаційні ресурси, що реалізують надання послуг в сфері он-лайн освіти.

Основним елементом в структурі національного багатства багатьох розвинених країн світу є саме людський капітал, основною умовою розвитку якого є якісна освіта, що відповідає потребам сучасного суспільства. В умовах інформаційної революції відбувається прискорення темпів оновлення професійних знань, що вимагає впровадження так званої концепції «освіта протягом життя», в процесі реалізації якої посилюється роль дистанційної он-лайн освіти, що відкриває більші можливості щодо удосконалення рівня професійної підготовки та отримання нових знань.

Незважаючи на те, що перші електронні платформи в сфері дистанційної освіти з'явилися ще на початку 90-х рр., протягом довгого часу світовий ринок он-лайн освіти характеризувався несуттєвими темпами зростання. Перший проект MIT OpenCourseWare був запущений у 2002 р., а суттєве зростання ринку он-лайн освіти пов'язано з запуском трьох найкрупніших платформ: Coursera, EdX та Udacity. Саме починаючи з 2012 р. он-лайн освіта стала досить популярною, а слухачами електронних курсів, що розміщені на найвідоміших світових ресурсах в цій області, є 20 млн. осіб, а сукупні інвестиції в ці ресурси перевищили 300 млн. дол. (табл.) [1].

Представлені сервіси пропонують курси, що викладаються відповідно розкладу у визначений час у супроводі викладача (Fixed time) та курси, що доступні у будь-який час (Open schedule). Більшість курсів є повністю безкоштовними (Free) або курсами, в яких сам процес навчання є

безкоштовним, а складання екзаменів та отримання сертифікатів про проходження курсу є платною послугою (Freemium).

Щодо фінансової складової розвитку ринку он-лайн освітніх послуг у світі, то основні шляхи комерціалізації надання послуг у цій сфері в рамках світового ринку полягають у наступному: продаж програми з набору курсів ($ 200-500); продаж курсу ($ 100); продаж підписки на період ($ 20-25 на місяць); продаж сертифікатів при безоплатному наданні курсу ($ 50-80); продаж додаткових послуг - консультації, перевірка завдань тощо ($ 100-300); обробка аналітики по завантаженому контенту і добірка необхідних досліджень; надання додаткових платних та інші.

Таблиця

Найкрупніші світові ресурси он-лайн освіти [1]

Ресурс	**Рік засну-вання**	**Тип**	**Модель**	**Платні послуги**	**Слухачі, млн**	**Курси, од.**	**Інвестиції, млн. дол.**
Coursera www.coursera.org	2012	Fixed time	Freemium	Сертифікат	7,1	641	>65
EdX www.edx.org	2012	Fixed time	Freemium	Сертифікат	2,5	215	30
Udacity www.udacity.com	2012	Fixed time	Freemium	Сертифікат, консультації, пошук роботи	1,6	38	20
Udemy www.udemy.com	2010	Open schedule	Paid	Курси	3,0	16000	48
MIT OpenCourseWare, ocw.mit.edu	2002	Open schedule	Free	-	…..	2180	>60

Структура світового ринку он-лайн освіти за ключовими географічними сегментами представлена на рисунку та свідчить, що найбільш розвиненим є ринок он-лайн освітніх послуг в країнах Північної Америки та Західної Європи, на частку яких припадає відповідно 59% та 17% вартості.

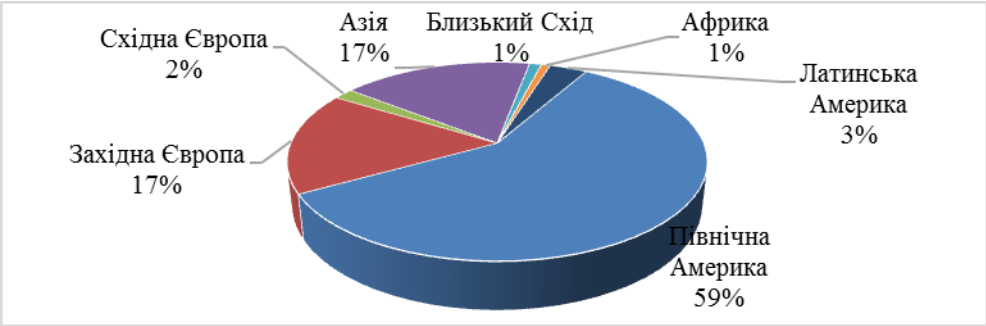

Рис. Регіональна структура світового ринку он-лайн освіти (за даними 2013р.) [2]

Згідно з результатами дослідження Babson Survey Research Group, 32 % студентів вищих навчальних закладів США (понад 6,7 млн) пройшли хоча б один курс дистанційного навчання (за даними 2012р.). У ряді країн, зокрема в Китаї, Латвії, Нідерландах, Алжирі, Великобританії, Туреччині та ін., від 10 до 25 % студентів отримують освіту в закладах дистанційного навчання [3]. Найбільш крупніші проекти дистанційного онлайн-навчання (EdX, Coursera та Udacity) є американськими.

Україна не стоїть осторонь розвитку світових процесів поширення дистанційної освіти. Так, у 2002 р. МОН України започаткувало експеримент з дистанційного навчання, елементи якого останніми роками проваджувалися в низці університетів. Окрім поширення в сфері академічної освіти, інформаційні технології он-лайн освіти активно використовуються у корпоративному секторів, завдяки чому компанії знижують свої витрати на навчання персоналу в середньому на 50%. Серед українських розробників, які займаються створенням навчального контенту можна

виділити такі проекти, як Coursmos.com, Moocology, Goit.com.ua, Iteducate.com.ua, Berize.com, Preply.com, Instudies.com та інші.

Отже, розвиток та впровадження елементів он-лайн освіти в світі відкриває додаткові вигідні можливості як для студентів та вузів, так і для корпоративного сектору. Так студенти отримують доступ до навчальних матеріалів провідних вузів світу, університети, своєю чергою, замість сотні студентів, яких може вмістити аудиторія, отримують доступ до сотень тисяч молодих людей по всьому світу, в корпоративному секторі роботодавці отримують можливість з меншими витратами навчати персонал та вдосконалювати його професійних рівень відповідно до вимог сьогодення. В цілому тенденцію поширення дистанційної освіти можна розглядати як важливий інструмент інформатизації та інтелектуалізації суспільства, виховання різнобічно розвинутої особистості, подолання нерівності в системі освіти. Значний інформаційний ресурс, реалізований у дистанційній освіті новітніми технологіями, забезпечує інноваційний розвиток освіти й суспільства в цілому.

1. Рынок онлайн образования в России и мире: Информационный бюллетень J'son & Partners Consulting: [электронный ресурс]. – Режим доступа: http://json.tv/ict_telecom_analytics_view/rynok-onlayn-obrazovaniya-v-rossii-i-mire-2014090112414350.
2. E-Learning Market Trends & Forecast 2014 - 2016 Report: [electronic resource]. – URL: www.docebo.com
3. Світовий досвід розвитку дистанційних форм освіти у вітчизняному контексті: Аналітична записка: [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/articles/1693/

Zakharova O.
DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL E-LEARNING MARKET
The main trends in the development and in the introduction of online education elements m the countries of the world are considered. The most popular global informational resources that make it possible to provide services in the field of online education are determined.

УДК: 378.147
Золотарьова О.В., Примакова Г.А.
Дніпродзержинський державний технічний університет

ПОТЕНЦІАЛ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ

Розглядаються світові тенденції дистанційного навчання. Висвітлюються сутність дистанційного навчання, його особливості та потенціал. Особлива увага приділена проблемам та особливостям впровадження дистанційної освіти у вищій школі України.

Експерти ЮНЕСКО й уряду розвинених країн сходяться в думці, що відповідати вимогам інформаційного суспільства до рівня кваліфікації людей можна тільки за рахунок використання дистанційної освіти (e-learning) як технології, що орієнтує на новий стиль навчання. Тому, дистанційна (електронна) освіта, що дозволяє підготувати необхідні суспільству кадри в потрібній кількості за мінімальний час і при мінімальних витратах, визнана пріоритетною у ході реформ освітніх систем у таких провідних країнах миру, як США, Великобританія, Канада, Німеччина, Франція, Польща й інші.

В США ще десять років назад було виділено 6 млрд. дол. для організації роботи Комісії з електронного навчання, основними завданнями визначення створення й розвиток освітніх Інтернет-ресурсів, навчання викладачів і адміністраторів навчального процесу й розробка якісного e-learning-контенту [1].

Найбільша кількість сьогоднішніх споживачів e-learning-рішень сконцентрована в США й Канаді, а серед європейських країн - у Великобританії, за якою ідуть Німеччина, Італія й Франція. У США дистанційне навчання пропонують більш 200 університетів і тисячі коледжів, а кількість онлайн курсів збільшується приблизно на 30-40% щорічно. У Великобританії різноманітні дистанційні програми пропонують понад 50 університети. Ще більш активно росте число онлайн курсів, пропонованих іншими структурами й орієнтованих на корпоративний сектор. Наприклад, згідно з недавнім прес-релізом British Telecom, тільки ця компанія пропонує для навчання

персоналу понад 1,7 тис. програм e-learning. Причому ріст популярності дистанційної освіти відносно стабільний. Так, у США, судячи зі звітів Sloan Consortium, переважна більшість із розглянутих вищих навчальних закладів підтвердили ріст числа студентів, що вибирають один або більш онлайн курсів. При цьому частка США займає більш половини ринку - приблизно 18 млрд. дол. (дані IDC). Значна частка ринку припадає на Канаду, а от у країнах Азіатсько-Тихоокеанського регіону (включаючи Японію) ринок дистанційного навчання поки перебуває в стадії формування й росте незначними темпами - в середньому 16,6% у рік.

В Україні нині існують різні погляди на дистанційне навчання - від його абсолютизації як нової універсальної форми навчання, спроможної замінити традиційну, до технології комплектування засобів і методів передачі навчальної інформації. Українські фахівці під час створення Українського центру дистанційної освіти (відповідно до наказу МОН №293 від 07.07.2000 р.) погодилися під дистанційною формою навчання розуміти таку форму, яка використовує глобальні комп'ютерні комунікації (як Інтернет) і базується на індивідуальній роботі студентів з чітко підібраним навчальним матеріалом та активному спілкуванні з викладачами та іншими студентами. Особливостями дистанційної форми навчання порівняно з традиційною звично вважають: гнучкість, модульність, паралельність, віддаленість, синхронність, масовість, віддаленість, рентабельність, статус науково-педагогічного працівника і студента, нові інформаційні технології.

Потенціал дистанційного навчання важко переоцінити, але за більш, ніж десятирічне існування вищезгаданого Центру, а також створення й функціонування аналогічних осередків переважно на базі окремих вітчизняних вузів, не було досягнуто суттєвих здобутків в цій сфері. Наявні розробки в основному призначені для програмних інженерів, хоча, в той же час, не є універсальними й дієвими, і в меншому ступені сприяли формуванню навчально-методичного забезпечення та опануванню сучасними ефективними формами і методами дистанційного навчання.

Головними проблемами при впровадженні дистанційної освіти є наступні: немає спеціального технічного обладнання; відсутні методичні регіональні центри; немає кошторисів по впровадженню дистанційної освіти; орієнтація в дистанційній освіті відбувається тільки на студента, а не на викладача і його підтримку і мотивацію; відсутня нормативна база для повноцінного впровадження дистанційної освіти.

Можна погодитись з твердженням, що проблема дистанційного навчання в українській освіті набула широкого вивчення, проте зі швидкою зміною вимог до сучасних технологій навчання є нестача повної інформації про вплив мотиваційних факторів на успішне дистанційне навчання у вищих навчальних закладах [2].

Найбільш суттєвим негативним аспектом дистанційної освіти є те, що, незважаючи на позитивне відношення влади до дистанційної освіти, відсутні чіткі методики його впровадження й велика протидія з боку викладачів до використанню інструментів дистанційної освіти у навчальному процесі. При високій потребі населення в такому навчанні наші технології ще не підготовлені до його здійснення в повному обсязі, тому що в основному вони локальні, не системні й не зручні у використанні. У цей час відсутні механізми захисту електронних курсів, одержання авторства, а також низка оплата розробки таких курсів, викладачі слабо мотивовані на створення нових курсів.

На сьогоднішній день правом ввести дистанційну форму освіти скористалися тільки 20 українських університеті. Віртуальних студентів набирають в рамках місць для заочників і вступити на дистанційну форму навчання можна точно так само, як і на заочну, - здавши або ЗНО. У деяких університетах дистанційну освіту надають тільки на базі диплома молодшого фахівця (тобто після коледжів і технікумів). Щоб одержати диплом бакалавра, вчитися дистанційно потрібно 4,5-5 років, фахівця, магістра - 1,5. Після закінчення навчання віртуальні студенти одержують диплом державного зразка [3]. Що стосується вартості навчання, то залежно від вузу воно може обійтися в таку ж суму, що й навчання на заочну форму, або в 1,5- 2 рази дешевше.

Не викликає сумнівів, що не можна втекти від дистанційної освіти. Яким би не був соціальний і економічний тиск, але інноваційний розвиток неможливий без повсюдного застосування методик дистанційної освіти. Час показує, що персоналізація навчання, доступність одержання освіти у віддалених регіонах досить затребувані.

Слід розуміти, що дистанційна освіта - не просте технологія. Це система, у якій інформаційні й комунікаційні технології є не суттю, а лише однієї зі складових. Їхнє впровадження – не самоціль, а сучасний засіб розв'язку завдань у сфері освіти.

1. Шляхтина С. Перспективы развития дистанционного обучения в мире / С. Шляхтина. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://compress.ru/article.aspx?id=14659
2. Ляшенко І.В. Розвиток мотивації студентів до дистанційного навчання у вищій школі / І.В. Ляшенко // Освітологічний дискурс. - 2015. - № 1. - С. 150-157.
3. Где и почем в Украине получить образование дистанционно. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.segodnya.ua/life/education/Gde-i-pochem-v-Ukraine-poluchit-obrazovanie-distancionno-445315.html

Zolotaryova O., Primakova G.

POTENTIAL OF DISTANCE LEARNING AND PROBLEMS OF ITS IMPLEMENTATION IN HIGHER EDUCATION OF UKRAINE

Global trends in distance learning are considered. The essence of distance learning, its peculiarities and capabilities are highlighted. Particular attention is paid to the problems and peculiarities of implementation of distance education in higher education of Ukraine.

УДК 378.016:[004+81’243]

Кухар Л.О., Франчук В.М., Франчук Н.П.
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «КОМП’ЮТЕРНО-ОРІЄНТОВАНІ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ ТА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ»

В тезах наведено зміст навчальної дисципліни «Комп’ютерно-орієнтовані системи навчання інформатики та іноземної мови» для підготовки бакалаврів напряму 6.040302 Інформатика. Подано основні завдання вивчення дисципліни, основні теми для вивчення та компетентності.

Процес формування у майбутніх вчителів інформатики умінь організації навчального процесу під час вивчення інформатики та іноземної мови із застосуванням комп’ютерних технологій є предметом вивчення навчальної дисципліни.

На вивчення дисципліни відводиться два змістові модулі:

– Використання програмних засобів для методичного та дидактичного забезпечення навчально-виховного процесу інформатики та іноземної мови в школі.

– Web-орієнтовані програмні засоби навчання інформатики та іноземної мови [1].

Метою навчання дисципліни «Комп’ютерно-орієнтовані системи навчання інформатики та іноземної мови» є: вивчення студентами етапів організації навчального процесу з інформатики та іноземної мови з використанням комп’ютерних технологій; засвоєння студентами теоретичних знань і набуття практичних навичок у галузі комп’ютерно-орієнтованих систем навчання інформатики та іноземних мов; формування у студентів компетентностей та умінь ефективного використання існуючих інформаційних технологій організації навчально-виховного процесу для розв’язування різноманітних навчальних завдань.

Основними *завданнями* вивчення цієї дисципліни є:

– з’ясувати психолого-педагогічні аспекти засвоєння предмету, взаємозв’язки даного курсу з іншими навчальними предметами, зокрема інформатичними і математичними дисциплінами та іноземною мовою;

– показати доцільність використання програм-додатків і прикладних програмних засобів для підготовки якісних дидактичних матеріалів;

– з’ясувати аспекти застосування комп’ютерно-орієнтованих систем у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики та іноземної мови;

– показати практичну значимість застосування комп`ютерно-орієнтованих систем, їх застосовність до розв’язування найрізноманітніших проблем прикладного характеру, реалізації можливостей, які відкриває ефективне використання комп’ютерно-орієнтованих систем у різних сферах діяльності людей;

– сформувати у студентів достатні компетентності, необхідні для проведення навчально-виховної роботи при навчанні різних розділів шкільного курсу інформатики, факультативних курсів, інших форм позаурочної роботи з учнями з використанням комп'ютерно-орієнтованих систем;

– виховувати у майбутніх вчителів інформатики творчий підхід до розв'язування проблем навчання інформатики, математики та іноземної мови, зокрема з використанням комп'ютерно-орієнтованих систем;

В курсі «Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання інформатики та іноземної мови» розглядаються такі теми:

1. Правила та вимоги до створення презентацій з інформатики та іноземної мови
2. Створення дидактичних засобів для навчання інформатики та іноземної мови.
3. Дидактичні принципи добору і розробки програмних педагогічних засобів.
4. Використання відео та аудіо у навчально-виховному процесі.
5. Способи використання мережі Інтернет для вивчення іноземної мови.
6. Використання прикладного педагогічного засобу для навчання інформатики у школі.
7. Комп'ютерні програмні засоби контролю знань.
8. Використання системи MOODLE у навчальному процесі.
9. Використання хмарних технологій в навчально-виховному процесі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні *знати*: принципи використання комп'ютерно-орієнтованих систем навчання інформатики та іноземних мов, їх основні різновиди; методику розробки тестових завдань, технологію організації та проведення тестування, а також аналізу результатів тестування; методику застосування комп'ютерного експерименту в навчанні як способу реалізації діяльнісного підходу; технологію застосування електронних курсів у традиційному та дистанційному навчанні та технологію створення веб-сайтів освітнього призначення; методику проектування та створення електронних курсів із використанням інструментальних програмних засобів; *вміти:* користуватися фаховою термінологією; застосовувати інформаційні технології для здійснення документообігу та планування в навчальному процесі, у позакласній, позашкільній роботі для залучення учнів до науково-творчої роботи; створювати електронні банки даних педагогічних матеріалів, бібліотечних ресурсів; оцінювати педагогічну ефективність програмних засобів навчального призначення; добирати засоби та методи навчання з використанням комп'ютерно-орієнтованих дидактичних засобів; добирати, аналізувати та оцінювати програмні оболонки для автоматизованого тестування.

Вивчення цієї дисципліни забезпечує один з головних напрямків професійної підготовки сучасного вчителя-предметника і дозволяє йому організовувати навчальний процес на сучасному рівні, активно використовувати інформаційно-комунікаційні технології, що повинно істотно поліпшити його якість.

1. Навчальна програма з дисципліни «Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання інформатики та іноземної мови» для студентів денної форми навчання спеціальності 6.040302 Інформатика* Інституту інформатики НПУ імені М.П. Драгоманова / Укл. Л.О. Кухар, В.М. Франчук, Н.П. Франчук. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – 25 с.

Cuhar L., Franchuk V., Franchuk N.

FEATURES OF TRAINING OF DISCIPLINE «COMPUTER-ORIENTED TRAINING SYSTEM OF COMPUTER SCIENCE AND FOREIGN LANGUAGE»

In theses represent the content of the course «Computer-oriented training systems of computer science and foreign language» for bachelors, direction 6.040302 Informatics. Basic tasks and main topics for comprehension and competence are described.

УДК 378.64/.69:372.800.4(043)

Назаренко Н.В.
Маріупольський державний університет

ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ У НАВЧАННІ ІНФОРМАТИЦІ

Розглядається специфіка використання розроблених електронних підручників на заняттях з інформатики з можливістю реалізації принципів диференційованого та індивідуального підходу до навчання. Наведені поняття електронного підручника, його основна структура та компоненти.

Система вищої освіти України вступила в період фундаментальних змін, що характеризуються новим розумінням цілей і цінностей освіти, усвідомленням необхідності переходу до безперервної освіти, новими концептуальними підходами до використання нових технологій навчання. Реалізація багатьох з тих завдань, які стоять перед системою освіти на даному етапі, неможлива без використання методів і засобів інформатизації.

Сучасні інформаційні та комунікаційні технології все більше проникають у навчальний процес вищої школи, стаючи чи не головним його системним компонентом, який багато в чому визначає характер і вектор розвитку освіти.

Тенденції розвитку засобів інформаційних і комунікаційних технологій у світі дозволяють вже в найближчій перспективі розглядати в якості основного клієнтського пристрою для роботи учня чи студента різні варіанти планшетних комп'ютерів, пристроїв для читання електронних книг, пристроїв мобільного зв'язку і т.д. Спектр принципово нових можливостей, що відкриваються використанням подібних пристроїв у сфері освіти, надзвичайно широкий. Так, використання планшетних комп'ютерів дозволяє здійснити перехід від класичного паперового підручника до сучасного електронного підручника, що включає мультимедійний та інтерактивний освітній контент.

Електронний підручник є літературою нового покоління, яка об’єднала в собі переваги традиційних підручників і можливості комп’ютерних технологій. Л. Х. Зайнутдинова дає наступне визначення електронному підручнику: «це навчальна програмна система комплексного призначення, що забезпечує безперервність і повноту дидактичного циклу процесу навчання, що надає теоретичний матеріал, забезпечує тренувальну навчальну діяльність і контроль рівня знань, а також інформаційно-пошукову діяльність, математичне та імітаційне моделювання з комп’ютерною візуалізацією і сервісні функції за умови здійснення інтерактивного зворотного зв’язку» [1, с.51].

Така інноваційна технологія навчання, як застосування електронних підручників, ще недостатньо вивчена, хоча серед дослідників ролі електронних підручників у процесі навчання доцільно відзначити таких іноземних та вітчизняних вчених, як М. Батлер, Р. Уеллс, Л. Деві, Р. Інскіп, О.А. Кузнєцов, О.А. Гречихин, Є.С. Полат, В.А. Вуль, В.М. Гасова, О.М. Циганенко, В. В. Лапінський, Н.В. Кононец, В. П. Волинський, М. В. Гриньова та інші.

Електронний підручник може розглядатися в якості альтернативи традиційному паперовому підручнику і бути основним компонентом інформаційно-освітнього середовища, орієнтованого на здійснення освітнього процесу на основі інформаційно-комунікаційних технологій та на застосування сучасних форм і методів навчання.

Електронні підручники також дозволяють реалізувати принципи диференційованого та індивідуального підходу до навчання. На занятті викладач дає можливість кожному студенту самостійно працювати з навчальною інформацією, що дозволяє йому детально розібрати новий матеріал за своєю схемою. Електронні підручники можна використовувати як для очного, так і для дистанційного навчання. Вони дають можливість реалізовувати світові тенденції в освіті, можливості виходу в єдиний світовий інформаційний простір.

Електронний підручник повинний містити основні етапи навчання: постановку задачі, пред'явлення інформації, розкриття шляхів вирішення проблем, узагальнення та систематизацію, закріплення і контроль, самостійну роботу. Саме ці етапи містяться в розроблених автором електронних підручниках «Економічна інформатика», «ІС і технології», «Основи інформатики». Підручники містять теорію, практичні завдання з послідовністю їх виконання, завдання до самостійної роботи, посилання на додаткову літературу, питання для самоконтролю зі зручною та інтуїтивно зрозумілою навігацію. Для реалізації методу самоконтролю з корекційно-контролюючими функціями, підручники містять тестування за окремими групами розділів, після проходження якого виставляється не лише оцінка, а і вказується, на які розділи з вивчених слід звернути особливу увагу перш, ніж приступати до вивчення наступної теми.

Враховуючи, що основними компонентами будь-якого підручника є інформативна, репродуктивна, творча та емоціонально-ціннісна компоненти, підручники містять велику кількість ілюстрацій, графіки, відео-вставки. Використовують ці підручники студенти для вивчення дисциплін інформаційного циклу як на заняттях з викладачем у комп’ютерному класі, так і під час самостійної роботи.

Застосування розроблених електронних підручників разом з традиційними схемами навчання посилює активність кожного студента, підвищує його зацікавленість у вивченні інформатики. Самостійна робота з електронним підручником або робота в навчальній аудиторії дозволяє навчити студента орієнтуватися в інформаційному просторі, знаходити рішення будь-яких проблем. Використання сучасних методів навчання студентів у ВНЗ, а саме - електронних підручників, покращує якість знань, прискорює процес отримання інформації, дозволяє підвищити рівень самоосвіти, мотивації навчальної діяльності, дає нові можливості для творчості, набуття та закріплення професійних навичок.

1. Изотов, И. В. Основные технологии построения учебного процесса с использованием мультимедийных средств обучения / И. В. Изотов // Интеграция образования. — 2009. — № 2. — С. 51–54.

Nazarenko N.

ELECTRONIC TEXTBOOK AS AN INNOVATIVE TOOL IN TEACHING COMPUTER SCIENCE

Specificity of using the designed electronic textbooks at computer science lessons is considered with particular attention to the possibility of implementing the principles of a differentiated and individual approach to teaching. The concept of the electronic textbook, its basic structure and components are given.

УДК. 316.6(008)+159.98+159.9.072.3 +159.9.072.43+159.955.4

Найдьонова Л.А.
Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України

ФОРМУВАННЯ МЕДІА- ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ ЯК КЛЮЧОВА СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Медіа-та інформаційна грамотність (МІГ) – одна з ключових компетентностей сучасної людини, необхідна для виживання і успішного розв'язання життєвих завдань в інформаційну епоху. МІГ набувається в ході медіапрактик, їх усвідомлення і переосмислення. Медіапрактики складають все більшу частку повсякденного життя молоді, в той час як системи рефлексування медіапрактик дуже слабко забезпечені у формальній освіті. Останні п'ять років медіаосвіта розвивається в Україні в загальноосвітній школі. На часі інтенсивне створення системи медіаосвіти у вищій школі.

ЮНЕСКО пропонує користуватись поняттям МІГ для опису компетентності, необхідної для виживання і успішного розв'язання життєвих завдань індивідом, спільнотами, суспільствами і людством у цілому в інформаційну епоху. Поняття МІГ позначає комбінацію знань, умінь, ставлення і дій, які потрібні для забезпечення доступу, аналізу, оцінки, використання, створення і розповсюдження інформації та знань творчими, законними і етичними способами [1].

МІГ набувається в ході медіапрактик, їх усвідомлення і переосмислення. Медіапратики – це усталені повторювані способи взаємодії з медіа і за допомогою сучасних інтерактивних медіа як каналами обміну інформацією та знаннями. Усвідомлення власник практик дає можливість керувати ними, створювати смисл повсякденних справ, змінювати свої практики і себе самих як індивідуальних і групових суб'єктів. Переосмислення медіапрактик – це рефлексивний процес, який надбудовується над МІГ, забезпечує наступний рівень розвитку компетентності, перетворює на медіа-інформаційну культуру.

Медіапрактики складають все більшу частку повсякденного життя молоді, за результатами дослідження Інституту соціальної та політичної психології НАПН України приблизно 11% підлітків є важкими споживачами телебачення (проводять понад 4 години на добу за переглядом телепередач). У середньому підлітки 11-14 років в Україні витрачали на перегляд телебачення понад 20 годин на тиждень (за оцінками батьків у 2013 р.). У старшому віці телебачення відступає на другий план і поступається інтернету. Старшокласники загалом у 2 рази більше свого вільного часу витрачають на різні медіапрактики, ніж на всі інші заняття, які передбачають безпосередню взаємодію з людьми (спілкуюсь з батьками, друзями, ходжу в гості) та з природним і предметним світом (відпочиваю на природі, майструю тощо). Екранні медіа набувають все більшої ваги в бюджеті часу. Компанія ZenithOptimedia, яка вивчає медіаспоживання в 65 країнах світу, наводить для України дані соціологічних опитувань, проведених компанією TNS: з 2010 до 2014 років міський мешканець 12-65 років у середньому зменшив кількість часу, витраченого на читання газет і журналів у день, з 25 до 15 (!) хвилин, в той час як щоденно перед телевізором став

проводити 125,9 і в інтернеті 66,9 хвилин (загалом у світі за даними 2015 р. у середньому на інтернет витрачається 122,4 і на ТБ - 179,5 хвилин на добу) [2]. Тобто, бюджет часу на екранні медіа перевищує 3 години. Опитування школярів-старшокласників показують іще більшу тривалість часу, проведену перед різноманітними екранами.

У цей же час система рефлексування медіапрактик дуже слабко забезпечена в системі освіти. Діти та молодь не мають достатньо спілкування з дорослими щодо власних актуальних медіапрактик і медіа уподобань, відсутня культура самовідстеження змін у медіапрактиках та формування механізмів їхньої саморегуляції. Саме тому для підвищення медіакомпетентності педагога пропонується рефлексивний підхід [3].

Останні п’ять років медіаосвіта розвивається в Україні згідно з Концепцією впровадження медіаосвіти, прийняту 2010 р. [3]. Вже 4 роки триває всеукраїнський експеримент з упровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів 8 областей (Наказ МОН України №886 від 27 липня 2011 р.), започатковано низку регіональних експериментів, у яких апробуються програми нових медіаосвітніх курсів, частина з яких вже рекомендована МОН України для широкого масового впровадження. Ці освітні ініціативи заклали основу формуванню медіа освітнього руху. На часі інтенсивне створення системи медіаосвіти у вищій школі, без цього впровадження новітніх ІКТ не дасть бажаного розвивального ефекту.

1. Media and Information Literacy Curriculum for Teachers / Wilson, Carolyn; Grizzle, Alton; Tuazon, Ramon; Akyempong, Kwame; Cheung, Chi-Kim. - UNESCO, 2011.- 192 p.
2. Один день Украины: 125,9 минут перед телевизором и лишь 15 минут за книгой / Юрий Вишневский, Евгений Пивнев/ 8 вересня 2015 р. http://www.dsnews.ua/politics/odin-den-ukrainy-125-9-minut-pered-televizorom-i-lish-15-minut-07092015110400
3. Найдьонова Л. А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу. – К. Міленіум, 2013. – 295 с.
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні / М. М. Слюсаревський, Л. А. Найдьонова та ін. – Освіта. – 2010. – 7–14 липня.

Naydonova L.

FORMATION OF MEDIA AND INFORMATION LITERACY AS A KEY COMPONENT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION

Media and Information Literacy (MIL) - one of the key competencies of modern man needed to survive and successfully solve life's problems in the information era. MIL acquired during media practices their awareness and thinking. Media practices became an increasing part of everyday life of young people, while the system of reflection on media practices is weakly implemented in formal education. Media education is developing in secondary school in Ukraine during the last five years. It is the time for the intensive creation of a system of media education in high school.

УДК 371.13:004(043.3)

Онищенко І.В.
ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті обґрунтовано необхідність формування інформатичної компетентності майбутнього педагога як ключової складової професійної компетентності. Доведено, що інформатизація є важливим фактором формування інформатичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. Розкрито взаємозв’язки між інформатизацією освіти та формуванням інформатичної компетентності студента.

Інформатизація є необхідною умовою й пріоритетним напрямом розвитку системи освіти в Україні. На відміну від традиційної освітньої моделі, що базувалася на засвоєнні і відтворенні інформації, головною метою навчання в умовах інформатизації освіти є забезпечення можливості доступу до інформації та уміння її ефективно використовувати.

В умовах інформатизації освіти підвищуються вимоги до рівня інформатичної підготовки майбутнього фахівця. Важливим завданням реалізації новітніх концептуальних підходів до фахової підготовки майбутнього вчителя початкових класів в умовах інформатизації освітнього процесу є формування інформатичної компетентності. Це зумовлено змінами, що відбулися в початковій

школі, яка, починаючи з 2012 року, працює за навчальними планами відповідно до нового «Державного стандарту початкової загальної освіти».

Формування інформатичної компетентності як професійно-особистісної якості педагога – це складний, систематичний, цілеспрямований процес. Інформатична компетентність вчителя початкових класів включає знання, уміння і навички набуття й трансформації інформації в педагогічній діяльності для якісного виконання професійних функцій. Інформатична компетентність входить до складу ключових компетентностей, які дозволяють вчителю початкових класів приймати ефективні рішення в професійно-педагогічній діяльності, дають змогу оптимізувати процес навчання й виховання в школі, сприяють вихованню інформатичної культури школярів і підготовки їх до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [1, с. 45].

У процесі формування інформатичної компетентності майбутнього фахівця слід враховувати специфіку початкової освіти, багатогранність предметної спеціалізації дисциплін початкової школи, орієнтацію навчального-виховного процесу на учнів молодшого шкільного віку. Застосування ІКТ на уроках в початковій школі сприяє успішному і свідомому засвоєнню учнями навчального матеріалу, формування в них основ інформатичної культури.

Таким чином, маючи сформовану інформатичну компетентність як професійно-особистісну якість, що ґрунтується на знаннях, уміннях, досвіді в галузі інформаційних технологій, майбутній фахівець набуває можливості не тільки викладати інформатику в початкових класах на достатньому рівні, але й матиме додаткову можливість застосовувати отримані знання в процесі викладанні інших дисциплін початкової школи із використанням комп'ютерної техніки.

1. Співаковський О. В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі: навч.-метод. посіб. / О. В. Співаковський, Л. Є. Петухова, В. В. Коткова. – Херсон: Айлант, 2012. – 385 с.

Onishchenko I.

INFORMATIZATION OF HIGHER EDUCATION AS A FACTOR OF FORMATION OF THE INFORMATICS COMPETENCE OF THE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

The informatization of education is an important social and cultural factor of informatics competence formation of the teacher. Informatics competence of the primary school teachers includes knowledge, skills and techniques of getting information and its transformation during educational process for the qualitative performance of the professional functions. The informatization of the educational process allows to develop all the components of the informatics competence of the primary school teachers.

УДК 378.147.33

Осадчий В.В., Осадча К.П.
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті зосереджено увагу на аналізі ролі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) як сучасних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх спеціалістів, яка здійснюється в умовах вищого навчального закладу. На основі аналізу праць зарубіжних науковців подаються принципи інтеграції ІКТ в освітній процес. Наголошується на важливості студентоцентрованого навчання і запобіганню техноцентрованому навчанню. Автори звертають увагу на одну з провідних технологій сучасності: масових відкритих онлайн курсах (МВОК). Подано переваги МВОК, завдяки яким можлива їх інтеграція у навчальний процес ВНЗ. Зазначено можливі перешкоди інтеграції МВОК в освітню практику вищої школи.

Освіта нині є однією з найскладніших діяльностей у нашому суспільстві, в якому об'єм знань швидко збільшуються і тому їх осмислення і передача підростаючому поколінню займає багато часу, що не припустимо у сучасних економічних умовах. Спеціаліст із певним набором професійних компетенцій потрібен освіті зараз, а не через кілька років підвищення кваліфікації. Тому такі сучасні технології навчання як інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) доцільно використовувати у професійній підготовці майбутніх спеціалістів, прискорюють освоєння знань, допомагають їх збиранню, систематизації, класифікації, осмисленню і передачі у різноманітних зручних для кожної людини формах. Тут ми вважаємо за доцільне наголосити на тому, що завдяки розвитку технічного прогресу форми передачі і сприймання інформації на сьогодні є досить різноманітними: від спеціальних програм для екранного читання, мовних синтезаторів, тактильних

дисплеїв з брайлівській рядком, засобів виведення рельєфно-графічної інформації до рукавичок із системою розпізнавання мови жестів.

ІКТ можуть забезпечити більш гнучкі та ефективні шляхи для професійного розвитку фахівця, для підвищення кваліфікації, для підготовки і перепідготовку, підключити їх до світової спільноти професіоналів, глобальної скарбниці знань і досвіду, якою є Інтернет.

Сьогодні питання повинно ставитися не про впровадження чи використання ІКТ у професійній підготовці, а про інтеграцію ІКТ у освітній процес ВНЗ, що передбачає не лише використання техніки (персональні чи планшетні комп'ютери, комп'ютерні мережі, проектори, інтерактивні дошки тощо), а зміни у діяльності суб'єктів навчання. Фокус навчального процесу має бути на діяльності і технології навчання, а потім на можливостях, що надаються ІКТ для кращої організації цього процесу. Тобто інтеграція полягає не у кількості або різновидах використовуваних ІКТ, а у тому, як і чому вони використовуються.

Аналізуючи праці зарубіжних науковців (Гарднер Г.К. (Gardner H. K.)), Ерл Р.С. (Earle R.S.), Дюфельд Дж.А. (Duffield J. A.), Ертмер П. (Ertmer P.) та ін.) можна виділити принципи інтеграції ІКТ в освітній процес:

1. Технологія має передбачати процес. Технології є цінними ресурсами, але тільки за умов використання в процесі систематичного розвитку людської компетенції.

2. Інтеграція не має стосуватися лише аудиторних занять. Інтеграція включає в себе відчуття повноти або цілісність, необхідність подолання штучного поділу на користь об'єднання всіх основних елементів у процес, у тому числі технології викладання та навчання [1].

3. Зміни починаються з викладача, який має бути першовідкривачем у переосмисленні викладання та навчання, а також наставником для колег [2]. Викладач має скористатися цією можливістю, щоб переглянути сформовану практику і переосмислити своє викладання та навчання. Цей процес переходу від теорії до практики, від процесу до підходу, від використання технології до інтеграції включає в себе кілька ітерацій: використання існуючих практик, їх адаптація до власних потреб, надбання свого власного інтегрованого досвіду.

4. Важливо пам'ятати, що технологія не є предметом чи самоціллю [3]. Не доцільно використовувати технологію, яка не несе змістового навантаження. Наприклад, можна використовувати для проведення спільних досліджень онлайн документи на зразок Google Диск, проте доцільніше буде скористатися для цього спеціальними ресурсами, які мають засоби не лише для збирання інформації, а й для її представлення у наочному вигляді й аналізу (н-д, Globallab, Mendeley).

5. Викладачі повинні мати можливості для спостереження за моделями інтегрованого використання технологій, щоб проаналізувати і обговорити еволюцію ідей з колегами, співпрацювати з іншими для упровадження нових ідей у сфері навчання та викладання за допомогою ІКТ [4]. Викладач повинен мати вільний час, щоб планувати і дізнатися як інтегрувати технології у своїй викладацькій діяльності.

6. ІКТ мають відповідати цілям і стандартами освіти [5]. Викладачі мають обирати інтеграції технологій не стаючи на техноцентричний шлях надмірної акцентуації на технологіях без узгодження з навчанням і навчальною програмою.

Успішна інтеграція ІКТ у процес викладання вимагає зусиль від викладача і студента, які спочатку повинні вміти володіти певним ІКТ-засобом, а потім викладач дає установку на те як можна використовувати його під час вивчення певної дисципліни. За умов якісних інтегративних процесів, коли студент використовує ІКТ як інструмент для навчання або для підтримки спілкування з іншими людьми, змінюється роль студента: замість того, щоб виконувати пасивну роль отримувача інформації від вчителі, студент бере активну участь у навчанні. Він може виконувати змістовні і складні дослідні завдання разом з іншими студентами, здобуваючи спільно знання, що сприяє студентоцентрованому навчанню, де вчитель виступає як фасилітатор або керівник. Студенти мають можливість вирішити реальні проблеми, отримувати інформацію з Інтернет-ресурсів, спілкуватися з експертами, пробувати все нові засоби для отримання, аналізу, систематизації і передачі знань.

З усього різноманіття ІКТ-засобів можна виділити засоби для загального використання і засоби специфічні. Наприклад, електронна пошта, групи спілкування, середовища електронного

навчання, засоби спілкування (чати, форуми), обробки текстової, графічної, відео- та аудіо інформації, збереження файлів.

Нам хотіло б звернути увагу на такий сучасний тренд у освіті як масові відкриті онлайн курси (МВОК), які широко представлені у зарубіжному сегменті освіти, проте в Україні такий напрям лише починає розвиватися. Феномен МВОК полягає у тому, що будь-яка людина може безкоштовно отримати знання з різних галузей людської діяльності. Важливим фактом є те, що найбільш популярні платформи МВОК Coursera і edX спрямовані на надання усім бажаючим знань університетського рівня. Поява такого феномена як МВОК свідчить про структурні зміни усього освітнього процесу. На нашу думку, МВОК можна і доцільно використовувати у процесі професійної підготовки студентів різних спеціальностей. Проте слід наголосити на деяких специфічних особливостях і зробити певні зауваження. Корисним особливостями для використання МВОК у ВНЗ є їх відкритість і безкоштовність, подання актуальних знань (у якісно розроблених МВОК) у привабливому вигляді відео-формату, застосування спеціальних середовищ і віртуальних лабораторій для проведення практичних (лабораторних) робіт і досліджень, велика спільнота зацікавлених у темі людей, засоби ідентифікації користувачів під час проведення тестування, формулювання тестових питань з урахуванням компетентнісного підходу, переважна більшість курсів англійською мовою, що дозволить підвищити рівень оволодіння нею як студентами так і викладачами.

Науковці Костюк Ю. Л., Левин І. С. Фукс О. Л. зазначають ще такі особливості МВОК на прикладі Coursera: використання інтерактивних вправ сприяє підтримці інтересу і забезпечує можливість постійного повторення і тестування отримуваних знань, можливість багаторазового виконання завдань до досягнення достатнього рівня оволодіння окремою частиною навчального матеріалу дозволяє переходити до вивчення наступних частин курсу після засвоєння попередніх частин; взаємоперевірка звітів учасників при попередньому ознайомленні з методами оцінювання самостійної роботи сприяє більш глибокому розумінню навчального матеріалу [6].

Особлива цінність такої технології як МВОК більше полягає не у зручності й задоволенні від процесу навчання через Інтернет, що часто сприймається як розвага, а й у новизні і перспективності такої технології. ВНЗ можуть не лише використовувати готові МВОК університетів світу, а й розроблювати свої, тим самим презентуючи викладачів і ВНЗ у цілому по всьому світі. Не обов'язково створювані МВОК можуть базуватися на дисципліна ВНЗ. Вони можуть бути будь-якої наукової чи науково-популярної тематики, яка цікава викладачам навчального закладу. Створені і працюючі МВОК довозлять за умов їх якісної розробки залучити до обговорення з певних наукових тем велику кількість зацікавлених у ній людей, що підвищить у свою чергу професійній рівень викладача і дозволить студентам верифікувати отриманні у курсі знання. Як зазначають Рівз Т.С. (Reeves T. C.) та Хедберг Дж. Г. (Hedberg J. G.), основні педагогічні компоненти більшості МВОК засновані на загальній практиці викладання, тобто є лекції, дискусії, есе, і вікторини, тим самим ілюструючи перевагу нової технології над інноваційною педагогікою [7], і не відповідає принципу запобігання техноцентричносі у процесі інтеграції ІКТ в освітній процес.

Якісній інтеграції МВОК у процес навчання можуть завадити і такі аспекти: курси відкрити певний період часу, який не співпадає з термінами навчання у ВНЗ; не можливо розмістити власне розроблений курс без попередньої домовленості ВНЗ із провайдером послуг МВОК; подання більшості курсів іноземними мовами може звузити коло студентів, зацікавлених у використанні такої технології в навчанні; набір пропонованих завдань у курсу орієнтований на середній рівень знань, що може викликати труднощі у більш слабких студентів і швидку втрату інтересу до навчання у сильних.

Таким чином, інтеграція ІКТ як сучасних технологій навчання у процес професійної підготовки спеціалістів у ВНЗ являє собою новий підхід до підвищення якості викладання і навчання, розробки стратегії кращого оволодіння студентами як професійними так і загальними компетенціями. Поява нових технологій навчання, зокрема таких, які ґрунтуються на ІКТ, спонукає до нових пошуків шляхів їх інтеграції у навчально-виховних процес ВНЗ та осмислення змін, що відбуваються у суспільстві і освіті. Одним із таких ми вважаємо застосування МВОК для викладання дисциплін у ВНЗ так і для професійного самовдосконалення викладачів.

1. Earle R. The Integration of Instructional Technology into Public Education: Promises and Challenges / R. Earle // Educational Technology. – 2002. – Vol. 42, №. 1.– P. 5-13. [Electronic resource] // Access Mode: URL: http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic87187.files/Earle02.pdf. – Title from the screen.
2. Gardner H. K. The unschooled mind: How children think and how schools should teach / H. K. Gardner. – New York: Basic Books, 2011. – 352 p.
3. Duffield J. A. Trials, tribulations, and minor successes: Integrating technology into a preservice preparation program / J. A. Duffield // Tech Trends. – 1997. – 42(4). – P. 22–26. [Electronic resource] // Access Mode: URL: http://link.springer.com/article/10.1007%2FBF02818596. – Title from the screen.
4. Ertmer P.. Addressing first- and second-order barriers to change: Strategies for technology implementation / P. Ertmer. // Educational Technology Research and Development. – 1999. – 47(4). – P. 47–61. [Electronic resource] // Access Mode: URL: http://link.springer.com/article/10.1007/BF02299597. – Title from the screen.
5. Cradler J. Recent research on the effects of Technology on teaching and learning / J. Cradler, E. Bridgforth [Electronic resource] // Access Mode: URL: http://www.oten.info/conferences/jukes/research. – Title from the screen.
6. Костюк Ю.Л.Массовые открытые онлайн курсы – современная концепция в образовании и обучении / Ю.Л. Костюк, И.С. Левин, А.Л. Фукс // Вестник Томского государственного университета. Управление, вычислительная техника и информатика. – Вып. № 1 / 2014. – С. 89-98.
7. Reeves T. C. MOOCs: Let's Get REAL / T.C. Reeves, J.G. Hedberg // Educational Technology. – 2014. - Volume 54, Number 1. – P. 3-8. [Electronic resource] // Access Mode: URL: http://asianvu.com/bookstoread/etp/EdTech1-2-14.pdf. – Title from the screen.

Osadchiy V., Osadcha K.
MODERN EDUCATION TECHNOLOGIES: INTEGRATION PROBLEMS
This paper focuses on the analysis of the role of information and communication technologies (ICT) as a modern educational technologies in the professional training of future specialists at the territory of the higher educational institution. Based on analysis of the works of foreign scientists, the principles of integration of ICT into the educational process are provided. The paper also stresses the importance of education focused on the students and the prevention of the education focused on the technology. The authors draw attention to one of the leading technology of our time: massive open online courses (MOOK). MOOK advantages which make possible their integration into the university educational process are provided. Possible obstacles of MOOK integration into the educational practice of higher educational institutions are indicated.

УДК 372.893(043)
Папазова А.В.
Маріупольський державний університет

ВИКОРИСТАННЯ ЗОБРАЖЕНЬ У СЛАЙД-ЛЕКЦІЯХ З ІСТОРІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Розкрито можливості застосування зображень у слайд-лекціях на основі особистого досвіду викладання автором історичних дисциплін у вищій школі. Проаналізовано види зображень у залежності від завдань використання; тематики; способу, епохи та стилю створення; статичності чи рухливості. Зазначено про прийоми використання різних зображень для вирішення певних навчальних завдань.

Сучасні технології навчання передбачають, передусім, використання новітніх комп'ютерних технологій у викладанні. До них належать слайд-лекції, як аудіовізуальний спосіб представлення інформації, розділеної на кадри (слайди), із застосуванням програмно-технічних засобів. Слайд-лекції стали поширеним методом викладання навчального матеріалу з історичних дисциплін у вищій школі. Існує чимало рекомендацій щодо створення, підготовки, проведення та удосконалення слайд-лекцій [1]. Проте замало уваги в цих роботах приділено вивченню можливостей застосування зображень у слайд-лекціях. Тому мета роботи – проаналізувати види зображень і можливості їх застосування у слайд-лекціях.

Люди можуть зобразити все те, що бачать їх неозброєні і озброєні очі, а також те, що вони можуть уявити. Зображення – це образ, об'єкт, явище, що у різному ступені подібне (але не ідентичне) тому, що зображується. Гіпонімами зображення у такому значенні являються: малюнок, креслення, фотозображення, аерофотозображення, відео зображення, кінозображення, мікрозображення, полізображення, стереозображення.

Слайд-лекція як метод викладання дозволяє використовувати ті групи наочності, що входять у загальноприйняту класифікацію засобів наочності за їх змістом: природна монументальна наочність, справжні предмети матеріальної культури, спеціально виготовлена предметна наочність, образотворча наочність, умовно-графічна наочність. Технічним засобом навчання тут є комп'ютер і проектор.

Звичайно, під час слайд-лекції ми побачимо природну монументальну наочність, справжні предмети матеріальної культури, образотворчі художні твори лише на екрані, але доступ буде можливий до всіх пам'яток і шедеврів, зображення яких є в мережі Інтернет. До того ж, студенти можуть роздивитися пам'ятки з різних ракурсів, в режимі реального часу, коли це доступно за допомогою відео. Спеціально виготовлену предметну наочність ми також можемо детально роздивитися і створити на екрані комп'ютера задля вивчення технології виробництва в різні історичні епохи з подальшим виготовленням певного виробу на 3D-прінтері. Це також допоможе в методиці археологічних досліджень та археологічній практиці студентів-істориків. Аналіз і створення навчальних картин для викладання історії в середній школі на екрані комп'ютера допоможе у вивченні курсу «Методика викладання історії в школі».

Всі зображення, що застосовуються у слайд-лекціях з історії у вищій школі можна поділити на групи у залежності від: завдань використання; тематики; способу, епохи та стилю створення; статичності чи рухливості.

Завдання використання зображення у слайд-лекції можуть бути наступними: ознайомлення з зовнішнім виглядом (пам'яток архітектури, знарядь праці, історичних діячів тощо); детальне вивчення будови чи технології виготовлення, змін в різні історичні періоди тощо; повторення чи узагальнення навчального матеріалу; контрольні роботи; розвантажувальні слайди (зображення для відпочинку слухачів, передусім, фото та відео природного середовища певної країни); позначки, логотипи, символи, візерунки тощо для смислового (хронологічного) виділення частин (питань) лекції, чи для естетичного оформлення слайдів.

Теми зображень можна представити у такий спосіб: політичні події, військові дії, зовнішні відносини та міжнародні події, соціально-економічні явища і процеси та культурні досягнення. Причому ці зображення не повинні суперечити діючому законодавству про використання зображень та морально-етичним нормам, виробленим людством протягом його історії. Наприклад, до тематики політичних подій можна віднести такі види зображень: панорами засідань, зборів, з'їздів; виступи політиків; портрети політичних діячів; символіку держав та логотипи політичних партій і рухів; історичні документи; політичні карти світу, окремих регіонів і держав; споруди та речі за допомогою яких виконували свої обов'язки ті, хто мали владу і політичний вплив. Військові події можуть бути також зафіксовані на подібних видах зображень: панорамних видах битв і походів, картах, схемах боїв, малюнках чи фото зброї, відео військових операцій тощо. Соціально-економічні явища і процеси можуть бути представлені на схемах, діаграмах, графіках, в таблицях, на аерофотознімках (підприємства, об'єкти інфраструктури тощо). Прикладами тематики зображень з подій зовнішньої політики та міжнародних відносин можуть слугувати навчальні та художні картини протокольних і не протокольних зустрічей державних діячів, фото та відео підписання міждержавних договорів, проведення міжнародних форумів, роботи міжнародних організацій тощо. Окрім усебічно можливих зображень пам'ятників культури, до культурної тематики відносять фото та відео концертів, спортивних заходів, карнавалів, фестивалів, конкурсів, стереозображення, мікрозображення тощо.

Для слайд-лекції необхідні зображення, що створені у різний спосіб (малюнок, креслення, фотографія, стереофотографія, відео). Часто саме карикатура більше розповість про подію, ніж якісне відео. Зображення одного об'єкту чи події, створені у різний спосіб, зроблять розуміння історичного матеріалу більш глибоким. Зображення того самого об'єкту, виконані в різні епохи, допоможуть студентам краще зрозуміти певний історичний період, осягнути зміни в самому об'єкті, що сталися з часом. Найкраще в цьому допоможе відео та конструювання об'єкту на екрані. Зображення, виконані в різних стилях та за певними канонами, допоможуть вивчити культурні явища та процеси, народи та країни минулого більш детально, створять в уяві образ епохи у русі та змінах. Слайд-лекція – найкращій спосіб вивчення змін. Це досягається різними прийомами, в тому числі засобами інфографіки (графіки, діаграми, таблиці, схеми тощо), але найефективніший з них – накладання прозорих контурів зображень одне на одне, відділення та порівняння деталей на екрані.

Статичні зображення, окрім вже зазначених за способом створення, можуть бути розроблені на екрані комп'ютера у вигляді символів. Символи потрібні для позначення певних історичних явищ і процесів. Для цього створюють статичну чи динамічну композицію. Зображення для слайд-лекції, що передають рух (відео фрагменти, анімація тощо) необхідні, передусім для вивчення

історичних подій, епох, документів і пам'яток, військових дій та змін політичної карти. Особливо ефективним буде, наприклад, спільна слайд-лекція із здійсненням обговорення відео новітніх подій студентами різних університетів в режимі відео-конференції.

Отже, можливості використання зображень у слайд-лекціях з історії надзвичайно широкі. За умови використання всіх видів зображень під час курсу, забезпеченого слайд-лекціями, вони дозволяють розширити уяву студентів про події та явища, створити образи діячів, країн та епох, поглибити знання про історичні процеси. Так можна здійснити співпрацю викладачів і студентів різних університетів, покращити якість навчання та професійної підготовки.

1. Гагарина Д.А., Корниенко С.И. Чтение лекций по истории с использованием ИКТ [Електронний ресурс]. – Доступний з: vuz.exponenta.ru/PDF/FOTO/kaz/Articles/Gagarina. pdf; Statement on the fair use of images for teaching, research, and study. visual resources association [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://vraweb.org/wp-content/uploads/2011/01/ VRA_ FairUse_Statement_Pages_Links.pdf.

Papazova A.

USING OF THE IMAGES IN SLIDE-LECTURES IN HISTORY IN THE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The article reveals the prospects for using images in slide-lectures in history based on personal teaching experience which was described by the author who gives lectures in history in a higher education institution. The author also analyses the kinds of images depending on the purpose of their use and topic as well as on the means, epoch, design style, statics and motion. The article also singles out the approaches of using different images for achieving certain teaching goals.

УДК 378.147

Пастернак О.М.
Маріупольський державний університет

ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПЛАТФОРМИ НАВЧАННЯ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Пріоритетним напрямком створення сучасного інформаційного освітнього середовища є широке впровадження електронних технологій у навчальний процес. Застосування навчально-методичного комплексу дисципліни до складу якого входить дистанційний курс навчання активно сприяє модернізації навчального процесу. Платформа дистанційного навчання Moodle дозволяє організувати індивідуальний графік навчання студента, формувати вміння самостійно поповнювати та оновлювати знання, вести спрямований пошук необхідного матеріалу.

У світі розвитку та поглиблення наукових знань змінюється характер і зміст теоретичних курсів, змінюються підходи до викладання й вимоги до засвоєння. Орієнтація учбового процесу на особистість, яка розвивається самостійно, вимагає врахування індивідуальних особливостей студентів, надання їм прав вибору шляхів та способів навчання. Впровадження в практику навчально-методичного комплексу дисципліни, до складу якого входить дистанційний курс навчання, активно сприяє модернізації навчального процесу. Дистанційне навчання – це лише одна з можливих організаційних моделей, які реалізуються на базі електронного навчання; це сукупність технологій, що забезпечують доставку студентам основного обсягу матеріалу, інтерактивну взаємодію студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи в зручний для них час. В сучасних реаліях життя технології електронного навчання можуть застосовуватися в різних формах навчання. Створення дистанційних курсів напряму підготовки 8.04010601 „Екологія та охорона навколишнього середовища", поєднання їх з аудиторними формами викладання забезпечує можливість сполучення в освітньому процесі кращих рис навчання.

Успішне впровадження системи дистанційного навчання базується на виборі зручного програмного забезпечення, формування команди спеціалістів предметної області, фахівця підтримки системи навчання. Моніторинг практики використання електронного навчання дозволяє виділити систему Moodle (https://moodle.org), безкоштовну навчальну платформу, яка допомагає створити ефективне Інтернет-навчання на основі співпраці у власному середовищі. Середовище дистанційного навчання (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) має ергономічний інтерфейс для всіх категорій користувачів, який легко адаптувати для підготовки фахівців вищого навчального закладу певного напряму.

Дистанційний курс [1,2] складається з наступних елементів: інформаційний блок, теоретичний матеріал, методичні вказівки до виконання практичних робіт та самостійної роботи, система контролю знань. В інформаційному блоці розміщено елементи робочої програми курсу, навчальний план аудиторних занять, список рекомендованої літератури, типовий приклад переліку питань до поточної та підсумкової форми контролю знань. Навчальний матеріал курсу структурований відповідно до технології навчання, його розбито за змістом на логічно завершені теоретичні частини. Користувачеві інформація демонструється послідовно, існує можливість повернутися для повторного ознайомлення з навчальним матеріалом. Кожна навчальна тема завершується питаннями для самостійної підготовки до залікового модуля, посиланнями на базові та додаткові літературні джерела. Подібна структура дозволяє визначити не тільки оптимальну траєкторію вивчення матеріалу, але й зручний темп роботи.

Система Moodle забезпечує можливість проведення контролю знань у вигляді проходження тестів або виконання завдань. Застосування тестових завдань дозволяє визначити ступінь засвоєння змісту знань, з їх допомогою можна здійснювати поточний, підсумковий контроль знань студентів. Статистика результатів навчання дозволяє виявити індивідуальний індекс успішності кожного студента; визначити, чи відповідає форма дій даному етапу засвоєння, загальний індекс успішності групи. Спрямований контроль навчальної діяльності дозволяє викладачеві формувати одержувані знання, досягати поставленої мети навчання.

Сучасні інформаційні технології дають широкі можливості комунікації між студентом та викладачем. У межах дистанційного навчання це можуть бути вбудовані в платформу модулі обміну повідомленнями (форум, чат), електронна пошта, Skype. Планування навчання набуває зручного формату для обох учасників процесу. Графік вивчення тем вибудовується викладачем і студентом у рамках відведеного для курсу часу. Студент може вчитися в зручний для нього час і у зручному місці. Все це в сукупності створює сприятливі умови для розвитку пізнавальних здібностей студентів і активізації самостійної роботи.

Дистанційне навчання є одним з чинників інноваційного розвитку сучасної освіти, система «педагог - комп'ютерні інформаційні технології - студент» вирішує широкий спектр задач організації навчального процесу у ВНЗ України.

1. Дистанционный курс обучения «Химия жиров» / Пастернак Е.Н., Боровая М.В. // Комп'ютерні технології навчального і наукового призначення з хімії: тези доповідей IX Всеукраїнської науково-методичної конференції 11-13 квітня 2012р., м. Донецьк. – 2012. – с. 18.
2. Дистанційний курс навчання «Структурна хімія» / Мазур Л.М., Пастернак О.М. // Хімічні проблеми сьогодення: тези доповідей Сьомої Всеукраїнської конференції студентів, аспірантів і молодих учених з міжнародною участю 11-14 березня 2013р., м. Донецьк. – 2013. – с. 174.

Pasternak O.

USING OF THE DISTANCE LEARNING PLATFORM FOR THE ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK OF STUDENTS

The distance learning platform Moodle allows to organize an individual educational schedule for students, to form an ability to broaden and update the knowledge on their own, to conduct a directed search of the necessary material.

УДК 378:778.5(07)

Русаков С.С.
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ КІНО»

У матеріалі розглядаються філософські засади педагогіки конструктивізму і її сучасний стан. Особливу увагу звернено на досвід використання електронного навчального середовища «Moodle» в Інституті філософської освіти і науки НПУ імені М.П. Драгоманова. Автор розповідає про специфіку такого формату індивідуально-особистісного навчання у викладанні дисципліни «Історія кіно» для студентів І курсу.

Протягом останнього часу в освітній галузі активного використання набула електронна навчальна платформа «Moodle», назву якої можна дослівно перекласти як «Модульне об'єктно-

орієнтоване динамічне навчальне середовище». Система реалізує філософію «педагогіки соціального «конструкціонізму» і орієнтована, насамперед, на організацію взаємодії між викладачем та студентами [1]. Застосування цього філософського напряму в педагогічній практиці актуалізує загальну ідею конструювання – уявлення про те, що ми самі створюємо світ, в якому живемо. В рамках конструктивізму переважає уявлення про те, що ми не є пасивними суб'єктами, тому акцент ставиться на індивідуально-особистісному навчанні студентів, які власноруч формують свій навчальний простір. Крім того, в контексті цього напряму знання розглядаються як «конструкція», які вибудовуються і класифікуються в силу особливостей людського організму, когнітивних структур, дій і категорій мови.

Педагогіка конструктивізму припускає, що студент (учень) – активний суб'єкт, який самостійно створює свою власну систему знань, користуючись при цьому доступними йому джерелами знань. Роль вчителя (тьютора) в мотивуванні і підтримці своїх підопічних полягає головним чином в підготовці завдань для самостійного опрацювання, оцінюванні результатів їх виконання, коригуванні знань студентів тощо. Використання цих завдань сприяє формуванню в студента нових знань. Відповідно до основ суспільного конструктивізму, конструйоване знання найефективніше, коли студенти навчаються в співпраці. Це можливо тоді, коли студент працює в групі, ділячись досвідом і думками, і будучи відкритим для досвіду і думок інших [2]

Електронна платформа «Moodle підходить для організації традиційних дистанційних курсів, а також підтримки стаціонарного навчання, останнє активно використовується викладачами кафедри культурології Інституту філософської освіти і науки НПУ імені М.П. Драгоманова. Автором цих тез було адаптовано для системи керування електронними курсами кілька культурологічних дисциплін, що сприяло урізноманітненню навчальної діяльності студентів. «Історія кіно», «Масова культура як соціо-культурний феномен», «Прикладна культурологія» в контексті електронного середовища надало можливість студентам напряму «Культурологія» закріпити і поглибити знання отримані під час лекційного заняття. Пропонуємо розглянути досвід застосування системи управління навчальними матеріалами у 2014/2015 н.р. для викладання дисципліни «Історія кіно».

Для роботи було підготовлено шість презентацій і шість комплектів тестових завдань (від 20 до 40 запитань). Зважаючи, що зазначена дисципліна викладається на І курсі напряму «Культурологія», то це був перший досвід роботи студентів з електронним навчальним середовищем, тому інколи виникали різні проблеми (наприклад, студент не міг згадати пароль і логін, інколи система не завантажувалась на домашніх пристроях). Але загалом питання технічного характеру з боку студентів швидко вичерпались.

Система електронного навчання з «Історії кіно» була налаштована так, що після кожного лекційного заняття можна було завантажити презентацію. Це дало змогу студентам систематизувати і узагальнити нові знання. Якщо ж студент з якихось причин пропустив заняття, то вдома він мав можливість наздогнати частину матеріалу.

Перевагою в рамках зазначеної дисципліни системи Moodle, на нашу думку, є можливість використання тестових завдань. Ця форма роботи стала зручною як для студентів, так і для викладача, адже позбавила від «паперової роботи». Завдяки налаштуванню функції випадкових запитань і перемішування варіантів це в результаті дало значно ширший діапазон для перевірки знань, аніж це було б на роздруківці під час заняття в аудиторії.

Особливістю тестових завдань з дисципліни «Історія кіно» в системі Moodle викладачем було обрано чіткий дедлайн проходження тесту – протягом тижня після лекційного заняття.

Це вчить студента відповідальності і дисциплінованості, адже після зазначеного строку тест пройти неможливо, тому втрачається до п'яти балів. Досвід показав, що після того як оцінки за перший тест були виставлені в журнал академічної групи і тим, хто не пройшов тест перенесено нуль балів, вже другий тест пройшла майже вся група. Іншою особливістю є можливість двох спроб проходження тесту із зарахуванням кращої оцінки. Це реалізує положення сучасної особистісно орієнтованої парадигми освіти, що навчання не є самоціллю, а засобом розвитку здібностей і задатків, засобом його розвитку [3]. На нашу думку, це стимулює студентів до саморозвитку, а коментарі, які можна налаштувати в системі, якщо студент обирає неправильну відповідь пояснюють в чому полягає помилка, що сприяє уточненню знань. Велика вибірка

запитань і варіантів відповідей унеможливлюють повтор тестових запитань, тому позбавляє можливості підказок один одному.

1. Корень А.В. Использование электронной образовательной среды Moodle в создании интерактивных учебных курсов нового поколения [Електронний ресурс] / А.В. Корень. – Режим доступа: www.vvsu.ru/files/290E3B87-504F-422B-BBDB-ACFECA29E1A1.pdf
2. Методичні рекомендації по створенню тестових завдань та тестів у системі управління навчальними матеріалами MOODLE / В.П. Сергієнко, В.М. Франчук – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – 58 с.
3. Пустовойтов В.Н. Идеи педагогики конструктивизма и тактика личностно ориентированной парадигмы образования [Електронний ресурс] / Пустовойтов В.Н. – Режим доступа: http://www.emissia.org/offline/2011/1539.htm

Rusakov S.

THE USAGE OF E-LEARNING ENVIRONMENT IN THE PROCESS OF TEACHING THE COURSE "HISTORY OF CINEMA"

The article deals with philosophical principles of constructivist pedagogics and its current status. Particular attention is drawn to the experience of using e-learning environment "Moodle" at the Institute of Philosophical Education and Science of National Pedagogical Dragomanov University. The author tells about the specifics of such format of individual-personal training in teaching the course "History of Cinema" for first -year students.

УДК 004.65

Рябуха Ю.В.
Мариупольский государственный университет

РОЛЬ ВЕБ-САЙТА ВУЗА В ИНФОРМАЦИОННОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Освещается роль Веб-сайта в информационном пространстве. Рассматриваются факторы, влияющие на развитие образовательного пространства. Анализируются критерии эффективности ВУЗовских сайтов.

Рубеж XX-XXI стал временем бурного развития средств массовой коммуникации, что способствовало переходу к информационному обществу. Возникшая Всемирная паутина стала средством коммуникации между источниками информации, и способствует формированию виртуальной реальности. Причем в условиях активизации информационных потоков виртуальное пространство по своему влиянию приближается к объективной реальности. И тут на первый план выходят Интернет-сайты, которые структурируют и упорядочивают виртуальное пространство. При этом они выступают коммуникационными каналами, которые насыщают виртуальное пространство. Главной задачей сайтов является представление в информационном пространстве субъектов и объектов, функционирующих в различных сферах жизнедеятельности общества, в том числе и в образовании.

В условиях активизации информационных потоков особую значимость приобретает представительство в виртуальном пространстве субъектов образовательной сферы, что обусловлено особой ролью института высшего образования в обществе устойчивого развития. Элементом системы высшего образования, формирующим информационное общество является ВУЗ. Через Интернет-сайты он заявляет о себе в виртуальном пространстве, что дает ему возможность являться активным участником формирования информационного общества.

На процесс развития образовательного пространства Украины в наше время влияет целый ряд факторов. Прежде всего, следует отметить глобальные тенденции, которые связаны с вхождением в единое мировое информационное сообщество. Не меньшее влияние имеет и позиция украинского государства, которая выражается в часто изменяющейся образовательной политике, провозглашающей, тем не менее, демократическое развитие всех институтов общества. И еще один значительный фактор появляется в 2014 г. - провозглашение автономной деятельности ВУЗов, направленной на развитие и реализацию научного потенциала.

Сейчас уже нельзя представить ВУЗ без собственного официального Интернет-сайта, который выполняет не только репрезентативную функцию, как в конце прошлого века, но и напрямую связан с научной, образовательной, а также экономической деятельностью. Т.е. возникает прямая необходимость использовать сайт для решения насущных задач ВУЗа.

Эффективность вузовского сайта вузов не измеряется критериями полученной прибыли или размерами продажи. Для этого введено специальное понятие «юзабилити», которое подразумевает под собой простоту использования сайта и его полезность. Каждый год составляются международные рейтинги вузовских сайтов, которые влияют на количество студентов, поступающих в ВУЗ, а также на гранты и прочие инвестиции.

Наиболее известным и влиятельным сервисом, отслеживающим рейтинг ВУЗовских сайтов является Webometrics Ranking of World's Universities, который дважды в год оценивает присутствие ВУЗов мира на просторах сети Интернет, и публикует результаты в специальном рейтинге Webometrics [1].

Webometrics не оценивает качества образования предоставляемого в различных учебных заведениях, а только уровень представления ВУЗа в сети Интернет. При этом учитывается индексирование страниц сайта поисковыми системами, количество внешних ссылок на странице, ее цитируемость, а также количество файлов, размещенных на ней. Уровень посещаемости и дизайн не учитываются при выставлении рейтинга.

Согласно последнему рейтингу (февраль 2015 г.) среди украинских ВУЗов лидирующую позицию (как и в ряде предыдущих) занимает КНУ имени Тараса Шевченко. Ему отведена 937 строка в общемировом рейтинге, в который вошло 12 000 учебных заведений, что является довольно высоким результатом. Сайт Мариупольского государственного университета занимает в этом рейтинге 11894 место, но если сравнить его с предыдущими показателями, то прослеживается постепенный подъем вверх [1].

Современные ВУЗы становятся частью единой коммуникационной системы общества. Без Интернет-сайта процесс вхождения отечественных ВУЗов в мировое информационное пространство исключается.

1. Webometrics Ranking of World's Universities [Электронный ресурс] / Режим доступу: http://www.webometrics.info/. – Загл. с экрана.

Рябуха Ю.В.
Висвітлюється роль Веб-сайту в інформаційному просторі. Розглядаються чинники, що впливають на розвиток освітнього простору. Аналізуються критерії ефективності сайтів ВНЗ.
Ryabukha Y.
THE ROLE OF A UNIVERSITY WEBSITE IN THE INFORMATION SPACE
The article highlights the role of a website in the information space. Factors affecting the development of educational space are considered. Performance criteria of university websites are analised.

УДК 378.1
Субашкевич І.Р.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ВНЗ

Розглядаються основи та передумови застосування медіаосвітніх технологій у ВНЗ України. Розкриваються особливості введення та раціонального використання медіаосвітніх технологій у процесі формування особистості студентської молоді, аналізуються переваги їхнього впровадження.

Медіатехнології як основний елемент електронних освітніх ресурсів сьогодні ефективно інтегруються практично в усі навчальні дисципліни. Дидактично доцільне використання медіа в навчанні одночасно дає змогу досягти мети медіаосвіти та підвищити рівень вивчення конкретного предмета. Нові медіа сприяють використанню наочності (анімація, комп'ютерна графіка, моделювання), розширюють можливості зворотного зв'язку та індивідуальної роботи (технології віртуальної реальності), дають доступ до різноманітної інформації. Педагог при цьому має досліджувати і використовувати можливості конкретних медіа для свого предмета. Оскільки молодь так чи інакше проводить багато часу в контакті з медіа. Медіаосвіта використовує цей феномена для розвитку процесу пізнання та особистості загалом. [1].

Застосування медіаосвітніх технологій у навчально-виховному процесі ВНЗ є не лише доцільним, а й необхідним. Вони виконують такі основні функції: інформатизація навчального процесу (доступ до різних джерел інформації); активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів; підвищення мотивації студентів до навчання; інтерактивність навчання; моніторинг навчального процесу; підвищення ефективності засвоєння студентами навчального матеріалу; спонукання до творчої діяльності (підготовка презентацій з використанням комп'ютерних програм; участь студентів у відеоконференціях, робота з зарубіжними студентами і т. д.) [2].

Отже, медіаосвітні технології сприяють розвитку й саморозвитку особистості за допомогою ЗМІ, розширюють загальні, соціокультурні, професійні знання, комунікативні та творчі здібності студентів.

1. Литвин А.В., Робак В.Є. Завдання медіаосвіти в підготовці фахівців / А.В. Литвин, В.Є. Робак // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2013. – № 3. – С. 31 – 37.
2. Фатєєва Д.М. Теоретичні основи застосування медіаосвітніх технологій у вищих навчальних закладах / Д.М. Фатєєва // Наукові праці. Педагогіка. Випуск 176. Том 188 – 2012. – С. 32 – 35.

Subashkevych I.

MEDIA TECHNOLOGIES IMPLEMENTATION IN THE PROCESS OF THE HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

The article deals with the foundations and media-educational technologies use preconditions in the higher educational establishments of Ukraine. The peculiarities of introduction and efficient usage of media-educational technologies in the process of the student's personality formation are revealed. The benefits of the implementation are analyzed.

СЕКЦІЯ ІІІ
ВИЩА ШКОЛА: НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ І ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ

УДК 34:378(4)(043)
Атоян О.М.
Маріупольський державний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Стаття присвячена дослідженню шляхів удосконалення конституційного механізму реалізації освітньої політики у сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції. Надано авторські пропозиції щодо модернізації вітчизняного освітнього простору.

До найбільш важливих проблем розширення гарантій конституційного права на освіту ми вважаємо доцільним віднести:

1. Розширення повноважень органів місцевого самоврядування у галузі фінансування та матеріального забезпечення освітніх закладів. Значною мірою вирішення вказаної проблеми пов'язано з проведенням в Україні політичної та адміністративної реформ і становленням самоврядної моделі державного управління. Місцеве самоврядування є найближчою до громадян формою соціального управління, а тому відзначається більшою чутливістю до потреб територіальної громади. Розширення управлінських повноважень та матеріально-фінансових можливостей місцевого самоврядування є позитивним фактором для реалізації всього комплексу прав людини, включаючи і право на освіту.

2. Становлення державно-громадської системи освіти та управління освітніми закладами. Цей аспект розширення гарантій права на освіту пов'язаний як з залученням додаткових ресурсів для розвитку освітньої галузі, так і з нормативно-правовим забезпеченням участі в організації освітнього процесу споживачів освітніх послуг або їх представників. У першому випадку мова йде про законодавче оформлення максимально можливої за існуючих умов розширеної системи позабюджетного фінансування освітніх установ з боку юридичних та фізичних осіб. Найбільшою проблемою тут є узгодження на рівні закону потреб споживачів та виробників освітніх послуг. Практика показує, що проблеми з порушенням прав на освіту виникають тут у всіх сторін. Виробники освітніх послуг обмежені у своїх можливостях використання позабюджетних ресурсів, що негативно впливає на їх якість. Споживачі освітніх послуг часто виступають джерелом фінансування тих аспектів реалізації права на освіту, які загалом мали б отримати безкоштовно. Узгодження інтересів усіх суб'єктів права на освіту вимагає більш чіткого законодавчого регулювання вказаної сфери.

У другому випадку мають бути закладені законодавчі основи системи громадського самоврядування в освіті, яка доповнить жорстку систему державного управління галуззю, недостатньо чутливу до потреб індивідуальних та корпоративних суб'єктів права на освіту. Існуюче на сьогодні законодавство не гарантує в достатній мірі суб'єктам права на освіту достатніх важелів упливу на управління освітніми установами, вироблення освітньої політики керівництвом цих установ, а також органів державної влади та місцевого самоврядування. Результатом вад законодавства у цій сфері є рудиментарний характер громадських органів самоврядування в освіті, зокрема, чисто формальний характер функціонування опікунських рад освітніх закладів.

В обох випадках розширення законодавчих гарантій права на освіту має характер інституювання відносно нових для українського суспільства систем нормативно-правового регулювання освітньої діяльності. Хоча певні кроки до створення таких систем уже здійснені, перед маргінальним удосконаленням їх правових засад все ж, на нашу думку, слід віддати перевагу розробці комплексного законодавчого акту «Упровадження громадсько-державної системи управління та фінансування системи освіти в Україні» та на його основі – відповідних підзаконних актів на рівні галузевого міністерства та органів управління освітою на місцях.

3. Підтримка спонсорства та благодійництва в освітній сфері. У всьому світі спонсорські кошти є одним з головних ресурсів розвитку освіти. Зокрема, система опікунських (наглядових) рад освітніх закладів у низці розвинених країн функціонує саме на фінансовому фундаменті спонсорування їх діяльності приватними фізичними та юридичними особами. Спонсорське фінансування освіти значно розширює ресурси забезпечення права на якісну освіту, а також детермінацію діяльності виробників освітніх послуг потребами їх споживачів. Однак в Україні освітнє спонсорство має хоча і досить масовий, проте малозначущий для освіти характер, оскільки практично не підтримується стимулюючими законодавчими нормами.

На нашу думку, змістом законодавчого забезпечення функціонування освітнього спонсорства як механізму розширення гарантій права на освіту має стати наступне:

- податкові пільги, пропорційні витратам спонсорів на потреби освіти і детально диференційовані у залежності від значущості цих витрат;
- преференції у державних та муніципальних замовленнях суб'єктам освітнього спонсорства;
- преференції щодо включення до державних програм галузевого розвитку суб'єктів освітнього спонсорства;
- оприлюднення позитивної інформації про освітніх спонсорів державними засобами масової інформації та у програмах соціальної реклами.

4. Розширення можливостей суб'єктів громадянського суспільства щодо організації освітньої діяльності. Особливо це стосується корпоративної освіти, конфесійної освіти, нетрадиційних форм освіти тощо. Порівняння вітчизняної системи освіти з європейськими аналогами свідчить про значно вужчий спектр форм освітньої діяльності в Україні.

Це не може не позначитися на обсязі задоволення права на освіту українських громадян. Вирішення проблеми можливе за рахунок законодавчого перегляду і послаблення процедур акредитації та ліцензування освітньої діяльності.

Atoyan O.

IMPROVING THE CONSTITUTIONAL MECHANISM FOR IMPLEMENTING EDUCATION POLICY IN MODERN CONDITIONS

The article investigates ways of improving the constitutional mechanism for implementing education policy in modern conditions intergovernmental European integration. Provided by copyright proposals for the modernization of national educational space.

УДК 378(4)(043)

Баймуратов М.О.
Інститут законодавства Верховної Ради України

МІЖНАРОДНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СФЕРІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Стаття присвячена дослідженню сутності сучасних інтеграційних процесів у сфері освіти. Окремо проаналізовано особливості створення єдиного європейського освітнього простору з уніфікованими стандартами якості надання освітніх послуг.

Основу інтеграційних процесів в освітній сфері становлять інтернаціоналізація господарського життя, міжнародний поділ праці, посилення взаємозв'язку і взаємозалежності між окремими країнами, об'єднаннями держав, регіонами. Інтеграція передбачає узгодження державних інтересів на основі формування спільного економічного, науково-технологічного, інформаційного простору, а також створення з цією метою різних міжнародних об'єднань, організацій та органів.

Гармонізація в сучасному праві являє собою процес взаємодії двох правопорядків, результатом якого є перенесення або модифікація норм, принципів або інших компонентів одного правопорядку в інший, в нашому випадку норм європейського права в правову систему України. Тому першочерговим питанням при розгляді проблеми гармонізації законодавства України та Європейського Союзу є питання про визначення самого поняття «європейське право» та право Європейського Союзу і їх змісту.

Думається, що розуміння європейського права як регіональної міжнародно-правової системи є найбільш адекватним, оскільки воно охоплює різні його складові. Європейське право є частиною міжнародного права, зберігає всі його ознаки, але в силу особливо стрімкого і продуктивного розвитку міждержавних відносин на континенті воно знайшло більшу монолітність, ніж інші регіональні системи, набуло власні характеристики. Європейське право можна було б назвати «міжнародним правом Європи». На сучасному етапі розвитку вже сформувалися і продовжують формуватися ряд правових положень, які розділяються практично всіма суб'єктами європейського права, їх взаємним прагненням виробити спільне розуміння ключових принципів і норм. Такі принципи і норми в їх певному розумінні можна також позначити європейським правом, саме в такому розумінні європейське право використовується в цьому дослідженні. Ядром європейського права на сьогодні є право Європейського Союзу.

У контексті вивчення проблеми гармонізації права Європейського Союзу з законодавством окремих держав нам необхідно виокремити з корпусу норм, що складають цю правову систему, ту його частину, яка являє собою найбільшу цінність, є найбільш загальновизнаною в рамках європейського континенту, внаслідок чого утворює джерело досліджуваного впливу. Очевидно, що служити джерелом впливу одного правопорядку на інший може не всяка норма, а лише та, значимість і цінність якої визнається суб'єктом і об'єктом даного процесу в ході гармонізації.

Під джерелами впливу в рамках даного дослідження розуміються положення європейського права, що мають загальноєвропейське значення, а не документи, що їх містять, тобто джерела права, в юридичному розумінні терміну. У силу величезного розмаїття міжнародно-правових актів, їх систематичний розгляд не представляється можливим. Тому найбільш важливим, на нашу думку, є визначення самих положень, що складають джерела впливу. Такі положення містяться, як правило, одночасно у безлічі міжнародних актів різної юридичної природи.

У даному контексті європейське право розглядається під певним кутом зору, робиться спроба окреслити ту його частину, яка включає в себе найбільш важливі загальноєвропейські цінності, які вже отримали своє втілення і розвиток у законодавстві держав Західної Європи та на рівні європейських організацій, що застосовувалися протягом тривалого часу і стали, таким чином, визначеними стандартами, здатними бути об'єктом запозичення конституційними правопорядками держав, що співпрацюють з ЄС у тій чи інші мірі у сфері надання сучасних якісних освітніх послуг.

Baymuratov M.
THE INTERNATIONAL INTEGRATION PROCESSES IN THE AREA OF EDUCATION
The article investigates the essence of modern integration processes in education. Separately, the peculiarities of creating a single European educational space with unified standards of quality of educational services.

УДК 378(4)(043)
Бойко Ю.В.
Маріупольський державний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Стаття присвячена дослідженню сучасних тенденцій розвитку освітньої сфери в Україні. Аналізуються проблеми та перспективи удосконалення правового регулювання надання освітніх послуг на сучасному етапі.

Розвиток людства набуває сьогодні все більш динамічного характеру. Зміна ідей, знань, технологій відбувається скоріше, ніж зміна одного людського покоління. А це означає, що навчити людину один раз на все життя неможливо. Не тільки у школі, а й у найкращому університеті.

Тому, поряд з формуванням базових знань і відповідних умінь, перед сучасною освітою невідворотно постає необхідність навчити учня самостійно оволодівати новими знаннями, виробити потребу і здатність навчатися протягом усього життя, творчо і критично мислити. Ці завдання мають розглядатися як найвагоміші пріоритети діяльності навчальних закладів та оцінювання її якості. До них додамо ще одне не менш важливе – формування здатності використовувати здобуті знання у практичній діяльності.

Успішність реалізації цих завдань визначатиметься тим, наскільки швидко вдасться відповідно переорієнтувати громадську, науко-педагогічну думку, реалізувати такий підхід у навчально-методичній літературі та практичній діяльності вчителів та викладачів.

Очевидно, що розв'язання цілої низки освітянських проблем забезпечить курс держави на модернізацію соціально-економічної та культурної сфер.

Спеціалісти Міністерства освіти і науки України, вивчивши досвід європейських країн та адаптувавши його до наших традицій і реалій, запропонували Концепцію профільної школи, що передбачає істотні зміни у структурі загальної та середньої освіти. Метою даної програми є зменшення надмірного навантаження на учнів і викладачів.

Впровадження профільної середньої освіти є важливою складовою освітньої реформи в умовах глобалізації та євроінтеграції, підвищення уваги до розвитку людини в освіті. Для успіху процесу навчання дуже важливо створити такі умови, за яких максимально реалізувалися б індивідуальні можливості кожного учня. Щоб знання були більш затребувані в реальному житті, необхідно здійснювати диференціацію учнів класу вже в ранньому віці за інтересами і створювати можливості допитливим учням розвиватися одразу в декількох напрямах.

Управління освіти на місцях хоча і системно працюють над питаннями створення освітньої мережі для дітей з особливими потребами, забезпечення наступності щодо впровадження інклюзивного навчання, однак, незважаючи на всі намагання, через брак коштів досі не вдалося створити систему, яка допомагала би дітям з особливостями психофізичного розвитку почуватися повноцінними членами суспільства, а їхнім батькам реалізувати своє право на вибір навчального закладу за місцем проживання.

Ще одним із нагальних питань, які потребують додаткового доопрацювання є зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень випускників шкіл, і погодимось що, це одна з найбільш дискусійних тем у суспільстві за останні роки. На жаль, традиційна система оцінювання у школі продовжує мати низку негативних показників, серед яких «суб'єктивність» - не найгірша характеристика. Досить часто це першопричина виникнення особистісних конфліктів, душевних травм, зневіри у власних силах і здібностях (перелік можна продовжувати).

Минув період експериментів, і сьогодні вже стало звичним, що для успішного завершення шкільного навчання та вступу до вищого навчального закладу потрібно пройти незалежне оцінювання. Тому саме час обговорити подальші кроки в розвитку нової системи, яка була би здатна створити рівні умови для всіх випускників шкіл, які бажають вступити до вищих навчальних закладів. Тому подальшими кроками у розвитку системи незалежного оцінювання якості освіти має стати:

– слід поширити практику незалежного оцінювання не лише на випускників шкіл. Незалежне оцінювання має стати нормою основної форми оцінювання у школі — тематичного;

– необхідно передбачити підготовку фахівців з незалежного оцінювання у вищих педагогічних навчальних закладах. Такі фахівці мають володіти технологіями розроблення тестів, їх аналізу, визначення валідності тощо. Це дасть змогу створити цілком завершену систему незалежного оцінювання, починаючи від добору тестових завдань до їх використання та аналізу отриманих результатів;

– необхідно вирішити питання щодо пільги при вступі до вищого навчального закладу.

Нашим законодавцям варто, врешті-решт, зрозуміти, що не може бути пільг у здобутті освіти. На жаль, жодна політична сила в Україні не наважилася відмовитися від цього спадку, вважаючи чомусь, що таким чином забезпечується соціальна справедливість. Якщо йдеться про фахову та якісну вищу освіту, то людина, яка бажає її здобути, має першочергово працювати над власним розвитком, докладати необхідних зусиль для досягнення високого рівня освіти. І вищим проявом соціальної справедливості в питанні здобуття вищої освіти має стати створення системи добору до ВНЗ, орієнтованої на однакові для всіх абітурієнтів вимоги, що була б чіткою і зрозумілою для всіх.

Boyko Y.

MODERN TRENDS IN UKRAINIAN EDUCATIONAL SPACE

The article investigates the modern trends of education in Ukraine. The problems and prospects of improvement of legal regulation of educational services today.

УДК 378.4.014.242
Булатова О.В.
Маріупольський державний університет

РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В роботі розглянуто основні особливості розвитку процесів регіоналізації вищої освіти в контексті посилення глобальної інтеграції. Виділено північноамериканський, європейський та південно-східний освітні центри.

В умовах глобалізації інтенсивний розвиток потоків капіталу товарів, інформації, технологій призвів й до глобалізації ринку освітніх послуг, обсяг якого складає 50-60 млрд.дол. щорічно. Основна роль у побудові наукоємних економічних систем в розвинутих країнах належить вищій освіті.

Глобальна конкуренція за іноземних студентів постійно посилюється (особливо серед англомовних країн). В країнах Північної Америки і Західної Європи навчається 2/3 від загальної кількості іноземних студентів. Саме конкуренція між європейським та північноамериканським освітніми та науковими центрами визначатиме розвиток університетської освіти в умовах глобальної інтеграції.

Сьогодні в світі нараховується близько 3 млн. іноземних студентів [1, с.181]. Основні конкуренти на глобальному ринку освітніх послуг є США (табл.1). Університетська освіта США є однією з найбільш привабливих в світі. В американських університетах навчаються найбільша кількість іноземних студентів - 20% від загальної кількості студентів-іноземців. Внесок іноземних студентів до економіки США складає – 27 млрд.дол. У Великобританії здобувають вищу освіту 11% цієї категорії студентів. Замикають перелік країн-лідерів за обсягами іноземних студентів Китай (8%), Франція (7%), Німеччина (6%), Австралія (6%) [2, с.5].

Таблиця 1

Кількість іноземних студентів у загальній кількості студентів в окремих країнах

Країна	Кількість ВНЗ	Кількість іноземних студентів, тис.осіб	Питома вага іноземних студентів у загальній кількості студентів в країні,%
США	4726	886,0	4,0
Великобританія	860	435,5	18,0
Австралія	130	250,0	18,8
Канада	128	293,5	20,9
Франція	330	295,1	12,0
Німеччина	428	300,9	11,3
Китай	2788	356,5	1,0

К 2025 року за експертними оцінками міжнародна студентська мобільність суттєво зросте, а кількість іноземних студентів зросте майже втричі і становитимете понад 8 млн.осіб [3, с.37].

Країни Європи знаходяться у постійному пошуку нових підходів, теоретичного обґрунтування та впровадження у навчальний процес університетів інноваційних систем професійної підготовки студентів у контексті транснаціональних проблем вищої освіти. Регіональний інтеграційний процес, який відбувається в системі європейської університетської освіти і науки, ставить на меті наступні цілі:

– побудова європейської зони вищої освіти як ключового напряму розвитку мобільності громадян з можливістю працевлаштування;

– формування та зміцнення інтелектуального, культурного та науково-технічного потенціалу Європи, підвищення в світі значущості європейської вищої школи;

– постійне поліпшення якості, підвищення конкурентоспроможності випускників на ринку праці, раціональне поєднання академічної якості та прикладного характеру освітніх послуг;

– підвищення центральної ролі університетів у розвитку європейських культурних цінностей, в яких університети розглядаються як носії європейської свідомості;

– введення дворівневої системи підготовки фахівців з вищою освітою, системи сумісності, перезарахування і акумуляція кредитів, визначення та прийняття процедури визнання дипломів, оцінки і вимірювань академічних досягнень студентів, структури вчених ступенів, єдині органи – джерела норм, правил і процедур імплементації та розвитку Болонського процесу.

Серед основних факторів, що впливають на поширення міжнародної мобільності студентів, слід зазначити:

по-перше економічне зростання і збільшення персональних доходів в багатьох країнах;

по-друге, розширення державних програм фінансування навчання та лібералізація режиму студентських віз;

по-третє, недостатність пропозиції вищої освіти у країнах-походженнях студентів і,

нарешті, зростання престижності навчання в університетах розвинутих країн.

Країни є Азії найбільшими постачальниками іноземних студентів в світі, в першу чергу це стосується Індії, Китаю, Південної Кореї тощо (табл.2). Характерно, що й в перспективі саме ці країни будуть основними постачальниками іноземних студентів в світі [4, с.18].

Таблиця 2

Основні країни – постачальники студентів для навчання за кордоном та кількість іноземних студентів (тис.осіб)

країна	рік					Темп зростання,%
	2000	2005	2010	2020	2025	
Китай	218,4	437,1	760,1	1937,1	2973,3	11,0
Південна Корея	81,4	96,7	114,3	155,7	172,7	3,1
Індія	76,9	141,7	271,2	502,2	629,1	8,8

Посилення процесів регіоналізації в світовому господарстві вплинуло й на розвиток і посилення взаємодії країн – членів регіональних інтеграційних об'єднань в сфері освіти і науки. Серед найбільш успішних регіональних програм сьогодні є формування загальноєвропейського освітнього простору (в рамках Болонського процесу), створення північноамериканського освітнього простору, відповідні програми азійсько-тихоокеанського економічного співробітництва тощо.

Процес регіоналізації вищої освіти в умовах глобалізації виявляється довготривалим і складним, має свої перешкоди і загрози. Країни відрізняються розбіжностями у системі організації й рівнях національної вищої освіти, її традиціях тощо.

1.Global Education digests 2010. Comparing Education Statistics Across the World/ - Monreal: UNESCO Institute for Statistics. – 2010. – 277p.

2.Top Markets Report Education A Market Assessment Tool for U.S. Exporters\\U.S. Department of Commerce | International Trade Administration: Industry & Analysis, 2015. - July 2015. – 39c.

3. Wildavsky B. The Great Brain Race: How Global Universities Are Reshaping the World/ Ben Wildavsky. – Princeton: Princeton University Press. 2010.- 248.

4.Raychaudhuri A., Prabir D. Assessing Barriers to Trade in Education Services in Developing Asia - Pacific Countries: An Empirical Exercise/ Ajitava Raychaudhuri, Prabir De*// Asia-Pacific Research and Training Network on Trade Working Paper Series, No. 34, May 2007. – 57p.

Bulatova O.

REGIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION

The present paper examines the main features of the regionalization process of higher education in the context of strengthening global integration. The author also highlights the North American, European and southeast educational centers.

УДК 378.111(043)
Василькова Є.А.
Маріупольський державний університет

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ В УКРАЇНСЬКІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті розглянуто питання впровадження європейських орієнтирів до української вищої школи в умовах європейської міждержавної інтеграції та реформування освітньої сфери.

Сучасний етап розвитку держав, і світу в цілому, ототожнюється з інтенсивним наростанням інтеграційних процесів у всіх сферах життя і діяльності суспільства. Ці процеси потребують відповідних форм національної політики та економіки. Основна тенденція сучасної стабільної держави - це ідея правової, демократичної, соціальної держави, основною цінністю якої виступає народ. Україна є постсоціалістичної країною, і якщо наша держава вже взяла курс на сучасні світові тенденції розвитку демократичних держав, то громадянам ще необхідно переосмислити і усвідомити власну роль та значення в житті суспільства, а також почати діяти відповідно до власних переконань і цінностей.

Європа має багатий історичний досвід розвитку та становлення демократичного суспільства. У більшості європейських держав розроблено спеціальні навчальні курси та створено різноманітні навчальні підручники та посібники, діють науково-методичні центри, налагоджено відповідну підготовку вчителів для полегшення впровадження та сприяння здійсненню європейської інтеграції.

Одним із пріоритетів стратегічного розвитку України визнано інтеграцію нашої держави до Європейського співтовариства. За перспективною Програмою розвитку, яка розрахована на десять років, Україна має узгодити та наблизити свої соціально-економічні інституції до стандартів країн ЄС і зробити їх відповідними загальноєвропейським вимогам. Європейський вибір України зумовлений її геополітичним положенням і спільною історією формування та розвитку європейської культури.

Сучасна школа має сприяти розвитку демократичної культури, формуванню необхідних для проживання в європейському співтоваристві компетентностей, політико-правових і соціально-економічних знань. Пріоритети загальноєвропейської освіти полягають у наданні молодому поколінню знань про спільну європейську спадщину та практичних умінь адаптуватись до життя й навчання в різних країнах Європи, бути мобільними, соціально здібними, здатними до комунікації та захисту своїх прав [1].

Національна освіта, в епоху глобалізаційних та інтеграційних процесів повинна поєднувати в собі, як збереження самобутньої культури країни, її коріння, так і вдосконалення інноваційних методик навчання, направлених на підготовку особистості, здатної до життя в сучасному динамічно розвиненому світі. Ця подвійність освіти була відображена ще в Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») [2] (далі Програма). Основи, які були закріпленні цією Програмою свідчать про тісний взаємозв'язок цінностей українського державотворення й відродження культури з цінностями, які несуть з собою такі світові процеси, як глобалізація та інтеграція. Для досягнення поставлених в Програмі завдань, передбачалося створення якісно нового стану вищої освіти, її реальну конкурентноздатність, інтеграцію в міжнародний освітній простір, але при збереженні і розвитку досягнень і традицій власне української вищої школи, що законодавчо закріплене в Законах України «Про освіту» [3], «Про вищу освіту» [4], в актах Президента України і Кабінету Міністрів України.

Українська держава поступово наближається до високого рівня європейської освіти заснованої на українських культурних цінностях, плекає симбіоз національного та європейського. Але все ж таки, створює свою вищу школу, яка змогла б адекватно реагувати на всі європейські та світові зміни в цій сфері. Відновлює авторитет і престиж вищої освіти нашої країни.

1. Освіта.ua [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://osvita.ua/school/school_today/581/
2. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п/page

3. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1991. - №34. – Ст. 451.
4. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року/ / Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. - №37-38. – Ст.2004.

Vasilkova E.
THE EUROPEAN BENCHMARKS IN UKRAINIAN HIGH SCHOOL
In the article we can see the question of implementation of European benchmarks in Ukrainian high school in the conditions of European integration and reform of intergovernmental educational orbit.

УДК 34:378(4)(043)
Годованик Є.В.
Маріупольський державний університет

РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Стаття присвячена правовому дослідженню впливу сучасних процесів європейської міждержавної інтеграції України на правове забезпечення надання освітніх послуг та можливості реалізації права людини на якісну освіту.

Одним з аспектів оновленої Конституції України має стати забезпечення за європейськими стандартами конституційного права українських громадян на освіту. На нашу думку, ні Основний Закон, ні галузеве законодавство на сьогодні не в достатній мірі відображають значущість права на освіту та освітньої діяльності в українському суспільстві.

Сьогодні освітня галузь є складовою практично всіх матеріально-виробничих та духовно-практичних процесів і сфер життєдіяльності, що мають місце у сучасному українському суспільстві. Освіта є одним з найбільш потужних ресурсів соціально-економічного розвитку, фактором становлення ефективних механізмів державного та соціального управління, складовою становлення самоврядних механізмів функціонування міст та сіл України, найбільш потужним чинником розвитку культури, одним з пріоритетних компонентів модернізації країни на шляху до євроінтеграції. У ракурсі забезпечення прав людини освіта також є невід'ємною частиною практично всіх прав людини і громадянина, оскільки без достатнього рівня інтелектуального розвитку, компетенцій, навичок та знань людей неможливі реалізація та гарантування жодного права чи громадянської свободи. Відтак як конституційно-правове забезпечення процесів соціальної модернізації в Україні, так і конституційних прав і свобод у якості своєї складової передусім мають спиратися на певні правові механізми конституювання, захисту та гарантування права на освіту у різноманітних вимірах. Ми вважаємо доцільним виділення кількох основних напрямів розвитку права на освіту у цьому контексті.

По-перше, це конкретизація конституційних норм права на освіту у законодавстві та підзаконних актах. Мова передусім у цьому випадку йде про реалізацію записаних у Конституції України прав на освіту українських громадян через галузеве та загальне законодавство. Реалізація цього напряму правотворчості здійснюється передусім через розширення законодавчих гарантій права на освіту, а також через доповнення конституційних норм у цій галузі новими, які розширюють власне ті чи інші аспекти права на освіту: її доступність, обсяги, асортимент освітніх послуг тощо.

Що стосується розширення правових гарантій, то, на нашу думку, найбільш фундаментальне значення мало б реальне законодавче визначення нормативу фінансування освітньої сфери у відсотках від валового внутрішнього продукту країни. У багатьох розвинених країнах діє саме така правова норма, яка гарантує постійне нарощування фінансової основи права на освіту пропорційно темпам розвитку.

В Україні ця проблема є предметом серйозних дискусій. Чинне профільне законодавство передбачає таку норму, проте вона не виконується. З моменту виходу першої редакції Національної доктрини розвитку освіти, яка передбачала подібну норму, ця проблема знову стала як одна з головних серед механізмів реального гарантування права на освіту. Однак у процесі обговорення і прийняття документу ця норма була відхилена і не потрапила в остаточний варіант доктрини, а

відповідно не була закріплена законодавчо. Багато фахівців вважають, що у зв'язку з цим в Україні практично відсутнє законодавче забезпечення стабільності матеріально-фінансових гарантій права на освіту в масштабах країни, оскільки бюджетне фінансування галузі здійснюється фактично у ручному режимі і значною мірою залежить від пріоритетів урядовців та народних депутатів.

Результатом є те, що видатки на освіту в Україні продовжують здійснюватися за залишковим принципом, і їх ріст постійно суттєво відстає від темпів зростання валового внутрішнього продукту і обсягів державного бюджету. Подібна ситуація актуально чи потенційно створює ситуацію порушення найбільш фундаментального в сучасних умовах аспекту права на освіту для переважної більшості громадян України – права на доступність якісної освіти. Рівень фінансування пересічних державних освітніх закладів усіх рівнів не дозволяє гарантувати якісну освіту без стрімкого нарощування темпів реалізації необхідних для цього освітніх програм: комп'ютеризації, переходу на нові програми та методики навчання, збільшення оплати праці педагогів тощо. Нормативне закріплення фінансування освіти через прийняття відповідного законодавства є необхідною передумовою забезпечення гарантій права на якісну освіту. Звичайний стандарт такого нормативу у розвинених країнах складає 7-9 відсотків. Реальне бюджетне фінансування освіти в Україні в останні 2-3 роки знаходиться на рівні 5-6 %. Враховуючи потреби модернізації освітньої галузі в Україні і значно нижчий рівень якості освіти у порівнянні з європейськими стандартами, норматив бюджетного фінансування має складати не менше 10 % ВВП.

Отже, розглянувши вплив сучасних інтеграційних процесів на правове забезпечення надання освітніх послуг в Україні, можна дійти до загального висновку про те, що інтернаціоналізація вищої освіти є ознакою сучасних тенденцій удосконалення правового забезпечення надання освітніх послуг, адже відображає сучасні тенденції створення єдиного європейського освітнього простору з метою запровадження уніфікованих стандартів якості освіти та посилення взаємного обміну досягненнями в організації наукової діяльності та навчального процесу на рівні органів публічної влади та навчальних закладів. За сучасних умов європейської міждержавної інтеграції України виникає необхідність суттєвого вдосконалення правового забезпечення надання освітніх послуг з метою задоволення зростаючих потреб людини, соціальних груп і суспільства в цілому щодо отримання достатніх знань та навичок, злагодженого функціонування всіх інститутів освітнього простору, що є головною передумовою демократичних трансформацій, створення ефективної системи забезпечення реалізації прав та свобод людини і громадянина у сфері надання та отримання освітніх послуг.

Hodovanyk Y.

THEIMPACT OF EUROPEAN INTEGRATION FOR PROCURING OF EDUCATIONAL SERVICES

The article investigates the influence of modern processes of European integration of Ukraine on interstate legal provision of educational services and the possibility of realizing the human right to a quality education.

УДК 378.011(477) (043)

Загородня Н.В.
Маріупольський державний університет

ЩОДО АДАПТАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИМОГ (В КОНТЕКСТІ ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИЩУ ОСВІТУ»)

З метою сприяння подальшій успішній інтеграції України до Європейського Союзу, сьогодні існує невідкладна необхідність в здійсненні практичних та рішучих кроків в напрямку впровадження та реалізації реформи вищої освіти. В дослідженні визначено необхідність адаптації вищої освіти в Україні до європейських вимог в умовах трансформації суспільства та переходу країни на євроінтеграційний шлях розвитку. Проаналізовано Закон України «Про вищу освіту», який сприяє інтеграції вищої освіти України у європейський освітній простір, підвищує якість вищої освіти та ефективність діяльності вищих навчальних закладів, надає їм реальної автономії, розширює доступ до здобуття вищої освіти громадянами України, їх мобільності на європейському просторі вищої освіти, спрощує процедуру визнання українських дипломів та кваліфікацій за кордоном, підготовку фахівців, конкурентоздатних на ринку праці.

За умов глобалізації суспільного розвитку, що характеризується переходом людства до високих економіко-технологічних укладів, основаних на інтелектуальному потенціалі, зростає

роль вищої освіти як стратегічного резерву та головного чинника соціально-економічного розвитку держави. Тому для успішного цивілізаційного поступу України, забезпечення її конкурентоспроможності у світі, збереження суверенності української нації нагальною є потреба в докорінній модернізації національної вищої школи задля підвищення її якості і внеску в інноваційно-інтелектуальний потенціал країни, та прискорення європейської інтеграції в контексті Болонського процесу [1].

Враховуючи невідкладну необхідність в здійсненні практичних та рішучих кроків в напрямку впровадження та реалізації реформи вищої освіти на основі європейських стандартів та передового світового досвіду відповідно до Болонських принципів, 01 липня 2014 року був прийнятий новий Закон України «Про вищу освіту», метою якого є забезпечення дієвого правового регулювання відносин у сфері вищої освіти, створення умов для інтеграції вищої освіти України в європейський освітній простір, що у свою чергу призведе до розширення доступу до здобуття вищої освіти громадянами України та підвищення її якості, надання реальної автономії вищим навчальним закладам [2, с. 203].

Закон України «Про вищу освіту» (далі – Закон) визначає сучасні аспекти розвитку вищої освіти в європейському освітньому просторі і спрямований на модернізацію вищої освіти України відповідно до європейської практики та потреб інноваційного розвитку економіки. В Законі надано визначення таких нових термінів: «автономія вищого навчального закладу», «академічна свобода», «європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС)», «кредит ЄКТС», «освітній рівень вищої освіти», «сталий фонд (ендавмент)» та інші [3]. Законом розширено права громадян на доступ до вищої освіти. Структура вищої освіти адаптується до європейського освітнього простору, що створює умови для гарантування взаємного визнання дипломів, академічної мобільності та здобуття освіти впродовж життя. Запроваджуються такі освітні рівні вищої освіти: початковий, перший, другий, третій. Передбачено такі освітньо-кваліфікаційні ступені: молодший спеціаліст, бакалавр, магістр, запроваджується освітньо-науковий ступінь доктора філософії та зберігається як національна особливість науковий ступінь доктора наук. Вищі навчальні заклади класифікуються за типами, а не за рівнями акредитації, що також відповідає європейським традиціям.

Конкретизовано поняття державного стандарту вищої освіти як сукупності результатів навчання особи та передбачено участь організацій роботодавців у розробленні державних стандартів. Унормовано повноваження вищого навчального закладу щодо визначення змісту освіти, науково-методичного та навчально-методичного забезпечення навчально-виховного процесу з дотриманням принципу автономії і академічних свобод. Визначені механізми зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості освіти, передбачено створення незалежних агенцій зовнішнього забезпечення якості освіти. Запроваджено електронне навчання як форму організації навчального процесу у вищому навчальному закладі. Унормовано здійснення практичної підготовки студентів.

Значно розширено автономні права вищих навчальних закладів, зокрема щодо затвердження навчальних планів і програм, самостійного видання підручників і посібників, прийняття рішень про використання в навчальному процесі зарубіжних видань, розпорядження власними надходженнями тощо. Вищим навчальним закладам, які мають статус університету, академії, консерваторії, надано право присвоювати освітньо-науковий ступінь доктора філософії, вчені звання старшого наукового співробітника та доцента. На законодавчому рівні закріплено статус дослідницьких університетів, яким надано право присвоювати науковий ступінь доктора наук та вчене звання професора.

Удосконалено процедуру обрання, затвердження та звільнення з посади керівника вищого навчального закладу. Розширено права органів студентського самоврядування. Законопроектом передбачено, що засновники вищих навчальних закладів не мають права обмежувати автономні права закладу, гарантовані Конституцією та передбачені законами України.

Значно розширено права осіб, які здобувають вищу освіту, у тому числі на вибір навчальних дисциплін та вступ на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра на основі рівня бакалавра з іншої галузі знань. Удосконалено процедури ліцензування і акредитації, усунено їх дублювання.

Окрема стаття законопроекту стосується академічної мобільності студентів та докторантів. Нею передбачено, що вищий навчальний заклад може визнавати і зараховувати кредити, здобуті під час навчання в іншому навчальному закладі, за результатами навчання.

Згідно законопроекту розширено повноваження Вченої ради вищого навчального закладу, яка приймає рішення про визнання дипломів про вищу освіту, виданих за кордоном за галузями знань та освітніми рівнями, в яких вищий навчальний заклад має ліцензію, та встановлює розмір оплати праці зарубіжних вчених, запрошених для проведення навчальної та наукової діяльності.

Таким чином новий Закон запровадив досить революційні зміни у системі освіти і науки України. Але, незважаючи на досягнення освіти, які забезпечує нова соціо-політична система України, вона ще не забезпечує потрібної якості. Це зобов'язує глибше аналізувати тенденції в європейській та світовій освіті. Участь вітчизняної системи вищої освіти в євроінтеграційних перетвореннях має бути спрямована лише на її розвиток, набуття нових якісних ознак, а це можливо тільки шляхом проведення модернізації нормативно-правової бази вітчизняної вищої освіти та створення програми послідовного зближення її з європейським освітнім і науковим простором.

1. Болонський університет. Велика хартія університетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.magna-charta.org/home.html
2. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Ч.3. (Досвід ТНПУ ім. В.Гнатюка) / За ред. В.В. Грубінка. – Тернопіль: Вид.ТНПУ ім В.Гнатюка, 2005.-С.207.
3. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 року // Відомості Верховної Ради України . – 2014. – № 37-38. – Ст. 2004

Zahorodnya N.

ON THE QUESTION OF THE ADAPTATION OF HIGHER EDUCATION TO THE EUROPEAN STANDARDS (IN THE CONTEXT OF THE ADOPTION OF THE LAW OF UKRAINE "ON HIGHER EDUCATION")

In order to facilitate further successful integration of Ukraine into the European Union, today there is a need for practical and decisive steps towards the introduction and implementation of the reform of higher education. The study identified the need to adapt higher education in Ukraine in the transformation of society and the country's transition to euro integration path of development. Analyzed the Law of Ukraine "On Higher Education", which facilitates the integration of higher education in Ukraine in the European educational space, improves the quality of higher education and the effectiveness of higher education institutions provides them with real autonomy, expanding access to higher education for the citizens of Ukraine, their mobility in the European space Higher Education, simplifies recognition of Ukrainian diplomas and qualifications abroad, training, competitive on the labor market.

УДК:378.14 (043)

Лазарева А.П.
Маріупольський державний університет

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

В тезах доповідей розкрито історична ретроспектива Болонського процесу. Визначено основні цілі Болонського процесу та перераховано інструменти, які використовуються в даному процесі. Наведено основні заходи, які визначило Міністерство освіти і науки після підписання Болонської декларації.

Сучасні інтеграційні процеси все більше охоплюють різноманітні галузі та сфери діяльності. Сьогодні Україна чітко реалізує заходи спрямовані на інтеграцію освітньої сфери до Європейського суспільства. Тому одним із важливих та значних кроків стало впровадження у вітчизняних вищих навчальних закладах Болонського процесу. Враховуючи значну радикальність змін, які відбулись з моменту реалізації основних положень Болонського процесу, розглянемо його детальніше.

У червні 1999 року представники 29 європейських краї підписали Болонську декларацію, в якій зафіксували основні принципи процесу реформування Європейського простору вищої освіти, а саме: прийняти систему легко зрозумілих та і порівнюваних ступенів; запровадити систему вищої освіти, яка ґрунтується на двох основних циклах (бакалавр, магістр); запровадити систему кредитного трансферу, подібну до ЄКТС; сприяти мобільності студентів, викладачів і науковців; сприяти європейській співпраці із забезпечення якості; сприяти Європейському виміру у вищій освіті (у контексті розроблення навчальних планів і міжінституційної співпраці). [1]

Основними цілі які поставлено перед Болонським процесом є: Європейська кооперація, щодо забезпечення якості життя; запровадження легко зрозумілих та порівнюваних освітніх ступенів, для забезпечення конкурентоздатності на європейських ринках праці; навчання впродовж життя.

До інструментів Болонського процесу відносять: [1]

1. Запровадження трициклічної системи вищої освіти.
2. Використання ЄКТС, як системи накопичення та трансферу кредитів.
3. Сприяння мобільності студентів, викладачів та науковців.
4. Міжнародна співпраця у створені навчальних програм, реалізації схем мобільності, створення інтегрованих навчальних програм – Європейський вимір.
5. Рамка кваліфікації ЄПВО, національні рамки кваліфікацій.
6. Додаток до диплому європейського зразку.
7. Визнання попереднього (неформального) навчання.
8. Докторські студії, зв'язок (синергія) Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору.
9. Використання Лісобонської конвенції як основного інструменту визнання кваліфікацій.
10. Збільшення автономії університетів, зростання ролі студентства та інших стекхолдерів.

Після підписання Україною у 2005 році Болонської декларації почалися значні зміни у освітньому процес. Так Міністерство освіти і науки підготувало масштабний план реалізації Болонської декларації, який охоплює шість базових напрямів:

введення загальноєвропейської прозорої і доступної системи порівняння освітніх кваліфікацій (ступенів);

- введення двоступеневої системи вищої освіти;
- створення єдиної системи загального заліку періодів і обсягів навчання;
- подолання перешкод мобільності студентів, викладачів та адміністративного персоналу університетів;
- налагодження співробітництва у створенні загальноєвропейської системи критеріїв і методів оцінювання якості освіти;
- пропаганда європейського виміру вищої освіти, передусім у таких сферах, як навчальні програми, інституціональне співробітництво та розвиток програм, які поєднують навчання, дослідження і практику. [2].

Таким чином, після підписання Болонської декларації розпочинається процес істотних змін у вищих навчальних закладах, як Європейських країн та і України зокрема. Однак, Україні ще необхідно значно пристосовувати як законодавчу базу так і сприйняття суспільства даного процесу.

1. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю.М. Рашкевич. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.
2. Матюх С.А. Особливості інтеграції вищої освіти України до Болонських стандартів / С.А. Матюх // Вісник Хмельницького національного університету, 20011 – № 5. - Т.1. – С. 30-35.

Lazareva A.

BASIC SITUATION BOLONSKOHO PROCESS.

In theses disclosed Historical Retrospective of the Bologna process. The main objectives of the Bologna process and lists the tools that are used in this process. The basic measures that determined the Ministry of Education after the signing of the Bologna Declaration.

УДК 378.09: 811.1

Мисечко О.Є.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ З МОВНОЇ ОСВІТИ У ПІДГОТОВКУ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

У статті тезово відзначаються важливі віхи у процесі впровадження у вітчизняну практику викладання іноземних мов європейських освітніх цінностей формування плюрилінгвальної особистості й міжкультурного підходу. Наголошується на ролі документів Ради Європи з навчання, викладання й оцінювання мов у наближенні цілей і змісту професійної підготовки вчителя у вищій школі України до втілення в іншомовну освіту уніфікованих європейських стандартів. Окреслюються деякі важливі моменти розвитку професійної підготовки вчителя в цьому напрямі.

Сучасна європейська політика міжмовної і міжкультурної взаємодії, закладена у Європейській Культурній Конвенції (Париж, 19 грудня 1954 р.), має вже понад півстолітню історію. Розпочата з метою досягнення кращого взаєморозуміння та більшої єдності між країнами Європи і спрямована на підтримку вивчення мов, історії і культури інших країн та своєї спільної культури, вона розвинулася у фундаментальні концепції формування плюрилінгвальної особистості в мультилінгвальному середовищі й міжкультурного підходу у вивченні мов. Відбулася диференціація понять «плюрилінгвальність» і «мультилінгвальність»: плюрилінгвальність розглядається в сучасних документах Ради Європи як властивість особистості володіти на різних рівнях компетентності іншими мовами, крім рідної; мультилінгвальність атрибується як характеристика географічного регіону, як великого, так і маленького, де набули поширення дві і більше різновидностей мов, навіть якщо мешканці цього регіону залишаються монолінгвальними. Була розроблена спільна загальноєвропейська основа для побудови національних навчальних планів, програм, іспитів, підручників з навчання іноземної мови і культури та відповідної професійної підготовки вчителя мови. Нині діяльність Європейської Ради з культурного співробітництва (EDCC), Європейського Центру Сучасних Мов (ECML) має на меті підтримувати національну й міжнародну співпрацю урядових та неурядових інституцій, дотичних до розвитку методів навчання й оцінювання в галузі вивчення й викладання сучасних мов, а також до створення й застосування навчальних матеріалів.

В Україні співпраця з європейськими установами, організаціями, видавництвами, спілками викладачів мов здійснюється активно і багатовекторно як у сфері навчання мов, так і в підготовці педагогічних кадрів. Протягом 90-х рр. XX ст. вона фокусувалася на ознайомленні вже працюючих і майбутніх вчителів мов з новітньою комунікативною методикою навчання, інтерактивними навчальними технологіями, формуванні в них нового бачення змісту й характеру уроку іноземної мови, популяризації автентичних навчальних підручників з мови, створенні ресурсних центрів навчально-методичної і культурознавчої літератури, поширенні досвіду викладання через програми обміну шкільними вчителями й стажування викладачів вищих навчальних закладів.

Початок XXI ст. позначився у Європі завершенням багаторічної роботи над проектом й офіційним виданням у 2001 р. Рекомендацій Ради Європи з навчання, викладання й оцінювання мов (Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment – скорочено CEFR) і проголошенням цього року як Європейського Року мов. З того часу 26 вересня кожного року відзначається як Європейський День Мов. В Україні загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти були одразу інкорпоровані у нову шкільну програму з іноземних мов (2001, 2004) і в академічні програми професійної підготовки вчителів мов, що виразилося, зокрема, в оновленні цілей і змісту навчання іноземної мови на ґрунті компетентнісного підходу з метою оволодіння компетенціями міжкультурного іншомовного спілкування в контексті «полілогу культур»; введенні уніфікованих загальноєвропейських рівнів володіння мовними, мовленнєвими та іншими компетенціями; активізації розробки вітчизняних підручників з іноземних мов, відповідних новій компетентнісній освітній парадигмі; відображенні цих інноваційних змін у змісті підготовки вчителя іноземної мови. Проте якщо Радою Європи було одразу в 2002 р. прийнято рішення на основі детально розроблених у CEFR дескрипторів для різних компетенцій і послідовних рівнів оволодіння ними встановити загальноєвропейські індикатори мовної компетентності, то в Україні обмежилися лише декларацією про відповідність результатів оволодіння іноземною мовою у початковій, основній і старшій школі певному рівню Європейських рекомендацій з мовної освіти.

Вважається, що прийняття спільної для усього європейського освітнього простору мовної політики дало поштовх до переходу від рівня абстрактної вербалізації поняття «різноманітність» як демократичної цінності до рівня внутрішнього усвідомлення цієї цінності кожним мовцем, оскільки була закладена основа, що сприяла розвитку багатомовної особистості. Відбулася актуалізація ідеї, що мовна й культурна різноманітність збагачує європейський континент і має бути підтримана усіма освітніми засобами, а якомога більш раннє знайомство дитини з іншими мовами сприяє розширенню її мовного репертуару й демократизації суспільства. У цьому загальному контексті у масову шкільну практику в Україні було запроваджено вивчення однієї іноземної мови з 2-го класу, а з 5-го класу стало можливим вивчення другої мови. Активізувалася

підготовка вчителів іноземних мов для початкової школи. Почала розроблятися методика навчання другої іноземної мови з врахуванням умінь з першої. У підготовці вчителя мови з'явився новий акцент – необхідність формування в учнів діяльнісних соціокультурних комунікативних компетенцій, що прийшли на зміну переважно знаннєвому лінгвокраїнознавчому компоненту.

Подальше ознайомлення української педагогічної громади з особливостями європейської мовної практики ввело в обіг поняття «Європейське мовне портфоліо» (European Language Portfolio) як інструменту підтримки плюрилінгвальності в оволодінні мовами, посилення особистісного спрямування навчального процесу, автономності учня, його здатності до самостійного аналізу, виявлення стандартизованого рівня своїх досягнень у різних мовах й оцінювання своїх знань, умінь, особистісних ставлень. Європейське мовне портфоліо, крім того, фокусує увагу на міжкультурній освіті мовця, його досвіді спілкування з носіями інших культур, побудові перспектив міжкультурних контактів. Проте попри активне поширення інформації про цей інструмент, розроблення методичного супроводу до його використання, Європейське мовне портфоліо й досі розглядається вітчизняними вчителями-практиками як елемент школи майбутнього, а не реальне практичне знаряддя сьогодення.

Не меншу практичну цінність для підготовки в Україні учителів мов європейського формату має і так зване Європейське професійне портфоліо майбутнього вчителя мови (EPOSTL). Воно розроблялося протягом 2004−2006 років міжнародною групою фахівців на замовлення Європейського центру сучасних мов при Раді Європи (м. Грац, Австрія) і позиціонувалося розробниками як інструмент розвитку творчих здібностей, індивідуальності і професійної рефлексії у ході підготовки педагога.

Серед інших векторів руху вітчизняної практики підготовки вчителя іноземної мови у напрямі європейських стандартів можна вказати на необхідність більш детального їх ознайомлення з базовими нормоутворюючими документами щодо мовної політики Ради Європи, європейськими стандартизованими мовними тестами, діяльністю європейських організацій вчителів і викладачів мов, автентичною методичною літературою. Справою великої ваги є також співпраця і взаємний обмін вищих мовних шкіл України з аналогічними європейськими академічними інституціями.

Misechko O.

IMPLEMENTATION OF EUROPEAN DOCUMENTS ON LANGUAGE EDUCATION IN TRAINING TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES IN UKRAINE

The paper briefly points out some important milestones in the process of implementation in the domestic practice of teaching foreign languages of such European educational values as plurilingual speaker and intercultural approach. The role of Council of Europe documents about learning, teaching and assessment of languages in approximation of the objectives and content of training teachers in higher education institutions in Ukraine towards unified European standards in foreign language education is emphasized. The paper also outlines some of the important steps of teacher training in this direction.

УДК 342.4(043)

Могілевський В.С.
Інститут законодавства Верховної Ради України

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Стаття присвячена розкриттю сутності місцевого самоврядування як категорії сучасного українського конституціоналізму. Наголошується на розумінні муніципальної влади як самостійного виду публічної влади, що потребує належної конституційно-правової регламентації у національній правовій системі.

Місцеве самоврядування (далі – МСВ) у сучасному світі виступає як складний соціальний феномен і правова інституція, що знайшла своє закріплення в конституціях переважної більшості держав-членів міжнародної спільноти. Проте, не дивлячись на конституційну легалізацію МСВ, на думку М.О. Баймуратова, має місце амбівалентний підхід до нього з боку держави, який знаходить свій прояв в наявності постійної дихотомії «централізація – децентралізація» по відношенню до компетенційних повноважень його суб'єктів і органів.

Природа такого протистояння міститься в історичних пропілеях МСВ, яке будучи загальною історичною спадщиною людства, в процесі свого розвитку і досвіду у непростих і іноді антагоністичних взаєминах з центральною владою отримало настільки важливе значення для громадянського суспільства, що центральна влада, рано чи пізно, але об'єктивно відступає перед його живучістю і рішучістю функціонувати на території держави в повному і належному обсязі і формує для нього відповідний і належний конституційно-правовий і нормативно-правовий простір.

Секретом такого успіху МСВ є його особливе значення для людської цивілізації. По-перше, МСВ з'явилося задовго до державності ще в первісному соціумі в рамках первісної общини, поява якої пов'язана з екзистенційними (життєвими) домінантами необхідності колективного існування і функціонування людей перед зовнішніми погрозами. Потім цей соціальний інститут формується в грецьких містах-полісах, де з'являються перші структуровані елементи і інститути публічної влади (міський парламент, чиновники, глава міста-держави, армія, громадяни тощо), які стають прообразом державних інституцій і, фактично, передвісником державності. Підсилює колективістські публічні засади МСВ діяльність римських муніципій, що сприяли розвитку міст та суттєвому становленню міського образу життя та міського господарства. В епоху феодалізму з'являється Магдебурзьке право, як класичний прообраз парадигми сучасної локальної демократії. Суттєвим досвідом розвитку та функціонування МСВ володіє й Україна. Функціонування самоврядування в Запорізькій Січі, а також земських та інших установах, в період знаходження України у складі Російської та інших імперій та держав, закріпило МСВ на рівні суспільної самосвідомості і ментальності народу України.

Розглядаючи феномен «сучасний національний конституціоналізм» з погляду його ролі і місця в системі соціальних явищ, слід зазначити, що он не тільки органічно корелює з концепцією і телеологічними домінантами локальної демократії, а й фактично з'явився завдяки МСВ.

Категорія «сучасний конституціоналізм» володіє відносною самостійністю і визначається як «специфічне політико-правове явище, яке включає в якості структурних складових елементів ідейну доктрину, чинне законодавство і юридичну практику», що властиві одній державі, то категорія «сучасний національний конституціоналізм» транспонує ці критерії на рівень національної держави, перетворюючи їх на мегатренд сучасного розвитку правової демократичної і конституційної державності.

Необхідно відмітити, що ці ж ознаки в своєму структурному аспекті, але тільки інтерпретовані на локальний рівень функціонування соціуму, з урахуванням територіальної дії і загального значення останнього для становлення і функціонування держави, дає нам МСВ, бо воно: по-перше, виступає важливою складовою частиною конституційної доктрини; по-друге, є органічною та важливою частиною чинного конституційного законодавства; по-третє, є важливим фактором сучасної юридичної практики конкретної держави. Тому, у підсумку, на загальнодержавному рівні, МСВ виступає феноменом сучасного національного конституціоналізму в рамках правової демократичної державності.

Разом з тим, необхідно відзначити відповідну автономність МСВ в рамках сучасного конституціоналізму, тобто і в рамках загальної конституційної доктрини, чинного конституційного законодавства і юридичної практики. Це обумовлено, по-перше, наявністю в МСВ свого специфічного суб'єктно-об'єктного складу і, по-друге, достатньо широкого круга специфічних соціально-правових відносин. Проте ця специфіка не є антагоністичною загальному елементному складу і змістовному навантаженню конституціоналізму, а органічно його доповнює і розвиває. Підтвердженням чому є позиція дослідника І.М. Степанова, який, визначаючи великий потенціал конституціоналізму, пропонував розуміти під ним систему уявлень про загальнодемократичні, загальноцивілізаційні політико-правові цінності державно-організованого суспільства. А ці складові – і історичні, і демократичні – є іманентними властивостями МСВ.

Резюмуючи, слід зазначити, що МСВ:

- виступає важливим елементом загального (світового) конституціоналізму як політико-правового феномену сучасної сукупності держав;

- виступає в якості складового елементу сучасного національного конституціоналізму, що функціонує в умовах правової демократичної державності;

- виступає в якості конституюючого елементу сучасного національного конституціоналізму, бо історично обумовлює існування феномену державності;

- виступає в якості важливого елементу сучасного національного конституціоналізму, бо є важливою складовою частиною конституційної доктрини; органічною та важливою частиною чинного конституційного законодавства; та важливим фактором сучасної юридичної практики конкретної держави.

Mohilevskyy V.

LOCAL SELF-GOVERNMENT AS A PHENOMENON OF MODERN NATIONAL CONSTITUTIONALISM

Article elucidate the essence of local government as a category of modern Ukrainian constitutionalism. Emphasis is on understanding the municipal authorities as a separate type of public authorities that requires adequate constitutional and legal regulation in the national legal system.

УДК 378

Мосьпан Н.В.
Київський університет імені Бориса Грінченка

ВЗАЄМОДІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ З РИНКОМ ПРАЦІ: ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті представлено короткий огляд політики Європейського Союзу у сфері взаємодії вищої освіти з ринком праці, зроблений на основі аналізу автентичних незалежних звітів Європейської Ради.

Згідно з офіційною стратегією Європейського Союзу (ЄС), зазначеною у стратегії «Європа 2020» (*Europe 2020*), Європа стикається з моментом трансформації. Криза знищила роки економічного й соціального прогресу, у результаті – спостерігається структурна слабкість в економіці Європи. Потрібна стратегія, щоб допомогти вийти сильнішими з кризи та перетворити ЄС на країну з розумною, стійкою та всеосяжною економікою, забезпечуючи високий рівень зайнятості, продуктивності та соціальної згуртованості. Європа встановлює напрямок на створення соціальної ринкової економіки в 21 столітті, де зміцненню зв'язків вищої освіти (ВО) з ринком праці приділяють значну увагу. Відповідно, важливим є вивчення питання впливу політики ЄС на гармонізацію взаємодії ВО з ринком праці.

Аналіз автентичних незалежних звітів Європейської Ради, зроблених дослідниками ЄС на основі документів Європейської Комісії, дав змогу виділити політику економічного розвитку Європейського Союзу до 2020 (*Europe 2020 Strategy),* політику розвитку вищої освіти та професійної підготовки (*Education and Training in Europe 2020),* політику керування навчанням впродовж життя (*Lifelong Guardiance Policy*), політику заохочення мобільності студентів (*Policy to encourage student mobility*) та політику працевлаштування молоді (*Youth Employment Policy*).

Політика економічного розвитку Європейського Союзу до 2020 спрямована на розбудову «економіки знань», де гармонізації взаємодії ВО з ринком праці приділяється значна увага. Результатом цієї політики має бути зменшення частки випускників, які достроково залишили школу до 10%; збільшення частки випускників ВНЗ до 40% та скорочення кількості людей на межі бідності на 20 мільйонів.

Політика розвитку вищої освіти та професійної підготовки має чотири стратегічні цілі: 1) реалізація навчання впродовж життя та мобільність; 2) підвищення якості та ефективності вищої освіти та професійної підготовки; 3) сприяння рівності, соціальної згуртованості та активності громад; 4) підвищення творчої та інноваційної діяльності на всіх рівнях вищої освіти й професійної підготовки. Серед її результатів виділяємо залучення 15% дорослого населення у віці 25-64 років до процесу навчання впродовж життя.

Політика управління навчанням впродовж життя визнається найважливішим аспектом у сприянні досягнення соціальних та економічних цілей: зокрема підвищенню ефективності та результативності освіти, підготовки та переходу на ринок праці шляхом його внеску в зниження відсіву, запобігаючи невідповідності кваліфікації професійній сфері та підвищенню продуктивності. Варто відзначити такий пріоритет політики, як створення у ВНЗ консультативних центрів для надання підтримки студентам у пошуку відповідного ВНЗ для навчання та можливого

місця працевлаштування на ринку праці, розвитку навичок працевлаштування, а також для мобільності.

Політика заохочення студентської мобільності є головною метою Болонського процесу, згідно якої «у 2020 як мінімум 20% випускників Європейського простору вищої освіти повинні вивчитися або мати період навчання за кордоном» [1, с.4].

Політика працевлаштування молоді. Молодіжне безробіття є одним з найбільш актуальних проблем в Європі. Протягом економічної та фінансової кризи відсутність робочих місць торкнулась молодих людей більше, ніж будь-якої іншої групи в суспільстві. Середня швидкість рівня безробіття серед молоді більше (23,4%), ніж у два рази загального рівня безробіття (10,7%). Навіть до кризи рівень безробіття серед молоді був особливо високим (17% в порівнянні із середнім – 7% в 2008 році) [2, с.2].

Метою Європейської політики працевлаштування молоді є скорочення рівня безробіття серед молоді та підвищення рівня зайнятості молоді відповідно до показників ЄС до 75% для працездатного населення (20-64 років) [3].

Для її досягнення висувають вирішення наступних задач: 1) створення нових і більш якісних робочих місць і правильні рамкові умови для гладкого переходу до працевлаштування; 2) підвищення привабливості професійної освіти та підготовки і забезпечення її якості; 3) сприяння придбанню загальних і конкретних компетенцій і навичок; 4) збільшення потреби у висококваліфікованих робітниках; 5) поліпшення відповідності між попитом і пропозицією кваліфікації.

Огляд політики ЄС дає можливість зробити такі висновки. Для виходу із кризи Європа встановлює напрямок на створення соціальної ринкової економіки в 21 столітті, де модернізації вищої освіти та підвищенню рівня працевлаштування випускників ВНЗ відносять головну роль. Результатом виконання ключових завдань політики до 2020 року має бути: зменшення рівня безробіття (залучення 75% населення у віці від 20-64 у процесі розбудови нового суспільства), збільшення частки випускників ВНЗ до 40% та скорочення кількості людей на межі бідності на 20 мільйонів.

1. Crosier D., Parveva T. The Bologna Process: Its impact (on higher education development) in Europe and beyond UNESCO: International Institute for Educational Planning, Paris 2013. – 88p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002206/220649e.pdf
2. Framework of Actions on Youth Employment. European Social Partners, 2013. – 17p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.ueapme.com/IMG/pdf/201306_Framework_of_Actions_Youth_Employment_final.pdf
3. European Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1036

Mospan N.
INTERACTION OF HIGHER EDUCATION WITH THE LABOR MARKET: THE EUROPEAN UNION POLICY
This article presents a brief overview of EU policy in the field of higher education cooperation with the labor market based on the analysis of the European Council independent reports.

УДК 378:4(043)
Надежденко А.О.
Маріупольський державний університет

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто основні положення конституційного права людини на освіту, як основного впливового фактору конституційного регулювання національної освітньої політики. Удосконалення конституційного регулювання права на освіту залежить від здійснення конституційної реформи та модернізації за європейськими стандартами усієї системи державного управління в Україні. Для цього було сформульовано висновки, які окреслюють основні напрями удосконалення конституційного механізму регулювання освітньої політики держави.

Формування освітньої політики у світовому співтоваристві є основним компонентом що закладає напрями суспільного розвитку. Сьогодні політико-культурне єднання країн виявляється однією з провідних цілей формування сучасного суспільного простору, тому обумовлює питання

співвідношення регулювання освітньої політики в Україні та зарубіжних країнах. Враховуючи існуючий в нашій країні суттєвий науковий потенціал, національна система освіти мала б стати дієвим гравцем на світовому ринку освітніх послуг, але для цього необхідна відповідна нормативна база і в першу чергу на конституційному рівні.

Треба зазначити, що сьогодні багато уваги приділяється реформуванню національної системи освіти у відповідності до європейських стандартів. Загальновизнано як правознавцями, так і робітниками освіти, що законодавство України про освіту потребує реформування. На нашу думку фундаментом для такого реформування повинна стати Конституція України, а освіта повинна бути визнана однією з провідних сфер діяльності.

На сьогодні конституційний механізм регулювання освітньої політики України унормований системою законів, нормативних документів та взаємозв'язків між ними. Так, відповідно до статті 53 Конституції України: право на освіту має кожен; право на доступну і безоплатну дошкільну, повну загальну середню, професійно-технічну, вищу освіту в навчальних закладах та право на отримання державних стипендій та пільг учнями і студентами забезпечує держава; право на безоплатне здобуття вищу освіту в навчальних закладах на конкурсній основі мають громадяни України.

Аналіз реформування освітніх систем у країнах-членах Європейського Союзу свідчить про подальшу гармонізацію в цих країнах регіональних і глобальних освітянських тенденцій. Стан конституційного регулювання освітньої політики в зарубіжних країнах показує, що в багатьох з них сьогодні відбуваються процеси передачі функцій контролю та управління освітньою політикою територіальним громадам і ці тенденції закріплюються саме на конституційному рівні. Аналіз конституційно-правового регулювання освітньої політики в Україні та зарубіжних країнах свідчить про те, що сьогодні відповідні норми мають певні схожі елементи, що пов'язане по-перше із впливом міжнародних стандартів в цій сфері, а по-друге процесами уніфікації норм права які відбуваються в рамках міждержавної інтеграції.

Удосконалення конституційного регулювання права на освіту залежить від здійснення конституційної реформи та модернізації за європейськими стандартами усієї системи державного управління в Україні. До найбільш важливих проблем цього напряму розширення гарантій конституційного права на освіту ми вважаємо доцільним віднести:

• Розширення повноважень органів місцевого самоврядування у галузі фінансування та матеріального забезпечення освітніх закладів. Становлення державно-громадської системи освіти та управління освітніми закладами.

• Підтримка спонсорства та благодійництва в освітній сфері. У всьому світі спонсорські кошти є одним з головних ресурсів розвитку освіти. Зокрема, система опікунських (наглядових) рад освітніх закладів у низці розвинених країн функціонує саме на фінансовому фундаменті спонсорування їх діяльності приватними фізичними та юридичними особами.

• Розширення можливостей суб'єктів громадянського суспільства щодо організації освітньої діяльності. Особливо це стосується корпоративної освіти, конфесійної освіти, нетрадиційних форм освіти тощо.

• Упровадження механізмів соціального партнерства у галузі освіти, особливо щодо розвитку професійної та післядипломної освіти.

Таким чином, слід зазначити, що сучасні тенденції у сфері освіти визначають напрями, форми, зміст та особливості конституційно-правових новацій у вітчизняній освітній політиці, а саме: конкретизація конституційних норм права на освіту у законодавстві та підзаконних актах, розкриваючи найголовніші аспекти отримання освітній послуг (нормативно-правове закріплення обсягів та переліку освітніх послуг); підвищення соціальних гарантій педагогічним працівникам та створення відповідної нормативно-правової бази щодо залучення позабюджетних коштів з метою розширення фінансової бази установ освіти. Але, успішність реалізації цих завдань визначатиметься тим, наскільки швидко вдасться переорієнтувати громадську та науко-педагогічну думку.

Nadezhdenko A.

PRESSING QUESTIONS OF FORMING OF EDUCATIONAL POLITICS IN UKRAINE

In the article the substantive provisions of constitutional human right are considered on education, as a basic factor of the constitutional adjusting of national educational policy. Perfection of the constitutional adjusting of right to education depends on realization of constitutional reform and modernization on the European standards of all system of state administration in Ukraine. Conclusions which determine basic directions of perfection of constitutional mechanism of adjusting of educational policy of the state were for this purpose formulated.

УДК 378.633.018.46(477)(043)
Омельченко В.Я., Омельченко А.П.
Мариупольский государственный университет

ПРОБЛЕМЫ СИСТЕМЫ НЕПРЕРЫВНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В настоящее время, которое характеризуется переходом к постиндустриальному, информационному обществу, образование на протяжении всей жизни становится ключевым фактором конкурентоспособности человека, организации, нации. Специалисты, получившие подготовку в конкретных областях, должны адаптироваться к постоянно меняющейся ситуации, соответствовать условиям современного предпринимательства. Следовательно, система современного экономического образования в Украине безусловно должна быть ориентирована на познание объективных рыночных законов развития различных хозяйственных структур и направлена на постоянное обновление имеющихся знаний.

Стратегия развития образования должна отражать принципы интеграции и интернационализации экономик, которые в настоящее время приняли необратимый характер. В связи с этим особую значимость приобретает формирование новых концептуальных подходов к экономической политике государства в области образования, его финансирования, совершенствования системы управления и методов обучения.

При этом необходимо исходить из того, что в современных условиях образование становится элементом экономики, одной из сфер бизнеса. Поэтому инвестиции в образование следует рассматривать как производительные вложения, другими словами, как специфический «людской капитал», а деятельность по обучению людей – как важнейший вид производительной деятельности [1,2,].

В нынешнем постиндустриальном обществе (к чему должна стремиться Украина) «людской капитал», который в узком смысле можно представить как образовательный капитал, во-первых, формирует качественные параметры рабочей силы, а во-вторых, имеет свою долю в прибыли фирмы и в чистом доходе общества.

Таким образом, образование должно рассматриваться, с одной стороны, как экономически функционирующая сфера, а с другой – как сфера, где осуществляются (производятся) услуги социально-общественного значения.

Для реализации этих концептуальных подходов необходимо использование эффективных механизмов. Учитывая длительность цикла оказания образовательных услуг, недопустимо реагировать только на уже сложившееся в окончательной форме состояние; его необходимо прогнозировать и целенаправленно формировать с учетом региональных и отраслевых сегментов и особенностей рынка.

Основной задачей рынка труда, действующего во взаимосвязи с системой образования, является решение проблемы занятости населения страны и обеспечение предприятий, фирм, организаций работниками необходимой квалификации и уровня подготовки, Достижение равновесия спроса и предложения рабочей силы на рынке труда затрудняется тем, что на спрос и предложение влияют различные факторы: с точки зрения предложения, главным фактором является образование и профессиональная подготовка, а с точки зрения спроса - тенденция экономического и технологического развития страны.

Существующие в настоящее время недостатки профессионального образования, ограничивающие экономический рост и не позволяющие поднять качество труда, во многом могут быть объяснены следующими причинами:

- отсутствием конструктивной национальной промышленной политики, а также системы непрерывного образования, подготовки, повышения квалификации и переподготовки специалистов;
- отсутствием гибкости управления образовательными структурами, зачастую далекими от реалий конкурентоспособного развития экономики;
- несогласованностью интересов учебных заведений и производственных предприятий.
- недостаточным уровнем сотрудничества в обмене передовым опытом и новыми знаниями в совершенствовании процесса обучения между учебными заведениями;
- несоответствием учебного процесса новым технологиям методам управления и организации труда, ориентированным на постоянное повышение производительности предприятии и их прибыльности;

- отсутствием эффективной системы массового освоения передовой теории и практических знаний в динамично изменяющихся условиях.

Концепция очередного этапа реформирования системы образования исходит из того, что участие заказчика в системе непрерывного профессионального образования позволит устранить следующие основные противоречия, присущие современному состоянию системы образования:

– между декларируемым равенством возможностей получения образования и реальной его доступностью для различных групп населения;

– между формирующимся рыночным характером экономики страны и сохраняющимся распределительным характером экономики системы образования;

– между необходимостью непрерывного обновления содержания образования, совершенствования образовательных технологий и отсутствием соответствующих действенных механизмов;

– между необходимостью общественного участия в управлении системой образования и существующими управленческими схемами, технологиями управления.

Данная концепция предполагает приоритет участия рынка труда, т. е. первичность заказчика. Подключение потенциального работодателя к образовательному процессу возможно на любом этапе подготовки специалиста, но наиболее оптимальным, с точки зрения долгосрочной кадровой политики предприятия, является знакомство заказчика с будущим специалистом еще в момент получения им базового образования. Прослеживая подготовку потенциального работника предприятия, заказчик имеет возможность наблюдать его интеллектуальное и личностное развитие, познакомиться с его психофизическими характеристиками, умением общаться и работать в коллективе, оказывать влияние на профессиональные установки кандидата.

Таким образом, новейшие тенденции современного развития, с одной стороны, и специфика нынешнего состояния украинского общества, с другой, дают возможность сделать вывод о том, что необходимо теоретически переосмыслить место и роль непрерывного дополнительного образования, пути и механизмы формирования нового менеджмента в системе получения знаний, как фактора поступательного развития рыночных отношений и конкурентных преимуществ экономических организаций.

1. Маркс К. Капитал Т1 // Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. – Т 23. – 905 с.
2. Гелбрейт Дж. К. Экономические теории и цели общества. – М.: Прогресс, 1969. – 480 с.

Омельченко В. Я., Омельченко Г. П.

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

В даний час, який характеризується переходом до постіндустріального, інформаційного суспільства, освіта протягом усього життя стає ключовим чинником конкурентоспроможності людини, організації, нації. Фахівці, які отримали підготовку в конкретних областях, які мають адаптуватися до постійно мінливої ситуації, відповідати умовам сучасного підприємництва. Отже, система сучасної економічної освіти в Україні безумовно повинна бути орієнтована на пізнання об'єктивних ринкових законів розвитку різних господарських структур і спрямована на постійне оновлення наявних знань.

Omelchenko V., Omelchenko G.

PROBLEMS SYSTEM OF CONTINUOUS PROFESSIONAl ECONOMIC EDUCATION

At the present time, which is characterized by the transition to a postindustrial, information society, education, lifelong learning is becoming a key factor in the competitiveness of a person, an organization, a nation. Specialists trained in specific areas, have to adapt to a constantly changing situation, meet the conditions of modern business. Consequently, the system of modern economic education in Ukraine will certainly be focused on the market knowledge of the objective laws of development of different economic structures and focused on constant updating of existing knowledge

УДК 378.111(043)

Папаяні С.В.
Маріупольський державний університет

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто історико-правові аспекти становлення та розвитку права на освіту в Україні. Надається аналіз нормативно-правового регулювання освітньої політики у різні часи існування державності на вітчизняних теренах.

Формування правових механізмів реалізації права на освіту в Україні історично відбувалося у загальноєвропейському контексті. Починаючи з давніх часів, закріплення права на освіту в нормативно-правових актах та конституційних проектах поступово удосконалювалося. Основа цього процесу закладена ще в Руській Правді, де визначена низка природних прав людини. За часів Київській Русі князями Ярославом Мудрим, Володимиром Мономахом усвідомлювалось значення освіти: приділялась увага поширенню знань та писемності; при церквах та монастирях засновувались початкові школи; створювались бібліотеки.

Захист прав та вольностей виступав пріоритетною політичною орієнтацією козацької спільноти як стану, в результаті чого відбулося прийняття у 1625 р. „Декларації запорожців", де викладено погляди козаків на сутність і природу їх прав та свобод. Щодо права на освіту, то Гадяцькі статті 1658 р. чи не вперше у світі встановили свободу віросповідання та розширили обсяги свободи світогляду, оскільки включали до нього право вибору освіти та свободи заняття науковою діяльністю. Питання права та захисту освітніх прав людини посіли значне місце у Конституції Пилипа Орлика 1710 року. В ньому вже містилась ідея про те, "щоб при новозбудованих церквах множилося навчання руських дітей вільним мистецтвам".

Однак після скасування в Україні гетьманщини та запровадження кріпацтва ідея прав та свобод людини відійшла на другий план, було знищено основне природне право людини – особисту свободу. Тільки починаючи з кінця XIX - початку XX ст. відкривається перспектива повернення думки щодо цінності та невід'ємності прав та свобод людини і громадянина, включаючи й досліджуване нами право.

Важливим етапом розроблення ідеї прав людини в Україні та їх законодавчого забезпечення стала доба Української Народної Республіки. Визначний історико-правовий документ доби Української держави 1917-1918 рр. "Статут про державний устрій, права і вольности УНР", не виділяючи право людини та громадянина на освіту, закріплював право націй УНР на впорядкування своїх культурних прав у національних межах; рівність у правах і обов'язках чоловіка і жінки; рівність громадян незалежно від освіти. У 1920 році, за часів Директорії, було розроблено проект "Основного державного закону Української Народної Республіки", де ст. 31 та 32 присвячені праву на освіту. Кожному забезпечувалась вільність науки, навчання і наукових дослідів; кожному громадянину – право заснувати школу чи виховний заклад; навчання в державних закладах – від нижчого до вищого проголошувалось безоплатним; публічні школи не могли бути конфесійними; початкова освіта визначалась загальнообов'язковою; для дорослого населення передбачалось заснування курсів позашкільної освіти; школи повинні були будувати навчальний процес на основах моралі та розуміння громадянських обов'язків.

Усі Конституції Української РСР декларували значну кількість прав людини. У Конституції УСРР 1919 р. право на освіту закріплювалось самостійною статтею. Але гарантоване воно було тільки визначеній категорії трудящих – робітникам та селянам. У 1922 році прийнято Кодекс законів про народну освіту. Подальший розвиток та становлення аналізоване право одержало у нормативно-правових актах України як складової частини СРСР. У Конституції УРСР 1937 р. ст. 120 закріплювала право на освіту всіх громадян.

У повоєнні роки в СРСР було прийнято низку нормативних актів, в яких конституційне право на освіту отримало свій подальший розвиток. Конституція УРСР 1978 року закріпила досліджуване право в загальній частині у главі 3 першого розділу, а у ст. 43 другого розділу був означений не тільки принцип безоплатності всіх видів освіти, але й більш високий рівень загальнообов'язкової освіти – середня освіта. Отже, конституційне право людини і громадянина на освіту в радянській Україні знайшло належне закріплення, що виявилось у його розширеному і поглибленому змісті. Разом з тим воно базувалося на авторитарній системі регулювання суспільних відносин в цій сфері, що не дозволяло повністю розкрити потенціал означеного права.

Цей недолік значною мірою долається в процесі становлення незалежної України. У Конституції України 1996 року акцент зміщений на людину, а саме її недоторканність і безпека, здоров'я і життя, гідність і честь, стають найвищою соціальною цінністю. Відтак у країні було здійснено конституційне та законодавче закріплення у галузі права на освіту існуючих міжнародних стандартів.

Сьогодні значення конституційно-правового регулювання освітньої сфери зі сторони держави у нашій країні значно збільшується, оскільки освіта стає все важливішим фактором соціального розвитку. Глибокі соціальні, економічні, політичні та культурні перетворення значно змінили ситуацію і важливість політики в царині освіти.

Papayani S.
HISTORICAL AND LEGAL ASPECTS OF EDUCATIONAL POLICY IN UKRAINE
The article examines the historical and legal aspects of the formation and development of the right to education in Ukraine. Available analysis of legal regulation of education policy at different times of the existence of statehood in the domestic territory.

УДК 34:378(4)(043)
Пересада О.М.
Маріупольський державний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Стаття присвячена дослідженню шляхів удосконалення законодавства в освітній сфері. Аналізуються перспективні тенденції розвитку чинних правових механізмів та інститутів в умовах європейської міждержавної інтеграції.

Удосконалення законодавчого регулювання конкурентно-комерційних відносин у межах ринку освітніх послуг має орієнтуватися на виконання кількох стратегічних завдань.

1. Переведення конкуренції між виробниками освітніх послуг зі сфери цінової конкуренції у сферу боротьби за якість.

2. Визначення позиції держави як регулюючого чинника ринку освітніх послуг: по-перше, забезпечення державою стабільного ринкового розвитку суспільства; по-друге, чітке визначення державою «правилах гри» для суб'єктів ринку освітніх послуг; по-третє, виконання самою державою взятих на себе зобов'язань у сфері організації ринку освітніх послуг.

3. Законодавче стимулювання координації та співробітництва виробників освітніх послуг, особливо через освітні програми різних рівнів .

4. Упровадження державного моделювання стратегій розвитку освітнього ринку. Це моделювання може мати різні виміри в залежності від його мети і відповідно – показників, які кладуться в його основу. Але в будь якому вигляді воно здійснюється у вигляді репрезентативної інформаційної моделі, в яку закладені прогнози динаміки розвитку.

5. Створення цілісної системи управління ринком освітніх послуг з боку держави.

Таким чином, адаптація конституційно-правового регулювання права на освіту в Україні до ринкових умов розвитку галузі є одним з найважливіших напрямів розвитку конституційно-правового механізму регулювання освітньої політики у контексті нових реалій суспільства. Основним об'єктом правового регулювання у цьому випадку виступає ринок освітніх послуг та його складові. Формування цілісної системи соціоцентричного регулювання ринку освітніх послуг з боку держави вимагає комплексного підходу у теорії та практиці правотворення.

Удосконалення механізмів конституційного регулювання освітньої політики України залежить від глобальних змін у системі освіти наближених до європейських стандартів та нових підходів до принципово нової реформи освітнього простору нашої держави, що вимагає не лише адаптації діючого законодавства в сфері освіти, але й певні зміни до Конституції України.

Сьогодні на якість загальної середньої освіти істотно впливають соціальні, економічні, культурні, мотиваційні, демографічні та інші чинники. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого розвитку суспільства, консолідації всіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості.

Якість освіти і місія освіти – це якість приватного життя кожної людини і майбутнє суспільства в цілому. Тому нова мета освіти, - дати шанс кожному. І модернізація, і розвиток освіти повинні мати випереджальний характер. І тому дуже хочеться, щоб працювали спільно і заклади освіти, і влада, і громада. Хочеться, щоб не звалювали на освітні установи (школи, ліцеї, університети) всі проблеми, яких так багато, а навпаки, щоб освітні заклади йшли попереду, а влада їм допомагала.

Зокрема, навчально-матеріальна база частини шкіл є недостатньою для успішної реалізації всіх вимог, передбачених освітніми стандартами: шкільні навчальні кабінети оснащені дидактичними засобами та обладнанням лише на чверть, майже відсутня індустрія з виготовлення навчальних приладів і шкільного обладнання.

Брак комп'ютерної техніки та програмних засобів навчання, відсутність доступу до мережі Інтернет у школах стають на заваді підвищення інформаційно-технологічної культури як учнів, так і педагогічних працівників.

Системними є проблеми добору, підготовки та створення умов для ефективної роботи педагогів: зростає частка педагогічних працівників пенсійного віку, існує значна гендерна нерівність, критично знижується престижність педагогічної праці, що пов'язано у тому числі з недостатнім рівнем оплати праці, соціального захисту педагогів тощо.

Наша країна обрала курс євроінтеграції і впевнено рухається цим курсом. У зв'язку з цим перед освітою постають як мінімум два завдання: адаптація законодавчо-нормативної бази освіти до європейських стандартів та виховання людини — не просто громадянина, а патріота України, особистості, яка здатна ефективно жити і діяти у глобальному середовищі, бути справжнім європейцем. Слід віддати належне, що реформуванню освітньої галузі в останні роки приділяється багато уваги. Проте все ще залишається низка проблем, які не можуть чекати і вирішення яких потребує акумулювання зусиль законодавчої, виконавчої гілок влади, а також органів місцевого самоврядування і, безумовно, самої громади.

Peresada O.

IMPROVEMENT OF LEGAL REGULATION OF EDUCATIONAL SERVICES

The article investigates ways of improving legislation in the sphere of education. Analyzes promising trends existing legal mechanisms and institutions in terms of European integration interstate.

УДК 378.073

Peftieva O.
Mariupol State University

ACMEOLOGICAL ASPECTS OF A TERTIARY EDUCATION

In thesis acmeological aspects of a tertiary education management is considered. Three levels and three stages of professional maturity are taken into consideration. Striving to get acme is of a primary importance for perspective lecturers.

Aspiration to professionalism at the level of social institutions and each individual is more and more observable at the beginning of the third millennium. Relevance of the topic "Acmeological aspects of a tertiary education" causes particular interest in pedagogy and methodology to the problem of the quality of education. Search of the best, most effective ways that affect the quality of education in recent years has widened. The aim of the research is the acmeological bases for a professional competence of the lecturers of the tertiary educational establishments. The analysis of Ukrainian and foreign literature testifies that there are common problems and aims of tertiary education, analogical methodological approaches to the research of creative pedagogical activities, professionalism [1].

From acmeological point of view professional maturity is a category of a primary importance, which includes the development of moral and ethical qualities, humanistic direction of personality, normative behavior and relationships. There are three levels of professionalism among them are *active*: search and implementation of new forms of work, *creative*: lecturer's creativity, *professional*: objectivity, organizational skills, persistence [2].

According to Sokolova I., it is possible to distinguish the following three stages: student – reproductive (education acquisition); teacher-beginner – practical (experience acquisition); specialist – research level (profound knowledge and skills applied in work); professional – creative level of professional knowledge (creation of own teaching methods; sharing experience with young teachers); master – integration of personal maturity and professionalism [1].

Thus, professional competence of prospective lecturer of tertiary educational establishments is accomplished provided that the acme is achieved.

1. Sokolova I.V. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки майбутнього вчителя за двома спеціальностями на філологічних факультетах вищих навчальних закладів [Текст] : дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Соколова Ірина Володимирівна ; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. - К., 2008. – 603с.
2. Protsenko O.B. Acmeological aspects of professional training lecturer management / Educational management: theory and practice. – Mariupol, 2013. – C. 22-31.

Пефтієва О.Ф.
АКМЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИЩОЇ ОСВІТИ
В тезах розглядається акмеологічний аспект вищої освіти. Три рівня та три ступені професійної зрілості беруться до уваги. Пропонується спосіб як досягти акме.

УДК 378.111(043)
Польщиков В.В.
Маріупольський державний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті розглянуто особливості сучасних тенденцій правового регулювання освітньої сфери. Надано авторські пропозиції щодо удосконалення чинного вітчизняного законодавства у цій галузі.

Трансформація освітньої сфери у все зростаючий сегмент ринкової економіки є гарантією випереджуючого розвитку сфери освітніх послуг, і практично всі спеціалісти з освітнього маркетингу сходяться на тому, що не лише у розвинених країнах, а і в Україні досягнута так звана точка маркетингу, тобто превалювання пропозицій освітніх послуг над попитом.

Таким чином, законодавче регулювання освітньої політики зовсім не зводиться до того, щоб гарантувати її безоплатне отримання на будь-якому рівні для кожного громадянина. Воно має ґрунтуватися на визнанні освітньої сфери суттєвою складовою ринкової економіки і регулювання освітнього ринку з тим, щоб гарантувати доступність якісної освіти на всіх рівнях для всіх, хто хоче її отримати. Забезпечення на пільгових умовах освітніх потреб малозабезпечених є лише одним з аспектів державного регулювання права на освіту, до того ж не найбільш важливим.

Повноцінна реалізація конституційного регулювання освітньої політики в Україні пов’язується з вирішенням низки соціальних проблем, а саме:

- потреб економіки у фахівцях з високим рівнем кваліфікації, які неможливо забезпечити без надання практично всім освіти з достатньо високим рівнем якості;
- забезпечення прискорення економічного й технічного розвитку;
- гарантування громадянам місця на ринку праці за рахунок фахової підготовки і навчання протягом усього життя;
- поєднання розвитку інформаційних технологій з культурними традиціями і цінностями.

На сьогодні конституційний механізм регулювання освітньої політики України унормований системою законів, нормативних документів та взаємозв’язків між ними. Так, відповідно до статті 53 Конституції України:

1. Право на освіту має кожен. Обов'язковою є повна загальна середня освіта

2. Право на доступну і безоплатну дошкільну, повну загальну середню, професійно-технічну, вищу освіту в навчальних закладах та право на отримання державних стипендій та пільг учнями і студентами забезпечує держава.

3. Право на безоплатне здобуття вищу освіту в навчальних закладах на конкурсній основі мають громадяни України.

Зауважимо, що сьогодні норми Конституції України відповідають міжнародним стандартам у галузі освіти. Зокрема, Конституція України містить відповідні гарантії щодо реалізації права на освіту людини і громадянина.

Сьогодні в освітній галузі держава провадить єдину державну освітню політику, здійснюючи контроль за діяльністю установ освіти шляхом встановлення вимог до змісту, обсягу і рівня освітніх послуг установами освіти. Тому державна атестація установ освіти стає основною формою контролю

у цій сфері (зокрема загальноосвітні навчальні заклади проходять атестацію не менш ніж 1 раз в 10 років, вищі заклади освіти підрозділяються на чотири рівні акредитації, кожен з яких дає змогу готувати фахівців певного освітньо-кваліфікаційного рівня).

Важливою проблемою здійснення конституційного регулювання освітньої політики в Україні є вирішення мовного питання. Цьому присвячено рішення Конституційного Суду за поданням 51 народного депутата України про тлумачення положень ст. 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (№10-рп/99 від 14.12.99). Конституційний Суд визначив українську мову як обов'язковий засіб спілкування в публічних сферах життя українського суспільства. Мовою навчання в дошкільних, загальних середніх, професійно-технічних та вищих державних і комунальних навчальних закладах України є українська мова. Разом з тим у означених навчальних закладах поряд з державною мовою можуть застосовуватися та вивчатися мови національних меншин.

Суттєву роль у функціонуванні механізму регулювання освітньої політики в нашій країні має рішення Конституційного Суду України. Так доступність освіти інтерпретується не лише як доступ до отримання освіти, а й як відповідність здібностям та можливостям суб'єктів права на освіту. Відповідно доступність освіти означає створення державою можливостей для реалізації права людини на освіту. Отже, доступність освіти необхідно розуміти за конституційно-правовим смислом так, що не може бути нікому відмовлено у праві на освіту, а держава створює можливість реалізувати це право.

Polschykov V.

THE TRANSFORMATION OF LEGAL REGULATION OF EDUCATIONAL SPHERE TODAY

In the article the features of modern trends of legal regulation of educational sphere. Provided by copyright proposals for improving the current domestic legislation in this area.

УДК 821.134.2(8)

Проценко И.Ю.
Университет дель-Норта (UniNotre)

ЗИМА НЕ БЫВАЕТ ВЕЧНОЙ (РАЗМЫШЛЕНИЯ О ЛИТЕРАТУРЕ ПАРАГВАЯ И РОМАНЕ ХУАНА МАНУЭЛЯ МАРКОСА «ЗИМА ГЮНТЕРА»)

Современное изучение литературы напрямую связано с изучением текстов писателей рубежа XX-XXI веков. Данная статья знакомит читателей с романом Хуана Мануэля Маркоса «Зима Гюнтера», который стал вехой в развитии латиноамериканского пост-бума. Автор романа – известный ученый, общественный деятель, основатель и действующий ректор Университета дель-Норте (Асунсьон, Парагвай). Личность автора определила основные особенности романа, соединение истории, мифологии и творческих решений в литературном тексте.

В современном литературном образовании очень важно идти в ногу со временем, знакомить студентов с произведениями последних десятилетий, которые стали знаковыми, и новыми течениями в современном литературном процессе. Так в 80-90 годы прошлого столетия в Парагвае, появилось и активно развивается сегодня новое литературное направление – пост-бум. Это новый всплеск латиноамериканской литературы, ее вторая волна

Бесспорным лидером и теоретиком этого литературного направления есть наш современник, человек-легенда, выдающийся ученый, доктор философии Университета Комплутенсе в Мадриде, доктор филологии университета Питтсбурга (штат Пенсильвания), автор научных и учебных программ по политической философии у управлению Йельского, Гарвардского и Калифорнийского университетов, лектор более чем 50-ти университетов мира – от Америки и Европы до Японии, ректор университета дель-Норте, поэт, писатель парагваец Хуан Мануэль Маркос. Его роман «Зима Гюнтера» (1987) оказал эффект разорвавшейся бомбы в мире литературы. Это необыкновенная, тонкая, изящная полифония событий и судеб. Резкий протест против диктатуры, любого насилия над чувствами, убеждениями и лирическая песнь красоте, любви, человеку.

Это произведение, необычную повествовательную структуру которого насквозь пронизывает лиризм чувств и эмоций героев. События происходят в одной из стран Южной Америки

(Парагвай) во время правления диктатора Стресснера. Одна из причин, почему Гюнтер и его жена находятся в Парагвае, – необходимость спасти от преследований, тюремного заключения и физической расправы их племянницу, стихи которой, пропитанных любовью к стране, драматизмом происходящего, призывом к свободе и демократии, стали причиной ареста и издевательств.

Литературную, общественную и личную позицию Хуана Мануэля Маркоса иллюстрируют слова, сказанные в одном из интервью: «Миссия писателя двойная. Вы одновременно должны творить красоту и постоянно переживать о культурном, социальном, политическом и экономическом улучшении жизни своей страны».

Такое объединение эстетического и социального является, по всей видимости, ярчайшей чертой латиноамериканской литературы в целом, основной жанр которой – магический реализм, понятие больше чувственно-метафорическое, чем рациональное, что особенно ощущается в волшебном объединении того, что для европейской культуры есть обычным, проблемным, даже конфликтным – нерушимый сплав личного, сокровенного с общественным, коллективным. Тут любовь в самых интимных проявлениях каким-то иррациональным способом прорастает в любовь к родине, Бога, людей. Социальное даже в самом экстремальном виде революции, войны или анархии есть одновременно проявлением всеобъемлющей, неистово-первобытной, природно-натуральной, неподдельно-искренней любви. Поэтому рациональная вымученность, надуманное следование чужим идеям, отрешенное от людей одиночество, отсутствие любви в целом в латиноамериканской литературе являются самым страшным грехом перед человеком. И роман Хуана Мануэля Маркоса «Зима Гунтера» тому яркое подтверждение. Разрыв порочного круга людского отчуждения – главный вопрос героев этого романа и его проблематика. В синкретизме повествования о мифических, легендах, сказках индейцев гуарани (коренного населения Парагвая) и хитросплетениях современной жизни прагматичного, супер-технологичного XXI века автор ищет и находит пути решения всех проблем.

В магии «Зимы Гюнтера» возможным, а, следовательно, логичным есть все – не только резкое решение изменить свою судьбу, начать жизнь с чистого листа бумаги, все оставить, освободиться от пут или наоборот, спрятать что-то навсегда, жестоко отомстить или, даже убить, но и воскрешение из мертвых не кажется удивительным.

Потому, что зима (с которой ассоциируется диктатура Стресснера в Парагвае) не будет вечной, человек, не живет в неволе, любовь побеждает смерть, а мастер творит слово, которое воплощает надежду на красоту бытия.

1. Marcos 2013: Marcos, Juan Manuel. El invierno de Gunter. Edición Crítica por Tracy K. Lewis [Texto] / Juan Manuel Marcos. – Asunción : Servilibro, 2013. – 449 pp. – Ley № 1328/98.
2. Маркос 2014: Маркос, Хуан Мануель. Зима Ґюнтера [роман]. Перклад українською Проценко І.Ю, Губарев Я.В. / Хуан Мануель Маркос. – К.: Час друку, 2014. – 250 с.

Проценко І.Ю.

ЗИМА НЕ МОЖЕ БУТИ ВІЧНОЮ (РОЗДУМИ ПРО ЛІТЕРАТУРУ ПАРАГВАЮ ТА РОМАН ХУАНА МАНУЕЛЯ МАРКОСА «ЗИМА ҐЮНТЕРА»)

Сучасне вивчення літератури прямо пов'язане з вивченням текстів письменників на рубіжи XX-XXI століть. Дана стаття знайомить читачів з романом Хуана Мануеля Маркоса «Зима Ґюнтера», який став віхою в розвитку латиноамериканського пост-буму. Автор роману - відомий вчений, громадський діяч, засновник і діючий ректор Університету дель-Норте (Асунсьйон, Парагвай). Особистість автора визначила основні особливості роману, з'єднання історії, міфології і творчих рішень у літературному тексті.

Protsenko I.

WINTER NEVER EVER (REFLECTIONS ON THE LITERATURE OF PARAGUAY AND JUAN MANUEL MARCOS NOVEL "WINTER GUNTHER")

The modern study of literature is directly related to the study of texts of foreign writers xx XXI centuries. This article introduces readers to the novel Juan Manuel Marcos "Winter Gunter," which became a milestone in the development of the Latin American post-boom. The author of the novel - a well-known scholar, social activist, founder and acting rector of the Universidad del Norte (Asuncion, Paraguay). The identity of the author defined the basic features of a novel compound of history, mythology and creative solutions in the literary text.

УДК 378.2 +378.1: 37] (091) (477) «192»
Регейло І.Ю.
Національна академія педагогічних наук України

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ У ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Проаналізовано організаційне забезпечення підготовки фахівців через аспірантуру та докторантуру в досліджуваний період. Висвітлено основні форми підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в 1917-1939 рр., 1940-1991рр. 1991-2010 рр. та виявлено їх особливості в кожному періоді. З'ясовано тематику курсу "Основи педагогіки і психології вищої освіти", що був запроваджений у 1988 р. Визначено, що підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації здійснювалася з урахуванням соціально-політичних, освітніх і науково-організаційних передумов.

Модернізація структури освітньо-кваліфікаційних рівнів на етапі входження України в Європейський простір вищої освіти та Європейський дослідницький простір передбачає здійснення якісного переходу до третього ступеня – доктора філософії. Для проведення реформування в руслі європейських стандартів доцільним є врахування досвіду, нагромадженого національною вищою освітою впродовж різних етапів свого існування.

Проведений аналіз наукових робіт дає підстави констатувати, що в Україні майже відсутні узагальнюючі історико-педагогічні праці щодо підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. У педагогічній теорії зазначену проблему висвітлено здебільшого в історичному контексті: організація науково-дослідної роботи викладачів і студентів вищих навчальних закладів України у XIX столітті і на сучасному етапі; проблеми управління в умовах євроінтеграції; різні аспекти компаративного аналізу докторської освіти в зарубіжних країнах; розвиток наукового потенціалу, організація, методика і методологія науково-дослідницької діяльності здобувачів, деонтологічна підготовка в аспірантурі та деякі проблеми атестації наукових і науково-педагогічних кадрів.

Метою нашого дослідження є здійснення ретроспективного аналізу становлення і розвитку підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні у 1917-2010 рр. Нижню хронологічну межу (1917 р.) встановлено з огляду на повалення в українських землях монархічної імперії та проголошення Української Народної Республіки. Верхню (2010 р.) – визначено зміною суб'єктів управління процесами підготовки та атестації кадрів вищої кваліфікації, зокрема ліквідацією Вищої атестаційної комісії України (2010 р.) та покладанням її функцій на Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Протягом 1917-1939 рр. діяльність аспірантури здійснювалася за усталеними вимогами університетських статутів, згодом розгорнулася при науково-дослідних кафедрах під керівництвом відомих учених, а починаючи з 1930 р. – у науково-дослідних інститутах та вищих навчальних закладах. Керівництво та контроль за аспірантурою здійснювали Упрнаука, Укрголовнаука, Центральна аспірантська комісія та забезпечували реалізацію відповідних вимог щодо кандидатів в аспіранти, вступних іспитів, індивідуального плану роботи, форм контролю, терміну навчання. Встановлено, що після завершення підготовки через аспірантуру випускник захищав роботу для одержання диплома про закінчення аспірантського стажу або переходу до категорії наукових співробітників. Присудження докторського ступеня в Україні було започатковано відповідно до Кодексу законів про освіту (1922 р.) на основі прилюдного захисту наукової роботи. Вимогу щодо публічного захисту кандидатської дисертації та присудження ступеня кандидата наук було запроваджено в 1934 р. Докторську аспірантуру (докторантуру) затверджено в 1937 р. в Академії наук СРСР і визначено правила прийому та вимоги до вступників, а також започатковано прийом до заочної аспірантури (1939 р.).

Для підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в 1940-1991 рр. найбільш характерним було різноманіття її організаційних форм: інститут лекційних асистентів у вищих навчальних закладах; інститут наукових кореспондентів у НДІП УРСР; прикомандирування до аспірантури та докторантури; річна аспірантура; цільова аспірантура. Запроваджено практику надання творчих відпусток, введення посад стажистів-дослідників; переведення на посаду наукового співробітника осіб, які працюють у вищому навчальному закладі для підготовки докторської дисертації. З 1987 р. відновлено докторантуру і, починаючи з 1988 р., уведено в підготовку навчальні

плани і програми для аспірантів і здобувачів вищих навчальних закладів, науково-дослідних установ і організацій, що в площині імплементації Закону України "Про вищу освіту" (2014 р.) є особливо актуальним. Зокрема, з курсу "Основи педагогіки і психології вищої освіти" (100 год.) входили такі теми: "Методологічні основи освіти" (2 год.); "Проблеми створення системи безперервної освіти" (2 год.); "Основи перебудови вищої і середньої спеціальної освіти" (4 год.); "Психологія навчальної діяльності" (4 год.); "Психологія пізнавальних процесів" (12 год.); "Формування здібностей у навчанні" (4 год.); "Мета навчання і виховання" (4 год.); "Зміст навчання та освіти" (8 год.); "Форми організації навчальної діяльності" (8 год.); "Методи навчання" (8 год.); "Психолого-педагогічні основи застосування засобів навчання" (6 год.); 12. "Контроль у системі навчальної діяльності" (6 год.); "Психолого-педагогічні особливості комп'ютеризації навчання" (6 год.); "Виховання і розвиток особистості в навчанні" (4 год.); "Педагогічне спілкування" (6 год.); "Педагогічна майстерність викладача вузу, наукового керівника" (6 год.); "Психологія творчості і педагогіка" (4 год.); "Культура розумової праці" (6 год.).

Основними формами підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в 1991-2010 рр. були аспірантура і докторантура, які функціонували при вищих навчальних закладах і наукових установах; інститут здобувачів; надавалися творчі відпустки (тривалістю від трьох до шести місяців) та право переводитися на посаду наукового співробітника для завершення докторської дисертації. Керівництво та контроль за їхньою діяльністю належало до компетенції Міністерства освіти і науки, у наукових установах НАН України – до її Президії. Затверджено порядок планування, вимоги та порядок вступу до аспірантури і докторантури, терміни навчання, обов'язки та права аспірантів, докторантів і здобувачів, наукове керівництво, підготовку дисертаційного дослідження самостійно, працевлаштування.

Підсумовуючи в цілому, слід зазначити, що становлення і розвиток підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні у 1917-2010 рр. здійснювалися з урахуванням соціально-політичних, освітніх і науково-організаційних передумов, а також як віддзеркалення концепції національної моделі освіти у 1920 рр., єдиної централізованої системи присудження наукових ступенів у СРСР та формування національної системи атестації фахівців вищої кваліфікації в незалежній Україні.

Reheilo I.

PECULIARITIES OF SPECIALISTS OF HIGHER QUALIFICATION PREPARING IN THE 20TH – EARLY 21ST CENTURIES

The organizational ensuring of specialists' preparation through postgraduate (aspirantura) and doctoral studies in the period under research is analyzed. The main forms of research and research pedagogical staff of higher qualification preparing in 1917-1939, 1940-1991, 1991-2010 are enlightened and their peculiarities are found for each period. Course "Basics of Higher Education Pedagogics and Psychology" subject matter is found out. The course was introduced in 1988. It is determined that research and research pedagogical staff of higher qualification preparing was carried out taking into account the socio-political, educational and scientifically organizational preconditions.

УДК 378(4)(043)

Северінова О.Б.
Маріупольський державний університет

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню методологічних основ освітньої інтеграції України до європейського простору. Аналізуються проблеми та перспективи імплементації європейських освітніх стандартів до національної правової системи.

Ще недавно основою інтернаціоналізації, зближення правових систем, в тому числі в напрямку формування єдиного освітнього правового простору в Європі, беззастережно визнавалися права людини. Завдяки іманентно властивої їм ціннісно-інтегративної функції права людини набули наднаціонального, інтернаціонального характеру. Їх визнання на міжнародному рівні та закріплення в нормах міжнародного права лише посилило загальність і обов'язковість закладених в них вимог в масштабах усього світового співтовариства. З моменту міжнародно-правового визнання прав людини як загальної категорії, вони набули нової, додаткової якості: вони стали міжнародними правами людини, отримали чітко виражені

нормативно-правові якості міжнародно-правового характеру, що сприяло, у свою чергу, формуванню міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного права і дозволило ретранслювати національний ціннісно-правовий потенціал в загальносвітовому масштабі.

Принципово інша ситуація склалася на межі XX-XXI ст. На зміну інтернаціоналізації на основі демократичних цінностей приходить тенденція глобалізації на основі критеріїв (принципів) безпеки особи, суспільства, держави.

У сучасному світі головним є пошук балансу між цінностями публічного характеру, з одного боку, і особистими, приватними цінностями – з іншого. У формалізованому, нормативно-правовому вираженні це проблема співвідношення суверенної державної влади та свободи, яка прямо або побічно пронизує всю систему конституційного регулювання, «присутня» у кожному конституційному інституті, кожній нормі і статті конституції. У цьому сенсі знаходження балансу влади і свободи становить головний зміст теорії і практики сучасного конституціоналізму.

Вже тому досить гострою є проблема конкуренції конституційних цінностей, що лежать в основі сучасних процесів глобалізації, правового прогресу та взаємодії правових систем у сфері надання освітніх послуг. Зокрема, ігнорування багатокультурної природи сучасних правових систем, їх національних особливостей може привести в такого роду процесах до політичної, ідеологічної, правової експансії, що спричиняє масу проблем, пов'язаних зі взаємодією правових систем.

Одним словом, глобалізація безпосередньо впливає на конституційні системи сучасних держав, зумовлює нові ціннісні критерії їх розвитку, модернізації та захисту.

В останнє десятиліття в самих різних областях наук відзначається посилення уваги до проблем, що мають глобальний характер. Це наслідок того, що хід історії все більше висуває на перший план проблеми саме такого роду. Однією з глобальних проблем, мають юридичну природу, є проблема взаємодії права різних рівнів.

Глобалізація торкнулася і сучасної України. Якщо в соціалістичні часи сприймалася в основному теорія, а конкретний нормативно-правовий матеріал найчастіше не запозичувався або запозичувався дуже фрагментарно, то суть нинішнього періоду модернізації права в Україні в раціональній рецепції західного правового досвіду. При цьому рецепція Україною західного правового досвіду у сфері надання освітніх послуг здійснюється в умовах «глобалізації», тобто поступового перетворення світового простору в єдину зону, де безперешкодно переміщаються капітали, товари, послуги, вільно поширюються ідеї і пересуваються їхні носії.

Таким чином, в України немає вибору, якщо вона бажає інтегруватись у сучасний глобальний світ та спільний освітній простір, вона повинна буде допустити на свою територію його суб'єктів. Це автоматично тягне за собою встановлення сприятливого для них правового режиму діяльності. Іншими словами, глобалізація в якості принципу культурного, правового, технологічного, фінансово-економічного розвитку різних держав стверджує уніфікацію та гармонізацію, причому не тільки форм економічної активності, систем освіти, способів менеджменту, наукових знань, навіть споживчої культури, але і права, а також державних і політичних інститутів різних держав. Україна на початку XXI століття стала частиною світу що стрімко уніфікується та гармонізується в правовому відношенні.

Severinova O.

METHODOLOGICAL BASES OF EUROPEAN EDUCATIONAL INTEGRATION OF UKRAINE

The article investigates methodological foundations of educational integration of Ukraine into the European space. The problems and prospects for the implementation of the European educational standards in the national legal system.

УДК 378.1(477:100)(043)

Семкова Л.В.
Мариупольский государственный университет

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛЬНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ НА СИСТЕМУ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ

Рассмотрены ведущие глобальные тенденции развития высшего образования, в частности глобализацию, увеличение образовательных бюджетов и массовости высшего образования. Определено влияние ведущих глобальных тенденций на систему высшего образования Украины и охарактеризованы факторы их негативных последствий. Представлены

перспективные направления реформирования государственной политики развития рынка труда Украины на основании согласования реформ государственной политики занятости и развития системы образования.

Современная система высшего образования, в полной мере отвечает требованиям времени, является одним из главных факторов роста качества человеческого капитала, генератором новых идей, залогом динамичного развития экономики и общества в целом.

С разрастанием системы высшего образования прямо и косвенно связываются такие проблемы, как разрушение системы профессионально-технического образования, дефицит квалифицированных кадров рабочих специальностей, невозможность для многих выпускников ВУЗов найти работу по специальности, инфляция образовательных и профессиональных стандартов, чрезмерная нагрузка на преподавателей и недостаточное финансирование университетов, рост уровня коррупции в вузах и др.

Одно из самых значимых отличий текущего состояния системы образования Украины заключается в значительно более низких, чем в развитых странах, абсолютных показателях финансирования. Если в относительном выражении (доля расходов на образование в ВВП) сводный образовательный бюджет Украины является по мировым стандартам высоким, составляя 6-8% ВВП, то абсолютные показатели ВВП в Украине значительно ниже, чем соответствующие показатели европейских стран с соизмеримой численностью населения (в сравнении с Польшей менше примерно в два раза, с Испанией – в четыре раза). При этом более 90% государственных инвестиций в сферу образования в Украине направляется на ее содержание – заработную плату, оплату коммунальных услуг, питания и др. [1], а не на развитие.

Именно в экономической сфере отмечается одна из определяющих тенденций развития глобальной системы образования, которая заключается в постоянном быстром росте образовательных бюджетов за последние 15 лет. Общий объем мирового рынка образовательных услуг в 2013 году составил более 4400 млрд. долларов США (что почти в три раза больше совокупного военного бюджета всех стран мира), тогда как в 2000-м – 2300 млрд. долларов США. По прогнозам специалистов, которые прогнозируют сохранение и даже повышение высоких текущих темпов роста мирового образовательного рынка, в 2017-м году его объем превысит 6300 млрд. долларов США, при этом наибольшие объемы роста финансирования будут приходиться на высшее образование и государственное, корпоративное образование в течение жизни [2].

По данным оценки удельного веса лиц, имеющих высшее образование в 2013 г. среди стран ОЭСР (Организация международного сотрудничества и развития), в первую пятерку лидеров входят Канада (51%), Израиль (46%), Япония (45%), США (42%), Новая Зеландия (41%) [2]. По сумме показателей частных лиц, которые имеют полное (22,7%) и неполное высшее образование (20,5%) [3], можно утверждать, что реальный соответствующий показатель для Украины составляет около 35%, учитывая, что к лицам с неполным высшим образованием отнесены также те, кто полного высшего образования не получил или не получит его в будущем. По международному показателю уровня привлечения к высшему образованию (Gross Enrolment Ratio) Украина занимает одно из ведущих мест среди стран Центральной и Восточной Европы (73%), вместе с тем, отстает от таких стран, как Финляндия (93%), США (82%), Швеция (79%) и Норвегия (78%), которые также имеют более высокий уровень общего социально-экономического развития [3].

Наиболее убедительными причинами роста массовости высшего образования можно считать демографический кризис и сокращение количества рабочих мест в производственном секторе экономики. Системы высшего образования, заинтересованны в сохранении и расширении своих объемов, в условиях сокращения абсолютного количества абитуриентов и естественным образом стремятся к максимизации доли выпускников средних школ, поступающих в вузы.

Массовое высшее образование, несмотря на недостатки и негативные последствия, все больше становится социальной реальностью вроде грамотности или доступа к интернету, поэтому нужно не обосновывать необходимость сокращения системы высшего образования, а находить механизмы его эффективного использования в интересах конкретных граждан и общества, государства в целом.

Наиболее негативным последствием роста степени массовости высшего образования является обесценивание, инфляция получаемых квалификаций. Чем больше людей имеют дипломы о высшем образовании, тем острее конкуренция за рабочие места, для занятия которых

требуется соответствующий диплом. При отсутствии роста или сокращения количества рабочих мест, квалификационные требования естественным образом повышаются, что ведет к дальнейшему усилению требований относительно образовательных квалификаций.

Ситуация еще больше обостряется в условиях ненадлежащей связи между структурой подготовки специалистов в ВУЗах и реальными потребностями экономики, что представляет собой устаревшую проблему Украины. В этом отношении очевидна потребность в приведении государственного заказа на подготовку специалистов в соответствии с реальными потребностями национальной экономики.

Модернизация высшего образования в Украине требует преодоления ряда проблем, среди которых наиболее актуальными являются: несоответствие структуры подготовки специалистов реальным потребностям экономики, снижение качества образования, оторванность от научных исследований, медленные темпы интеграции в европейское и мировое интеллектуальное пространство.

Реформирование государственной политики развития рынка труда Украины в ближайшей перспективе должно учитывать согласование реформ государственной политики занятости и систем общего, профессионально-технического и высшего образования в направлении завершения формирования подсистем независимого оценивания качества обучения, подтверждения квалификации и признания результатов неформального обучения; обеспечение распространения работы по стандартизации профессиональных, квалификационных и технологических описаний для разработки соответствующих профессионально-квалификационных требований к рабочей силе, определения безопасных границ интенсивности и экстенсивности труда.

1. Витрати на освіту, Research & Branding Group, 2 березня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rb.com.ua/ukr/marketing/tendency/8324/
2. The Most Educated Countries in the World // Edu-Active.com, 21.09.2013 [Electronic resource] – Mode of access: http://www.edu-active.com/news/2013/sep/21/most-educated-countries-wg2orld.html
3. Рівень освіти населення у відповідних вікових групах // Ukrstat.org – публікація документів Державної Служби Статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2010/gdn/sdh/dod_06.htm

Семкова Л.В.
ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА СИСТЕМУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
Розглянуто провідні глобальні тенденції розвитку вищої освіти, зокрема глобалізацію, зростання освітніх бюджетів й масовості вищої освіти. Визначено вплив провідних глобальних тенденцій на систему вищої освіти України та охарактеризовано чинники їх негативних наслідків. Надано перспективні напрями реформування державної політики розвитку ринку праці України на підставі узгодження реформ державної політики зайнятості та розвитку освітньої системи.
Semkova L.
THE INFLUENCE OF GLOBAL TRENDS ON THE HIGHER EDUCATION SYSTEM OF UKRAINE
Considered the leading global trends in higher education, particularly, globalization, increasing of educational budgets and majority of higher education. Discovered the influence of leading global trends on the higher education system of Ukraine and described the factors of their negative effects. There are presented perspective trends of reform of the state policy of the development of the market of Ukraine on the basis of coordination of the reforms of the state employment policy and the development of the education system.

УДК 348.1;342.7
Семчик О.О.
Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України

ПРАВОВА ОСНОВА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЄДИНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Досліджено нормативно-правову основу регулювання відносин у сфері вищої освіти на міжнародному рівні. Розглянуто основні принципи адаптації законодавства у сфері вищої освіти до законодавства ЄС. Визначено проблемні аспекти реалізації положень національного законодавства у контексті його гармонізації із європейськими нормами. Розкрито напрямки вдосконалення законодавства про вищу освіту у зв'язку з підписанням Україною Угоди про асоціацію з ЄС.

Шлях реформування вищої освіти у незалежній Україні видається тернистим і довгим, наповненим випробуваннями, з якими стикаються як вищі навчальні заклади, так і здобувачі освіти, які із надією дивляться у майбутнє реалізації себе як професіоналів у певній сфері діяльності. Саме тому, зважаючи на значні обсяги зусиль та інтелектуальних ресурсів задіяних у розробці та впровадженні освітніх реформ, зупинимося на особливостях правового регулювання відносин, що виникають у сфері вищої освіти, породженими підписанням Україною Угоди про асоціацію з ЄС. Важливість напрацювання дієвих механізмів для вдосконалення правової основи регулювання освітніх відносин підтверджується тим фактом, що питанням реформування освітньої діяльності присвячені праці вчених не тільки юридичних спеціальностей, але і економістів, педагогів, спеціалістів у державному управлінні, політиків.

Угода про асоціацію з ЄС заклала основу для подальшої гармонізації українського та європейського законодавства у досліджуваній сфері. У главі 23 Угоди зокрема визначено напрямки поглиблення співробітництва держав у сфері вищої освіти, до яких належать: а) реформування та модернізація системи вищої освіти; б) сприяння зближенню у сфері вищої освіти, яке відбувається в рамках Болонського процесу; в) підвищення якості та професіоналізації вищої освіти; г) поглиблення співробітництва між вищими навчальними закладами; д) розширення можливостей вищих навчальних закладів; е) активізація мобільності студентів та викладачів, спрощення доступу до вищої освіти [1]. Зауважимо, що у Європі та світі питанню уніфікації регулювання відносин у освітній сфері приділяється значна увага починаючи із середини XX століття. Так, з цією метою було прийнято ряд конвенцій, а саме: Європ. конвенція про еквівалентність дипломів, які ведуть до вступу до університетів (1953) та Протокол до неї (1964), Європейська культурна конвенція (1954), Європейська конвенція про еквівалентність періодів навчання (1956) та Європейська конвенція про академічне визнання університетських кваліфікацій (1959), норми яких згодом були об'єднані у т.зв. Лісабонській конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (1997). Учасником останньої в т.ч. є і Україна. Усі наведені міжнародні документи заклали нормативно-правову основу для співпраці університетів у забезпеченні доступності освіти та запровадили єдині підходи до надання однакових права абітурієнтам із різних країн для вступу у вузи держав, що є учасницями цієї конвенції.

Водночас, не зважаючи на дійсно прогресивні положення наведених документів для українських студентів реалізація наведених у конвенції принципів вимагає додаткових зусиль з боку держави у сфері створення правової основи у національному законодавстві для реалізації освітніх прав громадян. Така основа була закладена у 2014 році прийняттям Закону України «Про вищу освіту» [2]. У ньому були закріплені принципи, які дозволяють зблизити національні підходи до регулювання освітньої діяльності із європейськими. І на сьогодні реалізація цього закону стикається із значною кількістю проблем, оскільки втіливши загальну концепцію реформування вищої освіти, механізми реалізації розробляються вкрай повільно. Як приклад можна навести багатостраждальні Постанови, які мали б бути прийняті протягом трьох місяців з моменту набуття законом чинності, і врегулювати питання автономії ВУЗів та присудження наукових ступенів. Перша Постанова Кабінету міністрів України була анонсована 02.09.2015 року як схвалена Кабінетом міністрів України [3], однак через більш як через тиждень її текст так і не з'явився у доступі для ознайомлення. Друга Постанова, яка має розроблятись Міністерством освіти України, була запропонована у вигляді проекту для громадського обговорення ще в кінці 2014 року, але всі питання, які виникали у зв'язку з її прийняттям, були пов'язані з неможливістю реалізувати норми прямо запозичені із досвіду іноземних держав у межах існуючого національного законодавства. Висновок очевидний, нормотворець продовжує кидатися із одних крайнощів у інші – від використання старих механізмів регулювання, які залишились у спадщину від СРСР до простого копіювання досвіду інших країн без врахування специфіки національного законодавства.

У європейських країнах право на отримання освіти закріплюється на конституційному рівні, і наприклад, у Франції, тлумачиться спеціальним актом – Кодексом про освіту, у якому відображено уніфіковані європейські підходи до реформування освіти. Так «у розумінні французького законодавця, сутність право на освіту полягає в можливості кожного «розвивати свою особистість, підвищувати рівень початкової і безперервної підготовки, включатися у суспільне та професійне життя, виконувати своє громадське призначення» [4].

Тобто, європейські країни послідовно закріплюючи норми перелічених вище конвенцій, у національному законодавстві, дуже виважено слідують одному із закріплених у них принципів, а саме щодо застосування специфічних вимог національного законодавства, що регулює питання вступу до Вузів до всіх відносин, які виникають у цій сфері.

Тож виникає закономірна пропозиція – не обтяжувати законодавство не притаманними їй конструкціями, а побудувати систему норм, що регулюватиме освітню діяльність на базі вже підписаних міжнародних угод із обов'язковим врахуванням специфіки національного діючого законодавства у цій сфері. Крім того, одним із найважливіших завдань держави у цій сфері залишається питання про втілення у практику європейського принципу професіоналізації освіти та врахування попиту на конкретні спеціальності на ринку праці. Адже, для кожної людини, яка отримує освіти найважливішим завданням залишається знайти роботу за отриманою спеціальністю та реалізувати свої здібності у професійній діяльності.

1. Угода про асоціацію між Україною з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої // Елекстронний ресурс : http:// http://www.kmu.gov.ua;
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року // Відомості Верховної Ради України. - 2014 р. – № 37-38;
3. Уряд схвалив фінансову автономію вишів // Елекстронний ресурс : http://tyzhden.ua/News/145069;
4. Мельничук О.Ф. Забезпечення конституційного права на освіту: досвід Франції // Журнал східноєвропейського права. – 2014. – № 6. – С. 15-20.

Semchyk O.

LEGAL BASIS FOR INTEGRATION OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATION IN THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION AREA

The research on question of harmonization of national legislation in education area with the EU standards is done. The proposals how to improve national legislation due to implementation of the conventions to become a part of the European higher education area are made.

УДК 339.9: 378

Соломко А.С.
Національний університет харчових технологій

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ

Розглядаючи прояви глобалізації в сфері вищої освіти можна зазначити, що вони виражаються, перш за все, у формуванні глобального ринку освітніх послуг, який діє на основі вільного вибору та за принципом вільної пропозиції. В результаті розвитку професійної самосвідомості, спеціаліст починає орієнтуватися на індивідуальні цінності, що спонукає його до пошуку найбільш принадливих умов для творчої діяльності та професійного самовдосконалення поза межами та інтересами власної країни. Як наслідок, посилюється відтік з України молодих талановитих людей, оскільки процеси глобалізації інтегрують національні ринки праці в єдиний світовий ринок. З точки зору інтересів України посилення такої тенденції становить небезпеку для країни. Оскільки глобалізація охоплює практично всі сфери життя, важливо розуміти й реально оцінювати якість та ступінь проникнення глобалізації в життя нашого суспільства, і, зокрема, в сферу вищої освіти, яка в умовах глобалізації виступає як творчий процес, що має відповідати інтересам не лише окремого майбутнього спеціаліста, а й України в цілому.

Глобалізація – це прискорений процес розширення та поглиблення взаємодії, взаємозалежності та взаємозв'язку країн в усіх сферах сучасного суспільного життя. Прискорюється і процес універсалізації, що проявляється в нівелюванні життєвих стилів, культурних особливостей тощо. Це приводить до перемішування культур та виникнення нових конфігурацій. Саме тому існує необхідність приділяти значну увагу розвитку національної освіти в умовах інтенсивних процесів глобалізації в світі.

Розглядаючи прояви глобалізації в сфері вищої освіти можна зазначити, що вони виражаються, перш за все, у формуванні глобального ринку освітніх послуг, який діє на основі вільного вибору та за принципом вільної пропозиції.

З огляду на те, що освіта існує поза традиційними політичними та культурними межами, вища школа стає все більше транснаціональною.

Освіта втягується в процес глобалізації навіть більш ґрунтовно, ніж економіка саме тому, що знання, особливо наукові, за своєю суттю є глобалістичними.

Від якості та рівня розвитку науки залежить місце країни в динамічно змінюваному процесі глобалізації.

Одночасно слід враховувати той факт, що сучасні знання потребують значних матеріальних вкладень. Час одиноких кабінетних геніїв минув, а тому країна має забезпечити створення наукових кластерів, організацію великих лабораторій з сучасним обладнанням та великими науковими колективами.

Саме тому однією з найважливіших вимог глобалізації освіти має стати актуалізація високоякісних знань. При чому, як вузькоспеціалізованих, так і фундаментальних. Тобто, в глобалізованому світі потрібні працівники які поєднують спеціалізацію та фундаментальність, або які чітко координують один одного в окремих напрямках професійної діяльності [1].

Модернізація країни, без чого в сучасних умовах є неможливим її участь в рівнопартнерських відносинах стосовно світових процесів, починається з виховання особистості, яка здатна це здійснити.

Слід зазначити, що національний виховний ідеал та цілі сучасної вищої освіти можуть бути реалізовані за умов консолідації сил та повноважень держави, суспільства та особистості.

Отже, однією з основних тенденцій національної вищої освіти має стати створення можливостей розвитку ресурсів творчої самореалізації людини. Такий потенціал складається із: а) стійкої мотивації досягнень; б) здатності до творчості; в) потреби в саморозвитку; г) енергетичного ресурсу активної життєдіяльності.

Саме така освіта високого рівня узагальнення, що інтегрує мотиваційні, емоційні, інтелектуальні, регулятивні, комунікативні, моральні якості особистості та гармонізує процеси саморозвитку може забезпечити найбільш повну самореалізацію людини в усіх проявах життєдіяльності [2]. Іншими словами, освіті треба готувати глобалістичну людину, що здатна жити і успішно діяти в глобальному просторі [3].

В цьому контексті можна стверджувати, що цілі сучасної вищої освіти потрібно сформулювати на основі національного виховного процесу та створення державного інструментарію забезпечення процесів підготовки спеціалістів в галузях, що створюють стійкий соціально-економічний та науково-технічний розвиток нашої країни.

Загалом, вища освіта в епоху глобалізації є сферою, де спеціаліст, що формується, має змогу долучитися до загальносвітових цінностей, розширити світогляд та свої знання відносно не тільки професійних компетенцій, а й вимог та умов праці, що можуть бути йому забезпечені в різних країнах світу.

В результаті розвитку професійної самосвідомості, спеціаліст починає орієнтуватися на індивідуальні цінності, що спонукає його до пошуку найбільш принадливих умов для творчої діяльності та професійного самовдосконалення поза межами та інтересами власної країни. Саме цей процес є основою перерозподілу людського капіталу до країн, де спеціаліст має можливість отримати не лише високі матеріальні винагороди, але й умови для професійного зростання.

Як наслідок, посилюється відтік з України молодих талановитих людей, оскільки процеси глобалізації інтегрують національні ринки праці в єдиний світовий ринок. З точки зору інтересів України посилення такої тенденції становить небезпеку для країни. Насамперед, це стосується тих галузей, що відповідають за стратегічний напрямок модернізації України.

Можна констатувати, що глобалізація освіти сприяє укріпленню індивідуальних позицій майбутнього спеціаліста, надає можливості та умови для його подальшого саморозвитку та вдосконалення, значно розширюючи вибір місця та умов застосування набутих знань та творчих сил, а також сприяє посиленню конкурентної боротьби на світовому ринку за носіїв інтелектуальних ресурсів.

Слід відзначити, що глобалізація освіти активізує процеси концентрації людського капіталу високого рівня і дозволяє досягти кращих результатів саме для тих країн, які здатні створити кращі умови праці.

Отже, глобалізація охоплює практично всі сфери життя, тому важливо розуміти й реально оцінювати якість та ступінь проникнення глобалізації в життя нашого суспільства. І, зокрема, в

сферу вищої освіти, яка в умовах глобалізації виступає як творчий процес, що має відповідати інтересам не лише окремого майбутнього спеціаліста, а й України в цілому.

1. Back K. Internationalization and Higher Education / K. Back, D. Davis, A. Olsen. – Canberra, 1996. – 134 p.
2. Деркач А.А. Акмеологическая культура личности: содержание, закономерности, механизмы развития / А. А. Деркач, Е. В. Селезнева. – М.: Изд-во МПСИ; Воронеж: НПО «МОДЕК», 2006. – 493 с.
3. Кремень В. Освіта в структурі цивілізаційних змін: актуальні проблеми / В. Кремень // Управління освітою. – 2011. – № 2. – С. 3-5.

Solomko A.

THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION PROCESSES ON PRIORITIES OF DEVELOPMENT OF HIGHER SCHOOL IN THE CONTEXT OF NATIONAL EDUCATION AND UPBRINGING

The influence of globalization processes on higher education is considered. The main challenges and threats to Ukraine from the influence of globalization on higher education are defined. The aims and main trends for the development and modernization of higher education in Ukraine are defined, which in the conditions of globalization will meet modern requirements for higher school in the context of national education and upbringing.

УДК 378.111(043)

Тихомирова Г.Є.
Маріупольський державний університет

СУТНІСТЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЛЮДИНИ НА ОСВІТУ

У статті розглянуто сутність та зміст конституційного права людини на освіту. Проведено аналіз передумов формування у суспільстві ставлення до права на освіти як одного з найважливіших прав особи.

Сьогодні соціальні права людини неможливо уявити без його права на освіту, за своєю природою спрямоване, за своєю природою спрямоване на здобуття визначеної суми знань, умінь, навичок на основі взаємного співробітництва суб'єктів сфери освіти з метою всебічного розвитку особистості та підготовки до життя в суспільстві.

Саме право на освіту особистості займає центральне місце серед суспільно-культурних прав. Освіта існує і як потреба особистості в соціалізації та розвитку, і як вид творчості особи, і як діяльність держави у створенні умов для виховання та навчання особистості.

Належність до культурних прав громадянина конституційного права на освіту визначає його ціннісний зміст. Спираючись на те, що освіта є підсистемою загальної соціальної системи, зрозуміло, що, з одного боку, в освітніх цінностях фокусуються актуальні соціальні цінності. Але, з іншого боку, освіта виступає певною мірою незалежною автономною системою. Це дозволяє зробити висновок, що освітні цінності мають значні потенційні можливості, щоб ефективно впливати на загальний стан суспільства та визначення його стратегічних цілей розвитку. Конституційне право на освіту характеризується наступним:

– освіта спрямована на розвиток оцінки явищ особистістю;

– освіта забезпечує орієнтацію освітнього середовища на національні та загальнолюдські цінності;

– освіта дозволяє аналізувати рівень ціннісних орієнтирів у різних сферах освітньої діяльності в контексті тенденцій розвитку суспільства).

Безпосередньо у визначенні сутності права на освіту науковці вирізняють два основні підходи. У широкому розумінні право на освіту (згідно ст.53 Конституції України) охоплює загальнодоступність освіти, можливість дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти різних форм навчання на безоплатній основі; можливість отримання державних пільг та стипендій учнями і студентами, безоплатнвсть здобуття громадянами в державних і комунальних закладах на конкурсній основі вищої освіти, а також гарантованість права на навчання рідною мовою у навчальних закладах держави. Серед вітчизняних дослідників найбільш чітко цю позицію сформульовано Ю. Соколенком. Він визначає право на освіту як цілеспрямований процес і результат розвитку, виховання та навчання особи, як право людини на здобуття чітко окресленого обсягу якісних знань, умінь і навичок, професійної

кваліфікації, розвитку її талантів, розумових та фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей та збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного і духовного потенціалу особи, набуття нею встановлених державою освітніх рівнів.

Узагальнюючи існуючі дослідження у галузі сутності та змісту конституційного права на освіту, доцільно виділити такі його характерні риси:

– загальний характер, оскільки воно є неодмінною складовою частиною конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні;

– індивідуальне суб'єктивне право кожної людини, яка перебуває в Україні на законних підставах;

– можливість його реалізації людиною, громадянином протягом всього життя;

– тісний взаємозв'язок з іншими конституційними правами, оскільки від його реалізації значною мірою залежить реалізація інших прав, зокрема доступу до трудової та наукової діяльності, державної служби тощо;

– постійне збагачення його змісту по мірі створення та зміцнення економічних та інших гарантій;

– гарантується державою кожній особі і не допускає протиправних обмежень при його реалізації;

– забезпечується державою в особі державних органів та органів місцевого самоврядування, державними установами відповідної спрямованості, а також приватними закладами освіти.

Tikhomirova G.
THE ESSENCE OF THE CONSTITUTIONAL RIGHT TO EDUCATION
The article examines the nature and content of the constitutional right to education. The analysis of the prerequisites of society in relation to the right to education as one of the most important individual rights.

УДК 378.4(477.62-2)МДУ:323.2(043)
Трима К.А.
Маріупольський державний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Досліджуються специфічні характеристики впливу вищих навчальних закладів на формування громадського суспільства в країні та їхня роль у формування космополітичних традицій в суспільстві на прикладі діяльності Маріупольського державного університету. Робиться висновок про важливу роль, яку відіграють навчальні установи, в процесі інтеграції українського громадянського суспільства в глобальні структури.

Динаміка розвитку сучасного культурного простору обумовлює виокремлення вищої освіти не лише в якості науково-освітньої та соціального-культурної сфери, але й як процесу, який створює сприятливі можливості для адаптації людини в умовах громадянського суспільства, його інкультуралізації — засвоєнні технологій, зразків та стереотипів культурного змісту історичної реальності, яка швидко трансформується. Унікальна роль сучасних освітніх закладів полягає не лише в наданні професійного знання, але й в трансляції соціального досвіду, об'єднанні досягнень минулого та майбутнього, а разом с тим і генерації інноваційний ідей, методик, технологій, що повинні забезпечити об'єднання фундаментальних досягнень вітчизняної філософії освіти та світових просвітницьких тенденцій.

Вищі освітні заклади, окрім прямих своїх функцій, виконують ще одне важливе суспільне завдання: вони формують засади громадянської культури та етики. Трансформаційні перетворення національної освітньо-виховної системи передбачають формування соціально-активної самодостатньої особистості з гуманістичними цінностями, громадянською свідомістю та цілісною системою знань. Таким чином, формується особистість, невід'ємною частиною світосприйняття якої являються цінності демократії, правової держави та громадянського суспільства.

Специфіку впливу вищих освітніх закладів на формування структур громадського суспільства вивчають представники багатьох наук. Як приклад тут можна навести роботи Г. Щедрової [4] та А. Колодій [3], але проблематика впливу вищих освітніх закладів на процес

інтеграції вітчизняних структур до глобального громадянського суспільства залишається поза увагою науковців. Тому дана стаття є спробою заповнити даний інформаційний вакуум на прикладі функціонування одного з українських вузів.

Одним з найкращих прикладів трансформаційної ролі вищого навчального закладу по відношенню до українського громадянського суспільства є діяльність Маріупольського державного університету. Специфіка навчання в університеті та умови, які створено в цьому вищому закладі для розвитку кросскультурної взаємодії, сприяють тому, що студенти та випускники МДУ засвоюють демократичні цінності та приймають активну участь у розвитку та функціонуванні елементів громадянського суспільства в країні. Численні міжкультурні комунікації викладачів та студентів, розроблена модель міжнародної діяльності університету сприяють не лише входженню МДУ до міжнародного ринку освітніх послуг. Унікальна для України університетська модель розвиту міжнародних відносин сприяє інтеграції як самого університету, так й окремих елементів вітчизняного громадянського суспільства, насамперед, громадських організацій, які діють на базі МДУ, до міжнародних інфраструктур, які є елементами глобального громадянського суспільства.

Маріупольський державний університет було засновано у 1991 р. у промисловому регіоні за ініціативи Донецького національного університету, Маріупольської міської ради та Маріупольського товариства греків. За 20 років свого існування МДУ став авторитетним вищим навчальним закладом України, освітнім і науково-культурним центром Приазов'я, а також провідним центром духовного й культурного відродження греків в Україні. Сьогодні це класичний вищий навчальний заклад IV рівня акредитації, що здійснює підготовку висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців за 20 спеціальностями. У МДУ здобувають якісну вищу освіту понад 4500 студентів [2, с. 50].

Одним із пріоритетних напрямків діяльності Маріупольського державного університету є міжнародні зв'язки, що постійно розширюються. Розвиваючи існуючі контакти з міжнародними партнерами і встановлюючи нові, МДУ вирішує комплекс завдань, пов'язаних із навчально-методичною, науково-дослідною роботою, зміцненням кадрового потенціалу, розвитком матеріально-технічної бази університету.

Специфічною характеристикою міжнародної діяльності МДУ є розроблена стратегія міжнародної діяльності. Як зазначає її розробник, ректор МДУ, доктор політичних наук, професор К. В. Балабанов: «Така активна міжнародна діяльність стала можливою завдяки запровадженню власної моделі міжнародної діяльності, яка передбачає комплексне співробітництво з міністерствами освіти, міністерствами закордонних справ, дипломатичними представництвами, обласними адміністраціями, меріями, провідними університетами, фондами й громадськими організаціями іноземних держав. Університет успішно втілює цю модель у життя за такими напрямами: участь у роботі міжуніверситетських структур; співробітництво з урядовими структурами, обласними адміністраціями, меріями, державними та громадськими організаціями; підготовка педагогічних кадрів для загальноосвітніх навчальних закладів із викладанням мовами національних меншин; проведення спільних наукових досліджень; спільна видавнича діяльність; організація міжнародних наукових форумів; стажування за освітніми та науковими програмами, участь у міжнародних культурних програмах тощо» [1, с. 54].

Таким чином, у Маріупольському державному університеті створено атмосферу толерантності, творчості й конкуренції ідей**,** організовано належні умови для реалізації та розвитку інтелектуального, культурного, духовного та творчого потенціалу кожного студента, формування особистості сучасного типу, свідомого громадянина України. Студенти, які навчаються в гуманітарному університеті, отримують не лише професійні знання. Маріупольський державний університет сприяє входженню молоді у міжнародний культурний простір, що надає можливість долучитися до культурного потенціалу цінностей різних суспільств. Численні закордонні стажування та функціонування осередків авторитетних міжнародних інституції на території навчального закладу є основою для засвоєння демократичних цінностей та надбань громадянських структур в більш розвинутих країнах. Постійно зростаючий інтерес закордонних партнерів до діяльності МДУ свідчить про ефективну роботу колективу, спрямовану на якісну підготовку студентів, розширення освітніх, наукових, культурних зв'язків, і позиціювання університету в країнах-партнерах як перспективного й авторитетного вищого навчального закладу України, що динамічно розвивається.

1. Балабанов К. В. Міжнародне визнання Маріупольського державного гуманітарного університету / К. В. Балабанов // Зовнішні справи. — 2008. — № 9. — С. 52—56.
2. Балабанов К.В. Наука та освіта в сучасному університеті в контексті міжнародного співробітництва / К. В. Балабанов // Зовнішні справи — 2011. — № 5-6. — С. 50—52.
3. Колодій А. На шляху до громадянського суспільства / А. Колодій. — Л. : Вид-во "Червона Калина", 2002. — 276 с.
4. Щедрова Г. П. Формування політичної культури в контексті розвитку громадянського суспільства / Г. П. Щедрова // Гілея. — 2010. — № 30. — С. 387—394.

Tryma K.

THE TRANSFORMATION OF THE HIGH ESTABLISHMENT UNDER THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION PROCESS

The specific features of the influence the high establishment on the civil society as well as their influence on the cosmopolitan traditions are under analyses. The research is based on the activities hold by Mariupol State University. The conclusion is made about the importance of the high establishment in the process of integration of Ukrainian civil society into the global structures.

УДК 327.82(4-6ЄС)(043)

Трофименко М.В.
Маріупольский державний університет

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС

У статті розглянуто основні засади публічної дипломатії ЄС. Обґрунтовано важливість та популярність соціальних мереж у сучасному інформаційному світі та діяльності міжнародних організацій в контексті реалізації публічної дипломатії. Було описано процеси глобалізації, інтеграції, що активно розвиваються в останнє десятиліття та зумовлюють небачений розвиток регіональних міжурядових організацій, які інтегрують все більше країн. Розглянуто застосування міжнародними організаціями публічної дипломатії. Проаналізовано та визначено діяльність ЄС у сфері публічної дипломатії як таку, що є децентралізованою та погано керованою.
Ключові слова: публічна дипломатія, міжнародні організації, соціальні мережі, глобалізація, ЄС, інтеграція.

Процеси глобалізації, інтеграції, що активно розвиваються в останнє десятиліття зумовлюють небачений розвиток регіональних міжурядових організацій, які інтегрують все більше країн, об’єднуючи цілі континенти та перебирають все більше наднаціональних повноважень. З подальшим розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, розвитком соціальних мереж, перебранням все більшої кількості повноважень держав, міжнародні організації починають обійматися питаннями сприйняття себе в інших регіонах, країнах, формування іміджу своїх політичних лідерів серед населення інших країн та своїх інтеграційних об’єднань. Таким чином питання розвитку публічної дипломатії набуває все більшої актуальності, наднаціональні структури міжнародних інтеграційних об’єднань дуже активно використовують методи публічної дипломатії в своїй діяльності, створюючи окремі підрозділи в своїх структурах управління.

Європейський Союз, ЄС (European Union, EU) — економічний та політичний союз держав-членів Європейських Спільнот (ЄВС, ЄОВіС, Євратом), створений згідно з Договором про Європейський Союз, підписаним в лютому 1992 року і чинним із листопада 1993 р. Сьогодні в об'єднання входять 28 європейських держав з населенням понад 505 млн. людей. Загальний Валовий внутрішній продукт Європейського Союзу становить понад 18,4 трлн. $. (1-ше місце в світі). Інституціями ЄС є Європейська комісія, Рада Європейського Союзу, Європейська рада, Суд Європейського Союзу, Європейський центральний банк, Європейський суд аудиторів та Європейський парламент. Парламент обирається на п'ять років громадянами Європейського Союзу. ЄС є повноправним членом Світової організації торгівлі та має представництва у «Великій Сімці» та «Великій двадцятці». Неодноразово порушувалось питання членства ЄС в ООН, однак на заваді були як формальні причини (членами ООН згідно її статуту можуть бути тільки держави),так і політичні (розподіл голосів у РБ ООН, «подвійне членство» держав, які входять до ЄС).

Навіть якщо діяльність ЄС і спрямована на розробку формалізованої публічної дипломатії, більшість його інформаційно-пропагандистської діяльності офіційно не називається «публічною дипломатією», а описується як інформаційні, комунікаційні, освітні та культурні програми. Тим не менш, Представництво ЄС у США є першою установою ЄС, що почала вживати термін «публічна

дипломатія» після створення Відділу преси та інформації ЄС. Європейська комісія не називає свою інформаційну діяльність публічною дипломатією тому, що її дуже часто сприймають за пропаганду. Іншою причиною небажання Союзу використовувати термін «публічна дипломатія» може бути небажання держав-членів мати певну централізовану інституцію з питань публічної дипломатії.

Метою ЄС у проведенні публічної дипломатії є сприяння інтересам ЄС через розуміння, інформування та вплив. Такий підхід пояснює «мету, лінію поведінки та діяльність ЄС, а також допомагає сприяти розумінню цих цілей через діалог з окремими громадянами, групами, установами та засобами масової інформації». Діяльність ЄС у сфері публічної дипломатії зводиться до боротьби з деякими основними стереотипами, у яких Союз виступає «штучною конструкцією» або організацією, що керується тільки своїми найбільш потужними державами-членами[1].

З моменту свого створення ЄС намагався продемонструвати себе у якості «проекту, який слугує на благо миру», що й врятувало Європу від небезпеки майбутніх війн та нестабільності. Публічна дипломатія ЄС прагне зобразити Союз як унікальну модель для наслідування іншими державами та регіональними організаціями. Тим не менш, така позиція є трохи агресивною, застарілою і такою, що не орієнтована на майбутні покоління, які не знають усіх історичних та політичних засад процесу інтеграції у ЄС. На даний час ЄС позиціонує себе як (1) територія, на якій вже 50 років панують мир і спокій, стабільність і процвітання, (2) охоронець засад демократії, прав людини, верховенства закону і сумлінного управління, (3) вірний прихильник співробітництва та партнерства та (4) захисник культурної різноманітності своїх націй. Представництво ЄС у США надає американській громадськості продумані матеріали, зображуючи Союз у своїх агітаційних матеріалах як «трансатлантичного партнера, глобального гравця».

Апарат публічної дипломатії в Союзі розроблявся поступово, протягом всього процесу створення та інституційного розвитку ЄС. Створення механізму публічної дипломатії і структури Союзу пов'язане з розвитком Спільної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС. Створення Європейської комісії у 1958 році, а особливо Генерального директорату з комунікацій та запуск Європейської служби зовнішніх справ (ЄСЗС) у 2010 році забезпечили формальну основу для використання публічної дипломатії.

ЄС не має розвиненого стратегічного плану з публічної дипломатії або ухваленого законодавчого акту зі структури публічної дипломатії Союзу. Тим не менш, у 2005 році Комісія прийняла «План дій Комісії з покращення комунікації в Європі». У 2006 році Комісія також розробила Білу книгу з Європейської комунікаційної політики. У 2007 і 2008 роках Комісія підготувала стратегічні та інформативні документи щодо залучення громадян ЄС через Інтернет та формування партнерства в рамках Союзу. У 2010 році Європейська Рада ухвалила резолюцію зі створення ЄСЗС, що передбачило створення відділу з інформації та публічної дипломатії. Згодом, Європейська Рада вирішила не відкривати цей відділ, а й далі надавати більше повноважень Генеральному директорату з питань комунікацій у інформуванні цільової аудиторії.

ЄС практикує публічну дипломатію через нечітко сформовану, децентралізовану та багатошарову структуру відділів, нескоординовані напрями діяльності та програми. Комісія ЄС керує діяльністю у сфері публічної дипломатії через Генеральні директорати з питань комунікації, оскільки вони є основним засобом пропаганди у сфері публічної дипломатії Союзу, бо «відповідають за інформування та спілкування на тему політики Європейського Союзу з громадськістю». ГД з питань розширення, культури та освіти та EuroAid (розвиток та співробітництво) відіграють допоміжну роль в цьому процесі. ЄСЗС є для Союзу чимось на кшталт міністерства закордонних справ, що координує діяльність представництв ЄС по всьому світі. Верховний представник Європейського Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки очолює ЄСЗС та підтримує діяльність відділів з комунікації. Питання розширення Європейської політики сусідства містять у собі елементи публічної дипломатії, які спрямовані на становлення позитивного сприйняття ЄС його потенційними членами і найближчими сусідами. Комітет політики та стабільності ЄС бере участь у заходах стратегічної комунікації для того, щоб мати змогу впливати на громадську думку щодо участі ЄС у військових операціях та операціях із

[1] Pagovski Z. Z. Public Diplomacy of Multilateral Organizations: The Cases of NATO, EU, and ASEAN / Zhikica Zach Pagovski. — Los Angeles : Figueroa Press, 2015. — P. 15.

забезпечення безпеки. Кадри та спеціальні представники ЄС в різних регіонах відіграють важливу роль у сприянні реалізації політики та інтересів Союзу в різних регіонах та країнах. На даний час існує декілька комітетів в рамках Союзу, націлених на координацію різних заходів публічної дипломатії.

ЄС так само активно залучає свою цільову аудиторію. Його мобілізаційні заходи пов'язані з конкретними цільовими аудиторіями, але, як правило, Брюссель та делегації залучають таких осіб, які задають тон дискурсу (журналістів, представників неурядових організацій (НУО) та вчених) за допомогою різних заходів, що проводяться організацією (візити, видача грантів, конференції, семінари, програми обміну тощо).

Програма візитів ЄС, яка була створена у 1974 році, дозволяє молодим лідерам з країн, що знаходяться за межами Союзу, відвідати Європу для того, щоб «наочно оцінити цілі, політику та народи ЄС та покращити взаєморозуміння між фахівцями з країн, що не належать до Союзу з їх колегами з ЄС». Учасники цієї програми мають можливість зустрітися з представниками ЄС у Брюсселі, Страсбурзі і Люксембурзі та обговорити теми, що становлять спільний інтерес.

Залучення різних впливових осіб є важливим компонентом публічної дипломатії ЄС. Для цього ЄС фінансує неурядові організації ЄС та країн, що не входять до складу ЄС, а також НУО та проекти, що просувають інтереси ЄС. ЄС також надає гранти молоді, дослідникам, фермерам, малим підприємствам країн-членів ЄС та потенційних країн-членів ЄС, а також країн, які не входять до складу ЄС.

Представники ЄС прагнуть залучити цільову аудиторію через кіберпростір. Багато комісарів ЄС та старших співробітників ЄС мають свої власні блоги, які проливають світло на погляди представників ЄС.

ЄС також намагається залучити аудиторію у країнах, що розвиваються, шляхом сприяння міжнародному розвитку. Союз є найбільшим у світі донором допомоги, забезпечуючи 55% всієї офіційної допомоги, наданої у справах розвитку та боротьби з бідністю.

Генеральна дирекція з освіти та культури впроваджує різні заходи з обміну, які роблять свій внесок у реалізацію мети публічної дипломатії ЄС завдяки стимулюванню обміну студентами та вченим між державами-членами ЄС та країнами, які на входять до складу ЄС. Наприклад, програма ЄС Еразмус Мундус (Еразмус +) «спрямована на підвищення якості європейської вищої освіти та сприяння діалогу, порозумінню між різними людьми та культурами через співпрацю з третіми країнами». Ця програма успішно просуває вищу освіту ЄС по всьому світі, сприяє налагодженню партнерських відносин між університетами держав-членів ЄС та університетами країн, що не входять до складу ЄС та допомагає створити позитивний іміджу Союзу серед студентів та наукових кіл.

Союз також практикує культурну дипломатію через Генеральні дирекції з освіти та культури та їх делегації за кордоном. Культурна діяльність ЄС спрямована на сприяння як державам-членам ЄС, так і Союзу в цілому. Делегації ЄС за кордоном організують різні культурні заходи для того, щоб сформувати стійкий образ Союзу. Під час кампанії з публічної дипломатії, присвяченої 50-й річниці ЄС, було організовано 106 культурних заходів (концерти та музичні заходи, кінофестивалі, танці, театр) по всьому світі. Крім того, ЄС було проведено 62 виставки та ярмарки, 73 заходи для молоді, 48 конкурсів та вікторин та 19 спортивних заходів. Варто відзначити, що завдяки бренду ЄС вдалося залучити спонсорів з боку приватного сектору по всьому світі, оскільки компанії хотіли взяти участь у заходах, організованих Союзом[2].

1. Макаренко Є. А. Європейська інформаційна політика: монографія / Є. А. Макаренко. — К. : Наша культура і наука, 2000. — 368 с.
2. Тихомирова Є. Б. Паблік рилейшнз у глобалізованому світі : монографія / Є. Б. Тихомирова. — К. : Наша культура і наука, 2004. — 489 с.
3. Трофименко М. В. Трансформація публічної дипломатії Європейського Союзу в умовах глобалізації / М. В. Трофименко // Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії. — 2015. — Випуск 7. — С. 290—296.
4. Щетинин В. Д. Экономическая дипломатия / В. Д. Щетинин. — М. : Международные отношения, 2001. — 280 с.

[2] Pagovski Z. Z. Public Diplomacy of Multilateral Organizations: The Cases of NATO, EU, and ASEAN / Zhikica Zach Pagovski. — Los Angeles : Figueroa Press, 2015. — P. 29.

5. European Union. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://europa.eu/index_en.htm.
6. North Atlantic Treaty Organization. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/natohq/79511.htm
7. Pagovski Z. Z. Public Diplomacy of Multilateral Organizations: The Cases of NATO, EU, and ASEAN / Zhikica Zach Pagovski. — Los Angeles : Figueroa Press, 2015. — 45 p.

Trofymenko M.
EU PUBLIC DIPLOMACY
The present paper highlights the basic principles of the EU public diplomacy. The author gives grounds for the importance and popularity of social networks in the modern informational world and the activities of international organizations in the context of public diplomacy. The article describes the globalization and integration processes that have been rapidly developing in the last decade, causing unprecedented development of regional intergovernmental organizations that integrate more and more countries. The author also studies the application of public diplomacy by international organizations as well as analyses and determines the EU activities in the field of public diplomacy as decentralized and poorly managed.
Key words: public diplomacy, international organizations, social networks, globalization, EU integration.

УДК 339.9
Чентуков І.Ю.
Маріупольський державний університет

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розглянуто процес регіоналізації світового господарства у контексті сучасного глобалізаційного дискурсу. Визначено, що процеси регіоналізації виступають певним етапом і формою прояву глобалізаційного розвитку та формування сучасного світоустрою, з точки зору міжнародної економіки регіони виступають активними суб'єктами глобалізації.

Процеси регіональної інтеграції та глобалізації мають тісний зв'язок, дослідження якого дозволить встановити концептуальні основи взаємодії цих процесів, їх складові, а також визначити потенційні зони ризиків і конфліктів, які потребують спільного урегулювання на регіональному та/або на глобальному рівнях.

Достатня кількість сучасних наукових праць свідчить про дискусійність існуючих теоретичних та науково-методичних розробок процесів економічної інтеграції, що відбувається на різних рівнях, а від так, відповідних досліджень вимагає дослідження взаємозалежності процесів глобалізації та регіональної інтеграції.

Глобалізація стала логічним результатом розвитку історичного процесу, і характеризується [1,с.28] гомогенізацію світу, у якому посилюється взаємозалежність та відбувається посилення впливу транснаціональних рухів та організацій одночасно із послабленням та руйнуванням державного суверенітету.

Сучасний науковий глобалізаційний дискурс [2,с.2-10] визначають три основні напрями: гіперглобалістичний (К.Омає, Ф. Фукуяма А. Джонс, П. Дикен), скептичний (І.Валлерстайн, Дж.Томпсон, П.Херст та ін.) та трансформістський (М.Уотерс, Р.Робертсон, У.Бек). Відповідно до першого напряму його представники вважають, що глобалізаційні зміни фундаментальні за своєю суттю, що унеможливлює зворотній зв'язок усіх трансформацій, що відбуваються. На думку представників другого напряму глобалізація лише відображає певний етап розвитку процесу інтернаціоналізації. На складну ієрархічну структуру сучасного світу, що визначається соціальним розподілом, звертають увагу представники третього напряму, які розглядають глобалізацію як довгостроковий суперечливий процес.

У наслідок поглиблення глобалізаційних процесів сучасний світ стає більш сегментованим, а звідси актуалізується розуміння відмінностей та загальностей в рамках цивілізації [3,с.17]. Саме «зіткнення цивілізацій» може стати основною проблемою нового світового устрою, оскільки саме цивілізаційні відмінності (що визначають різні типи цивілізацій) є фундаментальними за своєю природою [4,с.550].

В умовах глобального розвитку національні кордони не зникають, а стають більш прозорими, у наслідок чого підвищується мобільність товарних та ресурсних потоків, які вже неможливо стримувати в межах певної території [5]. У глобальній взаємопов'язаній мережі, досягається новий рівень їх продуктивності, основним джерелом якого стають знання [6]. При

цьому, відносини між територіями суттєво змінюються, оскільки відбувається інтенсифікація соціальних відносин, і виникає «просторово-часова дистанційність»[7,с.64], у наслідок цього поступово змінюється структура світового господарства, яке одночасно виступає і як єдина система, і як гетерогенна система.

Формування єдиних регіональних просторів в умовах глобалізації знаходиться й під впливом того, що економічні інтереси суб'єктів господарювання вже не обов'язково мають співпадати з існуючим адміністративно-територіальним розподілом, що, у свою чергу, може сформувати особливі передумови для розвитку регіоналізму, який ґрунтується на спільності інтересів територіальних суб'єктів.

Глобальний розвиток відбувається під впливом розвитку регіонів, що визначатиме процес регіоналізації глобального простору [8]. Базовими факторами сучасного просторового розвитку стають [9]: просторова концентрація населення та розвиток міських агломерацій (density); економічна відстань, що скільки ступенем віддаленості, а рівнем розвитку інфраструктури, від якого залежатеме рівень трансакційних витрат (distance); інституційні бар'єри, що зменшують мобільність товарів і факторів виробництв, обмежують доступ до суспільних благ та ін. (division).

Поява та розвиток потужних міжнародних регіонів на інтеграційній основі дозволяє визначити глобальні признаки процесів регіоналізації у системі сучасного світового господарства, оскільки подібні регіони набувають особливого впливу на характер його розвитку. Подальші дослідження процесу глобальної регіоналізації дозволить отримати нові знання щодо проблем регіонального в умовах поглиблення глобалізації.

1. Бади Б. От суверенитета государства к его жизнеспособности // Мировая политика и международные отношения в 1990-е годы: взгляды американских и французских исследователей: [пер. с англ. и фр.] / Б. Бади ; [под ред. М.М. Лебедевой и П.А. Цыганкова]. – М.: Московский научный общественный фонд, 2001. – С. 103-116.
2. Robinson W. Theories of Globalization / W. Robinson // Blackwell Companion to Globalization / G. Ritzer. – Oxford: Blackwell, 2007. – с.125-143. – URL: http://www.soc.ucsb.edu/faculty/robinson/publications.html
3. Булатова О.В. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів: [Монографія]/ О.В.Булатова. – Донецьк:ДонНУ,2012. – 386 с.
4. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций и преобразование мирового порядка / С. Хантингтон // Новая постиндустриальная волна на Западе: антология ; [пер. с англ. под ред. В.Л. Иноземцева]. – М.: Академия, 1999. – С. 528-556
5. Китинг М. Новый регионализм как возможность [Електронний ресурс] / М. Китинг // Россия в глобальной политике. – 2008. – №4. – Режим доступу до статті: //www.globalaffairs.ru/numbers/33/9979.html
6. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура: [Монография] / М.Кастельс; [пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана.]. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608с.
7. Giddens A. The consequences of modernity / A. Giddens. – Stanford University Press, 1990. – 188p.
8. Scott A. J. Regions, globalization, development/ Allen J. Scott and Michael Storper // Regional Studies. – 2003. – vol. 37: 6&7. – pp 579-593.
9. Reshaping economic geography world development report 2009. – Washington: The World Bank, DC, 2009. – 383p.

Chentukov I.

REGIONALIZATION IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Considered the processes of regionalization of the world economy in the context of contemporary globalization discourse. Determined that the process of regionalization act a certain stage and formof globalization and the formation of the modern world order in terms of the international economy regions are the active agents of globalization.

УДК 348(043)

Черных Е.Н.
Мариупольский государственный университет

К ВОПРОСУ ОБЯЗАТЕЛЬНОСТИ ЮРИДИЧЕСКОЙ ДОКТРИНЫ

Статья посвящена анализу юридической доктрины в современном правовом образовании. Высказывается позиция автора относительно обязательности юридической доктрины в качестве самостоятельного источника права.

Заметным явлением в жизни отечественной и постсоветской теоретико-правовой науки является повышенный интерес к юридической доктрине в перспективе проблематики источников права. Этот интерес представлен оживлённым обсуждением в литературном пространстве, а также

в результатах диссертационных исследований, активность которых весьма показательна: две кандидатские диссертации украинских авторов (М.В. Кармалита «Правова доктрина – джерело (форма) права», 2011 г.; Семенихин И.В. «Правова доктрина в системі юридичної науки та практики», 2012 г.), и не менее трёх работ российских авторов (Зозуля А.А. «Доктрина в современном праве» 2006.; Васильев А.А. «Правовая доктрина как источник права (историко-теоретические вопросы», 2007.; Мадаев Е.О. «Доктрина в правовой системе Российской федерации», 2012). И процесс изучения продолжается: в настоящий момент, насколько нам известно, данная проблематика исследуется как часть докторской диссертации Е.П. Евграфовой.

Дискуссия относительно признания юридической доктрины источником права, конечно, не нова. Но сегодня она выходит на новый уровень обоснования в связи с расширением правовой методологии и концептуальных подходов к феномену права. Соответственно расширяется и круг приводимой аргументации, однако в центре дискуссии неизменно стоит вопрос об обязывающем значении юридической доктрины – аргумент, который заслуживает обстоятельного рассмотрения.

Мы полагаем, что в свете накопленных наукой знаний, тезис об отсутствии у юридической доктрины обязывающего влияния не должен остаться безответным.

1. Следует согласиться, что в большинстве случаев, речь не идёт о юридически обязательном характере юридической доктрины в строгом понимании. Надо учитывать, что выражение «юридически обязательный» имеет специфическое значение: то, что *должно* быть осуществлено в отличие от фактически осуществляемого; безусловное, непременное следование (исполнение); термин «юридически» указывает на обеспечение исполнения *должного* государственно-организованным принуждением в отличие от моральных и других социальных императивов. «Обязательность» в юридическом смысле обозначает, что осуществление нормы является не только вопросом совести индивида, но делом организованной системы специализированных органов государства, обеспечивающих функционально исполнение права вплоть до принудительных способов. Кроме того, это выражение предполагает возможность непосредственной ссылки как на основание критики или оправдания действий, как на специальную причину. И в указанных смыслах суждение о том, что юридическая доктрина не обязательна для судьи, в большинстве случаев обосновано.

Однако с точки зрения эффективности, действенности юридической доктрины есть и другой, более мягкий модус её обязывающего влияния – в значении руководящего фактора, довлеющего на сознание, правда, не безусловного для исполнения. В этом смысле, полагаем, можно утверждать, что доктрина специфически обязательна, когда она диктует свои правила законодателю и правоприменителю. В связи с этим К. Оливекрона, который относит доктрину к неформальным способам установления норм, пишет: «Правоведы, конечно, не принимают на себя роль законодателей. Тем не менее, их работы часто имеют эффект установления новых норм. Предполагается, что они описывают только уже существующие правовые явления, но на самом деле они делают гораздо больше, так как пытаются заполнить пробелы в праве. Если им удается убедить судей в своих теориях, новые нормы устанавливаются ими как результат научного поиска, проделавшего свой путь до включения в судебную практику, и иногда это установление имеет такую же юридическую силу, как нормы статутного права» [1].

2. В юридической науке, по крайней мере, англо-американской, обязывающее значение права рассматривают в термине «авторитет» (Коулмен, Харт и др.). Понятие авторитета по самому определению заключает модус императивности, властности в значении «пользующийся доверием, влиянием, признанием, не допускающий возражений») [2, с.19]. Погребняк пишет: «авторитет является подтипом власти, при котором люди с готовностью подчиняются приказам» [3, с.36].

3. Надо учитывать, что предписывающая часть нормы беспомощна без вспомогательных элементов, которые определяют условия или смысловые значения, в пространстве которых становится возможным действие предписания. Эти вспомогательные элементы образуются доктринальными разъяснениями, которые инкорпорируются в тело широко понимаемой нормы, и хотя сами по себе они не приказывают и не распоряжаются, но в структуре норм опосредовано приобретают обязывающее значение.

4. Не стоит сбрасывать со счетов генетическую стратегию. Петражицкий Л.И. отмечал недооценённость доктринального начала в романо-германской правовой системе, происхождение этой правовой семьи от книжного права, преемственность доктринального начала в германском праве и в близких к нему систем, которая сохраняется и в современном состоянии [4, с.460-469].

5. Поскольку рассматриваемый вопрос находится в прямой и существенной зависимости от руководящей концепции права, необходимо учитывать стратегию правопонимания. В целом просматривается такая зависимость – чем шире понимание права, тем сильней предпосылки для признания доктрины в качестве источника права в точном смысле. Можно указать на историческую школу права, в свете которой мы получим положительный ответ, поскольку образование доктрины знатоками права соответствует пониманию сущности права как духа народа; или социологическую теорию, для которой право творится социумом вцелом и юридическим сообществом в частности; или психологическую теорию, которая видит право в субъективных переживаниях обязывания. Если же воспользоваться концепцией юридического позитивизма, то его сторонники, не зависимо от частных расхождений во взглядах, разделяют базисный тезис о том, что относимость явлений к праву – это, в конечном счёте, вопрос социального факта, принятой в обществе нормативной практики или традиции. В контексте весьма популярного сегодня, хотя и не безупречного, учения Г. Харта источник авторитета, т.е. обязывающего значения доктрины, объясняется через норму признания – вырабатываемый в конкретном социуме комплекс условий соответствия праву. Весьма убедительным показателем также является практика ссылок судей в конкретной правовой системе с целью критики или обоснования [5]. И, как показывает современная юридическая практика, в отдельных государствах правовая традиция благоприятствует юридической доктрине. Так, в Португалии и Бразилии правовая традиция допускает расхождение решения суда с записанными правилами при условии, что на это было получено согласие всего юридического сообщества, которое включает судей, профессоров и адвокатов [6, с.131].

Можно прийти к выводам о том, что феномен юридической доктрины, его роль и значение остаются не до конца прояснёнными.

Обязывающее влияние доктрины в точном смысле – это обусловленное свойство. Оно зависит от руководящего типа правопонимания, правовой традиции конкретного социума.

Можно говорить об обязательности юридической доктрины в значении руководящего фактора, довлеющего на сознание, правда, не безусловного для исполнения.

1. Оливекрона К. Право как факт / К. Оливекрона Пер. с англ. Е.Ю. Таранченко, под науч. ред. А. В. Полякова, М. В. Антонова // Российский ежегодник теории права. – 2008. – № 1. – С. 669-752.
2. Ожегов С.И. Словарь русского языка / Под ред. Чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой. / С.И. Ожегов. – М.: Рус. яз., 1987. – 797 с.
3. Погребняк С. Про засоби забезпечення обов'язковості права / С. Погребняк //Вісник Академії правових наук України – 2008. - № 2. – С. 36-46.
4. Петражицкий Л.И. Теория права и государства в связи с теорией нравственности / Л.И. Петражицкий. – СПб.: Лань, 2000. – 608 с.
5. Харт Г.Л.А. Понятие права. Пер. с англ.; под общ. ред. Е.В. Афонасина и С.В. Моисеева / Г.Л.А. Харт – СПб: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2007. – 302 с.
6. Бержель Ж.-Л. Общая теория права. Под. общ. ред. В.И. Даниленко. Пер. с фр. /Ж.-Л. Бержель. – М.: Издательский дом NOTA BENE, 2000. – 576 с.

Черних Є.М.

ДО ПИТАННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ДОКТРИНИ

Стаття присвячена аналізу юридичної доктрини в сучасній правовій освіті. Висловлюється позиція автора щодо обов'язковості юридичної доктрини в якості самостійного джерела права.

Chernych E.

ON THE ISSUE OF COMPULSORY LEGAL DOCTRINE

The article analyzes the legal doctrine in the modern legal education. It expresses the author's position regarding the obligation of legal doctrine as an independent source of law.

СЕКЦІЯ IV
ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

УДК 378.147:33
Брежнєва-Єрмоленко О.В., Сириця С.О.
Дніпродзержинський державний технічний університет

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ВИКЛАДАЧІВ ТА СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Акцентовано увагу на тому, що підвищення рівня володіння англійською мовою, як мовою міжнародного спілкування, стає необхідністю як для викладача, так і для студента. Розглянуто потребу у вдосконаленні англомовних компетенцій викладачів - знання методологічних і теоретичних основ методики викладання економічних дисциплін англійською мовою. Досліджено важливість розвитку мовних компетенцій студентів-економістів для вільного спілкування англійською мовою за фахом.

На сучасному етапі розвитку української державності у зв’язку із прагненням України увійти до європейської спільноти постала потреба у фахівцях з високим рівнем володіння англійською мовою − визнаною мовою міжнародного спілкування. Успішність англомовного спілкування безпосередньо визначається рівнем сформованості іншомовної граматичної компетенції.

У сучасному суспільстві питання професіоналізму викладачів економічних спеціальностей набуває нової змістовної наповненості. До їх професійної підготовки висуваються більш жорсткі вимоги: сучасні викладачі повинні мати глибокі фахові знання, вміти вільно користуватися інформаційними технологіями та вільно володіти іноземною мовою. Іноземна мова є також надійним помічником у дослідницькій діяльності, але за умови, якщо викладач знає особливості наукового стилю цієї мови.Питання мовної підготовки реалізуються у цілеспрямованій державній політиці України щодо оновлення системи мовної освіти, що спрямована на обов'язкове оволодіння державною мовою, забезпечення можливості опановувати рідну та іноземні мови [1].

Професійно-методична підготовка викладачівекономічних спеціальностей в Україні здійснюється в межах традиційної освітньої парадигми, яка полягає в непропорційному засвоєнні дисциплін психолого-педагогічного і лінгвістичного циклів та недостатній увазі до методичного компоненту. У свою чергу, саме методичний компонент фахової підготовки забезпечує викладача необхідним інструментарієм для здійснення професійної діяльності. Методична підготовка викладачівекономічних спеціальностей в сучасних умовах не передбачає професійних знань з методики викладання економічних дисциплін іноземною мовою. Вона має забезпечуватися вивченням циклу методичних навчальних дисциплін (методикивикладання іноземної мови, спецкурсів і спецсемінарів); участю викладачів у науково-дослідній і науково-методичній роботі (написання статей, конспектів лекцій, методичних рекомендацій)та практикою.

Отже, в умовах трансформації вищої освіти в Україні, її інтеграції у світовий науковий та освітній простір,виникає необхідність впровадження програми вдосконалення англійської мови викладачів економічних спеціальностей за професійним спрямуванням у вищій школі в Україні, яка передбачає формування й удосконалення методичної компетентності викладачів-економістів, підґрунтя якої складають знання методологічних і теоретичних основ методики викладання дисциплін англійською мовою, концептуальних основ, структури і змісту засобів навчання англійською мовою (підручників, навчальних посібників тощо), уміння застосовувати знання англійської мови у науково-дослідницькій діяльності.

На відміну від студентів-лінгвістів, які обирають іноземну мову як основну спеціальність та приділяють їй максимум уваги, студенти економічних спеціальностей часто не бачать сенсу в оволодінні іноземною мовою разом із провідними дисциплінами, а отже, мають дуже низьку мотивацію до вивчення мови. Формування вмінь англомовного спілкування відбувається успішно, якщо забезпечувати професійно-комунікативну спрямованість процесу навчання, наявність позитивної мотивації щодо формування таких умінь, а також занурення студентів в активну професійно-орієнтовану англомовну діяльність.

Завданням вищої школи є цілеспрямована і планомірна підготовка майбутніх фахівців різного профілю, котрі у своїй професійній діяльності здатні вільно користуватися іноземними мовами з закордонними колегами під час обміну і застосування досягнень у своїй галузі. Знання іноземних мов значною мірою сприяє вільному оперуванню інформаційними ресурсами, допомагає реалізувати комунікативні наміри, відкриває необмежений доступ до наукової літератури, дає можливість ознайомитися із досягненнями світової науки. Тому одним із завдань вивчення іноземної мови студентами економічних спеціальностей є формування мовних знань (лексичних, граматичних, фонетичних та орфографічних), які разом із відповідними навичками є складовими мовної компетенції та створюють «матеріальну базу для оволодіння мовленнєвими вміннями» [2, с. 67].

Питання формування мовної компетенції студентів економічних спеціальностей у процесівивчення іноземної мови є неможливим без словника якджерела інформації. Словник є незамінним доповненням до підручника,допомагає сприймати, усвідомлювати, оперувати, аналізувати та засвоювати значний обсягінформації, що постійно збільшується і необхідна для якісної підготовки до майбутньоїпрофесійної діяльності. Водночас у процесі роботи зі словниками підвищуєтьсяінтелектуальний потенціал, удосконалюються пам’ять і мислення, розширюється кругозірмайбутнього фахівця, поліпшуються знання рідної й іноземних мов [3, с. 90].

Важливим є врахування специфіки навчання студентів економічних спеціальностей, що сприяє професійному розвитку в широкому розумінні, оскільки метою викладання економічних дисциплін англійською мовою є формування саме комунікативних умінь спілкування. Сьогодні вивчення іноземних мов сприяє реалізації таких напрямків професійної діяльності, як ознайомлення з новими економічними дослідженнями, науковими гіпотезами і тенденціями, видатними інноваціями в галузі економіки; встановлення контактів з іноземними партнерами, фірмами, підприємствами, навчальними закладами; підвищення рівня професійної компетенції фахівців. Володіння іноземноюмовою вже є не ознакою престижу, а потребою сучасного фахівця[4, с. 281].

У той же час викладання та опанування дисциплін англійською мовою у вищих навчальних закладах економічного профілюмає ряд особливостей та потребує перегляду багатьох факторів, головним із яких є розроблення та впровадження нових інноваційних технологій навчання.

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/images/files/ news/12/05/4455.pdf
2. Рогова Г. В. Методика обучения иностранным языкам в школе / Г. В. Рогова, Ф. М. Рабинович, Т. Е. Сахарова. – М.: Просвещение, 1991. – 287 с.
3. Кирикилиця В. В. Формування іншомовних знань і навичок студентів немовних спеціальностей у процесі роботи зі словниками / В. В. Кирикилиця // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. – 2015. – № 1. - С. 88-94.
4. Семеног О. Мовна особистість сучасного економіста / О. Семеног, А. Семеног //STUDIAUKRAINICAPOSNANIENSIA, vol. III: 2015. - pp. 281-288.

Brezhnyeva-YermolenkoO., SyrytsyaS.
FORMING OF ENGLISH COMPETENCE TEACHERS AND STUDENTS OF ECONOMIC SPECIALTIES
The attention that the increasing level of English as the language of international communication, is becoming a necessity for both the teacher and the student. Consider the need to improve English speaking teachers competencies - knowledge of the methodological and theoretical foundations of methods of teaching economic subjects in English. Investigated the importance of linguistic competence of students-economists for free English Speaking specialty.

УДК 371.134:51:37.014.24.001.13
Вагіна Н.С.
Бердянський державний педагогічний університет

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ ДО РОБОТИ З УЧНЯМИ В МЕЖАХ МІЖНАРОДНИХ КОНКУРСІВ І ПРОЕКТІВ

Авторкою розкривається роль та напрями формування готовності майбутнього вчителя математики до роботи з учнями в межах різноманітних міжнародних конкурсів і проектів.

Адаптація системи освіти України до європейського та світового освітнього просторів зумовлює посилення інтеграційних процесів у системі шкільної математичної освіти: упроваджуються

міжнаціональні проекти, що реалізуються на підставі угод між окремими середніми навчальними закладами різних країн; українські школярі дедалі активніше беруть участь у різноманітних міжнародних математичних конкурсах і змаганнях, освітніх обмінах, стають учасниками міжнародного порівняльного дослідження якості природничо-математичної освіти за методикою TIMSS тощо. Все це актуалізує необхідність підготовки у вітчизняних педагогічних вишах учителів математики нової формації, професійно здатних вільно орієнтуватися у напрямках та перспективах розгортання інтеграційних процесів та якісно задовольняти суспільні запити на освітні послуги [1].

Важливу роль у розв'язанні порушеної проблеми відіграє визначення в педагогічних ВНЗ таких доповнень до змісту фахової підготовки, які дозволятимуть формувати в майбутніх учителів математики обізнаність на питаннях, пов'язаних зі специфікою навчання математичних дисциплін у зарубіжних школах, уміння визначати позитивні складові досвіду іноземних колег і чинники, що забезпечують підтримку авторитету вітчизняної математичної освіти, яка має багаторічну історію та традиції.

Основними напрямами формування готовності майбутніх педагогів-математиків до роботи з учнями в межах міжнародних конкурсів і проектів є:

- встановлення ділових, партнерських контактів із зарубіжними ВНЗ із прослуховуванням лекцій, організацією телемостів, он-лайн конференцій, стажуванням студентів і викладачів за профілем підготовки;
- організація пошуково-дослідницької, проектної діяльності студентів із наступним аналізом та оприлюдненням результатів.

Водночас із зазначеним вище важливе місце має належати впровадженню спеціальних курсів (варіативних дисциплін), орієнтованих на:

- вивчення особливостей модернізації шкільної математичної освіти в Україні та зарубіжжі, загальних організаційних, структурних і змістових характеристик математичної підготовки школярів у різних національних системах;
- ознайомлення з особливостями національних освітніх стандартів, специфікою оцінювання успішності учнів, компонентами навчально-методичного забезпечення навчання математики (навчальними планами, підручниками, посібниками, інформаційно-комунікаційними ресурсами) у провідних країнах світу;
- розгляд змістових та організаційних характеристик міжнародних проектів підтримки математично обдарованих дітей і юнацтва (гра-конкурс «Кенгуру», математичний «Турнір міст», міжнародні дистанційні та очні математичні олімпіади) та аналіз результатів участі в них українських школярів;
- детальне ознайомлення з місією, умовами проведення, змістом завдань міжнародних проектів PISA і TIMSS; особливостями національних систем уніфікованого оцінювання якості математичної підготовки випускників шкіл (включаючи українську систему зовнішнього незалежного оцінювання, американські системи тестування SAT 1, SAT 2, ACT тощо).

Результати особистого досвіду авторки з викладання інтегрованої дисципліни «Сучасна світова практика математичної освіти», аналіз опитування студентів і працюючих вчителів математики загальноосвітніх навчальних закладів засвідчили високий рівень їхнього зацікавлення такою формою та змістом підготовки [2].

1. Наказ МОН України № 998 від 31.12.2004 р. «Про затвердження Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір». – [Електронний ресурс]. – [Текст]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/laws/MON_988.doc.

2. Вагіна Н.С. Вивчення сучасної світової практики організації математичної освіти школярів як складова підготовки компетентного вчителя / Н.С. Вагіна // Проблеми та перспективи фахової підготовки вчителя математики: зб. наук. праць за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 квітня 2012 р./МОНМСУ, ВДПУ ім. М. Коцюбинського [та ін.]. – Вінниця: ВДПУ, 2012. – С. 85-86.

Vahina N.

PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF MATHEMATICS FOR THE WORK WITH STUDENTS WITHIN THE FRAMEWORK OF INTERNATIONAL COMPETITIONS AND PROJECTS

Integration of mathematical education of Ukraine into the European and world educational space actualizes the expansion of partnership contacts with foreign universities, forming the readiness of future teachers-mathematicians to work with students within the framework of international competitions and projects by introducing the accordingly oriented special disciplines.

УДК 378:796.071.4.035
Данилевич М.В.
Львівський державний університет фізичної культури

ПРО РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВЗ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУВ СФЕРІ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті вказано, що реформування сучасної вищої фізкультурної освіти, в основі якої лежить гуманізація і гуманітаризація навчально-виховного процесу, визначає нові орієнтири її розвитку. Автор акцентує увагу на тому, що головною метою професійної підготовки студентів є виховання всебічно розвинутої особистості фахівця з фізичного виховання та спорту, компетентного, мобільного, готового до зовнішніх і внутрішніх змін, здатного до створення і здійснення стратегій професійного зростання. Вказано, що професійна підготовка майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту повинна організовуватися на принципах пріоритетності розвитку суб'єктності студента та актуалізації його творчого потенціалу. У статті зазначається, що професійний саморозвиток майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту передбачає усвідомлення своєї відповідальності за процес професійного самовдосконалення, наявність умінь його проектувати, здійснювати і регулювати, бажання і здатність постійно підтримувати і коригувати своє професійне зростання.

Розвиток постіндустріального суспільства, глобальні зміни економіки, культури та науки спричинили інформатизацію життєдіяльності сучасної людини, яка у свою чергу суттєво обмежила параметри природної фізичної активності.

Саме рекреаційна активність може стати ефективним профілактичним засобом, що протидіятиме негативним наслідкам розвитку сучасної цивілізації – урбанізації, підвищенню толерантності до стресових впливів, гіподинамії, індустріалізації тощо.

Аналіз наукової літератури свідчить про відсутність в Україні фундаментальних праць з теоретико-методичних засад підготовки фахівців у сфері фізичної рекреації. На думку О.В. Андрєєвої, «потребують розробки та теоретичного обґрунтування підходи до відбору і структурування змісту та програмно-методичного забезпечення навчального процесу у вищих навчальних закладах України» [1, с. 231].

Слід зазначити, що рекреаційна активність може спрямовуватися на задоволення власних зацікавлень для самореалізації або може стати засобом досягнення завдань, пов'язаних зі зміцненням і відтворенням здоров'я, підвищенням та оптимізацією фізичної підготовленості, формування естетичної постави тіла тощо.

Вважаємо, що готовність майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності є інтегративною особистісною якістю, яка визначає стан особи суб'єкта і включає мотиваційно-ціннісне ставлення до цієї діяльності, систему професійно орієнтованих знань, умінь та навичок, що дозволяють продуктивно їх використовувати при вирішенні професійних завдань.

З метою виявлення стану готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності нами було проведено анкетування студентів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова та Національного університету фізичного виховання та спорту України загальною кількістю 189 осіб (59 та 130 студентів відповідно).

Аналіз анкетування дозволив встановити мету вступу до ВНЗ. Так, 20,63 % студентів хочуть отримати вищу фізкультурну освіту, 49,21 % - мріють працювати у галузі фізичного виховання та спорту, 16,93% - планують займатися рекреаційно-оздоровчою діяльністю, 6,35% - вступили за порадою батьків чи друзів і 6,88% опитаних важко відповісти.

Більшості респондентів потрібна додаткова практична підготовка для здійснення рекреаційно-оздоровчої діяльності: 32,28% студентів відповіли, що так; 26,98 % - швидше так, ніж ні; 30,16% - швидше ні, ніж так, і 10,58 % - важко відповісти. Отже 59,26% опитаних підтверджують потребу у додатковій практичній підготовці. При цьому, планує у майбутньому працювати фахівцем у сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності практично така ж кількість осіб (53,97 %). Очевидно, що саме їм і бракує практичного досвіду роботи. Ще 29,63% не планують працювати у сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності і 16,4% респондентів не визначилися з майбутнім працевлаштуванням, тому й обрали варіант «важко відповісти».

Таким чином, реформування вищої фізкультурної освіти майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту у сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності повинно бути спрямовано на оновлення змісту, відбір інноваційних методів і засобів навчання, необхідних у формуванні вмінь та навичок студентів для професійної діяльності. Ґрунтовне оволодіння професійно орієнтованими знаннями, вміннями та навичками не лише сприятиме підвищенню рівня пізнавальної і творчої активності майбутніх фахівців, високому науковому рівню їх готовності, але, головне, на практиці створить умови для соціальної і професійної стабільності фізкультурних кадрів, розширить розуміння ними високої громадянської відповідальності за результати своєї діяльності.

1. Андрєєва О. В. Фізична рекреація : [монографія] / Олена Валеріївна Андрєєва. – К. : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 286 с.
2. Войнар Ю. Розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах євроінтеграції: [монографія] / Ю.Войнар, Д.Наварецький, І. Глазирін – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2005. – 184 с.

Danylevych M.

ABOUT REFORMATION OF HIGHER SPORT EDUCATION OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF RECREATIONAL ACTIVITY

It is underlined in the article, that the reformation of higher sport education of future specialists in physical education and sport in the field of recreational activity is based on the mastering special knowledge about recreation, on abilities and skills of recreational facilities use and professional qualities which can give possibilities to decide professional tasks successfully and effectively.

УДК 378.014.54

Іващенко М.В.
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
Бикова Т.Б.
Професійно-педагогічний коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ В УМОВАХ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ОСВІТИ

Розглянуто причини формування категорій «економіка знань» та «економіка освіти». Висвітлена суть цих понять. Розглянуті особливості інноваційних трансформацій в галузі освіти, що спричинені всебічною актуалізацією визначених категорій

Однією з головних ознак становлення сучасної цивілізації є пріоритетність інтелекту та виведення наукових знань на рівень базису існування та розвитку людства. Розвиток науки і освіти забезпечує конкурентоспроможність дематеріалізованої економіки, яка проявляється у зміщенні акцентів з виробництва матеріальних благ на нематеріальні (послуги). Знання за даних умов виступатимуть в ролі фактора виробництва, і продукта [1]. За цих умов формується взаємопов’язані, хоча й принципово різні категорії – «економіка знань» та «економіка освіти».

Економіка освіти розглядається як галузь економіки, яка має власну структуру та характеристики, властиві системі та належить до групи галузевих економічних наук, якою вивчається місце і роль системи освіти в економіці, організаційно-економічний механізм функціонування освіти, фінансування освітньої діяльності та соціально-економічна ефективність освітньої діяльності для суспільства [4].У свою чергу економіка знань визначається як складова економіки освіти, яка з боку матеріально-речового змісту характеризується високим інтелектом нації, органічним поєднанням науки, техніки і виробництва і базується на інноваційній моделі розвитку та методологічній спрямованості системи освіти [2].

Категорія «економіка освіти» обумовлює необхідність здійснення спеціальної підготовки фахівців з фінансів, менеджменту, маркетингу, аудиту тощо саме для закладів освіти. Тобто, спеціалісти економічного спрямування мають бути обізнані з особливостями економічного функціонування навчальних закладів різних рівнів. Натомість, категорія «економіка знань» забезпечує здатність цієї сфери виступити джерелом прогресивних ідей, концепцій і проектів [3]; вимагає внесення змін до змісту, форм і методів здійснення освітніх процесів з врахуванням потреб самореалізації та особистісного зростання всіх учасників освітнього процесу.

Отже, намічені тенденції у сучасному суспільстві обумовлюють всеосяжної трансформації освітнього сектора, зміст якої закладено в Концепції розвитку освіти України на період 2015 – 2025 роки [5]:

– освіта мусить перетворитися на систему, здатну до саморегуляції – відповідно до викликів суспільного розвитку, які постійно змінюються;

– освіта має перетворитися на ефективний важіль економіки знань, на інноваційне середовище, у якому учні й студенти отримуютьнавички і вміння самостійно оволодівати знанням протягом життя та застосовувати це знання в практичній діяльності;

– освіта має продукувати індивідів, здатних забезпечити прискорене економічне зростання і культурний розвиток країни, свідомих, суспільно активних громадян, конкурентоспроможних на європейському і світових ринках праці;

– освіта має стати реальною гарантією забезпечення високих соціальних стандартів.

– З метою реалізації зазначених завдань нагальною потребою є впровадження інновацій, які тісно пов'язують освітні інституції, форми і методи навчання з теоретичними та практичними надбаннями сучасного менеджменту.

1. Мартьянов М.П. Економіка знань / М.П.Мартьянов // Матеріали конференції «Динамика научных исследований». Экономические науки. – 2008. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rusnauka.com/15_DNI_2008/Economics/33052.doc.htm (Дата звернення 06.09.2015)
2. Економічний енциклопедичний словник. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://subject.com.ua/economic/slovnik/1880.html (Дата звернення 06.09.2015)
3. Старовойт О.В. "Економіка знань" як сфера функціонування інтелекту [Текст] / О. Старовойт // Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часоп. – 2009. – № 4. – С.71-75.
4. Бронська А. М. Економіка освіти як галузь економіки та економічна наука. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rusnauka.com/NIO_2007/Economics/18172.doc.htm (Дата звернення 06.09.2015)
5. Концепція розвитку освіти України на період 2015 – 2025 роки (проект). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://education-ua.org/ua/draft-regulations/319proekt-kontseptsiya-rozvitku-osviti-ukrajini-na-period-2015-2025-rokiv. (Дата звернення 06.09.2015)

Ivaschenko M., Bykova T.

THE EDUCATIONAL INNOVATIONS FEATURES IN THE CONTEXT OF THE ACTUALIZATION OF ECONOMICS OF EDUCATION

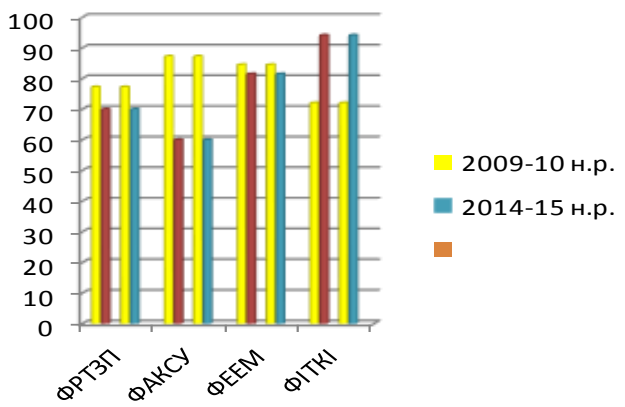
This paper deals with the causes of "knowledge-driven economy" and "economics of education" categories formation. The author also describes the meaning of these terms. The present paper outlines the features of innovative transformations in the field of education caused by the full actualization of the selected category.

УДК 378.14

Коломієць А.А.
Вінницький національний технічний університет

ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто проблеми фундаменталізації математичної освіти у контексті сучасної освітньої реформи. Виокремлено основні характеристики фундаменталізації сучасної математичної освіти - інтеграція та генералізація, показано дію цих двох характеристик у навчальному процесі.

Закон про вищу освіту, який вступив в дію нинішнього року, несе із собою серйозні зміни в системі освіти. Насамперед ці зміни відчули викладачі, при складанні навчальних робочих планів. Згодом скорочення аудиторних годин серйозно позначиться і на успішності студентів. Нами було проведено порівняльний аналіз успішності студентів впродовж років, коли аудиторне навантаження зменшувалося поступово. Порівняльна характеристика успішності студентів з

дисципліни вища математика за 2009-10 і 2014-15 навчальні роки. В цілому по обраних нами факультетах спостерігається тенденція погіршення успішності. По факультету ФРТЗП успішність погіршилася на 7,7 %, ФАКСУ - на 27%, ФЕЕМ на 3%, ФІТКІ зросла на 22,1%. Ключову роль такої зміни, на нашу думку, відіграло ущільнення програмного матеріалу, що є наслідком зменшення аудиторних годин і годин, виділених для самостійної роботи. Отже, без рішучих дій "пристосування" до нинішньої проблеми можна точно спрогнозувати різке погіршення якості знань і успішності навчання студентів.

Скорочення годин для аудиторної і самостійної роботи вимагає від викладача не просто ущільнення програмного матеріалу, а докорінну зміну в підході створення навчальних програм і робочих навчальних програм та галузевих стандартів. Головним аспектом в процесі реформування навчального процесу в технічних університетах повинна бути орієнтація на фундаменталізацію математичної освіти в технічних університетах, що є основним фактором стабілізації якості освіти. Фундаменталізація процесу освіти виступає тим знаряддям, за допомогою якого можна вирішити щонайменше дві проблеми сучасної вищої школи: з одного боку - ущільнення навчального матеріалу, з іншого - лавиноподібне збільшення наукової інформації. Тому фундаменталізації має за мету звести великий обсяг інформації до певних стрижневих ідей, на яких базується знання певної галузі чи міжгалузеві знання. На думку Дмитриченко М.Ф., Русановський О.К., Сидоренко В.К., Терещук Г.В. фундаментальними слід називати ті види знань, в яких знаходять своє відображення загальні закономірності розвитку, руху чи функціонування систем, явищ тієї чи іншої предметної сфери.

Генералізація і інтеграція є основними характеристиками фундаменталізації. Основною функцією генералізації, на думку науковців, є виділення у структурі навчального матеріалу головного і другорядного. Генералізація включає оволодіння загальними принципами і методами наукового пізнання, що дає можливість здобути фундаментальні, ґрунтовні знання; і водночас не перевантажити пам'ять великою кількістю фактів, не переобтяжувати свідомість величезною кількістю інформації, яка виникає в час науково-технічної революції експоненціально. [1].Тому процес фундаменталізації передбачає переструктурування вузівських дисциплін, навчального матеріалу конкретної дисципліни, переорієнтування методики викладання з енциклопедичного підходу до системотворчого, з метою відкинути матеріал який став другорядним, вивільнює аудиторний час для більш актуального матеріалу.

Інтеграція може виступати як генералізація та універсалізація навчального знання, оскільки саме інтеграційні процеси здатні одночасно враховувати запити всіх навчальних дисциплін. Важливим наслідком інтеграції є те, що вона сприяє узагальненню, ущільненню та зростанню інформаційної ємності наукового знання, тобто окремі поняття, закони і теорії переходять у ранг загальних і дозволяють пояснити більше число конкретних властивостей і зв'язків. З більш загальних принципів і теорій дедукується більше число наслідків. Скорочуються зайві гіпотези, припущення та побудови. Раніше здобуті знання, окремі закони виступають у ролі наслідків і граничних випадків. Старе знання включається в нове у стиснутому, підпорядкованому вигляді [2, с.211].

Поки що немає нових навчальних програм та планів, що відповідали би практичним діючим вимогам навчального процесу сучасної вищої школи, зокрема в технічних університетах. Тому викладач повинен організувати навчальний процес таким чином, щоб виділити в усьому теоретичному матеріалі основні фундаментальні поняття, класифікувати їх, виділити головне та другорядне. Ці поняття для кожного факультету технічного університету можуть дещо відрізнятися. Наприклад, для студентів радіотехнічного факультету ВНТУ важливо в циклі математичних дисциплін вивчити базові поняття "Теорії функції комплексної змінної" та "Операційного числення", адже теоретичний матеріал цих розділів буде необхідним студентам при подальшому опануванні спеціальних дисциплін обраної спеціальності. Водночас для студентів факультету "Менеджменту" вказані розділи не є фундаментальними.

1. Дмитриченко М. Ф. , О. К. Русановський, В. К. Сидоренко, Г. В. Терещук // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : [зб.наук. пр. вип. 9]. – Х. : УІПА, 2005. – С. 7-13.

2. Козловська І.М. Теоретичні та методичні основи інтеграції знань учнів професійно-технічної школи. Дис. док. пед. наук: 13.00.04 — теорія і методика професійної освіти. - К., 2001. - 464 с.

3. Бабак В., Лузик Е. Фундаментальна підготовка в сучасному університеті : традиції і перспективи // Вища освіта України. – 2003. № 1. С.78-83.

4.Понамарьов О.С. Фундаменталізація освіти в контексті моделі фахівця XXIстоліття.//Фундаменталізація вищої освіти - необхідна умова випуску конкурентноспроможних фахівців: Матеріали міжнародної науково-методнчної конференції 11-13 квітня 2001 року. - Харків: НТУ «ХПЬ, 2001- С. 278-285.

Kolomiets A.

THE FUNDAMENTAL NATURE OF MATHEMATICS EDUCATION AS A FACTOR OF INFLUENCE ON HIGHER EDUCATION REFORM IN UKRAINE

The article considers the problems of fundamental nature of mathematics education in the context of contemporary educational reform. The basic characteristics of the fundamental nature of modern mathematics education are integration and generalization, shows the effect of these two characteristics in the learning process.

УДК 378.8:808

Кузнецова Г.П.
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У публікації здійснено спробу простежити роль і місце соціокультурного підходу у становленні вищої філологічної освіти. Сформульовано визначення соціокультурного підходу в системі філологічної освіти, з'ясовано його засади та системні елементи як процеси реалізації в лінгводидактиці: ікультураційний, акультураційний, професійно-вправнісний. Визначено основні й проміжні складники соціокультурного підходу у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх словесників: українознавчий, лінгвокультурологічний, особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, кроскультурної та міжнародної комунікації, полікультурної комунікації, інформаційної культури, культурологічний, культурологічної свідомості, міжособистісних стосунків у діловій сфері, інформаційно-комунікаційний.

Нині в системі освітніх трансформацій домінувальною є соціокультурна парадигма, спрямована на соціокультурні зміни в суспільстві, взаємодію національних традицій і надбань, етно- і сучасної культури, формування міжособистісних стосунків, розвиток міжнародної співпраці, міжкультурної комунікації, ствердження суспільно-економічної й політичної стабільності. З огляду на це категорія «соціокультурний підхід» є актуальною в багатьох сферах освітньої діяльності: філософії (Андрущенко В., Кремень В., Резник Ю. та ін.), соціології, політології (Денисенко І., Іонін Л., Кідріна С., Черниш М. та ін.), культурології (Біблер С., Герчанівська П., Давидович В. та ін.), психології (Зимня І., Жинкін М., Ішханян Н. та ін.), педагогіці (Пометун О., Фіцула М., Хуторський А., та ін.), державному управлінні (Вознюк А., Карамушка Л., Селютіна Н., Резник Ю. та ін.), лінгвометодиці іноземної мови (Бігич О., Бориско Н., Берецька Г. та ін.), лінгводидактиці української мови (Бадер В., Кучерук О., Пентилюк М., Собко В. та ін.).

Сьогодні реалізація соціокультурного підходу в освітній діяльності має відбуватися на підґрунті інформаційно-комунікаційних технологій та з урахуванням «мережності суспільства», оскільки воно, на думку М.Кастельса, «функціонує через мережі виробництва, влади, досвіду, освіти, які утворюють культуру віртуальності в глобальних потоках, що перетинають час і простір» [1, с.505]. Відтак розвиток сучасного українського суспільства активізує проблему підвищення якості педагогічної освіти, проектує й визначає характер підготовки майбутніх учителів, і філологів зокрема.

Соціокультурний підхід у вищій філологічній освіті – це системні освітні процеси інкультурації – органічне входження особистості в площину національної мови й культури як основи розвитку й інституціоналізації українського суспільства; акультурації – вивчення, усвідомлення взаємодії міжнаціональних культур, міжнаціональної комунікації; професійно-вправнісної діяльності – уміння особистості оперувати соціокультурними знаннями, поглиблювати їх, поширювати, передавати.

Звісно, до органічного поєднання, синтезу й реалізації означених процесів в умовах «мережності суспільства» спроможна особистість нової формації з гармонійно розвиненою духовно-інтелектуальною й емоційною сферами, сформованою комунікативною, інформаційною компетентністю, почуттям патріотизму до своєї країни, відчуттям того, що вона є громадянином світу, знає надбання й досягнення національної культури, володіє знаннями про світову культуру. Саме вчитель-словесник на засадах соціокультурного підходу: національно-мовної свідомості, володіння кращими рисами української ментальності, знань рідної словесності, національної культури, міжкультурної комунікації, творчого психолого-педагогічного й лінгвістичного мислення, опірності до мовного, поведінкового бекультур'я, відповідальності за створення гуманістичного середовища, відкритості й бажання до оновлення соціокультурних знань здатен на високому рівні накреслювати й реалізовувати траєкторію соціокультурної поведінки й життєвого потенціалу особистості учня в новому глобалізаційному середовищі. Це засвідчує нагальність розроблення методики української лінгводидактики для студентів-філологів ВПНЗ на засадах соціокультурного підходу, системними

елементами якого є інкультураційна, акультураційна та професійно-вправнісна компетенції майбутнього вчителя української мови та літератури.

Так, формування інкультураційної компетенції має ґрунтуватися на системі вправ, завдань, освітніх ситуацій, дискусій, спрямованих на реалізацію в процесі опанування лінгводидактики таких складників соціокультурного підходу, як *українознавчий* – усвідомлене оволодіння знаннями про постання й розвиток, ствердження українського етносу, народу, нації, формування феномену українства, національної ментальності, українознавчого світогляду; *лінгвокультурологічний* – бездоганне володіння системою і структурою української мови на всіх мовних рівнях, історією її розвитку, становлення, боротьби за національне ствердження; оперування мовно-мовленнєвими законами, послуговування мовно-мовленнєвим етикетом; законами взаємозв'язку мови і культури; *комунікативний* – опанування цілісної системи мовної діяльності, мовного спілкування рідною мовою в її стильовому, жанровому розмаїтті залежно від мети й ситуації спілкування; *особистісно орієнтований* – «створення оптимальних умов для розвитку й становлення особистості як суб'єкта діяльності й суспільних відносин, що базуються на стійкій ієрархічній системі гуманістичних цінностей»; *діяльнісний* – «навчання особистості бути суб'єктом своєї діяльності (ставити цілі, розв'язувати завдання, шукати й пропонувати різні способи розв'язання), володіти різними видами діяльності щодо організації власного освітнього простору; досягати бажаних результатів»; *компетентнісний* – «формування життєво необхідних (ключових) компетентностей, готовності до успішної професійної діяльності, діяльності в усіх життєвих сферах» [2].

В основі формування акультураційної компетенції вбачаємо такі складники соціокультурного підходу: *крос-культурної та міжкультурної комунікації* – оволодіння знаннями про ознаки, властивості, цінність культур народів світу; уміннями створення атмосфери взаєморозуміння, усвідомлення стратегій щодо варіативності розвитку особистості; *полікультурної комунікації* – здатності жити, спілкуватися в багатокультурному суспільстві; *інформаційної культури* – оволодіння принципами, основами механізмів, що забезпечують діалог культур, їх взаємодію. Варто, на нашу думку, виокремити й проміжні складники соціокультурного підходу, що простежуються на межі інкультураційної та акультураційної компетенцій: культурологічний, культурологічної свідомості, міжособистісних стосунків у діловій соціокультурній сфері, інформаційно-комунікаційний.

Отже, соціокультурний підхід у системі реформування філологічної освіти у ВПНЗ є основою формування соціокультурної компетентності майбутніх словесників і спонукає лінгводидактів до розробки нових технологій навчання.

1.Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М.Кастельс. – М.: Логос, 1999. – 384 с.
2. Сучасні підходи до навчання української мови і літератури. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https: // www.youtube.com /watch?v = f6

Kuznetsova H.

THE SOCIO-CULTURAL APPROACH IN HIGHER PHILOLOGICAL EDUCATION SYSTEM

The paper deals with definition of socio-cultural approach in philological education system, defines its principles. Such implementation processes as enculturation, acculturation, professional and skilled process are analyzed. The text determines the components of socio-cultural approach in future philologists' forming the socio-cultural competence.

УДК 378:[373.3+004]

Кучаковська Г.А.
Київський Університет імені Бориса Грінченка

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ДОДАТКОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗАСІБ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ШИРОКОПРОФІЛЬНОГО ВУЗУ

У статті пропонуються підходи до використання сервісів соціальних мереж у процесі навчання студентів. Описуються можливості сервісів соціальних мереж як додаткового педагогічного засобу. Представлені результати анкетування студентів.

У період становлення інформаційного суспільства та модернізації освітнього процесу, важливим етапом є використання сучасних педагогічних засобів у процесі навчання студентів. Популярність мережних інструментів відкритої освіти, таких як е-навчання, глобальні соціальні мережі, науково-

освітні інформаційні мережі з кожним роком зростає. Досвідченні викладачі використовують різні методики навчання для активізації навчального процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікаційсвідчить, що питанням впровадження хмарних технологій в освітню галузь України пов'язані з іменами таких учених як В. Бикова, М. Глушкова, М. Голованя, В. Гриценка, В. Дем'яненко, О. Желюка, Н. Задорожної, В. Лапінського, С. Литвинова, В. Михалевича, П. Маланюка, А. Манако, Н. Морзе, Ю. Носенко, С. Семерікова, О. Спіріна, А. Стрюка, М. Шишкіна та ін. Вагомий внесок у дослідження можливостей використання соціальних сервісів у навчально-виховному процесі зробили такі науковці: О. Андрєєв, Н. Балик, Є. Патаракін, М. Рєзнін, В. Стародубцев; їх педагогічні можливості досліджує М. Менякіна.

Мережні інструменти відкритої освіти, такі як соціальні мережі, є перспективним напрямком для активізації навчального процесу студентів. З їх використанням розвивається мотивація та підвищується інтерес до навчання, відбувається індивідуалізація та диференціація навчання, виникає необхідність створення та розміщення у відкритому доступі якісних електронних освітніх ресурсів [1]. а популярність їх серед молоді тільки надає більшого поштовху в їх застосуванні. Адже майже 42% користувачів віком від 16 до 25 років є аудиторією соціальної мережі «ВКонтакте» та 19% аудиторією соціальної мережі «Одноклассники».

Соціальні мережі мають великий освітній потенціал, вони можуть надати навчальному процесу більшої інтерактивності, активності, позитивно вплинути на результати пізнавальної діяльності студентів, стати ефективним засобом підвищеннямотиваціїта якості навчання, організації колективної роботи студентів, виконання спільної проектної діяльності, індивідуалізувати власний віртуально-навчальний простір студента та забезпечувати розвиток персоніфікованого навчального середовища студента. Також соціальні мережі можна використовувати як засіб поширення навчального матеріалу, сприяння самостійного навчанню студентів поза аудиторією [2]. Вони мають звичний для молоді інтерфейс, велику кількість додаткових сервісів, які можна використовувати для створення навчального контенту.

Використання соціальних мереж в навчальних цілях набуває піку популярності. В рамках дослідження було експериментально впроваджено соціальну мережу «ВКонтакте» в навчальний процес на базі Київського університету імені Бориса Грінченка в групі студентів спеціальності «Початкова освіта».Було створено навчальну віртуальну групу, в яку додавалися матеріали лекцій та лабораторних робіт, створювалися тематичні бесіди за певним завданням, де студенти разом з викладачем обмінювалися думками та роз'яснювали окремі аспекти проблеми, висували ідеї модернізації самого процесу навчання та ін.. По закінченню курсу було проведено контрольну роботу серед студентів, яка показала, що рівень опитування навчальним матеріалом студентами експериментальної групи був значно більшим (див. Рис.1).

Рис.1. Рівень опанування навчальним матеріалом студентами

У межах дослідження такожбуло проведено соціологічне опитування серед 188 студентів 1-го курсу спеціальності «Початкова освіта». Анкетування мало на меті дослідити чи мають студенти постійний доступ до мережі Інтернет, де вони їм користуються та який пристрій використовують.

Результати свідчать (див. Рис.2), що свідчать, що більшість студентів мають постійний доступ до мережі Інтернет (94%), використовують його вдома (85%), і лише 6% не мають доступу до мережі. 52% опитуваних користуються смартфонами, 41% ноутбуками.

Рис. 2.Використання пристроїв для доступу до мережі Інтернет

Більшість опитуваних студентів користуються соціальною мережею «ВКонтакте» — 46%, «Instagram» — 14%, інша частина користуються «Skype» та «Twitter» (див. Рис. 3). Майже 45% респондентів проводить у соціальних мережах більше 6-ти годин, з них в навчальних цілях лише 11%. Студенти вважають, що соціальні мережі доречно використовувати для оперативного доступу до навчальних матеріалів, зв'язку з викладачем та колективного виконання домашнього завдання, проведення занять в дистанційному режимі.

Рис. 3. Використання соціальних мереж студентами

1. Головань М. С. Розвиток пізнавальної активності учнів в процесі навчання алгебри і початку аналізу на основі НІТ : дис. канд. пед. наук : 13.00.02 / Головань Микола Степанович. – К., 1997. – 177 с.
2. Кучаковська Г. А. Роль соціальних мереж в активізації процесу навчання інформатичним дисциплінам майбутніх вчителів початкової школи //Інформаційні технології і засоби навчання. – 2015. – №. 47, вип. 3. – С. 136-149.

Kuchakovska G.

SOCIAL NETWORKING AS AN ADDITIONAL PEDAGOGICAL TOOL IN TEACHING STUDENTS OF WIDE UNIVERSITY

The article offers approaches to the use of social networking services in teaching students. Describe the service capabilities of social networking as an additional teaching tool. The results of the questionnaire of students are presented..

УДК 378:339.9
Оніщенко І.Г.
Національний університет харчових технологій

ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНЯ ПАРАДИГМА ВИПЕРЕДЖУЮЧОЇ ОСВІТИ

Розглядається нова філософсько-освітня парадигма випереджуючої освіти, яка набуває зростаючого значення в добу економіки знань. Показано, що перебудова внутрішньої структури соціально-виробничої системи потребує змін освітніх стандартів. Доведено, що випереджуюча освіта більшою мірою спрямована на формування нової особистості, яка здатна працювати у нових мережевих структурах. Аналізується новітня освітня культура - «навчання у змінах, зміни через навчання». Наголошується на необхідності розробки випереджуючого освітнього стандарту. Останній повинен мати вектор орієнтації саме на такий розвиток особистості, який дає їй можливість випереджати існуючу в кожен момент часу затребуваність знань шляхом власної пізнавальної активності, вміння користуватися вже наявними освітнім потенціалом.

Випереджуюча освіта, перш за все, орієнтує свій зміст та весь освітній процес на формування у студента не просто певного обсягу знань, відображаючих найсучасніші рубежі науки і техніки, а на стале активне ставлення до володіння наявними знаннями в цілях їх постійного приросту, діяльної реалізації, взагалі до інноваційного прогнозування та способу мислення і дії. Ступінь досягнення такого стану розвитку особистості характеризує результативність освіти з позицій надання йому випереджаючого характеру не тільки за своїм змістом, а й за наслідками у формуванні особистості.

Необхідність цього випливає з усієї суспільної практики, з умов життєдіяльності сучасного соціуму, функціонування економіки, і особливо виробництва, яке в даний час стало вже дійсним полігоном реалізації інтелекту суспільства. На думку ряду вітчизняних і зарубіжних дослідників, в історично короткі терміни НТР пройшла етапи технологічної, інформаційної, інформаційно-технологічної революцій і вступила в етап інформаційно-електронної революції. Саме третій етап - повсюдне впровадження новітніх інформаційних технологій на базі мікропроцесів і мікрокомп'ютерних засобів - привів до реального вивільнення людини з процесу безпосереднього виробництва. А четвертий - інформаційно-електронна революція - матиме своїм наслідком формування технологій, вільних від людського втручання. За характером функціонування підприємство, засноване на такий технології, слід розглядати як самоорганізовану систему, що пристосовується до змін, які вносяться людиною в саму сутність соціально-виробничих систем, частиною яких і виступає підприємство. Отже освітній процес має бути орієнтованій на результат. [1.С.144]

Нові вимоги прямо повинні враховуватися при розробці випереджуючих освітніх стандартів, будучи однією з його методологічних основ. Однак для цього слід подолати комплекс, так званої, вузької, суто спеціалізованої, практично-орієнтованої освіти, який постійно відтворюється в силу прагматичних, однобоко інтерпретованих поточних вимог ринкової економіки, такого способу виробництва, де працівник, діючи в системі «виробництво - прибуток - виробництво», об'єктивно розглядається як виробнича цінність з позицій його конкретної праці, хоча в узагальненому процесі виробництва йому необхідне широке «меню» компетенцій.

У доповіді американського Комітету з проблем ефективності впровадження новітньої промислової технології ще в 1986 році підкреслювалося, що гнучка автоматизація об'єктивно вимагає ломки сформованої організаційної структури, заснованої на граничному поділі функцій. [2. С.56] Іншим істотним фактором розширення профілю є зміна форм організації праці. Різко зростає колективна відповідальність всього персоналу за дотримання технології виробничого процесу і збереження дорогого обладнання. У цих умовах вузька спеціалізація, технологічна роз'єднаність, брак мотивації працівника є перешкодою для успішного освоєння, наприклад, робототехніки і гнучких виробничих систем. Це показав досвід низки американських фірм, що зіткнулися з великими труднощами при їх впровадженні. Внутрішня структура постіндустріальної корпорації характеризується «переходом від ієрархії до мережевої організації» або від бюрократичної до «біологічної» (органічної) організації. Відповідно до цієї тенденції формується новий тип професійної освіти, особливістю якої виступає органічна націленість на розвиток гуманітарних, організаційних ресурсів корпорацій, на створення такої їх організаційної

архітектоніки, яка сприяла б індивідуальному та груповому навчанню, мотивованого різноманітними чинниками і стимулами.

Сьогодні можна вже говорити про виникнення нової освітньої культури («навчання у змінах, зміни через навчання»), що сприяє самореформуванню кваліфікованої людини як головного чинника конкурентоспроможності країни та фірми. Реконструкція індустріальної корпорації полягає насамперед у зламі її ієрархічної організаційної піраміди, усуненні структур управління середньої ланки і передачі права прийняття рішень гнучким командам. Постіндустріальна корпорація стає мережею осередків, зв'язок між якими носить не субординаційний, а колегіальний характер. Прийняття рішень на основі колегіальності, широкого обговорення стає можливим з переходом до комп'ютерного контролю за виробничим процесом, що відкриває широкі можливості обміну вільно циркулюючою інформацією та впровадження змін. Кожен працівник, де б всередині компанії він не знаходився, має можливість доступу до інформації, створюваної і циркулюючої організацією. Сама людина починає відігравати в організації нову роль. Суттєво змінюються вимоги до неї і характер її професійної діяльності.

Відповідно методологічною основою формування випереджуючої освіти є розвиток у студента глибокого розуміння сутності і значущості міжособистісних, міжгрупових відносин у процесі виробництва та взагалі праці.

Випереджуючий освітній стандарт повинен мати вектор орієнтації саме на такий розвиток особистості, який дає їй можливість випереджати існуючу в кожен момент часу затребуваність знань шляхом власної пізнавальної активності, вміння користуватися вже наявними освітнім потенціалом. Отже, можемо зробити декілька висновків. Перший - сукупність внутрішніх і зовнішніх зв'язків людини та економіки необхідно оцінювати набагато ширше, ніж в режимі вартісних і фінансових показників. Сьогодні людина стає системоутворюючим фактором економіки. Другий - економічна активність людини все більшою мірою стає іманентно властивою йому необхідною життєвою атрибутикою. Успіх економічних перетворень у нашій країні визначатиметься не кількісними, а якісними параметрами робочої сили. Сучасна економіка висуває нові вимоги до робочої сили, підвищенню професійно-кваліфікаційного рівня працюючих, викликає необхідність їх колективної відповідальності за кінцеві результати праці і його наслідки. Третій - говорячи про умови ринкового господарювання, необхідно мати на увазі культуру, цивілізованість взаємодії між агентами ринкових відносин. Від кожного учасника виробництва (особливо від керівників та організаторів) потрібна не просто сума технічних і гуманітарних знань, а й наявність особистісної точки зору, певних переконань, що роблять його поведінку в частині економічних відносин відповідальною та етичною. Четвертий - найбільш суттєвою рисою праці стає її інтелектуалізація і домінуючий в ній розумовий компонент, заснований на знаннях і компетенціях, що розширюють креативний діапазон особистості, який розгортається в умовах наростаючого динамізму і невизначеності.

Все більш чітко вимальовується ще одна вимога - зростаюча соціальна відповідальність за можливі наслідки помилок і прорахунків у виробничому процесі з їх потенційними руйнівними можливостями. Тому завдання полягає у розвитку нового підходу до формування всього комплексу професіоналізму особистості працівника, в тому числі на основі професійної освіти. Розгляд проблеми формування випереджуючого освітнього стандарту не може замикатися лише на обліку сучасних вимог виробництва до працівника.

1.Гуткевич С.О. Світовий освітній простір: тенденції та перспективи розвитку в умовах глобалізації. Монографія/С.О.Гуткевич, І.Г. Оніщенко. - К.:НТУУ “КПІ”, 2014. - 205с.
2.Всемирный доклад по образованию 2000: Право на образование: на пути к образованию для всех в течении всей жизни. - Париж:ЮНЕСКО; Магистр-пресс, 2000. - 192с.

Onishchenko I.

PHILOSOPHICALANDEDUCATIONALPARADIGMAHEADOFEDUCATION

We consider the new educational paradigm philosophical education of anticipating that acquires growing importance in the age of knowledge economy. It is shown that the restructuring of the internal structure of socio-production system needs changing educational standards. Proved that more ahead of education aimed at forming a new individual who can work in the new network structures. We analyze the latest educational culture - "learning for change, change through education." The necessity of development ahead of educational standards. The latter should have the same orientation vector on a personal development that enables it to outstrip existing at each time demand knowledge through their own cognitive activity, the ability to use already existing educational potential.

УДК 378.147.091.33-027.22:78
Попович Н.М.
Мукачівський державний університет

ІННОВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ НЕПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті проаналізовано сутність інноваційної спрямованості підготовки вчителя музичного мистецтва: зростання уваги до розвитку неперервної педагогічної освіти; поєднання загальної музичної освіти з професійною; поступове ускладнення музично-педагогічної освіти та збільшення контингенту студентів вищої школи; посилення уваги до першого етапу вищої освіти (або її скороченого варіанта); поступове створення «інтеграційних універсальних закладів», в яких функціонуватимуть спеціалізовані середні й вищі заклади з підготовки вчителів музики різних кваліфікаційних рівнів. Окреслено фактори, що сприяють вдосконаленню змісту неперервної педагогічної підготовки вчителя музичного мистецтва.

В умовах сьогодення, коли у світовому освітньому просторі концепція «навчання впродовж усього життя» розглядається як фундаментальна основа нової філософії освіти, особливої актуальності набувають питання якісного оновлення неперервної педагогічної освіти України, місія якої полягає у створенні сприятливих умов для навчання та професійного розвитку фахівців згідно з пріоритетами державної соціально-економічної політики, орієнтованої на задоволення потреб особистості, суспільства й держави.

Рівень інноваційної освітньої діяльності визначається її змістом (розробка, розповсюдження чи застосування інновації), а також масштабністю змін, що вносяться у систему неперервної педагогічної освіти внаслідок застосування запропонованої інновації. Інноваційна освітня діяльність здійснюється на всеукраїнському, регіональному рівнях та на рівні окремого навчального педагогічного закладу (М.Бірюкова [1]).

Готовність учителів музичного мистецтва до оцінки введення інновацій, визначення їх відповідності потребам і можливостям конкретного навчального закладу, а також здатність майбутнього фахівця до інноваційної музично-педагогічної діяльності набуває особливої значущості. Адже, вчитель музичного мистецтва з високим інноваційним потенціалом здатний підготувати вихованців, які прагнуть до успішної та ефективної життєдіяльності, що зумовлює підсилення наукового інтересу до проблеми інноваційної діяльності в музично-педагогічній сфері.

1. Бірюкова М. В. Регіональні особливості системи неперервної освіти / М. В. Бірюкова // Неперервна професійна освіта : теорія і практика : зб. наук. пр. / За ред. І. А. Зязюна та Н. Г.Ничкало. – У 2-х частинах. – Ч. 1. – К., 2001. – С. 169–173.
2. Агейченко-Старченко Т. В. Педагогічні умови підвищення кваліфікації вчителів мистецьких дисциплін у системі післядипломної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Тетяна Володимирівна Агейченко-Старченко; Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2011. – 23 с.
3. Пляченко Т. М. Компетентнісна модель у структурі фахової підготовки майбутнього вчителя музики / Тетяна Миколаївна Пляченко // Сучасні стратегії університетської освіти : якісний вимір : матеріали Міжнар. наук.-практич. конференції, 28–29 березня 2012 р. / редкол. В. П. Андрущенко [та ін.]. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – С. 722–729.

Popovich N.
INNOVATIVE DIRECTIONS OF CONTINUOUS TEACHER TRAINING MUSIC TEACHERS.
The article analyzes the essence of innovation direction of music teacher: increase of attention to continuous pedagogic education; combination of general music education with professional training; gradual complication of music-pedagogical education and increase of higher school students' population; increase of attention to the first stage of higher education (or its abridgement); gradual creation of "integration universal establishments" where specialized secondary and higher education establishments will function for the purposes of preparation of music masters with different qualifications. Factors promoting improvement of music masters' professional preparation content, recognition of their standards at the world level are defined.

УДК: 378. 937: 796
Притула О.Л.
Запорізький національний університет

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В ТРАДИЦІЯХ ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦТВА

У статті подано науковий аналіз проблеми виховання сучасної молоді в традиціях запорізького козацтва, основою якої була духовна підготовка і на якій вже мали фундамент інші види і методи навчання. Показано особливість процесу виховання в запорозькому козацтві, яка полягала в тому, що козаки набували свої знання на основі духовної підготовки і на ній вже мали фундамент інші види і методи навчання. Визначено, що перспективним напрямом розвитку професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних університетах є покращення якості їх професійної підготовки з врахування інтересів особистості та її підтримка в процесі розвитку, що призведе до задоволення потреб нашої країни у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях. Показано, що саме існування шкіл козацьких бойових мистецтв, шкіл джур є позитивним явищем в козацтві і робота цих шкіл має базуватися на тих позитивних традиціях, які залишили в спадок нам наші пращури. Це чітко прослідковується сьогодні на прикладах існування шкіл козацького бойового мистецтва «Спас», де поряд з бойовим мистецтвом вивчається і наука характерництва та шкіл джур, де ведеться підготовка молодих козаків-воїнів. Доведено, що процес відродження козацької педагогіки – це довготривалий процес, але ті результати, які отримало козацтво вже через 15-18 років існування таких шкіл, мають позитивний характер. Проте найголовнішим є той факт, що формується при цьому зв'язок поколінь, який є основою козацької традиції виховання. Враховуючи багатовіковий позитивний досвід, саме козацька педагогіка має стати однією із основ сучасної національної педагогіки в Україні.

Ефективність професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищому навчальному закладі залежить від побудови нових стратегій фізкультурно-оздоровчої спрямованості, що орієнтовані на підвищення мотивації та оновлення змісту їхньої майбутньої професійної діяльності в навчальних закладах з метою зміцнення й збереження здоров'я учнівської молоді. Це відображено в Законах України "Про освіту", "Про вищу освіту", "Про фізичну культуру і спорт"; у Концепціях Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 рр., у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2012 року. Розгляд комплексу питань, пов'язаних з виховання сучасної молоді в традиціях запорізького козацтва, національними одноборствами, їх використання в системі освіти започатковано в роботах Г.М. Базлова, М.В. Величковича, В.С. Пилата. Незважаючи на наявність досліджень, проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до виховання сучасної молоді в традиціях запорізького козацтва, застосування національних бойових мистецтв у професійній діяльності залишається актуальною.

Метою роботи єнауковий аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до виховання сучасної молоді в традиціях запорізького козацтва.

За всіх часів школа була моделлю суспільства, провідним інститутом виховання підростаючого покоління [1]. Вона формує й оберігає національну культуру, адже невіддільна від національного ґрунту і коріння свого народу. Тому організацією, змістом і формами роботи школа національно має відповідати культурним потребам, а національне самовизначення школи є необхідною умовою її розвитку.

Нині перед школою постає історичне завдання – формування нового типу мислення, нової свідомості, нового розуміння людиною свого місця в суспільстві, житті. Йдеться про створення нової школи, яка б плекала творчу особистість, творила умови для повноцінного фізичного, інтелектуального, духовного розвитку дитини, піднесення її культури, духовності.

Групове виховання і навчання здійснювалось через козацькі молодіжні ватаги, Січову школу [2]. Козацька молодіжна ватага давала молодому козаку підготовку до козацького життя, опанування через ігри, забави неписаних законів існування козацтва. Козацька молода ватага була якби моделлю Січового товариства, де був свій отаман, осавул, скарбник тощо. Ватага готувала молодого джуру до дорослого козацького життя. Сам спосіб існування козацтва сприяв тому, що всі набуті знання неодмінно закріплювалися на практиці. Молоді козаки несли козацьку службу майже нарівні з дорослими козаками, де всі набуті знання набували необхідної цінності [3]. В сучасний період відродження козацтва безумовно необхідно враховувати особливості сьогодення, соціальний стан суспільства, політичні особливості, розвиток науки і техніки [4]. Проте відродження сучасного козацтва неможливе без жорсткої традиції. Отже відродити можемо не

козацтво, як би ми його не назвали, тим більше, що не від назви залежить козацтво то чи ні, а від суті. Без забезпечення процесу виховання молодих козаків неможливо відродити традицію, тобто забезпечити зв'язок поколінь. А, отже, саме існування шкіл козацьких бойових мистецтв, шкіл джур є позитивним явищем в козацтві. Але робота цих шкіл має базуватися на тих позитивних традиціях, які залишили в спадок нам наші пращури. Це чітко прослідковується сьогодні на прикладах існування шкіл козацького бойового мистецтва «Спас», де поряд з бойовим мистецтвом вивчається і наука характерництва та шкіл джур, де ведеться підготовка молодих козаків-воїнів.

Отже, перспективним напрямом розвитку професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних університетах є покращення якості їх професійної підготовки з врахування інтересів особистості та її підтримка в процесі розвитку, що призведе до задоволення потреб нашої країни у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях. Враховуючи той багатовіковий позитивний досвід, саме козацька педагогіка має стати однією із основ сучасної національної педагогіки в Україні.

Подальшої дослідної розробки потребують проблемитеоретико-методологічного обґрунтування педагогіки і психології українські національні засоби фізичного виховання; посилення уваги до професійної підготовки фахівців за інтегрованими професіями, гнучкого оновлення змісту вищої фізкультурної освіти відповідно до освітньо-кваліфікаційних рівнів на засадах наступності та неперервності; маркетингових досліджень потреби країни у кваліфікованих фахівцях з національних бойових мистецтв.

1. Каляндрук Т.В. Загадки козацьких характерників / Т.В. Каляндрук. – Львів: ЛА»Піраміда», 2006. – 272с.
2.Кащенко А. Оповідання про Славне Військо Запорозьке Низове /Андріян Кащенко. –http://kaschenko.us.org.ua/.
3.Мандзяк А.С. Воинские традиции народов Евразии / Под общей редакцией А.Е.Тараса. – Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2002. – 384 с.
4.Приступа Є.Н. Традиції української національної фізичної культури/Є.Н. Приступа, В.С. Пилат. – Львів: Троян, 1991. – 275 с.

Prytula O.

PROFSSYONALNAYA PREPARATION OF THE FUTURE TEACHERS FYZYCHEKOY CULTURAL TRADITIONS ZAPOROZHSKOHOO COSSACKS

Educating young people in the tradition of Zaporizhzhya Cossacks. The paper offers a scientific analysis of the problem of education of today's youth in the traditions of Zaporizhzhya Cossacks, which was based on spiritual preparation and which is already founded on other types and methods of study. It was determined that a promising direction of development of professionaln training of future teachers of physical education is to improve the quality of their professionaln training in higher education, taking into account the interests of an individual and his support in the process of the development, which will result in mutingour conntryis demands in well-gualified specialists. It is shown that the existence of the Cossack martial arts schools, jul schools is a positive henomenon among the Cossacks and the work of these schools should be based on the positive traditions that are the legacy left to us by our ancestors. Today This is clearly iunstrated by the examples of Cossack schools "Spas", where the science of harakternitstvo and jur schools, are studied as well as martial arts, to prepare young Cossack warriors. It is proved that the revival of Cossack pedagogics is a long-term process, but the results that Cossacks have achieved after 15-18 years of existence of such schools are positive. However, the most important fact is that the connection between generations, is fomed which is the basis of Cossack traditions of education. Given the positive experience of many centuries, it is the Cossack pedagogics that should become one of the foundations of modern national pedagogics in Ukraine.

УДК 345.13:371 (471)

Свірський Б.М.
Маріупольський державний університет

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС» ЗА КПК УКРАЇНИ 2012 РОКУ В МДУ

Стаття присвячена особливостям викладання кримінального процесу в МДУ в умовах прийняття нового кримінально-процесуального законодавства. Наголошується на необхідності впровадження інноваційної складової до фахової підготовки майбутніх юристів.

Прийняття нового КПК України обумовило переосмислення теорії кримінального процесу, практики його застосування та викладання його у вищих юридичних навчальних закладах за спеціальністю «правознавство». Усталені традиції та підходи, які використовувалися

десятиріччями при підготовці майбутніх юристів, потребують змін і удосконалення відповідно завданням, визначеним у новому Кримінальному процесуальному кодексі [1].

Новий КПК України обумовив необхідність удосконалення навчального процесу. За невеликий проміжок часу від прийняття нового КПК представники вищої школи мають виконати важливе завдання – виробити єдині підходи викладання дисципліни «Кримінальний процес» і підготовки юристів нового покоління відповідно європейським стандартам в галузі освіти.

Законом України «Про вищу освіту» (п.7 ст. 3) визначено… що елементом державної політики у сфері вищої освіти є забезпечення розвитку наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів та їх інтеграції з виробництвом. [2].

У статті зроблена спроба розкрити елементи інноваційного підходу щодо викладання навчального курсу «кримінальний процес», який застосовується у Маріупольському державному університеті.

Реформоване кримінальне процесуальне законодавство, норми якого знайшли відображення у КПК України 2012 р., потребує його ґрунтовного вивчення, перш за все, тими, хто має навчати студентів і практиків, розробки єдиних поглядів на викладення і тлумачення основних процесуальних інститутів з урахуванням суттєвих змін, які зазнало кримінальне процесуальне законодавство. Це відмова від стадії порушення кримінальної справи та пред'явлення обвинувачення на досудовому слідстві, уведення нових форм забезпечення кримінального процесу, уведення нового поняття «кримінальне правопорушення», уведення нових суб'єктів кримінального процесу та нової (не завжди визначеної у тексті закону) термінології.

Ці та інші новели Кримінального процесуального кодексу обумовлюють необхідність по-іншому викладати вироблені впродовж багатьох десятиріч категорії та поняття. При цьому, з одного боку, не можна безоглядно руйнувати та відкидати здобутки минулого, а з іншого – необхідно докладно висвітлювати позитивні аспекти нового закону.

Викладання кримінального процесу у лекційних курсах має базуватися на основних факторах, які формують нові інноваційні уявлення щодо форми кримінального процесу. За новим КПК кримінальний процес України все більш наближається від змішаного (розшуково-змагального) до змагального. В зв'язку з чим, викладання курсу «кримінальний процес» за новим КПК полягає у необхідності переосмислення правових категорій, що пов'язано із переходом від процесу із обвинувальним ухилом до процесу, метою якого є, перш за все, захист прав і свобод людини, що попадає у сферу кримінального судочинства. Тому особливу увагу при вивченні зазначеного курсу необхідно звертати до опанування як теорії так і практики застосування знань та придбання навичок специфічних дефініцій курсу «кримінальний процес».

В цій площиніособливої уваги потребують нові інноваційні підходи щодо висвітлення таких питань: – засади кримінального судочинства; – роль суду і сторін у кримінальному процесі; – обсяг і межі процесуальних прав суб'єктів процесу; – новий погляд на поняття доказів та доказування та систему заходів забезпечення кримінального провадження; – оновлена структура стадій кримінального процесу та особливих проваджень та ін.

Ці новели КПК обумовлюють виділення в особливій частини дисципліни «кримінальний процес» нових інноваційних підходів щодо комплектування блоків (розділів) про особливі провадження та міжнародне співробітництво, які будуть складати окремі модулі у навчальному процесі.

У новому КПК України, як виявилося, є багато «білих плям» та неузгодженостей, які, на мій погляд, потребують усунення ще до його вступу у дію. Зупинюсь на деяких із них.

1. КПК України 2012 року увів нові поняття, які не узгоджуються із положеннями Основного Закону – Конституції України.
2. Деякі положення нового КПК протирічать одне одному.
3. Процесуальний стан деяких суб'єктів не визначений.
4. У новому КПК України звужені права суб'єктів кримінального процесу.
5. Деякі положення нового КПК порушують право особи на захист.

Необхідно зазначити, що однієї із проблем викладання навчальної дисципліни були відсутні будь-які навчальні посібники в яких відображалися новели нового КПК. Тому разом з кардинальним переробленням текстів лекційного курсу «кримінальний процес» викладачі

кафедри КАМП почали розробляти навчальні посібники для студентів-правознавців, які містять як теоретичні так і практичні складові тематики курсу відповідно до навчальної програми.

Так у 2014 році був підготовлений, для студентів 3 курсу спеціальності «правознавство» навчальний посібник з одного з провідних інститутів кримінального процесу «Досудове розслідування кримінальних правопорушень» (461 стор.). У навчальному посібнику на підставі Конституції України, Кримінально-процесуального Кодексу України (2012) з урахуванням накопиченого досвіду розслідування кримінальних справ на досудовому слідстві, визначені загальні умови, підстави, зміст та процесуальний порядок виконання різноманітних слідчих (розшукових) дій на стадії досудового розслідування та надані зразки складання процесуальних документів.

У 2015 році підготовлений навчальний посібник «Докази і доказування в кримінальному провадженні» (160 стор.) з допомогою якого студентам буде краще опановувати достатньо навантажений і важливий інститут кримінального процесу. В навчальному посібнику розглядаються основні положення теорії доказів та доказування як стрижень доказового права, що є інструментарієм цього важливого інституту кримінального процесу. Розглянути загальні положення теорії доказів та доказування в кримінальному проваджені, реалізації загальних положень доказового права.

У 2016 році планується випуск навчального посібника «Особливості кримінального провадження щодо злочинів неповнолітніх».

Викладачі кафедри також застосовують таку можливість як разом із студентами відвідувати та за спостерігати за ходом реального кримінального процесу який відбувається у стінах Жовтневого районного суду і в якості судів на процесі головують судді -випускники Маріупольського державного університету.

Ці і інші інноваційні підходи щодо вдосконалення навчального процесу з курсу «Кримінальний процес» уже зараз дають змогу затверджувати, що студенти більш досконале опановують навчальний курс «Кримінальний процес».

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х. : Одіссей, 2012. – 360
2. «Про вищу освіту» Закон України від 01.07. 2014 року (Відомості Верховної Ради України, 2014 № 37-38 ст. 2004).

Svirsky B.

INNOVATIVE TEACHING COMPONENT OF THE COURSE «CRIMINAL TRIAL» FOR THE CCP UKRAINE IN 2012 AT MDU

The article is devoted to the peculiarities of teaching at MDU criminal proceedings in terms of adoption of new criminal procedure law. The necessity of implementation of innovative component to the professional training of future lawyers.

УДК 378.14(477)(043)

Сивак О.А.
Маріупольський державний університет

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У тезах представлено основні підходи які впливають на розвиток особистості викладача в процесі навчання дисциплін фундаментального та професійного блоків.

На сьогоднішній день є загальновизнаною пріоритетність таких підходів, які можна вважати класичними (системного, комплексного, діяльнісного) та особистісно-орієнтованого підходу, який набув особливої значущості в результаті оновлення освітньої парадигми, перегляду цілей і завдань в умовах зміни суспільних вимог щодо якості освіти та посилення відповідних тенденцій перебудов освітніх систем наприкінці XX-го століття [1].

Системний підхід до організації навчального процесу передбачає його конструювання як цілісного педагогічного об'єкта, що складається зі взаємопов'язаних компонентів, кожний з яких розглядається як певна підсистема і, в той же час, виступає самостійною системою. Реалізація системного підходу в організації навчального процесу у вищому навчальному закладі

поширюється й на створення методичних систем навчання, які повинні проектуватись із визначенням цілей, змісту, форм, методів, засобів навчання та особистісного розвитку студентів як з усієї навчальної дисципліни, так і з кожного її змістового модуля, теми, що передбачає подальшу декомпозицію цілей, розподіл змісту та оптимальний відбір інших компонентів створюваної системи [2].

Діяльнісний підхід базується на діяльнісній теорії навчання, яка домінує у сучасній дидактиці. Реалізація діяльнісного підходу базується на тому, що особистість розвивається лише у різних видах діяльності (предметній, розумовій, індивідуальній, колективній тощо), тому способи діяльності повинні виступати не тільки засобами засвоєння знань і вмінь, а й самостійними об'єктами засвоєння [3].

У світлі особистісно-орієнтованого підходу принципових змін набуває зміст освіти, який має розвивати функції, які виконує особистість у своїй життєдіяльності (смисловизначення, свідомого вибору мети і цілі, прийняття рішень і відповідальності за їхнє виконання, рефлексії, творчої самореалізації в обраній сфері діяльності тощо). Упровадження у вищих навчальних закладах особистісно-орієнтованого підходу зумовлює переорієнтацію з навчання студентів спеціальності на навчання професії, формування широкого кола компетентностей майбутніх фахівців із вищою освітою. Перетворення навчального предмета на засіб виховного впливу викладача на особистість студента потребує посилення професійної спрямованості викладання усіх навчальних дисциплін у вищому навчальному закладі, створення сприятливих умов для засвоєння студентами спеціальних предметів на особистісному рівні, що характеризується такими викладацькими рисами і вміннями як: вільне володіння науково-предметною інформацією; вміння виділяти суб'єктивний контекст історії науки, бачити її ціннісно-світоглядні і соціально-прогностичні висновки (діяльність і особистість дослідника); здатність вибирати спосіб викладання найбільш цінного з професійної точки зору матеріалу; опанування прийомами образного, емоційного розкриття питань науки, актуалізації життєво-практичних і міжпредметних зв'язків [4].

Розвиток вищеописаних рис особистості викладача в процесі навчання дисциплін фундаментального та професійного блоків належить до завдань формування найважливіших компетентностей майбутнього фахівця.

1. Андрущенко В. Філософія освіти XXI століття : пошук пріоритетів / В. П. Андрущенко // Філософія освіти. – 2005. – № 1. – С. 5–17.
2. Фіцула М.М. Педагогіка : [навчальний посібник]. / М.М. Фіцула. – вид. 2–ге, випр., доп. – К. : Академвидав, 2005. – 560 с.
3. Цехмістрова Г.С. Діагностика ефективності навчального процесу у вищих закладах освіти : дис. …на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Г.С. Цехмістрова. – К., 2002. – 273 с.
4. Ничкало Н.Г. Розвиток професійної освіти і навчання в контексті європейської інтеграції / Н.Г. Ничкало // Педагогіка і психологія. – 2008. – № 1 (58). – С. 57–69.

Sivak O.

FORMATION OF THE FUTURE PROFESSIONAL'S COMPETENCES IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE. SUMMARY

The main approaches affecting the development of the instructors' personality in teaching fundamental professional disciplines and belonging to the most important task of forming the future professional's competencies are under consideration in the theses.

УДК:378.001.73(477)(043)

Сиволап Л.А.
Маріупольський державний університет

РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У наведених тезах наведено рейтингові позиції України за складовими Глобального індексу конкурентоспроможності вищої освіти. Розкрито причини необхідності реформування вищої освіти. Розглянуто хронологію процесу реформування вищої освіти в Україні. Наведено зміни у вищій освіті передбачені новим Закон України «Про вищу освіту».

Рівень та якість вищої освіти відіграє значну, а іноді і вирішальну роль у розвитку міста, регіону та країни в цілому. Тому постає постійна необхідність у модернізації та оптимізації системи освіти, яка дозволить у сучасних умовах соціально-економічного розвитку досягти високого рівня підготовки фахівців у вітчизняних вищих навчальних закладах, використовуючи новітні освітні методи та зарубіжний досвід.

Досліджуючи якість вищої освіти України було виявлено неоднорідність показників. Так у табл. 1 наведено рейтингові позиції України за складовими Глобального індексу конкурентоспроможності вищої освіти.

Таблиця 1

Рейтингові позиції України за складовими
Глобального індексу конкурентоспроможності вищої освіти. [1]

	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Якість системи освіти в цілому	56	62	70	79	72
Стан вищої і професійної освіти (в цілому)	46	51	47	43	40
Якість освіти з менеджменту бізнесу	108	116	117	115	88
Якість початкової освіти	49	52	43	37	40
Якість вищої математичної і природничої освіти	42	36	34	28	30
Охоплення вищою освітою	8	7	10	10	13
Кількість країн, які брали участь в дослідженні	139	142	144	148	144

Таким чином, наведені результати таблиці підтверджують нерівномірність показників. Однак, найбільш негативну динаміку бачимо покатим найважливішим показникам як: якість системи освіти та стан вищої і професійної освіти (в цілому).

Одним з показників, який характеризує рівень конкурентоспроможності вітчизняної вищої освіти є відсоток іноземних студентів у загальній чисельності студентів європейських країн. За результатами розрахунку цього показнику Україна знаходить на 30 місці серед європейських краї.

Таким чином, сьогодні в країні існує ціла низка проблем та перешкод, які впливають на стан вищої освіти, тому виділяють три основні причини реформування освіти.

Першу причину реформування освіти можна вважати загальною або глобальною, оскільки вона викликає необхідність реформування освіти в усіх без винятку країнах і пов’язана з цивілізаційними змінами. [2]

До другої причини реформування освіти можна віднести соціально-економічні трансформації, що відбуваються у різний час у різних країнах. [2]

До третьої причини реформування освіти в окремій країні можна віднести її наміри щодо приєднання до певного інтегрованого економічного й освітнього простору, зокрема європейського. [2]

Далі розглянемо хронологію процесу реформування вищої освіти в Україні з моменту незалежності країни до теперішнього часу, яку представлено у науковій праці Галах В.В. [3]

І етап 1991–1995 рр. У цей час відбулася перша освітянська реформа – була розроблена і затверджена програма «Освіта. Україна XXI століття». Активно здійснювалася деполітизація освіти, вища школа набувала національного характеру. Почали утворюватися недержавні вищі навчальні заклади.

ІІ етап 1996–1999 рр. Відбувся ряд змін у національній освітній системі. Передусім було ухвалено зміни до Закону України «Про освіту» (1996). 11 квітня 1997 р. Україна підписала Ліссабонську конвенцію про взаємовизнання кваліфікацій з вищої освіти в Європі. Документ було розроблено й прийнято під егідою Ради Європи та ЮНЕСКО. Окрім того, було запроваджено багатоступеневу систему освіти (1999).

ІІІ етап 2000–2004 рр. Активно відбувалося вдосконалення нормативно-правової бази вищої освіти в Україні. Було підготовлено «Комплекс нормативних документів для розробки складових

системи стандартів вищої освіти» (2001); прийнято Закон України «Про вищу освіту» (2002, у наступні роки вносилися зміни); видано Указ Президента України «Про заходи вдосконалення системи вищої освіти» (2004).

IVетап 2005–2008 рр. В цей період була підписана Болонська конвенція (2005), змінилися умови вступу до ВНЗ, запроваджено зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО). У 2006–2007 навчальному році в усіх ВНЗ України III–IV р. а. запроваджено кредитно-трансферну систему ECTS. У 2008 р. було введено двоциклову систему, окрім тих навчальних закладів, які займаються підготовкою фахівців у галузі медицини та ветеринарної медицини.

Протягом двох наступних років істотних змін у системі вищої освіти не відбувалося

Vетап 2011 р. – до нашого часу. Новий етап реформування вищої освіти розпочався із 2011 р., коли на III Всеукраїнському з'їзді працівників освіти був прийнятий проект Національної стратегії розвитку освіти на 2012–2021 рр.

Ключовими напрямами державної освітньої політики виступають: реформування системи освіти на основі філософії «людиноцентризму» як стратегії національної освіти; оновлення законодавчо-нормативної бази системи освіти, адекватної вимогам часу; модернізація структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу, переорієнтації змісту освіти на цілі сталого розвитку; створення і забезпечення можливостей для реалізації різноманітних освітніх моделей, навчальних закладів різних типів і форм власності, різноманітних форм та засобів отримання освіти; побудова ефективної системи національного виховання, розвитку і соціалізації дітей та молоді; забезпечення доступності та неперервності освіти впродовж життя; формування здоров'я з бережного середовища, екологізації освіти, валеологічної культури учасників навчально-виховного процесу; розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі; інформатизація освіти, удосконалення бібліотечного та інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки; забезпечення національного моніторингу системи освіти; підвищення соціального статусу педагогів; створення сучасної матеріально-технічної бази системи освіти. [4]

Також 1 липня 2014 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про вищу освіту». Законопроект було розроблено робочою групою на чолі з ректором Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут» М. Згуровським. Новий закон передбачає цикл змін: [3]

- розширення автономії ВНЗ. Це означає, що виші матимуть право розпоряджатися заробленими коштами на власний розсуд, зможуть самостійно визначати організацію навчального процесу;
- законодавчо закріплюється ЗНО як основний критерій при вступі до ВНЗ. Конкурсний бал визначатимуть сертифікати ЗНО та середній бал атестата у співвідношенні не менше 20 % на кожний сертифікат і не більше 10 % для бала в атестаті;
- узгоджується ступенева системи вищої освіти України з європейською. Зокрема, узгоджується Національна рамка класифікацій і встановлюються такі освітні рівні й ступені: «молодший спеціаліст», «бакалавр», «магістр», «доктор філософії», «доктор наук». «спеціаліст» і «кандидат наук» у законопроекті відсутні, вони прирівнюватимуться до «магістра» та «доктора філософії» відповідно;
- ВНЗ зможуть видавати власні документи про вищу освіту, дипломи державного зразке, а також додатки до дипломів європейського зразка;
- до Єдиної державної електронної бази з питань освіти вноситиметься вся інформація про видані дипломи. Доступ до бази здійснюватиметься через офіційний веб-сайт МОН України;
- планується створення Національного агентства з якості вищої освіти, яке здійснюватиме ліцензійну експертизу, а також акредитацію спеціальностей;
- конкретно визначаються три типи ВНЗ: університети, академії, інститути;
- установлюється новий порядок присудження ВНЗ статусу національного й дослідного (здійснюватиметься за поданням Національного агентства з якості вищої освіти).

1. Стратегія реформування вищої освіти до 2020 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1109.html

2. Сисоєва С. Освітні реформи: освіто логічний контекст / С. Сисоєва // Теорія і практика управління соціальними системами, 2013. - №3. – С. 44-69.

3. Галах В.В. Реформування системи вищої освіти України (1991-2014): аналітичний аспект. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/datas/upload/files/874676796.pdf
4. Національна стратегія розвитку освіти України на 2012-2020 рр. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf

Syvolap L.
REFORMATION OF HIGHER EDUCATION IS IN UKRAINE
In theses over rating positions over of Ukraine are brought after the constituents of the Global index of competitiveness of higher education. Reasons of necessity of reformation of higher education are exposed. Chronology of process of reformation of higher education is considered in Ukraine. Changes over are brought in higher education foreseen by new Law of Ukraine «On higher education».

УДК 34:378.091.2:343.82(477)
Сітовська Л.В
Академія рекреаційних технологій і права

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

У статті здійснено аналіз результатів анкетування студентів, щодо сучасного стану підготовки майбутніх юристів до професійної діяльності у пенітенціарній системі України. Наведено результати аналізу анкетування студентів, щодо їхньої думки наскільки вони особисто підготовлені до майбутньої професійної діяльності у пенітенціарній системі України. Вказано, що готовність майбутніх юристів до професійної діяльності у пенітенціарній системі України є інтегрована якість особистості зі стійкими моральними цінностями та наявністю певного комплексу знань, умінь і навичок, а також професійно-особистісних якостей, які дозволять здійснювати наглядові, соціальні, виховні й профілактичні заходи, що застосовуються до засуджених та осіб, узятих під варту. У статті зазначається, що процес підготовки майбутніх юристів до професійної діяльності у пенітенціарній системі України є надзвичайно актуальним і потребує вдосконалення.

Фахова підготовка юриста була і залишаєтьсь основною проблемою в системі педагогічної освіти. Особливого значення означена проблема набула після входження України в Європейський освітній простір, що ставить перед вищими навчальними закладами вимоги до якісно нових засад підготовки майбутніх юристів.

Основними умовами, які нині визначають напрями модернізації сучасної української освіти, є самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях. Цьому сприяє прийняття нового Закону України "Про вищу освіту", який набрав чинності 6 вересня 2014 року [2].

На думку О.А. Дука, «Прагненнядооновлення освіти сприяло формуванню ідеї створення новихумов підготовки пенітенціарного персоналу. Автор вважає, що головнимзавданням цього процесу є здійснення переходу до особистісно-орієнтованого навчання, спрямованого на оволодіннякурсантами й слухачами сучасною системою знань, умінь танавичок, способів творчої діяльності, ціннісних орієнтирів,необхідних для виконання поставлених державою завданьвиправлення і ресоціалізації засуджених, підготовка їх доадаптації в умовах соціального життя після звільнення» [1, с. 89].

У вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці проблема вивчення психолого-педагогічної готовності майбутніх юристів до різних видів діяльності знайшла широке відображення. Однак, у прямій постановці питання вивчення готовності майбутніх юристів до професійної діяльності у пенітенціарній системі України, ще не було предметом самостійного наукового дослідження.

Вважаємо, що готовність майбутніх юристів до професійної діяльності у пенітенціарній системі України є інтегрована якість особистості зі стійкими моральними цінностями та наявністю певного комплексу знань, умінь і навичок, а також професійно-особистісних якостей, які дозволять здійснювати наглядові, соціальні, виховні й профілактичні заходи, що застосовуються до засуджених та осіб, узятих під варту.

З метою виявлення стану готовності майбутніх юристів до професійної діяльності у пенітенціарній системі України нами було проведено анкетування студентів вищих навчальних закладів, у якому брало участь 452 осіб. Респондентами стали 92 студента Національного університету «Острозька академія»; 90 студентів навчально-наукового інституту права та

психології Національної академії внутрішніх справ; 88 студентів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; 75 студентів Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки; 58 студентів Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет»; 49 студентів Львівської комерційної академії.

Аналіз анкетування дозволив встановити наскільки особисто студенти підготовлені до майбутньої професійної діяльності у пенітенціарній системі України. Повністю підготовлені 29,08% студентів, частково підготовлені – 59,82%,не підготовлені – 5,48%, важко було відповідати – 5,62%.

Отже, на жаль, загальний показник лише 29,08% опитаних респондентів вважають себе підготовленими до майбутньої професійної діяльності у пенітенціарній системі України.

Таким чином, процес підготовки майбутніх юристів до професійної діяльності у пенітенціарній системі України є надзвичайно актуальним і потребує вдосконалення. Тому оновлення змісту та використання ефективних форм та методів підготовки забезпечить формування готовності майбутнього юриста до професійної діяльності у Державній пенітенціарній службі, здатної застосовувати європейські методи корекції поведінки засуджених і забезпечувати ефективне функціонування національної правової системи виховання і суспільства в цілому.

1. Дука О. А. Здійснення професійної підготовки пенітенціарного персоналу у відомчих навчальних закладах державної пенітенціарної служби України / О. А. Дука // Юридична психологія та педагогіка. - 2014. - № 1. - С. 79-90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/urpp_2014_1_10.pdf
2. Закон України «Про вищу освіту» : Закон від 01 липня 2014 року 1556-18 [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : http:// zakon.rada.gov.ua / laws /show. – Назва з монітору.

Sitovska L.

INCREASING THE TRAINING EFFECTIVENESS OF FUTURE LAWYERS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN THE PENITENTIARY SYSTEM OF UKRAINE

In the article has been made the results analysis of the students survey concerning the current state of future lawyers training for professional activity in the penitentiary system of Ukraine. The analysis results of the students survey regarding their opinions how are they personally prepared for future professional activity in the penitentiary system of Ukraine are represented. The article points out, that training process of future lawyers for professional activity in the penitentiary system of Ukraine is extremely important and needs to be improved.

УДК 378.1.001.76(477)

Соколова І.В.
Маріупольський державний університет

ІННОВАЦІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ: ПОШУКИ СМИСЛІВ

Визначено і проаналізовано організаційні, економічні, стратегічні інноваційні зміни у сфері вищої освіти як соціального феномену у контексті імплементації положень Закону «Про вищу освіту».

Вища освіта – як система формування інтелектуального капіталу націй і одна з головних сфер виробництва інновацій – створює базові умови для зростання ринків на основі швидкого оновлення технологій і продуктів. Вища освіта України не є незмінним, закостенілим феноменом, адже вона весь час реагує на нові цивілізаційні виклики, враховує суспільні реалії, ґрунтується на інноваційних знаннях.

Інноваційні знання є важливим фактором соціально-економічного розвитку суспільства, основою сучасних освітніх парадигм (антропологічної, гуманістичної, гуманітарної, культурологічної); концепцій неперервності освіти та підходів (аксіологічного, синергетичного, особистісно орієнтованого, компетентнісного). Інноваційна діяльність носіїв і здобувачів інноваційного знання єметадіяльністю, спрямованою на перетворennявсьогокомплексуособистісних якостей суб'єктів, якізабезпечуютьне лише їх адаптацію дошвидко мінливоїсоціальноїіпрофесійноїреальності, але й можливістьвпливатинанеї. Результатом інноваційної діяльності об’єктів освітнього процесу у ВНЗ є: інноваційний продукт - науково-дослідна і (або) дослідно-конструкторська розробка; інноваційна продукція – нові конкурентоздатні товари чи послуги (освітні); інноваційний проект – комплект документів, що визначає процедуру і комплекс усіх необхідних заходів (у тому числі інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції.

Інноваційність національного простору вищої освіти як складової європейського і світового полягає в орієнтації на сучасний ринок праці і забезпеченні права людина на освіту впродовж життя. Інноваційна система вищої освіти є: суспільно орієнтованою, яка послідовно враховує вищі інтереси розвитку постіндустріального суспільства (демократичні цінності, університетська автономія, академічна і професійна мобільність); економічно-ефективною, суть якої полягає в досягненні максимальних економічних результатів, упровадженні економічних методів управління системою, економічних механізмів підвищення якості. Останнє передбачає диверсифікації джерел фінансування ВНЗ, залучення приватних інвестицій, створення фондів цільового капіталу. Запровадження механізмів європейських, державних стандартів якості є важелем розвитку національної системи вищої освіти. На жаль, в Україні наявні криза системних ініціатив, зокрема створення нових освітніх інституцій (відкритих університетів); фінансування системних змін, яке заохочує підвищення рівня підприємливості та розвитку професійних вмінь та навичок викладачів; створення «груп просування інновацій» [2].

Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) [1] є соціальним проектом, який зорієнтовує суспільство, науково-педагогічну громаду, всіх споживачів освітніх послуг на інноваційній зміни в національному освітньому просторі.

Організаційні зміни стосуються: нормативно-правового забезпечення діяльності ВНЗ згідно із нормами Закону; ресурсного забезпечення освітнього процесу; приведення національної системи освіти у відповідність до Міжнародної стандартної класифікації освіти; акредитація освітніх програм, за якими здійснюватиметься підготовка здобувачів вищої освіти; розроблення та затвердження для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності стандартів освітньої діяльності. За таких умов об'єктами інноваційної освітньої діяльності є: *нові знання*, яких здобувачі вищої освіти набувають на освітніх рівнях, опановуючи інноваційні освітні (освітньо-професійні, освітньо-наукові) і наукові програми для здобуття освітнього (молодшого бакалавра, бакалавра або магістра) або наукового (доктор філософії, докор наук) ступеню.

Економічні інновації у сфері вищої освіти спрямовані на запровадження електронного врядування, в т.ч. у сфері фінансової звітності у ВНЗ; визначення порядку отримання цільових пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти; розробку методик матеріально-технічного і фінансового забезпечення ВНЗ і розробку критеріїв розподілу державного фінансування для підготовки кадрів відповідно до показників якості цієї підготовки; конкурсне фінансування наукових проектів; комерціалізацію результатів наукової діяльності на вітчизняному та міжнародному ринках.

Інтернаціоналізація і мобільність як стратегія адоптації національної вищої освіти до Європейського освітнього і наукового простору передбачає збільшення кількості спільних програм та відповідно обмінів серед викладачів та студентів між українськими університетами та між українськими та закордонними ВНЗ; поступове зростання частки англомовних магістерських (5%) та бакалаврських програм (3 %) від загального числа освітніх програм; визначення сегменту вищої освіти, в якому українські ВНЗ конкурентні або мають перспективи буди конкурентними; збільшення присутності результатів досліджень українських викладачів у міжнародному науковому товаристві і частки українських наукових видань в наукометричних базах; запровадження структурованих програм підготовки докторів філософії.

Інновація у вищій освіті – не просто нововведення. Це – здатність до нового мислення, до переосмислення стереотипів, створення нових норм і правил, пошуків нетрадиційних і нестандартних управлінських рішень. Смисли, які ми надаємоінноваційної діяльності,стаютьреальнимипрактиками, здатними розширюватипростірінновації створюватиосвітнєсередовище модернізованої галузі вищої освіти.

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 Р. No1556 – VII [Електронний ресурс] – Режим доступу до матеріалу : http://zakon.nau.ua/doc

2. Соколова І.В. Освітні інновації : реалії сьогодення і контури майбутнього \\ Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін :матеріали ІІ Міжн. наук.-практ. конференції (26-27 березня 2015 р., м. Суми). – Том 1. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. – С. 171-174.

Sokolova I.

INNOVATIONSINHIGHEREDUCATION OF UKRAINE: SEARCHOFMEANING

Theorganizational, economic, strategic innovations inthe field of highereducationas a social phenomenonin the context ofimplementation of theLaw of Ukraine «On higher education» aredefined andanalyzed.

УДК 371.11(043)
Fedorova J.
Mariupol State University

PSYCHO-PEDAGOGICAL COMPETENCE IN EDUCATION

The thesis deals with the professional competence of the manager in education. It was analyzed basic items such as competence, professional competence, manager in education. Professional competence of manager in education is personal quality which is characterized the ability if a manager to solve professional problems and typical professional tasks which appear in real professional managing activity using knowledge, experience, values and predisposition.

The beginning of XX-th century is characterized with the changes in all spheres of society: politics, economics, tendency to integration of Ukraine in west European economic structure and in education in particular. It is well known that education system is one of the most vital in social and economic, cultural and moral spheres and, of course, it remains the foreground in development of any country. The main role in all this belongs to teacher, to his professional abilities, moral duties, pedagogical skills, experience and psycho-pedagogical competence.

As it is said in state educational program of Ukraine teacher is a person who realizes state politics, his activity leads to strengthening intellectual and moral potentials of whole nation, development of native science and technics, safekeeping and increasing of heritage of Ukrainian society.

In scientific researches both native and foreign it is highlighted the idea that the formation of competence model is closely connected with mental imagination in person's conscience of an ideal form of specialist, who fulfills an ideal activity.

According to researchers forming of ideal form of specialist managers will be able to identify their own position, professional values, drawbacks in knowledge (practical and cognitive) and also activate their inner potential and may become the basis for self development.

While analyzing such difficult social activity as teaching it should be pointed out that it is one of the most complicated and psychological stressed activity. Statistics highlighted the results of research in which teachers were examined by doctors and it was found out that most of them have an increased risk of anxiety, irritation, tiredness, frequent headaches, symptoms of insomnia, some signs of emotional burnout. Great amount of teachers suffer from psychological disorder [1].

According to our research aim we should pay attention to such important items as competence in management, culture, moral values. Each of these units have their own structure, concepts, content and specific qualities. We consider competence to be congruent i.w. complex of knowledge, which is necessary for effective professional activity. It is the ability to analyze, foresee the consequences of professional activity using an information. Competence in management is a special type of organization and experience that provides the ability to take correct and effective decisions [2].

Besides it should be focused on the fact that competence and skills are not the same units. Skills are doings of a person in some specific situation, it is demonstration of competence or capability or ability to fulfill activity in special situation. It should be stressed that only skills may be analyzed while competence is a characteristic which can be observed out of person's doings. So in that way skills are presented as competence in action. Competence should be seen as the possibility to establish links between knowledge and situation. Taking into account that optimal organization of activity conditions promotes saving of physical and psychological health of teachers and play a great role in creating a manager of some establishment. So one of the most actual problems of science nowadays is the development of professional competence in optimal organization of dimensional establishment in general and in implementation of positive conditions of pedagogical workers in particular.

Nowadays the model of pedagogical worker provides readiness of applying new educational goals, capability to self development, to be in a constant creative search. Of course these facilities may be gained only by practice, they are not mentioned in diploma.

The beginning of work of pedagogical worker needs to be outlined by the competence of particular teacher, his ability to improve his knowledge whether he is ready to study or what help he needs.

External factors are usually caused difficulties at teacher's activity. They depend on the level of teacher's competence and as a result on his educational and moral readiness to pedagogical work, his attitude to chosen deal, level of his calling and professional availability.

1. Васильєва О.А. Професійні деформації як психолого-педагогічна проблема / О. А. Васильєва // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. – Запоріжжя: ЗОІППО, 2006.- Вип.40. – С.86-91.
2. Васильченко Л.В. Професійна компетентність керівника школи / Л.В. Васильченко // Директор школи. – 2006. - №8. – С.53-62.

Федорова Ю.Г.
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ В ОСВІТІ
У тезах висвітлено проблему психолого-педагогічної компетенції менеджерів в освіті. Було проаналізовано загальні та найбільш вагомі професійні ознаки сучасного менеджера в освіті.

УДК 378.14:72.012
Чирчик С.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДИЗАЙНЕРІВ ІНТЕР'ЄРУ

У роботі представлена концептуальна модель професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру. Розглянутасистема професійної підготовки фахівців з дизайну інтер'єру, визначені пріоритетні освітні тенденції.

Багатовекторний комплексний аналіз проблеми професійної підготовки за напрямом «дизайн» засвідчує, що в сучасних умовах виникла необхідність розробки нової теоретико-методологічної концепції в контексті впровадження сучасних наукових підходів у вищій школі.

Побудова структури концептуальної моделі базується на методологічній базі та державних освітніх стандартах.

Побудова концептуальної моделі передбачає урахування сучасних наукових підходів: компетентнісного, структурно-ситетмних, професійно-орієнтованих, особистісно-орієнтованих, культурологічних тощо, та принципів: неперервності, фундаменталізації, демократизації, гуманізації, системності, культуровідповідності тощо.

Виходячи із методологічної базі та державних освітніх стандартах констатуємо, що результат професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру виявляється у його аспектах – готовності до професійної діяльності і компетентності.

Суб'єктаминашої моделіє професорсько-викладцький складі студенти вищого навчального закладу. Вони і виступають домінантами, що корегують засоби, прийоми, методи навчально-педагогічної діяльності та проводять діагностику якості вищої освіти.

Така підготовка повинна розглядатись в контексті цілісної системи, органічному симбіозі традиційних і інноваційних методів і засобів за принципом взаємного доповнення.

Оскільки професійне становлення студентавідбуваєтьсявпроцесідизайн-світи, що має змістовну,процесуальну, організаційну та результативнусторони, то структура концептуальної моделі включає чотиривзаємопов'язані блоки: змістовний,методичний,організаційний, діагностико-результативний.

Розроблена модель реалізована і експериментально перевірена у процесі впровадження технологій формування професійної компетентності у вищих навчальних закладах України. Експериментальні результати наукового пошуку будуть висвітлені у наступних роботах.

Chyrchyk S.
THE MODEL OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF INTERIOR DESIGNER
The paper presents a conceptual model of professional training of future interior designers. The system of training of specialists in interior design identifies priority educational trends.

УДК 378.147:811
Яблоков С.В.
Маріупольський державний університет

«ДІАЛОГ КУЛЬТУР» У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті схарактеризовано поняття «діалогу культур» у сучасній педагогічній літературі та визначено реалізацію ідеї «діалогу культур» під час фахової підготовці студентів за допомогою їх включення до міжкультурної комунікації в створеному культуро-освітньому середовищі.

Кожна людина в своєму конкретному житті входить і розчиняється в світі культури – «в будинку свого буття». В історії сформувалися два канали передавання інформації: один із них, як і в усій живій природі, – генетичний, а за допомогою другого каналу відомості передаються від покоління до покоління через різноманітні знакові системи, із яких, на думку більшості дослідників [1, с. 120], найважливішою є мова.

Сьогодні освіта не може бути й не є ціннісно-нейтральною діяльністю. Освіта є цінністю в силу її цілеспрямованого характеру, вона є частиною культури, цінності педагогічної творчості визначаються духовним станом сучасної культури загалом. Людині цивілізації з усіма її недоліками протистоїть не природна людина, а духовна людина, за висловом М. Бердяєва [2]. Загальновідомо, що ключовим критерієм ідентифікації себе з певним етносом є комунікація, тобто мова, а також інші символи повсякденної взаємодії, стають головними.

Отже, проблема мови та культури – це ще проблема культурного діалогу між культурами, існуючими одночасно, та культурами різних епох.

Сучасні уявлення про «діалог культур» базуються на засадах філософії діалогізму (М. Бахтін, М. Бубер, Г. Гадамер, Ф. Розенцвейг, О. Ухтомський та інші), яка розглядається як передумова комунікативної дидактики.

В сучасних лінгводидактиці, лінгвокультурології та комунікативній лінгвістиці (дослідження Ф. Бацевича, В. Воробйова, В. Маслової, Ю. Прохорова, Ю. Степанова та інших), поняття «діалог культур», передусім, розуміється як «взаємодія культур, що контактують у процесах міжкультурної комунікації чи вивчення іноземних мов, що забезпечує адекватне взаєморозуміння і духовне взаємозбагачення представників різних національних лінгвокультурних спільнот» [3, с. 44].

Професійна фахова підготовка майбутніх учителів неможлива без урахування ідей антиномічності культури (антиномія розуміється нами як «єдність двох протилежних, але однаково добре обґрунтованих суджень про культуру» [4, с. 16]): 1) залучення до культури сприяє соціалізації особистості, а також створює передумови для її індивідуалізації, тобто сприяє розкриттю та ствердженню особистістю власної унікальності; 2) у певній мірі культура не залежить від суспільства, але вона не існує поза суспільства, створюється лише в суспільстві; 3) культура облагороджує людину, позитивно впливає на суспільство загалом; але й може негативно діяти, підкоряючи людину (наприклад, масова культура); 4) культура існує як процес збереження традицій і норм, але вона безперервно їх порушує, оскільки отримує життєву енергію в новаціях; її здатність до самооновлення, постійного перетворення дуже велика.

М. Каган, з огляду на антиномічність як на головну ознаку культури, писав: «Все, що є в людині як людині, подається у вигляді культури, і вона виявляється настільки ж різнобічно-багатою та суперечливо-доповнювальною, як і сама людина – творець культури та її головне творіння» [5, с. 19–20].

Культура – це сукупність усіх форм діяльності суб'єкта в світі, яка ґрунтується на системі установок і приписів, цінностей і норм, зразків і ідеалів, це спадкоємна пам'ять колективу, що «живе» лише в діалозі з іншими культурами.

Осмислення «діалогу культур» є умовою взаєморозуміння, толерантності, плюралізму, підґрунтям розуміння проблем людини, її буття, системи міжособистісних і міжкультурних відносин.

У сучасному світі важливу роль у збагаченні особистісного, суспільного та загальнокультурного досвіду відіграє діалог з іншими культурами, як спорідненими, так і далекими. Головна функція «діалогу культур» – миротворча, об'єднувальна, збагачувальна. Значущими є роздуми з цього приводу філософа І. Ільїна: «Усвідомлена етнічна та національна

приналежність спонукає в людині духовність, яка повинна мати форму національної духовності.» [6].

Термін «міжкультурна комунікація» (Intercultural communications), був уведений в науковий обіг американським культурологом й антропологом Едвардом Т. Холлом у 50-і роки XX ст., розуміється сучасними вченими, по-перше, як «процес спілкування (вербального і невербального) людей (груп людей), які належать до різних національних лінгвокультурних спільнот, як правило, послуговуються різними ідіоетнічними мовами, мають різну комунікативну компетенцію, яка може стати причиною комунікативних невдач або культурного шоку при спілкуванні» [2, с. 83]; по-друге, як «особливий тип культури, який характеризується взаємодією національних (етнічних) культур, етнокультурною компетенцією особистостей, толерантністю, прагненням до міжнаціональної згоди у всіх видах спілкування» [2, с. 83]. У нашому дослідженні ми послуговуємося другим визначенням цього поняття.

В. Махінов слушно вказує: «Пріоритетність навчання діалогу культур призвела до значного зростання інтересу до іноземних мов, що супроводжується зіставленням звичаїв, традицій, побуту різних народів. Наукова парадигма, що ґрунтується на «розумінні міжкультурної комунікації як такої, при якій комунікативні партнери, належачи до різних мов і культур, усвідомлюють факт чужинності один одного» [7, с. 152], перестає бути приналежністю лише сфери навчання іноземних мов, розповсюджуючись на широке проблемне поле гуманітарного, міждисциплінарного знання.

Культурно-освітнє середовище студентів не обмежується навчально-виховним процесом у ВНЗ, на нього впливають зовнішні чинники (родина, сімейний побут, друзі, заклади культури, політичні та соціально-економічні відносини у суспільстві тощо).

Ознаками культуро-освітнього середовища, спрямованого на засвоєння системи цінностей, норм поведінки, особливостей країни виучуваної мови, на нашу думку, є такі, як-от: – створення суб'єкт-суб'єктних відносин у навчально-виховному процесі; – змінення рольових позицій студентів: той, кого навчають, → той, хто самонавчається, → той, хто навчає; – відношення викладача до студента як до рівноправного партнера в міжособистісному та педагогічному спілкуванні; – орієнтація студентів на соціально цінні, гуманістичні мотиви майбутньої педагогічної діяльності;– створення ситуацій успіху як засобу розвитку мотивації досягнення та виховання позитивного відношення майбутніх учителів до процесу формування загальнокультурної компетентності та самовиховання тощо.

Результатом іншомовної міжкультурної підготовки, як зазначається науковцями, повинна стати мовна особистість студента, яка «становить єдність колективного й індивідуального, що виявляється у невідривному зв'язку між собою», яка характеризується «власним знанням мови й особливостями її використання» [7, с. 157].

Завданнями іншомовної освіти майбутніх учителів іноземних мов, уважаємо: осмислення культури в її реальній цілісності та повноті різних форм існування, в її будові, функціонуванні та розвитку; усвідомлення життєвості певної культури; розуміння національної специфіки культур різних народів; визначення загальнокультурних цінностей, які містяться в кожній із культур; розуміння взаємодії різних національних культур; визначення особливостей взаємодії культур особистостей у міжкультурній і міжособистісній комунікації.

1. Культурология: [учеб. для студ. техн. вузов] / Колл. авт.; Под ред. Н. Г. Багдасарьян. – [3-е изд., испр. и доп.]. – М.: Высш. шк., 2001. – 511 с.
2. Бердяев Н. А. Философия свободного духа / Николай Александрович Бердяев. – М. : Республика, 1994. – 480 с.
3. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Флорій Сергійович Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с. – (Словники України).
4. Маслова В. А. Лингвокультурология : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / Валентина Авраамовна Маслова. – [2-е изд., стереотип.]. – М. : Изд. центр «Академия», 2004. – 208 с.
5. Каган М. С. Философия культуры : [учебное пособие] / Моисей Самойлович Каган. – СПб. : ТОО ТК «Петрополис», 1996. – 544 с.
6. Русский менталитет в представлении мыслителей и философов Зарубежья [Электронный ресурс]. – Режим доступа:http://www.bankrarabot.com/.
7. Махінов В. М. Теоретичні засади міжкультурного спілкування як категорія методики навчання іноземних мов / В. М. Махінов // Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Україна і Німеччина: Мова. Культура. Освіта» (Кривий Ріг, 17–18 квітня, 2014 р.) – Кривий Ріг : КПІ ДВНЗ «КНУ», 2014. – С. 149–159.

8. Влияние средств массовой информации на формирование культурной идентичности [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.anthropology.ru/.
9. Гаманюк В. А. Теорія та практика іншомовної освіти у Німеччині в контексті загальноєвропейських інтеграційних процесів : автореф. дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.01 / Віта Анатоліївна Гаманюк. – Луганськ, 2013. – 40 с.

Yablokov S.

«DIALOGUE OF CULTURES» IN MODERN PEDAGOGICAL LITERATURE

The article deals with and characterizes the concept of «dialogue of cultures» in modern pedagogical literature. It also determines the implementation of the idea of «dialogue of cultures» in the professional training of students through their inclusion in the intercultural communication in cultural-educational environment.

СЕКЦІЯ V
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ І ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 37:172.4:37(15)
Авшенюк Н.М.
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ УНІВЕРСИТЕТІВ

Тези присвячені аналізу глобалізаційних детермінант розвитку міжнародної співпраці університетів на початку XXI ст. Розкрито трансформаційну сутність ВНЗ в умовах глобалізації. У тексті наголошується на різновекторному характері (англо-американський, європейський, східно-азійський) процесу глобальної конвергенції у світі.

Глобалізація, як процес «розширення, поглиблення й прискорення всесвітньої взаємозалежності» [1], розпочала нову еру у розвиткові вищої освіти, котра завжди вирізнялася відкритістю на міжнародній арені, насамперед, завдяки своїй знаннєвій сутності, що не визнає юридичних обмежень і територіальних кордонів. Вища освіта значно трансформувалася під впливом глобалізації, перетворившись на своєрідний центр змін, котрий завдяки всесвітній мережній взаємодії університетів й академічному обміну поступово змінює соціальний, економічний і культурний характер життя суспільства.

У глобальній економіці знань ВНЗ впродовж останніх декількох десятиліть поступово перетворюються на середовище транснаціональних взаємовідносин, неперервного глобального переміщення людей, інформації, технологій, знаннєвої продукції й фінансового капіталу. Відомий дослідник глобалізаційних процесів П.Скотт (P. Scott) влучно визначив роль університетів у цьому контексті: «Не всі університети здійснюють міжнародну діяльність, але всі вони підкоряються процесам глобалізації – почасти як об'єкти і навіть жертви цих процесів, а почасти як суб'єкти або ключові агенти глобалізації» [2, 122]. Важко не погодитися з цими словами, адже вперше в історії кожен університет є частиною всесвітньої дослідницької мережі, а провідні вчені мають безпрецедентний вплив на розвиток суспільства у глобальному масштабі. Науково-дослідницька діяльність цих установ набуває все більшого транснаціонального виміру завдяки посиленню мобільності викладачів і науковців. А створення глобального ринку освітніх послуг і міжнародних рейтингів університетів значною мірою сприяло появі специфічного глобального критерію в структурі академічного ринку праці, котрий впливає на можливості працевлаштування професорсько-викладацького персоналу. Усі зазначені зміни спричинили ґрунтовне переосмислення стратегій функціонування ВНЗ й розвитку системи вищої освіти в цілому як на національних, так і на міжнародному рівнях.

Дослідження показало, що ще півстоліття тому міжнародні відносини були дещо маргінальними у повсякденній діяльності ВНЗ, за виключенням науково-дослідницької сфери. Нині всезростаючий вплив глобального навколишнього середовища здається невідворотною реальністю. У багатьох країнах такі явища як транснаціональна мобільність, глобальні порівняння й рейтинги ВНЗ, інтернаціоналізація вищої освіти стали ключовими питаннями стратегічного розвитку, а урядовці й керівники університетів сповненні думок про політику транснаціонального співробітництва й конкуренції. До прикладу, в установчих документах більшості ВНЗ провідних англомовних країн міжнародне співробітництво визначається як основоположний елемент сталого розвитку [3]. Якщо раніше простежувалася тенденція домінування англо-американської економічної і культурної сутності глобалізації, то нині формується плюралістичне середовище з елементами глобалізації за американським, європейським, китайським або іншим типом. Проте, як будь-який тривалий і незавершений процес, можливості глобалізації складно охопити в цілісному вигляді, тому англо-американська сутність глобальної конвергенції є більш очевидною, ніж процес конвергенції сам по собі [4]. Варто зазначити, що американські освітні традиції відрізняються від інших англомовних країн, проте, за останні два десятиліття Австралія і Велика Британія внесли зміни в систему організації та фінансування вищої освіти і наблизилися до США. Другим глобальним центром у галузі освіти й науки після США є Велика Британія, авторитет якої відіграє велику роль у питаннях культури, мови та розвитку управлінських практик [5, 27]. У контексті зазначеного, для багатьох країн світу глобалізація у сфері вищої освіти виявляється процесом

англо-американізації, особливо в діяльності університетів, в яких формується національна ідентичність.

Водночас, глобалізація вищої освіти не є універсальним явищем, вона має певні особливості відповідно до локалізації прояву (місцевий, національний, регіональний чи всесвітній рівень), використання мови й академічної культури, а також типу навчального закладу. У глобальному мережному середовищі, де інформація про кожен університет й національну систему вищої освіти є відкритою і миттєво доступною, вже неможливо відсторонитися від впливу проявів глобалізації. Однак наслідки впливу суттєво відрізняються для різних типів навчальних закладів. Так, дослідницькі університети і ВНЗ професійної освіти, що входять до структур транснаціональних корпорацій, є частиною глобалізованого освітнього простору, на відміну від педагогічних університетів й професійних комунальних коледжів, котрі, у переважній більшості, мають низький рівень залучення до міжнародної діяльності. З іншого боку, академічна і професійна мобільність за вимірами інтенсивності також характеризується асиметричністю між різними країнами, що продиктовано національними можливостями та бажаннями здійснювати обмін у цій сфері.

Отже, маємо переконання, що уважне вивчення зарубіжних підходів до транснаціонального вектору розвитку вищої освіти та співвіднесення їх з українськими реаліями сьогодення сприятиме прогностичному формуванню національної політики й виробленню відповідних стратегій залучення нашої країни до глобальних освітніх процесів.

1. Marginson S., Wende M van der. Globalisation and Higher Education: Education Working Paper No. 8 / Simon Marginson, Marijk van der Wende. – OECD, 2007. – 85 p.
2. Scott P. Massification, Internationalization and Globalization / P. Scott. – The Globalization of Higher Education: Monograph. – The Society for Research into Higher Education / Open University Press: Buckingham, 1998. – P. 108 – 129.
3. A Smarter Australia: An agenda for higher education 2013–2016. – Universities Australia: Canberra, 2013. – 80 p.
4. France A. The Adoption and Development of the Anglo Saxon Model of Higher Education Globally – the Implications for Nation States Systems and the Unification of Higher Education Systems / A. France. – [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: https://www.Academia.edu/11327032/ASHE_Paper_on_the_AngloSaxon_model_of_Transnational_Education?auto=download&campaign=weekly_digest. – Заголовок з екрану. – Мова англійська.
5. Rhoads R., Torres C. The University, State, and Market: The political Economy of Globalization in the Americas / R. Rhoads, C. Torres. – Stanford: Stanford University Press, 2006. – 397 p.

Avshenyuk N.
GLOBALIZATION DETERMINANTS OF UNIVERSITIES' INTERNATIONAL COOPERATION
The abstract is devoted to the analysis of globalization determinants of the development of the international cooperation of the universities at the beginning of the XXI century. The transformational nature of the universities in the context of globalization is revealed. The text states the multi-vector character (Anglo-American, European, East-Asian) of the global convergence in the world.

УДК 378.4.014.24(477)
Балабанов К.В.
Маріупольський державний університет

НАПРЯМИ ТА ОСНОВНІ ЕФЕКТИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Розглянуто характерні ознаки сучасного університету як міжнародного науково-освітнього комплексу; наведено основні напрямки міжнародної діяльності вищого навчального закладу. Визначено організаційно-педагогічні умови ефективного функціонування моделі міжнародної діяльності ВНЗ та ефекти міжнародного співробітництва українських університетів.

Важливим кроком на шляху до інноваційного, європейського розвитку українського суспільства, підвищення ролі вищої освіти у формуванні освіченого молодого покоління є забезпечення реального реформування та модернізація вищої освіти в Україні. Особлива роль у реалізації нової європейської стратегії України належить університетам, модернізація системи вищої освіти в яких стає важливою умовою після кризового розвитку країни.

Сучасний університет – це міжнародний науково-освітній комплекс, характерними ознаками якого є: наявність ефективної системи управління якістю освіти, створеною на основі

міжнародних вимог, стандартів і досвіду; наявність спеціалізованих структур, що здійснюють організацію міжнародної діяльності; формування у викладачів і студентів нових компетенцій з урахуванням глобальних змін в економіці, політиці, соціальній і культурній сферах; включення міжнародного компоненту у всі сфери своєї життєдіяльності університету; створене полікультурне середовище; здійснення на постійній основі науково-педагогічних зв'язків із зарубіжними ВНЗ, науковими центрами і міжнародними організаціями, академічного обміну викладачами, студентами і дослідниками.

Міжнародне співробітництво у сфері освіти та науки грає активну роль у формуванні сучасної відкритої економічної системи, а міжнародна діяльність ВНЗ у сучасному постіндустріальному суспільстві є одним із факторів забезпечення конкурентоспроможності та інноваційного розвитку вищого навчального закладу. З точки зору міжнародної співпраці інноваційна діяльність ВНЗ має багатоаспектний характер та відрізняється інтенсивністю, академічною активністю у площині навчальної, наукової, виховної, фінансово-економічної видів діяльності.

Основними напрямками міжнародної діяльності вищого навчального закладу є експорт освітніх послуг; організація навчання студентів і аспірантів; участь у міжнародних наукових, освітніх проектах і програмах спільних дипломів; підвищення кваліфікації викладачів у міжнародних науково-освітніх центрах; комплексна система зарубіжних стажувань викладачів і студентів для реалізації власних науково-освітніх проектів; презентація досягнень ВНЗ у науці і освіті на міжнародних конференціях, виставках, конкурсах; міжнародна акредитація і сертифікація освітніх програм; формування у ВНЗ полімовного і полікультурного середовища; розвиток інтернет-сайтів ВНЗ на кількох мовах; позиціювання ВНЗ у світових рейтингах. Відповідно, показниками міжнародної інноваційної діяльності ВНЗ є: оцінка академічної мобільності викладачів, студентів, аспірантів; оцінка рівня міжнародних освітніх програм; оцінка міжнародної репутації ВНЗ; рівень розвитку глобальних мережевих комунікацій (доля контенту сайту ВНЗ іноземними мовами, інтенсивність відвідування сайтів, популярність сайту у різних пошукових системах Інтернет); оцінка інтеграції у європейський, світовий освітній простори (співробітництво з міжнародними центрами, фондами); оцінка обсягу фінансових надходжень від експорту освітніх послуг і наукової продукції; оцінка ресурсного забезпечення інтернаціоналізації; оцінка результатів наукової діяльності ВНЗ (доступ і наявність наукометричних видань, публікації викладачів, аспірантів у наукометричних виданнях).

Організаційно-педагогічними умовами ефективного функціонування моделі міжнародної діяльності ВНЗ мають стати:

– формування ефективної та гнучкої системи управління на рівнях ВНЗ-факультет-кафедра-центри-громадські (молодіжні) організації;

– створення полікультурного і полімовного середовища в університеті;

– розвиток сучасного інформаційного середовища (для інформаційної, консультаційної підтримки виконання проектів і програм, проведення тренінгів для написання заявок, оформлення документів для участі у грантових програмах);

– формування полікультурної компетентності суб’єктів міжнародної діяльності;

– постійний моніторинг позиціювання ВНЗ на національному, європейському ринках освітніх послуг;

– створення за участю зарубіжних партнерів спільних кафедр, лабораторій, центрів для проведення досліджень, надання освітніх послуг та ін.

Реалізація міжнародного співробітництва українськими університетами призведе до появи конкретних ефектів, які впливають на зростання конкурентоспроможності української вищої школи, основними з яких стануть наступні:

– педагогічний ефект (підвищення якості освіти, універсалізація знання, збільшення інноваційності вищої освіти, розвиток нових міждисциплінарних курсів, підготовка кадрів з міжнародним рівнем знань і компетенцій, впровадження та розвиток нових технологій навчання, в тому числі дистанційних);

– психологічний ефект (на опрацювання нових навичок у студентів, спроможність до міжкультурної комунікації, розуміння та подолання міжетнічних розбіжностей, спроможність

мислення у порівняльному аспекті, спроможність змінювати самосприйняття, здібність до крос культурного аналізу, розвиток толерантності);

– соціальний ефект (збільшення доступності вищої освіти, посилення ролі вищої освіти в формуванні демократичного суспільства, створення системи міжнародного партнерства);

– економічний ефект (зростання комерціалізації результатів діяльності ВНЗ, експортне просування вищої освіти, підтримка конкурентоспроможності національної економіки, диверсифікація і зростання фінансових надходжень до бюджету університету та національної економіки в цілому).

Таким чином, у сучасних умовах міжнародне співробітництво виступає як один з актуальних і перспективних напрямків інтернаціоналізації освіти, яка сприяє розвитку інших видів діяльності ВНЗ: освітньої (впровадження сучасних стандартів вищої освіти та освітніх технологій, розробка нових навчальних програм); підвищення якості підготовки фахівців і кваліфікації науково-педагогічних кадрів; формування позитивного іміджу ВНЗ у регіоні і за кордоном; покращення матеріально-технічної бази тощо.

Модернізація української вищої школи нерозривно пов'язана з розвитком усього суспільства, характерними рисами для якого на сучасному етапі є оновлення структури та змісту вищої освіти, забезпечення реальної університетської автономії (академічної, фінансової та ін..), послідовного впровадження інноваційних технологій навчання. Перед більшою частиною ВНЗ постає завдання створення особистого іміджу у просторі соціальних змін, і рух за старим зразком вже стає неможливим.

Згідно з ідеями розвитку європейського освітнього та наукового простору модернізація системи вищої освіти в Україні вимагає не просто підготовки нормативних документів, нових методичних вказівок та інших подібних формальних заходів. Вона має бути спрямована на виховання нового покоління людей, що усвідомлюють загальнолюдські цінності і живуть за гуманістичними законами. Перед сучасною освітою постають універсальні цілі: вийти на новий рівень якості європейської освіти і де-факто забезпечити її конкурентоспроможність на світовому ринку, реформуючи її на засадах демократизації, відкритості, безперервності, рівного доступу до набуття освіти, мобільності, зберігаючи при цьому автентичність національної освіти.

Balabanov K.

DIRECTIONS AND MAIN EFFECTS OF THE INTERNATIONAL COOPERATION BETWEEN UKRAINIAN UNIVERSITIES

The abstract describes the characteristic features of the modern university as an international scientific and educational unity as well as basic directions of the international activities of a higher educational institution. The author defines the organizational and pedagogical conditions for the effective functioning of the international model of the university and the effects of the international cooperation of the Ukrainian universities.

УДК 342.734-053.81(477)(043)

Барегамян С.Х.
Маріупольський державний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ВНЗ (ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД)

У тезах здійснено дослідження національного законодавства та державних механізмів щодо працевлаштування випускників ВНЗ. Створення дієвих засобів правового регулювання забезпечення працею молодих фахівців має важливе соціальне значення та потребує кардинальної зміни традиційних підходів. Використання міжнародного досвіду надасть можливості наблизити національні правові норми до рівня міжнародних трудових стандартів. Але впровадження цього досвіду має відбуватися з обов'язковим урахуванням особливостей, що характеризують правову систему нашої держави.

Молодь характеризується специфікою соціального становлення й розвитку, особливим місцем у структурі суспільства. Покликанням молоді є формування майбутнього української держави, її розбудови, зміцнення, виведення на передові економічні, наукові, культурні рубежі. На жаль, через відсутність достатнього практичного досвіду, правових та професійних знань, а часто і моральної непідготовленості до конкуренції на ринку праці, реалізувати своє конституційне право на працю випускникам ВНЗ сьогодні складно. Пошуки першого робочого місця, невідповідність рівня

отриманої освіти професійним обов'язкам, відсутність досвіду роботи, невідповідність запитів випускників та пропозицій роботодавців посилюють напруження на ринку праці.

Тому, у сучасний період, питання щодо працевлаштування молоді потребують посилення координації зусиль держави і громадськості в цьому напрямі й обумовлюють необхідність наукових досліджень та реформування законодавства. І перш, ніж вносити концептуальні зміни до законодавства щодо ринку праці, необхідно чітко визначити стратегічні цілі й завдання, які постають перед державою у сучасних соціально-демографічних умовах, та з урахуванням пріоритетів економічного розвитку в контексті міждержавної інтеграції. За відсутності ж цілісної стратегії зайнятості будь-які заходи (в тому числі, окремі законодавчі ініціативи) є паліативними та не приведуть до бажаного результату.

Конституція України проголосила право кожного на працю і встановила загальні умови для його реалізації. Правове забезпечення залучення молодих громадян України у сферу трудової діяльності здійснюється відповідною системою норм, до яких належать Кодекс законів про працю України; ЗУ «Про зайнятість населення» від 01.03.91 р.; ЗУ «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.93 р.; Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» від 15.12.92 р.; Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення працевлаштування молоді» від 06.10.99 р.; Указ Президента України «Про заходи щодо реформування системи підготовки та працевлаштування випускників вищих навчальних закладів» від 23.01.96 р.; Указ Президента України «Про підготовку фахівців для роботи в сільській Місцевості» від 19.03.99 р.; Постанова КМУ «Про порядок працевлаштування випускників ВНЗ, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням» від 22.08.96 р.; Постанова КМУ «Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») від 03.11.93 р.; Постанова КМУ «Про надання одноразової адресної грошової допомоги деяким категоріям випускників вищих навчальних закладів» від 29.06.2006 р.; Розпорядження КМУ «Про підвищення рівня працевлаштування випускників вищих навчальних закладів» від 27.08.2010 р.; Постанова ВРУ «Про забезпечення працевлаштування молоді, зокрема випускників шкіл, вузів та інших навчальних закладів» від 16.07.97 р. та ін.

В процесі реалізації державної молодіжної політики в Україні, державою сформована відповідна владно-інституційна система. Виконання державної політики зайнятості та організація працевлаштування покладені на Кабінет Міністрів України, Міністерство соціальної політики України, Державну службу зайнятості, Державну інспекцію України з питань праці, місцеві державні органи, органи місцевого самоврядування, громадські організації, суб'єктів підприємницької діяльності.

Сучасні умови, в яких українські молоді громадяни будують свої долі, навіть у порівнянні із старшими поколіннями можна назвати екстремальними. Криза самовизначення у молодіжному середовищі та неможливість самореалізації молодих фахівців може мати для держави та українського суспільства незворотні наслідки. Запобігти цьому можливо завдяки постійній увазі до проблем молоді з боку держави. На нашу думку, вкрай актуальною була б реалізація таких кроків:

–Забезпечити спільними зусиллями Міністерства освіти і науки України та Державної служби зайнятості України відродження системи розподілу молоді за робочими місцями після закінчення навчання або ж під час навчання (так зване стажування або практика). Обов'язковою частиною професійної підготовки фахівців мають стати програми праці студентів на умовах часткової зайнятості, розроблені із підприємствами, що планують набір молодих фахівців.

–Здійснити термінову модернізацію кваліфікаційних стандартів відповідно до європейських вимог та якісне оновлення класифікатора професій. Розробити та впровадити програми зайнятості на загальнодержавному, місцевому рівнях.

–Налагодження співпраці ВНЗ, зокрема, відділів сприяння працевлаштуванню студентів і випускників, з державною службою зайнятості населення, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності, які можуть бути потенційними роботодавцями для студентів і випускників.

Baregamyan S.

THEORETICAL AND PRACTICAL PROBLEMS OF THE EMPLOYMENT OF UNIVERSITY GRADUATES (EUROPEAN EXPERIENCE)

The abstract is devoted to the research of the state and legal regulation of the employment of the young specialists in Ukraine. The author offers recommendations for the legal reform and strengthening the coordination of efforts of the government for the employment of graduates.

УДК 378.4(438)(045)
Біницька К.М.
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

БІЛОСТОЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА: СУЧАСНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, ЄВРОПЕЙСЬКА ОСВІТА

У статті охарактеризовано діяльність Білостоцького університету Республіки Польща. Особлива увага приділяється питанню міжнародної співпраці закладу. Розглядається організаційна структура та напрями діяльності навчального закладу. Наведені приклади позитивних перетворень, які відбувались із закладом.

Білостоцький університет створений 19 червня 1997 р. як тринадцятий університет Польщі [1, с.9]. Матеріально-технічна база, методичне забезпечення і науково-педагогічний потенціал сприяли тому, що сьогодні заклад один з найкращих вищих навчальних закладів в північно-східній частині Польщі.

До складу університету входять 9 факультетів, в тому числі, закордонна філія у Вільнюсі. Висококваліфіковану підготовку в закладі проводять 900 науково-педагогічних працівників. В університеті навчаються та здобувають вищу освіту майже 17 000 студентів на 30 відділеннях. У закладі функціонує аспірантура на п'яти факультетах. Рейтинг закладу зміцнює наукове видавництво, яке потужно працює друкуючи велику кількість науково-методичної літератури [2, с.18].

Особливе місце в діяльності Білостоцького університету займає міжнародна освітня і наукова співпраця. Закладом підписано понад 50 договорів про співпрацю із зарубіжними вищими навчальними закладами та науковими установами. Зазначимо, що університет приймає участь у європейській освітній програмі LLP-Erasmus. У рамках цієї програми університет співпрацює з 120 вищими навчальними закладами із 22 держав Європейського Союзу. Навчальні поїздки в рамках програми Erasmus доступні для студентів університету [3].

Підтвердженням високої якості проведення навчально-виховної діяльності у університеті є, зокрема, той факт, що постійно збільшується кількість спеціальностей, створюються кращі умови для наукової роботи і навчання студентів. Так, на приклад, в закладі побудовано Університетський кампус, що є однією з найбільших і найсучасніших інвестицій в регіоні [3].

В закладі систематично проводяться наукові дослідження, постійно вводяться інновації в навчальні програми, запроваджуються новітні наукові досягнення і вдосконалюються методи навчання. Навчальні програми враховують потреби ринку праці Республіки Польща та Європейського Союзу. У закладі проводиться міжнародний науковий проект полікультурного прикордонного співробітництва у північно-східному регіоні країни, а також з Росією, Литвою, Україною та Білоруссю. Відповідно положень проекту наукові дослідження зосереджуються на вивченні минулого і сучасності, які відбуваються на прикордонні. Напрямами наукового проекту є міжнародні відносини, дотримання прав національних меншин, збереження культурної спадщини та міжкультурного діалогу [4].

На сьогоднішній день університет є науково-педагогічним осередком в воєводстві, плідно співпрацює з польськими та іноземними навчально-науковими установами та закладами, з місцевими органами влади, проводячи активні науково-педагогічні дослідження в регіоні. Білостоцький університет є провідним вищим навчальним закладом країни. За останні роки адміністрацією університету проводяться заходи щодо поліпшення матеріально-технічної та науково-методичної бази навчального закладу. Цей успіх було досягнуто завдяки науково-педагогічним кадрам, які працювали та працюють в закладі, організації навчально-виховного процесу, який весь час модернізується, сучасній матеріально-технічній базі, проведення міжнародного співробітництва та інше.

1.Utrwalić chwilę XXX-lecie wydziłu pedagogiki i psychologii Uniwersytetu w Białymstoku (1977-2007) – redakcja Elwira J. Kryńska. – Białymstok,Wyd. Uniwersyteckie, .2007. – 253 s.
2. X lat Uniwersytetu w Białymstoku 1997-2007 – redakcja Elżbieta Kozłowska-Światkowska. – Białymstok,Wydawnictwo Uniwersyteckie, .2008. – 424 s.
3. Uniwersytetu w Białymstoku / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uwb.edu.pl/uniwersytet.php.
4. Współpraca z zagranicą. Uniwersytetu w Białymstoku / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uwb.edu.pl/uniwersytet.php?p=325.

Binytska K.
BIALYSTOK UNIVERSITY OF THE REPUBLIC OF POLAND: MODERN UNIVERSITY, EUROPEAN EDUCATION
Activity of Bialystok University of the Republic of Poland has been characterized in the article. Special attention is paid to the issue of international cooperation of the institution. Organizational structure and the directions of activity of the educational establishment have been examined. The examples of positive transformations of the University are given.

УДК 37.014.25
Веклич В.О.
Національний університет харчових технологій

МІЖНАРОДНІ ЗАХОДИ УНІВЕРСИТЕТІВ, СПРЯМОВАНІ НА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

У суспільстві протягом тривалого часу існував і надалі продовжує зберігатися запит щодо високої якості освіти. Разом з тим чимало фахівців констатують доволі неоднозначну ситуацію, коли розвиток кадрового потенціалу, особливо молодих фахівців, у багатьох випадках не відповідає потребам ринку праці. Тож, виникає питання щодо увідповіднення самого навчального процесу в університетах потребам цього ринку. Також у контексті цього виникає питання щодо налагодження ефективної взаємодії вітчизняних університетів з іноземними задля розробки системи належних заходів, спрямованих на покращення якості освіти.

Формування ефективних міжнародних заходів університетів, спрямованих на підвищення якості освіти так чи інакше має відбуватися з урахуванням реальних тенденцій та об'єктивних факторів, що існують у освітній сфері [2].

До негативних з-поміж них слід віднести:

- невідповідність фінансування освітньої галузі в цілому тим потребам, які виникають у зв'язку з розвитком сучасних технологій;
- потреба вищих навчальних закладів України у накопиченні та створенні сучасних інформаційних баз, які б належним чином відображали сучасний стан розвитку науки, техніки і технологій задля підвищення рівня обізнаності відповідно до сучасних тенденцій як професорсько-викладацького складу, так і майбутніх випускників;
- нагальною лишається потреба щодо підвищення обізнаності як професорсько-викладацького складу університетів, так і майбутніх випускників, щодо іноземних мов, якими викладено основні сегменти світового інформаційного базису;
- є актуальною потреба щодо розробки маркетингових стратегій вітчизняних університетів задля просування освітніх послуг, що надаються або можуть надаватися як на національному, так і на міжнародному освітніх ринках;
- існування корупційного середовища, що також відображається у негативних проявах і тенденціях в освітньо-науковій сфері України, сповільнюючи її розвиток.

Щодо позитивних тенденцій у освітній сфері можна відзначити наступні:

- налагодження сприятливого політичного середовища задля формування реального університетського самоврядування;
- покращення ситуації щодо можливої участі вітчизняних університетів у національних і міжнародних програмах підготовки фахівців;
- спрямованість значної частини професорсько-викладацького складу університетів на підвищення фахового рівня, а також цілеспрямоване здобуття сучасних знань задля особистісного зростання;
- розширення можливостей для мобільності кадрів освітньо-наукової сфери України;
- поява реальних можливостей для налагодження міжнародної співпраці університетів України з відповідними іноземними освітніми й науковими установами і організація.

Фактично, на цьому етапі можна говорити про нагальну потребу вищих навчальних закладів України нарощувати взаємодію з іноземними університетами у таких напрямках:

1. Налагодження обміну студентами та/або запровадження освітніх програм і додаткових заходів щодо інформування власних студентів щодо можливостей користування освітніми грантами чи вивчення окремих навчальних курсів дистанційно у вищих навчальних закладах за кордоном.

2. Організації відвідування вітчизняними представниками професорсько-викладацького складу університетів іноземних вищих навчальних закладів (організація оплачуваних відряджень за кордон) з метою збору відомостей щодо досвіду методичної роботи у згаданих закладах за кордоном.

3. Налагодження вітчизняних інституцій для опрацювання іноземного досвіду й аналізу шляхів його імплементації за національних і міжнародних умов.

Відповідно до сучасної міжнародної економічної ситуації є висока ймовірність щодо виникнення запиту на якісні освітні послуги, які можуть надаватися вищими навчальними закладами за помірною ціною [1]. Також це може поєднуватися з розширенням сегменту дистанційної освіти серед інших освітніх послуг, що стане передумовою для нівелювання фактору відстані або транскордонних переміщень.

Разом з тим вагомою вбачається потреба відходу від корупційних зв'язків та систем, котрі також мали змогу утвердитися у науково-освітній сфері України за минулі десятиліття. Це, у свою чергу, потребує активізації діяльності у цьому напрямку Національного антикорупційного бюро з розробкою і втіленням адекватних заходів.

Таким чином, розширення присутності університетів України на світовому ринку освітніх послуг вимагає докорінної зміни підходів до сприйняття освітньо-наукового середовища, відмови від застарілих схем налагодження діяльності й визначення клієнт-орієнтованого підходу у якості домінуючого. Тобто, встановлення і розробка таких зв'язків з іноземними навчальними і науковими установами, які були б взаємовигідними й дозволили б отримати доступ до сучасних світових освітніх технологій, міжнародних освітніх мереж та іноземних електронних бібліотек.

Отже, перспективи освітньої галузі України можна оцінювати як в цілому позитивні, але разом з тим доречно вести мову про зміну ціннісних і світоглядних орієнтирів, що має стати передумовою для вжиття належних заходів у освітній сфері й, у підсумку, зростання присутності вітчизняних університетів на міжнародному освітньому ринку.

1. Іщенко А. «Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України». Аналітична записка [Електронний ресурс] / А. Ю. Іщенко // Сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України – Режим доступу до ресурсу: http://www.niss.gov.ua/articles/1537/.

2. Фіщук А. Проблеми законодавчого забезпечення розвитку університетського самоврядування як складової громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс] / А. Фіщук// Сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України – Режим доступу до ресурсу: http://old.niss.gov.ua/Monitor/September/8.htm.

Veklych V.

INTERNATIONAL MEASURES OF UNIVERSITIES THAT ARE AIMED TO IMPROVE THE QUALITY OF EDUCATION

A demand for a high quality education has been existed in the society for a long time as well as it exists now. Many experts have concluded rather ambiguous situation when human resources, especially young experts, do not meet the needs of the labour market in many cases. So, we have to fit the educational process in universities to the needs of the market. Also in the context of this issue it is highly desirable to establish effective cooperation of Ukrainian universities with foreign ones to develop systems and measures to improve the quality of education.

УДК373.32 (477)

Головко О.В.
Харківський державний університет харчування та торгівлі

ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВОЇ СПІВПРАЦІ ХАРКІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ З ІНОЗЕМНИМИ ВИЩИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ

Тези доповіді присвячені актуальній проблемі інтеграції університетів України до освітнього простору Західної Європи та світу. Основним завданням сучасної системи вищої освіти нашої держави є підготовка конкурентоспроможних фахівців, що неможливо зробити без наукової співпраці із закордонними університетами. Оскільки ВНЗ України, особливо технічного спрямування, накопичили достатній досвід у цій сфері, його доречно оприлюднювати, обговорювати, намічати шляхи подальшого розвитку.

В сучасних умовах якість освіти – одна із важливих характеристик конкурентоспроможності університету. Кінцевими показниками, що визначають якість підготовки фахівців в університеті, є знання, вміння і навички, які були отримані ними впродовж усього терміну навчання. Крім цього, якість підготовки знаходиться у прямій залежності від якості всіх напрямів діяльності університету, зокрема міжнародній науковій співпраці із навчальними закладами Європи.

Метою міжнародної діяльності Харківського державного університету харчування та торгівлі(ХДУХТ) є розвиток міжнародного наукового співробітництва ВНЗ задля забезпечення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг, підвищення авторитету навчального і наукового центру, забезпечення якості освітньої та наукової діяльності університету на рівні сучасних світових вимог.

Для реалізації цієї мети колективом ХДУХТ проводиться робота у наступних напрямах:

- Розвиток прямих контактів з провідними університетами за кордоном.

Університет підтримує ділові стосунки більш ніж з 30 університетами та установами з 12 країн світу (Білорусія, Казахстан, Польща, Румунія, Австрія, Іспанія, Греція, Єгипет, Туреччина, Німеччина, США). Крім того, Університет є членом низки міжнародних асоціацій та об'єднань, зокрема: Мережі розвитку сільського господарства в Центральній та Східній Європі «AVALON NETWORK» (Нідерланди); Міжнародної федерації руху органічного сільського господарства; Асоціації вищих навчальних закладів і підприємств харчової промисловості; Міжнародної Асоціації Кулінарів та інших. При університеті відкрито відділення кафедри ЮНЕСКО з культурного туризму «Кулінарні традиції, як складова культурного туризму».

- Розширення спектру освітянських послуг для іноземних громадян.
- Організація академічних обмінів викладачами, науковцями, студентами, аспірантами.

Викладачі університету беруть участь у піврічному стажуванні за програмою обміну педагогічним досвідом в університетах штатів Мен, Колорадо, Небраска, Пенсільванія (США), у Міжнародному інституті готельного менеджменту (Франція) та ін. Щорічно в університеті читають лекції професори зарубіжних університетів за проблематикою менеджменту, міжнародної економіки, фінансового та управлінського обліку, харчових технологій. Крім того, наші професори запрошуються для читання лекцій в університетах Білорусі, Польщі, Іспанії, Німеччини.

- Виконання наукових робіт спільно з закордонними партнерами

Проводяться спільні науково-дослідницькі роботи з Університетом ім. Георгааріціу (Румунія), Економічною Академією ім. Оскара Ланге (Польща), Університетом Країни Басків (Іспанія), Хімічною дослідною службою міста Нюрнберг (Німеччина), Вроцлавським економічним університетом (Польща), університетом м. Брашов (Румунія), компаніями «VerBioNat», «Ubago» (Іспанія).

Плідній міжнародній науковій роботі ХДУХТ сприяє те, що за 40 років існування, в ньому сформовані та функціонують понад 20 наукових шкіл. Наукові розробки переважно спрямовані на створення прогресивних технологій харчової продукції; удосконалення процесів та апаратів харчових виробництв; дослідження асортименту та якості товарів; дослідження з питань економіки, організації та управління підприємств готельного, ресторанного господарств та торгівлі; інформаційних систем обліку, аналізу та фінансів. Активно розвиваються перспективні напрями розвитку міжнародної наукової програми «Харчування XXI століття». За результатами досліджень щорічно видається понад 3 тис. наукових публікацій, близько 40 патентів на винаходи. Університет має статус сертифікованого учасника Міжуніверситетської мережі трансферу технологій.

Підсумовуючи, можемо стверджувати, що Харківський державний університет харчування та торгівлі провадить активну й комплексну міжнародну діяльність, яка охоплює всі основні напрями взаємодії як на царині підготовки кадрів, так і інтернаціональної наукової кооперації. Вищий навчальний заклад сьогодні підтримує творчі й взаємовигідні зв'язки із 56 університетами та фондами 20 країн світу. Щорічно його викладачі й студенти беруть участь у міжнародних конференціях, конкурсах, виставках, проводять спільні науково-дослідні роботи із зарубіжними колегами. В університеті навчаються понад 500 іноземних студентів.

За результатами постійного моніторингу якості освіти в університеті визначено основні напрями підвищення ефективності навчання:

– індивідуалізація навчального процесу, яка має на меті самостійний вибір студентом необхідної освітньої траєкторії, яка допомагає формуванню активної життєвої позиції;

– використання нових освітніх технологій – електронних учбових матеріалів, освітніх порталів, онлайн-дискусій, а також сучасних ефективних методик;

– компетентне спрямування освітнього процесу;

– інтеграція наукового, освітнього і виховного процесів;

– зміна ролі викладачів – з трансляторів готових знань на навігаторів, тьюторів, модераторів, менеджерів науково-начального процесу.

Таким чином, університет намагається своєю діяльністю сприяти інтернаціоналізації вищої освіти і виведенню сучасної української освіти на рівень світових вимог, готуючи випускників, здатних гідно захищати і представляти інтереси України на міжнародній арені.

Колектив науковців і педагогів усвідомлює взаємозв'язок і взаємозалежність сучасного світу, передусім наукового і технологічного. Технічна та економічна спрямованість Харківського державного університету харчування та торгівлі сприятливу можливість для подолання міждержавних кордонів у плані наукової співпраці. Потенціал цього вищого навчального закладу, його наукових шкіл та провідних науковців є цілком достатнім для впевненого просування до європейського і світового інтелектуального простору.

Golovko O.

EXPERIENCE AND PROSPECTS OF SCIENTIFIC COOPERATION OF KHARKIV STATE UNIVERSITY OF FOOD TECHNOLOGY AND TRADE WITH FOREIGN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Theses are devoted to the current problem of integration of Ukrainian universities in the educational sphere of Western Europe and the world. The main task of a modern system of higher education of our country is preparing competitive specialists, which is impossible to implement without scientific cooperation with foreign universities. Since the Universities of Ukraine, especially with technical orientation, have obtained sufficient experience in this field, it is appropriate to disclose it, discuss and outline the ways of further development.

УДК 37.013.2

Гутникова А.В.
Мариупольский государственный университет

БОЛОНСКИЙ ПРОЦЕСС: ПРОБЛЕМЫ И НЕДОСТАТКИ

В статье рассматриваются те недостатки Болонской системы, которые нуждаются в глубоком анализе и введении необходимых поправок изменений, коррекций.

Один из новейших проводников современной эпохи – это Болонская система образования в ныне существующих ВУЗах, и элементы которой внедряются порой хаотично в учебный процесс. Про нее очень много спорят как в Украине, так и за ее пределами, всячески изучают, а затем анализируют плюсы, а также минусы [1; 2; 3].

Болонская система образования по своей сути основывается на компетентностном подходе, так как непосредственное оценивание происходит по определенным кредитам или иначе – баллам. То есть учащемуся даются только определенные компетенции, которые на тот момент были важны, и если так случилось, что сейчас они уже не важны, что ж, приходится переучиваться заново. То есть опять вкладывать средства и учиться. Однако самое, к сожалению, главное, это то, что та основная масса студентов, кто останавливается лишь на степени бакалаврата, не имеет широкого образования, и, соответственно, широкого кругозора, поэтому ими легко можно манипулировать, ведь у них и свободы выбора, по сути, нет. Их просто-напросто не учат учиться, ведь их готовят лишь в качестве некой определенной функции.

Второй, однако, не менее важный, аспект данной проблемы заключается еще и в том, что Болонская система обучения очень резко делит все на уровни. Ведь в своем идеале - Болонская структура в целом – это всего лишь несколько десятков самых мощных в мире университетов. Однако зачастую, на практике, все это выливается в целых несколько десятков и тысяч ВУЗов, которые лишь называются университетами, хотя на самом деле уровень знаний студентов там очень низок.

Кроме того, в теории, Болонская система обучения должна позволять студентам свободно перемещаться по всему миру. Однако социологи подсчитали, что всего лишь ничтожная доля учеников

и студентов на практике ездит обучаться в другие страны и университеты по всему миру. При этом у тех, кто так, все же, делает, такие поездки практически полностью совпадают с известными туристическими маршрутами. Но, как правило, или нехватка денег, или проблемы адаптации в чужой среде, или все факторы одновременно, в конце концов, приводят к тому, что студенты так не проводят в этом месте весь свой учебный семестр.

Еще одна сторона вопроса и очередной минус – оценивание студентов. У всех учащихся в ВУЗах существует основная база, то есть то, за что они непременно получают свои оценки, то есть так называемые обязательные баллы, но вот остальные оценки они уже должны набрать, исключительно основываясь на своих желаниях и предпочтениях. А поскольку нужно собрать всего лишь энное количество баллов, то практически любой среднестатистический учащийся пойдет, разумеется, по пути наименьшего сопротивления.

Современный студент уже даже книгу с полки поднять не изволит – ведь читать уже никак не модно. На какие же, поэтому, занятия он в результате пойдет? Правильно, на наиболее простые курсы, и уж совершенно ясно, что он вряд ли будет записываться на те направления, где у профессуры непосильно высокие требования. Так Болонская система и будет продолжать вымывать, выбивать из обоймы наиболее серьезных и требовательных профессоров, оставляя студентам лишь легкие курсы, однако тем самым лишь понижая уровень их образования.

Еще один немаловажный момент касательно кредитов данного типа образования, это то, что возможна совершенная фрагментарность в наборе баллов по совершенно разным конкретным курсам и дисциплинам в целом. К примеру, набираются баллы по дисциплине история средних веков, и студент идет на факультатив и слушает некоторое время курс, к примеру, «готическая архитектура». Однако в результате, кроме этого раздела этот студент абсолютно ничего в истории этого периода не знает. Но кредиты уже набраны и дисциплина в зачетке закрыта. И таких вот оторванных лоскутков, притянутых отовсюду, становится слишком много.

У студента, к сожалению, нет представления о целом. Как нет у него и той мировоззренческой основы, которая так необходима в знании собственного дела и в жизни вообще, и это лишь означает, что таким учащимся, а в последствии работником очень легко манипулировать. Ну а поскольку такой студент мало чего знает, его профессия быстро может устареть, и тогда ему нужно будет опять идти и переучиваться.

В настоящее время в Украине сделан шаг к дифференциации учебной нагрузки различных категорий профессорско-преподавательского состава, но задекларированные нормы учебной нагрузки не подкреплены финансовым обеспечением. Для решения вышеуказанных проблем необходимо, прежде всего, реформация системы образования путем повышения качества образования без увеличения «количества». Украине необходимо тщательно проверять предлагаемые методологию и наработки в сфере образования. Вот почему, учитывая скрытые факторы процесса унификации дипломов и переформирования молодого поколения, необходимо выработать собственную модель «болонизации», чтобы не стать «охранником» чуждых национальных интересов, игнорируя собственную стратегию развития и исторические перспективы [4].

1. Бурик М. Болонский процесс в мире и на Украине // Пропаганда. – 2009. – [Электр. ресурс] – http://propaganda-journal.net/1151.html.
2. Корсак К. Мифы о Болонском процессе // Зеркало недели . –2005. – № 39 (567) [Электр. ресурс] – http://www.zn.ua/3000/3300/51424/.
3. Поляков Н.В., Савчук В.С. Болонский процесс в Украине и России: болевые точки // Информационно-Аналитический Портал. – 2009. [Электр. ресурс] – http://www.ia-centr.ru/expert/4261/.
4. Фирсов А.Д. Болонский процесс в Украине: точка зрения // Траектория. – 2007. [Электр. ресурс] – http://www.trajectory.org.ua/analytics/education-viewpoint/bolon_proc.html.

Гутнікова А.В.

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС: ПРОБЛЕМИ І НЕДОЛІКИ

У статті розглядаються ті недоліки Болонської системи, які потребують глибокого аналізу і введення необхідних поправок змін, корекцій

Gutnikova A.

BOLOGNA PROCESS: PROBLEMS AND DISADVANTAGES

The disadvantages of Bologna system which require profound analysis and introduction of necessary amendments of changes and corrections are considered.

УДК 37
Жиленко Т.І., Захарченко Н.М.
Сумський державний університет

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ МОБІЛЬНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Мобільність науково-педагогічних кадрів, студентів, аспірантів забезпечує якість підвищення їх професіоналізму, кваліфікації та сприяє розширенню кругозору. Проведені дослідження дозволили виявити позитивні і негативні ефекти, що виникають внаслідок мобільності науково-педагогічних кадрів, студентів, аспірантів. З метою заохочення мобільності наукових кадрів необхідно розширювати міжнародну співпрацю, поширювати ініціативи спільних міжнародних досліджень, усунути адміністративні, інституційні бар'єри, що перешкоджають міжнародній взаємодії.

Проблеми організації мережевої взаємодії вищих шкіл, тісним чином пов'язані з розумінням феномену мобільності. Мобільність науково-педагогічних кадрів, студентів, аспірантів стимулює появу відкритих інновацій в системі сучасної освіти і руйнує прихильність вчених до однієї організаційної структури, де вони виконують дослідження. Мобільність в той же час виступає і як інструмент підвищення якості досліджень і нововведень у галузі освіти. І. Г. Дежина, В. В. Кисельова відзначають, що мобільність є «механізм дифузії знань», що сприяє розвитку інноваційних напрямів досліджень, особливо міждисциплінарних.

Мобільність науково-педагогічних кадрів, студентів, аспірантів забезпечує якість підвищення їх професіоналізму, кваліфікації та сприяє розширенню кругозору. У зв'язку з тим, що мобільності є досить складним і багатоаспектним феноменом, її вплив на характер розвитку наукової та освітньої систем не достатньо вивчено. Проведені дослідження дозволили виявити позитивні і негативні ефекти, що виникають внаслідок мобільності науково-педагогічних кадрів, студентів, аспірантів.

До негативних ефектів мобільності були віднесені: відтік кваліфікованих кадрів, студентів і, як наслідок, зниження продуктивності праці; зниження мотивації до отримання вищої кваліфікації у жителів тих країн, куди прибувають кадри; «вимивання» з університетів приймаючих країн корінних жителів; виникнення культурних і мовних бар'єрів між вітчизняними та зарубіжними кадрами. До позитивних ефектів дослідники, віднесли зростання мотивації жителів країн – донорів для отримання вищої кваліфікації; за умови повернення раніше виїхавших, отримання економічних ефектів; розвиток міжнародного співробітництва, трансферт знань і експорт технологій; для приймаючих країн зростання продуктивності та ефективності наукових досліджень і дослідно-експериментальних, конструкторських робіт.

В останні роки намітилась тенденція зростання конкуренції через висококваліфіковані кадри, що є частиною економічного розвитку та стратегією багатьох країн. Більшість країн мають розвинені наукові комплекси, стали розвивати ініціативи щодо стимулювання мобільності, а також залучення виїхавших співвітчизників. Разом з тим питання про те, на скільки ефективні ініціативи щодо повернення виїхавших за кордон учених, не має однозначної відповіді.

В останні роки досить поширеним явищем став аутсорсинг. Аутсорсинг – це наймання дослідників на території іншої держави для роботи в інтересах іноземних фірм. Отже, проблема мобільності наукових кадрів актуальна і повинна вирішуватися на рівні держави.

На сьогоднішній день відбувся перехід на державному рівні політики стимулювання мобільності наукових кадрів, що дозволяє враховувати різні форми руху наукових кадрів, тобто фіксувати ступінь їх впливу як на кількість, так і на якість персоналу, зайнятого науковими дослідженнями та інноваційними розробками. Необхідна цільова підтримка молодих вчених у фінансуванні їх стажувань у наукові центри, відряджень у бібліотеки, архіви, участі в наукових заходах за кордоном. Що повинно сприяти стимулюванню формування нових зв'язків, більш активного залучення молоді у міжнародне наукове співтовариство.

З метою заохочення мобільності наукових кадрів необхідно розширювати міжнародну співпрацю, поширювати ініціативи спільних міжнародних досліджень, усунути адміністративні, інституційні бар'єри, що перешкоджають міжнародній взаємодії. Одним з провідних напрямків роботи щодо сприяння мобільності наукових кадрів є підтримка інтеграції освіти і науки, через створення умов, що дозволяють науково-педагогічним кадрам поєднувати викладацьку діяльність з продуктивною науковою діяльністю. Державна політика щодо заохочення мобільності повинна

включати систему стимулювання обміну персоналом між нашими університетами і університетами Європи, за рахунок субсидування.

Zhylenko T., Zacharchenko N.
THE ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF MOBILITY IN HIGHER EDUCATION
The mobility of teaching staffs, students and post-graduate students provides for quality increase in their professionalism and qualifications, and contributes to the expansion of their outlooks. The present research has made it possible to identify the positive and the negative effects arising from the mobility of teaching staffs, students and post-graduate students. For the purpose of providing incentives for the mobility of teaching staffs, it is necessary to extend international cooperation, to disseminate the initiatives of joint international research and to eliminate the administrative and the institutional barriers that hinder international collaboration.

УДК 372.834
Копыткова Н.В.
УО «Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины»

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ НА ЮРИДИЧЕСКОМ ФАКУЛЬТЕТЕ

В статье рассматриваются некоторые особенности преподавания правовых дисциплин иностранным студентам; выявлены проблемы обучения и определены задачи преподавателя, работающего с иностранными студентами; предложена методика проведения практических и семинарских занятии по правовым дисциплинам.

Национальная система образования белорусского государства развивается в соответствии с Программами социально-экономического развития Республики Беларусь на 2011-2015 гг., а также принятой в 2004 г. Национальной стратегией устойчивого социально-экономического развития Республика Беларусь на период до 2020 г. Республика Беларусь является участницей многих международных договоров и соглашений, активно включается в процесс обсуждения проблем, относящихся к высшему образованию в Европейском регионе. В мае 2015 года Республики Беларусь присоединилась к единому европейскому образовательному пространству (Болонский процесс). Включение нас в Европейское пространство высшего образования означает признание мировой общественностью белорусской системы высшего образования.

Стабильно расширяется признанная практика ”академической мобильности“. В настоящее время идет активный процесс интеграции систем образования в рамках Союзного государства, Евразийского экономического союза (ЕАЭС) и СНГ. В соответствие с Законом Республики Беларусь "О правовом положении иностранных граждан и лиц без гражданства в Республике Беларусь" постоянно проживающие в Республике Беларусь иностранцы имеют равное с гражданами Республики Беларусь право на образование. Иностранцы, временно пребывающие и временно проживающие в Республике Беларусь, имеют право на получение образования в Республике Беларусь в соответствии с международными договорами Республики Беларусь (ст. 14).

Среди иностранных студентов, получающих юридическое образование в Беларуси, в том числе и в Гомельском государственном университете, значительное количество составляют туркменские студенты. Иностранные студенты юридического факультета составляют особый контингент, так как обучение этих студентов осуществляется на неродном для них языке, что создает объективные трудности в изучении специальных дисциплин. Перед преподавателями, работающими с иностранными студентами, ставятся две основные задачи: обеспечение адаптации учащихся к условиям иной языковой среды и подготовка специалиста в общем потоке с русскими студентами.

Однако в процессе обучения иностранных студентов и сами преподаватели сталкиваются со многими трудностями: у большинства туркменских студентов низкий общеобразовательный уровень; плохое знание (либо вообще незнание) русского языка; нежелание пользоваться услугами библиотеки; низкая мотивация таких студентов, и соответственно нежелание прилагать усилия для получения специальных знаний. Студенты быстро начинают понимать, что преподаватели будут закрывать глаза на их неуспеваемость. Есть и добросовестные иностранные студенты (к сожалению, их меньшинство), которые проявляют инициативу и старание в учебе, но зачастую они не могут быстро включиться в учебный процесс, вследствие чего возникают

психологический дискомфорт, неуверенность в собственных силах, нежелание продолжать обучение. В итоге выпускники вузов имеют слабые знания по специальным дисциплинам и, как следствие, недостаточный уровень профессиональной подготовки.

Всё вышесказанное усложняет работу преподавателей, поэтому представляется важным и необходимым поиск рациональных методик обучения иностранных студентов. Преподаватели отмечают, что студенты-иностранцы плохо воспринимают на слух лекционный материал. В силу того, что иностранные студенты, как правило, обучаются в группах в общем потоке с белорусскими студентами, преподносимый материал в лекционной форме не может быть адаптирован применительно к возможностям иностранных учащихся. А ведь в процессе лекции необходимо одновременного воспринимать и языковую форму и понимать содержание услышанного сообщения. Во время лекции у иностранного студента притупляется внимание вследствие их плохого словарного запаса, большие сложности восприятия юридической терминологии, кроме того, темп речи преподавателя может стать одной из основных трудностей в понимании и восприятии информации даже для добросовестного студента. Возникает вопрос: какой должна быть методика обучения иностранцев по специальности, и каким образом помочь студенту развить умения и навыки в области восприятия лекционного материала? На помощь приходят практические и семинарские занятия, которые, на мой взгляд, должны проходить в группах, состоящих исключительно из иностранных студентов.

Для практических занятий необходимо разрабатывать такие задания, которые сочетали бы в себе элементы чтения, беседы и самостоятельной работы с учебными пособиями и нормативными актами. Представляется эффективным в структуру каждого практического (семинарского) занятия включать лекции-беседы, в которых преподаватель кратко рассказывает о том, чем слушатели совместно с преподавателем будут заниматься в течение занятия и что необходимо усвоить в ходе данного занятия**.** Предварительно студенты должны иметь возможность ознакомиться с текстом лекции и на практическом занятии одновременно воспринимать его зрительно (иметь его в печатном виде). Все юридические дисциплины богаты специальными терминами, понятиями и определениями. Поэтому во время лекции-беседы преподаватель должен обращать внимание студентов на новые термины и на новые слова, встречающиеся в лекции и нуждающиеся в объяснении, что преподаватель и делает. Представляется разумным дать задание студентам выбрать из текста новые термины и письменно дать им определение. Таким образом, у них будет накапливаться словарь специальной лексики. Как показывает практика, иностранные студенты с удовольствием выполняют задание на проведение сравнительного анализа белорусских нормативных актов и законодательства государства гражданства студента.

На практическом занятии нельзя забывать и о роли устного общения и о необходимости выработки умений воспринимать информацию на слух. Здесь вполне уместно провести так называемый «тест восстановления». Суть устного теста восстановления заключается в воссоздании пропущенных слов или терминов в речевом коротком сообщении преподавателя. Эффективной формой контроля усвоения нового материала является тест**.** Тест при минимуме вербальной (словесной) активности предполагает большую интеллектуальную активность учащихся. Тест является способом не только проверки, но и обучения, так как в нем содержится определенная информация. На мой взгляд, весьма полезным является озвучивание правильных результатов теста после их проверки, что так же будет способствовать закреплению и усвоению нового материала. В этом случае тестовые задания должны быть небольшими по объему, чтобы была возможность на занятии обсудить его результаты.

Также необходимо использовать методы, вырабатывающие навыки самостоятельного обучения и поиска информации. Студенту предлагается тема сообщения (в рамках темы следующего занятия), текст которого он должен подготовить самостоятельно к практическому занятию, составить план, сформулировать вопросы по тексту, а на занятии сделать устное сообщение и задать свои вопросы. Прослушав сообщение, студенты должны определить, какая информация является для них новой.

При обучении иностранных студентов необходимо учитывать специфику изучаемых дисциплин и их лексические особенности. Используемые методы преподавания должны способствовать формированию и развитию речевого слуха студентов, выполнение заданий должно быть направлено на понимание, осмысление и запоминание информации. Предлагаемые

методы обучения не должны быть обособленными и должны строиться на основе систематичности и взаимосвязанности.

Копиткова Н.В.
ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ЮРИДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ
В статті розглядаються деякі особливості викладання правових дисциплін іноземним студентам; окреслені проблеми навчання та визначені задачі викладача, який працює з іноземними студентами; запропонована методика проведення практичних та семінарських занять з правових дисциплін.
Kopytkova N.
FEATURES OF FOREIGN STUDENTS AT THE FACULTY
This article is devoted to some peculiarities of delivering law disciplines for foreign students; it identifies learning problems and determines tasks of the teacher, who works with foreign students; the technique of practical lessons and seminars on law subjects is suggested.

УДК 371.132(4)(075)
Кристопчук Т.Є.
Рівненський державний гуманітарний університет

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ – КЛЮЧОВА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Автором визначено інтернаціоналізацію як одну із загальних тенденцій розвитку педагогічної освіти у країнах Балтії, що є ключовою умовою підвищення якості та конкурентоспроможності вищої освіти. Виокремлено цілі та форми інтернаціоналізації вищої педагогічної освіти. Проаналізовано ознаки інтернаціоналізації вищої педагогічної освіти на прикладі університетів Латвійської Республіки.

До загальних тенденцій розвитку педагогічної освіти у країнах Балтії віднесено: глобалізацію, інформатизацію, інтеграцію, інтернаціоналізацію; диверсифікацію вищої педагогічної освіти; структурні перетворення дворівневої системи вищої освіти в рамках Болонського процесу; перехід від національної системи кредитів до системи кредитів ECTS; децентралізацію управління освітою.

Інтернаціоналізація – ключова умова підвищення якості та конкурентоспроможності вищої освіти – залучення іноземних студентів і викладачів, зокрема, з розвинутих країн Західної Європи, участь у міжнародних проектах і програмах, насамперед програмах академічної мобільності, відкритість світу через англомовні сайти, входження до міжнародних наукометричних баз даних щодо ефективності діяльності науково-педагогічного і наукового персоналу.

Цілями інтернаціоналізації вищої педагогічної освіти є: диверсифікація і зростання фінансових надходжень через залучення іноземних студентів на платне навчання; розширення навчальних планів і навчання студентів у зарубіжних партнерських вищих навчальних закладах; розширення регіональної мережі вищих навчальних закладів для ефективного використання власних ресурсів; підвищення якості освіти і досліджень за рахунок участі студентів і викладачів у міжнародному процесі обміну знаннями тощо. Під інтернаціоналізацією вищої освіти розуміють процес систематичної інтеграції міжнародної складової в освітній системі країни, дослідження міжнародного ринку вищої освіти та суспільну діяльність вищих навчальних закладів у світогосподарській системі [1, с. 18].

Форми інтернаціоналізації вищої педагогічної освіти: академічна мобільність студентів (навчання за кордоном, участь у європейських освітніх програмах "Еразмус Мундус", "Сократ", "Комет", "Лінгва"; мобільність викладацького складу (навчання, дослідження, викладання); уніфікація програм навчання (розробка міжнародних професійних стандартів, перехід вищих навчальних закладів на дворівневу систему вищої освіти: бакалавр-магістр); транснаціоналізація вищих навчальних закладів, що надають освітні послуги (створення вищими навчальними закладами філій, підрозділів, навчальних закладів за кордоном).

Інтернаціоналізація вищої педагогічної освіти (міжнародне співробітництво, впровадження взаємоузгоджених навчальних планів і програм, використання сучасних інформаційних технологій). Проаналізуємо цю тенденцію на прикладі Латвійського університету, який приділяє значну увагу розвитку міжнародної співпраці з метою сприяння міжнародним визначенням і

зміцненню репутації університету. Процеси інтернаціоналізації в Латвійському університеті відбуваються в таких аспектах: укладання двосторонніх угод про співробітництво (з 104 університетами в 37 країнах); членство в університеті міжнародних організацій і мереж; участь у міжнародних освітніх та науково-дослідних програмах і проектах; обмін студентами та викладачами (обмін статистичними даними); міжнародне співробітництво на факультетах, з інститутами, відділеннями та на індивідуальному рівнях.

Будучи членом міжнародних організацій університетів та активним членом в мережах, таких як EUA (The European University Association), UNICA (мережа університетів із європейських столиць), BSRUN (Baltic Sea Region університетів Network) Латвійський університет прагне активізувати різні типи обмінів і розширити можливості для інтернаціоналізації досліджень і розробок.

Активна участь в рамках двосторонньої угоди про партнерство і в європейських програмах сприяла широкому співробітництву в рамках програми ERASMUS. Варто зазначити, що кількість угод з європейськими університетами-партнерами значно зросла за останні 5 років.

Очікується більш інтенсивний обмін студентами та викладачами. В даний час в Латвійському університеті підписано більше 350 договорів з 235 установами в 30 європейських країнах. Латвійський університет розробив у співпраці з університетами-партнерами і успішно провів дві інтенсивні програми в галузі "Історія" та "Освіта ".

Таким чином, глобалізація, інформатизація, інтеграція, інтернаціоналізація – це ті загальні тенденції, характерні педагогічній освіті країн Балтії.

1. Mierzwa J. Podstawy traktatowe polityki edukacyjnej Unii Europejskiej – ich ewolucja i perspektywy / J. Mierzwa // Zeszyty Naukowe Zakładu Europeistyki Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie. – 2006. – nr. 1(1). – S. 18–19.

Krystopchuk T.

INTERNATIONALIZATION AS A KEY CONDITION FOR IMPROVING QUALITY AND COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATION

The author determines internationalization as one of general trends in the development of pedagogical education in the Baltic countries. It (internationalization) constitutes a key condition for quality improvement and competitiveness of higher education. The purposes of higher education and forms of internationalization are singled out. The article contains the analysis of features of internationalization in higher education on the basis of universities of Latvian Republic.

УДК 378.014.24(043)

Лоскутова Н.М.
Маріупольський державний університет

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ ТЕМПУС В УКРАЇНСЬКИХ ВИШАХ ЯК ПРИКЛАД ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Пропонована стаття досліджує одну із найважливіших тенденцій економічного розвитку – інтернаціоналізацію у галузі вищої освіти. Розглянуто участь українських ВНЗ у проекті Темпус, який сприяє створенню партнерства між українськими та закордонними університетами. Проаналізовано досвід впровадження даного проекту в МДУ, його результати та надбання.

Система вищої освіти XXI століття кардинально відрізняється низкою особливостей від аналогічної системи, що існувала в минулі століття, і характеризується, насамперед, масштабністю, глобалізацією та інтернаціоналізацією. Під інтернаціоналізацією вищої освіти традиційно розуміють процес інтегрування міжнародної та міжкультурної складової в національну освіту. Саме інтернаціоналізація системи вищої освіти та інтеграція освітнього простору в Європі визначають вектор розвитку сучасних ВНЗ [1, 3].

Серед цілей, які переслідує інтернаціоналізація освіти можна назвати такі: підвищення якості освіти та наукових досліджень шляхом мобільності студентів і викладачів, що сприяє міжнародному обміну знаннями; зміна та узгодження навчальних планів, а також обмін студентами із закордонними вишами-партнерами; збільшення фінансових вливань шляхом залучення

іноземних студентів на платне навчання; розвиток регіональної мережі університету для оперативного та результативного використання своїх ресурсів [2].

В даний час Україна нарощує масштаби і темпи своєї участі у процесі інтернаціоналізації вищої освіти. Яскравим тому прикладом і підтвердженням є участь українських ВНЗ в освітній програмі Європейського Союзу Темпус (TEMPUS). Дана освітня програма була заснована в 1990 р. і мала на меті модернізувати і скоординувати системи вищої освіти в країнах-членах ЄС та країнах-партнерах. Впровадження даної програми спонукало, в першу чергу, проведення структурної реформи у вузах країн-учасників, сприяло взаємодії вчених різних країн і суспільства, фінансування між університетської співпраці у сфері розробки, оновлення й модернізації навчальних програм, підвищення кваліфікації викладачів [3].

Для зручності реалізації програма Темпус була розділена на етапи, кожен з яких був націлений на вирішення певного кола завдань. Участь ВНЗ у програмі Темпус проходила на конкурсній основі, а університети-переможці отримували гранти на фінансування проектів, які стосувалися забезпечення якості викладання, переходу до триступеневої системи вищої освіти, удосконалення процесів управління вишами. Україна приєдналася до проекту Темпус в 1993 р. і за роки партнерства із зарубіжними університетами змогла реалізувати 94 проекти в більш ніж 70 українських ВНЗ

У 2009 р. Маріупольський державний університет долучився до міжнародного освітнього проекту TEMPUS MODEP (Modernisation et Developement decours Professionnalisés – Модернізація і розвиток спеціалізованих курсів). Ключовими напрямками партнерства з провідними університетами Франції, Португалії, Румунії, Молдови, Білорусії, Марокко були обрані наступні:

- впровадження програми спільної професійно спрямованої освіти, що засвідчувалося двома дипломами, один з яких – диплом держави Євросоюзу (Франції);
- участь у процесі викладання, що здійснювалося в національному або закордонному університеті;
- спільне керівництво і спільний захист наукових робіт;
- установлення мережі інтерактивного дистанційного навчання на базі самого передового мультимедійного устаткування.
- обмін викладачами-науковцями для кращої професіоналізованої педагогіки та студентами (навчання та стажування);
- обмін інформацією та публікаціями;
- співпраця в усіх інших напрямах, яка представляє спільний інтерес для двох закордонних партнерів(організація конференцій, колоквіумів та семінарів) [4].

Результати проекту показали, що він досяг мети, поставленої у первинній заявці. Так, в рамках проекту зазначено зближення програм навчання ВНЗ країн-учасниць, налагоджено здійснення спільного курсу навчання і підготовки висококваліфікованих кадрів у галузі менеджменту підприємств і органів державної влади, встановлено партнерські відносини між університетами країн Євросоюзу та країн-партнерів. Один з головних підсумків такого співробітництва – договір про видачу подвійних українсько-французьких дипломів за спеціальністю «Менеджмент»між МДУ та Університетом Овернь (Франція).Позитивним результатом реалізації проекту стало впровадження французького досвіду організації теоретичної і практичної підготовки студентів МДУ, що знайшло відображення у впровадженні нових методів навчання; активізації використання ділових ігор у навчальному процесі. Проект сприяв поширенню вивчення французької мови, яка була введена у програми навчання студентів МДУ.

Таким чином, інтернаціоналізація вищої освіти являє собою процес взаємодії і взаємовпливу національних систем вищої освіти, що відбувається на основі переслідування загальних цілей та вирішення загальних завдань. Залучення українських вишів, і МДУ зокрема, в даний процес сприяє поліпшенню якості вищої освіти і, відповідно, розвитку наукового потенціалу країни та підвищення її конкурентоспроможності на світовому ринку.

1. Елкина А.С. Интернационализация деятельности вузов как тенденция развития систем высшего образования :автореф. дис. канд. филол. наук: спец. 08.00.01 «Экономическая теория» /А.С. Елкина. – Волгоград, 2010. – 28 с.
2. Гарусова Л.Н. Международное сотрудничество современного регионального университета в контексте интернационализации образования / Л.Н. Гарусова, А.П. Пигинешева// Науковедение. Интернет-журнал, 2013. № 6 (19). – Режим доступу : http://cyberleninka.ru/article/n/mezhdunarodnoe-sotrudnichestvo-sovremennogo-regionalnogo-universiteta-v-kontekste-internatsionalizatsii-obrazovaniya

3. Програма Темпус – етапи розвитку. – Національний Темпус / Еразмус+ офіс в Україні. – Режим доступу : http://www.tempus.org.ua/uk/tempus/what-is-tempus.html
4. Un programme européen à l'Université d'Auvergne / Communiqué de presse. –Режим доступу : http://www.uclermont1.fr/uploads/sfCmsContent/html/886/CP%20Tempus%20EUM.pdf

Loskutova N.

THE EXPERIENCE OF IMPLEMENTATION OF THE TEMPUS PROGRAMME IN UKRAINIAN UNIVERSITIES AS AN EXAMPLE OF INTEGRATION INTO THE EUROPEAN EDUCATIONAL ENVIRONEMENT

The present article deals with one of the most important trends of economic development: internationalization in higher education. Participation of Ukrainian universities in the Tempus project, which promotes creation of partnership between Ukrainian and foreign universities is considered. The experience of implementation of this project in MSU, its results and achievements are analyzed.

УДК 378.1.014.25(043)

Марена Т.В.
Маріупольський державний університет

РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто наукові підходи до визначення сутності транснаціональної вищої освіти. Досліджено співвідношення понять інтернаціоналізації та транснаціоналізації освітньої діяльності та виявлено характерні риси, притаманні транснаціональним ВНЗ. Визначено переваги, які отримує від транснаціоналізації вищої освіти безпосередньо вищий навчальний заклад, що розвиваю цю форму міжнародної діяльності, країна його походження та приймаюча країна.

Сучасні вищі навчальні заклади з усіх країн світу, функціонуючи в умовах жорсткої конкуренції і визнаючи наявність проблеми обмеженого внутрішнього попиту на послуги у сфері вищої освіти, намагаються розширити ринки збуту своїх послуг, виступаючи учасниками процесів інтернаціоналізації освітнього простору. В межах цих процесів цілі, функції та організація надання освітніх послуг набувають міжнародного виміру, а наслідком розвитку інтернаціоналізації вищої освіти стає формування глобального ринку освітніх послуг у цій сфері. Сьогодні понад 60% глобального ринку освітніх послуг припадає на міжнародні послуги вищої освіти [1].

Відносно діяльності вищих навчальних закладів, пов'язаної із наданням освітніх послуг на світовому ринку, у науковій літературі переважно використовуються такі терміни, як «інтернаціональна», «транскордонна» або «транснаціональна» діяльність. У загальному розумінні транснаціональна освіта включає всі види програм вищої освіти, курсів навчання або освітніх послуг, включаючи дистанційну освіту, при здійсненні яких особи, що навчаються, знаходяться в іншій країні, ніж та, де розташований вищий навчальний заклад, який присвоює кваліфікацію [2].

Широко застосовується трактування транснаціональної вищої освіти як освіти, яку здобуває студент в іноземному університеті, проживаючи у своїй країні. При цьому студент не перетинає кордони, переїжджаючи на навчання в іншу країну, а освітні програми проникають крізь кордони і стають транснаціональними [3].

Практичне ототожнення понять інтернаціональної та транснаціональної вищої освіти можна виявити, аналізуючи визначення терміну «транснаціональна освіта» у найбільш простому його розумінні, відповідно до якого вона розглядається як залучення ВНЗ до міжнародної діяльності, переважно, у вигляді спільних дослідницьких проектів, програм обміну для студентів і викладачів, спеціальних програм для навчання іноземців тощо.

Водночас, існує підхід щодо трактування поняття транснаціоналізації вищої освіти, який розглядає транснаціональну освіту як безпосередній результат процесів інтернаціоналізації, тісно пов'язаний з використанням нових інформаційних технологій в освіті [2]. На більш високому рівні транснаціональна вища освіта означає не просто включення вищого навчального закладу до міжнародної діяльності, а передбачає систематичну інтеграцію міжнародного компонента в освітньо-виховну, науково-дослідну та суспільно-громадську діяльність вищих навчальних закладів.

Нарешті, є наукові підходи, які чітко розмежовують поняття інтернаціоналізації та транснаціоналізації освітньої діяльності, розглядаючи транснаціоналізацію як один з етапів або форм інтернаціоналізації. Зокрема, транснаціоналізація розглядається як одна із стадій виходу

національних ВНЗ на міжнародні освітні ринки, а сам процес виходу має наступну логіку: 1) лібералізація; 2) традиційна інтернаціоналізація; 3) транснаціоналізація; 4) глобалізація [1]. Відповідно до іншого підходу, виокремлюються чотири форми інтернаціоналізації вищої освіти – мобільність студентів (пересування крізь кордони споживача освітніх послуг); мобільність викладацького складу (пересування крізь кордони безпосереднього носія освітніх послуг); уніфікація програм навчання; транснаціоналізація університетів та інститутів, що надають послуги вищої освіти (наявність зарубіжного провайдера у країні з метою надання освітніх послуг) [4, 5].

Третя стадія виходу ВНЗ на світовий ринок освітніх послуг [1] або відповідно четверта форма інтернаціоналізації вищої освіти [4, 5] передбачає створення ВНЗ своїх філій, кампусів, навчальних закладів та інших підрозділів за кордоном, що й насправді більше асоціюється із процесом транснаціоналізації у його класичному вигляді. Саме на цій стадії вищий навчальний заклад поступово набуває характеристик, притаманних транснаціональним корпораціям, а саме:

– відбувається інвестування у створення підрозділів у приймаючих країнах;

– ВНЗ розповсюджує свою освітню діяльність на студентів інших країн (у тому числі тих, де послуги у сфері вищої освіти не відповідають запитам студентів та/або загальноприйнятим стандартам якості);

– вищий навчальний заклад прагне поширити свій вплив на освітній процес у приймаючих країнах.

Активне включення ВНЗ до процесів транснаціоналізації вищої освіти є привабливим як для нього самого, так і для країни його походження та країни-імпортера послуг. У процесі транснаціоналізації ВНЗ отримує доступ до іноземних інноваційних освітніх технологій та науково-дослідних проектів; за рахунок збільшення контингенту студентів нарощує навчальні потужності та розширює джерела фінансування; отримує можливість підтримувати попит на свої послуги у разі коливань внутрішнього попиту на послуги вищої освіти. Усе це, безумовно, дозволяє вищому навчальному закладу отримати додаткові конкурентні переваги на світовому ринку освітніх послуг.

У країні-імпортері транснаціоналізація освітніх послуг помітно розширює можливості отримання доступу до якісної освіти. Поява в освітньому просторі приймаючої країни іноземних ВНЗ призводить до підвищення рівня конкуренції серед традиційних вищих навчальних закладів, що позитивно впливає на освітню сферу. Країна, яка експортує освітні послуги і заклади освіти якої мають високий рівень конкурентоспроможності на світовому ринку, отримує додаткові джерела доходів від експорту, що також слугує важливим стимулом розвитку транснаціональної освіти.

Отже, розвиток транснаціональної вищої освіти є привабливою, але водночас досить складною для ВНЗ формою виходу на світовий ринок освітніх послуг, яка потребує наявності потужної матеріальної бази та фінансового забезпечення створення зарубіжних підрозділів. Крім того, важливим чинником розвитку процесів транснаціоналізації вищої освіти є лібералізація ринку освітніх послуг, що полягає, перш за все, у високому ступені автономії вищих навчальних закладів, у тому числі у питаннях розробки та реалізації стратегії міжнародного співробітництва.

1. Шевченко Л.С. Транснаціоналізація вищої освіти: сутність, етапи, наслідки / Л.С. Шевченко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2011/Economics/2_83808.doc.htm.

2. Лукичев Г. Трансграничное образование / Г. Лукичев //Высшее образование сегодня. – 2004. – № 4. – С. 28-34. [Электронный ресурс]. – Режим доступа к статье: http://www.russianenic.ru/publications/6.html.

3. Авшенюк Н.М. Сучасні міжнародні підходи до розуміння феномену транснаціональної вищої освіти / Н.М. Авшенюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/vkmu/2009_13/Avshenuk.htm.

4. Авшенюк Н.М. Розвиток транснаціональної вищої освіти в контексті глобалізації ринків освітніх послуг / Н.М. Авшенюк // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2011. – №4. – С. 69-77.

5. Красовська О.Ю. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору / О.Ю. Красовська // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка. – 2011. – Т. 2. – С.102-109.

Marena T.

THE ROLE OF TRANSNATIONAL HIGHER EDUCATION IN THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONALIZATION OF EDUCATIONAL ACTIVITIES

Scientific approaches to defining the essence of transnational higher education are considered. Correlation between the concepts of internationalization and transnationalization of educational activities is studied, and the characteristic features of transnational universities are identified. Advantages of transnationalization of higher education for the higher education establishment, developing this course of international activities, for the country of its origin and for the host country are defined.

УДК 378.014.24(477+475)(043)
Мітюшкіна Х.С.
Маріупольський державний університет

РОЗВИТОК МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Досліджено актуальні питання розвитку міжрегіонального співробітництва України, важливим інструментом реалізації якого визначено співпрацю в освітній галузі. Розглянуто інституційну базу та наведено окремі результати поглиблення співпраці України та Польщі в галузі освіти.

Геополітичне розташування України та Польщі, територіальна близькість, традиційні економічні зв'язки та взаємний інтерес створили сприятливі передумови для того, щоб міжрегіональне співробітництво з Республікою Польща стало пріоритетним напрямком зовнішньої політики України та набуло якісно нового виміру.

Для українсько-польських міжрегіональних відносини характерні періоди активізації, гальмування, пошуків компромісів і певного охолодження. Базовим документом українсько-польського міжрегіонального співробітництва є Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про міжрегіональне співробітництво, підписана 24 травня 1993 року. Зазначеним міжнародним договором закріплюються правові засади співпраці органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування України та Республіки Польща, зокрема, в економічній, культурно-гуманітарній, освітній та туристичній сферах. Щодо регіонального та місцевого рівнів, то на сьогодні підписано близько 450 угод про міжрегіональне співробітництво[1] й цей процес має сталу тенденцію до зростання.

Одним із стратегічних напрямків формування міжрегіональної співпраці є система освіти. Як зазначено у статтях 14 та 15 Договору між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво, сторони сприятимуть розвиткові співробітництва між школами, іншими учбовими закладами і науковими установами, в тому числі в галузі обміну науковими працівниками, викладачами, студентами, аспірантами і стипендіатами, а також здійсненню спільних науково-дослідних робіт. Сторони сприятимуть співробітництву в галузі освіти, в тому числі вивченню польської мови в Україні і української мови – в Республіці Польщі в школах і інших учбових закладах, а також поза їх межами [2].

Крім основного Договору, відносини України та Польщі в освітній сфері регламентуються ще низкою документів, а саме: Угода між Урядом України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі культури, науки і освіти (підписана 20 травня 1997 р.); двостороння Міжурядова угода (25 листопада 2009 р.) про навчання громадян України в Європейському колегіумі в Натоліні (м.Варшава), а також доповнення до неї від 17 грудня 2014 р.; Угода про співробітництво в галузі освіти між Міністерством освіти і науки України та Міністерством національної освіти Республіки Польща (19 січня 2015 р.); проект угоди про створення Українсько-польської Ради обміну молоддю. Документ, зокрема, передбачає щорічно фінансування польською стороною стипендій на підготовку українських фахівців з питань європейської інтеграції.

Відстежуючи окремі результати співробітництва двох країн в галузі освіти слід зазначити, що у 2007/2008 навчальному році на основних факультетах вищих навчальних закладів України за умов контракту навчалося 534, в тому числі, за державною угодою 9 громадян Республіки Польща. На підготовчому факультеті за умов контракту навчалося 6 громадян Республіки Польща. В тому ж році близько 100 вищих навчальних закладів України плідно співпрацювали з понад 200 ВНЗ Республіки Польща. В рамках співробітництва до Республіки Польща відряджалися близько 1400 фахівців і студентів для наукової роботи та стажування, читання лекцій, участі у конференціях, довготермінової педагогічної роботи, на повний та частковий курс навчання, до аспірантури, для участі в роботі мовних курсів для студентів та викладачів і було прийнято близько 1500 фахівців і студентів із Республіки Польща [3].

Щодо сучасних умов, згідно з інформацією Посольства України в Республіці Польща у 2014/2015 навчальному році 381 студент та понад 50 аспірантів з України (переважно із зони АТО та тимчасово окупованого Криму) навчалися в університетах Польщі за рахунок Польської

держави. Загалом, в університетах і академіях Республіки Польща навчається майже 15 000 молодих українців [1].

Досвід україно-польського освітнього співробітництва на прикладі Маріупольського державного університету свідчить про його реальну ефективність. Так, протягом 2012-2015 рр. в рамках співробітництва з Полонійною академією (м. Ченстохов) студенти мали можливість навчатися за магістерською програмою з фінансового менеджменту та отримали відповідний диплом. В результаті реалізації стипендіальної програми «Польський Еразмус для України» у 2014-2015 рр. студенти освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр були запрошені для навчання у Варшавському національному університеті та у Варшавській школі економіки.

Важливим кроком на шляху гармонізації систем освіти двох країн є підписана Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про академічне взаємовизнання документів про освіту та рівноцінність ступенів (11 квітня 2005 р.). Суттєвим поштовхом для подальшої активізації було б вдосконалення інституційної бази шляхом підписання нових двосторонніх угод про взаємне визнання документів, що має відповідати чинним нормам ЄС, рекомендаціям Болонського процесу та директивам щодо визнання професійної кваліфікації.

1. Посольство України в Республіці Польща [електроний ресурс]. – Режим доступу: http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/regions
2. Договір між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №43. – С. 613.
3. Інформаційно-довідковий матеріал про стан і перспективи розвитку співпраці в галузі освіти і науки між Україною і Республікою Польща Комітет з питань науки і освіти http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/printable_article?art_id=45823

Mityushkina H.

DEVELOPMENT OF INTERREGIONAL COOPERATION OF UKRAINE AND POLAND IN EDUCATION

Current issues of interregional cooperation of Ukraine are analyzed; cooperation in educational sphere is defined as an important tool for interregional cooperation. The institutional framework is considered and some results of deepening cooperation between Ukraine and Poland in the field of education are presented.

УДК 378.4.014.24

Nazarenko N.I.
Mariupol State University

ACADEMIC LINKS BETWEEN THE UNIVERSITY OF LIVERPOOL AND MARIUPOL STATE UNIVERSITY

The article reflects the role of the international cooperation of higher education institutions in the conditions of internationalization. The experience of academic visits with the aim of further collaboration is presented.

International activity is an important component of Mariupol State University's strategy, enabling academic staff and students of the university to be globally active and well prepared for future challenges. Mariupol University collaborates with educational institutions, networks and associations around the world. Cooperation includes incoming and outgoing student mobility, staff mobility, research and development activities, regional development cooperation and development of education.

Academic links of Mariupol State University and University of Liverpool have begun since the visit of Prof. Gary Cook, Head of the Economics Department, to Mariupol in March 2014. Prof. Cook delivered lectures to the students of Economics and Foreign Languages Departments of our University and also held seminars for the lecturers.

Then in May 2014 at the invitation of Professor Gary Cook with the aim of organizing academic exchange and establishing academic relationships Liverpool was visited by the author of this article - Associate Professor of English Philology Nazarenko Nadiia. Liverpool is famous for lots of things: the birthplace of "Beatles", and the largest commercial port in England (second after London), and one of the leading cultural centers of Europe, and, of course, a successful football place (Liverpool Football Club was founded in 1892), and the city with imposing neoclassical architecture of XIX century, designed to emphasize the grandeur of the Victorian era. And besides, I can’t help mentioning another hallmark of

Liverpool: scouse – a special dialect, spoken by the majority of its inhabitants and which is not always understood by the Englishmen from other counties, to say nothing of foreigners.

University of Liverpool was founded in 1903 on the basis of the Liverpool University College (1881). It belongs to the group of «red-brick universities». This is an informal term for a group of six prestigious universities in England, located in major industrial cities (Manchester, Birmingham, Liverpool, Leeds, etc.). All these institutions were originally founded as colleges of applied sciences or engineering, but they gained university status before the First World War. Originally the term had some negative connotation, as these universities were relatively young, but rapidly-developing and therefore regarded as «upstarts» comparing to the «old universities» (Oxford, Cambridge, Edinburgh, Aberdeen, Glasgow). But since 1960-s, when «plate glass universities» appeared, and in 1990-s - a large number of new universities, the term «red-brick universities» has become a symbol of high respectability. Currently 6 of these 8 ones, headed by the University of Birmingham, are included in the prestigious Russell Group, which accounts for two thirds of all UK research grants.

The structure of the University of Liverpool includes 3 faculty (humanities and social sciences, natural sciences and engineering, Faculty of Health Sciences), which are organized into 35 schools and departments, providing 230 specialties for undergraduate, graduate and doctoral studies. My visit took place during the examination session, when students were preparing for exams, most of which are written, and teachers checked piles of exam papers. Unfortunately, my seminar with postgraduate students, planned previously, where we would talk about the development and diversity of the English novel genre, were not held because of the decision of the Visa Application Centre, due to which I got British visa a week later than expected. Nevertheless, I managed to visit the classes, where students - foreigners, mostly citizens of China, Saudi Arabia, Libya, Kazakhstan, Iran were studying English for further study on the basic faculties. It was also nice to meet and exchange ideas in the field of university education with Chris Harris, Head of the department of foreign languages and cultures, and Clive Newton, Director of the Center of English. Clive Newton and I were discussing the possibilities of establishing English language courses for our students with the further perspective of taking the IELTS exam. English Center managers showed great interest to this idea and would be able to welcome the Ukrainian students in Liverpool as soon the group were ready to go and start working together.

Through international engagement Mariupol State University enhances the accumulation of the comprehensive knowledge for high quality education, spreading internationalisation within the University and seeks to strengthen the University's academic reputation.

1. Гарсков С.Н. Международное сотрудничество как фактор современного развития вуза в условиях глобализации и интернационализации образования. – режим доступа к Интернет-ресурсу: http://cyberleninka.ru/article/n/mezhdunarodnoe-sotrudnichestvo-kak-faktor-razvitiya-sovremennogo-vuza-v-usloviyah-globalizatsii-i-internatsionalizatsii-obrazovaniya
2. The University of Liverpool. - Mode of access to the Internet resource: http://www.liv.ac.uk/
3. Маріупольський державний університет. – Режим доступу до Інтернет-ресурсу: http://mdu.in.ua/

Назаренко Н.І.

АКАДЕМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ МІЖ ЛІВЕРПУЛЬСЬКИМ ТА МАРІУПОЛЬСЬКИМ УНІВЕРСИТЕТАМИ

Процес глобалізації вимагає нових професійних навичок та компетенцій. Сьогодні інтернаціоналізація вищої освіти розглядається як спосіб розвитку нових навичок, відносин, знань у студентів, викладачів і співробітників. В рамках нашої стратегії інтернаціоналізації Маріупольський державний університет співпрацює з іншими університетами на основі двосторонніх угод, науково-дослідних мереж і програм співробітництва. Важливим є визначення пріоритетності довгострокових відносин. Ідея про можливі академічні контакти між англійським і українським університетами – в Ліверпулі і Маріуполі – пропонується на основі досвіду академічних візитів.

Nazarenko N.

ACADEMIC LINKS BETWEEN THE UNIVERSITY OF LIVERPOOL AND MARIUPOL STATE UNIVERSITY

The process of globalization demands new professional skills and competencies. Today internationalization of higher education is considered as a way to develop new skills, attitudes, knowledge in students, faculty and staff. As a part of our internationalization strategy Mariupol University cooperates with universities through bilateral agreements, research collaborations, networks and cooperation programmes. An important aim is prioritizing long-term relationships. The idea of possible academic contacts between English and Ukrainian Universities – in Liverpool and Mariupol – is offered on the basis of experience of academic visits.

УДК 378.3 (477)
Николенко Т.И.
Мариупольский государственный университет

ФЕНОМЕН НОВОЙ ЭКОНОМИКИ ЗНАНИЙ В ГЛОБАЛЬНОМ И РЕГИОНАЛЬНОМ АСПЕКТАХ

В статье проанализирован процесс формирования экономики знаний; проведена оценка количественных показателей развития экономики знаний, а именно рассмотрены государственные и частные расходы на высшее образование, определены особенности распределение населения с высшим образованием по странам; рассмотрен трансфер научных знаний через публикации.

Процесс формирования экономики знаний базируется на взаимодействии методов микро- и макроэкономического стимулирования. На микроуровне важнейшим условием инновационного развития выступают системы финансирования программ НИОКР, а также межфирменных взаимодействий в области совместных исследований. На макроуровне аналогичную функцию выполняют госрасходы на НИОКР, международные и национальные образовательные программы. Соответственно, количественными показателями оценки развития данной экономики являются:

- государственные и частные расходы на высшее образование, (% от ВВП по странам и регионам);
- распределение населения с высшим образованием по странам (рис. 1).

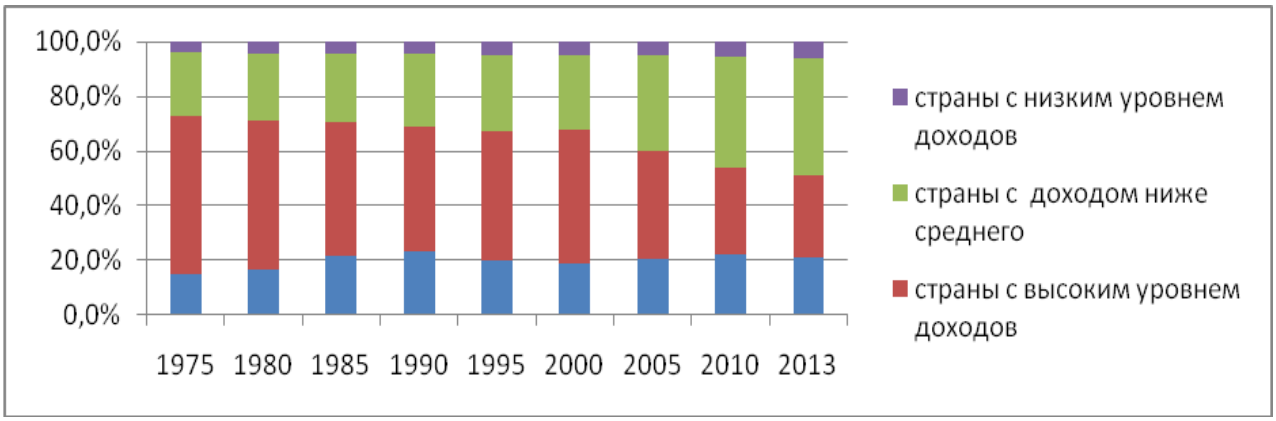

Рис. 1. Распределение населения с высшим образованием по странам по уровню дохода, 1970-2013 гг.

На основе анализа сложившейся ситуации в сфере распределения населения с высшим образованием по странам по уровню дохода, необходимо сделать вывод, что на протяжении 1970-2013 гг. недостаточный уровень образованности населения наблюдался в странах с низким доходом. Страны с доходом выше среднего характеризуются постоянной долей населения с высшим образованием. За анализируемый период в странах с высоким доходом наблюдается постоянное сокращение численности населения с высшим образованием, а в странах с доходом ниже среднего – ее планомерное увеличение. Необходимо отметить, что в странах с уровнем дохода ниже среднего существует проблема качества высшего образования, так как функционирует ряд учебных учреждений, не способных обеспечить обучающимся высокое качество знаний. Несмотря на высокий уровень охвата и в среднем высокие показатели в сфере образования, недостаточно высокий уровень профессиональной подготовки стал существенным препятствием на пути экономического роста в анализируемых регионах.

Трансфер научного знания через публикации в международных реферируемых академических изданиях является основой производства знаниеемкой и высокотехнологичной продукции. Тесные связи индустрии с научно-исследовательскими учреждениями и организациями позволяют формировать уникальные, по уровню инновационных возможностей, кластеры, в которых новое знание и передовые технологии динамично циркулируют, коренным образом изменяя устаревшие методы и способы производства. Подобная модернизация невозможна без укрепления существующих и налаживания новых международных академических

связей. Экономический эффект, получаемый в результате более интенсивного включения стран в мировое академическое сообщество (через увеличение числа научных статей в международных реферируемых изданиях), находит отражение в повышении конкурентоспособности производимой продукции как на внутреннем, так и на внешнем рынках. Как следствие, высокая добавленная стоимость в знание- и технологически интенсивных отраслях обеспечивает фундамент модернизации экономики, динамичного развития новых инновационных производств и, в итоге, создает условия для перехода к высшим технологическим укладам.

Проанализируем количество научных статей по странам в 2011-2013 гг. (рис. 2).

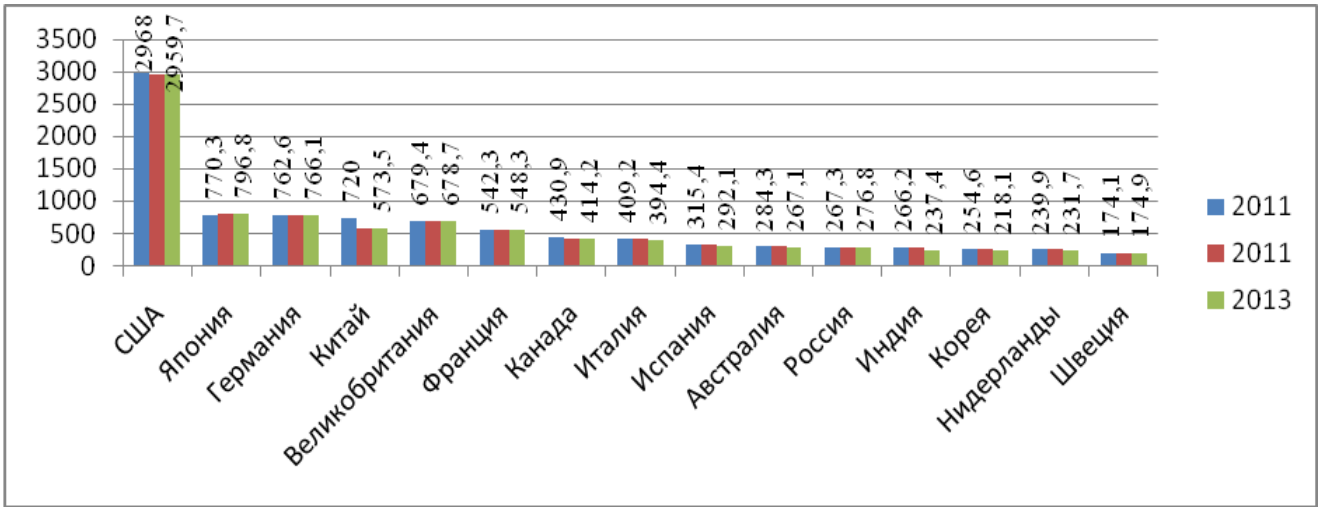

Рис. 2. Научные статьи по странам, тыс. ед., 2011-2013 гг.

Следует обратить внимание на то, что в США, по сравнению с другими странами, данный показатель является наибольшим (2959,7 тыс. ед.). Также необходимо сказать, что количество научных статей по странам на протяжении последних трех лет находится практически на одном и том же уровне. По результатам анализа глобальных тенденций в науке, проведенным Королевским обществом (Великобритания), прогнозируется резкое изменение «научного ландшафта». Используя инерционный эффект от развития Китая, другие развивающиеся страны, а именно: Бразилия, Индия и Южная Корея, превысить количество публикуемых научных статей в таких научных центрах, как Франция и Япония уже к началу следующего десятилетия.

Также целесообразным представляется изучение среднего количества цитирований на одну научную статью по странам в 2009-2011 гг. в качестве критерия качества научных исследований (рис. 3).

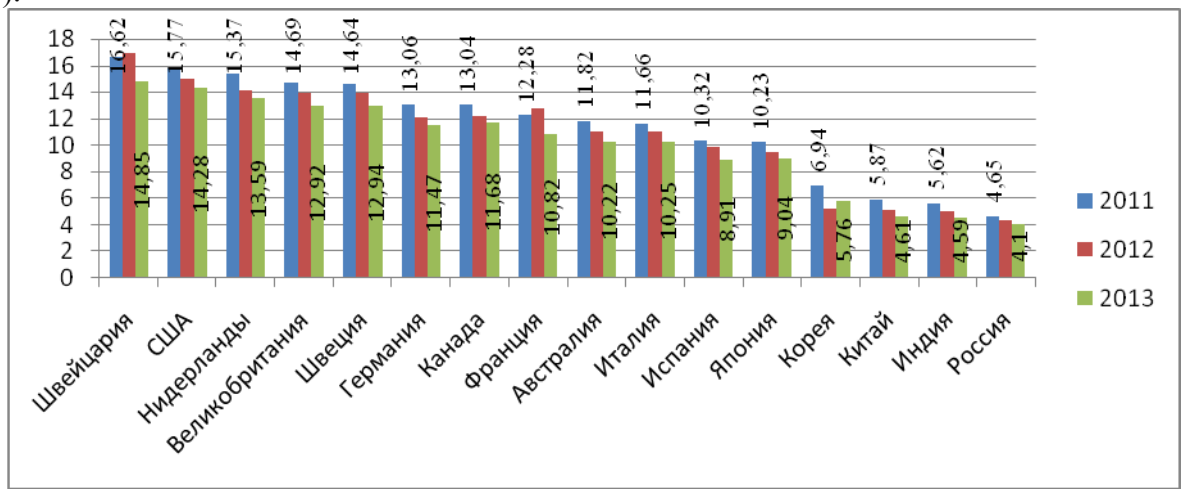

Рис. 3. Среднее количество цитирований на одну научную статью по странам, 2011-2013 гг.

По качеству научных исследований в 2011-2013 гг. лидируют Швейцария, США, Нидерланды. Аутсайдерами по данному показателю являются Китай, Индия и Россия. Следует отметить, что по всему миру наметилась тенденция к сокращению количество цитирований на одну научную статью. По оценке качества научных работ Великобритания осталась на втором

месте – 9% и 8% в аналогичные периоды. Цитируемость научных работ китайских ученых поднялась практически с нулевой отметки до 4%. Что касается отраслей научных исследований, то длительный тренд, наметившийся еще в 90-е годы, сохраняется. Однако, структурный анализ научных исследований по отраслям, выявил наличие явной специализации стран в определенных научных областях. Так, в Китае отмечается рост в количестве статей по инженерным дисциплинам, а в Бразилии – в области биологии и сельского хозяйства.

Таким образом, можно сделать вывод, что сегодня тенденции мирового экономического развития создали условия для формирования нового типа экономической среды – экономики знаний. Теперь степень богатства, процветания и экономического развития государства значительно меньше определяется наличием природных ресурсов, а все больше зависит от способности нации повышать качество человеческого капитала, создавать и использовать новые знания, идеи, инновации.

Ніколенко Т.І.
ФЕНОМЕН НОВОЇ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ У ГЛОБАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ АСПЕКТАХ
У статті проаналізовано процес формування економіки знань; проведена оцінка кількісних показників розвитку економіки знань, а саме розглянуті державні та приватні витрати на вищу освіту, визначено особливості розподілу населення з вищою освітою по країнах; розглянуто трансфер наукових знань через публікації.
Nikolenko T.
THE PHENOMENON OF THE NEW KNOWLEDGE-DRIVEN ECONOMY IN RESPECT OF GLOBAL AND REGIONAL ASPECTS
The article analyses the process of knowledge-driven economy formation. The author also assesses quantitative indicators of knowledge-driven economy development, in particular public and private expenditures on higher education and also describes the features of the distribution of university-educated population by countries and transfer of scientific knowledge through publications.

УДК 378.018.4(043)
Носік С.В.
Маріупольський державний університет

РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНІЙ МОБІЛЬНОСТІ – ЯК ЕЛЕМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті розглядаються основні інтеграційні тенденції, що набувають сили в освіті європейських країн, в першу чергу, країн-учасниць Болонського процесу, базуються на спільних вимогах, критеріях і стандартах національних систем освіти. Важливим кроком серед інноваційних процесів у реформуванні вищої освіти став розвиток можливостей студентів та викладачів на національному та міжнародному рівні за допомогою впровадження та підтримки академічної мобільності.

У сучасному світі розвиток України визначається загальним контекстом європейської інтеграції з орієнтацією на функціональні цінності західної культури, що є важливими атрибутами громадянського суспільства.

Стан розбудови України потребує консолідації суспільної свідомості навколо ідеї побудови гуманістичної, демократичної та соціально відповідальної незалежної держави. У цих умовах особливої уваги набувають питання подальшого утвердження в освітній галузі принципів демократизації, гуманізму та духовності.

Загальні тенденції соціально-історичного розвитку будь-якої держави визначають рівень функціонування та реформування системи освіти. Відомі своїми освітніми здобутками високорозвинені країни світу займають провідне місце за рівнем життя її населення, соціального, економічного, культурного, політичного та, звичайно, освітнього розвитку [2].

Перед Україною стоїть відповідальне завдання – прискорити запровадження європейських стандартів освіти, не втрачаючи при цьому найкращих власних традицій.

Необхідність подальшої модернізації системи вищої освіти в Україні, її удосконалення та підвищення рівня якості обумовлено процесами глобалізації та потребами у формуванні позитивних умов для розвитку людини і її соціалізації.

Підвищення якості освіти, орієнтованої на формування конкурентоспроможності фахівця нового типу, що володіє спектром компетенцій, адекватних запитам суспільства є однією із актуальних завдань не лише національної системи освіти але й світового товариства.

Основним завданням розбудови європейського освітнього і наукового простору, викладеним у Болонській декларації, є сприяння академічній мобільності студентів і наближенню національної системи освіти до загальноєвропейської, що стало важливим кроком у реформуванні вищої освіти України.

Постановою №579 від 12 серпня 2015 року Кабінет Міністрів України затвердив «Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність». Положення встановлює порядок організації програм академічної мобільності для учасників освітнього процесу вітчизняних вищих навчальних закладів (наукових установ) на території України чи поза її межами та учасників освітнього процесу іноземних вищих навчальних закладів (наукових установ) на території України [3].

Відповідно до положення право на академічну мобільність може бути реалізоване на підставі міжнародних договорів про співробітництво в галузі освіти та науки, міжнародних програм та проектів, договорів про співробітництво між вітчизняними вищими навчальними закладами (науковими установами) або їх основними структурними підрозділами, між вітчизняними та іноземними ВНЗ (науковими установами) та їх основними структурними підрозділами.

Окрім того, право на академічну мобільність може бути реалізоване вітчизняним учасником освітнього процесу з власної ініціативи за підтримки адміністрації вітчизняного ВНЗ (наукової установи), в якому він постійно навчається або працює, на основі індивідуальних запрошень.

Формами академічної мобільності для учасників освітнього процесу, що здобувають освітні ступені молодшого бакалавра, бакалавра, магістра у вітчизняних вищих навчальних закладах, є: навчання за програмами академічної мобільності; мовне стажування; наукове стажування [3].

Формами академічної мобільності для осіб, що здобувають наукову ступінь доктора наук, науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу, є: участь у спільних проектах; викладання; наукове дослідження; наукове стажування; підвищення кваліфікації.

Діюче положення також визначає домовленості між учасниками академічної мобільності, які полягають у відборі учасників освітнього процесу для участі в програмах академічної мобільності, регламентуванні переліку вимог та документів, необхідних для підтвердження участі в програмі академічної мобільності, процедура і строк їх подання, визначаються етапи, фінансові умови, види та форми академічної мобільності, тривалість і зміст навчання та стажування у вищих навчальних закладах (наукових установах) партнерах, визначаються умови визнання результатів навчання, стажування або проведення наукових досліджень та звітування науково-педагогічних, наукових та педагогічних працівників [3].

Положенням визначено, що цілі, завдання та загальні правила забезпечення і реалізації права на академічну мобільність повинні відповідати основним принципам Спільної декларації міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти», вчиненої у м. Болоньї 19 червня 1999 р. (Болонська декларація).

1. Федорова І. І. Академічна мобільність українських студентів сучасного освітнього простору [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/abroad/higher_school/39508/
2. Карпенко М. М. Пріоритети розвитку вищої освіти в Україні в руслі загальноєвропейських тенденцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: www.niurr.gov.ua
3. Порядок реалізації права на академічну мобільність (ступеневу і кредитну) - Постанова КМУ №579 від 12/08/2015

Nosik S.

DEVELOPMENT OF ACADEMIC MOBILITY - MODERNIZATION AS AN ELEMENT OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

In the article considers the main integration trends which become effective in the formation of European countries, primarily in the countries of the Bologna process, based on the common requirements, criteria and standards of national education systems. An important step in the innovation process of reforming higher education was the development of the opportunities of the students and teachers at national and international level through implementation and support academic mobility.

УДК 378.014.24:378.14(477)
Огнівчук Л.М.
Київський університет імені Бориса Грінченка

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК РЕСУРС ЇХ РОЗВИТКУ

Європейський вибір у напрямку реформи вищої освіти як основної стратегії державної освітньої політики є одним із найбільш обговорюваних питань. Тому виправданим є дослідження міжнародної співпраці у сфері вищої освіти в процесі входження вищої школи до європейського освітнього простору. З підвищенням ролі освіти у забезпеченні розвитку та конкурентоспроможності держав в Україні й зарубіжних країнах відбуваються істотні зміни в освіті. Міжнародна співпраця у сфері вищої освіти сприяє розвитку тих радикальних змін, які відбуваються в міжнародному співтоваристві: глобалізації професійних знань, інтернаціоналізації процесів вищої освіти, демократизації навчальних закладів.

Глобалізація стала каталізатором інтернаціоналізації та підприємництва в освіті. Університети є об'єктами зростаючої взаємозалежності і зближення систем. Однак вони стають суб'єктами глобалізації, формуючи і здійснюючи стратегії, які дозволяють їм управляти і контролювати процеси інтернаціоналізації, через інтеграцію міжнародного, міжкультурного і глобального вимірів в усі аспекти діяльності університету [1]. Одночасно для того, щоб залишатися конкурентоспроможними у зростаючих глобальних ринках, в умовах високої невизначеності складності, університети повинні розвивати підприємницькі стратегії. Інтернаціоналізація може стати найважливішим ресурсом підприємницького розвитку університету [2].

Нові реалії об’єктивно вимагають від університетів провести переоцінювання концептуальних пріоритетів стратегічного розвитку, а саме: істотно підвищити роль усіх аспектів міжнародної співпраці в цілому. Міжнародна діяльність має розглядатись як один з ключових напрямів роботи.

Реалізація міжнародної співпраці може здійснюватися за такими напрямами:

Співпраця в галузі науково-дослідної роботи. Метою цього напрямку є інтеграція університету як рівноправного партнера в міжнародний науково-освітній простір, забезпечення стійких зв’язків із зарубіжними суб’єктами партнерства в науково-дослідній області; досягнення міжнародного рівня конкурентоспроможності результатів науково-дослідної діяльності.

Міжнародна студентська мобільність і академічні обміни має на меті створення оптимальних умов академічної мобільності для викладачів і студентів університету; постійне забезпечення освітнього процесу висококваліфікованими кадрами, що володіють міжнародним досвідом організації навчальної роботи й оцінювання якості знань.

Міжнародні зв’язки у сфері експорту освітніх послуг. Підвищення ефективності міжнародної діяльності передбачає якнайповніше використання потенційних можливостей і ресурсів університету для досягнення максимальних результатів по всіх напрямах і аспектах міжнародної діяльності.

Великі можливості для розвитку здібностей університетів адаптуватися і проявляти гнучкість з метою швидкого реагування на зміни вимог ринку праці дає участь у конкурсах проектів програми Tempus.

Київський університет імені Бориса Грінченка є одним із трьох українських партнерів міжнародного проекту TEMPUS DESIRE «Розвиток системи вбудованих курсів за допомогою віртуальних підходів для інтеграції дослідження, освіти і виробництва в Україні, Грузії, Вірменії» (544091-TEMPUS-1-2013-1-BE-TEMPUS-JPCR), пріоритетним завданням якого є реформування навчальних програм навчання з програмної інженерії, підготовки IT-спеціалістів у вищих навчальних закладах.

Очікуваними результатами проекту є:

– запровадження нових навчальних курсів з вбудованих систем;

– створення нових віртуальних, дистанційних та звичайних лабораторій з вбудованих систем;

– апробація нових педагогічних технологій до викладання навчального матеріалу з вбудованих систем;

– розширення співпраці між вишами та бізнес-структурами.

В Київському університеті імені Бориса Грінченка кожного року проводять стажування викладачів і студентів за кордоном, зокрема у 2015 році проводилось стажування студентів в Чжецзянському університеті (КНР) та університетах Німеччини у рамках програми DAAD. В рамках гостьових візитів закордонними викладачами та представниками міжнародних організацій, посольств проводиться велика кількість семінарів та читаються лекції для викладачів, аспірантів, студентів нашого Університету.

Ключовими факторами успіху інтернаціоналізації ВНЗ як ресурсу розвитку є:

– Підтримка і прихильність топ-менеджменту університету і насамперед ректора до даного виду діяльності.

– Здійснення стратегічного управління процесами інтернаціоналізації, на основі об'єктивної оцінки умов середовища і своїх сильних і слабких сторін.

– Об'єднання сильних сторін всіх підрозділів, а також партнерів, і опора на конкурентні переваги.

– Регулярна оцінка виконання стратегії на основі об'єктивних критеріїв і коректування подальших дій.

– Готовність інвестувати в інтернаціоналізацію, розуміти ризики, приймати збої і виправляти невдачі.

– Гнучкість, відкритість для інновацій і нових партнерств.

– Фактор неформальний, пов'язаний з тим настроєм, з яким реалізується міжнародне співробітництво.

1. Бєляєв, Ю. Міжнародні зв’язки як важливий напрям удосконалення управління університетом в умовах європейської освітньої інтеграції [Текст] / Ю. Бєляєв // Вища школа. – 2010. – № 7–8. – 18–27.
2. Верхогляд, О. Проблеми міжнародної співпраці у сфері вищої освіти: контроль за якістю освіти [Текст] / О. Верхогляд // Вища школа. – 2010. – № 1. – С.15–23.

Ognivchuk L.

INTERNATIONAL COOPERATION UNIVERSITY AS A RESOURCE FOR THE DEVELOPMENT OF THE UNIVERSITY

The European choice in the direction of reform of higher education as a key strategy of the state educational policy is one of the most discussed issues. Therefore, the research is justified by international cooperation in the field of higher education in the process of entering higher education in the European educational space. With the rise of the role of education in ensuring the development and competitiveness of Ukraine and foreign countries, there are significant changes in education. International cooperation in higher education contributes to the development of the radical changes that are taking place in the international community: the globalization of professional knowledge, the processes of internationalization of higher education, the democratization of education.

УДК 339.94

Путятін Е.І.
Маріупольський державний університет

РОЗВИТОК ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З огляду на сутність інтеграційного процесу й особливості його розвитку в сучасних умовах охарактеризовано стадії (етапи) інтернаціоналізації, визначено її кінцевий результат, яким є глобальна інтеграція. Визначено, що у результаті розвитку процесів глобалізації суттєво збільшуються обсяги зовнішньої торгівлі, науково-технічного обміну, потоки міграції капіталу та робочої сили, формування загальнопланетарної системи комунікацій. Доведено, що економічна інтеграція виступає об’єктивним процесом інтернаціоналізації національних систем окремих країн.

Важливою особливістю сучасності є зростання взаємозалежності економік різних країн, розвиток інтеграційних процесів. Міжнародна інтеграція характеризується суттєвими ознаками, які в сукупності відрізняють її від інших форм економічної взаємодії країн, а саме: взаємопроникненням і переплетенням національних виробничих процесів; широким розвитком міжнародної спеціалізації і кооперації у виробництві, науці та техніці на основі найбільш прогресивних і глибоких їх форм; глибокими структурними змінами в економіці країн-учасниць; необхідністю в цілеспрямованому регулюванні інтеграційного процесу, розробці скоординованої економічної стратегії і політики; регіональністю просторових масштабів інтеграції. Як результат,

досягається більш висока ефективність економічної співпраці між країнами саме в умовах реалізації регіональної економічної інтеграції, оскільки через усунення бар'єрів і обмежень в торговельно-економічній сфері, впровадження стандартизації і уніфікації у виробничо-комерційній сфері збільшуються товаро- і ресурсопотоки, активізується підприємництво, що, в свою чергу, сприяє подальшому розвитку конкурентного механізму, розширенню ринку, отриманню додаткових переваг від економії на масштабах [1, с. 31].

Економічну інтеграцію можна визначити як об'єктивний, усвідомлений процес інтернаціоналізації національних систем окремих країн, що протікає на основі близькості рівнів економічного розвитку і географічної наближеності, країн, що інтегруються, та які мають спільні економічні, політичні, екологічні та інші проблеми, що вирішуються у межах інтеграційного угрупування на основі міжнародного поділу праці та захисту економічних інтересів самостійних господарюючих суб'єктів.

Інтеграційний процес характеризується [2]:

1) планомірною зміною структури окремих країн та координацією їх співпраці;

2) створенням та удосконаленням міжнародної співпраці, що поглиблює міжнародну спеціалізацію та кооперування виробництва;

3) активізацією ролі внутрішньої економічної політики у створенні умов для поглиблення ефективності господарських зв'язків з іншими країнами.

З огляду на сутність інтеграційного процесу й особливості його розвитку в сучасних умовах можна, з одного боку, якісно охарактеризувати стадії (етапи) інтернаціоналізації, а з іншого — визначити її кінцевий результат. Кінцевим результатом інтернаціоналізації є глобальна інтеграція. На стадії початкової інтернаціоналізації національні економіки взаємодіють на основі розвитку традиційних форм міжнародних економічних відносин: міжнародної торгівлі, міжнародного руху капіталу та робочої сили. Ці форми реалізуються відносно автономними національними господарськими суб'єктами. Регулювання міжнародних економічних відносин відбувається переважно на національному рівні, хоча певну роль (насамперед, координуючу) відіграють і міжнародні організації. Проблеми, що постають в економічних взаємовідносинах країн, вирішуються через систему багатосторонніх угод. Дії уряду одних країн стають залежними від поведінки урядів інших країн, а також дій міжнародних організацій [3, с. 31], а відтак, виникає потреба міждержавної координованості дій в різних сферах.

В умовах полісистемної інтернаціоналізації переважаючими стають виробництво і розподіл однорідних за типом та якістю товарів і послуг у світовому масштабі, поширюється стандартизація і глобальна раціоналізація виробничо-технічних і маркетингових операцій. Зміцнюють свій вплив транснаціональні корпорації, які за стратегічною орієнтацією і масштабами діяльності переростають у глобальні. Водночас у межах зрілих регіональних інтеграційних угруповань формуються економічні зв'язки з пріоритетом наднаціональних інтересів, що сприяє вирівнюванню основних характеристик міжнародних ринків. Логічним результатом розвитку інтернаціоналізації стає глобальна (світова) економічна інтеграція, що відбувається на основі уніфікації умов міжнародного економічного співробітництва між країнами [4, с. 83].

Основними наслідками глобалізаційного процесу стає розподіл праці, міграція в масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення культур різних країн. Це об'єктивний процес, який носить системний характер, тобто охоплює всі сфери життя суспільства [5, с. 231]. Становлення глобальної економіки, що є здатною працювати як єдина система й у масштабі всієї планети, характеризується стрімким розвитком процесів транснаціоналізації та регіоналізації, що обумовлені розвитком інтеграційного процесу. Відповідно, процес міжнародної економічної інтеграції має взаємопов'язані мікро- і макрокомпоненти, які обумовлюють розвиток транснаціоналізації та регіоналізації.

1.Булатова О.В. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів: [Монографія] / О.В.Булатова. – Донецьк: ДонНУ, 2012. – 386с.

2.Осадчая И. Постиндустриальная экономика: меняется ли роль государства // Мировое хозяйство и международные отношения. – 2009. – №5. – С.31-42.

3. Palmer R. Historical patterns of Globalization. The growth of outward Linkages of Swedish Long-standing Transnational corporations, 1890s–1990s. Almqvist & Wiksell International Stockholm, 2001, 43pp.

4. Бестужева С.В. Глобалізація та світова фінансова криза: прогнозована реальність [наукова стаття] / С.В. Бестужева. –Х.: Економічний простір, 2009. – с. 78-84
5.Ginkel Van, H. and Langenhove Van Integrating Africa : Perspectives on Regional Integration and Development / Van Ginkel, H. and Van Langenhove. – L: UNU Press, 2003. – 243p.

Putyatin E.
ECONOMIC ACTIVITY INTERNATIONALIZATION DEVELOPMENT
Considering the nature of the integration process and the peculiarities of its development nowadays, the author describes the stages of internationalization and determines its final result as global integration. It is shown that the development of globalization processes results in considerable increases in foreign trade, scientific and technical exchange, capital and labor migration, formation of the planetary communications system. It is determined that economic integration is an objective process of internationalizing the national systems of certain states.

УДК 37.004; 378.046.4
Ракута В.М.
Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського

«ІНСТИТУТ GEOGEBRA ЧЕРНІГІВ, УКРАЇНА» ЯК ЦЕНТР МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Розглянуто використання інтернаціональної професійної мережі для організації міжнародного співробітництва при впровадженні інноваційних засобів навчання в освітню систему України. Роль інтернаціональної мережі продемонстровано на прикладі створення, розвитку та використання системи динамічної математики GeoGebra.

Розвиток системи освіти України та її конкурентоздатність залежить від впровадження у навчальний процес сучасних інформаційних технологій та інноваційних засобів навчання. Важливу роль у цьому процесі відіграють різні форми міжнародного співробітництва вітчизняних вищих навчальних закладів з ВНЗ інших країн та міжнародними організаціями. Однією з сучасних та ефективних форм такого співробітництва є міжнародні професійні мережі. Продемонструємо це на прикладі впровадження у систему математичної освіти України інноваційного засобу навчального призначення – системи динамічної математики GeoGebra.

GeoGebra (www.geogebra.org) – це міжнародний інноваційний проект з відкритим кодом, що активно розвивається, і над яким зараз працює інтернаціональна команда. На даний момент СДМ GeoGebra – це вільний педагогічний програмний продукт, призначений для вивчення і викладання математики, який поєднує динамічну геометрію, алгебру, математичний аналіз та статистику [1].

Для впровадження GeoGebra у систему освіти України потрібно було вирішити комплекс проблем:

−створити український інтерфейс GeoGebra та ресурсу "www.geogebra.org";

−налагодити міжнародне співробітництво щодо обміну досвідом у частині використання GeoGebra у навчальному процесі;

−забезпечити підготовку вчителів математики до впровадження GeoGebra у процес вивчення математики;

−створити методичне та дидактичне забезпечення як процесу підготовки вчителів, так і процесу впровадження GeoGebra у навчальний процес.

З метою вирішення означених проблем на базі Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського 3 лютого 2011 року було засновано центр "Інститут GeoGebra Чернігів, Україна" (https://sites.google.com/site/geogebrachernigiv), який є складовою інтернаціональної професійної мережі – "Міжнародного інституту GeoGebra (IGI)" та повністю розділяє його цілі та задачі.

Головними завданнями центру є:

−розробка українського інтерфейсу GeoGebra та ресурсу "www.geogebra.org";

−розробка нових та адаптація існуючих навчальних матеріалів для українського освітнього простору;

−створення веб-ресурсів, присвячених підтримці використання GeoGebra в навчальних закладах України;

−проведення досліджень, залучення вчителів та викладачів до наукової роботи, проведення семінарів та конференцій;

–залучення викладачів, вчителів та учнів до роботи центру, створення спільноти сертифікованих користувачів та тренерів GeoGebra у Чернігівській області та в Україні.

Наразі «Інститут GeoGebra Чернігів, Україна» активно працює та виконує зазначені завдання. Створено та здійснюється розвиток та підтримка українського інтерфейсу програми та ресурсу «www.geogebra.org». Функціонує сайт центру. Для українських користувачів GeoGebra було створено веб-ресурс "Бібліотека комп'ютерних моделей" (https://sites.google.com/site/biblkompmod), який містить комп'ютерні моделі, створені за допомогою GeoGebra, що адаптовані та систематизовані відповідно до вітчизняних навчальних програм з математики та державних стандартів загальної середньої освіти України. Бібліотека активно розвивається та поповнюється новими моделями. Створено посібники для вчителів математики, присвячені знайомству з функціональними можливостями програми та методикою їх використання [2, 3]. Співробітники центру, разом з вчителями, розробляють та впроваджують методику використання GeoGebra при вивченні окремих тем та розділів шкільного курсу математики (наприклад, [4]). Здійснюється сертифікація користувачів програми у Чернігівській області.

У підсумку зазначимо, що інтернаціональна професійна мережа «Міжнародний інститут GeoGebra» показала себе ефективною формою міжнародного співробітництва з метою створення, розвитку та впровадження інноваційних засобів навчального призначення в освітні системи різних країн світу.

1. Ракута В. М. Система динамічної математики GeoGebra як інноваційний засіб для вивчення математики [Електронний ресурс] / В. М. Ракута. // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №4 (30). – Режим доступу до журналу: http://www.journal.iitta.gov.ua.
2. Ракута В. М. GeoGebra для початківців: навчальний посібник. / В. М. Ракута. – Чернігів: ЧОІППО ім. К. Д. Ушинського, 2011. – 49с.
3. Ракута В. М. GeoGebra 5.0 для вчителів математики. Алгебра: Навчальний посібник / В. М. Ракута. – Чернігів: ЧОІППО ім. К. Д. Ушинського, 2015. – 75 с.
4. Ракута В. М. Використання комп’ютерних моделей у процесі вивчення шкільного курсу планіметрії. / В. М. Ракута, Вік. М. Ракута // Математика в сучасній школі. – 2013. – № 3 (138). – С. 42-47.

Rakuta V.

GEOGEBRA INSTITUTE OF CHERNIHIV, UKRAINE AS THE CENTRE OF INTERNATIONAL COOPERATION

Implementation of the international professional system for organizing international cooperation when introducing innovative learning tools in the educational system of Ukraine is considered. The role of the international net is demonstrated through the use, creation and development of dynamic mathematics GeoGebra.

УДК: 378.014.24 (477.62-2Мар)(043)

Сабадаш Ю.С., Ципоренко Л.Д., Дабло Л.Г.
Маріупольський державний університет

ДОСВІД СПІВРОБІТНИЦТВА МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ З ІТАЛІЙСЬКИМИ УНІВЕРСИТЕТАМИ У ГАЛУЗІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розглянуто становлення та розвиток міжнародного співробітництва між Маріупольським державним університетом та провідними університетами Італійської Республіки (на прикладі створення спеціальності «Мова та література (італійська)» та кафедри італійської мови, літератури та культури). Проаналізовано освітню та дослідну діяльність кафедри стосовно викладання італійської мови та популяризації італійської культури на Сході України.

Беззаперечно, що по всьому світу співпраця університетів різних країн (з моменту їхнього створення і до сьогодення) є рушійною силою розповсюдження знань, інновацій, досвіду, інтелекту та культури. Відомий італійський вчений та письменник У. Еко зазначив, що «протягом тисячоліть, на тлі жахливих проявів нетерпимості та політичних звірств вистояла та вижила планетарна республіка учених, яка прямує до взаєморозуміння між людьми усіх країн у цьому світі» [1, с. 512].

У представлених тезах розглядається приклад плідної співпраці Маріупольського державного університету (МДУ) з італійськими університетами та організаціями стосовно початків викладання італійської мови та популяризації італійської культури на Сході України.

Навесні 2003 р. делегація МДУ на чолі з проректором Ю.М. Косенко здійснила робочий візит у м. Санта-Северіна (область Реджо Калабрія, Італія), підписавши договір про співпрацю між

Відкритою академією східних та європейських мов, університетом ім. Данте Аліг'єрі, мерією міста Санта-Северіна та МДУ. Результатом підписаних домовленостей став перший творчий візит студентів МДУ на фестиваль народної творчості «Luna gialla».

На виконання умов договору вже у серпні 2003 р. МДУ зустрічав італійську делегацію на чолі з мером м. Санта-Северіна, а з жовтня цього ж року почалося викладання італійської мови факультативно для студентів МДУ; італійська сторона забезпечила також викладача – носія мови.

Навесні 2004 р. в МДУ, при підтримці Італійського інституту культури, зустрічали італійську делегацію на чолі з губернатором області Калабрія Джузеппе Кьяравалотті. Після цього візиту студенти мали можливість щороку стажуватися в італійських літніх школах та вивчати італійську мову. З часом італійська мова в МДУ почала викладатися не тільки факультативно, а й на філологічних спеціальностях як друга та третя іноземна мова.

У 2007 р. МДУ відвідала делегація професорів з Італії на чолі з першим проректором Мессінського університету професором Джузеппе Калабро, а у 2008 р. за дорученням Президента Італійської Республіки Джорджо Наполітано Надзвичайний і Повноважний посол Італії в Україні П'єтро Джованні Доннічі вручив ректору МДУ, професору Костянтину Балабанову високу державну нагороду – «Зірку італійської солідарності». Наступним значним кроком на шляху розвитку україно-італійських відносин стало відкриття у 2008 р. на базі МДУ Італійського культурного центру. З того часу більше, ніж 500 студентів МДУ вивчають італійську мову. У 2009 р. директор Італійського інституту культури в Україні професор Франко Баллоні став почесним професором МДУ.

Завдяки плідній діяльності керівництва Маріупольського державного університету в 2009 р. на базі навчального закладу була відкрита спеціальність «Мова та література (італійська)», а для забезпечення якісного викладання фахових дисциплін наказом ректора МДУ, доктора політології, професора К.В. Балабанова, в січні 2012 р. на базі МДУ створена спеціалізована кафедра італійської мови, літератури та культури.

МДУ – базовий університет з вивчення італійської мови та культури на Сході України. За роки співробітництва з італійськими університетами більше 700 студентів та викладачів МДУ взяли участь у різних програмах в Італійській Республіці. Щорічно студенти МДУ беруть участь у програмі з вивчення італійської мови школи «ЛАЛЕО». Тривалість програми – 1-3 місяці.

Багато студентів і викладачів МДУ отримали можливість протягом місяця вивчати італійську мову у Вільній академії європейських та східних мов «ЛАЛЕО» м. Санта-Северіна, взяти участь у тримісячній стипендіальній програмі з вивчення італійської мови та культури Університету для іноземців м. Перуджа. Завдяки підтримці декана факультету політичних наук Мессінського університету, Почесного професора Андреа Романо, 30 студентів і викладачів університету отримали можливість протягом 3 тижнів вивчати італійську мову у Літній школі м. Монтальбано.

У 2013 р. відбувся перший випуск бакалаврів спеціальності «Мова та література (італійська)». Дипломи випускникам вручали посол Італійської республіки в Україні Фабріціо Романо та директор Інституту культури Нікола Франко Баллоні.

Отже, завдяки багаторічній плідній співпраці МДУ з університетами Італії стало можливим відкриття спеціальності «Мова та література (італійська)», а також стажування українських студентів в університетах та літніх школах Італії.

На сьогодні МДУ та кафедра італійської мови, літератури та культури є центром наукових досліджень з італіністики на Сході України. Так, викладачі кафедри досліджують історію поселення та проживання італійців у м. Маріуполі, здійснюють переклади статей та праць італійських науковців. Так, у 2015 р. викладачі кафедри (Ципоренко Л.Д., Рудницька Г.В., Гавенко О.С.) брали участь у перекладі енциклопедії з історії європейської цивілізації (Рим) за редакцією У. Єко [3] За час існування спеціальності «Мова та література (італійська)» викладачі та студенти мали можливість відвідувати відкриті лекції носіїв італійської мови: декана факультету політичних наук Мессінського університету Андреа Романо, почесного президента Державної Ради Італійської Республіки Коррадо Калабро, генерального секретаря Спілки Данте Аліг'єрі Алессандро Мазі та інш.

У 2014 р. для студентів італійської філології викладачами МДУ був створений та виданий навчальний посібник «Історія Італії» [2], а у 2015 р. – підготовлений до друку навчальний посібник

«Історія культури Італії». У 2017 р. в МДУ на спеціальності «Мова та література (італійська) планується відкриття освітнього ступеня «Магістр італійської філології».

За підтримки ректорату та вченої ради університету творчий колектив кафедри італійської мови, літератури та культури працює на перспективу розвитку спеціальності з урахуванням якісних змін, що відбуваються у сучасному світовому освітньому просторі.

1. Эко У. Полный назад! «Горячие войны» и популизм в СМИ / У. Эко; пер. с итал. Е. Костюкович. – М.: Эксмо, 2007. – 592 с.
2. Історія Італії. Середньовіччя, Ренесанс, Новий і Новітній час: Навч. посіб. / В.С. Волониць, Ю.М. Нікольченко, Ю.С. Сабадаш; за гол. ред. проф. Ю.С. Сабадаш. – Маріуполь: МДУ, 2014. – 237 с.
3. Історія європейської цивілізації. Рим / за ред. У. Еко; пер. з італ. Л.Д. Ципоренко, Г.В. Рудницької, О.С. Гавенко. – Харків: Фоліо, 2015. – 1031 с.: іл.

Sabadash J., Tsyporenko L., Dablo L.

EXPERIENCE OF COOPERATION BETWEEN MARIUPOL STATE UNIVERSITY AND ITALIAN UNIVERSITIES IN THE SPHERE OF HIGHER EDUCATION

The formation and development of international cooperation between Mariupol State University and the leading universities of the Italian Republic (on the example of "Language and Literature (Italian)" specialty creation and the Italian Language, Literature and Culture Department) are considered. The educational and research activities of the Italian Language Literature and Culture Department regarding Italian language teaching and promotion of Italian culture in Eastern Ukraine are analyzed.

УДК 378(4):34(043)

Циклаурі О.Б.
Маріупольський державний університет

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СВІТЛІ СУЧАСНИХ РЕФОРМ

Стаття присвячена сучасним процесам реформування вищої освіти в Україні в умовах європейської інтеграції, ролі та місця транскордонного співробітництва, як одного з перспективних і дієвих механізмів ефективного впровадження реформ.

В умовах європейської інтеграції, важливе значення має проведення реформ в різних галузях життя держави та суспільства з метою наближення їх до європейських стандартів, не менш важливим постає й реформування вищої освіти в Україні та підвищення її якості. Одним з найбільш дієвих механізмів такої трансформації може виступати інститут транскордонного співробітництва як на загальнодержавному рівні, так і на регіональних та локальних рівнях. Саме ролі транскордонного співробітництва в процесах реформування вищої освіти і присвячена стаття.

На сучасному етапі, в умовах фінансово-економічної та політичної кризи в Україні, виникає необхідність в реалізації наявної та формуванні нової ефективної та дієвої національної нормативно-правової бази з метою забезпечення якості вищої освіти та наближення її до європейських стандартів, адже саме якісна вища освіта виступає важливою умовою інноваційного розвитку держави і суспільства.

Важливу роль у процесі європейської інтеграції України відіграє транскордонне співробітництво, воно є одним з найпотужніших чинників процесу європейської інтеграції. На цей час прийнята низка нормативних актів, що стимулюють розвиток цієї форми міждержавного співробітництва, але в освітній сфері зазначені процеси розвиваються ще досить повільно.

Мета дослідження полягає в визначенні місця транскордонного співробітництва в процесах демократизації та підвищення якості вищої освіти в Україні.

12 січня 2015 року Указом Президента України № 5/2015 було схвалено Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» яка визначає мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України та передбачає реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави.

Відповідно до Стратегії основною метою є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. За одним із векторів, за вектором відповідальності, передбачена й реформа освіти. Реалізація Стратегії передбачає досягнення ключових показників, що оцінюють хід виконання реформ та програм, серед яких основним показником реформи освіти має

стати те, що Україна візьме участь у міжнародному дослідженні якості освіти PISA та увійде до 50 кращих держав - учасниць такого дослідження.

Міжнародне співробітництво є тією формою співпраці, що дозволить запозичити Україні позитивний досвід зарубіжних країн у покращенні якості вищої освіти.

Значна частина правовідносин у сфері транскордонного співробітництва регулюється міжнародними правовими актами, до яких належать, наприклад: «Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями» (Мадрид, травень 1980 р.) з додатками; «Європейська Хартія прикордонних і транскордонних регіонів» (Гронау, 1981р., 2-га редакція 1995 р.) та багато інших.

В Україні проводиться цілеспрямована робота щодо створення нових єврорегіонів, правової та теоретичної бази для їх подальшого розвитку. Правовою базою, що регламентує транскордонні відносини, є національні нормативно-правові акти, низка двосторонніх та багатосторонніх угод, що регламентують співробітництво між Україною та державами в окремих сферах життя держави та суспільства, до яких належить і освітня сфера. До регламентації транскордонного співробітництва мають пряме відношення також документи, що визначають стратегічні напрями євроінтеграційного курсу України.

На цей час до основних національних нормативно-правових актів у зазначеній сфері належать: Конституція України, Закон України «Про транскордонне співробітництво» від 24.06.2004 №1861-IV, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 №№280/87-ВР, Закон України «Про внесення змін до постанови Верховної Ради України «Про приєднання України до Європейської конвенції про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади 1980 року» та про ратифікацію додаткових протоколів до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями» від 24.04.2004 № 1879-IV, постанова Верховної Ради України «Про приєднання України до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями» від 14.07.1993 № 3384-XII, постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки» від 01.12.2010 № 1088.

В освітній галузі транскордонне співробітництво з регіонами спрямоване на розширення науково-технічного співробітництва, що здійснюється на підставі Угод, за такими напрямами як: обмін студентами і викладачами; надання більшого обсягу інформації щодо мов, історії і культури сусідніх країн в учбових програмах прикордонних закладів; запровадження двомовних учбових програм; сприяння транскордонній академічній мобільності та співробітництву між університетами в прикордонних регіонах; проходження виробничої практики на підприємствах, в організаціях, установах прикордонних регіонів, тощо.

Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII з наступними змінами передбачив суттєву демократизацію вищої освіти, що, відповідно до практики багатьох європейських країн, є однією з умов підвищення якості вищої освіти через посилення відповідальності вищих навчальних закладів за результати діяльності шляхом розширення демократичних засад їх функціонування та поглиблення університетської автономії.

Тобто, на сучасному етапі реформування вищої освіти законодавство закріплює автономію вищого навчального закладу, академічну мобільність та академічну свободу.

Зазначені процеси демократизації вищої освіти, потребують подальшого дослідження та опрацювання як на теоретичному, так і на практичному рівнях, потребують підтримки з метою ефективного впровадження як з боку держави, так і громадськості, на нашу думку одним із дієвих механізмів такого впровадження є транскордонне співробітництво в сфері освіти на різних рівнях. Це сприятиме подальшій євроінтеграції України та участі у єдиному освітньому просторі.

Tsyklauri O.

CROSS-BORDER COOPERATION OF UKRAINE IN THE FIELD OF HIGHER EDUCATION IN THE CONTEXT OF MODERN REFORMS

The article is devoted to the modern processes of the higher education reforming in Ukraine under the European integration conditions, to the role and place of cross-border cooperation as one of prospective and efficient mechanisms for the effective implementation of reforms.

УДК 371.64:378.14
Шишкіна М.П.
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання
Національної академії педагогічних наук України

ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДОСЛІДНИЦЬКИХ МЕРЕЖ У МІЖНАРОДНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ

Розкрито роль європейських інформаційних і дослідницьких мереж у сучасному інформаційно-освітньому середовищі університету. Визначено напрями використання мереж з метою розвитку міжнародного науково-технологічного співробітництва, інноваційної і дослідницької діяльності навчальних закладів.

Одним з головних питань підвищення ефективності навчання і наукових досліджень у відкритих педагогічних системах є формування і підтримування в актуальному стані ресурсів науково-освітніх інформаційних мереж, що створюються за участю міжнародних організацій. Ці мережі використовуються для організації взаємодії в освітньому просторі, залучення представників навчальних закладів до науково-дослідних робіт і розробок, підвищення якості підготовки кадрів, заохочення участі у здійсненні спільних проектів галузевого, національного та міжнародного рівнів тощо.

Європейські дослідницькі мережі (*European research frameworks*) отримують відповідне фінансування, спрямовані на спільне розроблення програм досліджень, формування наукової спільноти навколо певної тематики, обмін досвідом, спільне використання інструментів та інформаційно-комунікаційних платформ, використання ресурсів науково-дослідних лабораторій у віддаленому режимі; поширення знань, що є здобутками певної наукової спільноти через тренінги та ін. [1]. Функціонування мереж відбувається за підтримки спеціально створених організацій, що працюють як на національному, так і на міжнародному рівнях, що забезпечують працездатність мереж, розвиток їхніх ресурсів, засобів і технологій, організаційної будови. Часто науково-дослідні центри та установи, що є співзасновниками мереж, оснащені коштовним обладнанням, тому завдяки засобам відповідних комп'ютерно-технологічних платформ ним можуть скористатися багато дослідників.

Електронна дослідницька інфраструктура (*research e-infrastructure*) охоплює "ІКТ-грунтовані сервіси і засоби для проведення досліджень, що потребують опрацювання значних обсягів даних і обчислень у віртуальних середовищах та підтримки наукового співробітництва" [1, с.2]. Поняття дослідницької е-інфраструктури було уточнено у міжнародних документах у зв'язку з розвитком сервісів дослідницьких мереж з метою виокремення цього поняття від поняття мереж "співробітництва", підкреслюючи пан-Європейське значення і високі вимоги до рівня послуг, що пропонуються, перспективи вагомого внеску в інноваційний розвиток предметної галузі, відповідність існуючим науковим і технічним стандартам [2].

Нині активізувався розвиток нових е-інфраструктур для проведення досліджень в галузі передових засобів ІКТ, зокрема хмарних обчислень, а також взаємодії і співробітництва з університетським сектором і суспільством з метою розвитку виробництва, впровадження і випробування новітніх технологій у різних сферах застосування. Зокрема це такі інфраструктури, як: *Net!Works*, що фокусується на мобільних і безпровідних комунікаціях, з акцентом на розробленні систем низового рівня (http://www.networks-etp.eu/about-networks.html), *NESSI* (*the Networked Software and Services Initiative*) – спрямована на розвиток програмного забезпечення і послуг, (http://www.nessi-europe.com/default.aspx?Page=organisation); *NEM* (*New European Media*), присвячена розвитку мережних та електронних засобів масового інформування, http://nem-initiative.org/http://nem-initiative.org/ та інші.

Ширше залучення у практику роботи наукової і освітньої спільноти передових засобів ІКТ і мережних технологій відкритого інформаційно-освітнього простору, потужності яких в останній час значно зросли завдяки сервісам хмарних обчислень, може відіграти провідну роль для поглиблення зв'язків освіти, науки і виробництва; розширення співпраці навчальних і наукових установ; створення різноманітних структур корпоративного характеру (філіалів навчальних закладів на виробництві, бізнес інкубаторів, навчальних та інжинірингових центрів

тощо), спрямованих на розвиток більш тісної взаємодії з університетським сектором, ширшої участі у вирішенні нагальних соціальних і економічних проблем, поліпшення інтенсивності наукового пошуку і процесу підготовки кадрів та ін.

Завдяки засобам дослідницьких мереж учасники мають можливість [3]:

- робити свій внесок у розвиток Європейської і національної науково-технічної політики, визначення пріоритетів і актуальних напрямів досліджень у сфері ІКТ зокрема у секторі освітніх технологій і програмного забезпечення навчального призначення, привертаючи до цього увагу суспільства, державних організацій, громадського сектору, промисловості;
- встановлювати прямі зв'язки з партнерами, зацікавленими в розвитку ІКТ сектору в освіті і промисловості як в своїй країні, так і за рубежем;
- уникнути незручностей, пов'язаних з адміністративними перешкодами завдяки єдиній точці доступу до різноманітних ресурсів, організації співробітництва, обміну даними тощо;
- отримувати актуальну інформацію щодо Європейських дослідницьких програм та ініціатив з тим, щоб узгоджувати з ними власні інтереси та напрями досліджень;
- поширювати відомості про свою організацію в межах Європейського наукового і освітнього простору;
- розширювати можливості мережної взаємодії і співпраці.

Тому розвиток освітньо-наукового середовища вищого навчального закладу в аспекті загальних тенденцій формування його інформаційних ресурсів і розширення доступу до них із використанням науково-освітніх мереж є пріоритетним завданням. Вочевидь, більш активне залучення у науково-освітню діяльність університетів засобів міжнародних мережних інформаційних систем і інфраструктур, організація міжнародної співпраці на цій основі сприятиме більшій відкритості наукових досліджень, поглибленню їх взаємозв'язків із виробництвом, узгодженню і гармонізації національних і міжнародних стратегій науково-технологічного розвитку, модернізації освітнього середовища навчальних закладів, розвитку інноваційних підходів і технологій, ширшій інтеграції до Європейського науково-освітнього простору.

1. Digital science in Horizon 2020. – DG Connect. – 7 March 2013. – 30 p.
2. Strategy Report on Research Infrastructures. Roadmap 2010. – Luxembourg: Publication Office of the European Union. – 2011. – 80 p.
3. Digital Information Society and Economy 2.0 [Електронний ресурс] // NESSI Prospectus, May 2013. – 2013. – 8 p.

Shyshkina M.

THE USE OF EUROPEAN RESEARCH NETWORKS IN THE INTERNATIONAL ACTIVITIES OF THE UNIVERSITIES

The role of European information and research networks in modern information and educational field of university is revealed. The directions of the networks use for developing of international scientific and technological collaboration, innovation and research activity of the universities are defined.

УДК 316.346

Щудло С.А.
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ: ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ UERA (УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ДОСЛІДНИКІВ ОСВІТИ)

Автор обґрунтовує актуальність входження українських науковців до міжнародних дослідницьких організацій. Зосереджує увагу на організації EERA (Європейська асоціація дослідників освіти), яка є авторитетною платформою для комунікації дослідників у сфері освіти. Розкриває перспективи інституціалізації вітчизняної організації UERA (Українська організація дослідників освіти). Розвиток цієї організації спрямовується на підвищення якості освітніх досліджень в Україні.

Обрання Україною європейського вектора розвитку ставить на порядок денний питання пошуку міжнародних партнерів у різноманітних сферах суспільного життя. У межах даної

публікації наша наукова увага буде зосереджена на міжнародних громадських дослідницьких організаціях у галузі освіти.

Важливу роль для розвитку такого співробітництва є налагодження співпраці з міжнародними недержавними (неурядовими, громадськими) організаціями та безпосереднє входження до них. Поглиблення співпраці з цими організаціями, на наш погляд, є своєрідним індикатором зрілості громадянського суспільства. Інтегрованість до різноманітних структур формує відчуття повноцінності членства у європейському співтоваристві. Безпосередній наш досвід участі у наукових конференціях за кордоном свідчить про слабке представлення українських дослідників у міжнародних наукових форумах. Мізерною є й участь у міжнародних грантових наукових проектах. Серед авторів авторитетних наукових видань також не часто можна зустріти прізвища вітчизняних науковців. Вказані аргументи є свідченням значної ізольованості вітчизняного наукового простору від європейського контексту. Як результат, прогресивні зарубіжні наукові ідеї, новітні наукові досягнення зі значним запізненням доходять до України, а то й цілком залишаються невідомими, що актуалізує підняту нами проблему. Серед низки причин цього ми бачимо недостатнє представлення України у міжнародних дослідницьких організаціях.

Проблематика репрезентації України в європейському освітньому та науковому просторі є активно дискутованою, як у публічному державному дискурсі (насамперед управлінцями у сфері освітньої політики – Л. Гриневич, С. Квіт, І. Совсун, В. Кремень та ін.), так і безпосереньо в наукових колах (А. Олексієнко, Л. Бєлова та ін.). На розвитку «третього сектора» фокусують свою увагу такі науковці, як О. Балакірєва, В. Головенько, Т. Семигіна та ін.

Ми зосередимо свою увагу на діяльності однієї з авторитетних міжнародних дослідницьких організацій – Європейській асоціації дослідників освіти (EERA – European Educational Research Association). Ця недержавна організація є своєрідним професійним співтовариством дослідників Європи (і не тільки) у галузі освіти.

Розмірковуючи над ситуацією в Україні, можемо сказати, що маємо досить структуровані громадські професійні середовища, в межах яких обговорюються проблеми освіти, зокрема це Соціологічна асоціація України, Асоціація психологів України, Асоціація корекційних педагогів України, Асоціація соціальних педагогів та ін. Окремо слід відзначити інтеграцію науковців в межах галузевих Академій наук як громадських наукових інституцій, зокрема Академії наук вищої школи України тощо. В той же час, добре усвідомлюємо, що сфера освіти не може бути поділена між педагогами, психологами, соціологами чи представниками інших наук. Сучасні освітні процеси спонукають інтегрувати зусилля задля осмислення сучасних змін, виявлення освітніх трендів, посилення впливу на формування та реалізацію освітньої політики тощо.

Чи існує спільна платформа для розв'язання означенного кола завдань? На практиці ми не бачимо достатніх можливостей для активної наукової комунікації. Прикладом такої структури у Європі, яка слугує ефективною платформою інтеграції фахівців різних наук, які займаються дослідженнями у сфері освіти, є EERA [1]. Місія цієї організації, яка заснована у 1994 році і на сьогодні об'єднує 30 національних асоціацій, полягає у сприянні розвитку освітніх досліджень та підвищенні їх якості. Міжнародна наукова комунікація вітчизняних науковців стала поштовхом до початку інституціалізації організації в Україні. У вересні 2015 року Україна отримала статус країни-кандидата на членство в EERA та зелене світло для розвитку національної асоціації дослідників освіти. Таким чином, UERA (Українська організація дослідників освіти) є асоційованим членом міжнародної інституції і розпочала розбудову власної національної структури. Цей шанс є унікальною можливістю для України у просуванні в європейське наукове середовище. Активізація освітніх досліджень розглядаються нами як ефективний каталізатор реалізації освітніх реформ в Україні.

1. EERA (European Educational Research Association) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.eera-ecer.de/

Shchudlo S.

DEVELOPMENT PROSPECTS OF NON-GOVERNMENTAL RESEARCH ORGANIZATIONS IN UKRAINE: INSTITUTIONALIZATION OF UERA (UKRAINIAN EDUCATIONAL RESEARCH ASSOCIATION)

The author proves the importance of Ukrainian research community integration into the international research organizations. Special attention is paid to EERA (European Educational Research Association). This organization is a powerful communicational platform for researchers in the field of education. The national organisation UERA (Ukrainian Educational Research Association) institutionalization prospects are revealed. The aim of this organization development is the educational research quality improvement in Ukraine.

СЕКЦІЯ VI
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИЩОЇ ШКОЛИ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

УДК 811’246.3 (4) (043)
Arcangeli M.
Coordinator of PLIDA project (Dante Alighieri Society).

LANGUAGE DIVERSITY IN MULTICULTURAL EUROPE

The article examines the role of linguistic diversity in modern globalized world. The author has described languages that are "alternative" to English such as Esperanto, Evropanto etc. The author describes the mixturing and hybridization of European languages and linguistic future scenario in modern world.

Language and Money

An ancient analogy recognizes similarity between language and money. Language is spendable exactly like a coin.

There are restrained languages, languages which are not “convertible”… We can see that we are confronted […] with a “language market”, as there are spice, flower and bird markets… In this market, languages, as money, don’t have a fixed parity: they can depreciate, become devalued or even gain value. (Calvet 2002, pp. 9-10).

What is the current conversion rate of Italian or French, of Spanish or German in respect to American English? In the frame of reference of an international language market where any European language is convertible and obliged to respond to, on one hand, the logic of the market, and on the other hand to the present demands of globalization that has been shown to link its rise to that of American English as the “vehicular” global language. In so far as globalization, according to Zygmunt Bauman, “unites as much as it divides,” it should have already engulfed the world except that it was met with resistance. And opposing or trying to contain it, on the linguistic level not only the national languages.

Challenging English: artificial or “alternative” languages

More and more people are taking the position in favor of a “working language” to substitute English in diplomatic relations between different nations: a bridge language that can go against it both in a political context, which sees planetary domination of English as a dangerous ramification of American imperialism, and on a more direct linguistic front which brings to light a serious threat to the survival of each national language. In recent years, in order to favor the stability of an authentic democracy of communication, various hypotheses have reoccurred that promote a special artificial language to oppose English on an international plane. Take, for example, an artificial language Esperanto, invented by Ludovico Lazzaro Zamenhof at the end of the nineteenth century as based more or less on Latin, or even Europanto invented by Diego Marani. With respect to the sixteen rules of Esperanto, this language worth studying despite the fact that it can be rather elementary. Europanto could be learned without any need for norms: it is sufficient to chew up a little English and mix it with any morpho-lexical characteristic coming from at least two other European languages and the rest, according to its optimistic inventor, happens by itself.

The last provocation on the subject was made by the supporter Mario Gavriel Giordano on the third page of the Osservatore Romano. According to this far-seeing literary contributor of the Oltretevere nothing less than Latin could take up the responsibility of replacing English in the context of political/diplomatic relations between the different European states. A “coffee break” could, in that way, be replaced by – although one would barely have time to pronounce it before the coffee break is finished – intervallum ad bibendum (arabicam potionem).

But this evokes Christian universalism that pretends to be singularly spoken in a plural Europe that currently would represent only one of the many voices, albeit a preeminent one. The word Eurabia presents a great lexical example of the feeling of dread that the European identity is continually threatened by and under fire from an Islamic danger.

Mixtures and Hybridizations

The English language has recently gained ground by coming to terms with languages through various encounters: from Japlish to Chinglish, from Englog(the English spoken in the Filippens) to

Taglish (which mixes English and Tagalog), from Spanglish to Globish (from a successful book by an international marketing expert, French Jean-Paul Nerrière) there are henceforth many destinations with one common denominator in their own special hybridization. Even in Europe the presence of "other" languages has been progressively increasing over the last several years; phenomena which presents itself as a substantial mixture between two or more "interfering" verities in a very complex way. This could be the most probable scenario for the future linguistic structures of the Old Continent. Perhaps in a few decades "traces" and "orientations" of language and writing will definitively take the place of old, obsolete "rules": from centuries of stability of given norms we could be ferried towards the instability and the disposition to permanent change of innumerable linguistic usages.

New media has triggered a new process capable of indulging exactly that which, in the beginning, mostly seemed threatened by the assault from global culture: local and regional characteristics. According to the Canadian anthropologist, Grant David McCracken, current organizations of worldwide media systems perfectly respond, rather, to logic of the multiplication of differences and values of the diversity that he, being inspired by Plato, has called "plenitude".

What would the world be like, however, if one day everyone had to speak only one language? According to the well-known English linguist, David Crystal, this is a world in which humans, in five hundred years or so, could effectively find themselves living. This would be without a doubt, as Crystal upholds an ecological catastrophe of unimaginable proportions. It is frankly very difficult for me to think of such a scenario. I prefer to continue to look around at all the linguistic diversity as an invaluable inheritance which at least a part of our species would never be willing to renounce for any reason. Giordano is right to say that English is a national language which, "as in the past with French, has been put in place for fundamentally political and economic reasons and is destined to fade as those reasons disappear". Its current predomination on a global scale, therefore, will last the amount of time necessary but will not be eternal. If one really wants to fight it, he can face it by tapping into, with the right balance, the linguistic resources which every country and every citizen has at their disposal.

Аркандже́лі М.
МОВНА РІЗНОМАНІТНІСТЬ У ПОЛІКУЛЬТУРНІЙ ЄВРОПІ
У статті розглядається роль мовної різноманітності у сучасному глобалізованому світі. Описані мови, «альтернативні англійській», такі як есперанто, європанто тощо. Автор характеризує схрещення та гібридизацію європейських мов, а також майбутній мовний сценарій у сучасному світі.

УДК 378.225.047(4/9)(043)
Балабанова Н.В.
Маріупольський державний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ

Розглянуто зарубіжний досвід впровадження інноваційних технологій в навчальний процес підготовки фахівців, що використовуються у сучасній практиці викладання та сприяють формуванню професійних навичок та знань студентів.

Якісна професійно-практична підготовка студентів вищих навчальних закладів є обов'язковою складовою навчального процесу та необхідною передумовою працевлаштування випускників.

У сучасному світі знання є необхідними, але недостатніми результатами навчання студентів, оскільки не забезпечують їх готовність до самостійної діяльності. Як наслідок, метою освітніх закладів є не стільки підготовка кадрів з ґрунтовними знаннями, скільки спеціалістів із розвиненими професійними навичками, готових до виконання відповідних до фаху дій, здатних аналізувати соціально-економічний стан стосовно того або іншого об'єкта та бути спроможними надати адекватну оцінку та діяти в умовах будь-якої ситуації [1].

В організації практичної підготовки студентів у окремих ВНЗ України, зокрема, у Маріупольському державному університеті, використовуються такі її форми:

– запрошення фахівців-практиків, керівників різних рівнів до викладання окремих дисциплін, спецкурсів, участь у фахових конференціях, круглих столах;

– укладання договорів з установами та підприємствами щодо забезпечення базами практики студентів; [2]

– наближення навчальних планів і робочих навчальних програм ВНЗ до вимог майбутнього місця роботи;

– проведення комплексу робіт з вивчення потреб фахівців тієї чи іншої спеціальності в роботодавців;

– проведення розподілу випускників за участю роботодавців тощо [3].

Проте на сьогодні між вимогами ринку праці та практичними результатами освітньої діяльності вищих навчальних закладів утворився та зберігається відчутний розрив, що в окремих випадках призводить до нарікань з боку споживачів освітніх послуг та роботодавців, зокрема на відсутність навичок практичної роботи за обраним напрямом або спеціальністю, знань сучасних технологій та обладнання підприємств, їх чинної нормативної бази. Так, за даними опитувань роботодавців, які щороку проводяться у рамах проекту ««Рейтинг ВНЗ України» Компас – 2012», найбільш важливими якостями претендента на посаду, на думку роботодавців, є: практично-професійні навички, уміння вирішувати проблемні ситуації та навички роботи з клієнтами [1].

Більш того, за результатами проведеного Міністерством освіти України моніторингу якості надання освітніх послуг у сфері вищої освіти, вимог ринку праці до вмінь випускників вищих навчальних закладів, звернень та пропозицій роботодавців з питань забезпечення якості професійної підготовки випускників визначено, що в умовах ринкової економіки ситуація з організацією практичної підготовки у вищих навчальних закладах суттєво погіршилась [4].

Відтак, професійно-практична підготовка майбутніх фахівців потребує суттєвого поліпшення та перш за все це стосується таких проблемних питань, як відсутність адаптації випускників на первинних посадах та їх компетенції потребам роботодавців.

Формуванню професійних навичок та знань у значній мірі може сприяти використання у процесі підготовки фахівців новітніх підходів до навчання, серед яких на сучасному етапі віддається перевага імітаційним технологіям навчання. Так, останнім часом набуває поширення розроблення та використання в навчальному процесі віртуальних лабораторій і підприємств, що дозволяє студентам бути безпосереднім учасником усього процесу функціонування таких організацій, відпрацьовувати виконання конкретних операцій та дає можливість оцінювати та корегувати власними діями діяльність установи. Навчальні комп'ютерні системи (віртуальні лабораторії та підприємства), засновані на базі імітаційних моделей, виявляються найбільш перспективними з погляду формування професійних навичок, необхідних сучасним фахівцям й істотно підвищують ефективність та якість навчання студентів.

Прикладом зазначених новітніх освітніх технологій може бути комп’ютерна навчально-імітаційна система «Ніксдорф Дельта», яка призначена для формування стратегічного мислення та навичок управління підприємством студентами в умовах ринкової конкуренції та може бути ефективно використана для підготовки сучасних фахівців у сфері економіки та менеджменту.

Імітаційна система «Ніксдорф Дельта» є аналогом комп’ютерної навчальної програми LUDUS, яка була розроблена спеціалістами Німеччини у 1990 році та активно використовується вищими навчальними закладами країни у процесі підготовки фахівців у сфері економіки та управління [5].

Ділова гра «Ніксдорф Дельта» є інтерактивною моделлю управління фінансово-господарською діяльністю віртуального підприємства, для використання якої необхідні знання основ фінансового менеджменту, фінансового планування, аналізу, маркетингу та інших економічних дисциплін.

Актуальність стратегічної ділової гри також обумовлена тим, що вона дозволяє на базі створених імітаційних моделей формувати професійні знання у сфері управління фінансово-господарською діяльністю підприємства в конкурентних ринкових умовах, а також надає можливість прогнозувати розвиток підприємства з урахуванням кредитно-інвестиційного механізму [6].

«Никсдорф Дельта» активно використовується економічними ВНЗ Республіки Білорусь та з урахуванням переваг, які надає система освіти студентів з використанням активних методів навчання зазначена імітаційна модель підприємства може знайти широке застосування в системі підготовки висококваліфікованих економістів та менеджерів підприємств України.

1. Кожушко Л., Кузнецова Т. Інноваційні технології в практичній підготовці менеджерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?
2. Офіційний сайт кафедри міжнародної економіки Маріупольського державного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mek-mdu.com.ua/?page_id=44
3. Василина М., Майборода В. Актуальні проблеми практичної підготовки студентів вищої школи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2010/2/visnuk_37.pdf
4. Про практичну підготовку студентів // Лист Міністерства освіти і науки України від 7 лютого 2009 р. – № 1/9-93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uapravo.net/akty/postanovi-resolution/akt5bpib3t.htm
5. Рудая И.Л. Стратегическая деловая игра «Никсдорф Дельта: учеб. пособие / И. Л. Рудая. – М.: ЗАО «АНДА», 2000. – 128 с.
6. Варфоломеев А.М. Имитационные интерактивные модели управления финансово-хозяйственной деятельностью предприятия – основа подготовки конкурентоспособных специалистов финансово-кредитного профиля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5189/1/varfolomeev.pdf

Balabanova N.

FOREIGN EXPERIENCE IN USING INNOVATIVE LEARNING TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL STAFF TRAINING

Foreign experience of introducing innovative technologies into educational process that is used in modern teaching practice and provides acquiring of professional skills and knowledge of students has been considered.

УДК 378.147.853

Горупа Т.А.
Учреждение образования «Брестский государственный университет им. А.С. Пушкина»

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СТУДЕНТОВ В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ЮРИСТОВ (ПО МАТЕРИАЛАМ УЧРЕЖДЕНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ «БРЕСТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. А.С. ПУШКИНА»)

Студенческая научно-исследовательская работа на юридическом факультете Учреждения образования «Брестский государственный университет им. А.С. Пушкина» проводится в тесном сотрудничестве с организациями-заказчиками кадров. Создана студенческая научно-исследовательская лаборатория по проблемам противодействия правонарушениям в области гражданских и хозяйственных отношений, результаты работы которой подтверждают важность раскрытия творческого потенциала молодежи.

Одной из важных составляющих в системе профессиональной подготовки будущих юристов является организация научно-исследовательской деятельности. В недавнем прошлом необходимость организации научно-исследовательской работы студентов связывалась преимущественно с выявлением талантливой молодежи, которая в будущем способна заниматься научно-исследовательской и педагогической работой. В настоящее время этот фактор уже не является первостепенным, поскольку повсеместно наблюдается спрос на высококвалифицированных специалистов, способных прогнозировать и моделировать результаты собственной профессиональной деятельности, творчески решать сложные задачи в период кризисных ситуаций. Занятие научно-исследовательской деятельностью как раз и открывает возможности для раскрытия творческого потенциала будущих юристов. Вместе с тем значимость студенческих научно-исследовательских работ определяется не только глубиной проведенного исследования, но также актуальностью исследуемых проблем и весомостью практических выводов.

Студенческая научно-исследовательская работа в Учреждении образования «Брестский государственный университет им. А.С. Пушкина» (далее БрГУ) проводится в тесном сотрудничестве с организациями-заказчиками кадров. Проводятся совместные научно-практические и научно-методические мероприятия (конференции, семинары, круглые столы и др.) с прокуратурой области, экономическим судом, управлением Следственного комитета по Брестской области, Брестской областной нотариальной палатой.

Также в 2006 году при кафедре гражданско-правовых дисциплин была создана первая студенческая научно-исследовательская лаборатория по проблемам противодействия

правонарушениям в области гражданских и хозяйственных отношений (далее СНИЛ). Создавая лабораторию, руководство факультета и кафедры ставило своей целью выявление талантливой молодежи, способной проводить научные исследования, в дальнейшем обучаться в магистратуре и аспирантуре, работать на ответственных должностях в органах суда и прокуратуры, быть успешными адвокатами и бизнесменами, юристами субъектов хозяйствования.

Анализируя сегодня накопленный опыт координации деятельности СНИЛ и руководства научно-исследовательской деятельностью студентов, можно сделать вывод о зависимости результатов НИРС от выбранного направления научного исследования, его актуальности и практикоориентированности. Подтверждением этого вывода являются победы членов СНИЛ в конкурсах и олимпиадах, проводимых в Республике Беларусь. Так, за последние пять лет двое членов данной СНИЛ стали лауреатами Республиканского конкурса научных работ студентов, еще одна студентка стала лауреатом Республиканского конкурса научных работ по коммерческому праву. Двое студентов стали победителями университетского конкурса на лучшую дипломную работу и магистерскую диссертацию. Трое студентов – активных членов СНИЛ – в 2012 году стали призерами (второе место) Белоруской студенческой юридической олимпиады в составе команды БрГУ и были удостоены второй премии специального фонда Президента по социальной поддержке одаренных учащихся и студентов. Также студенты результативно выступали и в других олимпиадах и конкурсах республиканского уровня. В настоящее время пять выпускников факультета, в недавнем прошлом – активных членов СНИЛ, обучаются в аспирантуре Белорусского государственного университета. Многие из выпускников успешно осуществляют юридическую практику в адвокатуре, юридических бюро, работают в судебной системе.

Результаты научных исследований члены СНИЛ активно внедряют в работу предприятий, учреждений, адвокатских бюро. Например, результаты студенческих научных исследований были внедрены в работу адвокатского бюро «ПравоВиК», иностранного общества с ограниченной ответственностью «ИндустрияИти», общества с ограниченной ответственностью «Хоттабыч», общества с ограниченной ответственностью «Сезон отдыха».

В последние годы в лаборатории занимаются не менее 20 человек, каждый имеет собственную научную тему и научного руководителя. Молодые люди выбирают актуальные и перспективные темы научного исследования и работают в рамках ряда студий СНИЛ, таких как гражданское и хозяйственное право, частное процессуальное право, проблемы предпринимательской деятельности, природоохранное право, европейское экономическое право. Последняя студия была создана в рамках реализации в 2011 – 2014 годах проекта «Европейское экономическое право» программы Европейского Союза Lifelong Learning субпрограммы Jean Monnet в соответствии с Соглашением Исполнительного агентства по вопросам образования, аудиовизуальным средствам и культуре Комиссии Европейского Союза и Учреждения образования «Брестский государственный университет имени А.С. Пушкина».

В течение ряда лет отдельные члены СНИЛ активно разрабатывали европейскую проблематику, писали курсовые и дипломные работы, защищали магистерские диссертации, а также приняли участие в организации и проведении целого ряда научных мероприятий. Например, при активном участии студентов и магистрантов проведены: круглый стол «Актуальные проблемы Европейского экономического права», факультетская научно-практическая конференция «Актуальные проблемы внутреннего рынка ЕС». В республиканской научно-практической конференции студентов, магистрантов и аспирантов «Европейские интеграционные процессы: экономика, политика и право» (2013 г.) приняли участие не только белорусские студенты, но также молодежь из Украины, России, Польши.

Таким образом, занятие научно-исследовательской деятельностью открывает возможности для раскрытия творческого потенциала будущих юристов. И участие в международных проектах, бесспорно, способствует расширению исследовательской базы студенческой молодежи.

Горупа Т. А.

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІЇ ЮРИСТІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ УСТАНОВИ ОСВІТИ «БРЕСТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. А.С. ПУШКІНА»)

Студентська науково-дослідна робота на юридичному факультеті Установи освіти «Брестський державний університет ім. А.С. Пушкіна» проводиться у тісній співпраці з організаціями-замовниками кадрів. Створена студентська науково-

дослідна лабораторія з проблем протидії правопорушенням у галузі цивільних і господарських відносин, результати роботи якої підтверджують важливість розкриття творчого потенціалу молоді.

Horupa T.

STUDENTS RESEARCH WORK IN PROFESSIONAL TRAINING SYSTEM OF PROSPECTIVE LAWYERS (ON THE BASIS OF THE EDUCATIONAL ESTABLISHMENT «BREST STATE UNIVERSITY NAMED AFTER A.S. PUSHKIN»)

Students research work at the Law School of the Educational Establishment «Brest State University Named after A. S. Pushkin» is carried out in close cooperation with the contracting organizations. The students research laboratory on the problems of counteraction to offenses in the field of civil and commercial relations has been created and the results of its work confirm the importance of revealing creative potential of young people.

УДК 378:339.9

Гуткевич С.О.
Національний університет харчових технологій

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ У США

Розглянуто виробничі функції фахівця в галузі економіки в Україні та США. Проаналізована структура та зміст підготовки фахівців у галузі економіки у США на прикладі Массачусетського технологічного інституту. Зроблено порівняльний аналіз її структури і змісту з вітчизняною практикою. Результати зіставлення змісту підготовки бакалаврів економіки в Україні і США вказують на близькість підходів у вирішенні завдань формування фахівців економічного профілю в обох країнах. Разом з цим, присутні деякі розходження у формуванні програм підготовки.

В Україні серед виробничих функцій фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра з економіки зокрема передбачені: обґрунтування перспективних напрямів розвитку економічної діяльності, організація взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем, організація процесів управління економічною діяльністю, організація фінансово-інвестиційної діяльності, захисту в разі виникнення надзвичайних ситуацій, контроль експортно-імпортної діяльності, фінансово-розрахункових операцій, контроль та аналіз ефективності економічної діяльності, контроль за виконанням управлінських рішень і аналіз їх ефективності та ін.

Вища освіта США розглядає економічну науку як область вивчення тих аспектів індивідуальної і суспільної діяльності, які пов'язані з вибором, виробництвом, розподілом і споживанням товарів і послуг. У цьому відношенні економіка досліджує поведінку і взаємини індивідуумів, приватних фірм, інших інститутів та урядових агентств. Фахівці в галузі економіки у США ставлять своєю метою дослідження розподілу суспільством таких обмежених ресурсів, як земля, трудові ресурси, сировина і машини для виробництва товарів і послуг. Вони збирають і аналізують дані, відстежують економічні тенденції і розробляють прогнози. Економісти вивчають такі проблеми, як вартість енергії, рівні інфляції, норми прибутку, обсяги імпорту або рівні зайнятості. Більшість із них пов'язані з практичною реалізацією економічної політики. Використовуючи математичне моделювання, економісти розробляють прогнози можливостей і тривалості циклів у бізнесі, впливу на економіку ступеня інфляції та впливу податкового законодавства на рівень безробіття.

Економісти, що працюють в урядових агентствах, можуть досліджувати економічні умови у США або за кордоном з метою оцінки економічної ефективності специфічних змін у законодавстві або соціальній політиці. Більшість урядових економістів працює в галузі економічного аналізу сільського господарства, праці, статистики. Вони присутні практично в кожному департаменті уряду. Наприклад, економісти Департаменту комерції США вивчають продукцію, розподіл і предметів споживання, вироблених за кордоном, у той час, як економісти, зайняті в Бюро зі статистики робочої сили, аналізують такі дані вітчизняної економіки, як ціни, заробітна плата, зайнятість, продуктивність, безпеку та здоров'я. Економісти, що працюють в урядових органах штатів або місцевих органах управління, можуть аналізувати дані про демографічні особливості груп населення шкільного віку, оцінювати зростання злочинності, ступінь зайнятості та безробіття для того, щоб проектувати витратні потреби для вирішення відповідних проблем на майбутнє.

Розглянемо вимоги до підготовки економістів на прикладі Массачусетського технологічного інституту (МТІ). Підготовка бакалаврів наук у галузі економіки здійснюється в Школі гуманітарних, соціальних наук і мистецтв МТІ на відділенні економіки. Програма, яка веде до ступеня бакалавра наук в області економіки, комбінує підготовку з економіки та можливостями широкого і збалансованого навчання. Студенти можуть вибрати певну групу дисциплін і отримати користь від

самостійної наукової роботи. Мета програми триєдина: забезпечити студентів міцними знаннями сучасної економічної теорії і основами розуміння економічних процесів; дати їм загальне уявлення про економіку США і світову економіку; розвинути у студентів здатності кількісного аналізу і незалежного мислення. Ця мета кореспондується з вимогами, що висуваються до пропонованих курсів із теорії, дисциплін вибору, статистики, економетрики і науковими дослідженнями. Необхідно зазначити, що вимоги надають істотну свободу в розробці індивідуальної програми навчання всередині економічного напрямку або збалансованої програми з дисциплінами з інших галузей. Значний час відводиться на дисципліни необмеженого вибору, заохочуючи студентів до формування програми, тісно пов'язаної з особистими інтересами і потребами. Студенти можуть обрати програми зі спеціалізацією в галузі економіки чи комбіновані програми, що включають економіку та інші напрямки, наприклад, політологію чи соціологію. Вони можуть зупинитися на вивченні взаємовідносин економіки і технології за рахунок вибору елективних дисциплін або можуть комбінувати економіку з історією або іншими гуманітарними дисциплінами [1, с.190].

Успішне завершення програми, що веде до ступеня бакалавра, є основою для продовження навчання в магістратурі, докторантурі або для роботи в сфері адміністрування бізнесу і фінансів, промислового права та споріднених сферах, урядових установах. Місія, як її визначено, школи гуманітарних, соціальних наук і мистецтв МТІ – надати студентам можливість виконувати творчу експресію людської винахідливості, зрозуміти минуле людства, вивчити соціальні, економічні та політичні зміни в часі, культурній та інституційній спадщині, в надрах яких постійно черпає свої сили наука і технологія. Основними обов'язковими дисциплінами програми є: основи мікроекономіки, основи макроекономіки, прикладна мікроекономіка, прикладна макроекономіка, макроекономічна теорія, вступ до статистичних методів економіки, економетрика, економічні дослідження і комунікація. Крім того, необхідно набрати 60 залікових одиниць з дисципліни економічного профілю та 81–84 залікові одиниці з дисципліни необмеженого вибору. Загалом для отримання ступеня бакалавра наук в галузі економіки студент повинен отримати не менше 180 залікових одиниць [2].

Результати зіставлення змісту підготовки бакалаврів економіки в Україні і США вказують на близькість підходів у вирішенні завдань формування фахівців економічного профілю в обох країнах. Загальний обсяг теоретичної підготовки відрізняється: у США він на третину менший. Навчальна програма США більшу увагу приділяє природничим дисциплінам, виділяючи їх в ролі самостійних дисциплін: фізика, хімія і біологія. В Україні ці дисципліни економісти не вивчають узагалі. У навчальній програмі США відсутня інформатика. Однак, враховуючи великий обсяг дисциплін за вибором, можна припустити, що основи цієї дисципліни в умовах розвитку комп'ютерної інформатизації можуть бути затребувані. Деякі відмінності підходів спостерігається в обсязі дисциплін за циклами загально-професійних та спеціальних дисциплін. Однак, враховуючи проблему співвіднесення професійних дисциплін до того чи іншого циклу при розгляді програми США, а також значну кількість дисциплін за вибором, досить правильно зробити однозначний висновок про спеціальну підготовку американського бакалавра наук в галузі економіки. Порівняння циклу професійних дисциплін демонструє їх різницю – в Україні їх на третину менше. У той же час у США більше значення надається самостійній роботі студентів. Аудиторне навантаження студентів напряму «Економіка» становить в Україні значно менше.

1. Гуткевич С.О.Світовий освітній простір: тенденції та перспективи розвитку в умовах глобалізації. Монографія/С.О.Гуткевич, І.Г. Оніщенко. - К.:НТУУ “КПІ”, 2014. - 205с.
2. Електроннний ресурс: albioneducation.com/.../massachusetskiy-tehnologicheskiy-institut

G**utkevych S.**

TRAINING OF SPECIALISTS IN ECONOMICS IN THE USA.

The job functions of a specialist in the field of economics in Ukraine and the USA have been considered. The structure and contents of training in economics in the United States on the basis of Massachusetts Institute of Technology have been studied. The comparative analysis of the same training in the authentic practice has been made. The results of the comparison of Bachelor of Economics training in Ukraine and the United States show the similarity of approaches in solving the problems of moulding specialists in economics in both countries. Along with this, there are some differences in preparing training programs.

УДК 378. 147(4) (043)
Dormenew V.
Mariupol State University

REVUE OF SOME NEW TEACHING METHODES IN THE EUROPEAN HUMAN AREA

This present paper is limited to the review of the modern teaching methods of foreign languages in the European countries. It reflects the development of society at a certain historical stage regarding the education system. This system involves returning processed data from surveys or assignments back to students for further reflection and analysis in small groups.

The language component of a degree in English in Germany, or "Sprachpraxis" as it is known in some universities, has in recent years faced a number challenges. Not only are German universities adapting to the B.A./M.A. system but also the very nature of teaching English globally, primarily teaching English as a Lingua Franca (E.L.F.), has had profound effects.

This paper aims to explore the most salient questions that have arisen with regard to issues such the role of the native speaker (NS), identity, culture and language. Further, the question will be discussed as to how "mass customization" may be directly applied to the German university. While the introduction of such a system is not without its problems, it could be beneficial to the student, the practitioner and the university as a whole [1].

Customization of services or products fundamentally involves choices being made by the customer. This paper explores the conception of learner autonomy in language learning and its relationship to the capacity of students to make choices about their own education as a pre-requisite for implementing mass customization in learning support. A study of the impediments to learner autonomy in a native context indicates some of the conceptual and cultural issues that should be addressed in implementing mass customization in language learning [2].

Foreign language learning has been a part of German elementary schools for several years now. Montessori schools focusing on individual learning, i.e. mostly independent from the teacher and based on auto-education, interest, and free choice, are also asked to teach an L2. The original lack of a concept of L2 learning for this environment has brought forth different approaches. Bilingual education seems to be feasible and applicable in Montessori education.

The downside to this is that even in a bilingual classroom the Montessori way of learning may not allow for very much oral production of the foreign language. The role of L2 production for language acquisition has been theoretically claimed and empirically investigated. Output can have a positive influence on L2 learning. This also applies to interaction (cf. Long 1996), where negotiation of meaning and modified output are factors supporting L2 development.

Task-based Language Learning (TBLL) presents itself as one way to promote oral language production and to provide opportunities for meaning-negotiation. Especially tasks with required information exchange and a closed outcome have been shown to be beneficial for the elicitation of negotiation of meaning and modified output. This paper argues that TBLL is a promising approach for the facilitation of L2 production and thus the development of speaking skills in a Montessori context. It also hypothesizes that TBLL can be implemented in a bilingual Montessori environment while still making the Montessori way of learning possible [3].

Different tasks on various topics, examples of which are presented in this article, can lay the foundation for this. Offering such tasks in a bilingual Montessori elementary classroom promises to foster language production and the use of communication strategies like negotiation of meaning, both being facilitative for L2 acquisition. This hypothesis remains to be tested in future research.

In interactive multimedia environments, different digital elements (i. e. video, audio, visuals, text, animations, graphics and glossary) can be combined and delivered on the same digital computer screen.

This also enables effectively provision and presentation of feedback in pedagogically more efficient ways, which meets not only the requirement of different teaching and learning theories, but also the needs of language learners who vary in their learning-style preferences.

This study aims to bring out the pedagogical and design principles that might help us to more effectively design and customize feedback in interactive multimedia language learning environments. [4].

1. „Sprachpraxis“ and Mass Customization [Electronic Source] / C. Geiselbrechtinger. – Access regime: URL: http://dx.doi.org/10.13092/lo.54.278
2. Mass Customization and Lerner Autonomy [Electronic Source] / M. Nukamendi. – Access regime: URL: http://dx.doi.org/10.13092/lo.54.279
3. Design of Feedback in interactive Multimedia Language Learning [Electronic Source] / V. Türel. – Access regime: URL: http://dx.doi.org/10.13092/lo.54.281
4. Self-Customization: Using a Portfolio to Enhance Learner Independence [Electronic Source] / M. O`Hara. – Access regime: URL: http://dx.doi.org/10.13092/lo.54.282

Дорменєв В.С.

СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРОСТОРІ

У статті описується самостійний доступ в центри підготовки, які надають науковий супровід для моделі в умовах масової адаптації. Центр зі своїми системами, матеріалами, видами діяльності і тьюторський підтримкою може бути представлений як доступна форма суцільний адаптації при мовному освіту. Тьюторское супровід задумано в умовах системних як масова адаптація, але і як постачальник професійних консультацій у просуванні студентських власних навчальних проектів, і як посередник зворотного зв'язку в виробничої кваліфікації. Тьюторская підтримка є дуже індивідуальною. Тим не менш, масова адаптація робить індивідуалізацію ефективної та досяжною.

УДК 371.113(043)

Задорожна-Княгницька Л.В.
Маріупольський державний університет

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Розкрито основні тенденції стандартизації підготовки керівників навчальних закладів в умовах професійної магістратури. Проаналізовано зміст професійних стандартів Англії, Австралії, Німеччини, Франції, Шотландії. Визначено можливості використання позитивного зарубіжного досвіду в умовах професійної підготовки керівників навчальних закладів в Україні.

Вирішення проблеми підготовки керівників шкіл є загальнонаціональним завданням у різних країнах світу. Використання їх позитивного досвіду є надзвичайно актуальним в Україні, яка чітко визначила європейський вибір.

Професійні стандарти для керівників освіти інтегрують кваліфікаційні вимоги до менеджерської діяльності, діяльності фахівців у галузі управління персоналом, фахівців у галузі педагогічної діяльності. Зважаючи на це, професійні стандарти керівників освітніх організацій носять більш широкий характер і включають досить великий набір управлінських кваліфікацій. Однак розробка таких стандартів на національному рівні не є загальноприйнятою у світі. Так, державні кваліфікаційні стандарти шкільного управління прийнято в Австралії, Англії, Франції, Шотландії, Новій Зеландії, Чилі, Катарі. Магістерські програми підготовки керівників навчальних закладів у цих країнах узгоджуються з вимогами державних стандартів. У Німеччині, США, Канаді, які являють собою держави з федеральним устроєм, такі стандарти розроблено в межах штату, провінції, землі.

За висновками Центру дослідження політики та практики у сфері освіти Організації європейського співробітництва та розвитку (ОЄСР), найбільш повне висвітлення компетенцій керівника навчального закладу подано у стандарті шкільного керівництва в Англії та Австралії.

Англійські національні стандарти для директорів шкіл містять у собі шість ключових галузей, що формують групи основних професійних знань та вмінь керівника: «Проекти на майбутнє», «Навчання і викладання», «Управління організацією», «Саморозвиток і взаємодія з колегами», «Підзвітність і зміцнення спільності» [1].

Деталізований опис компетенцій керівника навчального закладу представлено у Стандарті для керівництва й управління Шотландії. В основі стандарту лежить 4 ключові галузі, що формують групи основних професійних знань та вмінь керівника: «Професійні цінності та особисті зобов'язання», «Стратегічне бачення, професійні знання та міжособистісні навички й здібності», «Професійні дії відносно до заступників», «Професійні дії відносно до вчителів» [2].

Стандарт підготовки керівника навчального закладу у Франції викладено в «Указі про підготовку керівників шкіл» (Charte de la formation des personnels de direction, 2007) [3] та

«Узгоджувальному протоколі між управліннями й департаментами Міністерства національної освіти» [4]. У зазначених документах виокремлюється три сфери компетенцій керівника навчального закладу: здатності у сфері адміністрування навчального закладу, здатності у сфері педагогічного управління навчальним закладом, здатності у сфері менеджменту. Загальний кластер дескрипторів кваліфікації керівника навчального закладу Франції представлено чотирма основними напрямами: деонтологічні аспекти професії; стратегічний менеджмент, взаємопов'язаний зі стратегією навчального округу; забезпечення контролю над проектами та розвиток цих проектів; набуття «єдиної культури» як суміші загальнолюдських та державних цінностей, етичних та деонтологічних потреб.

Схожа тенденція простежується в австралійському Державному стандарті керівника школи, що являє собою інтегровану модель, яка визначає три основні вимоги до успішного керівника навчального закладу: світогляд та цінності; знання та розуміння; особистісні якості та суспільні й міжособистісні вміння. Ці вимоги проявляються у п'яти ключових групах професійних здатностей керівника навчального закладу: вміння управляти навчальним процесом; саморозвиток і розвиток інших; управління поліпшенням, інноваціями та змінами у співпраці з іншими колегами; забезпечення ефективного функціонування школи засобами використання різних управлінських технологій; співпраця з товариством через розвиток та підтримку позитивного партнерства з учнями, їх сім'ями [5].

У результаті аналізу міжнародних досліджень з проблем стандартизації професійної підготовки керівника навчального закладу в межах світового освітнього простору було виявлено такі тенденції:

1. Переважання продуктивного підходу у формуванні змісту стандартів, що виражається в поступовій відмові від традиційної їх побудови, у межах якої вимоги до керівника навчального закладу реалізуються через опис його знань, умінь, навичок, та акцентування уваги на базових цінностях керівника навчального закладу, його світогляді й зобов`язаннях, введення до структури стандартів у якості складової частини диспозицій, що відображають еталони професійної діяльності.

2. Високі вимоги до професійної поведінки керівника навчального закладу, деталізований опис деонтологічних аспектів професії.

3. Зміст доменів стандартів професійної освіти керівника навчального закладу, в яких представлено деонтологічні вимоги, фактично у стандартах, розроблених на усіх рівнях (міжнародному, національному, регіональному), відображає знання керівником навчального закладу міжнародного, державного й регіонального законодавства з питань освіти та захисту прав дитини, опис його моральних якостей, етичної моделі професійної поведінки, диспозицій, основне призначення яких полягає в розкритті етичних взаємин учасників освітнього процесу (педагогів, учнів, їх батьків та громади).

1. Training and development agency for schools [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk.
2. The Standards for Leadership and Management: supporting leadership and management development [Електронний ресурс] // General Teaching Council for Scotland. – Режим доступу: http://www.gtcs.org.uk/web/FILES/the-standards/standards-for-leadership-and-management-1212.pdf
3. Charte de la formation des personnels de direction [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.jpobin.com/pdf7/1992chartecondorcet.pdf.
4. Protocole d’accord relatif aux personnels de direction : protocole du 16 novembre 2000 [Електронний ресурс] // Le référentiel est annexé au protocole. BO spécial n 1 du 3 janvier 2002. NOR : MENA0102375X. – Режим доступу : http://www.education.gouv.fr/ bo/2002/special1/default.htm.
5. Australian Qualifications Framework [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aqf.edu.au/aboutaqf.htm.

Zadorozhna-Knyagnitska L.

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF STANDARDS FOR THE PROFESSIONAL TRAINING OF SCHOOL LEADERS

The main trends of standardization of training school leaders into professional masters are disclosed. The content of professional standards of England, Australia, Germany, France and Scotland is analyzed. The possibility of using positive foreign experience in the professional training of school leaders in Ukraine is defined.

УДК 378.147
Золотарьова О. В., Мирончeнко В. А.
Дніпродзержинський державний технічний університет

СУЧАСНА ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Досліджено специфіку дистанційного навчання в провідних вузах європейських країн, зокрема, Великобританії, Німеччини та Іспанії, ознайомлення з якою є корисним для України. Звертається увага на необхідність запровадження єдиного атестату для дистанційного навчання.

На нашу думку, вузами-лідерами європейського дистанційного навчання слід вважати Open University (Великобританія), Fern University (Німеччина), Universidad a Distancia de Madrid (Іспанія). Тому доцільно розглянути специфіку їх дистанційного викладання.

Open University – найбільший університет Великобританії, в якому навчається більше 250 000 студентів, з яких близько 50 000 – іноземні, є найбільшим навчальним закладом в Об'єднаному Королівстві й кваліфікується як один з найбільших університетів світу.

Вартість ECTS-кредиту становить близько 42 євро. Виходячи із завантаження 60 ECTS-кредитів на рік, вартість року навчання становить 2500 євро.

По закінченні навчання можна одержати сертифікати, дипломи ступеня бакалавра (bachelor), магістра (master), є також докторські програми (Phd).

Навчальні матеріали висилаються поштою безкоштовно й можуть містити в собі: спеціально написані підручники, книги; аудіо CD, DVD і різне програмне забезпечення; для деяких практичних занять – спеціальне обладнання, яке потрібно буде повернути. Також доступні різні інтернет-матеріали, у тому числі інтернет-бібліотека. Враховуючи особливості дистанційної освіти, для ефективного навчання рекомендується наявність у студента комп'ютера з доступом в Інтернет.

Для завершення курсу необхідно виконати завдання, які будуть оцінюватися викладачем. Існує два види оцінок: оцінки протягом курсу, для одержання яких треба відповідати на запитання викладача, виконувати письмові роботи або інтерактивні завдання; оцінки за іспит (письмовий або усний) або дослідницьку роботу. Для складання письмового іспиту необхідно бути присутнім в університеті. Усний іспит можна скласти в порядку відеоконференції. Що стосується дослідницької роботи, вона може бути подана в письмовому або електронному виді.

Fern University – це перший і єдиний державний відкритий університет Німеччини. У цьому університеті на даний момент отримують освіту більше 80 000 студентів, 6000 з яких є студентами за межами Німеччини. ВНЗ надає можливість одержати ступінь бакалавра (bachelor), магістра (master), доктори (Phd). Вартість навчання становить від 1400 до 2500 євро.

У результаті проходження навчання можна одержати диплом бакалавра (bachelor) або магістра (master) в обраній сфері. Також видається сертифікат із зазначенням загального балу, інформацією про складені іспити й тему дисертації.

Іспити можна складати в посольстві або консульстві Німеччини. Якщо ж мова йде про усні іспити, то тут можливі два варіанти: приїхати в університет або ж, для студентів з далекого зарубіжжя й тільки після згоди аудиторів, провести іспит у вигляді відеоконференції. Це коштує 40 євро. Що стосується дисертації, то захист відбувається тільки в університеті.

Universidad a Distancia de Madrid – відкритий університет Мадрида (UDIMA), є приватним університетом із центром у Мадриді. UDIMA почав свою діяльність у 2008 – 2009 навчальному році й надавав можливість одержати ступені в таких галузях: право, адміністрація й управління, психологія праці й людських ресурсів і туризму. Уже через рік список був розширений ступенями бакалавра в галузі історії, інформатики й журналістики. UDIMA тісно використовує у процесі навчання open-source інструменти: Moddle, Gmail, Googledocs, Googlesites, Googletalk. Має канал на Youtube, офіційну сторінку на Facebook, а також власний віртуальний простір в Second Life.

Вартість ECTS-кредиту за кожним із напрямів становить 73 євро. Виходячи із навантаження 60 ECTS-кредитів на рік, одержуємо вартість року навчання 4380 євро. Для студентів, що не проживають в Іспанії, у цю суму не включена вартість доставки навчальних матеріалів. Вона повинна бути оплачена окремо. Є й інші адміністративні видатки: студентський квиток, посвідчення, додатки до диплома тощо.

За результатами навчання привласнюється ступінь бакалавра (bachelor) або магістра (master) в обраній галузі.

Навчальний процес спливає у віртуальному класі університету, який працює 24 години на добу. Студенти можуть встановити прямий зв'язок із учителями через форуми, телефон або додаткові онлайн-інструменти. Студенту надається доступ до величезної кількості навчальних матеріалів з різних предметів, укладених відомими авторами в наукових колах. Для перевірки студентів існують онлайн-тести, іспити, віртуальні практикуми і т. д.

Незважаючи на значний ріст віртуальної мобільності й дистанційної освіти у навчальних закладах по всій Європі, недостатнє визнання досягнень такого навчання все ще залишається головною перешкодою для поширення цих гнучких форм навчання, у тому числі, в Україні. Однак студенти все частіше користуються формами дистанційного навчання за допомогою різних відкритих освітніх практик, таких, як використання відкритих освітніх ресурсів (ООР) і Масивних відкритих онлайн-курсів (MOOCS).

Проект VM-PASS (VM – Virtual Mobility) припускає, що дистанційне (неформальне) навчання має велике значення й цінність і заслуговує офіційного визнання. Місія проекту полягає в тому, щоб надати досягненням у дистанційному навчанні зміст і значення в загальній системі освіти (формальної). Проект дозволить визнавати навчання ООР і MOOCS і в такий спосіб підтримувати віртуальну мобільність студентів шляхом створення інноваційного «Паспорта навчання», який являє собою стандартний шаблон, де дистанційне навчання й оцінки за нього можуть бути документовані таким чином, що воно може вважатися кваліфікацією вищої освіти. Це свого роду атестат, який заповнює заклад, що надав навчальний матеріал, і онлайн-студент самостійно. При цьому документуються не тільки предмети й курси, але й конкретні навички такі як, наприклад, освоєні мови програмування. Професор з Лейстера, що виступив з ініціативою єдиного паспорта для дистанційного навчання, запропонував і варіант оформлення VM-PASS.

1. Сайт Open University [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.open.ac.uk/
2. Сайт Fern University [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fernuni-hagen.de/
3. Сайт Universidad a Distancia de Madrid [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.udima.es
4. В Европе разработан единый аттестат онлайн-образования [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.osvita.ua/abroad/higher_school/distance-learning/44715/

Zolotaryova O., Mironchenko V.
MODERN EUROPEAN PRACTICE OF DISTANCE LEARNING
The peculiarities of distance education at the leading universities of the European countries, in particular, the United Kingdom, Germany and Spain, the introduction of which is useful for Ukraine, have been studied. Special attention is drawn to the necessity of introducing a single passport for distance learning.

УДК 378.1(438)
Івашко О.А.
Гірничо-металургійна академія імені Станіслава Сташиця

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ПОЛЬСЬКІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті розглянуто особливості освіти молоді на прикладі одного ВНЗ Польщі. Проаналізовано навчання англійської мови в цій вищій школі. Звернено увагу на міжнародну діяльність даної академії.

Останніми роками серед української молоді стало популярним навчання в Республіці Польща. У чому полягає цей феномен, чи насправді польська університетська освіта краща за українську?

Насамперед наголосимо, що навчання у ВНЗ для поляків на денному відділенні є безкоштовним, а на заочному – платним. Тому ще зі школи учні вмотивовані добре вчитися. Освіта в середній школі на такому високому рівні, що діти без допомоги приватних учителів добре здають «Maturę» (еквівалент українського ЗНО). Якщо польський учень має атестат з відзнакою – то найкращі ВНЗ Польщі запрошують його, «борються» за нього. Порівняймо: в Україні деякі ВНЗ взагалі не враховують середній бал атестата при вступі (наприклад, Львівський національний

медичний університет ім. Данила Галицького, вступна кампанія 2015 – 2016 н. р.). Тому і якість освіти в нас не на належному рівні: навіщо вчитися в школі, якщо атестат не враховується взагалі?

При вступі абітурієнтів до польських ВНЗ звертається увага на атестат та результати зовнішнього незалежного оцінювання, а такі фактори, як інвалідність або сирітство, не беруться до уваги, внаслідок цього в польських вищих навчальних закладах на денному відділенні вчаться найрозумніші діти.

Розглянемо, як забезпечується якість освіти на прикладі одного з найстаріших ВНЗ Польщі – Краківської гірничо-металургійної академії ім. С. Сташіца. Згідно із загальносвітовим рейтингом вищих навчальних закладів «Webometrics Ranking of World Universities» від липня 2015 року, академія займає 1 місце в Польщі серед технічних ВНЗ і 388 місце у світі серед усіх типів ВНЗ [1].

Навчальний процес проходить також за Болонською системою, але іспити всі студенти складають, а не отримують оцінки за набраною кількістю балів. І це, на нашу думку, теж підвищує якість освіти.

Навчальні плани побудовані таким чином, щоб студенти мали можливість поєднувати теорію і практику. Зокрема, в даній академії є понад 400 навчальних лабораторій, обладнаних пристроями для нанодіагностики матеріалу та нанотехнологій, найпотужнішими в Європі мікроскопами для дослідження структури металів, апаратурою для комплексних досліджень твердих тіл, найсучаснішими суперкомп'ютерами.

Студенти мають можливість проходити професійну практику в таких відомих компаніях, як Microsoft, Google, Motorola, IBM, Comarch, Delphi, PGNiG, Lotos, Siemens, KGHM, RWE. Найздібніші студенти запрошуються на стажування в найкращі ВНЗ світу. В рамках циклічних програм, що організовуються Міністерством науки й вищої освіти, вони мають змогу навчатись у Стенфордському університеті [2].

Проаналізуймо якість навчання англійської мови у Краківській гірничо-металургійній академії. Студенти не лише вивчають іноземну мову, а й складають іспити для отримання сертифікату “Business English” на рівні B2 (C1). Потрібно додати, що екзамен проводиться не викладачем у своїй групі, а його колегами з кафедри. Студентів певного факультету розташовано за алфавітом, потім цей список поділено на декілька нових груп для складання іспиту, що абсолютно виключає можливість корупції. Екзамен складається з 2 частин: у першій перевіряються навички аудіювання, письма та граматики; у другій частині (вже іншими викладачами) – усного мовлення. Протягом 2 років студентів готують до даного іспиту. Якщо хтось не склав його тричі, треба заплатити 600 злотих за перескладання (приблизно 4 тис. гривень). Зрозуміло, що всі намагаються скласти з першого-другого разу. Якщо студент вивчав англійську 1 рік й успішно склав іспит на B2, то наступного року він може або підвищити свій рівень і скласти екзамен на C1, або вибрати іншу іноземну мову й учити її безкоштовно.

Студенти дуже багато подорожують і працюють закордоном, тому самі прагнуть вивчати іноземні мови. Вони усвідомлюють, що якщо хочуть в майбутньому знайти високооплачувану роботу, то повинні обов’язково знати англійську мову, бажано ще й німецьку.

Дбаючи про конкурентоспроможність випускників на міжнародному ринку праці, університет сприяє тому, щоби багато предметів викладалося англійською мовою.

Для того, щоб підняти рівень освіти, Краківська гірничо-металургійна академія створює міжуніверситетські лабораторії, розвиває міжвузівське навчання, нові міждисциплінарні напрями освіти, а також міжуніверситетську та міжнародну аспірантуру.

Щороку академія з допомогою зовнішніх партнерів реалізує близько 200 дослідницьких проектів, у рамках таких програм: Interreg, COST, EUREKA, SAVE, ALTENER, CULTURE 2000, DESY, CERN. Також студенти й викладачі беруть участь у таких освітніх проектах, як Erasmus LLP, Leonardo da Vinci, CEEPUS, TEMPUS [2]. Це, безсумнівно, сприяє покращенню рівня знань і підвищенню якості освіти.

Доходимо висновку, що якість навчання в польській вищій школі підвищується за рахунок мотивації студентів, їхньої участі в різних проектах, використання найсучасніших технологій на практиці, стажування в польських і закордонних компаніях і підприємствах.

1. Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie// Інтернет- ресурс. – Режим доступу: https://pl.wikipedia.org/wiki/Akademia_G%C3%B3rniczoutnicza_im._Stanis%C5%82awa_Staszica w Krakowie
2. AGH// Інтернет ресурс. – Режим доступу: http://www.ua.agh.edu.pl/

Ivashko H.
PROVISION OF A TOP-QUALITY HIGHER EDUCATION IN POLAND
The article deals with the peculiarities of higher education in Poland. The process of teaching English in the Polish Academy is analyzed. Special attention is paid to the international activity of this higher educational establishment.

УДК 340.13:37.014(477)(043)
Колосов Р.В.
Маріупольський державний університет

ДЕРЖАВНА ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА: НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ

У роботі аналізується та розглядається «державна освітня політика» як наукова категорія, виявляються науково-теоретичні підходи до визначення цього поняття та робиться спроба розробки практичних рекомендацій щодо здійснення державної освітньої політики в Україні.

В останні часи державна освітня політика зазнає корінних змін, пов’язаних з європейською переорієнтацією України та спробою інтеграцією в загальноєвропейський освітній простір. Цей процес триває і набуває оборотів, але труднощі й перепони на цьому шляху залишаються звичайними для українського суспільства. Як і на початку XXI ст., так і сьогодні сфера української освітньої політики має такі характерні ознаки: обмежені ресурси, їх переважно нераціональне використання, системний дефіцит бюджетного фінансування; відсутність пріоритетного статусу в суспільстві; низький рівень активності інших учасників освітньої політики тощо [1, с. 7]. Усі ці фактори виступають негативними чинниками, які ускладнюють процес реформування законодавства в галузі освіти , яке наразі іде повільними темпами. Тому питання законодавчого оформлення реформування освітньої галузі, що базується на принципах автономії в управлінні, не втрачає своєї наукової та суспільної актуальності [2, с. 70]. Наприклад, з одного боку, спостерігається тенденція до автономізації навчальних закладів, однак неузгоджена і суперечлива законодавча база зводить таке прагнення нанівець, бо на сьогодення не впроваджено механізми реалізації такої автономії .

Метою цієї роботи є визначення понятійних засад та пріоритетів державної освітньої політики в України, що дозволить створити основу для прийняття законів та підзаконних актів з питань правового регулювання освітньої діяльності.

Значущість та важливість питання державної освітньої політики на сьогодення не викликає сумнівів. Зокрема, це підтверджується різноманітністю наукових досліджень з зазначеної проблематики. Так, різним аспектам державної освітньої політики присвятили свої праці наступні вчені як: В. Андрющенко, Н. Акінфієва, В. Бакуменко, М. Білинська, В. Бодров, Т. Брус, В. Дарманський, Д. Дзвінчук, С. Домбровська, В. Гальперина, О. Жабенко, О. Зайченко, М. Згуровський, І. Каленюк, В. Козаков, К. Корсак, В. Кремень, К. Левківський, В. Луговий, В. Лутай, В. Майборода, О. Мінаєв, Н. Нижник, С. Ніколаєнко, В. Огнев'юк, Н. Островерхова, Л. Прокопенко, Н. Протасова, В. Романова, О. Рудіка, М. Степко, Є. Суліма, В. Тертичка, В. Цвєтков, С. Шевченко та інші науковці.

При цьому можна стверджувати, що дослідження зазначеної проблематики є і європейським трендом, бо питаннями розвитку освіти займаються такі відомі зарубіжні фахівці як: А. Адамський, Ф. Альтбах, А. Бардашкевич, П. Браун, Г. Келлі, І. Налєтова, Л. Палл, В. Полонський, А. Річардс . П. Скотт, О. Смолін, Ж. Халлак, В. Шкатулла та багато інших.

Здійснений аналіз дозволяє дійти висновку, що поняття «державна освітня політика» розглядається науковцями в різних аспектах. Наприклад, «державна політика у сфері освіти - це політика, в основі якої лежить принцип пріоритетності питань освіти, недопущення створення й діяльності політичних організацій і релігійних рухів у державних і муніципальних освітніх закладах, органах управління. Організаційною основою державної політики є програми розвитку освіти, що приймаються найвищим органом законодавчої влади» [3, с. 23]. А. Колодій наголошує, що державна освітня політика – це вироблений, схвалений та виконуваний урядом і громадськими організаціями курс дій, спрямований на втілення в життя визначених цілей, методів і змістового

наповнення навчальних програм, які використовуються в освітньому процесі та приводять до розвитку мислення учнів та студентів, здобуття ними знань і навичок [4, с. 686]. На думку Є. Краснякова, освітня політика – це діяльність держави та її інститутів, органів місцевого самоврядування із законодавчого, фінансового, організаційного забезпечення функціонування й розвитку галузі освіти [5, с. 22].

При цьому варто зазначити, що наразі відсутній єдиний термінологічний апарат, бо нарівні з терміном «державна освітня політика» застосовується термін «освітня політика, яка розглядається як складова частина політики держави, під якою розуміють сукупність теоретичних ідей, цілей і завдань, практичних заходів розвитку освіти» [6, с. 14]. У цьому розумінні освітня політика – це один із видів соціальної політики, обмеженої сферою освіти, який являє собою сукупність теоретичних ідей, цілей і задач, практичних заходів із розвитку системи освіти [7, с. 46]. Освітня політика – це поле взаємовідносин різних соціальних груп, індивідів щодо використання владних інституцій задля реалізації своїх інтересів і потреб в одній із найважливіших сфер суспільного буття – освіті [8, с. 8]. На думку інших, «освітня політика» – це передусім політика, що забезпечує розвиток і функціонування системи освіти, яка спрямована на забезпечення суспільства знаннями, необхідними для суспільного розвитку», – стверджує В. Журавський [9, с. 20]. Ю. Терещенко наголошує, що поняття «освітня політика» може бути інтерпретоване як цілеспрямована діяльність держави в руслі реалізації громадянського права на освіту [10, с. 13]. У свою чергу, К. Корсак оперує поняттям «національна освітня політика» під якою розуміє сукупність пріоритетів і цілей, які формулює уряд чи інший вищий орган для здійснення заходів щодо удосконалення і розвитку системи освіти чи її елементів [11, с. 112].

Як бачимо, у роботах науковців зустрічаються різні формулювання та трактування поняття «державна освітня політика». Наукова цінність зазначених позицій полягає в систематизованому підході до розкриття понятійних засад та змісту освітньої політики. І хоча, ці дефініції та поняття різні за значенням, але майже тотожні за своїм змістом.

Таким чином, освітня політика розглядається як один із ключових напрямів внутрішньої політики держави, що має на меті створення економічних, інституційних та духовно-ідеологічних умов для здійснення основних функцій освіти, включно із формуванням здатності особистості до самореалізації, відтворенням кадрового потенціалу суспільства і вихованням громадян держави відповідно до прийнятої системи цінностей [12, с. 9]. Бажано, щоб така політика була не випадковою й безсистемною поведінкою її учасників, а представляла собою сукупність цілеспрямованих дій, для досягнення чітко поставлених завдань. В ідеалі державна освітня політика має проходити такі етапи: 1) визначення мети та завдань; 2) формулювання кінцевого та проміжних результатів (з визначенням конкретних термінів); 3) розробка інструментарію (методів, форм, засобів діяльності); 4) експертиза; 5) визначення кола учасників (організації, кадри); 6) проведення експерименту (локального, масштабного); 7) експертиза результатів експерименту; 8) апробація результатів (упровадження в інших установах). [13, с. 49].

1. Гальпєріна В.О. Освітня політика в трансформаційному суспільстві: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / В.О. Гальпєріна. - К., 2003. - 17 с.
2. Woznicki J. Legislacyjne uvarunkowania Rozwoju szkolnictwa wyzszego / J. Woznicki // Edukacja i nauka w Narodowyra Planie Rozwoju na lata 2007-2013. — Wroclaw : W-wo Polit. Wroclawskiej, 2005. - 125 s.
3. Полонський В. М. Словарь понятий и терминов по законодательству Российской Федерации / В. М. Полонський. - М.: Моек, ин-т развития образоват. систем, 1995. - 170 с.
4. Основи демократії : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / за заг. ред. А.Ф. Колодія. - Львів : Астролябія, 2009. - 832 с.
5. Красняков Є. Державна освітня політика: сутність поняття, системність, історико-по- літичні аспекти / Є. Красняков // Віче. -2011.-№20.-С. 21-24.
6. Куклин В. Ж. Системные аспекты образовательной политики и управления образованием / В. Ж. Куклин, С. А. Беляков // Унив. упр. - 2007. - № 326. - С. 10-23.
7. Поясок Т. Освітня політика як об'єкт міждисциплінарних досліджень / Т. Поясок // Освітологія. -2013,- Вип. 2. - С. 46-50.
8. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні : [монографія] / В.С. Журавський. - К.:Ін Юре, 2003. -416 с.
9. Журавський В. С. Державна освітня політика: поняття, системність, політичні аспекти / В. С. Журавський // Правова держава: щорічник наук. пр. - 2003.-Вин. 14. -С. 20-30.
10. Терещенко Ю. Філософія освіти та пошуки морально-етичного виховання / Ю. Терещенко // Шлях освіти. -№4,- 2002. - С. 11-15.

11. Корсак К.В. Освіта, суспільство, людина в XXI столітті: інтегрально-філософський аналіз : [монографія] / К.В. Корсак. - К. ; Ніжин, 2004. - 210 с
12. Чистохвалов В.Н. Современная образовательная политика России : [учеб, пособие] / В Н. Чистохвалов. - М. : РУДН, 2008. - 246 с.
13. Швидун В. Поняття та сутність категорії «державна освітня політика» / В. Швидун // Державне управління та місцеве самоврядування . – 2012. – вип. 3 (№ 14) –С.45-53

Kolosov R.
STATE EDUCATIONAL POLICY: NATIONAL STANDARDS AND EUROPEAN PERSPECTIVE
In the present paper state educational policy has been considered as a scientific category, scientific and theoretical approaches to the definition of the concept have been defined and the attempt to develop practical recommendations for the implementation of state educational policy in Ukraine has been made.

УДК 378.1(479.22): 331.5
Корня С., Мандажи Е.
Кагульский государственный университет им. «Б.П. Хашдеу»

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ УНИВЕРСИТЕТАМИ И РЫНКОМ ТРУДА В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА: ОТНОШЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Рассмотрено участие Кагульского Государственного Университета в проекте ТЕМПУС, целью которого является обеспечение качества высшего образования согласно требованиям рынка труда. Представлены мероприятия, проведенные университетом в рамках реализации проекта и направленные на развитие сотрудничества между социальными партнерами и образовательными учреждениями.

Наш университет, обеспокоенный более качественной подготовкой специалистов для рынка труда, стал очень активно учавствовать в реализации проекта ТЕМПУС *Модернизация системы высшего образования для развития социального партнерства и конкурентоспособности гуманитарных наук*.

Главная цель проекта состоит в том, чтобы обеспечить качество высшего образования согласно требованиям рынка труда, а также в привлечении социальных партнеров в подготовке специалистов гуманитарных наук. Основными задачами проекта являются разработка ряда доступных, последовательных и совместных методологических рекомендаций, которые помогут улучшить качество высшего образования. Задача, с которой сталкнется образование в ближайшем будущем, является установление общей структуры системы образования, которая будет реагировать на тенденции рынка труда. Необходимо укреплять сотрудничество между социальными партнерами и образовательными учреждениями для разработки более гибкой образовательной системы, адаптируемой и конкурентоспособной к потребностям общества, на европейском уровне.

Проект направлен на укрепление сотрудничества между социальными партнерами и партнерами из сферы образования для развития образовательной системы:

- способствует занятости;
- является гибкой и адаптируется к запросам рыночной экономики;
- соответствует концепции развития человеческих ресурсов в Европе;
- содействует подготовке конкурентоспособной рабочей силы в Европейском Союзе;

Вся деятельность сосредоточена и нацелена на гуманитарные науки, а в особенности на специальности, связанные с историей и филологией. Проект, действующий с целью разработки комплекса методологических рекомендаций, развивается по двум направлениям:

1. Обеспечение качества программ высшего образования;
2. Развитие сотрудничества с социальными партнерами.

Методологические рекомендации, которые будут разработаны в рамках проекта, дадут возможность обеспечить связь между рынком труда, социальными партнерами и высшими учебными заведениями.

Предстоящие изменения в молдавском обществе, направленные на присоединение к европейским стандартам и ценностям, требуют переосмысления системы подготовки специалистов в духе Болонского процесса. С этой точки зрения необходимо адаптировать систему подготовки специалистов к повышенным требованиям рынка труда. Если для специальностей, связанных с

производственным сектором экономики были проведены ряд исследований, разработаны планы и модели, то специальности гуманитарных наук остались в тени, ошибочно считая, что гуманитарии не имеют ничего общего с реальным сектором, и нет необходимости оперативно реагировать на изменения требований рынка труда.

Требования к выпускникам гуманитарных специальностей изменяются в зависимости от прогресса в современном обществе. По этой причине крайне важно изучение тенденций и облегчение их доступа на рынок труда, в очень специфической области, как гуманитарные науки.

Для достижения конечной цели проекта был проведен ряд мероприятий.

Цели и задачи проекта не могли быть достигнуты без детального знания ситуации в этой области. На начальном этапе мы предложили проанализировать взаимосвязь между подготовкой специалистов и их внедрением на рынок труда. Поэтому была создана рабочая группа для проведения исследования *Модернизация системы высшего образования для развития социального партнерства и конкурентоспособности гуманитарных наук.*

Были проанализированы две специальности: «История» (Кагульский государственный университет им. «Б.П.Хашдеу») и «Румынский и русский язык и литература» (Бельцкий государственный университет им. «Алеку Руссо»). Выбор этих двух специальностей, которые в Молдове находятся в центре внимания уже более двух десятелетий, был продиктован, в первую очередь, ценностью и весом, который имеют родной язык и история в воспитании молодого поколения.

Результаты исследования были продемонстрированы Министерству образования Республики Молдова, преподавательскому составу университета – в рамках круглого стола *Система высшего образования в Республике Молдова и рынок труда*, огранизованного 24 ноября 2010. Рабочая группа предложила ряд рекомендаций, нацеленных на: необходимость привлечения социальных партнеров в процесс подготовки специалистов, необходимость усовершенствования учебных программ, потребности в дополнительных навыках, предоставляя новые модули и т.д. Это исследование было опубликовано.

Для изучения программы специальности «История» был проведен SWOT-анализ. Результаты анализа были представлены кафедре истории для рассмотрения и внесения изменений в учебные программы. В настоящее время анализируются пожелания и предложения социальных партнеров, выпускников, учителей по улучшению учебных пособий на новый учебный год.

Хотелось бы отметить тот факт, что были идентифицированы социальные партнеры: Районное управление образования, Музей города Кахула, Районный архив. Были разработаны договоры о сотрудничестве с перечисленными учреждениями, подписаны и вступили в силу, начиная с 2011 года.

С целью изучения опыта европейских стран в области привлечения социальных партнеров в процесс подготовки специалистов для рынка труда были организованы рабочие визиты в Университеты – партнеры из Болонии и Риги. Результаты этих рабочих визитов были использованы для проведения исследования *Модернизация системы высшего образования для развития социального партнерства и конкурентоспособности гуманитарных наук* и опубликованы на сайте университета. А также материал о привлечении социальных партнеров в процесс подготовки специалистов в Латвии был представлен С. Корня для публикации в Научных анналах университета – 2010.

Также были созданы пять рабочих групп, которые разработали курсы – компоненты модуля *«Менеджмент образовательных учреждений»:*

Курс 1: Теоретические основы управления в области образования (2 кредита);

Курс 2: Менеджмент (управление) человеческими ресурсами в образовательных организациях (2 кредита);

Курс 3: Новые технологии, применяемые в образовании (2 кредита);

Курс 4: Управление проектами образования (2 кредита);

Курс 5: Управление качеством образования (2 кредита);

Материалы для модуля были разработаны.

Перечисленные курсы были обсуждены на Научно-методической комиссии и были рекомендованы к публикации. Структура гида *«Менеджмент образовательных учреждений»* такова*:*

I. Название главы

- Содержание.
- Задачи.

• Ключевые понятия.

II. Отражение проблем и приложения.

III. Список используемой литературы.

Планируется распечатать около 812 страниц формата А5.

Согласно решению Сената кагульского государственного университета «Б. П. Хашдеу» от 22 июня 2011 года: «Утвердить изменения в учебных планах для II цикла – мастерат, специальностей «*История: юго-восточные европейские исследования*» (профессионализация) и для специальности «*Лингвистика, Литература и Деонтология*» (профессионализация). Функционирует с 2011 – 2012 учебного года.

28 сентября 2011 года был организован семинар, главной целью которого было проанализировать и разработать Профессиональные стандарты для преподавателей истории. В декабре 2011 разработка Профессионального стандарта для преподавателей истории была закончена и отправлена социальным партнерам для дискуссий и доработок.

В соответствии с правилами проекта было закуплено и установлено оборудование.

Также были организованы курсы английского языка, на которых присутствовало около 50 человек.

Курс *Прикладного английского языка* был создан, чтобы дать студентам эффективно общаться в широком кругу реальных жизненных ситуаций. С помощью анализа различных аспектов образовательного мира студенту было предложено творчески мыслить в рабочих ситуациях, а также уверенно использовать знания английского языка в разговорной речи. Устные и лексические навыки были доработаны через беседы, презентации, а также на классных дискуссиях. В центре внимания находились темы, предоставляющие интерес, которые отражали последние тенденции в сфере образования и управления.

Продолжительсноть курса составляла 60 часов.

Разработанные материалы и мероприятия, проходящие в рамках проекта, были опубликованы на сайте университета, в местных переодических изданиях, а также в университетской газете «Universitas».

С. Корня опубликовал статью «Привлечение социальных партнеров в процесс подготовки специалистов в Латвии» в Научных анналах кагульского государственного университета «Б. П. Хашдеу» (том VI – Кахул, 2010, стр.192 – 196), а также в университетской газете «Universitas», №7, стр. 2, 2010.

В районной газете «Cahul Expres» №20, 2010, Елена Мандажи опубликовала материал «Проект ТЕМПУС реализуется в Кахуле».

В университетской газете «Universitas», №7, 2010, был опубликован материал «Взаимодействие высшего образования и рынка труда».

21 – 22 октября 2011 года в Бельцах (Республика Молдова), Л. Кичук выступила с докладом «О проблемах трудоустройства молодых выпускников исторического факультета» на Международной научно-практической конференции «Интеграция специалистов с высшим образованием на рынок труда: национальные и международные аспекты». С. Корня, также принимал участие в этой конференции с докладом на тему «Важность анализа для профессионального развития стандартов дидактического штата».

Корня С., Мандажи О.

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МІЖ УНІВЕРСИТЕТАМИ ТА РИНКОМ ПРАЦІ У РЕСПУБЛІЦІ МОЛДОВА: ВІДНОСИНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Розглянуто участь Кагульського Державного Університету в проекті ТЕМПУС, метою якого є забезпечення якості вищої освіти відповідно до вимог ринку праці. Представлені заходи, проведені університетом в рамках реалізації проекту і спрямовані на розвиток співробітництва між соціальними партнерами та освітніми установами.

Cornea S., Mandaji E.

THE RELATIONSHIP BETWEEN UNIVERSITIES AND THE LABOR MARKET IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA RELATIONS AND PROSPECTS

Participation of the Cahul State University in the Tempus project, aimed at ensuring the quality of higher education according to the labor market requirements is considered. The activities carried out by the university in the framework of the project and aimed at developing cooperation between the social partners and educational institutions are presented.

УДК 378.147
Кругляков А.М.
Силезский университет в Катовицах

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ ПОЛЬШИ

Автор статьи рассматривает структуру образовательного процесса в высшем учебном заведении Польши с точки зрения его дидактический организации. Представленный анализ классификации форм дидактических занятий, практикуемых в польской образовательной системе, демонстрирует свою направленность на европейские стандарты высшего образования.

В кон. XX – нач. XXI вв. в академических кругах польской высшей школы было произведено фундаментальное переосмысление базовых основ высшего образования. В первую очередь связано это было с новой формулировкой понятия *знание* Болонским процессом. Это помогло выявить ряд проблем в организации учебного процесса в системе высшего образования многих стран: во-первых, внимание было обращено на востребованность специалистов в новых профессиональных областях; во-вторых, для увеличения шансов на трудоустройство будущих специалистов, учебные заведения должны предоставлять исчерпывающую информацию об *эффектах обучения* еще на стадии выбора абитуриентом специальности [1].

Под *эффектами обучения* нужно понимать знания, умения и навыки, которые может проявить выпускник высшего учебного заведения. Иначе говоря, *эффекты обучения* – это то, чем студент овладел, а не то, что входило в объем образовательной программы [1].

Изменения наступили и в дидактическом подходе к процессу подготовки специалистов. Основой для новой образовательной программы является её пригодность при формировании будущей социальной роли выпускника. Образование становится ориентированным на студента, а не на преподавателя. В результате таких перемен студент становится более активным участником учебного процесса.

Разветвленная типология дидактических занятий в польских вузах направлена на достижение результатов, заложенных в эффектах обучения по каждой специальности. В зависимости от выбранной образовательной программы методистами формируется план занятий, включающий следующие разновидности:

– ***лекция*** (пол. ***wykład***), которая предусматривает непосредственную передачу определенных предметных знаний по конкретной дисциплине. Такое занятие подразумевает прослушивание, усвоение и запоминание студентами материала.

Кроме традиционной лекции, различают лекции ***монографические*** (пол. ***wykłady monograficzne***), во время которых преподаватель представляет фундаментальные знания по дисциплине, а также собственные исследования по теме; ***проблемные*** (пол. ***wykłady o toku problemowym, wykłady problemowe***), в которых преподаватель либо самостоятельно, либо при участии студентов, представляет проблемную ситуацию, формулирует и анализирует проблему, а позже предлагает её гипотетическое решение; ***лекции-дискуссии*** (пол. ***wykłady konwersatoryjne, konwersacje***), которые опираются на активное участие студентов в занятии (обсуждение проблем, выдвижение гипотез, их аргументация) [2].

– ***практическое занятие*** (пол. ***ćwieczenie***), в основе которого лежит отчасти самостоятельная работа студента. Задачами такого вида занятий являются выработка умения сознательно пользоваться приобретенными научными знаниями при исследовательской работе, а также расширение этих знаний, контроль их усвоения и формирования соответствующих навыков.

Практикуется несколько видов практических занятий: ***аудиторные*** (пол. ***ćwiczenia audytoryjne***), идущие в паре с лекцией по той же дисциплине и направленные на развитие умения решать обнаруженные проблемы, применяя полученные знания; ***занятия-дискуссии*** (пол. ***ćwieczenia konwersatoryjne, konwersacje***), целью которых является обучение студентов с использованием разным техник: работа с источниками, написание конспектов, рецензий, рефератов с их дальнейшим обсуждением.

Основной метод практического занятия – ***дискуссия***, занятия проходят в форме диалога, панельной дискуссии, круглого стола или занятия семинарского типа (т.е. групповое обсуждение реферата или научной статьи) [2].

–***семинар*** (пол. ***seminarium***), базируется на активном участии студентов в образовательном процессе. Студенты самостоятельно обрабатывают все или часть проблемных вопросов и представляют результаты своих исследований в виде презентаций, рефератов и других предусмотренных формах в зависимости от вида семинара.

Аудиторно-семинарские занятия (пол. ***ćwiczenia seminaryjno-audytoryjne***), в основе которых лежит самостоятельная обработка литературных источников (часто с указанием проблем, на которые необходимо обратить внимание). ***Предсеминар*** (пол. ***proseminarium***), направленный на подготовку студента к участию в научных дискуссиях, а также обучение основам научных исследований. ***Магистерский семинар*** (пол. ***seminarium magisterskie***) — регулярные еженедельные занятия под руководством научного руководителя, посвященные написанию дипломной работы, которые проходят на протяжении всей магистерской программы [2].

Рассмотренная схема дидактической организации учебного процесса в высших учебных заведениях Польши отчётливо демонстрирует её европейский вектор, направленный на подготовку высококвалифицированных специалистов, обладающих всеми необходимыми знаниями, умениями и навыками, которые смогут обеспечить адекватное функционирование выпускников на мировом рынке труда.

1. Wprowadzenie do projektu Tuning Educational Structures in Europe – Harmonizacja struktur kształcenia w Europie. Wkład uczelni w Proces Boloński. Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. Narodowa Agencja Programu „Uczenie się przez całe życie”. Warszawa 2008.
2. Franciszek Bereźnicki, Zagadnienia dydaktyki szkoły wyższej, Bereźnicki F. – Szczecin 2009.
3. Sztuka nauczania, Krzysztof Konarzewski (red.). – Warszawa 2002.

Кругляков О. М.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ УЧБОВОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПОЛЬЩІ

Автор статті розглядає структуру освітнього процесу у вищому навчальному закладі Польщі з погляду його дидактичний організації. Представлений аналіз класифікації форм дидактичних занять, що практикуються в польській освітній системі, демонструє свою спрямованість на європейські стандарти вищої освіти.

Krugliakov O.

THE EFFECTIVENESS OF EDUCATIONAL PROCESS ORGANIZATION IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS IN POLAND

The author considers the structure of the educational process in higher educational institution in Poland in terms of its didactic organization. The present analysis of the classification of forms of didactic lessons, practiced in the Polish educational system, demonstrates its orientation towards European standards of higher education.

УДК 372.881.129

Lucifora R.
University of Basilicata

PERCHÉ STUDIARE LATINO E GRECO ANTICO, OGGI, NELL’UNIVERSITÀ EUROPEA

The thesis explores the role of the study of Latin and Greek languages for students of modern European universities on the background of the large distribution and international importance of the English language. Attention is focused on the actualization of the international university cooperation and the reasons which should motivate to study these languages.

La relazione esplora il ruolo dello studio del latino e del greco antico presso le moderne università europee sullo sfondo della grande distribuzione e l'importanza internazionale della lingua inglese. L'attenzione è concentrata sulla realizzazione della cooperazione universitaria internazionale e le ragioni che dovrebbero motivare lo studio di queste lingue.

Apro questa breve nota ringraziando per lo spazio concessomi i colleghi dell’Università Statale di Mariupol, con i quali l’Università della Basilicata si onora di aver stretto rapporti di collaborazione scientifica. Da ambedue le parti ci auguriamo che tali rapporti possano essere duraturi e cordiali, vantaggiosi per l’armonica integrazione tra i popoli d’Europa, fruttuosi per gli studi universitari. Comuni

essendo i valori democratici e umanitari sui quali le nostre Nazioni si fondano, non vana è la speranza che la cooperazione inter-universitaria possa recare benefici, oltre che alla conoscenza scientifica, alla coscienza civile. E che possa recare benefici, certamente, anche a quello che abbiamo scelto come campo di operatività congiunta tra la vostra Facoltà di Filologia Greca e il nostro Dipartimento di Scienze Umane, ossia gli studi linguistici, letterari, filologici. Dirò subito una banalità, ma una banalità incoraggiante: grandi differenze connotano gli ordinamenti di studio vigenti in Italia e in Ucraina, come anche in altri Paesi d'Europa, tuttavia, siamo co-eredi di un medesimo sistema d'istruzione: un sistema raffinato, esigente, articolato per gradi, generato nelle *Póleis* greche, adottato nella *Res Publica Romana*, tesaurizzato dal Cristianesimo, per suo tramite organizzato nei Monasteri, e da Carlo Magno in avanti nelle Scuole Cattedrali; un sistema che approdò alle prime Università: Parigi, Bologna, Oxford, Toledo, Erfurt, e nel tempo tante altre [1].

Mi permetto di ricordare che esse imponevano agli studenti severi requisiti preliminari, basati sulla padronanza approfondita delle *Artes* dei cosiddetti Trivio e Quadrivio: da un lato Grammatica, Retorica, Logica; dall'altro Musica, Geometria, Aritmetica, Astronomia. Senza una cultura solida, equilibrata tra discipline scientifiche e umanistiche, non era dato accedere ai percorsi per le professioni - i *curricula*. E potremmo aggiungere che lo studentato si spostava da un centro all'altro, in base alle specializzazioni degli stessi centri ed ai propri interessi personali, senza riguardo a luoghi di nascita e nazionalità: ci è abbastanza facile – credo – ravvisare lo schema attualmente in vigore nei nostri percorsi di Liceo + Università; ed ancora il criterio che dà impulso alla mobilità internazionale di studenti e studiosi [2]. Non spiace sottolineare che, frutto della rinnovata cultura urbana, le Università fiorirono in gran numero spontaneamente, dove questa vantava solide tradizioni – in Francia, Italia, Inghilterra; altrimenti con lentezza, magari a distanza di secoli, non di rado impiantate da Principi e Signori: comunque, si ebbe dal XII sec. in poi un dinamismo irreversibile, che diffuse un modello praticamente universale, che universale tende a rimanere [3]: i metodi che adottiamo nell'educazione degli allievi, gli obbiettivi ai quali miriamo, i contenuti che offriamo, sono sostanzialmente omogenei, e più ancora potranno diventarlo, con vantaggio per la libera circolazione delle genti, seguendo le vie che l'Europa e l'ONU ci indicano, e approfittando delle risorse che ci mettono a disposizione: ad esempio, i programmi Erasmus, Erasmus-Mundus, i Corsi di Laurea congiunti. È, per lo più, ottima cosa che nel loro àmbito l'insegnamento disciplinare sia impartito in Lingua Inglese, tuttavia, ciò reca in sé - a mio avviso - notevoli insidie nei casi di Corsi di studio che intendono formare in culture peculiari di singole Nazioni o di gruppi di Nazioni: le Facoltà Umanistiche, in effetti, dovrebbero praticare un bilinguismo basato sulle lingue peculiari dei Paesi interessati, senza ovviamente disdegnare quella che certamente è ai nostri giorni la *koiné diálektos* [tr. Lingua comune] del Mondo globalizzato.

Non è inesatto affermare che l'Inglese ha preso, quale mezzo espressivo tra i colti, il posto che fu del Latino: negli studi universitari, almeno fino alla Grande Guerra, la lingua di Roma fu padroneggiata da studenti e docenti di qualsiasi indirizzo e provenienza; ed era necessario, giacché in Latino si dibattevano cause nei Tribunali Internazionali, in Latino generalmente gli esperti dialogavano tra loro, esponevano le relazioni nelle Conferenze scientifiche, in Latino erano i manuali didattici di Medicina, Scienze Naturali, Astronomia, Ingegneria, Diritto. Tutto ciò era accessibile, e naturale, per un'élite intellettuale che la Scuola aveva preparato allo scopo [4]. A questo punto, per non essere fraintesa e non espormi al ridicolo, dirò di non aver la minima intenzione di proporre irrealisticamente il ritorno forzato ad un uso, che ritengo inadeguato alla nostra Civiltà, arretrato; d'altro canto, quale studiosa dell'Antichità, non posso rimanere indifferente a un allarme che con insistenza circola nei Licei e nelle Facoltà Umanistiche, dall'Occidente all'Oriente d'Europa, da Francia a Inghilterra, Germania, Austria, e Ungheria, Polonia, Russia e certamente da voi, in Ucraina: ed è un allarme contro la tendenza a privilegiare immagini e reperti materiali della Civiltà Classica e Medioevale, accostandosi alle società che li hanno prodotti tramite sintesi, compendi, voci mediate, limitando o escludendo i saperi linguistici; quindi, emarginando la consultazione diretta di documenti, fonti, opere letterarie.

Ciò mette a rischio il futuro di alcune discipline, e tra queste alcune che una specifica intesa designa quali oggetti di lavoro comune fra ricercatori di Mariupol e quelli di Potenza: per esempio, la Grammatica storica delle lingue Europee (e non solo delle Neo-Latine), la Linguistica Generale, la Lingua e la Letteratura Italiane dei primi secoli. E potrei aggiungere la Storia e l'Archeologia, la Storia del Diritto, della Medicina e della Farmacologia ... Non vi potrà essere significativo avanzamento nella ricerca scientifica applicata a questi settori, o ad essi vicini, se si getteranno via le risorse offerte dalle Lingue

della Civiltà Classica. Non è superfluo ricordare che la *deminutio* ha investito (e con maggior violenza), oltre al Latino, anche il Greco antico: eppure, conoscerlo è di straordinaria rilevanza per noi Italiani, come per gli stessi Greci, ma lo è anche per voi Ucraini, considerato che dal Greco direttamente derivano tanti aspetti della vostra cultura, senza dire dell'importanza che la componente Greca ha nella società civile di Mariupol.

Lungi però dal proporre irrealisticamente un ripristino del 'Ginnasio' di vecchia maniera, o la forzata imposizione di interessi antichistici a grandi numeri di studenti, vorrei segnalare un correttivo abbastanza facile, che potrebbe esser sperimentato senza eccessivo dispendio parallelamente a Mariupol e a Potenza, chiamandone a raccolta docenti, giovani laureati e allievi distinti, anche con l'ausilio di altre Università, Italiane e Ucraine. Mi riferisco ad un piano formativo filologico-letterario, opzionale e volontariamente scelto da un piccolo numero di studenti; un piano che giunga alla Laurea di II livello partendo dal Liceo, e garantisca competenze approfondite di Latino e Greco antico, senza però danneggiare una formazione liceale seria e completa: in tal modo, il piano diverrebbe attrattivo anche per studenti indirizzati a Lauree Scientifiche o Tecniche. Punto fondamentale sarebbe rinnovare i programmi, e far conoscere non solo gli autori della vera e propria Classicità, e non solo Storici e Letterati, ma anche Vitruvio, Plinio il Vecchio, Seneca delle *Naturales Quaestiones*, Lucrezio e Virgilio 'Agronomo', e il *Corpus Hippocraticum* e Galeno, Archimede ed Euclide, Cicerone e Platone 'Astronomi', e Aristotele 'Fisico', dai quali la Scienza moderna prese l'avvio grazie ai maestri parigini e oxoniensi, che riversarono in scritti in Latino la loro intelligenza anticipatrice, in molti casi sfidando l'anatema. Sarebbe bene che l'Europa non dimenticasse quanti, da Ockham a Roger Bacon, a Buridan, Oresme, Bradwardine, seppero superare le barriere poste dal dogma religioso, con forza intellettuale visionaria che precorse e rese possibili le scoperte di Galileo, Copernico, Gassendi, insomma la Rivoluzione Scientifica [1]. Essi scrissero in Latino e, avvalendosi del patrimonio lessicale ereditato dagli Antichi, fondarono un linguaggio che, per molteplice e lenta stratificazione, è oggi tesoro prezioso della più progredita società accademica: un linguaggio capace non solo di definire quanto esiste in Scienza e Tecnica, ma anche quanto non esiste ancora: i giovani così formati sarebbero Filologi e Storici non meno dotti, anzi più versatili, ma anche Archeologi ed Antropologi in grado di interpretare autonomamente le vestigia di Civiltà scomparse dalle quali l'attuale discende, ed ancora Medici, Matematici, Fisici in grado di immediatamente padroneggiare le lingue speciali della professione e, se necessario, attingere per i progressi e le scoperte della ricerca alle immense possibilità di neoformazione delle lingue antiche.

Può essere guida preziosa nel lavoro di programmazione il *DIZIONARIO DELLE SCIENZE E DELLE TECNICHE DI GRECIA E ROMA* (2010-2015), diretto dalla prof.ssa Paola Colace Radici (Università di Messina): in quest'opera sono disponibili centinaia di lemmi, riguardanti Medicina, Dietetica, Agricoltura, Matematica, Astronomia, Ingegneria, Idraulica, Chimica, Fisica, Filosofia, Retorica, Musicologia, e certamente Letteratura; non si tratta di semplici enunciazioni divulgative, ma di veri e propri articoli (taluni molto ampi) indicanti con esattezza fonti, testimonianze, bibliografia. Vi ha lavorato e lavora, profondendovi competenze disciplinari e dedizione umana, un ampio staff internazionale di cui – lo preciso con un pizzico di vanità - io stessa faccio parte. Mi corre poi l'obbligo di rilevare che non solo tra gli Umanisti, ma anche in ambienti tecnico-scientifici, artistici, e persino tra gli Economisti, i più sensibili avvertono acuto disagio a fronte di una formazione basata esclusivamente sul bagaglio disciplinare: da solo, esso non è in grado di generare lo spirito critico e d'iniziativa indispensabili a gestire la trasformazione sociale e tecnologica. Questo spirito, semmai, è 'figlio' del concorso nell'educazione di Storia, Filosofia, Letteratura: ne ammoniva in un vivace intervento sul quotidiano "REPUBBLICA" (10/12/ 2014) il prof. Pasquale Frascolla, collega dell'Università di Basilicata e illustre Filosofo, che saggiamente precisa come un cambiamento di rotta non possa venire né da Umanisti dotati di capacità matematiche, né da Scienziati lettori dei Classici nel tempo libero, ma verrà piuttosto dal risanamento della frattura: perché ciò accada, occorre prima d'ogni altra cosa arginare le inclinazioni sempre più 'ornamentali' della ricerca umanistica. Insomma, studiare il sesso degli Angeli non ci salverà, piuttosto ci salverà la collaborazione tra Facoltà scientifiche e umanistiche, tra Università e Scuola, con l'obbiettivo di formare non eruditi, ma dotti.

1. DUHEM 1959 = P. DUHEM, Le système du mond: histoire des doctrines cosmologiques de Platon à Copernic, 10 voll., Paris 1959^2 (= 1902 - 1916)

2. GRANT 2001 = E. GRANT, The Foundations of Modern Science in the Middle Ages: their Religious, Institutional and Intellectual Contexts, Cambridge 1996 (tr. it. Le origini medioevali della scienza moderna), Torino 2001

3. CHARLE – VERGER 2012 = Ch. Charle – J. Verger, Histoire des Universités, Paris 2012
4. WAQUET 2007 = FRANCOISE WAQUET, Latino. L'Impero di un segno, Milano (tr. It.) 2007

Лучіфора Р. М.

ДЛЯ ЧОГО ВИВЧАТИ ЛАТИНУ ТА ДАВНЬОГРЕЦЬКУ МОВУ, СЬОГОДНІ, В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У тезах розкривається роль вивчення латинської та давньогрецької мов для студентів сучасних європейських університетів на тлі розповсюдження та великого міжнародного значення англійської мови. Увага зосереджена на актуалізації міжнародного університетського співробітництва та тих причинах, які мають мотивувати вивчення зазначених мов.

УДК 930.1 (495):94(4-13)=111(045)

Manoledakis M.
International Hellenic University

BLACK SEA STUDIES AT THE INTERNATIONAL HELLENIC UNIVERSITY

The programme of study focuses on two principal areas (streams), Archaeology - History and Politics - Economy. The graduates of the Programme, depending on the stream they choose, will be able to work in educational and research institutes and academies all over the world dealing with the Black Sea region, archaeological services, especially in the Black Sea countries (and also in Greece) or foreign archaeological missions in those countries, museums, galleries and other places of collection, study and exhibition of works of art, especially from this region, the Diplomatic Corps or other state services and businesses which operate or have interests in the Black Sea region.

The Black Sea region, with its special geophysical and cultural characteristics, is gaining significance as a geographic area between Europe and Asia. The important natural resources and the crucial position of the region at the hub of international routes have aroused the interest of many nations over the ages, leading to numerous events of great cultural and historical significance. The Black Sea region was and continues to be one of the great international gateways, something very important for Europe as well as for Asia and the East.

It is mainly for these reasons that the School of Humanities of the International Hellenic University decided to base its first postgraduate programme, the "MA in Black Sea Cultural Studies", on the interdisciplinary approach to the study of the history and culture of the Black Sea region.

The International Hellenic University was established in 2005. It is Greece's first public university, where programmes are exclusively taught in English. The University offers postgraduate degrees from three Schools: the School of Economics and Business Administration (Executive MBA, MSc in Management, MSc in Banking and Finance), the School of Humanities (MA in Black Sea Cultural Studies) and the School of Science and Technology (MSc in Information and Communication Technology (ICT) Systems, MSc in Energy Systems). All three Schools are planning to offer more programmes, which are currently under development.

With backing from the Greek State, academics and Business around the region, the International Hellenic University is set to become one of Europe's foremost research institutions and is focused on attaching leading academics and outstanding students from South East Europe and across the world.

Its strategic mission is to develop programmes of study and relevant research of excellence that will address issues of significance in our society and especially those of particular relevance for the region of SE Europe.

Among the Universities goals are also to provide research and education that meet the needs of the international community, to enhance understanding of the economic, socio-political and technological issues facing our societies through teaching and research of the highest academic standard, as well as to create an international and diverse student and faculty- community to foster a greater understanding between cultures and nations.

With the "MA in Black Sea Cultural Studies" the School of Humanities, in the context of research and teaching through the Master's Studies, highlights the Black Sea region as an international cultural and political field. The interdisciplinary approach and interpretation of the historical and cultural data of an area of increasing geopolitical and economic importance not only provides the student with an outstanding opportunity to specialise in a research domain of such significance in our times, but it also offers a distinguished specialization that is beginning to be necessary in the historical and cultural scientific research. International institutions, global strategies and international relations are based on such knowledge and

experience. Besides, over the last decades Research Institutions and University Departments in Europe and America have promoted research programmes with relevant content and analogous goals, concentrated on the region of SE Europe.

The Master's Programme "MA in Black Sea Cultural Studies" follows the contemporary ways of organizing the teaching and practical on-hands training in the form of exercises. The ambitious aim of the University's scientists is to offer compact and thorough knowledge. At the same time, the Programme (whose duration is three semesters, from which the first two are covered by the courses and exercises and the third is dedicated to the master dissertation) seeks to be a link between the International Hellenic University and relevant research institutions, thus reinforcing the rich cultural stock of the University's host-country.

The programme of study focuses on two principal areas (streams), Archaeology - History and Politics - Economy. It is addressed to graduates in Humanities (especially Archaeology, History, Art history, Ethnography and Social Anthropology), Political Sciences, Economics and International Relations. The graduates of the Programme, depending on the stream they choose, will be able to work in educational and research institutes and academies all over the world dealing with the Black Sea region, archaeological services, especially in the Black Sea countries (and also in Greece) or foreign archaeological missions in those countries, museums, galleries and other places of collection, study and exhibition of works of art, especially from this region, the Diplomatic Corps or other state services and businesses which operate or have interests in the Black Sea region.

The "MA in Black Sea Cultural Studies" is an innovative Mater's Programme, the first of its kind worldwide to provide a thorough and interdisciplinary approach to the cultures, the past and the present of the Black Sea region in the English language. It is obvious that nowadays, when the educational and scientific globalization has long ago become a reality, the international cooperation in Higher Education is more than necessary. The International Hellenic University, and especially the School of Humanities, is ambitious to encourage cooperation between Universities and scientists from different countries in many ways, such as by inviting visiting professors or scholars, encouraging stadent exchanges, organizing meetings or the editing of collective scientific volumes. I believe that the "MA in Black Sea Cultural Studies" provides, due to its obvious special characteristics, a very good opportunity to materialize such plans.

Маноледакіс М.
ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ КРАЇН ПРИЧОРНОМОР'Я МІЖНАРОДНИМИ ГРЕЦЬКИМ УНІВЕРСИТЕТОМ

Програма навчання фокусується на двох основних напрямках навчання (потоках), археології – історії та політики – економіки. Випускники програми, в залежності від галузі навчання, яку вони оберуть, будуть здатні працювати в освітніх і науково-дослідних інститутах та академіях в усьому світі у справах Причорноморського регіону, надаючи археологічні послуги, особливо країнам Чорноморського регіону (а також в Греції) або іноземним археологічним місіям в цих країнах, музеям, галереям та іншим місцям збору, у вивченні та виставці творів мистецтва, особливо в цьому регіоні, дипломатичного корпусу або інших державних служб і підприємств, які працюють або мають інтереси в регіоні Чорного моря.

УДК: 796.035 (073): 001.8 + 378(437.1/.2)
Погонцева О.В., Василенко М.М.
Національний університет фізичного виховання та спорту

АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІТНЕСУ ТА РЕКРЕАЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЧЕХІЇ

У статті автори акцентує увагу на необхідності дослідження та вивчення провідного європейського досвіду підготовки майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації у вищих навчальних закладах Чехії та впровадження цього досвіду під час здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації у вищих навчальних закладах України. Вказано, які навчальні дисципліни входять в програму професійної підготовки майбутнього фахівця, які навчаються на факультетах фізичного виховання в Чехії. Охарактеризовано об'єм навчального навантаження навчальної програми для майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації у вищих навчальних закладах Чехії. Вивчення європейського досвіду підготовки фахівців з фітнесу та рекреації, зокрема в Чехії, на думку авторів є необхідним для безперервної професійної самоосвіти та саморозвитку фахівця, який бажає бути конкурентоспроможним на сучасному ринку праці та відповідати всім вимогам обраної професійної діяльності крізь призму євроінтеграції.

О.В. Андрєєва наголошує, що вища фізкультурна освіта в Україні з позицій сьогодення «потребує розробки та теоретичного обґрунтування підходів до відбору і структурування змісту та програмно-методичного забезпечення навчального процесу у ВНЗ України» [1, с. 231]. На нашу думку, важливим є ґрунтовне вивчення закордонного досвіду підготовки майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації у ВНЗ, зокрема Чехії.

Проведений нами аналіз навчальних планів ВНЗ Чехії для осіб, які здійснюють професійне навчання в сфері фітнесу та рекреації та отримують освітньо-кваліфікаційний «Магістр» та обирають подальший науковий шлях дозволяє нам констатувати, що до циклу «Обов'язкові предмети» відносять таку навчальну дисципліну як «Методологія наукової роботи» (2 кредити).

Подальший аналіз дозволяє нам стверджувати, що в навчальних планах ВНЗ Чехії є цикл «Елективні дисципліни», до якого включено багато навчальних дисциплін, які збігаються з навчальними планами підготовки майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації у ВНЗ в Україні, а саме: «Функціональна діагностика навантаження в кінантропології»; «Спорт психології та психології способу життя»; «Психологія здоров'я»; «Спортивна медицина»; «Біохімія спорту»; «Основи прогнозування у спорті»; «Спеціальні фізіотерапевтичні концепції та методи»; «Олімпійська освіта»; «Минуле та сьогодення олімпійського руху»; «Спортивний маркетинг»; «Кінантропологія – принципи відбору талантів»; «Ідентифікація талантів у спорті»; «Філософія як наука», «Сучасні проблеми спортивної дидактики». Усі дисципліни викладаються у ВНЗ Чехії в обсязі 1 кредит (30 годин) на кожну навчальну дисципліну.

Другий блок дисциплін (представлений тільки в навчальних планах ВНЗ Чехії) представляє, на наш погляд, найбільший інтерес для фахівців із фітнесу, які бажають бути конкурентоспроможними на сучасному ринку праці крізь призму євроінтеграції вищої фізкультурної освіти та якісним і кваліфікованим вирішенням професійних завдань фахівцем із фітнесу та рекреації на базі сучасних рекреаційно-оздоровчих центрів, а саме: 1) «Біоенергетика рухової діяльності», «Соматичні передумови моторики – кінантропометрія», «Сенсомоторне навчання», «Кінантропологічні та кінезіологічні види спорту», «Особливості впливу на м'язовий дисбаланс», «Розвиваюча кінезіологія», «Питання розвитку дошкільної моторики»; 2) «Фітнес-програми з позиції кінантропології», «Кінантропологічні засади діагностики та їх вплив на продуктивність у галузі фітнесу», «Програми в гімнастиці для всіх», «Розвиток творчого руху – різновиди гімнастичних програм»; 3) «Сучасні підходи до оцінки фізичної підготовленості», «Багатовимірні статистичні методи», «Багатовимірні статистичні методи та теорія тестів у кінантропології», «Педагогічні дослідження в кінантропології», «Якісні дослідження в кінантропології», «Якісний аналіз навичок людського руху», «Кількісна методологія та моделювання структурних рівнів у кінантропології»; 4) «Еволюція фізіотерапевтичних підходів у реабілітації», «Гіпоксичне тренування у спорті», «Відновлення та розвиток порушеної моторики: кінантропологічні аспекти», «Сучасні моделі реабілітації даними ВООЗ» та навчальні дисципліни, що розкривають особливості роботи з особами, які мають певні нозологічні ознаки; 5) «Управління в кінантропології», «Спортивні організації з погляду кінантропології», 6) «Соціальна необхідність спорту», «Негативні соціально-психологічні явища у спорті», «Соціалізація особистості через рухову діяльність», «Мультикультурна освіта через спорт», «Психомоторика у профілактиці та лікуванні психічних розладів»; 7) «Державний контроль і фізичне виховання в школі в Чехії та Чехословаччини», «Асоціації з фізичного виховання в соціально-політичному житті Чехії та Чехословаччини», «Історія Outdoor в Чехії та Чехословаччині». Усі означені дисципліни викладаються в обсязі 1 кредит на кожну навчальну дисципліну.

Серед навчальних дисциплін, які викладаються у ВНЗ Чехії тільки англійською мовою, найбільшу зацікавленість для нас мають такі: «Корегуючі вправи» та «Гармонізуючі вправи» (по 2 кредити); «Розум та тіло», «Фізична освіта – фітнес-йога», «Фізична освіта – Пілатес» (по 4 кредити); «Конденційне тренування», «Фітнес» (по 3 кредити); «Fitness»; «Активність Outdoor» (6 кредитів); «Фізична освіта – Wellness-Fit програми (1 кредит).

Загалом нами проаналізовано навчальні програми підготовки майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації у ВНЗ Чехії та зазначено, що збільшення рівня теоретичної обізнаності під час самоосвіти та збагачення досвіду практичної діяльності в різних напрямах оздоровчо-рекреаційної сфери дозволить фахівцям бути більш конкурентоспроможніми на сучасному ринку праці в Україні та світі.

1. Андрєєва О. В. Фізична рекреація: [монографія] / Олена Валеріївна Андрєєва. – К. : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – С. 231.

2. Masaryk University. Sports and leisure facilities. ECTS Study Guide [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://is.muni.cz/ects/?show=a14a15sports_leisure_facilities
3. Институт физической культуры и спорта: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu PALESTRA http://www.gostudy.cz/vysshee-obrazovanie/vuzy-chehii/chastnye-vuzy-chexii/institut-fizicheskoy-kulturyi-i-sporta-palestra

Pogontseva O., Vasilenko M.

ANALYSIS OF TRAINING PROGRAMS FOR FUTURE SPECIALISTS IN FITNESS AND RECREATION IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE CZECH REPUBLIC

The article analyzes the content of the programs for the future experts in fitness and recreation in the universities of the Czech Republic, indicates that the use of the experience of professional training in Europe will help future professionals of fitness and recreation more efficiently and successfully solve professional problems to strengthen and preserve the health of the population of Ukraine.

УДК 374.71(477)(43)

Рибалка І.С.
Маріупольський державний університет

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ-ЛІТЕРАТУЗНАВЦІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРІТАНІЇ ТА США

Запропоновані тези презентують результати вивчення бакалаврських програм з літературознавства провідних університетів Великої Британії та США з метою їх порівняння зі схожими програмами вищих навчальних закладів України.

Сьогодні, коли процес інтеграції української вищої школи у європейський простір є питанням принциповим, вивчення системи європейської освіти не лише на рівні організації навчального процесу в цілому, але і на рівні змісту окремих навчальних програм з метою корегування та оптимізації підготовки фахівців українських закладів є життєвою необхідністю. Саме з цією метою був проаналізований перелік обов'язкових дисциплін у програмах підготовки фахівців-літературознавців університетів Великої Британії та Сполучених Штатів Америки. Для досягнення мети були вивчені програми 10 ВНЗ зазначених країн, серед них такі університети: Гарвардський, Прінстонський, Йєльский, Колумбійський, Каліфорнійський, а також Оксфордський, Кингс-коледж, Бірмінгемський, Лондонський.

Вивчення проводилось шляхом аналізу програм підготовки фахівців, у назві кваліфікації яких присутнє слово «література». Таких програм виявилось кілька, а саме "English and English Literature" («Англійська мова та література»), "Art and Literature" («Мистецтво та література»), "English Literature and Literature Major" («Англійська література та всесвітня література»), "Comparative Literature" («Порівняльне літературознавство») [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10].

Цікавим, на наш погляд є той факт, що програма навчання іноземним мовам як фаху не передбачає вивчення циклу літературознавчих дисциплін. Так, наприклад, у програмі підготовки за спеціальністю «French» (Французька мова) у Кингс – коледж (Лондон), запропонований як вибірковий курс «French Literature» (Французька література) під час четверного року навчання, метою якого, як зазначають його розробники, є мотивація студентів бакалаврів для обрання магістерських програм [4].

У ході роботи було виявлено, що програми підготовки фахівців з літератури у Великій Британії та США концептуально подібні, відрізняються вони інколи лише тим, у який рік навчання студенти вивчають обов'язкові літературознавчі курси. Наприклад, у плані навчання студентів зі спеціальності «English and Literature» Колумбійського університету (США) вивчення такого курсу, як «Creative writing» пропонують студентам третього року навчання, тоді як студентам цієї ж спеціальності у Йєльському університеті (США) його викладають уже на другому році навчання [2; 10].

Ще однією особливістю програм навчання є зміст циклу дисциплін фахового спрямування за вибором – ВНЗ пропонує курси, розроблені своїми викладачами. Ці курси є унікальним, авторськими. Пропонуються, наприклад такі курси: «Slavery, Society and Nation in Brazilian Literature» (Рабство, суспільство, національність у літературі Бразилії), «Literature and Frontier in Medieval Spain» (Література та освоєння нових земель у середньовічній Іспанії), «French Narrative Texts: an Introduction» (Французький наратив: вступ), «Forms of Shorter Narrative» (Види оповідань),

«Introduction to the old Testament» (Вступ до Старого заповіту), «Literature, Love and Society in Portugal» (Література, любов та суспільство у Португалії). Розмаїття запропонованих спеціальних курсів вражає: кожного семестру студентам пропонують обрати 4 курси з 20 або навіть більше курсів [4; 6].

Однак, як вже було зазначено вище, загальна концепція формування навчального плану підготовки фахівців з літератури майже однакова, і вона відрізняється від української. Найбільшою відмінністю є те, що українські ВНЗ навчають історії світової літератури за принципами хронологічної періодизації: антична та середньовічна література, Відродження, Класицизм, Просвітництво та ін. Навчальні ж заклади Великої Британії та США обрали інший принцип викладання історії світової літератури – вивчення розвитку літературних родів та окремих жанрів: Ancient Poetry (Антична поезія), Renaissance Novel (Роман доби Відродження), Lyrics (Лірика), Epos (Епос), Drama (Драма) і таке інше. У програму курсів з вивчення історії розвитку літературних родів включено також загальні теоретичні питання, що розкривають особливості того літературного явища, що вивчається [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10]. У вітчизняних же закладах такі теоретичні питання висвітлюються на заняттях зі вступу до літературознавства.

Щодо курсів з теоретичних дисциплін слід зазначити, що програма підготовки фахівців з літератури є досить насиченою. Окрім загальнотеоретичних літературознавчих курсів студентам викладають наратологію, літературну семіотику, курси з віршознавства, редагування художніх текстів, написання художніх тестів. На наш погляд, теоретична підготовка студентів закордонних університетів за вище вказаним фахом є більш ґрунтовною порівняно з українськими.

1. Cardiff University [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.cardiff.ac.uk/for/prospective/undergraduate/courses/types-of-degree/bachelor-degrees.html
2. Columbia University [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://bulletin.columbia.edu/columbia-college/
3. Harvard University [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://hds.harvard.edu/academics/courses
4. King's College London [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kcl.ac.uk/artshums/depts/complit/study/ug/index.aspx
5. Princeton University [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.princeton.edu/main/academics/departments/certificate/
6. University of Birmingham [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.birmingham.ac.uk/students/courses
7. University of California [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.universityofcalifornia.edu/infocenter
8. University of London [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.studylondon.ac.uk/courses/search?institution=52871
9. University of Oxford [Електронний ресурс] – Режим доступу: – http://www.ox.ac.uk/admissions/undergraduate/courses-listing/english-language-and-literature
10. Yale University [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://complit.yale.edu/

Rybalka I.

LITERATURE STUDY IN UNIVERSITIES OF GREAT BRITAIN AND THE USA

The thesis dwells upon the courses studied by the students who choose Literature as their qualification. Here we analyze the courses of Great Britain's and the USA's higher educational establishments. The aim of the analysis is to compare the results with that proposed at Ukrainian universities.

УДК 378.4.018.55(450)(043)

Рудницька Г. В., Гавенко О. С.
Маріупольський державний університет

УНІВЕРСИТЕТИ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ: ДОСВІД ІТАЛІЇ ДЛЯ СВІТОВОЇ СПІЛЬНОТИ

У тезах викладено порівняльний аналіз особливостей діяльності італійських університетів для іноземців (Університету для іноземців м. Сієна, Університет для іноземців м. Перуджа, Університет для іноземців «Данте Аліг'єрі» м. Реджо Калабрія), розкрита їхня роль у зміцненні позитивного іміджу країни в світі.

Глобальний характер сучасного світу змушує держави синтезувати всі сфери своєї діяльності: економічну, політичну, суспільну тощо. Прикладом такого синтезу є також неминуче співіснування науково-освітньої та зовнішньополітичної сфер. Успішною практикою зміцнення позитивного іміджу держави у світі є підтримка діяльності університетів для іноземців. Дослідження досвіду зарубіжних країн у цьому напрямі є актуальним і для України. Метою цієї роботи є аналіз основних векторів

діяльності таких університетів на теренах Італії, виокремлення спільних та відмінних рис, а також їхньої ролі у зміцненні позитивного іміджу Італійської Республіки.

Італія вже протягом багатьох десятиліть розвиває такий напрям, як створення та забезпечення роботи мережі університетів для іноземців. Серед найвідоміших та найавторитетніших університетів такого типу зазначимо Університет для іноземців м. Сієна, Університет для іноземців м. Перуджа, Університет для іноземців «Данте Аліг'єрі» м. Реджо Калабрія.

Цікавим фактом є те, що перші згадки про вивчення іноземцями італійської мови сягають 1588 року, коли була заснована перша кафедра італійської мови для студентів з Німеччини, а з 1917 року почали працювати перші курси італійської мови та культури в Сієні. До 20-х років минулого століття відноситься й заснування університету для іноземців у м. Перуджа. Університет у Реджо Калабрії відносно молодий (перші курси розпочаті у 2007 – 2008 н. рр.) та завдячує своїм відкриттям Спілці «Данте Аліг'єрі», метою діяльності якого є поширення італійської мови, літератури та культури у світі.

Розглядаючи систему навчальних курсів, які пропонують досліджувані університети, зазначимо, що найбільш різноманітними є курси в Університеті м. Перуджа, враховуючи, як основні мовні дисципліни, так і додаткові за вибором студента. Усі три досліджувані університети пропонують трирівневе вивчення італійської мови та культури залежно від складності та базових знань студентів (рівні A, B, C), а також спеціалізовані курси для викладачів італійської мови для іноземців. Окрім цього, реалізовуються проекти «Марко Поло» та «Турандот», що передбачають курси італійської мови для китайських студентів, які мають намір вступити на магістерські програми до італійських університетів. Таким чином, така ініціатива може свідчити про намір Італії зміцнювати міжнародні партнерські контакти з КНР та залучати до своєї освітньої системи додаткове зовнішнє фінансування. Ще одним напрямом діяльності італійських університетів для іноземців є розвиток науки та досліджень і залучення до цієї роботи науковців з інших країн.

Курси, які пропонуються університетами платні, проте студенти за певних умов можуть претендувати на знижки, стипендії, які надають ці навчальні заклади або Міністерство закордонних справ Італії, яке реалізує цю діяльність через мережу інститутів італійської культури у світі. Щодо розміру вартості навчання, то політика університетів у цьому напрямі різниться. Наприклад, університет м. Перуджи за мовні курси пропонує вартість у 400 євро за місяць. Лише курси найвищого рівня С коштують 480 євро, а курси для вчителів італійської як іноземної 450 євро. У Сієні одностайний підхід до визначення вартості курсів, а саме 520 євро за кожний місяць незалежно від рівня та курсу. Оскільки м. Реджо Калабрія, на відміну від Сієни та Перуджи, знаходиться на узбережжі моря, то вартість навчання залежить від сезону: влітку – 300 євро на місяць, у інші сезони – 250 євро. Для заохочення студентів Університет Реджо Калабрії запровадив додаткові знижки на навчання. Наприклад, другий місяць коштує 200 євро, а третій та усі наступні лише 150.

Важливим стимулом для студентів навчатися в університетах для іноземців є також система сертифікації знань з італійської мови та культури. Цінність сертифікатів пов'язана з їх визнанням як в Італії, так й у світі завдяки тому авторитету, який мають ці навчальні заклади. Так, Університет для іноземців м. Сієни забезпечує видачу сертифікатів CILS (Сертифікат з італійської мови як іноземної), Університет Реджо видає сертифікат PLIDA (Проект з вивчення італійської мови Спілки «Данте Аліг'єрі), Університет Перуджи сертифікат CELI (Європейський сертифікат з італійської мови). Відповідні міжнародні сертифікати визнані ЄС та світом видаються й слухачам курсів для викладачів італійської мови як іноземної.

Університети для іноземців у своїй діяльності враховують також територіальні особливості свого розташування. Так, Університет Реджо Калабрії звертає особливу увагу на країни Середземномор'я, сприяючи обміну між культурами, які походять чи пов'язані з Середземноморським басейном, зосереджуючись на проблемах, що виникають у поселеннях на території Італії, де мешкають іммігранти з Балкан, Сходу та Африки.

Таким чином, університети для іноземців, які функціонують в Італії, є справжніми «посольствами» Італії у світі, забезпечують зміцнення позитивного іміджу країни на міжнародному рівні, розширення зв'язків не тільки в науково-освітній, а й у економічній сферах, приваблюючи закордонний капітал до Італії. Подібний досвід може бути дуже корисним для нашої України в умовах євроінтеграції та потреби поширення її позитивного іміджу у світі за допомогою ресурсів мови, освіти, науки та культури.

1. Università per Stranieri di Perugia [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] https://www.unistrapg.it/
2. Università per Stranieri di Siena [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] http://www.unistrasi.it/
3. Università per Stranieri "Dante Alighieri" [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] http://www.unistrada.it/

Rudnytska G., Gavenko O.
UNIVERSITIES FOR FOREIGNERS: THE ITALIAN EXPERIENCE FOR THE WORLD COMMUNITY
The thesis provides the comparative analysis of the characteristics of the activities of Italian universities for foreigners (Siena University for Foreigners, Perugia University for Foreigners Reggio Calabria University for Foreigners "Dante Alighieri"), their role in strengthening the positive image of the country in the world has been revealed.

УДК 378.1 (477.7)
Сапожников С.В.
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ АЛБАНСЬКОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

Дослідження присвячено висвітленню основних етапів становлення та розвитку вищої та вищої педагогічної освіти у Республіці Албанія та визначенню основних орієнтирів реформування системи вищої та вищої педагогічної освіти країни.

Наукове дослідження вищезазначених процесів є актуальним завданням у світлі перспектив інтеграції України до загальноєвропейського освітнього простору. Теорія і практика зарубіжного освітнього процесу є предметом наукового пошуку провідних українських науковців Н. Абашкіної, Г. Алєксевич, О. Олексюка, Г. Єгорова, О. Ковязіної, Л. Латун, Б. Мельниченка, Є. Москаленко, О. Овчарук, О. Рибак, Г. Степенко, І.Тараненко, І. Фольварочного, О. Глузмана, Л. Пуховської, Т. Панського, В. Вдовенко, В. Семілетко, Г. Воронки, Т. Осадчої, Т. Кошманової та ін. Проблеми історії, філософії і теорії вищої педагогічної освіти в Україні і за кордоном висвітлено у працях С. Гончаренко, І. Зязюна, Н. Ладижець, В. Лугового, В. Майбороди, Н. Ничкало, Ф. Паначіна, З. Равкіна, Ш. Чанбарісова, В. Шадрікова, І. Яковлєва, М. Ярмаченка, Б.Вульфсона, С. Головка, В. Кеміня, Н. Лізунової, З. Малькової, І. Марцінковського, М. Нікандрова, Л. Пуховської, Т. Яркіної, Т. Кошманової, Т. Кристопчук та ін.

Отже, проблема підготовки педагогічних кадрів у країнах Чорноморського регіону, а саме в Албанії тривалий час залишалися поза увагою провідних учених, що й обумовило наш науковий інтерес.

Досить цікавою в науковому плані й самобутньою є система вищої освіти *Республіки Албанії* – країни-члена Організації Чорноморського економічного співробітництва з 1992 р. Республіка Албанія – держава, що розташована на півдні Європи у західній частині Балканського півострову. На півночі та північному заході вона межує з Сербією та Чорногорією, на сході – з Македонією. Загальна площа території країни – 28748 км^2.Чисельність населення – 3400 тис. осіб. Республіка Албанія є членом ООН. Державна мова – албанська. [1 , с. 14].

У 1947 р. було відкритий перший науковий заклад – Інститут наук з відділеннями мови та літератури, історії, соціології та економіки; природничих наук. У 1973 році було створено Академію наук Республіки Албанії. Тиранський університет був відкритий у 1957 р., контингент студентів якого сьогодні налічує 12 тис. осіб. Створення першого вищого навчального закладу університетського типу в країні і початок перших демократичних перетворень хронологічно збігаються. Систему вищої педагогічної освіти тоді утворювали 3 ВНЗ: Тиранський університет (1957), Університет ім. Луїдьї Гуракучі (1957), Університет «Олександр Джувані» (1971). Ці вищі навчальні заклади зіграли ключову роль у створенні системи вищої освіти країни [2, с. 42].

З 1960 року було розпочато трирічну реорганізацію освіти, яка була кардинально розширена, значно підвищилася роль вищої технічної освіти. Становлення системи освіти в Албанії було типовим для країн соціалістичного табору. Ураховуючи те, що до 1947 році у країні взагалі не було жодного вищого навчального закладу, саме 1990 рік вважається в Албанії роком завершення епохи військового комунізму та світової ізоляції країни.

Більшість вищих навчальних закладів відкрилися в період між двома світовими війнами. Освіта краще була організована у містах (особливо на півдні країни), де було більше кадрових викладачів. Сьогодні в країні відбувається масштабне реформування системи освіти, кінцевою метою якого є

створення системи оцінювання і проведення екзаменів. Сучасна албанська система освіти складається з трьох ланок: загальна освіта, середня професійно-технічна освіта, вища освіта. Систему вищої освіти в Республіці Албанія сьогодні утворюють 9 університетів, включаючи один технічний та один сільськогосподарський. у країні функціонує Академія мистецтв, два військових училища, а також інститути фізкультури та педагогічний.

Сьогодні в Республіці Албанія тільки 30% учнів продовжують своє навчання у старших класах і тільки 6% з них здобувають вищу освіту, що складає приблизно 30 тис. студентів на рік, не зважаючи на те, що середня і вища освіта в країні є безкоштовною. Хоча країна має досить невисокий рівень економічного розвитку, на розвиток системи вищої педагогічної освіти уряд спрямовує значні кошти, завдяки чому школи, коледжі й університети мають досить розвинену матеріально-технічну базу. Університети країни знаходяться на повному державному забезпеченні.

В Албанії система управління вищою педагогічною освітою є *централізованою.* Управління, фінансування державними вищими педагогічними навчальними закладами здійснює Міністерство освіти і науки Албанії, яке визначає зміст освіти та терміни навчання.

В Албанії підготовка педагогічних кадрів здійснюється на базі *класичних університетів*. Сьогодні вони об'єднують навчальні, науково-дослідні інститути, коледжі, факультети, кафедри (відділення, департаменти), галузеві центри, проблемні лабораторії, експериментальні школи-лабораторії. Університети включають також наукові школи, колективи науковців-дослідників і педагогів, які є інтелектуальною елітою суспільства.

Сучасну *систему вищої педагогічної освіти країни* утворюють 6 університетів: Тиранський університет (Тирана), Університет ім. Екрема Цабея (Гірокастра), Університет ім. Луїджі Гуракучі (Шкодер), Університет «Олександр Джувані» (Ельбасан), Університет ім. Фана С. Нолі (Корч), Університет Олександра Моїсіу (Дуррес). Основним структурним підрозділом вищого навчального закладу, на базі якого здійснюється підготовка педагогічних кадрів є педагогічні факультети класичного університету [2, с. 42].

В Албанії відповідно до Проекту освітньої реформи (1999) та Національної стратегії з вищої освіти на 2008 – 2013 рр. запропоновано такі ***орієнтири щодо реформування*** системи вищої та вищої педагогічної освіти: *підготовка і проведення вступних іспитів до вишів; розробка нової системи оцінювання початкової освіти з математики, албанської мови і читання; удосконалення системи оцінювання у системі середньої освіти; реформування випускного іспиту наприкінці обов'язкової освіти та випускних іспитів за курс середньої школи.*

Отже, вивчення досвіду та розвитку вищих педагогічних навчальних закладів у країнах Чорноморського регіону, їх діяльність у різноманітних умовах має особливе значення для виявлення особливостей сучасної вищої педагогічної освіти в країнах Чорноморського регіону, що дозволить визначити орієнтири гармонійної модернізації системи вищої педагогічної освіти в Україні.

1. Страны мира. Современный справочник. – М.: ООО «Дом Славянской книги», 2007. – 607с.
2. Сапожников С.В. Тенденції розвитку вищої педагогічної освіти в країнах Чорноморського регіону: дис. д-ра пед. наук : 13.00.04 / Сапожников Станіслав Володимирович. – Ялта, 2014. – 630 с.

Sapozhnykov S.
EUROPEAN GUIDLINES IN ALBANIAN PEDAGOGICAL STAFF TRAINING SYSTEM
The article highlights the main stages of formation and development of higher education in the Albanian Republic and defines the main guidelines of reforming higher education in the country.

УДК 372.881.1131.1
Sepe M.
University of Basilicata

EDUCAZIONE LINGUISTICA E INSEGNAMENTO DELLA LINGUA ITALIANA

La relazione rivela le tappe più signifivative dello sviluppo dell'educazione linguistica e dell'insegnmento della lingua italiana. Si sottolinea che l'insegnamento della grammatica viene considerato da sempre uno dei capisaldi della pedagogia. Il mondo della ricerca linguistica e didattica ha fornito preziose indicazioni ai fini dell'insegnamento dell'italiano nella scuola e, allo stato attuale, continua a dare utili contributi in quei settori di studio fondamentali per dare ai docenti di lingua italiana strumenti di lavoro necessari per promuovere esperienze didattiche efficaci.

A partire dagli anni Settanta del Novecento, l'espressione *educazione linguistica* indica un filone di ricerca di tipo linguistico-educativo incentrato sull'insegnamento della lingua italiana. «Oltre all'accezione 'stretta' (insegnamento della lingua italiana) fatta propria da molti autori, esiste anche un'accezione larga di 'educazione linguistica', ben documentata nella ricerca recente, come "quella parte dell'educazione generale che include l'insegnamento dell'italiano come lingua nazionale, delle lingue materne diverse dall'italiano (dai dialetti alle lingue minoritarie), delle lingue straniere e di quelle classiche"» [1].

Il 1962 rappresenta una data significativa per la storia dell'educazione linguistica: in Italia fu introdotta la scuola media unica che innalzava l'obbligo scolastico a 14 anni [1; 24]. Con l'introduzione dell'innalzamento della scolarità obbligatoria, alle soglie ormai degli anni Settanta, la situazione linguistica del paese era caratterizzata da una dialettofonia diffusa: tra i banchi si parlavano idiomi diversi, inevitabile conseguenza di provenienze geografiche differenti e di diverse situazioni socio-culturali. Intanto la scuola aveva subito profondi mutamenti: i maestri non parlavano più in dialetto con i loro allievi, poiché la maggior parte dei docenti era ormai favorevole a un atteggiamento di totale rifiuto dell'uso del dialetto a scuola, e alla fine si insegnò in classe un modello di italiano che fu definito dai linguisti "italiano scolastico", con l'intento di mettere in rilievo «l'artificiosità di una varietà di lingua diffusa solo a scuola». La situazione appena delineata provocò subito conseguenze immediate: una moltitudine di scolari, provenienti da famiglie di operai e contadini, fu costretta dalla scuola a «parlare e scrivere in una lingua "straniera" per comunicare complessi contenuti disciplinari» [1; 25].

All'epoca si levò la voce di chi si accorse subito del ruolo fondamentale svolto dalle abitudini linguistiche degli allievi. Fu un prete, don Lorenzo Milani, ispiratore e coautore di un libretto, la *Lettera a una professoressa*, nel quale era contenuta una durissima denuncia della pratica della pedagogia linguistica tradizionale di cui don Milani criticava le scelte contenutistiche e le modalità dell'insegnamento della lingua italiana ormai diffuse a scuola [2; 26-27].

Nel frattempo anche la reazione dei linguisti fu immediata: si era infatti formata una nuova generazione di studiosi del linguaggio che, pur partendo da premesse differenti, giunse alle stesse conclusioni. Un importante contributo venne dato dal linguista Tullio De Mauro, autore dell'opera intitolata *Storia linguistica dell'Italia unita* e pubblicata nel 1963, qualche anno prima della costituzione della Società di Linguistica Italiana (SLI). Questo libro, ripreso e ampliato successivamente nella versione del 1970, è di fondamentale importanza per la storia della nuova educazione linguistica. In quest'opera De Mauro delinea il quadro della situazione linguistica italiana a partire dall'unificazione politica (1861) fino agli anni del secondo dopoguerra e, già nella *Avvertenza* alla I edizione, sottolinea la stretta connessione tra la situazione linguistica di un paese e le sue vicende economiche, politiche, sociali, culturali [1; 43]. Nuovi orizzonti facevano ormai intravedere una nuova impostazione della pedagogia linguistica che non tardò ad affermarsi in questo quadro di grande fermento.

Il documento intitolato *Dieci Tesi per l'educazione linguistica democratica* rappresenta per molti aspetti l'atto di nascita di un nuovo modo di concepire l'insegnamento della lingua madre. Redatto con il contributo fondamentale di Tullio De Mauro e dato alle stampe per la prima volta nel 1975, il documento in questione costituisce il manifesto programmatico del GISCEL (Gruppo di Intervento e Studio nel Campo dell'Educazione Linguistica), filiazione diretta della SLI (Società di Linguistica Italiana). Le *Dieci Tesi* contengono una serie di principi generali a cui ogni insegnante, di italiano e d'altro, dovrebbe ispirarsi (tesi 1-4); un'analisi critica della pedagogia linguistica tradizionale (tesi 5-7); la proposta di una nuova pratica della pedagogia linguistica (tesi 8); spunti e suggerimenti riguardanti la formazione degli insegnanti e il rinnovamento della scuola (tesi 9-10).

In questo documento sono poi presenti anche le idee e le proposte provenienti dal mondo della ricerca e della scuola al fine di:

- mettere in rilievo l'importanza dell'insegnamento della lingua italiana;
- denunciare le insufficienze del sistema scolastico.

Gli effetti della lettura delle *Dieci Tesi* non tardarono ad arrivare: molti docenti, sfiduciati dalle pratiche didattiche tradizionali e consapevoli della loro preparazione universitaria avvertita come insufficiente, si cimentarono in nuove esperienze di sperimentazione didattica.

L'impatto delle *Dieci Tesi* sulla scuola fu importante anche per un altro aspetto: stimolò le autorità scolastiche a rivedere in quegli stessi anni la riforma dei programmi che contenevano già molte idee della

nuova educazione linguistica, ormai supportata da una ricerca linguistica e didattica di grande rilievo e capace di produrre contributi di notevole prestigio.

In conclusione, nell'ambito dell'educazione linguistica, si faranno dei brevi cenni sui temi più discussi e per i quali furono avanzate utili proposte applicative. Anzitutto, gli interessi riguardarono in particolare lo sviluppo delle abilità linguistiche di base (ascoltare, parlare, leggere, scrivere), tema che ebbe importanti contributi dagli studi sulle varietà dell'italiano, dalla linguistica del testo e dagli studi di tipologia testuale.

L'insegnamento della grammatica, considerato da sempre uno dei capisaldi della pedagogia linguistica tradizionale, fu sottoposto a un profondo processo di revisione, incrementato dal notevole sviluppo degli studi grammaticali e di teoria linguistica che la lingua italiana aveva conosciuto negli ultimi decenni, e che produsse le grandi grammatiche di riferimento. Si passò quindi dall'iniziale rifiuto del modello tradizionale all'adozione di nuovi modelli grammaticali (strutturali, nozionali, generativi e altro), delineando così un nuovo orientamento metodologico che puntava all'utilizzo del metodo scientifico adattato al contesto della classe.

Dalla denuncia dei maestri e dalla *Storia linguistica dell'Italia unita* di Tullio De Mauro, infine, il tema dello svantaggio linguistico da intendere come svantaggio sociale fu generalmente tra quelli più discussi, relazionandosi nel corso degli anni con i problemi derivati dalla diffusa dialettofonia delle classi popolari (anni Settanta e Ottanta del Novecento) e, ai giorni nostri, con i problemi linguistici legati alle nuove ondate migratorie. Si consideri, inoltre, il tema dell'integrazione linguistica degli immigrati, soprattutto di quelli più giovani, per i quali ci fu la necessità di adoperarsi con mirati piani di intervento. La ricerca linguistica si mosse subito: nacque e si consolidò nel tempo un nuovo filone di studi, la linguistica acquisizionale, che si occupa di acquisizione spontanea dell'italiano da parte di apprendenti stranieri non inseriti in contesti di insegnamento formale.

Il mondo della ricerca linguistica e didattica ha fornito preziose indicazioni ai fini dell'insegnamento dell'italiano nella scuola e, allo stato attuale, continua a dare utili contributi in quei settori di studio fondamentali per dare ai docenti di lingua italiana strumenti di lavoro necessari per promuovere esperienze didattiche efficaci.

1.LO DUCA M. G., Lingua italiana ed educazione linguistica. Tra storia, ricerca e didattica, Roma, Carocci, 2003.
2.SCUOLA DI BARBIANA, Lettera a una professoressa [1967], Firenze, Libreria editrice, 1996.
3.DE MAURO T., Storia linguistica dell'Italia unita [1963], Roma-Bari, Laterza, 1986.
4.BALBONI P., Storia dell'educazione linguistica in Italia. Dalla legge Casati alla riforma Gelmini, Grugliasco, UTET Università, 2009.
5.BERRETTA M., Linguistica ed educazione linguistica. Guida all'insegnamento dell'italiano, Torino, Einaudi, 1977.
6.COLOMBO A. (a cura di), Il curricolo e l'educazione linguistica. Leggere le nuove "Indicazioni", Milano, Franco Angeli, 2008.
7.GISCEL (Gruppo di Intervento e Studio nel Campo dell'Educazione Linguistica) (a cura di), Educazione linguistica democratica. A trent'anni dalle Dieci tesi, Milano, Franco Angeli, 2007.
8.RENZI L., CORTELAZZO M. (a cura di), La lingua italiana oggi: un problema scolastico e sociale, Bologna, il Mulino, 1977.
9.SABATINI F., Lingua e linguaggi, Torino, Loescher, 1980.
10. ID., La comunicazione e gli usi della lingua, Torino, Loescher, 1984.
11. SIMONE R., Libro d'italiano, Firenze, La Nuova Italia, 1974.
12. SIMONE R. (a cura di), L'educazione linguistica, Firenze, La Nuova Italia, 1979.

Сепе М.

ЛІНГВІСТИЧНА ОСВІТА ТА ВИКЛАДАННЯ ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У тезах розкриваються основні етапи розвитку лінгвістичної освіти та викладання італійської мови. Підкреслюється, що викладання граматики вважається базисом педагогіки. Лінгвістичні та дидактичні дослідження сприяли виробленню цінних рекомендацій для викладання італійської мови у школах та продовжують робити свій внесок у сферу фундаментальних досліджень, щоб надати викладачам італійської мови навички, необхідні для розвитку ефективного викладацького досвіду.

УДК 796. 5 : 381. 6 – 056. 9

Сидорук А. В.
Запорізький національний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У роботі розглянуто види анімаційної діяльності в зарубіжних країнах. Наведено теоретичний аналіз літературних джерел з особливостей підготовки майбутніх фахівців даної професійної сфери галузі. Розглянуто поняття анімаційної

діяльності як інноваційної технології в сфері освіти. Визначено важливість та особливості організації дозвілля. Викладено особливості навчальних закладів, які сприяють підготовці фахівців-аніматорів.

Проблема організації повноцінного дозвілля є найпоширенішою проблемою сучасного часу. Не викликає сумніву той факт, що від організації дозвілля населення залежить морально-психологічний клімат у суспільстві, його культурний рівень, фізичне і моральне здоров'я. Аналіз оцінок експертів-психологів засвідчує, що працівники, які добре провели відпустку, рідше хворіють, менше конфліктують, мають більшу працездатність тощо.

Розглянемо особливості розвитку окремих видів анімації в зарубіжних країнах.

Насамперед зупинимось на шкільній анімації, як на одному з найбільш розповсюджених її видів. Завдяки відомому у всьому світі руху навчання активних методів виховання (CEMEA), до складу якого входять численні об'єднання й асоціації, що організують канікули і дитяче дозвілля, шкільна анімація широко розвинена у Франції. У «Центрах дозвілля і канікул» забезпечується повноцінний відпочинок і виховання дітей та юнацтва у вільний від навчання час через туризм, відвідування історичних місць, організацію спортивних ігор, художньо-естетичну та науково-технічну діяльність [1, с.134]. В освітніх системах США та Голландії тьютори займаються організацією позанавчального вільного часу школярів, доповнюючи тим самим діяльність шкільних аніматорів [2].

Муніципальна анімація у зарубіжних країнах представлена мережею «виховних міст», парків розваг, спортивно-оздоровчих центрів, ігрових кімнат та майданчиків для активного відпочинку, муніципальних центрів соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в мікрорайонах, які з'явились в Європі наприкінці 80-х років XX століття.

Театральна анімація спрямована на залучення дітей та молоді до драматичної грі, до сприйняття культурно-масових видовищ і спектаклів, до творчості. Серед форм театральної анімації за рубежем найбільш популярні традиційні карнавали, вулична театральна хода, спільні постановки вистав силами молоді та професійних акторів, «мікротротуари» – міні-клоунади для дітей на міських вулицях. Особливий ефект досягається через різноманітні засоби: карнавальність, театралізацію, використання ритуалів і звичаїв, різні жанри художньої творчості [3, с.81–82].

Музейна анімація, що також є досить розповсюдженим видом анімаційної діяльності у зарубіжних країнах, спрямована на розробку і впровадження спеціальних програм існування відвідувача музею в експозиції – театралізованих виставах, адже сучасний музей представлений багатством нових станів: творчою лабораторією і «театром культури», а музейний аніматор є не просто транслятором накопиченої інформації, а провідником у світі культури і гідним співрозмовником [4, с.76].

Більш розлого висвітлимо особливості професійної діяльності аніматорів у різних країнах світу. Проте насамперед слід зазначити, що, згідно з результатами досліджень І.В. Петрової, досить часто поняття «спеціаліст з анімаційної діяльності або аніматор» тісно переплітається і є співзвучним з поняттям «спеціаліст сфери дозвілля», яке, у свою чергу, є досить широким за своїм значенням. Зокрема, в Італії, Іспанії, Франції фахівців дозвільної сфери називають соціокультурними аніматорами, у Німеччині – соціальними працівниками, педагогами вільного часу, в США – терапевтами-рекреаторами, у Великобританії – соціальними працівниками [2]. На думку дослідниці, складність професійної діяльності фахівця сфери дозвілля, і аніматора в тому числі, полягає в тому, що характер його діяльності вимагає від знань з широкого кола питань, а саме: від основ соціальної та культурної політики держави, загальної організації системи соціального забезпечення, специфіки функціонування дозвільної інфраструктури, демографічних особливостей до конкретних методів роботи з представниками різних верств населення. І.В. Петрова дійшла висновку, що спеціаліст сфери дозвілля повинен володіти багатьма професійними навичками, які вирішували б проблеми і в сфері соціології культури, і педагогіки, і психології, і соціальної роботи [2]. Вивчаючи особливості професійної діяльності аніматора у Франції, дослідники дійшли висновку, що вона базується на принципах і цінностях активного ентузіазму і реалізується в інституційних межах, які можуть набувати різні форми (асоціації, соціально-культурні установи, локальні спільноти, установи культури, міністерства). Анімаційна робота вимагає різних прийомів, що зобов'язують аніматора бути компетентним, кваліфікованим у галузі мистецької, громадської, спортивної, прикладної та інших видів діяльності.

Переходячи до висвітлення питань підготовки фахівців у галузі анімаційної діяльності за рубежем, зазначимо, що, незважаючи на розбіжності в кадровій політиці, загальним є те, що в основу професійної підготовки покладено дві фундаментальних концепції, а саме: ідею професіоналізму та ідею дотримання прав людини.

Кожна зарубіжна країна має власну концепцію підготовки фахівців дозвільної сфери. Її основні форми і методи відображають національну культуру, традиції, специфіку суспільно-історичного розвитку.

Освіту в галузі організації дозвілля у багатьох зарубіжних країнах можна отримати в навчальних закладах або на відповідних курсах за умови наявної вищої освіти та практичного досвіду соціально-культурної роботи.

Відповідно до процедурних і організаційних критеріїв, вищі навчальні заклади проходять акредитацію, метою якої є оцінювання якість програм підготовки фахівців, надання допомоги в їх удосконаленні.

Слід зазначити, що вагома частина навчального процесу в закордонних програмах належить практичному навчанню. Так, у Франції обсяг практичних занять складає 55-65% від усього навчального плану, у Великобританії – 50%, в Італії – 40%, у Німеччині – 35–40%, у Бельгії – 30%, в Польщі та Данії – 25% і 20% відповідно.

Отже, практичне навчання є суттєвою складовою процесу професійної підготовки фахівців-аніматорів. Безперечно це сприяє закріпленню отриманих у навчальному закладі знань, умінь і навичок, формує професійну готовність студента до вирішення реальних практичних завдань.

Багаторічний досвід роботи вищих навчальних закладів багатьох зарубіжних країн засвідчує, що майбутній фахівець у сфері анімаційної діяльності, який пройшов професійну практичну підготовку, досить швидко адаптується у професійному середовищі, здатний чітко формулювати мету і завдання своєї діяльності, прогнозувати її результати, володіє фаховою інтуїцією і навичками професійного спілкування.

1. Шульга И.И. Опыт педагогической анимации в практике социального воспитания за рубежом / Ирина Ивановна Шульга // Социальная педагогика. 2008. - №4. - С. 134-136.
2. Петрова И.В. Состояние и перспективы подготовки специалистов досуговой сферы в зарубежных странах / И.В.Петрова // Педагогические и рекреационные технологии в современной индустрии досуга. - Киев, 2004. - С. 14.
3. Ярошенко Н.Н. Социально-культурная деятельность: Парадигмы, методология, теория: монография / Николай Николаевич Ярошенко. - М.: МГУКИ, 2000. - 204 с.
4. Гениуш Ю.С. Эстетическая направленность развития личности посредством анимационной деятельности / Ю.С.Гениуш // Искусство в школе.-2006.-№ 5.- С. 76.

Sydoruk A.

FOREIGN EXPERIENCE OF TEACHING FUTURE SPECIALISTS OF PHYSICAL CULTURE TO ARRANGE ENTERTAINMENT ACTIVITIES

The article considers the types of entertainment activities in foreign countries. A theoretical analysis of the literature on the peculiarities of training future specialists in this area is carried out. The concept of entertainment activities as an innovative technology in this field of education is analysed. The importance and characteristics of leisure organization are highlighted. The specific features of educational establishments training such specialists and animators are described.

УДК 378.1+378.4 (71)

Сімак К.В.
Національний університет «Острозька академія»

ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРІВ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ПРИ УНІВЕРСИТЕТАХ І КОЛЕДЖАХ КАНАДИ

У зв'язку з інтеграцією системи вищої освіти України у світовий освітній простір постає питання вивчення передового зарубіжного досвіду з інтернаціоналізації вищої освіти. У контексті розвитку академічної мобільності студентів проаналізовано діяльність центрів для міжнародних студентів у Канаді. Охарактеризовано роль і завдання діяльності відділів, що забезпечують послуги для міжнародних студентів при університетах та коледжах Канади.

Україна не залишається осторонь плинних інтеграційних процесів у системі вищої освіти, що мають місце у розвинених країнах світу. У світлі недавніх освітніх реформ Україна декларує своє

прагнення стати невід'ємною частиною світового освітнього простору. Недарма кількість іноземних студентів, що приїздять до українських ВНЗ здобувати вищу освіту, динамічно зросла. За даними Державного центру з міжнародної освіти України, в 2013 – 2014 навчальному році кількість іноземних студентів у вітчизняних університетах і коледжах була рекордною та становила 69 969 тис. студентів [1]. Проте задля того щоб забезпечити постійне зростання кількості іноземних студентів в Україні необхідно вдосконалювати діяльність центрів для іноземних студентів, запозичуючи передовий та ефективний досвід зарубіжних освітніх систем, зокрема Канади.

Академічна мобільність студентів у Канаді має позитивну динаміку протягом багатьох десятиліть, що уможливило Канаду посісти 7 місце у світі за привабливістю серед студентів із закордону. Число іноземних студентів у Канаді невпинно зростає з 159 426 тис. у 2003 році, до 290 000 тис. у 2013 році [2]. Успіх канадських університетів та коледжів у сфері надання освітніх послуг став можливим завдяки низки факторів. Зокрема, важливу роль відіграють центри для іноземних студентів, діяльність яких направлена на надання різноманітних послуг для іноземних студентів до прибуття в країну, під час адаптації, протягом навчання, а також після завершення навчання у Канаді.

Центри для іноземних студентів зазвичай є структурними підрозділами відділів міжнародної співпраці та академічної мобільності при університетах та коледжах Канади (до прикладу Toronto International, Calgary International, та ін.). Констатовано, що мережа центрів для іноземних студентів при канадських університетах і коледжах має диверсифікований характер. Найбільш розповсюдженими департаментами, що надають послуги іноземним студентам у Канаді є такі: Офіс для міжнародних студентів – International Student Office (ISO), Відділ послуг для іноземних студентів – International Student Services (ISS), Центр для іноземних студентів – Centre for International Students (CIS) [2; 3] або їх інші аналоги.

Встановлено, що роль центрів для іноземних студентів полягає в забезпеченні підтримки студентів, які бажають навчатися в канадських закладах вищої освіти, так само як і іноземних студентів, що вже навчаються у Канаді. Основними завдання діяльності таких центрів є такі: інформування потенційних студентів щодо різноманітності навчальних програм на рівні бакалавріату, магістратури, докторантури, а також підготовчих мовних курсів; інформування щодо вартості навчання для іноземних студентів, можливості отримання стипендій та грантів від федерального чи провінційного урядів, фондів університетів, коледжів, і приватних фундацій; надання невідкладної фінансової допомоги для іноземних студентів у разі виникнення неочікуваних обставин; організація та проведення вебінарів для іноземних студентів до їхнього прибуття в країну (від англ. pre-arrival webinars); організація та проведення орієнтаційних програм для іноземних студентів після їх прибуття на кампус (від англ. orientation camp); надання консультацій для студентів під час періоду адаптації у новому навчальному середовищі (від англ. transition period); надання юридичних консультацій щодо отримання чи поновлення дозволу на навчання (від англ. study permit); надання юридичних консультацій щодо отримання дозволу на роботу (від англ. work permit); надання психологічної допомоги для іноземних студентів (від англ. drop-in hours); забезпечення іноземних студентів першого курсу академічними наставниками (від англ. mentoring program for first-year students); інформаційна допомога іноземним студентам для отримання медичного страхування (наприклад, University Health Insurance Plan у провінції Онтаріо); тощо [4].

Таким чином, висококваліфіковані працівники центрів для іноземних студентів надають підтримку таким студентам до їхнього прибуття в країну, під час навчання, та після завершення навчання. Варто зазначити, що центр для іноземних студентів знаходиться на кожному університетському кампусі, незважаючи на те, що кількість працівників у таких центрах може варіюватись.

На нашу думку, успіх розвитку міжнародного виміру освіти у значній мірі залежить від діяльності центрів для іноземних студентів при окремих ВНЗ. Канада має великий досвід з організації діяльності центрів, що надають підтримку іноземним студентам у Канаді. Варто зазначити, що при канадських університетах та коледжах також діють офіси з академічної мобільності та міжнародної співпраці. З погляду студентів-іноземців у Канаді, послуги, які доступні для іноземних студентів у цій країні становлять значну частину їх загального досвіду

навчання за кордоном і тому привертають велику кількість іноземних студентів у канадські університети та коледжі.

1. Український державний центр з міжнародної освіти [Електронний ресурс] / Офіційний сайт. – Режим доступу: http://www.intered.com.ua
2. Canadian Bureau for International Education (CBIE) (2014) Canada's performance in international education. Facts and Figures. Retrieved September 5, 2015 from: http://www.cbie.ca/about-ie/facts-and-figures/
3. University of Calgary. (2015). About CISSA (Centre for International Students and Study Abroad). Retrieved August 17, 2015 from : https://www.ucalgary.ca/studyabroad/study-abroad/about-cissa
4. Bond, S., Areemannapattnil, S., Brathwaite-Sturgeon, G., Hayle, E. and Malekan, M. (2007). Northern lights: International graduates of Canadian institutions and the national workforce. CBIE. Retrieved September 1, 2015 from: http://www.cbie.ca/NorthernLights/.

Simak K.

THE ACTIVITY OF CENTRES FOR INTERNATIONAL STUDENTS AT CANADIAN UNIVERSITIES AND COLLEGES

Within integration of Ukrainian higher education system into the world education area the problem of internationalization of higher education and the experience of developed countries becomes essential. For this reason, the activity of centres for international students in Canada is being analysed in the context of student academic mobility. The role and objectives of centres that provide services for international students at universities and colleges in Canada are characterized.

УДК 378

Стьопін М.Г.
Маріупольський державний університет

ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ВІДКРИТОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІЗРАЇЛЮ

Стаття присвячена проблемам використання технологій дистанційної освіти. Розглядається поняття «дистанційне навчання» та аналізується досвід використання сучасних інформаційних технологій в навчально-виховному процесі на прикладі Відкритого університету Ізраїлю.

Останнім часом, впровадження технологій дистанційного навчання отримує усе більше і більше поширення. Цьому сприяє швидкий розвиток інформаційних технологій, які є основою технологій дистанційного навчання. Навчання, яке проводиться з широким використанням інформаційних технологій, отримало назву дистанційне навчання; освіта, яка формується з використанням технологій дистанційного навчання, отримала назву дистанційна освіта [1].

Дистанційне навчання включає в себе сучасні форми і методи конструювання та відображення змісту навчання, елементи модульного і комп'ютерного навчання, теорії та практики, самостійної роботи студентів, застосування у навчанні сучасних інформаційних технологій, комп'ютерів, телекомунікацій і являє собою цілеспрямований інтерактивний процес взаємодії студентів і викладачів-модераторів.

Таким чином, можна сказати, що дистанційне навчання – це індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [2, с. 39].

Нині технології дистанційної освіти використовують такі відомі університети, як: Університет Південної Африки, Відкритий університет Гааги, Національний технологічний університет (США), INTEC-коледж Кейптауну (ПАР), Іспанський національний університет дистанційної освіти, Відкрита школа бізнесу Британського відкритого університету, Відкритий університет Ізраїлю.

Відкритий університет Ізраїлю (BYI), один з восьми ізраїльських університетів, був заснований в 1975 році. Це вищий навчальний заклад, що поєднує дистанційне навчання дуже високого рівня з гнучкістю навчального процесу, в який включено більше 40 тисяч студентів, які бажають отримати академічні ступені бакалавра і магістра в галузі природознавства, математики, гуманітарних і суспільних наук. Високий академічний рівень пропонованих студентам навчальних

матеріалів та якість викладання створили Відкритому університету репутацію одного з кращих навчальних закладів Ізраїлю [3].

Під час вступу до ВУІ немає необхідності пред'являти атестат зрілості або інший документ про закінчення будь-якого навчального закладу. Навчаючись у Відкритому університеті, студенти присвячують чималу кількість часу та сил самостійному вивченню матеріалу, беруть активну участь в колективних учбових заняттях.

Ще одна сторона "відкритості" – це організаційна і адміністративна гнучкість. Абітурієнт не повинен вступати на певний факультет або на певну кафедру. Вступ до Відкритого університету – це по суті запис для вивчення конкретних навчальних курсів. Записавшись для вивчення будь-якого навчального курсу, абітурієнт стає студентом Відкритого університету [3].

Академічна структура Відкритого університету також принципово відрізняється від тієї, яка прийнята в інших вищих учбових закладах. Освіта не вимірюється кількістю років навчання. Студент Відкритого університету не є студентом першого, другого або третього курсу. Слово "курс" вживається тільки в значенні "Навчальний курс" або "предмет, який вивчається" (поняття аналогічне, але не еквівалентне, курсу лекцій в звичайному університеті). Саме число таких курсів, вивчених студентом, і визначає міра його просування на шляху до диплома. Скільки курсів вивчати в семестр вирішує сам студент. Університет не вимагає від учнів закінчення жорсткої єдиної навчальної програми протягом певного проміжку часу.

Програми більшості курсів розраховані на один семестр. Протягом семестру студент повинен виконувати академічні вимоги, встановлені для цього учбового курсу. Особлива демократичність системи і унікальний академічний підхід виражаються також в тому, що студентам надається можливість самостійно, ґрунтуючись на даних, приведених в довіднику Університету або виходячи з рекомендацій викладачів, скласти індивідуальну навчальну програму, яка не має бути обмежена межами певної галузі знань [3].

Студенти, що поступили в Університет для отримання вченого ступеня, при складанні навчальної програми керуються вимогами, що пред'являються до програми навчання на ступінь бакалавра.

Застосування останніх досягнень науки та техніки дозволяє Університету підвищити рівень послуг, що надаються студентам, як в тому, що стосується учбових матеріалів, так і в тому, що стосується методики викладання. Ці засоби, в міру необхідності, включаються до програми курсів, як доповнення до друкованих навчальних посібників, що готуються для кожного з курсів в усіх галузях знань.

Отже, технологія побудови навчальних курсів на базі тих можливостей, які надають нині мережі Інтернет/Інтранет, дозволяє створювати високоефективні системи, які відповідають найстрогішим вимогам до навчання. Ефективність навчання забезпечується в першу чергу тими інтерактивними мультимедійними засобами, які використовуються в цих системах, а ефективність контролю над процесом навчання забезпечується високотехнологічними засобами збору, зберігання і аналізу результатів проходження студентом обраних ним курсів [4, с. 27]. Таким чином, виявляється можливим поєднати усі переваги заочної освіти та самоосвіти за допомогою мультимедійних комп'ютерних програм з перевагами денної форми освіти, особливо в плані організації контролю, який є істотним чинником, що працює на результат процесу навчання.

1. Дистанційне навчання – дієвий спосіб отримання знань [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrbiznes.com/analitic/electronic/6607.html.
2. Коваль Т. І. Інформаційні технології у педагогічній освіті викладача вищого навчального закладу / Т. І. Коваль // Матеріали виїзного засідання наукової школи з проблем творчості і технологій у неперервній професійній освіті (Хмельницький, 14–16 трав. 2009 р.) : наук. вид. / за ред. С. О. Сисоєвої. – Хмельницький, 2009. – С. 38–44.
3. Открытый университет Израиля [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www-r.openu.ac.il/.
4. Хуторской А. Дистанционное обучение и его технологии / А. Хуторской // Компьютерра. – 2002. – № 36. – С. 26–30.

Styopin M.

DISTANCE LEARNING TECHNOLOGIES: EXPERIENCE OF OPEN ISRAELI UNIVERSITY

This article focuses on the problems of distance learning technologies. Concept of "distance learning" is considered and the experience of using modern information technologies in educational process on the example of the Open Israeli University is analyzed.

УДК 378.13 (497.2)
Чеховська М.В.
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ФОРМУВАННЯСИСТЕМИ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ БОЛГАРІЯ

У роботі охарактеризовано процес зародження і становлення системи вищої освіти Республіки Болгарія. Розглянуто основні етапи розвитку вищої та вищої педагогічної освіти. Проаналізована кількість вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку освітян у Республіці Болгарія.

У процесі сучасної модернізації світового освітнього простору відбувається значна інтернаціональна уніфікація національних освітніх стандартів, диверсифікація освітніх моделей та вдосконалення технологій навчання. Усі ці процеси є характерними і актуальними для України. На сьогодні великого значення набуває реформування вітчизняних освітніх моделей, у зв`язку з цим конче необхідним є вивчення, аналіз та узагальнення досвіду країн Євросоюзу, що є актуальним завданням України в контексті її інтеграції до загальноєвропейського освітнього простору. Отже, удосконалення існуючої системи підготовки висококваліфікованих фахівців в Україні потребує аналізу світового досвіду, і зокрема Республіки Болгарія.

Історичний розвиток Республіки Болгарія вагомо відобразився на становленні першого етапу розвитку вищої педагогічної освіти держави. Після проголошення Болгарії незалежним царством у 1908 році, першої та другої Балканських воєн (1912 –1913 рр.), першої світової війни (1914 – 1918), формування профашиського уряду в 1923 році та входу радянської армії на територію Болгарії у 1944 році, країна зіштовхнулася не лише з політичними, але й соціальними та економічними потрясіннями. Незважаючи на постійні зміни політичних режимів, форми управління країною, зовнішні та внутрішні орієнтири розвитку, вища освіта Республіки Болгарія дотримувалася своїх національних особливостей, які ґрунтувалися на власних традиціях і досвіді. [2, с.15]

Протягом першого етапу розвитку вищої педагогічної освіти Болгарії, Софійський університет був хранителем європейських традицій не лише тому, що більшість його професорів отримували підготовку в Європі, але і внаслідок того, що вся його історія аж до 1944 р. була насправді історією захисту старих і створення нових європейських академічних цінностей та університетського духу. Учені цього університету відстоювали демократичні принципи навчання. [1, с.103]

Зі звільненням Болгарії від фашизму в 1944 році розпочався другий етап розвитку, що ознаменувався стрімким піднесенням вищої педагогічної освіти та продовжувався до 1989 року. За цей час було відкрито два університети і 25 інститутів, в основному інженерно – технічних, медичних тощо, які створювалися у найбільших містах країни. На даному етапі розвитку вищої освіти Болгарії спостерігався значний політичний, економічний, науковий і академічний вплив Радянського Союзу. Педагогічні дослідження у різноманітних напрямах здійснювалися у НДІ педагогіки ім. Т. Самодумова. [3, с. 33]

Третій етап розвитку вищої педагогічної освіти розпочався з початком демократичних перетворень від 1989 року. З 15 листопада 1990 р. країна отримує назву Республіка Болгарія. [3, с. 34] Вища освіта з початком демократичних перетворень зазнала значного реформування у порівнянні з реформами в сфері економіки, сільського господарства, соціальної сфери, а також змін в дошкільній, початковій і середній освіті. На думку Ш. Джусенбаєва, «Болгарія є наочним прикладом того, як у країні, що переживає серйозну економічну і соціальну кризу, вища освіта була визнана найбільш надійною сферою для фінансових й інтелектуальних інвестицій» [1, с. 105].

Сучасна система вищої освіти Болгарії включає 51 університет (з них 37 державних і 14 приватних), у тому числі 44 університети та спеціалізовані вузи і 7 приватних коледжів [4, с.8]. У порівнянні з показниками країн ЄС ця кількість значно перевищує середнє значення показників (таких як населення і територія) в порівнянні з показниками країн Європейського Союзу. Освітня система держави повільно реагує на зміни вимог до кваліфікації, мотивації та кар`єрного зростання фахівців з вищою освітою.

Сьогодні система вищої освіти Республіки Болгарія характеризується недостатнім контролем держави кількісного зростання мережі університетів, якості навчання та недостатньою кількістю

інвестицій в освіту. Усе це перешкоджає модернізації системи вищої освіти в Болгарії та розвитку вузівської науки відповідно до міжнародних критеріїв і європейських стандартів.

1. Джусенбаєв Ш.Д. Наукові основи розвитку вищої освіти в сучасному світі: дис.. д. пед..н: 13.00.01/Ш.Д. Джусенбаєв. – Бішкек, 1997 – 333с.
2. Каплун А.В. Розвиток системпідготовки кваліфікованих робітниківу Болгарії і Польщі (кінець XIX – XX ст.) Автореф. дис. д. пед. н. – Київ, 2011. – 45 с.
3. Сапожников С. В. Вища педагогічна освіта в країнах Чорноморського регіону: історія і сучасність: монографія / С.В. Сапожников. – Дніпропетровськ: Інновація, 2013. – 480 с.
4. Стратегія розвитку вищої освіти в Республіці Болгарія 2014 – 2020 рр. вересень 2014р. – Софія, – Болгарія.

Chekhovska M.

FORMING THE SYSTEM OF HIGHER PEDAGOGIGAL EDUCATION IN THE REPUBLIC OF BULGARIA

The paper describes the origin and formation process of the higher education system of the Republic of Bulgaria. The main stages of higher education and higher pedagogical education are also described. The author analyzes the number of higher educational institutions that train teachers in the Republic of Bulgaria.

УДК 378.111(043)

Шебаніц Д.М.
Маріупольський державний університет

РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У розвідці розглянуто особливості правового регулювання надання освітніх послуг у країнах ЄС. Проведено порівняльно-правовий аналіз впровадження європейських освітніх стандартів до законодавства окремих держав Європи.

У сучасних політичних умовах суб'єктами державної освітньої політики виступають як регіональні структури управління освітою, так і міжнародні органи й установи, котрі здійснюють освітню політику на світовому рівні (наприклад, ЮНЕСКО, Міжнародний валютний фонд, ЄС, Міжнародний фонд «Відродження» та ін.). Склад і компетенції органів та інституцій освітньої політики є специфічними для кожної держави.

Сьогодні особливої ваги набувають зусилля світового співтовариства в царині гармонізації взаємодії глобальних і регіонально-маргінальних тенденцій, зорієнтованих у цілому на вистраждану людством нову «шкалу цінностей» на шляху реалізації гуманістичних ідей, пов’язаних із органічним синтезом імперативів культури, миру, злагоди й співпраці. У першій статті Статуту ЮНЕСКО проголошується як пріоритет розбудова миру через освіту, культуру і науку.

Середня освіта у більшості регіонів світу представлена двома рівнями загальноосвітньої підготовки: неповними середніми школами (I ступінь) і повними середніми школами (II ступінь) з усією різноманітністю типів шкіл, відділень, потоків, як правило, академічного або практичного за змістом спрямування.

Міжнародні європейські експерти з освіти, аналізуючи у 1996 році стан освітніх реформ за 1984 – 1994 рр. у 15 країнах-членах Європейського Союзу (Франції, Німеччині, Італії, Бельгії, Люксембурзі, Нідерландах, Данії, Ірландії, Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії, Греції, Португалії, Іспанії, Австрії, Фінляндії й Швеції), виокремлюють 8 параметрів, за якими порівнюються освітні системи розвинутих країн Заходу: цілі освіти (основні вимоги до обов’язкової освіти), структура обов’язкової освіти, управління освітнім процесом, навчальні програми, викладацькі кадри, компенсація за нерівні соціально-культурні та економічні умови, служби допомоги школам і атестація (оцінка) освітянських закладів. Особлива увага звертається на трансформаційний контекст цих освітянських параметрів, по-різному представлений у різних країнах-членах Європейського Союзу. Так, моніторинг оцінювального комплексу орієнтується переважно на такі принципи, як об’єктивність, релевантність навчальній програмі, гнучкість і відкритість до трансформацій, координація із навчальним процесом та зрозумілість.

Характерним для ЄС є загальна тенденція зниження рівня контролюючих функцій з боку центральної влади та поступове зростання рівня й змісту контролюючих функцій регіональної влади та самих шкіл, звичайно, із збереженням за найвищими державними органами загальних наглядацьких повноважень.

Зростає також тенденція залучати до інспекційної діяльності за управлінням школою батьків, вчителів та інших освітянських функціонерів. У цьому аспекті показовим, зокрема, є досвід Іспанії в реструктуризації й децентралізації управління школою та передачі за Конституцією країни організаційно-контролюючих функцій регіональним автономним освітянським громадам.

У деяких країнах-членах Європейського Союзу (Іспанії, Португалії та Фінляндії) контрольно-інспекційна функція замінюється на наглядацько-радницьку. В інших, зокрема у Франції, контрольна інспекція поєднується з наглядово-радницькими функціями.

Фламандська громада Бельгії, Франція, Люксембург, Нідерланди, Португалія та Велика Британія демонструють у 1984–1994 рр. результати пошуку «балансу між простою оцінювальною функцією інспекції та її нормативними функціями».

У країнах-членах Європейського Союзу створено різні організації або відділи, на яких покладається функція інспекції за ефективністю або за якістю освітньої системи. Типовим тут є, зокрема, досвід Фламандської громади Бельгії, що створила «службу розвитку в 1991 р.; Французької громади в Бельгії, що в 1994 р. створила наглядову та радницьку структуру для обов'язкової освіти; Іспанії, яка в 1990 р. створила національний відділ якості та оцінювання». У Люксембурзі в 1993 р. засновано спеціальну службу координації освіти та технологічних досліджень і педагогічних інновацій.

Слід зазначити, що в країнах-членах Європейського Союзу спостерігається тенденція трансформації традиційної моделі оцінювання, зорієнтованої на визначення й характеристику якості результатів оцінювання переважно на базі академічного тестування учнів, на іншу оцінювальну модель, де увагу закцентовано на процес оцінювання.

Отже, можемо зазначити, що порівняльний аналіз реформування освітніх систем у країнах-членах Європейського Союзу на порозі третього тисячоліття існування нашої цивілізації переконливо свідчить про подальшу гармонізацію в цих країнах регіональних і глобальних освітянських тенденцій.

Shebanits D.

REGULATION OF EDUCATIONAL SERVICES IN THE MEMBER STATES OF THE EUROPEAN UNION

The features of legal regulation of educational services in the EU are considered in the article. A comparative legal analysis of the implementation of European educational standards is carried out as to the laws of some states of Europe.

УДК 37.0(474.3)

Jureniene V.
Vilnius University

THE SYSTEM OF EDUCATION OF LITHUANIA

The author explains the structure and special features of the system of education of Lithuania. The following levels of education are analyzed: pre-school, pre-primary, primary, basic, secondary, vocational and higher education.

According to the Law "On higher education and research" the mission of higher education and research in Lithuania is to "help ensure the country's public, cultural and economic prosperity, provide support and impetus for a full life of every citizen of the Republic of Lithuania, and satisfy the natural thirst for knowledge" [1]. According to the Law "On Education" the Lithuanian system of education includes the following components: (1) formal education (primary, basic, secondary education, formal vocational education and training and higher education studies); (2) non-formal education (pre-school, pre-primary, other non-formal education of children (as well as the teaching supplementing the formal education) and of adults); (3) informal education; (4) educational assistance (vocational guidance, informational, psychological, socio-pedagogical, special pedagogical and special assistance of education, healthcare at school, consultation, in-service training of teachers and other assistance) [2].

Pre-school education can be obtained from the moment of birth till the commencement of provision of pre-primary or primary education. It is carried out at home and at the request of the parents. This type of education may be compulsory under the procedure and in the cases stipulated by the Minister of Education and Science and the Minister of Social Security and Labour. The above-mentioned bodies, together with the Ministry of Health, govern the provision of complex educational assistance, social support, healthcare services to pre-school children and their parents [2].

Pre-primary education can be obtained starting from the age of 6– or at an earlier age at the request of the parentsbut not earlier than until he reaches five years of age – and shall be carried out according to a one-year general pre-primary education curriculum [2]. The above-mentioned types of education shallpromotethe child'sintentto continue their educationin the future.

Primary education is obtained in accordance with four-year primary education curricula starting from seven years of age – or six years of age upon the request of parents. This type of education provideschildren with the basics of moral and social maturity, culture and literacy. It also assistschildren him in preparing for learning according to the basic education curriculum [2].Childrendo not receivegrades in primary schools.Teacherdiscussthe successoftheirstudents with their parents at least twoorthreetimes a year.

Basic education can be provided only after the primary education. It is obtained according to six-year basic education curricula, i.e. four-year basic education phase plus two-year basic education phase.The purpose of basic education is to provide students with the basics of moral, sociocultural and civic maturity, general literacy, technological literacy, to cultivate national consciousness, foster an intent and ability to make decisions and choices [2].Grades from 5 to 8can be completed in general purpose schools, and from 9 to 10invocational schools. There arespecial schools forstudents who are from 12 to16 years old and can`tadapt tolearningin general purpose schools, they lack the motivationto study orhave no choice,because of a difficultsocial conditions.

Secondary education is obtained according to two-year secondary education curricula, which includes compulsory and elective subjects of general education and available modules of vocational training programs. Secondary education curriculum can be carried out together with the vocational training program, in this case both may be carried out longer than two years.Secondary education can be obtained upon completion of the secondary education curriculum and passing of matura examinations, although some students can be exempt from this requirement [2]. The following profiles are available: humanities,technology,and arts.Students can select standard orextendedprogram.Invocational schoolsstudents canchoosebetween the 2nd level of basic trainingor 3^{rd}level.In the first casethey have atwo-year studyand performqualificationwork.In the case ofthird-levelprograms, they should study for threeyears in order to receivea diplomaof secondary educationandprofessional qualificationwhichentitlesto studyfurther.

Vocational education and training is aimed at helping students in the acquisition, change or upgrading of qualifications and preparation for participation in the labour market. This type of education and training may be may be initial vocational education and training or continuing vocational education and training.Primary vocational education and training is formal, universally available and intended for the acquisition of the first qualification. It is provided to students who have acquired basic or secondary education. For students with basic education it may be provided in parallel with secondary education. Initial vocational education and training may also be provided to students who have not acquired basic education and are at least 14 years of age. Students without basic education shall be provided with the opportunity to continue obtain basic education [2].

Higher education follows secondary education and is provided in accordance with the respective programs. The purpose of this level of education is to assist students in the acquisition of a higher education qualification, modern knowledge and skills in accordance with current demands of economy [2].Accessto higher educationis granted toanyone whohas a certificate of obtaining completesecondaryeducation.By 1999 theselection of students to higher education institutions was performed based on the entrance examination results and their average scoregained during fullsecondary education. In 1999 the system of national graduation exams based on advanced level of secondary educationprograms,using the100point systemevaluations, was introduced.Since 2002 the national graduation exams have been conducted in Lithuanianlanguage, mathematics, history, biology, chemistry, physics, and foreign languages.Acceptance to places funded from the budget inuniversitiesis conducted

on a competitive basis, i.e., according to the resultsof no morethan twoexams. Rules of admission are set by universities. There are two typesof higher education institutions in Lithuania: universities and collegiums. Twotypes of highereducation have formed respectively, namely, universityandnon-university.

The Universityis defined as ahigher education institution with predominately universitytraining programs, research activity, masters` and doctoral programs and/or where the level ofcreativity of students is improved. Educational institutions with the above-mentioned functionscan have the status of university, even if they do not have the word"university" in the title. An academy also has the university status. A collegium has predominately non-universityprograms, conducts applied research and/or scientific activity,orprofessional art. The title ofa collegium can`t include the world “university” or “academy”. Specific practitioners are prepared in collegiums. The program of a collegium may include some courses agreed with universities or set of courses which corresponds with basicuniversityprograms. Collegiums can be granted the right to open different branches of university programs. In this case,at leasthalf of these courses should be delivered by instructors with a scientific degree. Students which obtain higher education in notuniversity type collegiums are eligibleto studyat universities.

1. The Law on higher education and research dated 30 April 2009,No. XI-242 [Electronic Resource] // Republic of Lithuania. – Mode of access: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=366717.
2. The Law on education dated 17 March 2011, No. XI-1281 [Electronic Resource] // Republic of Lithuania. – Mode of access: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=407836.

Юреніє В.

СИСТЕМА ОСВІТИ ЛИТВИ

Автор пояснює структуру та особливості системи освіти Литви. Аналізуються такі рівні освіти, як дошкільна, початкова, базова, середня, професійна та вища.

Jureniene V.

THE SYSTEM OF EDUCATION OF LITHUANIA

The author explains the structure and specific features of the system of education of Lithuania. The following levels of education are analyzed: pre-school, pre-primary, primary, basic, secondary, vocational and higher education.

СЕКЦІЯ VII
УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК 374
Вовк Б.І.
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

КЕРІВНА РОЛЬ ПЕДАГОГА У ПРОЦЕСІ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРШОКУРСНИКІВ

В статті розглядається роль педагога ВНЗу процесі формування самоосвітньої компетентності першокурсників, яка передбачає процесуальну єдність проектувальної діяльності педагога і самоосвітньої діяльності студента. Тому роль педагога полягає у спонуканні до діяльності, її підтримці у здійсненні самоосвітньої діяльності першокурсника. Вказується склад проектувальної діяльності педагога ВНЗ та самоосвітньої діяльності першокурсника.

В умовах сьогодення одним із можливих шляхів забезпечення якості вищої освіти в контексті автономії ВНЗ є формування самоосвітньої компетентності у студентів, здатних до творчого пошуку, неординарного розв'язання педагогічних проблем, які постають перед ними у процесі його професійної діяльності. Зараз за умов безперервного збільшення кількості інформації самоосвіта стає пріорітетним шляхом забезпечення якості вищої освіти, оскільки вона є способом загальнокультурного і професійного самовдосконалення, який реальний та доступний кожній особистості.

Самоосвіта це «…зазвичай розглядається як вияв пізнавальної самостійності - якості особистості, як форма самостійного пізнання, яка здійснюється через самостійну пізнавальну діяльність» [1, с.36]. Самоосвіта студентів - це не тільки певна сума знань, але й підготовленість до безперервного їх отримання. Нині провідне значення для самоосвіти студентської молоді стають технічні, технологічні уміння та навички, в основі яких лежать уміння користуватися літературними джерелами, обробляти отриману інформацію ізгазет, журналів, засобів масової інформації та мережі інтернет тощо.

Вступаючи на перший курс навчання студентам важко побудувати свою самоосвітню діяльність у нових умовах. Навчання на першому курсі має специфічний характер діяльності студента та педагога. Перший повинен активно здійснювати процес самоосвіти, а другий у свою чергу виконувати його педагогічний супровід. Основою для визначення поняття педагогічний супровід є поняття супроводу як методу, який забезпечує створення умов для прийняття суб’єктом оптимальних рішень у різних ситуаціях життєвого вибору. «Педагогічний супровід виступає в єдності чотирьох компонентів: діагностики, інформації, консультації, допомоги в первинній реалізації; відноситься до сфери діяльності системи безперервної педагогічної освіти, оскільки його основним завданням є системне проектування розвитку, що дає основу для розвитку всіх суб'єктів системи» [2].

Отже, педагогічний супровід на наш погляд варто розглядати, як метод взаємодії педагога ВНЗ та студента у процесі формування самоосвітньої компетентності останнього в різних педагогічних умовах.

На нашу думку, керівна роль педагога виступає необхідною складовою самоосвітньої діяльності студентів, що реалізується усистемному проектуванні педагогом навчальної та допоміжної інформації, можливих шляхів її засвоєння, розробки завдань для контролю і самоконтролю однак, відзначимо, що засоби та форми взаємодії повинні передбачати вільний вибір студента. Тобто логіка викладацького супроводу має орієнтуватина шлях побудови стратегії навчання студента, що передбачає вільний вибір способів його самоосвітньої діяльності.

Оскільки, самоосвіта студента є процесом особистісним, саме тому її педагогічне керівництво носить індивідуальний характер, особливо в умовах забезпечення якості вищої освіти в контексті автономії ВНЗ та потребує формування готовності студента до такої освіти шляхом системного проектування інформаційно-комунікаційного компоненту, який повинен включати інформаційний блок, що дає змогу встановити ступінь готовності і одночасно сформувати необхідний досвід самоосвітньої діяльності.

У зв'язку з цим роль педагога передбачає такий вид діяльності,в центрі якої знаходяться студент, його потреби і можливості, в такому випадку діяльність педагога ВНЗ, спрямована на побудову системи допомоги студенту в самоосвітній діяльності.

Таким чином, підкреслимо, що керівну роль педагога у процесі самоосвіти першокурсників необхідно розглядати як метод взаємодії педагога зі студентом у процесі навчання та опосередкованості їхньої діяльності.

Керівна роль самоосвітньою діяльністю першокурсників передбачає процесуальну єдність проектувальної діяльності педагога і самоосвітньої діяльності студента. У такому випадку роль педагога полягає у спонуканні до діяльності, її підтримки у здійсненні самоосвітньої діяльності першокурсника.

Проектувальна діяльність педагога ВНЗ складається з: актуалізації змісту освіти, діагностики готовності першокурсника до самоосвіти, розробки інформаційно-комунікативного комплексу, розробки контрольного комплексу, надання допомоги та проведенні консультацій.

Самоосвітня діяльність першокурсника в свою чергу передбачає усвідомлення мотивів навчання та самоосвіти на основі інформаційно-комунікативного комплексу відповідно до плану самоосвітньої діяльності, самооцінку і самоаналіз, а також оцінку педагога.

Аналіз розвитку сучасної освіти дає змогу виявити тенденцію переходу освітньої теорії та практики від парадигми стандартного навчання до парадигми безперервного навчання, що передбачає гуманістичний тип відносин учасників освітнього процесу та самоосвіти особистості. Серед сучасних концепцій особливу увагу приділено ідеї безперервної освіти, до якої входить цільова орієнтація особистості, допомагаючи побудувати особистісно значиму лінію життєвого розвитку людини. [3,с.4].

Отже, можемо підсумувати, що зміна соціокультурної освітньої парадигми обумовлює необхідність переходу на стратегію допомоги в освіті та самоосвіті. Проте, очевидно, що самоосвіта і структура професійної діяльності обумовлюють не тільки завдання навчання майбутніх кваліфікованих фахівців способам якісної діяльності, але і вміння пошуку, обробки та застосовування отриманих знань у процесі самоосвітньої діяльності.

Таким чином, сутність самоосвітньої діяльності, а також методика її викладацького супроводу вимагає побудови педагогічного керівництва, орієнтованого на самоосвіту особистості першокурсника, де роль педагога детермінується принципами навчання та виховання і структурою самоосвіти.

1. Ням Н.Т. Развитие познавательной самостоятельности студентов-гуманитариев в обучении математике средствами наглядного моделирования: дис. канд. пед. наук. : спец. 13.00.02 - теория и методика обучения и воспитания (математика) (педагогические науки) / Н.Т. Ням. - Ярославь, 2014. – 248 с.
2. Зологарев А.А. и др. Теория и методика систем интенсивного бучения. Т.1-4. - М.: 2004, Т.1. - С. 127-176
3. Модернизация образования // Прил. к учит, газете, 2003, №3 (9). - С. 4-12.

Vovk B.

THE LEADING ROLE OF THE EDUCATOR IN THE PROCESS OF SELF-EDUCATION ACTIVITY OF FRESHMEN

The article examines the role of university teachers in the process of the formation of self-competence of freshmen, which involves procedural unity of both design activity of the educators and self-education activity of the students. Therefore, the role of the educators is the impulse to activity and support in the implementation of self-education of freshmen. The paper indicates the composition of the design activity of educators and self-education of university freshmen.

УДК 378.1:009.12(477)(043)

Гапонюк О.І.
Маріупольський державний університет

ЯКІСТЬ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ВНЗ

Досліджено умови функціонування ринку освітніх послуг. Розглянуто сутність конкуренто спроможності ВНЗ. Визначено необхідність підвищення якості освітніх послуг як запорука посилення конкурентних переваг ВНЗ України.

Стале зростання економіки будь-якої держави потребує системне посилення конкурентних переваг у системі освітніх послуг порівняно із іншими країнами світу і сприяє інтеграції країни до світової наукової спільноти в цілому.

Серед основних пріоритетів сучасної освітньої політики у багатьох країнах світу чільне місце посідає розробка та реалізація ефективної стратегії розвитку вищої освіти на основі механізмів, які дозволяють університетам забезпечувати високу якість освітніх послуг, реалізувати перспективні дослідницькі проекти та всебічно інтегруватися у глобальний науково-технічний простір. Окреслене питання не є винятком і для української системи освіти, де рівень конкурентоспроможності ВНЗ не має достатньої здатності протистояти реальним і потенційним конкурентам на ринку освітніх послуг.

Ситуація, яка складається на вітчизняному ринку освітніх послуг, з кожним роком стає все більш напруженою. Основними причинами цього є, по-перше, жорсткий відбір освітніх закладів, які прагнуть працювати на ринку. Окрім цього, необхідно зазначити, що на ринок починає виходити все більше комерційних ВНЗ, які завдяки своїй мобільності, розвиненій матеріально-технічній базі і, в деякій мірі, більш гнучкій ціновій політиці, забезпечують поступове збільшення своєї частки на ринку освітніх послуг. По-друге, скорочення бюджетного фінансування вищої освіти вимагає від ВНЗ постійного пошуку інших джерел залучення фінансових ресурсів для свого стабільного розвитку. І, по-третє, входження України в Європейський освітній і науковий простір суттєво загострить конкурентну боротьбу між вітчизняними і зарубіжними ВНЗ, в результаті якої вітчизняні ВНЗ виявляться практично неконкурентоспроможними по відношенню до іноземних [1]. За зазначених умов, усе гостріше постає питання щодо визначення основних факторів підвищення конкурентоспроможності українських ВНЗ на світовому ринку послуг.

Конкурентоспроможність університетів обумовлюється їх конкурентними перевагами у здійсненні наукових досліджень, наданні освітніх послуг і виконанні важливих соціальних завдань суспільства. Для утримання високого конкурентного статусу великого значення набуває характер конкурентних переваг, що досягаються вищими навчальними закладами за рахунок тих чи інших факторів.

Слід наголосити, що більшість науковців при визначенні основних факторів, які формують конкурентоспроможність вузу, основну увагу приділяють якості наданих освітніх послуг, тобто найбільш конкурентоорієнтовані заклади освіти повинні розглядати якість освітніх послуг як основний фактор формування конкурентоспроможності.

У сучасних дослідженнях існують різні підходи до визначення категорії «якість освітніх послуг». Так, якість освітніх послуг розглядають і як систему двох складових – якості навчання і якості підготовки; з іншого боку, якість освітніх послуг – це комплексна характеристика процесу надання освітніх послуг ВНЗ та їх результату, що задовольняє усі зацікавлені сторони цього процесу, задовольняє вимогам державних, міжнародних освітніх стандартів та взятими на себе ВНЗ зобов'язаннями з організації навчального процесу [2]. Таким чином, якість освітніх послуг можна визначити, як комплексну характеристику процесу надання освітніх послуг ВНЗ та їх результату за умови формування у ВНЗ системи якості навчання та якості підготовки.

Якість освіти є інтегрованим показником та немає однозначної оцінки, адже кожному навчальному закладу притаманні певні особливості системи освіти та її якості, що робить її досить складною категорією, яка залежить як від внутрішніх, так і зовнішніх чинників, що впливають на діяльність освітнього закладу як відкритої соціально-педагогічної системи, та формує передумови для формування конкурентоспроможності ВНЗ.

1. Лошенюк І. Інструменти формування конкурентоспроможності ВНЗ [Електронний ресурс]/І. Лошенюк, А. Іванченко//Наукові конференції. – Режим доступу: http://intkonf.org

2. Тарасенко Т. Оцінка якості розвитку ринку освітніх послуг в Україні [Електронний ресурс]/Т. Тарасенко//БІЗНЕСІНФОРМ. – 2012. - №5. – С.241-245. – Режим доступу: http://www.business-inform.net

3. Сацик В. У пошуках ефективної стратегії розвитку вищої освіти в Україні (економічний аспект) [Електронний ресурс]/В. Сацик//Освітні політика. – Режим доступу: http://education-ua.org/ua/articles/304-u-poshuku-efektivnoji-strategiji-rozvitku-vishchoji-osviti-v-ukrajini-ekonomichnij-aspekt

Gaponiuk. O.

THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES AS A KEY TO INCREASE THE COMPETETIVENESS OF UKRAINIAN UNIVERSITIES

The article examines the quality of educational services and the essence of competitiveness of the higher education establishments. It determines the necessity of improving the quality of educational services as a key to increase the competitiveness of Ukrainian universities.

УДК 371.134/2.+378ю22(045)
Дарманська І.М.
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

МОДЕЛЮВАННЯ НАЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ МАГІСТРАТУРИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті автором розглянуто зміст моделі підготовки управлінців сфери освіти, яка реалізовується на IV освітньо-кваліфікаційному рівні "магістр". Моделювання навчального процесу стосується підготовки майбутніх магістрів за спеціальності "Управління навчальним закладом". Моделювання визначено ефективним методом, завдяки якого здійснюється дослідження відповідних процесів (в нашому випадку процесу підготовки управлінців сфери освіти).

У зв'язку із реформуванням освіти виникає потреба моделювання в усіх галузях педагогічних і соціальних наук. Проблема побудови моделей – одна із ключових у педагогіці. Як специфічна категорія теорії пізнання, моделювання виступає одним із способів зображення організаційно-функціональної структури підготовки управлінців гуманітарної сфери.

Якщо розглядати навчальний процес як об'єкт, а його учасників як суб'єкти, в такому випадку модель – це схематична форма, яка містить інформацію про об'єкт в цілому, в якому можуть реалізовуватися суб'єкти. Тому під таким кутом ми розуміємо об'єкт як систему. На думку О.Мармази, специфіка системного підходу (на відміну від інших методів дослідження) відзначається тим, що він орієнтує дослідження на розкриття цілісності об'єкта, механізмів, що її забезпечують, на виявлення різноманітних типів зв'язків складного об'єкта і зведення їх у єдину теоретичну картину [1].

Моделювання є ефективним методом, завдяки якого здійснюється дослідження відповідних процесів (в нашому випадку процесу підготовки управлінців гуманітарної сфери) шляхом побудови і вивчення моделі. А в свою чергу будь-яка модель має відповідати відповідним вимогам щодо її реалізації. Невід'ємним складовим елементом моделі, яка стосується підготовки управлінців гуманітарної сфери, є середовище (внутрішнє та зовнішнє). Це зумовлено існування нерозривного зв'язку між державою та вищими навчальними закладами, які здійснюють підготовку управлінців. Вони, в свою чергу, в майбутньому будуть створювати умови для успішного функціонування внутрішнього середовища навчального закладу. Таким чином відбувається взаємообумовлене проникнення зв'язків між зазначеними вище середовищами.

Орієнтуючись на складові зовнішнього середовища моделі підготовки управлінців гуманітарної сфери, необхідно виділити її мету, завдання та принципи. Отже, враховуючи політику урядових і законодавчих структур щодо визначення актуальності функціонування конкретно визначеного напряму та необхідність його реформування, мета підготовки спрямовується на створення умов у забезпеченні майбутніх фахівців необхідними знаннями та вміннями, які в подальшому будуть відігравати важливу роль в удосконаленні системи управління. При чому на перший план виступає компетентність, організаторські здібності, ініціативність, рішучість, вміння контактувати з людьми, господарювати в умовах переходу до ринкових відносин.

Завдання підготовки управлінців формулюються і випливають з мети, які направлені на забезпечення дієвого функціонування сфер внутрішнього середовища навчального закладу (дидактичної, організаційно та освітньо-професійної). Одним із компонентів моделі підготовки управлінців гуманітарної сфери є дидактичні компоненти, які розглядаються як теоретичні положення, що визначають зміст, організаційні форми і методи навчальної роботи закладу відповідно до загальних цілей виховання й закономірностей навчання.

Таким чином дидактична сфера визначає структуру змісту освіти. Методи, форми, прийоми, підходи та умови цієї сфери здійснюють вплив на забезпечення навчально-виховного процесу, а також за умови їх професійної реалізації забезпечують удосконалення змісту навчально-виховного процесу.

1. Мармиза О.І. Менеджмент в освіті : дорожня картка керівника /О.І. Мармиза. – Х. : Ви-дав. Група «Основа», 2007. – 448 с.

Darmanska I.

MODELLING OF EDUCATIONAL PROCESS OF MASTERS COURSE WHEN PREPARING FUTURE MANAGERS OF EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS AS THE FACTOR OF PROVIDING QUALITY OF HIGHER EDUCATION

The author of the article examines the content of the model of managers of educational sphere preparation, which isimplemented at the IV education-qualification level "Master". Modelling of education process concerns to the preparation of the future Masterson speciality "Management of Educational Establishment". Modelling is determined as an effective mean, owingtowhich the research of the corresponding processes is realized (in our caseitis the process of preparation of managers in the sphere of education).

УДК 378.1(043)

Ємельянова Н.М.
Маріупольський державний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИСОКОЯКІСНОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ І РІШЕННЯ

У статті осмислюється проблема забезпечення якості вищої освіти в умовах сьогодення. Звертається увага до значимості підготовки компетентних фахівців, які актуалізують власний імператив творчості. Вказується на важливість принципу навчання, котре виховує, що вимагає від викладача певної гнучкості мислення й відкритості до нових феноменів життя. Зазначається, що завдання забезпечення високоякісної освіти може бути вирішене за умовою відмови від монологізму як типу спілкування між викладачами та студентами. В умовах загальної паліативності необхідно вишукувати варіанти дієвості діалогу, установлення зв'язків соціальної діяльності з організацією індивідуальної свідомості. Також підкреслюється необхідність створення для викладачів адекватних умов труда, повернення та розширення курсів гуманітарних дисциплін (філософії, логіки, етики, естетики тощо), гідної оплати викладацької праці.

Забезпечення якості вищої освіти завжди було і є приорітетним завданням будь-якої цивілізованої держави. Не буде перебільшенням сказати, що благополуччя людей та престиж держави залежить від того, наскільки компетентними є фахівці, які працюють у різних сферах управління та суспільного життя. Компетентність особистості заснована на здібності до самостійної постановки й рішення завдань, до творчого вибору та використовування знань. Це неможливо без методологічного мислення, котре орієнтоване на конструювання предметного знання у кожній конкретній ситуації. З іншого боку, творчість ґрунтується на постійному включенні у процес будування нового, що означає конструювання нових людських здібностей, відтворення суспільної людини. Цілеспрямова на діяльність компетентної особистості постає втіленням методологічної рефлексії. Така особистість не стільки пристосовується до оточуючої дійсності, скільки пристосовує та перетворює цей світ відповідно до своїх потреб, впливає на рух об'єктів, домагається зміни траєкторії цього руху.

Якісно підготовлений фахівець актуалізує проект як власний наказ – особливу знакову форму, що містить у собі своєрідний імператив творчості. Досвід минулого переводиться у форму знання, яке, у свою чергу, переробляється у проект, що переноситься у майбутню ситуацію. Знання розгортається у діяльність, яка змінює саму людину, котра виходить у рефлексивну позицію і потім виражає це у тексті комунікації. Такий спеціаліст є водночас і теоретиком, і практиком, що приймає стратегію відповідно до своїх цілей. Постійно аналізуючи ситуації спроб і помилок, він занурює їх у пам'ять, вирішує питання не тільки щодо своїх можливостей, але й щодо їх межі. Все це пов'язується з високим почуттям відповідальності, яке поширюється не лише на власне життя, але й на благополуччя своєї держави. Тому забезпечення високоякісної освіти залишається справою честі викладачів і співробітників університетів.

У контексті автономії ВНЗ ця справа може стати водночас і більше важкою, і більше продуктивною. Більше важкою – тому що підвищує відповідальність кожного робітника й навчального закладу в цілому; більше продуктивною – тому що відкриває простір інтелектуальній та моральній творчості як студентів, так і викладачів. Для того, щоби розбудити таку творчість у студентів, треба перш за все зацікавити їх у загальному процесі навчання та у вивченні тієї або іншої дисципліни. І тут багато чого залежить не тільки відумотивованості й сумлінності студентів,

але й від компетентності та педагогічної майстерності викладачів. Добре відомо, що неможливо виховувати, не навчаючи, і навчати – не виховуючи. На необхідність навчання, що виховує, вказували, зокрема, Платон і Арістотель, які вважали невід'ємними рисами академічного (навчального) красномовства чесність, високу моральність, служіння істині.

Подібний принцип навчання і виховання молоді за допомогою доказів, заснованих на розумі та почуттях, існував у Києво-Могилянській академії. Саме тут сформувалося філософське світосприймання Г. Сковороди, творчість якого сприяла не простому навчанню людей, а, в першу чергу – їх духовному пробудженню. У Київському університеті, який успадкував традиції Академії, талановиті викладачі – О. Новицький, С. Гогоцький, М. Максимович та інші продовжували благороднусправу виховання юнацтва не тільки на теоріях І. Канта, Г. Гегеля, І. Фіхте, Ф. Шеллінга, але й на ідеях вітчизняних мислителів. Також слід зазначити й величезну популярність лекцій П. Юркевича, М. Драгоманова, В. Лесевича, А. Потебні та ін. Їм були властиві висока ерудиція, сміливість мислення й, у той же час, – поважне ставлення до слухачів, відсутність пишномовності та марнославства.

У наш час проблема підвищення якості освіти поглиблюється у зв'язку зі змінами, що відбуваються у студентському середовищі. Адже студентство в чомусь залишилося колишнім, у чомусь змінилося. Колишніми залишилися його молодіжні амбіції, юнацький максималізм, скептичне сприйняття інформації. Зміни ж найчастіше виражаються в чіткому-прагматичному світогляді, підвищеному егоцентризмі і, як це не сумно, зниженні загальнокультурної підготовки. Це вимагає від викладача певної гнучкості мислення, відкритості до нових феноменів життя, терпіння та бажання допомогти студенту виявити його творчі здібності. Робота зі студентською молоддю передбачає вміле балансування на межі двох понять – «учитель» і «друг», що непогано виражається терміном «наставник». Дуже важливо допомогти студентам зорієнтуватися в багатоголоссі думок і рецептів щодо життєвих цінностей, а також майбутнього країни й людства в цілому. Використовуючи активні форми навчання і всілякі ігрові ситуації, необхідно добиватися стійкого інтересу студентів до курсу, що вивчається. Не йдучи в схоластичні міркування, але й не приземляючи теоретичні проблеми до вульгарного спрощенства, ми повинні сприяти формуванню в молоді активної життєвої позиції.

Завдання забезпечення високоякісної освіти може бути вирішене за умовою відмови від монологізму як типу спілкування між викладачами та студентами. Діалогічний тип контактування будується переважно на плюралістичних началах, які передбачають взаєморозуміння та згоду. Студентська молодь повинна засвоїти, що плюралізм дозволяє мирне співіснування культурних норм, які за своєю суттю можуть протистояти одна одній. Важливим завданням викладачів і вихователів стає завдання розумного, делікатного впливу на формування життєвих принципів молоді: не нав’язувати їй свої погляди у категоричній формі, завжди враховувати їх вік і відсутність життєвого досвіду. Разом з тим, ми не повинні ігнорувати прояви невихованості, індиферентізму та егоїзму наших молодших сучасників. В умовах загальної паліативності необхідно вишукувати варіанти дієвості діалогу, установлення зв'язків соціальної діяльності з організацією індивідуальної свідомості.

Сьогодні талановита молодь потребує широкої сфери прикладання сил, якісної освіти, кар'єрного росту, матеріального добробуту. Щоби гідно почуватися, людина не повинна вести нужденне існування. Принизлива боротьба за виживання забирає життєву енергію, гасить віру у власні сили, виснажує та озлоблює людину. Володіти матеріальними благами має право будь-який індивід за умовою доброчесного виконування тієї чи іншої праці. На жаль, становище нашої інтелігенції залишається принизливо жалюгідним. До того ж, загрозлива тенденція останніх років до скорочення навчальних годин з гуманітарних курсів ослаблює можливість підготовки дійсно високоякісних фахівців. Тому, сумлінно виконуючи свою роботу, будучи високими професіоналами та авторитетними наставниками студентів, ми повинні відстоювати свої права й домагатися у владних структур адекватних умов труда, повернення та розширення курсів гуманітарних дисциплін (логіки, етики, естетики тощо) та гідної оплати викладацької праці. Інакше автономія ВНЗ не виправдає очікувань, що пов’язані з таким важливішим завданням, як забезпечення якості вищої освіти.

Emelyanova N.
HIGH QUALITY OF EDUCATION: PROBLEMS AND SOLUTIONS.
The present paper examines the problem of quality assurance in higher education under the modern conditions. It considers the importance of training of competent professionals, using their own imperative of creativity. The article denotes the importance of the principle of fostering teaching referred to the teachers' flexibility and openness to the new phenomena of life. It is noted that the task of assuring high-quality education can be achieved if they give up using the monologism as a type of communication between teachers and students. In general terms it is necessary to find options for palliative efficacy of the dialogue, establish links with the organization of social activities of individual consciousness. The paper also highlights the necessity of creating adequate conditions for the teachers work, returning and enlargement of the humanitarian subjects (Philosophy, Logic, Ethics, Aesthetics, etc.), decent wages for teaching work.

УДК 378(4)(043)
Жолболдин Т.К.
Казахский гуманитарно-юридический университет

ГАРМОНИЗАЦИЯ ПРАВОВЫХ СИСТЕМ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ

В статье анализируется взаимодействие правовых систем как фактор повышения качества предоставления образовательных услуг. Автором сделана попытка определить объективные закономерности интеграционных процессов современности в образовательной сфере.

Следует отметить, что конституционализация принципиально новых сфер отношений в аспекте взаимодействия правовых систем (таких, как сфера предоставления образовательных услуг в соответствии с европейскими правовыми стандартами качества) является принципиально новым трендом, ставшим прямым следствием процессов глобализации в современном праве. В вопросе исследования гармонизации как способа взаимодействия правовых систем государств-кандидатов и ЕС в контексте конституционализации процесса, проблемой, которая имеет первостепенное значение, является ее отражение на уровне норм права, то есть закрепление соответствующих общественных отношений в нормативно-правовых актах. Важность исследования этого аспекта гармонизации, прежде всего, заключается в том, что по своей природе гармонизация является процессом, который в принципе не может функционировать вне нормативной сферы. Именно поэтому любое исследование гармонизации следует начинать с анализа нормативно-правовой сферы, в которой отражена соответствующая категория. Декларируя тесное сотрудничество с ЕС до возможного вступления в это интеграционное объединение, страна-кандидат должна учитывать критерии, обусловливающих как сотрудничество в различных сферах общественной жизни, так и ведут к возможному вступлению в ЕС. Очевидно, что в таком случае следует основываться на документах нормативного и рекомендательного характера. И если сотрудничество третьей страны с ЕС обусловлено действующими соглашениями, то возможное вступление – нормативными, определенными учредительными договорами, и Копенгагенскими критериям членства. И если в первом случае речь идет об общем соответствии государства принципам демократического управления, то во втором - европейский законодатель откровенно ставит вопрос о необходимости приведения законодательства государства-кандидата в соответствие с законодательством ЕС. Как видно, осуществить это возможно преимущественно путем гармонизации правовых систем как формы их взаимодействия. Копенгагенские, или дополнительные, критерии членства, которые были разработаны на саммите Европейского Совета в Копенгагене в 1993 году, устанавливают соответствие государства-кандидата соответствующим критериям, среди которых способность государства выполнять обязательства, которые являются следствием членства. Такого рода способность в принципе невозможна без восприятия и реализации необходимой нормативной базы. Именно поэтому подготовка государства к вступлению в ЕС, кроме всего прочего, предусматривает перестройку и настройки собственной правовой системы и системы законодательства, к требованиям, критериям и стандартам ЕС. Таким образом, курс евроинтеграции в образовательной сфере в числе необходимых условий предусматривает гармонизацию законодательства государства-кандидата и ЕС. Количественный и качественный объем такой гармонизации обусловливается целями, определяющими определенный этап сотрудничества такой страны с ЕС. В случае, если целью взаимоотношений является лишь сотрудничество – тогда характер гармонизации определяется соответствующими соглашениями,

заключенным между этими субъектами международного права. В случае, если государство пожелает вступления в ЕС, гармонизация законодательства будет определяться в соответствии с копенгагенскими критериями членства и специально принятым планом действий. Таким образом, можно сделать вывод, что уровень (количественный и качественный) гармонизации определяется целью сотрудничества третьей страны и ЕС.

Жолболдін Т. К.
ГАРМОНІЗАЦІЯ ПРАВОВИХ СИСТЕМ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ
У статті аналізується взаємодія правових систем як фактор підвищення якості надання освітніх послуг. Автором зроблена спроба визначити об'єктивні закономірності інтеграційних процесів сучасності в освітній сфері.
Zholboldin T.
THE HARMONIZATION OF LEGAL SYSTEMS AS A FACTOR IN IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES.
The article analyzes the interaction of legal systems as a factor of improving the quality of educational services. The author makes an attempt to identify the objective laws of modern integration processes in education.

УДК 378
Ковалева Н.П.
Учреждение образования «Гомельский государственный университет имени Ф.Скорины»

СВЯЗЬ ОБУЧЕНИЯ И ВОСПИТАНИЯ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ НА ЮРИДИЧЕСКОМ ФАКУЛЬТЕТЕ

В статье поднимается проблема совместной педагогической деятельности преподавателей и студентов юридического факультета. Будущие юристы должны обладать такими качествами как: высокая гражданственность, интеллектуальность, нравственность, коммуникабельность, высокая гуманистическая направленность, справедливость, принципиальность и независимость в принимаемых решениях. Сущность работы преподавателя состоит в том, чтобы помочь студентам в освоении процесса обучения и соответственно решение этой проблемы на юридическом факультете видится именно в совместной работе преподавателей и студентов.

Связь обучения и воспитания неразрывна в процессе подготовки специалистов на факультете. Помимо того, что студентов обучают профессиональной этике – требованиям нравственности, связанным со спецификой деятельности данной профессии, в ходе воспитательного процесса кураторы курсов проводят беседы на темы нравственности, межнациональных отношений, также следует отметить работу кураторов по патриотическому и эстетическому воспитанию студентов в группе.

Юрист должен иметь личностные качества, которые соответствуют той важной социальной роли, для выполнения которой он предназначен. К таким личностным качествам относятся: высокая гражданственность, интеллектуальность, нравственность, развитое чувство долга и ответственность за исполнение своих обязанностей, принципиальность и независимость в принимаемых решениях, преданность своему делу, чувство непримиримости с правонарушениями, справедливость, высокая гуманистическая направленность, профессиональная этика, личная безупречность и коммуникабельность.

Точно и лаконично главную педагогическую цель в формировании личности выразил П.Ф. Каптерев: «если реальные человеческие отношения не определяются нравственным кодексом, то он теряет всякое значение действительности и превращается в ряд отвлеченных благочестивых пожеланий, не соприкасающихся с жизнью и подлинными людскими отношениями. За познаниями истины этих отношений следует ее осуществление» [1. с.153].

Очень важны в этой связи именно единые требования куратора и преподавателей, т.к. результатов можно добиться только в том случае, когда студенты чувствуют как двойной контроль, так и единые требования. Все педагогические меры могут и должны прививать студентам интерес к изучению реалий жизни и практики. Этим обеспечивается обучающий, воспитывающий, образовательный характер педагогической деятельности. Воспитывающее влияние оказывает также четкая организация дисциплины в деятельности учебных

академических групп, умелое использование в педагогической практике как традиционных, так и инновационных методов и форм обучения, воспитания, образования и развития.

Практика педагогической работы в вузах убедительно показывает значительность воспитательного и образовательного потенциала общественной деятельности, вовлечения студентов в проведение мероприятий, установление и поддержание контактов с организациями, детскими домами, образовательными учреждениями.

Методы и средства работы преподавателя и студента педагогически грамотны и эффективны, если выполняют не только обучающую функцию, но и образовательную и воспитательную. Это достигается умением преподавателя так излагать материал на занятиях, чтобы воздействовать не только на интеллект студентов, но и на их побуждения, чувства, волю и другие качества, не только передать определенную сумму знаний, но и научит их думать, логично мыслить, грамотно вести дискуссию с собеседником, развивать профессиональное мышление, формировать определенное отношение к явлениям, о которых идет речь на занятиях, побуждать к действиям.

Современное юридическое образование призвано обеспечить первенство профессионального воспитания, отвечающего государственной политике в области образования. На формирование у студентов личностно значимых качеств большое значение оказывает личность педагога, его профессионализм, высокий авторитет, педагогический такт. Все это, несомненно, передается студентам. Ведь их жизнь в стенах вуза в течение всего периода учебы отражается на формировании личности каждого. Изменения в личности происходят непрерывно, в течение всей жизни. Об этом ярко свидетельствуют слова В.А. Сухомлинского: «человека воспитывает каждая минута жизни и каждый уголок земли, каждый человек, с которым формирующаяся личность соприкасается подчас как бы случайно, мимолетно» [2. с 14-15].

Профессионализм преподавателя определяется двумя равноценными слагаемыми: профессиональной компетентностью - глубокими знаниями своего предмета в сочетании с широким научным кругозором; психолого-педагогической подготовленностью - высокой педагогической культурой преподавателя, составляющими которой являются: педагогическая направленность личности преподавателя, педагогические способности, педагогическое мастерство, культура и психотехника педагогического труда.

Следовательно, умственному развитию человека содействуют образование, воспитание и обучение в целом. Опыт показывает: когда человек побуждается к эвристическому мышлению, обучение и воспитание идут в единстве. При этом обучение, образование будут носить истинно воспитывающий характер, тогда, когда конкретно и четко в процессе педагогического воздействия ставятся не только дидактические, образовательные цели, т. е. чему учить, но и воспитательные задачи, задачи развития личности.

Следовательно, единство обучения и воспитания – это одна из важнейших закономерностей в педагогике, присущих любому педагогическому процессу. Рассматривая это в целом, следует иметь ввиду, что это не тождественные явления. Каждое из них имеет свою качественную определенность, свою специфику. Вышеизложенное убеждает в том, что когда воспитание и образование органически слиты воедино в педагогическом процессе, тогда обеспечивается системность воздействий на студента, оно усиливается, делается плодотворнее и много полезнее.

1. Каптерев, П. Ф. Новая русская педагогия, ее главнейшие идеи, направления и деятели. - Изд. 2-е, доп. - СПб. : Земля, 1914. – 211 с.
2. Сухомлинский, В.А. О воспитании Издательство: М. – 1975.- 272 с.

Ковальова Н.П.

ЗВ'ЯЗОК НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ НА ЮРИДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Стаття освітлює проблему спільної педагогічної діяльності викладачів і студентів юридичного факультету. Майбутні юристи повинні мати такі якості, як: високий ступінь громадянськості, інтелектуальність, моральність, комунікабельність, значна гуманістична направленість, справедливість, принциповість і незалежність у прийнятих рішеннях. Сутність роботи викладача полягає в тому, щоб допомогти студентам в оволодінні процесом навчання, і, відповідно, вирішення цієї проблеми на юридичному факультеті вбачається саме у спільній роботі викладачів і студентів.

Kovaleva N.
THE CONNECTION BETWEEN TEACHING AND TRAINING SPECIALISTS AT THE FACULTY OF LAW
The article highlights the issue of joint educational activities of teachers and students of the Faculty of Law. Future lawyers should possess civic consciousness, morality, be intelligent, sociable and fair, be highly oriented to humanistic ideals, and be independent and committed to principles in making decisions. The main point of instructing is to help students in mastering the educational process and therefore a solution to this problem at the Faculty of Law is seen in the joint work of teachers and students.

УДК 378:331.5 (043)
Cornea S.
Cahul State University Bogdan Petriceicu Hasdeu

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM AND THE LABOUR MARKET: REALITY AND PROSPECTS

This study examines the issues higher education is facing in Moldova in order to implement the provisions of the Bologna process. It stresses the need to adapt the curricula to the labour market's requirements. Some recommendations on improving the preparation of specialists for the labor market and social factors involved in this process have been made.

The new changes in Moldovan society and the accession to the European standards and values require from the Moldovan government to rethink the system of training specialists in the spirit of the Bologna process.

It is necessary, from this perspective, to adjust the system of training specialists to the rigors and demands of the labor market. The requirements for graduates have been changing depending on the developments within contemporary societies. That's why it is imperative to study the latest trends in the labor market in order to improve the academic curricula, and thus to facilitate the graduates' access to the labor market.

But is the higher educational system in Moldova ready for these changes as it is facing a series of problems to deal with these rigors?

The main problems higher education is facing are: a) excessive centralization of the education system, b) inefficient use of human and material resources, c) lack of involvement of direct beneficiaries in the education institutions' activity and management, d) weak connection with labour market, e) the perpetuation of educational management based more on processes than results.

Connecting higher education to the demands of the Bologna Process was done mainly under the pressure of political factors rather than on the direct beneficiaries' initiative. That's why the reforms are carried out with difficulty and the mobility of students and teachers remains low.

Excessive regulations, financial constraints and political factors' interference did not allow education institutions to react promptly to changes in social and economic life and in the labour market developments.

Due to the imperfections of the regulatory framework, which didn't oblige the graduates of cycle I to continue their studies at cycle II, the holders of a bachelor diploma without enough proficiency in the field had to face major difficulties when being employed. The employers, on the other hand, had objections to the educational institutions.

The quality of studies represents an imperative problem in the relationship between education system and the labour market. The absolute majority of indicators in the assessment and accreditation procedures of training institutions refer to quantitative indicators. Meanwhile, the indicators reflecting the rate of graduates' employability in the work field, the employers' level of satisfaction with the training of graduates, the level of employers' representation in governing bodies of the educational institutions are missing.

The employers do not have the possibility to intervene in educational policies because such institutional mechanisms do not exist. That's why the gap in the preparedness of graduates and the expectations of companies has become significant. Thus, according to a nationally representative survey, about 66.7% of companies have indicated that the lack of skilled workforce is the main cause of staff shortages within enterprises. There are significant differences between the approaches of educational institutions and the approaches of the world of work to the contents and outcomes of vocational training.

The analysis of curricula, which is currently the leading guide of educational institutions, reveals that the number of theoretical subjects far outweighs the amount of practical training. To some extent, this is due to the exceeded technical and material base of educational institutions and the lack of a regulatory and legal framework that would regulate the organization of students' practice in enterprises with various forms of ownership. Consequently, the skills of graduates do not meet the requirements set by employers, which are the following: practical skills (78%), ability to work as a team (66%), experience in the field (51%), theoretical knowledge (41%), digital skills (33%) and knowledge of foreign languages (24%). Many educational institutions train specialists in domains that are not required by labour market. This fact creates obstacles to hiring graduates in the work field, and does not allow these people to fully exploit their professional skills and human potential. Immediately after graduation, only 44% of graduates find a permanent place of work [1],

Considering the above stated, the following recommendations have been made: to give more autonomy to the education institutions; this fact involves the institutionalization of an external evaluation and accreditation, independent from education authorities, and increasing the role of direct and indirect beneficiaries in the assessment of education institutions' achievements;

to decentralize the system; this fact involves delegating powers and responsibilities to education institutions;

to allow universities to establish the number of places and forms of education; to implement a result-based management which would refocus the education system on the needs of the direct and indirect beneficiaries of education, and would be based on decisions making on observable and measurable results such as access to education, rate of inclusion of people with special educational needs, progress of learning, employability of graduates, etc.

A revision of the mechanisms' principles for financing educational institutions and the management of those funds has to be made. We believe that genuine financial autonomy should be given to institutions of all levels of education.

The connections between the educational institutions and labour market have an important role in training the specialists. It is required to implement the needed institutional mechanisms that would provide effective opportunities to communities, organizations of employers, professional associations to promote their views regarding the contents and outcomes of vocational training and to direct the education institutions to current and future needs of the labour market.

Корнеа С.
ЗВ'ЯЗОК МІЖ СИСТЕМОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА РИНКОМ ПРАЦІ: РЕАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
Розглянуто проблеми, які необхідно вирішити у системі вищої освіти Молдови в процесі реалізації вимог Болонського процесу. Доводиться необхідність адаптації навчальних програм вимогам ринку праці. Наведено рекомендації з удосконалення процесу підготовки спеціалістів для ринку праці та залученні до процесу соціальних партнерів.

УДК 371.13:811.161.1(043)
Кравченко В.А.
Мариупольский государственный университет

РОЛЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ В РЕАЛИЗАЦИИ СОВРЕМЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ

Анализируется роль преподавателя в новых подходах к организации учебного процесса, который должен строиться не на доминировании «субъектно-объектных» отношений, а иметь «субъектно-субъектную» основу. Преподаватель может создать условия, при которых будут активно задействованы умственная и личностная сферы студентов, стимулирующие эффективность обучения.

Профессия преподавателя очень ответственна, так как при его участии формируется человек как личность, его мировоззрение и культура, а также основы его будущей карьеры. В новых условиях необходимы новые подходы к организации учебного процесса в вузах, поиска возможностей самореализации всех субъектов педагогического процесса. Однако мы до сих пор находимся в ситуации, когда преподаватель берет на себя роль главного лица педагогического

процесса, который он строит на доминировании «субъектно-объектных» отношений. Часто процесс обучения имеет нормативный или императивный характер. Студент читает и конспектирует указанную преподавателем литературу, готовит доклад или выступление, посещает семинарские занятия и выступает на них потому, что должен это делать. Итак, преподаватель требует, студент выполняет.

Необходим реальный переход практики обучения в вузе на «субъектно-субъектную» основу. Следует поддерживать все прогрессивные формы работы со студентами, ибо студент является центральной фигурой в университете. Без студента университет превращается в научно-исследовательский институт. Иными должны стать отношения между преподавателем и студентами, они должны строиться на основе сотрудничества. Учить нужно не только знаниям и умениям репродуктировать информацию, а и методам поиска знаний и овладения ими самостоятельно, но при поддержке преподавателя.

К сожалению, для новой генерации специалистов педагогическая работа не является престижной и привлекательной. Педагогическую деятельность, несомненно, следует мотивировать, и мотивировать материально, поскольку без этого невозможно добиться эффективной работы. Нонсенс, что результаты работы и зарплата преподавателя не связаны между собой. Дополнительная плата для преподавателя обязательно должна быть – за плодотворную работу, а тем более за инновационную. Лишь тогда заработает в полную силу модернизация образования. Это важное условие не только для молодых, но и для опытных преподавателей. Все увеличивается процент преподавателей, имеющих стаж работы более 20 лет, а это, наряду с ростом их научно-теоретического и методического потенциала, создает проблемы стереотипов и невосприятия многих инноваций в учебно-воспитательном процессе (справедливости ради следует сказать, что не все новое лучше старого и не все инновации способствуют глубокому усвоению знаний студентами). Тем не менее всех вузовских преподавателей нужно знакомить с современными концепциями вузовского преподавания, инновационными технологиями. Самосовершенствование преподавателя определяет как стремление превзойти себя сегодняшнего, повысить свое мастерство, так и повышение заработной платы.

Не секрет, что определенная часть преподавателей имеет недочеты и в методической подготовке, и в психолого-педагогических знаниях, прежде всего, по психологии общения, межличностных отношений, психологической и педагогической диагностике и т.п. Уровень педагогической культуры таких преподавателей вынуждает их сознательно избегать внеаудиторного общения, творческого взаимодействия, нестандартных методов обучения. Профессиональность наших выпускников – это вот многом зеркальное отражение педагогической деятельности их преподавателей. Так, если преподаватель не использует разнообразные методы и формы организации учебно-воспитательного процесса, то и работа студентов и магистрантов на будущих их занятиях будет однообразной, скучной, а часто и в форме монолога.

Вместе с тем подчеркиваем, что никакие стимулирующие способы обучения, разнообразные формы аудиторной и внеаудиторной работы, никакой богатейший жизненный опыт не дадут положительного результата, не будут эффективными, если не будет активно задействована умственная и личностная сфера студента. Обучение лишь тогда становится эффективным, когда потребность в учебе, в приобретении знаний переходит из сферы внешних, ситуативно-обусловленных атрибутов в сферу внутренних жизненных интересов студента, приобретает для него личностное значение, планируется им. Только в этом случае преподаватель может и должен создавать условия, позволяющие строить учебный процесс так, чтобы студент был его непосредственным участником. К огромному сожалению, число таких студентов с каждым годом не увеличивается, а уменьшается. Студенческая скамья очень часто становится удобным местом для многих не определяющихся (или не желающих определиться) в жизни молодых людей. А попасть в вузы при введенном едином тестировании и при неоправданно большом количестве самих вузов не составляет большого труда. (Более того, прием абитуриентов на специальность «Русский язык и литература» проводится в обход специальных предметов, что вообще является нонсенсом).

Наличие «случайных» студентов вызывает противоречие между социальным заказом высшей школы на специалиста, способного к культурно-образовательной деятельности, и уровнем профессиональной готовности выпускников, который в определенной степени не отвечает этому требованию. Результаты анализа причин названного несоответствия вскрывают низкую степень индивидуализации учебного процесса, недостаточность информационной базы и высокая загруженность преподавателя для организации самостоятельной работы студентов, несовершенство зачетно-экзаменационной системы оценивания их знаний и умений и т.п. В своем оправданном стремлении соответствовать требованиям европейских стандартов Украина не должна с «закрытыми глазами» принимать ценности другой образовательной культуры.

В объемном пласте культуры образования в Украине стержневое место традиционно занимают лекции, практические и семинарские занятия. Отказываться от них в пользу самостоятельного изучения студентом содержания какого бы то ни было модуля за компьютером было бы просто неразумно. Ничто не может заменить лекцию, которая при ее оптимальной организации несет огромный научный, духовный и эмоциональный заряд. Развивающие возможности раскрывает сама личность лектора. Только в непрерывном общении преподавателя и студента имеет место необходимое развитие у последнего потребностно-мотивационной базы. На практических занятиях студенты учатся самостоятельно принимать решения, увязывать теорию с практикой, причем и здесь поддержка преподавателя крайне необходима. Такие традиционные виды занятий со студентами, включая домашние задания, написание рефератов, курсовых работ, ни в коей мере не развивают у студентов потребительского отношения к учебе в вузе. Без активного и осознанного участия будущих специалистов в организации своей учебной деятельности не может состояться качественное обучение.

Кравченко В. О.
РОЛЬ ВИКЛАДАЧА В РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ
Аналізується роль викладача в нових підходах до реалізації навчального процесу, який повинен будуватися не на домінуванні «суб'єктно-об'єктних» відносин, а мати «суб'єктно-об'єктну» основу. Викладач може створити умови, за яких будуть активно задіяні розумова та особистісна сфери студетів, необхідні для стимулювання єфективності навчання.
Kravchenko V.
THE ROLE OF A LECTURER IN REALIZATION OF MODERN EDUCATIONAL POLICY
The present paper analyzes the role of a lecturer in realization of modern educational policy. This process of training should not be based on the dominance of "subject-object" relationship, but with a "subject-subject" foundation. It is a lecturer, who can create conditions, in which intellectual and personal spheres of students are activated.

УДК 006.027:378.14
Кудлай В.О.
Маріупольський державний університет

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПОКРАЩАННЯ ОСВІТИ У ВНЗ

Розглядається значення та необхідність впровадження систем керування якістю в сфері освіти. Аналізується досвід і визначається необхідний рівень розвитку менеджменту якості університетської освіти.

Протягом останніх двох десятиліть Україною активно реалізується політика інтеграції у світову економічну систему. Для успішного досягнення такої мети державі слід мати адекватну систему вищої освіти, здатну відповідати сучасним вимогам глобалізації, жорсткої конкуренції, інформатизації. У зв’язку з цим підвищення якості вищої освіти та її вплив на розвиток економіки має стати стратегічним національним пріоритетом.

Головним чинником, що стимулює роботу в сфері якості вищої освіти, є перегляд поняття «якість» в контексті навчального закладу.

Якість вищої освіти традиційно пов’язують зі змістом та формою навчального процесу. Але переглянути усталені погляди на це питання змушує швидкість змін, які відбуваються у світі, і у демографічних показниках в Україні, що прямо впливає на роботу всіх ВНЗ. Вбачається загроза у процесі глобалізації освітнього ринку, що актуалізує питання конкуренції університетів.

Більшість освітніх закладів постійно ведуть пошук та підготовку компетентних викладачів, забезпечують необхідне планування навчального процесу та проведення навчання. Однак ВНЗ часто не вистачає відповідного досвіду застосування «системно-процесового» підходу. У результаті вони не виправдовують очікувань студентів, роботодавців і суспільства щодо отримання релевантної освіти. Впровадження системи управління якістю (надалі СУЯ) за вимогами ISO 9001:2008 для ВНЗ створює позитивний ефект у всіх аспектах їх діяльності.

Розглянемо деякі аспекти впровадження СУЯ в Україні. З 2001 року в нашій державі прийнято 13 нормативно-правових актів у сфері управління якістю, які спонукають українських виробників до впровадження СУЯ на основі міжнародних стандартів. Держспоживстандарт України здійснює політику допомоги підприємствам і організаціям шляхом прийняття нових стандартів, надання методичної та практичної допомоги під час впровадження та проведення сертифікації СУЯ.

За даними УкрСЕПРО, у галузі освіти України сертифікованими є близько 20 СУЯ. Водночас у світі в галузі освіти сертифіковано понад 25000 таких систем. Полегшити впровадження СУЯ в навчальних закладах може документ, схвалений в 2006 році міжнародною робочою групою ISO на семінарі в Бусані (Корея) і прийнятий у 2007 році. У настановах із застосування ISO 9001:2000 у сфері освіти відображений новий узагальнений погляд на освіту. В Україні цей документ затверджено як ДСТУ-П IWA 2:2009, що набув чинності з 2011 року [1].

З метою підвищення ефективності робіт зі стандартизації у сфері надання якісних освітніх послуг наказом Держспоживстандарту України в жовтні 2008 року створено Технічний комітет стандартизації «Якість освітніх послуг» ТК 163. До сфери діяльності ТК 163 віднесено об’єкти стандартизації: управління якістю освітніх послуг і забезпечення якості освітніх послуг тощо [2].

Помилковим є твердження, що впровадження СУЯ в організації забезпечує вироблення найкращої і найбільш конкурентоспроможної продукції (послуги). Насправді – це гарантія того, що якість виготовленої продукції (послуги) є стабільною і зорієнтованою на конкретного споживача.

Основною метою створення та впровадження СУЯ за стандартом ISO 9001:2008 є безперервне покращання якості освіти.

Головним завданням СУЯ є не тільки вихідний контроль якості наданої послуги, а й створення системи, яка дозволить не допускати появи помилок, які призводять до низької якості послуг, виявляти побажання та конструктивні пропозиції споживачів і враховувати їх.

Відповідно до ISO 9001 організація має розробити, задокументувати, запровадити і підтримувати СУЯ та постійно покращувати її результативність відповідно до вимог цього стандарту. Висока якість підготовки фахівців забезпечується за рахунок реалізації здібностей студентів шляхом ефективного управління ключовими процесами ВНЗ [3]. Робота ВНЗ буде ефективною, якщо результати навчання будуть пропорційними можливостям студентів.

Аналіз стану проблеми серед ВНЗ України показує, що питання впровадження СУЯ має занадто низький пріоритет [4]. Важливо, щоб ВНЗ звернули увагу на переваги, які надає сертифікована СУЯ.

Основними напрямами покращання діяльності ВНЗ у результаті розробкита впровадження СУЯ мають стати [5]: 1) регулярне проведення внутрішніх і зовнішніх аудиторських перевірок за усіма аспектами діяльності ВНЗ; 2) посилення контролю якості підготовки фахівців (в межах внутрішніх аудитів – регулярне проведення контрольних робіт, вимірювання залишкових знань студентів, що підвищить показники абсолютної і якісної успішності, і мотивуватиме студентів до поліпшення показника відвідуваності занять; 3) поліпшення показників методичної роботи професорсько-викладацького складу; 4) посилення контролю за документообігом; 5) у фінансово-матеріальній сфері внутрішні аудити стимулюють розвиток матеріально-технічної бази навчального процесу.

Отже, розробка і впровадження СУЯ відповідно до вимог стандарту ISO 9001:2008 є ефективним методом забезпечення якості освітніх послуг та конкурентоспроможності ВНЗ.

Ефективно функціонуюча СУЯ надає аудиторам, споживачам і потенційним споживачам задокументовані факти того, що ВНЗ здатний забезпечувати стабільну підготовку компетентних і відповідальних фахівців, поліпшувати структуру управління, підвищувати продуктивність, оптимізувати витрати, зміцнювати імідж і посилювати власні позиції на ринку освітніх послуг.

1. Системи управління якістю. Настанови щодо застосування ISO 9001:2000 у сфері освіти: ДСТУ-П IWA 2:2009. – К.: Держспоживстандарт України, 2011. – 20 с.
2. Про створення Технічного комітету стандартизації «Якість освітніх послуг» (ТК 163) [Електронний ресурс]: наказ Держспоживстандарту України № 358 від 09.10.2008. – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_32 /pg_gnnyos.htm
3.Qualitymanagementsystems :particularrequirementsfortheapplicationofISO 9001:2008 forautomotiveproductionandrelevant service part organizations. – Geneva, 2009. – 39 p.
4. Гаєвська Л. А. Управління освітою: нові пріоритети / Л. А. Гаєвська[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/book/Osvita/index.htm
5. Найдьонов І. Головні важелі в управлінні якістю освіти / І. Найдьонов, Г. Кот [Електронний ресурс] // Персонал. Журнал інтелектуальної еліти. – 2009. – № 1. – Режим доступу: http://www.personal.in.ua/article.php?ida=636.

Kudlay V.
A QUALITY MANAGEMENT SYSTEM AS THE CONTINUOUS IMPROVEMENT TECHNOLOGY OF THE UNIVERSITY EDUCATION
The article considers the importance and the necessity of introduction of quality management systems in education. The article contains the analysis of experience and required level of the university education quality management development.

УДК 796.32.071.4
Левків В.І.
Львівський державний університет фізичної культури

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ ЗІ СПОРТИВНИХ ІГОР У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Автор наголошує на тому, що майбутні тренери-викладачі зі спортивних ігор повинні мати прагнення до самоосвіти упродовж усього життя, володіти новими спортивними технологіями і засобами їх використання, уміти приймати самостійні рішення, адаптуватися в соціальній і майбутній професійній сфері, вирішувати проблеми і працювати в команді, бути готовими до перевантажень, стресових ситуацій і уміти швидко з них виходити. Щоб сформувати компетентного майбутнього тренера-викладача зі спортивних ігор необхідно застосовувати інноваційні методи навчання, які розвивають пізнавальну, комунікативну і особистісну активність студентів вищих навчальних закладів. У статті зазначається, що система вищої фізкультурної освіти повинна формувати такі якості випускників, як ініціативність, мобільність, гнучкість, динамізм і конструктивність.

Сучасний період розвитку суспільства характеризується глобальними змінами і глибинними процесами практично в усіх сферах людської діяльності, і перш за все у галузі вищої освіти. Нині спостерігається перехід до такого інформаційного суспільства, в якому процеси генерації, інтеграції і поширення знання стають пріоритетними, що, на нашу думку, повинно позитивно позначитися на формуванні нової парадигми вищої фізкультурної освіти.

Зміст освіти, що здійснюється у вищому навчальному закладі, катастрофічно швидко старіє. Як і раніше переважають академічні традиційні форми, методи і засоби навчання, низька навчальна активність студентів, у яких не має внутрішньої і зовнішньої мотивації до оволодінню професією. Абсолютно виправданою в цьому соціальному контексті є необхідність уточнення, а в деяких випадках і перегляду цілей і завдань у напрямі забезпечення продуктивності підготовки майбутніх тренерів-викладачів зі спортивних ігор у вищих навчальних закладах і, відповідно, оптимізації змісту вищої фізкультурної освіти, спрямованої на задоволення потреби суспільства в професіоналах високого рівня.

Сьогодні у вищій фізкультурній освіті необхідно організувати ефективну професійну підготовку фізкультурних кадрів нового типу, здатних реалізувати змістовну і технологічну модернізацію вітчизняної системи спорту, що динамічно розвивається, переосмислити теорію і методику спортивної підготовки, зокрема викладання спортивних ігор. З позицій сьогодення спостерігається серйозний розрив між теоретичною підготовкою майбутніх тренерів-викладачів зі спортивних ігор і професійною діяльністю. Працедавці не завжди можуть взяти на роботу тренера-викладача зі спортивних ігор, здатного до реальної практичної діяльності зі спортсменами.

Визначити чіткі контури вищої фізкультурної освіти на довгострокову перспективу неможливо без розуміння тих радикальних змін, які відбуваються і відбуватимуться у світовій спільноті в умовах

подальшого розвитку глобалізації, наукового прогресу, що розгортається, становлення постіндустріальної світової цивілізації.

У підготовці студентів особливо слід враховувати те, що професійна діяльність тренера-викладача спрямована на вивчення і вдосконалення фізичних, психічних і функціональних можливостей юних спортсменів, на розробку і затвердження технологій спортивного тренування, а також на практичну реалізацію принципів спортивної підготовки засобами обраного та інших видів спорту.

Перед вищими навчальними закладами стоїть завдання на основі оволодіння професійно орієнтованими знаннями, уміннями та навичками сформувати професійну компетентність майбутніх тренерів-викладачів зі спортивних ігор, конкурентоздатних, соціально активних і здатних творчо працювати в усіх ланках спортивного руху. Ефективність формування професійної компетентності майбутніх тренерів-викладачів зі спортивних ігор у вищих навчальних закладах закономірно детерміновано зовнішніми (соціально-політичними та соціально-економічними умовами розвитку суспільства) і внутрішніми чинниками, пов'язаними з особистісними характеристиками суб'єктів (потребами, мотивами, здібностями, індивідуальними психічними особливостями), включених в освітній простір вищих навчальних закладів.

Таким чином, основними параметрами, які характеризують якість вищої фізкультурної освіти є: кваліфікація професорсько-викладацького складу; якість і кількість основних компонентів матеріально-технічної бази навчального процесу, рівень їх модернізації та ефективність використання; обсяг та ефективність сучасних компетентнісно орієнтованих педагогічних технологій у навчально-виховному процесі; рівень інформатизації системи підготовки; ступінь стандартизації та інноваційнності навчальних програм; продуктивність наукової і науково-методичної роботи; якість освітньої діяльності кафедр, які є випусковими для майбутніх тренерів-викладачів зі спортивних ігор. Інтеграційні процеси у світовій економіці і тенденція до глобалізації свідчать про те, що майбутні тренера-викладачі зі спортивних ігор зможуть конкурувати на міжнародному ринку праці тільки за умови відповідності системи освіти в Україні вимогам світової спільноти.

Levkiv V.

FEATURES OF PROVIDING OF QUALITY OF HIGHER ATHLETIC EDUCATION OF FUTURE COACHES-TEACHERSON SPORTING GAMES IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The author highlights the transformations which take place in all spheres of society heave up the problem of providing of quality of higher athletic education on the new stage. The article educes the following tendencies: multilevel trade education; strengthening of psychological, pedagogical and humanitarian preparation; variety of specializations; improvement of the system of in-plant training of athletic shots. Innovative processes gradually spinup in modern educational space and assist appearance of new forms and methods of studies, expansion of educationally-informative base and increase of level of professional preparation of future coaches-teachers from sporting games in higher educational establishments.

УДК 37.015.3:796.011.3

Лянной Ю.О.
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Сущенко Л.П.
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

У статті зазначено, що інноваційні процеси у реформуванні вищої фізкультурної освіти майбутніх фахівців з фізичної реабілітаціїпов'язані з процесом їх професійного самовизначення і професійної самореалізації в умовах досягнення вершин професіоналізму у реабілітаційної діяльності, спрямованій на зміцнення, збереження та відновлення здоров'я людини. Автори вказують, що у сучасний період розвитку суспільства характерною ознакою сфери професійної освіти і професійної кар'єри є постійна трансформація. Мобільність майбутніх фахівців визначається особистісними здібностями до її здійснення і виявляється в мотивованій і цілеспрямованій діяльності. У статті зазначено, що освіта повинна мати неперервний характер, пов'язаний з постійним підвищенням професійної кваліфікації фахівця. Інститут вищої фізкультурної освіти є каналом мобільності сучасного фахівця з фізичної реабілітації.

З позицій сьогодення професійна мобільність стає найважливішою характеристикою, яка необхідна особистості фахівця з фізичної реабілітації для успішної самореалізації у сучасному світі. Відсутність професійної мобільності призводить до неможливості гнучкої орієнтації в змінних професійних умовах. Професійна мобільність припускає володіння системою узагальнених професійних засобів, їх ефективне застосовування для виконання завдань у суміжних галузях і порівняно легкий перехід від однієї діяльності до іншої.

У широкому сенсі під мобільністю (від латин. mobilis – рухомий, пересувний) розуміють рухливість, готовність до швидкого пересування, дії, виконання завдань.

Аналіз літератури показав, що поняття «професійна мобільність» визначається як внутрішнє самовдосконалення особистості, засноване на стабільних цінностях і потребі у самовдосконаленні. Професійна мобільність визначається як сукупність динамічних змін індивіда або соціальної групи, пов'язаних з переміщенням фахівців у системі громадського розподілу праці, всфері реалізації здібностей людини.

Професійна мобільність, на думку А.І. Ковальової, виступає кар'єрним ліфтом, який рухається як з низу до верху, так і зверху до низу, та представляє різні варіації для самореалізації [1, с. 298]. Найбільш інтенсивному професійному переміщенню професійних груп і окремого індивіда сприяють різні чинники і канали професійної мобільності. Чинниками групової професійної мобільності є соціальні реформи, революції, війни, науково-технічний прогрес, розвиток інформаційних технологій, структурні і інституціональні зміни в економіці та у системі професійної освіти. Так, основним чинником групової професійної мобільності на початку 90-х років XX століття стали кардинальні політичні зміни і економічні перетворення у суспільстві. Розпад політичних і економічних структур, поява нових різновидів ділових організацій призвели до втрати попередніх професійних статусів і стали імпульсом для отримання індивідами нових професій. У суспільстві різко загострилася затребуваність фахівців фізкультурно-оздоровчого профілю, що сприяло зростанню престижу професій фахівців з фізичної реабілітації та фітнес-тренерів.

Нами проведено анкетування 68 студентів першого курсу Інституту фізичного виховання та спорту Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Аналіз відповідей на запитання анкети «Що з нижче перерахованого було для Вас найбільш важливим при виборі галузі «Фізична культура та спорт»?» відповіді розподілилися таким чином: інтерес, схильність до фізкультурно-спортивної діяльності – 26,5%; можливість влаштуватися на високооплачувану роботу – 9,7%; наявність зв'язків і знайомств, що гарантують працевлаштування, – 7,6%; престижність роботи у галузі «Фізична культура та спорт» – 18,9%; рекомендації батьків, друзів, знайомих – 14,2%; можливість досягнути високих спортивних результатів – 15,8%; сімейні традиції – 7,3% (рис. 1).

Рис. 1. Розподіл відповідей студентів про перевагу різноманітних аспектів при виборі галузі «Фізична культура та спорт»

Вважаємо, що професійну мобільність фахівців слід розглядати з погляду єдності особистісно-діяльнісного і системно-синергетичного підходів. Сучасне життя вимагає, по-перше, глибоких професійних навичок і в цьому сенсі оволодіння конкретними видами діяльності, по-друге, готовності до неодноразової зміни своєї діяльності у найкоротший термін і з мінімальною затратою зусиль.

Професійна мобільність є невід'ємною складовою професійної готовності фахівця з фізичної реабілітації, який визначає механізм адаптації особистості, забезпечує узгодженість окремих ланок його професійного розвитку і вдосконалення, уміння пристосуватися до нових умов праці. Професійно мобільна особистість адекватно діє згідно вимогам службових і суспільних обов'язків, здатна реалізувати ключові, базові і спеціальні компетентності, якими вона оволоділа у вищому навчальному закладі, працювати з високою продуктивністю і ефективністю, дієво реагувати на змінні професійні обставини і вирішувати нестандартні професійні завдання, приймати на себе відповідальність за результати своєї праці та займатися постійним особистісним самовдосконаленням.

1. Ковалева А. И. Профессиональнаямобильность / А. И. Ковалева // Энциклопедиягуманитарных наук. – 2012. – № 2. – С. 298-300.

Liynnoy U., Sushchenko L.

FORMING OF PROFESSIONAL MOBILITY AS MAKING REFORMATIONS OF HIGHER PHISICAL EDUCATION OF FUTURE SPECIALISTS ON PHYSICAL REHABILITATION

The article highlights the innovative processes in the reform of higher physical education of future specialists in physical rehabilitation associated with the process of professional self determination and professional self-actualization in terms of achieving the peaks of professionalism in rehabilitation activities aimed at strengthening, preservation and restoration of health. The authors point out that in modern times the hallmark of social development sphere of professional education and career is the constant transformation. The mobility of the future experts is determined by the personal skills and it turns into a reasoned and purposeful activity. The article carries out that education should be continuous in nature, associated with continuing professional development of a specialist. The institute of higher physical education is the channel of mobility ofamodern specialist in physical rehabilitation.

УДК 378.147:004:797

Маковецька Н.В.
Запорізький національний університет

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті доводиться актуальність проблеми професійного розвитку викладачів вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців галузі туризму. Зазначається, що однією з граней цього процесу є професійна компетентність педагога. Висвітлюються наукові підходи до тлумачення цього поняття, його складових. Згідно з одними з них, визначається коло спеціальних компетентностей, наявність яких зумовлює ефективне впровадження викладачем інтенсивних технологій у процес підготовки фахівців галузі туризму.

Однією з найбільш актуальних і складних проблем розвитку освіти є цілеспрямоване підвищення її внеску в забезпечення благополуччя підростаючих поколінь. Без сумніву, це стосується і проблеми підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі, ефективність якої безпосередньо залежить від рівня професійної компетентності викладачів.

Загальновідомим є той факт, що інтерес до проблем професійної підготовки педагога, його особистісних якостей, формування вершин професіоналізму існував з моменту виникнення педагогічної науки й знайшов відображення як у класичній зарубіжній педагогіці, так і в спадщині українських прогресивних мислителів і педагогів минулого.

Грані соціальних виявів професійно-педагогічних якостей зазвичай описуються за допомогою певних категорій, чільне місце серед яких посідає "компетентність".

З'ясуємо деякі наукові підходи до тлумачення цього поняття.

Так, В. О. Сластьонін [1, с. 34–35] визначає професійну компетентність як інтегральну характеристику ділових і особистісних якостей спеціаліста, яка відображає не тільки рівень

знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення цілей професійної діяльності, а й соціально-моральну позицію особистості.

Вивченню істотних ознак і складових професійної компетентності присвятили свої дослідження Е. Ф. Зеєр, О. І. Казакова, А. К. Маркова, Н. Ф. Радіонова А. П. Тряпіцина та ін.

Так, О. І. Казакова, Н. Ф. Радіонова і А. П. Тряпіцина засвідчили, що серед ознак професійної компетентності найголовнішими є такі: професійна компетентність має діяльнісний характер узагальнених умінь у поєднанні з предметними вміннями і знаннями в конкретних галузях; професійна компетентність проявляється в умінні здійснювати вибір виходячи із адекватної оцінки себе в конкретних ситуаціях.

Охарактеризувавши професійну компетентність, учені дійшли висновку, що професійна компетентність є сукупністю ключової, базової і спеціальної компетентностей.

Дещо більш об'ємною є класифікація професійних компетентностей, запропонована А. К. Марковою, яка доводить існування спеціального, соціального, особистісного й індивідуального видів професійної компетентності [2, с. 34 - 35].

Близькою до викладеної, є класифікація професійних компетентностей, запропонована Е. Ф. Зеєром [3, с. 136 - 137]. Науковець виокремлює соціально-правову, персональну компетентність, ауто компетентність, спеціальну компетентність.

Більш докладно з'ясуємо специфіку спеціальної компетентності викладача вищого навчального закладу, необхідної для впровадження інтенсивних ігрових технологій у практику підготовки фахівців туристичної галузі.

Кожний викладач, який намагається впровадити інтенсивні ігрові технології у практику підготовки фахівців туристичної галузі, має усвідомити необхідність спеціальної ігротехнічної компетентності. Він повинен мати у своєму арсеналі такі вміння та навички, без яких, навіть розібравшись у технологіях, реалізувати їх в аудиторії досить важко. Насамперед це стосується вміння координувати роботу всіх ігрових груп (внурішньокомандну і міжгрупову), керувати міжгруповою дискусією, коментувати все те, що відбувається, надавати допомогу й емоційну підтримку студентам під час гри, оцінювати зміст їхньої роботи, контролювати виконання норм і правил тощо.

Отже, управління цим процесом потребує неабияких організаторських здібностей і таких якостей, як здатність до аналізу і прогнозу, рішучість, швидкість реакції, мобільність, вміння вести свою лінію і позитивно вплавити на людей. Їх наявність забезпечується рядом компетентностей, сутність яких розглянемо більш детально.

Відомо, що існують "сходи компетентності", згідно з якими цикл навчання розпочинається зі стану, коли відсутні не тільки когнітивні карти, але й референтний досвід, і розуміння цього, тобто неусвідомлена некомпетентність. Викладач, починаючи проводити ігри, дуже скоро розуміє, що йому недостатньо знань щодо ефективної роботи з інтенсивними технологіями, в результаті чого у нього з'являється усвідомлена некомпетентність, яка і мотивує його до навчання.

Упровадження нових технологій передбачає ведення викладачем кількох ролей одночасно, а також демонстрування різних видів компетентностей. Зокрема, він виконує обов'язки менеджера, психолога, фасілітатора, ігротехніка, експерта тощо. Кожний із цих нових видів діяльності потребує певного рівня розвитку професійних, соціально-психологічних, педагогічних умінь і навичок. До того ж, для ефективного проведення інтенсивних ігрових технологій, для організації групової взаємодії і надання навчальному процесу інтерактивного характеру, для діагностики його освітньої та розвивальної результативності викладачу потрібні метакомпетентності, що включають спеціальні комунікативні, інтератиквні, перцептивні та ігротехнічні знання, вміння та навички, а також психологічну готовність до діяльності.

Отже, постійний професійний розвиток є невід'ємною складовою педагогічної діяльності викладача вищого навчального закладу. Однією з граней цього процесу є професійна компетентність викладача, що відіграє неабияку роль у підвищенні якості підготовки майбутніх фахівців. В межах нашого дослідження особливого значення набуває спеціальна професійна компетентність, наявність якої зумовлює ефективне впровадження викладачем інтенсивних ігрових технологій у процес підготовки фахівців туристичної галузі.

1. Педагогика профессионального образования / [под ред. В. А. Сластенина]. – М. : Академия, 2004. – 368 с.

2. Маркова А. К. Психология профессионализма / А.К.Маркова. – М. : Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 308 с.
3. Зеер Э. Ф.Психологияличностно-ориентированногопрофессиональногообразования / ЭвальдФридриховичЗеер. – Екатеринбург : Изд-во Урал. гос. проф.-пед. ун-та, 2000. – 258 с.

Makovetska N.
PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE TEACHERS AS A CONDITION FOR ENSURING THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION
The article has relevance of professional development of teachers of higher educational establishments which train future specialists in tourism. It is noted that one of the main features of this process is the professional competence of the teacher. The author highlights the scientific approaches to the interpretation of this concept and its components. According to one of these components,the author identifies the scope of special competences, the presence of which ensures the effective implementation of teacher's intensive technologies in the process of training of the tourism experts.

УДК 372.881.1'243(043)
Михайличенко Л.Л.
Мариупольский государственный университет

ИНТЕНСИФИКАЦИЯ СИСТЕМЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Данная статья рассматривает профессионально-ориентированные технологии преподавания иностранных языков в ВУЗе, а также проблемы, связанные с интенсификацией системы подготовки будущих специалистов.
Ключевые слова: обновлення система преподавания, интенсификация, виды речевой деятельности, самостоятельность в выборе методов и программ.

Цель учебного общения – передача преподавателем и приобретение обучающимися языковых, страноведческих и культуроведческих знаний после того, как у них будут сформированы определенные речевые навыки и умения. Во время учебного процесса преподаватель незаметно для всех управляет учебным процессом, формирует необходимые для изучения иностранного языка качества личности студента, не забывая стимулировать, поощрять и корректировать его учебную деятельность.

Для повышения эффективности следует создать субъективные отношения между преподавателем и студентами. В этом случае преподаватель превращается в партнера по общению, становится участником совместной творческой деятельности в области ознакомления и усвоения языковых средств, источником важной и интересной информации, помощником в сложной работе над предметом. Совместный поиск решения проблемных вопросов, как в области ознакомления, так и усвоения языкового материала будет стимулировать интеллектуальную активность обучающихся, повысит эффективность работы.

Что касается имитирующего типа общения, то именно с него рекомендуется начинать обучение иностранному языку, т.к. он закладывает основы коммуникативной компетенции обучающихся. Цель такого общения двоякая – приобретение опыта повседневного общения и получение страноведческих знаний, на основе которых усваиваются нормы и формируется культура поведения коммуникантов. Имитирующее общение обычно стимулируется, прежде всего, познавательными мотивами: знакомством с особенностями общения носителей языка в плане лингвистического и социо-культурного аспектов, а также интересом к изображаемым коммуникативным актам. Если имитирующее общение является отправной точкой овладения общением на иностранном языке, то следующем этапом в овладении естественной коммуникацией после него является симулятивное общение, которое предназначено для воссоздания в учебных условиях актов реальной коммуникации. Для этого создаются ситуации, подобные реальным и обучаемые выступают в них разных социальных ролях [1; 101]. Цель такого общения заключается в приобщении к жизни в условиях страны изучаемого языка. Акт общения мотивируется интересом к содержанию изображаемых сцен. Желанием хорошо сыграть свою роль. Приемами осуществления ориентированной технологии являются: драматизация, скетч и ролевая игра.

Драматизация – представление в виде сцен – считается легким видом симулятивного общения, так как тема и сюжет задаются заранее, студенту лишь остается воплотить это в акт речи.

Скетч – это подготовленная заранее сцена по заданной преподавателем проблемной ситуации с указанием персонажей, их социального статуса и ролевого поведения. Тот факт, что скетч как и драматизация готовятся заранее, позволяет ввести в речь учащихся богатый языковой материал, что с одной стороны является элементом интенсификации процесса обучения, а с другой стороны, тем самым делая речь обучающегося более естественной.

Ролевая игра характеризуется свободой и спонтанностью речевого и неречевого поведения персонажей. Ролевая игра может изображать один элементарный коммуникативный акт (знакомство, поздравление, покупку и т.д.), а также сложный коммуникативный акт, состоящий из серии элементарных, объединенных общей коммуникативной целью и ситуацией. Итогом игры является разрешение проблемы.

Симулятивное общение обучает естественному общению на иностранном языке, помогая воссоздать разнообразные ситуации повседневной жизни, и коммуниканты сами определяют свое ролевое поведение.

На более продвинутом этапе профессионально-ориентированного обучения иностранному языку, а также на завершающем этапе рекомендовано аутентичное общение, которое обеспечивает воссоздание в учебных условиях тех ситуаций, которые актуальны для будущего иноязычного общения обучающихся. Подлинное общение на занятиях при обучении по профессионально-ориентированной технологии возникает тогда, когда обсуждаются актуальные и интересные для студентов проблемы. В этом случае обучающиеся высказываются только на иностранном языке, что включает в себя неподготовленную речь.

Речь учащихся при использовании профессионально-ориентированной технологии и создании искусственного иноязычного общения становится более естественной, если они овладевают некоторым минимумом аутентичности, т.е. говорят как носители языка. Так, характерным признаком аутентичности в английском языке считается сдержанность в описании чего-либо или кого-либо. Например, если хотят сказать, что филь «плохой», англичане обычно употребляют фразу: “Thisisnotthebestfilm”. Широко применяются эвфемизмы, т.е. мягкие выражения, что считается признаком современной культуры. Аутентичность речи неотделима и от аутентичности поведения, знакомства с некоторыми правилами поведения, характеризующими носителей языка. Для достижения этого разыгрываются типичные бытовые ситуации (разговор по телефону, пользование услугами и т.д.).

В условиях создания искусственной языковой среды большая роль отводится аутентичным учебникам, пособиям, теле- и радиопрограммам на иностранном языке, аудиофильмов и прессы, т.е. полному соответствию учебного материала всем реалиям страны изучаемого языка. Данная стратегия обучения предполагает реальное погружение студентов в аутентичную языковую среду. [2; 45]

Основными факторами, определяющими социально-экономические приоритеты в профессиональной подготовке высшей школы, являются: а) возрастание роли квалифицированного труда в обществе, что обусловливает стимулирование процесса овладения знаниями, т.е. интенсификацию этого процесса, расширяет и углубляет систему высшего образования и, как следствие, приводит к необходимости количественных и качественных преобразований в подготовке корпуса специалистов в интересах обеспечения жизнеспособности страны и конкурентноспособности ее продукции; б) увеличение объема научно-технической информации, т.к. динамизм прогресса требует от современных специалистов быстро и на высоком профессиональном уровне осваивать новые области знаний, оперативно менять специализацию; в) интенсивное формирование новых направлений в науке, преобладание интеграции над дифференциацией в различных областях знаний, системного взгляда на различные явления, объекты, процессы, преобладающие в сознании окружающего мира; [3;72] г) совершенствование средств труда, широкое использование персональных компьютеров в процессе обучения ведет к возрастанию удельного веса творческих задач в деятельности специалиста, в его общей культуре и личностных качествах; д) системное мышление специалиста, когда каждое явление рассматривается как часть широкой системы со

всеми выходящими отсюда закономерностями; е) усиление межпредметных связей, построение всего процесса по специальности как единоцельной системы, по которой наилучшим образом можно построить целостную систему подготовки специалистов; ж) направление всех средств деятельности на самого человека, изменение его взглядов на научную и профессиональную деятельность.

1. Дмитренко Т.А. Профессионально-ориентированные технологии обучения / Т.А. Дмитренко. - М.: 2003. - 327с.
2. Андреева И.А. Обучение иностранному языку с использованием разножанровой музыки / И.А. Андреева. - Армавир.: 2005. - 60с.
3. Дмитренко Т.А. Теоретические основы исследования интенсификации процесса обучения в высшей школе / Т.А. Дмитренко. - М.: 2000. - 131с.

Михайличенко Л. Л.
ІНТЕНСИФІКАЦІЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ
Дані тези торкаються професійно-орієнтовних технологій у викладанні іноземних мов у ВНЗ та проблем, що стосуються інтенсифікації системи підготовки майбутніх спеціалістів. Тези розглядають основні фактори, які формують соціально-економічні пріоритети в навчанні.
Mikhajlichenko L.
INTENSIFICATION OF THE SYSTEM OF TRAINING OF PROSPECTIVE SPECIALISTS
The article examines the professionally oriented technologies of teaching of foreign languages in higher educational establishments and problems associated with the intensification of the system of future specialists training. The article considers the main factors that shape the socio-economic priorities in training.
Keywords: upgraded system of training, intensification, types of speech activity, independence in the selection of new methods and programs.

УДК 378.147.091.33-027.22
Наказний М.О.
Дніпродзержинський державний технічний університет

ЗМІСТОВА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті представлено змістову модель організації педагогічної практики в умовах вищого навчального закладу (суб'єкти педагогічної практики, мета, завдання, змістові особливості, підходи, принципи та функції педагогічної практики, її педагогічні умови та етапи організації, результативність).

Змістова модель організації педагогічної практики студентів-перекладачів у Вищому навчальному закладі зосереджує увагу на таких складових компонентах:

1. Суб'єкти педагогічної практики: педагоги, студенти, учнівська молодь,батьки.
2. Мета, завдання та змістові особливості педагогічної практики.
3. Підходи та принципи.
4. Функції педагогічної практики.
5. Педагогічні умови.
6. Етапи організації та проведення педагогічної практики.
7. Результативність: звіт про педагогічну практику.

Педагогічна практика закріплює, поглиблює знання студентської молоді в процесі розв'язання педагогічних завдань; формує і розвиває професійні уміння та навички; розвиває творчий, науково-дослідний підхід до процесу педагогічної діяльності. Знайомлячись з сучасним станом навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах, накопиченим передовим досвідом того чи іншого педагогічного колективу, студент формує в собі професійно значущі якості особистості майбутнього педагога, реалізує потреби в педагогічній самоосвіті, інтерес та любов до професії педагога. Представлена змістова модель організації педагогічної практики студентів (мета, завдання, змістові особливості, підходи та принципи, функції, педагогічні умови, етапи, результат) дозволить краще зорієнтуватися в науково-інформаційному освітньому просторі та систематизувати теоретичні й практичні знання майбутніх фахівців загальноосвітніх закладів освіти.

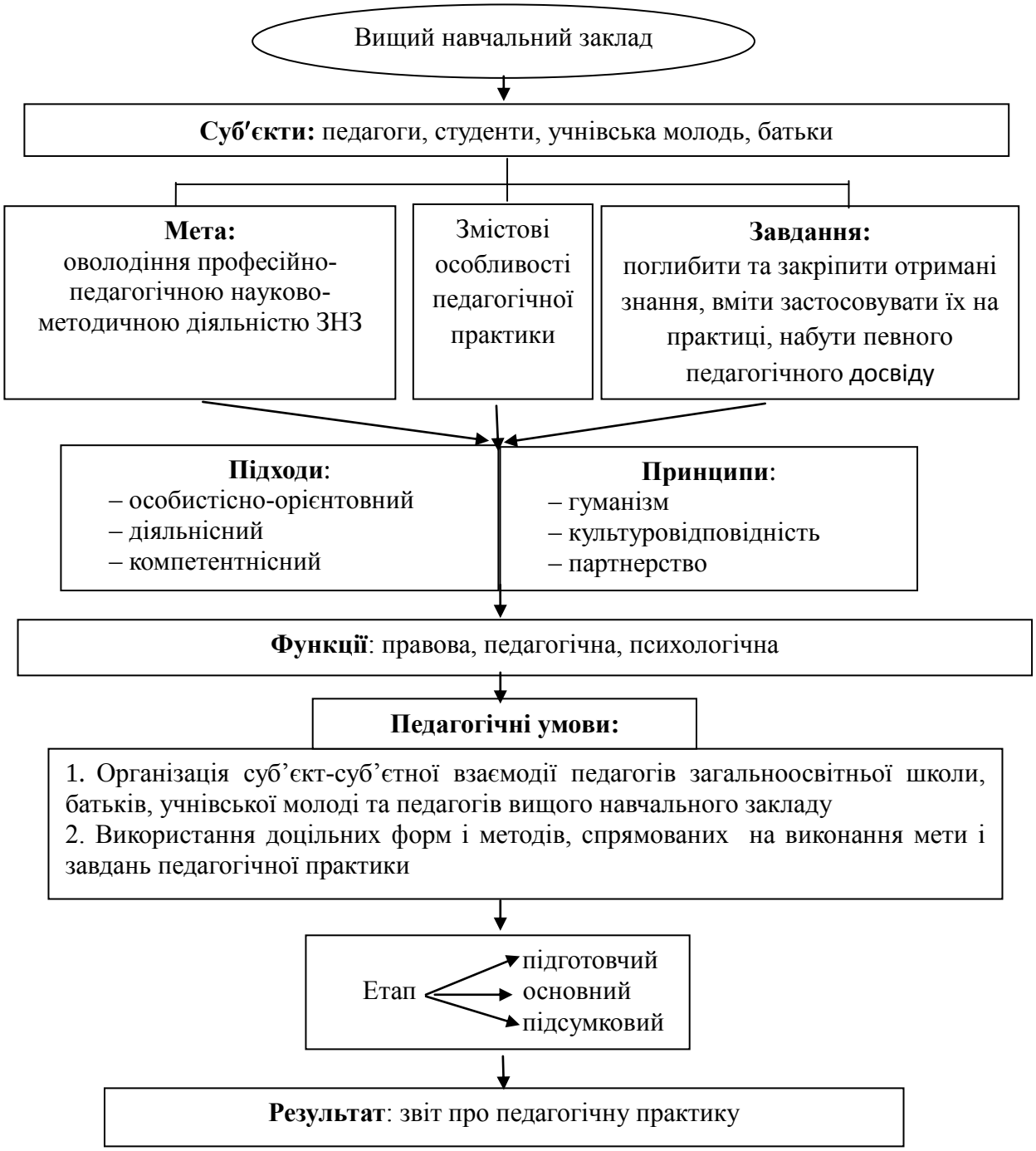

Рис. 1. Змістова модель організації педагогічної практики студентів-перекладачів у вищому навчальному закладі

1. Краєвський В.В. Методологія педагогічного дослідження. Посібник для педагога-дослідника. Самара: Вид-во СамГПІ, 2004. – 165 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrdoc.com.ua/text/5137/index-1.html
2. Маракушина И.Г., Буторина А.Н. Модель организации и методического сопровождения педагогической практики на основе компетентностного подхода //Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки . – 2011 - № 6. – с. 144-149 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cyberleninka.ru/article/n/model-organizatsii-i-metodicheskogo-soprovozhdeniya-pedagogicheskoy-praktiki-na-osnove-kompetentnostnogo-podhoda
3. Оганесян Е.В. Культурологическая модель педагогической практики в системе высшего педагогического образования: Автореферат дис… доктора педагогических наук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nauka-pedagogika.com/viewer/30665/a?#?page=46
4. Рязанцева И. В. Педагогическая практика – ответственный этап на пути к педагогическому Олимпу // Педагогика. – 2000.– № 7. – С. 75-79 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nsportal.ru/shkola/raznoe/library/2012/04/21/pedagogicheskaya-praktika-otvetstvennyy-etap-na-puti-k
5. Сидоренко Ю.В., Стрелкин Е.В. Педагогическая практика студентов-магистрантов как один из важных образовательных элементов. Современные проблемы науки и образования. – 2005. – № 1 – С. 47 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.science-education.ru/8-148

6. Хусаинова А.А. Модель психолого-педагогического и методического сопровождения студентов в процессе педагогической практики // Вестник Пензенского государственного университета. – 2014.– № 1(5). – С. 60-64 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://cyberleninka.ru/article/n/model-psihologo-pedagogicheskogo-i-metodicheskogo-soprovozhdeniya-studentov-v-protsesse-pedagogicheskoy-praktiki

Nakaznyi M.

SUBSTANTIVE PATTERN OF TEACHING PRACTICE ORGANIZATION FOR STUDENTS OF THE TRANSLATION DEPARTMENT IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION.

The article describes the substantive pattern of teaching practice organization in higher educational institution (subjects of teaching practice, aim, objectives, substantive peculiarities, approaches, principles and functions of teaching practice, its pedagogical conditions and organizational phases, effectiveness).

УДК378.1(477):006.83(043)

Пігарева Г.І.
Маріупольський державний університет

ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ СТАНДАРТІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано запровадження в Україні стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. Розглянуто мету європейських стандартів та рекомендацій. Встановлена відсутність послідовної державної політики у сфері якості освіти. Визначено, що справжнім індикатором готовності держави до гарантування якості вищої освіти є фінансування створення новітньої експериментальної бази та впровадження сучасних технологій навчання.

Проблема якості освіти та її адекватності вимогам часу і суспільного розвитку на початку XXI століття стала центральною у світовому освітньому дискурсі. Особлива увага проблемам забезпечення якості освіти є характерною рисою Болонського процесу. Виявом вагомості цієї теми є розробка стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, які діють з 2006 року і є унікальним міжнародним документом, що спрямовують освітню політику країн континенту. Комплексної системи забезпечення якості вищої освіти в Україні не створено. Її тимчасовим замінником виступають системи ліцензування та акредитації, інспектування вищих навчальних закладів ззовні та ректорський контроль всередині інституцій. На жаль, названі компоненти як самостійно, так і сукупно не забезпечують системного впливу на всі процеси організації навчальної діяльності та її змісту, не створюють ефекту постійного поліпшення якості освіти.

Європейські стандарти і рекомендації мають на меті сприяти «створенню загальноприйнятої системи цінностей, сподівань та зразкової практики щодо якості та її забезпечення різними установами та агенціями у всьому Європейському просторі вищої освіти». Вони містять такі складові: зміст, цілі та принципи, стандарти та рекомендації щодо внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, європейські стандарти для агенцій із зовнішнього забезпечення якості, а також систему взаємної перевірки агенцій із забезпечення якості, бачення перспектив та труднощів імплементації. Національних стандартів внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні досі не існує. У вищих навчальних закладах застосовуються різноманітні моделі моніторингу, аудиту та управління якістю, проте усталеної системи вони не формують.

Важливим фактором виступає відсутність послідовної державної політики у сфері якості освіти, хоча її декларування здійснюється постійно. У зв’язку з цим відповідні прагнення окремих вищих навчальних закладів не можуть бути реалізованими повною мірою. Це обмежує також ефективність систем управління якістю, які будують окремі навчальні заклади. Незважаючи на це, побудова локальних систем управління якістю стає дедалі більш популярною в багатьох вищих навчальних закладах. Складною перепоною на цьому шляху є брак апробованих у національній практиці інструментів забезпечення якості та протидії негативним явищам, на кшталт, плагіату, замовних дипломних робіт, хабарництва, змов некомпетентних викладачів з невимогливими студентами тощо. Проблеми якості вищої освіти, значною мірою, зумовлені розривом між сферами праці та освіти. Роботодавці вважають вищі навчальні заклади занадто консервативними та громіздкими для швидкого реагування на зміни в умовах та технологіях праці.

В Україні панує ілюзія, що сфера освіти може реформуватися зсередини, спираючись на свій високий інтелектуальний потенціал з обмеженою зовнішньою ресурсною підтримкою. Практика спростувала цю надію: розробка стандартів вищої освіти передбачала створення засобів діагностики для виміру досягнення результатів освіти, які з переважної більшості спеціальностей так і не були створені з 1998 року. При цьому підтримана Урядом програма впровадження зовнішнього незалежного оцінювання (з 2007 року) сьогодні справедливо вважається одним з найбільш вдалих прикладів здійснення реформ.

Справжнім індикатором готовності держави до гарантування якості вищої освіти є фінансування створення новітньої експериментальної бази та впровадження сучасних технологій навчання. Належна система забезпечення якості передбачає створення розвинених інструментів мотивації до неї навчальних закладів, викладачів та студентів. З одного боку, найбільш зацікавленою стороною в отриманні високоякісної освіти є студентство. Сприйняття студентів як об'єкту впливу, а не самостійного учасника освітнього процесу, позбавляє освітню систему шансів на успіх. З іншого боку, повернення наукового дослідження в освітнє поле повинно стати надійним підґрунтям забезпечення якості вищої освіти як основного засобу технологічного прориву України.

Pihareva H.

INTRODUCTION IN UKRAINESTANDARDS AND GUIDELINES FOR QUALITY ASSURANCE IN THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION

The article analyzes the introduction of the Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area in Ukraine. It considers the purpose of European standards and recommendations, installs the lack of consistent state policy on education quality and determines that the real indicator of the readiness of the state to guarantee the quality of higher education is financing the creation of modern experimental facilities and the implementation of new education technologies.

УДК 378.014.552 (043)

Степанченко О.С.
Маріупольський державний університет

НАДАННЯ ПЛАТНИХ ПОСЛУГ ЯК СКЛАДОВА АВТОНОМІЇ ВНЗ

У статті розглянуті основні питання надання платних послуг вищими навчальними закладами в контексті розширення переліку відповідно до змін у чинному законодавстві. Ключові слова: платні послуги, вищий навчальний заклад, власні надходження.

Функціонування будь-якого закладу, в тому числі і вищої навчальної установи, сьогодні неможливе без відповідного фінансування. Слід погодитися з думкою М. Савчина, що невід'ємною частиною автономії університетів є їхня фінансова складова [1].

В умовах сучасної фінансової кризи, в якій перебуває сьогодні наша країна, все більшої актуальності набувають питання формування фінансових ресурсів вищих навчальних закладів. У зв'язку з цим одним з шляхів збільшення коштів закладів вищої освіти є надання ними платних послуг. Право навчальних закладів надавати платні освітні та інші послуги визначено Законами України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Зокрема, відповідно до положень ст. 73 Закону України «Про вищу освіту» вищий навчальний заклад відповідно до законодавства та статуту може надавати фізичним та юридичним особам платні послуги за умови забезпечення надання належного рівня освітніх послуг як основного статутного виду діяльності [2]. Так, наряду з освітніми послугами, вищі навчальні заклади можуть провадити іншого роду не заборонену законодавством господарську діяльність та заробляти гроші. Чинний Бюджетний кодекс України також дозволяє державним вищим навчальним закладам поєднувати бюджетне фінансування із власними надходженнями, які утворюються внаслідок надходження плати за послуги, що надаються вишами згідно із законодавством. Вичерпний перелік платних послуг міститься в постанові Кабінету міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 796 «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності» [3]. Постановою Кабінету Міністрів України від 20 травня 2015 року № 305 до встановленого переліку були внесені

зміни [4]. Тож на сьогодні перелік платних послуг, що можуть надаватися закладами вищої освіти значно розширився.

Одними з найважливіших послуг, при наданні яких вищі навчальні заклади мають можливість реально заробляти гроші є, наприклад, надання доступу до бібліотечних фондів для осіб, які не працюють і не навчаються у відповідному закладі (установі). Цю платну послугу можуть надавати усі без виключення заклади вищої освіти, оскільки бібліотека – це основний структурний підрозділ установ вищої школи, не прикладаючи особливих зусиль та витрат на їх організацію. Сучасні тенденції обумовлюють запровадження певних особливостей, зокрема комп'ютерізації процесу, під час надання зазначених послуг, застосування дистанційних форм тощо.

Не менш популярним серед закладів вищої освіти інженерного та ІТ-спрямування має стати надання платних послуг з проектування, розроблення, налаштування, впровадження, тестування, реалізації, модифікації, технічної підтримки та супроводження програмного забезпечення (зокрема, системного, прикладного, баз даних тощо).

Майже в кожному виші сьогодні існує власна типографія як структурний підрозділ. Значна кількість розвинених вищих навчальних закладів вже не перший рік друкують або іншим чином обробляють поліграфічну продукцію. З прийняттям змін до постанови, вони отримали можливість надавати достатньо широкий перелік платних послуг, а саме реалізовувати власну друковану продукцію, у тому числі інформаційну, рекламну та бланкову, видавати та розміщувати на веб-сайтах банери та іншу рекламну продукцію в електронній формі; здійснювати розробку поліграфічного дизайну.

Аналіз переліку платних послуг, які можуть надаватися ВНЗ, дозволяє умовно поділити їх на дві групи. Перша – послуги, які можуть надаватися всіма без виключення закладами і основні з яких – наведені вище. Друга – це ті послуги, для забезпечення якісного рівня яких необхідне або спеціальне обладнання, або – фахівці вузького профілю.

Досить специфічним на нашу думку є право вищих навчальних закладів надавати наступні платні послуги:

- надання метеорологічної інформації на замовлення фізичних та юридичних осіб;
- виконання авіаційних робіт в межах території України і за кордоном в установленому законодавством порядку;
- надання у тимчасове користування площ для зберігання обладнання, майна, паливно-мастильних матеріалів, інших цінностей, що належать іншим юридичним або фізичним особам;
- проведення лабораторних аналізів паливно-мастильних матеріалів у встановленому законодавством порядку;
- проведення випробувань електричного обладнання та електропроводки, повірка приладів обліку води та енергоресурсів, інших технічних приладів, обладнання та систем у встановленому законодавством порядку; проведення робіт з контролю якості води, аналізу стічних вод та опадів;
- проведення робіт з проектування, розроблення, монтажу, діагностики, ремонту, налагодження та технічного обслуговування систем відеоспостереження, внутрішньої сигналізації, структурованих кабельних систем, телефонних мереж, системи єдиного часу та дзвінків у встановленому законодавством порядку [4].

Безперечно, основною послугою, яка забезпечує максимальне надходження власних коштів будь-якого вищого навчального закладу була і залишається підготовка осіб в межах ліцензійного обсягу за відповідним напрямом підготовки (спеціальністю). Але як яскраво продемонструвала вступна компанія 2015 року, мала кількість абітурієнтів та складна соціально-економічна ситуація, особливо в Донецькій та Луганський областях, змушують ВНЗ шукати нові шляхи запровадження платних послуг та збільшення тим самим обсягів власних надходжень. Розширення Кабінетом Міністрів України у 2015 році переліку платних послуг сприятиме збільшенню автономії вищих навчальних закладів, що в свою чергу повинно сприяти підвищенню якості освіти та запровадженню передового європейського досвіду у освітянський процес нашої держави.

1. Савчин М. Автономія університетів та проблеми їхнього фінансування. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog /document?id=57752
2. Про вищу освіту: Закон від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38.

3. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності: постанова КМУ від 27 серпня 2010 р. № 796 // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 171.
4. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 796: постанова КМУ від 20 травня 2015 р. № 305 // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 102.

Stepanchenko O.
PAID SERVICES AS A PART OF UNIVERSITY AUTONOMY
The article is devoted to the main issues of paid services at the higher education institutions, which are considered as an expansion of the list of services according to the changes in the current legislation.

УДК 009 : 378.147]-054.6
Уварова О.О.
Одеський національний медичний університет

ВИКЛАДАННЯГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Важливою потребою сьогодення є належна якість освітніх послуг для іноземних студентів. Це створить привабливий імідж українських вищих навчальних закладів. Підвищення якості викладання гуманітарних дисциплін студентам-іноземцям здійснить не тільки навчальну, але й виховну мету, збільшить зацікавленість і мотивацію.

Поліпшення якості є одним з головних завдань сучасної державної політики в галузі освіти. Важливою потребою є належна якість освітніх послуг для іноземних студентів згідно світовим тенденціям педагогіки. Це створить привабливий імідж українських вищих навчальних закладів.

Динамічний розвиток викликає кардинальні зміни у процесі підготовки іноземних студентів.Інформатизація суспільства активізує оновлення інформаційно-освітнього середовища, інформатизація освіти вимагає відповідних знаньу педагога, адаптації навчальних планів, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес, розробки мультимедійних лекцій, використання інтерактивних технологій, створення відеокурсів, електронних бібліотек.

Значну частину іноземців, які навчаються в Україні, складають студенти медичних і технічних вишів. Необхідно настільки зацікавити студента, створити умови легкого сприйняття непрофільного навчального матеріалу, щоб цей процес йшов якісно і з користю. Гуманітаризація освіти потребує забезпечення інноваційних підходів.

Викладанняіноземним студентам англійською як мовою-посередником вимагає і від педагога, і від самого студента високого рівня знання іноземної мови. Проблемою є відсутність якісного англомовного матеріалу, незначна кількість адаптованих навчальних посібників, а рівня знання студентами англійської не завжди достатньо для сприйняття і оволодіння інформацією, поданою у спеціальних наукових виданнях. Затребуваним є створення англомовної навчально-методичної бази для самостійної роботи студентів: електронні підручники і посібники, презентації.

Підвищення якості викладання гуманітарних дисциплін студентам-іноземцям здійснить не тільки навчальну, але й виховну мету, збільшить зацікавленість і мотивацію.

Uvarova O.
TEACHING OF THE HUMANITIES TO THE FOREIGN STUDENTS IN THE CONTEXT OF IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION
The important requirement today is the proper quality of education for foreign students. This will create an attractive image of Ukrainian universities. Qualitative improvement of teaching of the humanities to foreign students will help reach educational goals, increase interest and motivation.

УДК 378.014.553(477)(043)
Хоббі Ю.С.
Маріупольський державний університет

АВТОНОМІЯ ВНЗ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно до вимог євроінтеграції та гармонізації законодавства України та ЄС, новий закон «Про вищу освіту» наділяє ВНЗ автономією стосовно розвитку академічних свобод та організації освітнього процесу. Це надасть змогу навчальним закладам корегувати свої освітні програми відповідно до регіональних особливостей та вимог роботодавців певного регіону країни, що підвищить якість та рівень освіти та сприятиме працевлаштуванню студентів.

Згідно програм євроінтеграції Україна гармонізує свій правовий простір з вимогами та стандартами Європейського Союзу. Так, новий Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з вищими навчальними закладами *на принципах автономії вищих навчальних закладів (Ю.С. – курсив наш)*, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях [1].

П.1 ст. 1 Закону розкриває сутність автономії вищого навчального закладу, під якою розуміється самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим Законом [1].

Ми вважаємо, що автономія ВНЗ надасть змогу навчальним закладам корегувати свої освітні програми відповідно до регіональних особливостей та вимог роботодавців певного регіону країни, що підвищить якість та рівень освіти та сприятиме працевлаштування студентів. Певно, що ці програми повинні будуть відповідати вимогам законодавства та профільного Міністерства, але академічна свобода надасть можливість ВНЗ запроваджувати власні курси, програми, практичні семінари, які б відповідали ринку праці, що, в свою чергу, сприятиме залученню до співпраці майбутніх роботодавців та працевлаштуванню молоді, яка частіше за все стикаються з проблемами працевлаштування через відсутність досвіду праці в певній галузі. В свою чергу, дана співпраця сприятиме залученню працівників різних підприємств до підвищення кваліфікації через запровадження певних короткострокових курсів, що сприятиме і фінансовій стабільності ВНЗ.

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37-38. – Ст. 2004.

Khobby I.

THE AUTONOMY OF UNIVERSITIES AS A FACTOR OF IMPROVING THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION

In accordance with the requirements of European integration and harmonization of the legislation of Ukraine and the EU, the new law «On Higher Education» gives Institutes autonomy on the development of academic freedom and organization of educational process. This will enable higher education institutions to adjust their educational programs in accordance with regional characteristics and requirements of the employers of a given region of the country, which will increase quality and level of education and contributes to the employment of students.

СЕКЦІЯ VIII
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК 378(477):659.127.3(043)
Авдан О.Г.
Мариупольский государстенный университет

ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТЬ БРЕНДИНГА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Определено целесообразность использования брендинга высших учебных заведений. Исследовано факторы формирования бренда высшего ученого заведения. Проанализировано преимущества использования бренда университетом.

Национальные образовательные учреждения ежегодно сталкиваются с конкуренцией, и усиление их конкурентных позиций зависит от маркетинговых мероприятий, среди которых важное место отводится брендингу. Качество предоставляемых образовательных услуг является важным фактором продвижения бренда высшего учебного заведения, ведь репутация, имидж и устойчивая политика в сфере высшего образования привлекает потенциальных потребителей на конкурентном рынке образовательных услуг. Брендинг образовательного учреждения – это совокупность приемов, способов и методов создания бренда университета и его дальнейшее продвижение. Сформированный бренд ВУЗа обеспечивает создание лояльной потребительской аудитории, гарантии бюджетного финансирования и приток дополнительных инвестиций [1].

Использование брендинга дает ВУЗу три важных преимущества [2]:

- бренд создает естественные барьеры для новых конкурентов.
- существование бренда облегчает для компании вывод на рынок новых услуг (интеллектуальных товаров) и позволяет занимать новые ниши рынка.
- бренд дает вузу дополнительное время в том случае, если появляется угроза рынку.

Селюков М.В. и Шалыгина Н.П. в своих исследованиях выделили следующие современные составляющие формирования бренда высшего учебного заведения. Кадровый потенциал высшего учебного заведения или уникальный профессорско-преподавательский состав является одним из важнейших элементов в процессе формирования его бренда, положительной репутации университета. Чтобы сформировать представление о силе и профессионализме профессорско-преподавательского состава ВУЗа, очень важна информация о сферах научных интересов, достижениях и человеческих качествах ведущих преподавателей. Анализируя сайты украинских вузов, можно сказать, что данный подход пока не получил широкого распространения. Информация о преподавателях в основном сводится к фамилии, должности и ученым званиям [3].

Организация учебного процесса также является важным фактором в формировании бренда высшего учебного заведения. Многие ВУЗы информируют своих будущих потребителей не только об имеющихся формах и технологиях обучения, но и разрабатывают свои оригинальные системы обучения. Актуальной тенденцией в организации учебного процесса считается использование IT-технологий.

Важную роль среди составляющих бренда ВУЗа играет его эмоциональная привлекательность. Например, многие зарубежные вузы из небольших городов активно подчеркивают свою «местность», тесное взаимодействие с жизнью своего региона. Данные моменты легко представить визуально с помощью фото и видео-отчетов на сайте университета, в социальных сетях и т.п.), создав в представлении абитуриентов привлекательный эмоциональный облик.

Материально-техническая база высшего учебного заведения также является существенным фактором формирования эффективного бренда. Ведь для многих будущих студентов важно, имеет ли университет общежитие, спортивный комплекс, имеются ли на факультете компьютерные классы.

Таким образом, брендинг высшего учебного заведения в настоящее время выступает актуальной необходимостью современной рыночной среды, стимулирующей высшие учебные

заведения страны систематически усиливать свои конкурентные позиции. В условиях сложной политической обстановки, кризиса, нестабильной финансовой ситуации, именно бренд будет определять общие успехи университета в развитии высшего образования.

1. Современные бренд-технологии в сфере высшего профессионального образования. [Электронный ресурс] : М.Е. Пьянзина // журнал «Инновационный Вестник Регион»/ М., 2013. Режим доступа: http://www.v-itc.ru/investregion/2013/04_1/pdf/2013-04_1-06.pdf

2. Нефедова О. В. Марочная стратегия образовательного учреждения [Текст]: автореф. дис. … канд.екон. наук : 08.00.05 / О. В. Нефедова. - М., 2006. – 20 стр.

3. 2. Беккер Е. Бренд и экономическая устойчивости вуза [Текст]: монография / Е. Беккер, Т. Бурделова, А. Юданов. - М.: Кнорус, 2012. - 208 с.

Авдан О. Г.

ДОЦІЛЬНІСТЬ БРЕНДИНГУВ СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Тези присвячені вирішенню питань щодо створення ефективного бренду в університеті, що слугуватиме додатковим інструментом залучення користувачів навчальних послуг. В роботі досліджено важливість та необхідність створення бренду ВУЗа. Визначено низку факторів, що сприятимуть ефективному брендингу вищого навчального закладу.

Avdan O.

BRANDING REASONABILITY IN MODERN CONDITIONS OF NATIONAL HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS ACTIVITIES

The present article is dedicated to the issues of solving effective university brand creation that will be used as the additional tool for attracting the consumers of educational services. The author also studies the importance and necessity of university brand creation as well as determines the row of factors that will assist the effective branding of higher educational establishment.

УДК 378.1.009.12(477:4)(043)

Беззубченко О.А.
Маріупольський державний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Проведено порівняльний аналіз відповідності програм підготовки студентів за кваліфікаційним рівнем «бакалавр» національних вищих навчальних закладів та європейських. Розглянуто можливість використання спільних програм підготовки та обміном студентів між українськими та європейськими вищими навчальними закладами.

Процеси глобалізації та інтеграції, що відбуваються в світі впливають на всі сфери нашого життя: економічну, соціальну, політичну, екологічну та ін. Зокрема, процес європейської інтеграції дедалі помітним є в галузі вітчизняної вищої освіти. Як цивілізована держава Україна повинна брати орієнтири на новітні тенденції, а відтак здійснювати модернізацію освітньої діяльності у контексті вимог сьогодення. Ці вимоги відображають попит суспільства, а його розвиток сьогодні безумовно виходить за кордони однієї країни і пов'язаний зі світовою спільнотою. Це позначається на орієнтирах, які мають відповідати поступовому входженню нашої вищої освіти в освітній і науковий простір у першу чергу Європи. Безсумнівно, що процес побудови єдиного світового освітнього простору не може обмежуватися тільки рамками країн, які вже встановили відповідні відносини, а неминуче охоплює (як вже сьогодні, так і у подальшій перспективі) всі країни Європи, Азії, Америки тощо. Тому, спираючись на існуючи потреби суспільства терміновим завданням є створення умов, з одного боку, для вільного академічного обміну студентами між університетами як носіями певної інформації, а з іншого, для співпраці у межах спільних проектів тощо, що також сприятиме обміну інформацією.

Для цього потрібно провести порівняльний аналіз відповідності програм підготовки студентів за кваліфікаційним рівнем «бакалавр» національних вищих навчальних закладів та європейських.

Порівняння програм підготовки студентів за кваліфікаційним рівнем «бакалавр»

Кредити	HAAGA-HELIA University (Helsinki, Finland)[1]	Pompeu Fabra University (Barcelona, Spain)[2]	Mariupol State University (Mariupol, Ukraine)
Основні дисципліни	60	60	81
Дисципліни професійного спрямування	90	120	135
Практична підготовка (у тому числі стажування)	30	54	24
Заключний проект	30	6	
Загалом	210	240	240

** Для аналізу було обрано ВУЗи з періодом підготовки бакалаврів 3,5 та 4 роки навчання*

Аналіз показав відносну відповідність програм підготовки студентів за кваліфікаційним рівнем «бакалавр» у трьох обраних вищих навчальних закладах України, Фінляндії та Іспанії. При цьому слід зауважити, що загальна кількість кредитів майже однакова. Існують певні відмінності у розподілі кредитів між блоками основної та професійної підготовки, а також у кількості кредитів, щодо строків стажування та практичної підготовки, проте вони не є принциповими. Тому вважається цілком можливим використання спільних програм підготовки та обміном студентів. Важливим аспектом, що сприятиме цьому процесу є те, що Маріупольський державний університет активно впроваджує сьогодні технології дистанційного навчання та вже багато років має тісні міжнародні зв'язки з європейськими вищими навчальними закладами. За роки свого розвитку МДУ розробив та успішно втілює власну модель міжнародної діяльності, що передбачає комплексне співробітництво з міністерствами освіти, міністерствами закордонних справ, дипломатичними представництвами, обласними адміністраціями, меріями, провідними університетами, фондами, державними й громадськими організаціями. Міжнародна діяльність університету регулюється угодами про співробітництво з іноземними партнерами, список яких щорічно поповнюється. Станом на 1 півріччя 2014 року університетом підписано 95 угод про співробітництво з іноземними партнерами. Для порівняння: PompeuFabraUniversity має 119 університетів-партнерів, HAAGA-HELIAUniversity має 200 університетів-партнерів [1,2,3]. Важливою, дієвою і перспективною формою міжнародного співробітництва в МДУ є міжнародні стажування студентів і викладачів. Щорічно учасниками різних освітніх, наукових і культурних програм є близько 300 студентів та викладачів нашого університету. Традиційно студенти та викладачі беруть участь у різних програмах у Австрії, Болгарії, Великобританії, Вірменії, Греції, Грузії, Італії, Кіпрі, Латвії, Литві, Німеччині, Польщі, Португалії, Росії, США, Чехії, Швейцарії, Швеції. [3]

Таким чином, сьогодні в Україні вже створено підґрунтя для реалізації завдань мобільності студентів і викладачів, що є важливим чинником входження національної системи освіти до спільного європейського простору. Потрібно і надалі розвивати та поглиблювати існуючі досягнення та впроваджувати реформи, особливо в контексті наданої вищим навчальним закладам автономії, що сприятиме створенню відповідних умов зростання значущості інформаційної сфери, високих інформаційних технологій, підвищення ролі інтелектуального капіталу та менеджменту, соціальних і гуманітарних чинників економічного розвитку.

1. HAAGA-HELIAUniversity. Офіційний сайт. – Режим доступу: http://www.haaga-helia.fi/
2. PompeuFabraUniversity. Офіційний сайт. – Режим доступу:http://www.upf.edu/universitat/en/
3. Маріупольський державний університет. Офіційний сайт. – Режим доступу:http://mdu.in.ua/index/mizhnarodne_spivrobitnytstvo/0-12

Bezzubchenko O.

COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN UNIVERSITIES IN EUROPEAN EDUCATION AREA

The author conducts the comparative analysis of the Bachelor degree programs of national and European universities and pays special attention to the possibility of using common training programs and exchange of students between Ukrainian and European universities.

УДК 378(4)(043)
Васильєв Є.О.
Маріупольський державний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена теоретичним підходам до розуміння змісту зовнішньоекономічної діяльності у сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції. Проаналізовано роль зовнішньоекономічної діяльності у системі функцій держави як важливого чинника внутрішньої та міжнародної стабільності.

Серед найважливіших функцій сучасної держави окремо виділяються її так звані зовнішні функції, тобто такі функції, що переважно здійснюються поза межа ми її державних кордонів. Таким чином, зовнішні функції держави – це основні напрямки діяльності держави на міжнародній арені. До їх числа серед інших належить торгово-економічна функції, що спрямована на встановлення і розвиток взаємовигідних рівноправних економічних та інших відносин зовнішньоекономічного партнерства, що гармонійно поєднують інтереси даної держави з конкретними і загальними інтересами всіх держав світового співтовариства.

Вона відіграє важливу роль в стабільному функціонуванні державності, бо: а) забезпечує входження держави та суб'єктів, що функціонують на її теренах, в систему світових господарчих зв'язків; б) уособлює зовнішній блок функціонування державності; в) сприяє виникненню різнорівневих багатооб'єктних інтеграційних зв'язків; г) сприяє розширенню ринків збуту, розвитку конкуренції, поширенню знань через обмін чи запозичення нових технологій та логістичних схем, стимулюючи таким чином економічне зростання і людський розвиток; г') сприяє підвищенню продуктивності економіки і отриманню доступу до нових технологій, що, у свою чергу, стимулюватиме розвиток економіки; д) є проявом інтернаціоналізації виробництва і зростання економічної взаємозалежності економік різних держав; е) супроводжується розвитком та змінами економічного і юридичного характеру договірних відносин; є) супроводжується розширенням кола суб'єктів, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю.

В основі зовнішньоекономічної функції держави лежить її зовнішньоекономічна діяльність (далі. – ЗЕД), тобто діяльність, що здійснюється уповноваженими суб'єктами держави на основі її законодавства, з метою реалізації як зовнішньоекономічних інтересів держави, так й інших суб'єктів її національного права. Виходячи з того, що зовнішньоекономічна діяльність переважно лежить в площині економіки, основними суб'єктами її здійснення та реалізації виступають господарюючи суб'єкти, тобто такі суб'єкти, що виступають в цивільному обороті від свого імені, в своїх інтересах, на основі профільних правових норм та здійснюють відповідну діяльність в сфері економіки. Фактично, суб'єкти господарської діяльності – це учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах свого майна.

При аналізі системи правового регулювання зовнішньоекономічних відносин необхідно виділити, по-перше, термінологічну особливість такої діяльності і, по-друге, ряд загальних положень, що характеризують джерела правового регулювання таких відносин. На це звертають увагу фахівці як в галузі загального міжнародного права, так і міжнародного приватного права.

У загальному розумінні під ЗЕД розуміють сукупність організаційно-економічних, виробничо-господарських та оперативно-комерційних функцій підприємств, орієнтованих на світовий ринок, з урахуванням обраної зовнішньоекономічної стратегії, форм і методів роботи на зарубіжних ринках. Таким чином, ЗЕД представляє собою досить складну і системну діяльність, що: а) об'єднує роботу відповідних суб'єктів – підприємств (суб'єктний компонент. – Авт.); б) вказані суб'єкти здійснюють економічні, виробничо-господарські та оперативно-комерційні функції (функціонально- об'єктний компонент. – Авт.); в) діяльність вказаних суб'єктів є орієнтованою на світовий ринок, тобто вона має за мету вихід на такий рівень (об'єктний компонент. – Авт.); г) така діяльність здійснюється з урахуванням обраної зовнішньоекономічної стратегії, форм і методів роботи на зарубіжних ринках (інструментально-діяльнісний компонент. – Авт.).

Слід зазначити, що в доктринальному аспекті існує багато визначень ЗЕД, системний аналіз яких дає змогу говорити, що така діяльність носить системний та комплексний характер, бо відрізняється такими ознаками – вона: а) здійснюється на рівні виробничих структур (фірм, організацій, підприємств, об'єднань і т. д.) (суб'єктний склад ЗЕД. – Авт.); б) здійснюється з повною самостійністю у виборі зовнішнього ринку та іноземного партнера, номенклатури та асортиментних позицій товару для експортно-імпортної угоди, у визначенні ціни і вартості договору, обсягу і термінів постачання (фактор автономії волі суб'єкта ЗЕД. – Авт.); в) є частиною їх виробничо-комерційної діяльності як з внутрішніми, так і з закордонними партнерами (фактор іманентного зв'язку з виробничо-комерційною діяльністю суб'єктів ЗЕД. – Авт.); г) відноситься до ринкової сфери (фактор приналежності ЗЕД до ринкової сфери економіки. – Авт.); г') базується на критеріях підприємницької діяльності, структурного зв'язку з виробництвом (фактор базування ЗЕД на критеріях підприємництва та виробництва. – Авт.); д) відрізняється правової автономністю та економічної, а також юридичної незалежністю від галузевої відомчої опіки (фактор свободи здійснення ЗЕД. – Авт.); е) є саме ринковою діяльністю, бо вихідним принципом ЗЕД підприємств служить комерційний розрахунок на основі господарської та фінансової самостійності та самоокупності з урахуванням власних валютно-фінансових і матеріально-технічних можливостей (фактор забезпечення ЗЕД принципами господарчого розрахунку. – Авт.).

ЗЕД є багатосуб'єктною та багатооб'єктною діяльністю, вона ототожнюється з зовнішньоекономічними зв'язками. Більш того – це одна зі сфер економічної діяльності держави, підприємств, фірм, що є тісно пов'язаною із зовнішньою торгівлею, експортом та імпортом товарів, іноземними кредитами і інвестиціями, здійсненням спільних з іншими країнами проектів.

Резюмуючи, слід зазначити, що ЗЕД є одним з найважливіших сфер діяльності держави та її господарюючих суб'єктів, що фактично забезпечує їх участь в системі світових господарських зв'язків та є запорукою міжнародному миру та безпеки.

Vasilyev E.
THEORETICAL APPROACHES TO UNDERSTANDING FOREIGN TRADE
The article is dedicated to the theoretical approaches to the understanding of the content of foreign economic activity in modern conditions of European intergovernmental integration. The paper analyses the role of foreign trade activities in the system of state functions as an important factor of internal and international stability.

УДК378.001.7(477)(043)
Горбашевська М.О.
Маріупольський державний університет

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У РЕФОРМУВАННІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Реформування вищої освіти потребує прогресивних змін, і перш за все у інноваційних процесах, що стане певними змінами реальності в освіті України. Формуючи економіку знаньнеобхідно усвідомлювати кардинальну потребу суспільних зрушень в напрямі інноваційного розвитку. Всі зміни пов'язані з педагогічними нововведеннями, які вимагають від економічного потенціалу України, як незалежної держави, політичної, громадської, науково-педагогічної спільноти та створення оптимальних умов для всебічного розвитку особистості й формування сучасних і майбутніх творців інтелектуальної, духовної та виробничої сфери суспільства.

Освіта – це сфера суспільного життя, яка приречена на перманентне реформування. Як правило, через кожні 20–25 років навіть в умовах стабільного стану, без трансформаційних криз, система освіти має оновлюватися [1] Світові тенденції інноваційного розвитку суспільних процесів спонукають Україну до розробки та вибору випереджувальної моделі подальшого розвитку та мобілізації суспільних ресурсів, які суттєво впливають на національну систему освіти. Інноваційні технології в освіті стають ефективним механізмом розвитку держави та дієвим чинником її реформування. Система національної освіти України потребує творчого переосмислення процесів психології та педагогіки.

Аналізуючи економічне зростання країн, які виступають лідерами у інноваційних процесах в освіті, а саме: Швейцарії, Сінгапуру, Швеції, Нідерландів, Данії, Японії та Великобританії, можна визначити необхідність розвитку, формування та забезпечення національної інноваційної системи

як безальтернативного шляху реалізації системної та послідовної державної політики, спрямованої на активізацію інноваційних процесів, забезпечення технологічного розвитку та оновлення національної економіки. Важливою складовою такої системи має стати ефективна система вищої освіти, що складається з ВНЗ, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою, а також навчальних закладів, які проводять підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів а також система генерації знань, що складається з наукових установ та організацій незалежно від форми власності, які проводять наукові дослідження і розробки та створюють нові наукові знання і технології, державні наукові центри, академічні та галузеві інститути, наукові підрозділи університетів, наукові та конструкторські підрозділи підприємств [2, с. 240].

Дана проблематика розглядалася та вивчалася такими вченими України та країн СНД, як К. Анкеловські, В. Беспалько, Л. Ващенко, Л. Даниленко, Е. Денісон,Г. Дмитренко,С. Костанян, В. Куценко, В. Паламарчук, О. Попова, Н. Щербакова, В. Жамін, В. Чекмарьов та ін.. Незважаючи на достатньо широкий спектр розгляду питань стосовно інноваційного розвитку вищої освіти, а саме управління інноваційними процесами в освіті, це доводить, що в останнє десятиріччя ця проблема привернула до себе відповідну увагу і має ще багато проблем, які повинні бути визнаними та потребує більш детального розгляду та вивчення. Існуючі теоретико-методологічні та науково-методичні основи забезпечення інноваційних процесів в освіті дають змогу зробити висновки про невідповідність рівня теоретичних і технологічних надбань вимогам і потребам сучасного соціально-екоіномічного стану та перспективам розвитку держави, її інтеграції у європейський освітній простір.

Оптимальний варіант інноваційного розвитку України передбачає розвиток національної інноваційної системи шляхом здійснення комплексу заходів щодо збалансованого розвитку усіх підсистем національної інноваційної системи, підтримки інноваційної активності вітчизняних суб'єктів господарювання на всіх стадіях інноваційного процесу, стимулювання попиту на результати наукових досліджень і розробок, кваліфікований персонал, створення сприятливих умов для виробництва інноваційної продукції з високим рівнем доданої вартості [3].

На сучасному етапі інноваційний розвиток в освіті в Україні може мати характер як стихійний, так і свідомо керований, наразі, задля забезпечення прискореного та випереджувального інноваційного розвитку освіти здійснюються певні цілеспрямовані кроки, а також надаються умови для самореалізації та самоствердження особистості протягом усього життя.У період суспільних перетворень освіта завжди виступає об'єктомреформування., але при цьому мають бути враховані світові тенденції і здобутки у сфері інноваційного регулювання освітніми процесами, запроваджена нова система оцінювання якості освітніх послуг, створена власна стратегія освітнього інформаційно-інноваційного розвитку шляхом трансформації інноваційних технологій. Виконавши ці умови можна казати о певних змінах, які зможуть у подальшому реформувати вищу освіту в Україні.

1. Междисциплинарный научный семинар «развитие образования на пути становлення экономики знаний»: материалы дискуссии // Вестник Московского университета. Серия 6. Экономика. – 2008. – № 5. – С. 86–114
2. Каленюк І.С. Розвиток вищої освіти та економіка знань: Монографія // І.С. Каленюк, О.В. Куклін. – К.: Знання, 2012.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 № 680-р «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ovu.com.ua/articles/1625-pro-shvalennya-kontseptsiyi-rozvitku-atsionalnoyi.

Gorbashevskaya M.

INNOVATIVE PROCESSES IN REFORMING THE HIGHER EDUCATION OF UKRAINE

Reforming the higher education requires progressive changes, and foremost, in innovative processes, that will serve as certain changes of the reality in Ukrainian education process. In forming the knowledge-based economy it is necessary to realize the necessity of public changes in innovative development. All changes, related to the pedagogical innovations, which require from economic potential of Ukraine, as independent state, political, public, scientific and pedagogical unanimity and creation of suitable conditions for the development of personality and modern and future formers of intellectual, spiritual and production sphere of community.

УДК 378(4)(043)
Гоша І.О.
Маріупольський державний університет

ПАРАМЕТРИ ОЦІНКИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Стаття присвячена дослідженню якісних та кількісних параметрів правового забезпечення надання освітніх послуг. Аналізуються проблеми визначення якості освітніх послуг в умовах сучасної взаємодії правових систем.

Якісні та кількісні параметри функціонування правового механізму забезпечення європейських стандартів у сфері надання освітніх послуг в Україні визначаються здатністю її національної правової системи до сприйняття відповідних стандартів та принципів, причому слід зазначити, що сучасні національні правові системи при регулюванні соціальних відносин у своїх державах зазвичай надають юридичне значення правовим нормам інтеграційних об’єднань та їх спільних органів. Разом з тим, це означає встановлення опосередкованого через інтеграційні процеси зв’язку між правовою системою конкретної держави та іноземними правовими системами.

У той же час, взаємодія, на відміну від взаємності, може здійснюватися і без певного взаємного жесту або вчинку. Однак слід зауважити й те, що до теперішнього часу в юридичній літературі визначенням взаємодії правових систем, а також їх форм не було приділено належної уваги, давалася лише коротка характеристика деяких з них. Саме тому доцільно вести мову не тільки про нову категорію «взаємодія правових систем», але й про форми такої взаємодії, виходячи з філософського підходу до термінів «взаємодія» і «форма».

Термін «взаємодія» відсутня в законі, проте він широко використовується і в теорії і на практиці, оскільки вдало відображає характер колективних зусиль різних правових систем при вирішенні поставлених перед ними завдань.

Тому, розкриваючи дане поняття, необхідно враховувати його смислове значення. У широкому сенсі «взаємодія» виступає як філософська категорія, що відображає процеси впливу об’єктів один на одного, їх взаємну обумовленість і породження одним об’єктом іншого. При цьому взаємодія виступає як об'єктивна і універсальна форма руху, розвитку, що визначає існування і структурну організацію будь-якої матеріальної системи. Таке визначення взаємодії є всеосяжним і стосується відображення будь-яких процесів і форм прояву свідомості. Тому для більш ясного розуміння терміну «взаємодія» стосовно освітньої проблематики, звернемося до більш вузького і найбільш часто вживаного, в смисловому відношенні, значенні, яке по своїй суті співзвучне з поняттям «координація», тобто взаємопов’язана, узгоджена діяльність різних його суб’єктів, у даному випадку правових систем та їх окремих елементів. Такий взаємозв’язок або взаємні дії можливі при наявності деяких умов. По-перше, у взаємодії повинні брати участь як мінімум два суб’єкти. Це означає, що кожен з учасників повинен ясно усвідомлювати, що він є суб’єктом взаємодії і виконує покладені функції спільно з іншим суб’єктом. З цього положення випливає така умова, як спільність цілей і завдань для всіх учасників взаємодії. Роз’єднаність в цілях і завданнях веде до втрати сенсу взаємодії, бо в цьому випадку кожен з учасників виконує інші завдання або досягає інших цілей, робить це самостійно і, отже, ні про яку взаємодію в даному випадку не може бути й мови.

Говорячи про єдність завдань і цілей, необхідно відзначити, що під цілями розуміється стан або результат, якого в даний час ще немає, але який намічено досягти, в тому числі і в процесі взаємодії з іншими правовими системами. Ступінь досягнення поставлених цілей при здійсненні взаємодії називають його ефективністю. Чим більша ступінь досягнення цілей, тим більша ефективність. Однак цілі можуть бути неоднакові і нерівноцінні. В юридичній літературі вони поділяються за ступенем їх важливості на цілі високого і низького рівня.

Взаємодія – це дуже складний, динамічний і безперервний процес. Разом з тим, щоб краще вивчити будь-яке явище або предмет, всебічно зрозуміти його сутність, зручніше розглянути його в статиці. Для кращого розуміння процесу взаємодії, на наш погляд, доцільніше розглянути його спочатку як явище, розкривши основні його положення.

При цьому необхідно враховувати ряд важливих вимог, що пред’являються до взаємодії і відображають її сутність:

- по-перше, взаємодія повинна базуватись на основі суворого дотримання вимог законності, тобто здійснюватися у відповідності з міжнародними правовими актами, договорами, приписами законів і підзаконних нормативних актів, що регулюють як спільну діяльність, так і порядок функціонування кожної правової системи окремо;

- по-друге, вона не повинна призводити до злиття діяльності правових систем, тобто повинна здійснюватися в умовах чіткого розмежування компетенції взаємодіючих систем. Необхідність такого розмежування зумовлена виконанням завдання забезпечення об'єктивності та обґрунтованості проведених заходів.

Форми організації взаємодії показують, яким чином одна сторона спонукає іншу сторону до виконання тих дій, які необхідні для неї на даному етапі. З урахуванням розглянутих вище правових основ взаємодії та особливостей такої взаємодії до форм даного виду слід віднести, наприклад, укладення міжнародно-правового договору.

Форми здійснення взаємодії показують, яким чином його учасники вирішують поставлені перед ними завдання. Такою формою в взаємодії є, наприклад, імплементація норм міжнародного права у сфері надання освітніх послуг.

Gosha I.
PARAMETERS OF THE ASSESSMENT OF THE LEGAL PROVISION OF EDUCATIONAL SERVICES
The article analyses qualitative and quantitative parameters of the legal provision of educational services as well as the problems of determining the quality of educational services in the current interaction between legal systems.

УДК 378:005.6:659Ю1 – 051 (477)
Киричок А.П.
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

ПРОБЛЕМА ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ PR-ФАХІВЦІВ В УКРАЇНІ

У наукових тезах йдеться про проблеми, пов'язані з питанням підготовки кваліфікованих кадрів галузі зв'язків з громадськістю. Піднімається питання про неякісні рівні підготовки цих фахівців у вітчизняній освіті. Також пояснюються причини, які призвели до такої ситуаціїу вищій освіті.

Для сучасного українського суспільства характерними є суперечливі соціальні, економічні і, особливо, політичні процеси. Одним з напрямків розв’язання складних суперечностей суспільного розвитку є формування громадської думки з метою створення в суспільстві атмосфери взаєморозуміння і злагоди. Таке завдання може сьогодні покладатися, зокрема, й на фахівців із зв'язків з громадськістю. Наявна практика діяльності фахівців вказаного профілю свідчить про серйозні недоліки у підготовці, яка в кінцевому рахунку виливається в програші в інформаційних війнах, підвищенні соціальної напруги тощо. Сьогодні перший крок до кардинального переосмислення на рівні усієї системи вищої освіти зроблено – ухвалено Закон України «Про вищу освіту», який покликаний демократизувати освітню сферу і зробити її більш конкурентоздатною. У зв’язку з демократизацією політичного, економічного та громадського життя в Україні виникла потреба в ефективних суспільних зв’язках, а відтак потреба в формуванні і розвитку нової, якісної підготовки кадрів PR як галузі соціальної науки.

Якщо говорити про історичні аспекти розвитку PR як науки та виникнення в наслідок цього галузей професійної діяльності, то першими вченими, які зробили свій внесок у розвиток PR як професійної галузі в Україні були В. Королько [1], В. Різун [2], В. Іванов [3], Г. Почепцов [4].

Основна проблема в підготовці кваліфікованих кадрів зі зв’язків з громадськістю полягає в тому, що в нашій державі це питання практично не досліджувалось. Вітчизняний дослідних Березенко В. В. справедливо відзначає, що в Україні можна спостерігати певне відставання у науковому осмисленні феномену PR-спільноти як нової професійної групи в сучасному українському суспільстві [5]. Проблема PR-освіти в нашій державі вимагає ретельного вивчення, адже підготовка фахівців з PR має певну специфіку. Фахівці зі зв’язків з громадськістю повинні мати досить широкий спектр знань, тому що їхня праця дуже часто буває нелінійною, неординарною і потребує специфічних навичок та вмінь.

Вважаємо доцільним відмітити вміння та навички, якими повинен володіти фахівець зі зв'язків з громадськістю:

- розробка та реалізація PR-стратегії;
- Навіювання необхідної ідеї широкому загалу;
- формування тактики та засобів реалізації просування товару чи послуги;
- вміння працювати з медіа каналами, як з традиційними, так і з новими медіа;
- вміння писати та розміщувати матеріали (статті, прес-релізи, новини, інтерв'ю);
- володіти навичками ораторського мистецтва та переконання;
- вміти аналізувати та при необхідності вміти приймати спонтанні рішення зі зміни стратегії та тактики дій;
- знати як відповісти на дії конкурента заходами.

Людина повинна мати певні здібності коли вибирає ту чи іншу спеціальність, але, від того, як буде побудований освітній процес, залежить чи стане здібний абітурієнт професіоналом в своїй галузі. Сучасна освіта з фаху «Зв'язки з громадськістю» має низку недоліків, серед яких невідповідність отриманої кваліфікації професійним вимогам ринку праці, дефіцит кваліфікованого професорсько-викладацького складу навіть при наявній кількості кандидатів та докторів наук, низька зацікавленість держави в питанні підготовки кадрів зі зв'язків з громадськістю. Потрібно кардинально міняти систему підготовки за напрямком зв'язків з громадськістю, включаючи, як залучення висококваліфікованих фахівців, так і переосмислення самої системи підготовки.

1. Королько А. Паблик рилейшнз: проблемы образования (международный опыт и украинские реалии) / В. Г. Королько, О. В. Некрасова // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2004. – № 2. – С. 169–184.
2. Різун А. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій [Електронний ресурс] // [Наук. стор. проф. Володимира Різу на] / Ін-т журналістики: [сайт]. – К., 2011. – Режим доступу: http://journlib.univ.kiev.ua/ Nacherky_do_me to dologiyi.pdf.
3. Журналістика в піарі та піар у журналістиці / упоряд.: В. Ф. Іванов, О. С. Дудко. – К. : Грамота, 2010. – 288 с.
4. Почепоов Г. Г. Паблик рилейшнз для профессионалов / Г. Г. Почепцов. – М. : Рефл-Бук ; Ваклер, 2005. – 640 с.
5. Березенко В. В. Проблеми вдосконалення профпідготовки спеціалістів з PR [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://irbisnbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/is_2013_17_9.pdf

Kyrychok A.

THE PROBLEM OF PR-SPECIALISTS TRAINING QUALITY IN UKRAINE

The present thesis highlights the problems which are connected with preparation of high-qualified specialists in public relations sphere and brings up an issue about low-quality level of specialists' preparation in the scope of national education. This article also provides the reasons which have led to this situation in higher education.

УДК 378.1:009.12(477)(043)

Кислова Л.А.
Маріупольський державний університет

ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Досліджено процеси конкуренції вищих навчальних закладів; обґрунтовано основні критерії формування рейтингів університетів; виявлено взаємозв'язок між високим рейтингом університету і показником його елітності; розкрито значення капіталізації в конкурентних перевагах вищих навчальних закладів; визначено роль елітних університетів у постіндустріальному розвитку суспільства.

Процеси ринкової розбудови в національній економіці супроводжуються постійним загостренням конкуренції, яка охоплює не тільки виробничу, але й інші сфери, зокрема, освітні послуги. Особливий інтерес для досліджень у галузі економіки елітної освіти становить вивчення механізму формування рейтингів університетів, визначення цих рейтингів, конкуренції між вищими навчальними закладами (ВНЗ) [1]. Високий рейтинг – важливий показник елітності університету, і його здобуття і підтримка – головне завдання ВНЗ, його професорів, адміністрації, спонсорів. Рейтинг університету безпосередньо відображається на його добробуті.

Найбільш конкурентоспроможними є американські університети, перші з яких почали створюватися в XVII ст. у найрозвиненішій частині країни – на північному сході США, переважно в Новій Англії. Цікавим видається порівняння американської і західноєвропейської систем вищої освіти. Європі важко конкурувати в цьому сенсі з США з суто економічних міркувань. Якщо в Сполучених Штатах на навчання одного студента витрачають 20 000 доларів на рік, то в країнах старого континенту – у два-три рази менше, а в Україні – у 10 разів менше. Це підриває конкурентоспроможність Європи в галузі освіти [2].

Розглянемо критерії оцінювання елітності університету, а водночас і складники його рейтингу. Серед критеріїв під час визначення рейтингу університету перше місце посідає капіталізація – активи установи. Абсолютний чемпіон за сумою активів – Гарвардський університет. Капітали Гарварду оцінюють в 25,9 млрд доларів [3].

Більшість західних спеціалістів, що проводять рейтингові дослідження, відносять до критеріїв: кількість лауреатів Нобелівської премії – вихідців із певного університету; кількість членів національної академії наук, закордонних академій; якість професорсько-викладацького складу; персональні показники викладачів університету: кількість статей, опублікованих у провідних наукових виданнях світу, кількість виданих монографій, індекс цитування; репутацію університету; новітні методичні розробки та програми, індивідуальний підхід до студентів, інноваційна система викладання; селекційні критерії, незалежна експертиза вступу; розмір бібліотеки, наявність спеціалізованих бібліотек; історію університету, кількість його знаменитих випускників; попит на випускників університету; банк даних випускників університету; зв’язок університету зі своїми випускниками, допомога їм у разі потреби, хоча частіше саме alma mater отримує від них систематичні спонсорські внески; рівень спортивного життя університету, кількість і якість спортивних споруд [4].

У світових рейтингах українські університети посідають украй низькі позиції. У рейтингу університетів «Webometrics» найкращий результат серед українських вищих навчальних закладів показав Київський національний університет імені Тараса Шевченка, який зайняв 937 рядок рейтингу, на 1265 позиції розташувався Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», на 1388 — Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», а на 1410 – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна [5].

У рейтингу університетів «QS World University Rankings» за порівняння 800 кращих університетів світу найпрестижнішим і найкращим університетом визнали американський Массачусетський технологічний інститут. Другим став британський Кембридж, а на третьому місці опинився Імперський коледж Лондона. Ще один американський вуз - Гарвард - став четвертим, на п'ятій позиції опинився Оксфорд. У список кращих університетів планети увійшли шість українських ВНЗ: Національний університет імені Тараса Шевченка зайняв 421 місце. Вперше в рейтингу і відразу на 481 позиції опинився Харківський національний університет імені Н.В. Каразіна. Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут" став 551. Сумський державний університет - зайняв 651 місце. Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут" та Донецький національний університет поділили 701 сходинку в рейтингу [6].

Отже, рейтинги складаються за різними методиками і на основі різних показників. Методики бувають некоректними, трапляється так, що при складанні рейтингу виконується чиєсь замовлення. У нинішній ситуації в Україні необхідне реформування системи вищої освіти, спрямоване на трансформацію її функціонального призначення в умовах інтеграції та глобалізації, кооперування освітніх систем, науки і бізнесу, що забезпечить у майбутньому конкурентоспроможність українських вищих навчальних закладів та їхнє гідне місце у світових рейтингах.

1. Лазарев В.А., Мохначев С.А. Конкурентоспособность вуза как объект управления. Монография: Пригородныевести, 2003. – 487 с.
2. The Economist. — Apr. 17, 2010. — P. 43. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://news.mail.ru/inworld/ukraina/global/112/economics/5280104/
3. Ашин Г.К. Мировое элитное образование. — М.: Анкил, 2008. — 358 с.
4. Боголіб Т.М. Конкуренція університетів: світовий досвід і українські реалії // Вісн. НАН України. – 2012. – № 10 — С. 31–41.

5. Top World Universities [Electronicresource]. – URL: http://www.webometrics.info/en/world
6. В рейтинг лучших университетов мира попали 6 украинских ВУЗов. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://ru.tsn.ua/svit/v-reyting-luchshih-universitetov-mira-popali-6-ukrainskih-vuzov-426501.html

Kyslova L.
COMPETITIVENESS FACTORS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS
The article studies the processes of competition between the universities, lays ground for the main criteria for the formation of the rating of the universities and determines the relationship between highly rated university and the rates of its exclusivity. The author discloses the value of capitalization in the competitive advantages of higher education institutions, and determines the role of elite universities in the post-industrial development.

УДК 338.45.001.76:378(043)
Мацука В.М.
Маріупольський державний університет

ТЕНДЕНЦІЇ ВПЛИВУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВНЗ

Досліджено особливості впливу інноваційної діяльності на рівень конкурентоспроможності ВНЗ України в сучасних умовах. Проаналізовано стадії інноваційного розвитку вищої освіти. Визначено стратегічні проблеми і завдання модернізації ВНЗ та запропоновано основні шляхи їх вирішення.

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується подальшим поглибленням і розширенням міждержавних зв’язків, самостійним виходом суб’єктів на світові ринки. В умовах переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки України, зростає значимість науково-освітніх детермінант як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях національної економіки. Світовий досвід розвинених країн доводить, що розробка і впровадження нововведень - це не тільки безальтернативний шлях до підвищення конкурентоспроможності, а й серйозний стимул розвитку ВНЗ, вищої освіти і країни в цілому. Таким чином, складність і багатоаспектність даної проблеми, її висока значимість для підвищення рівня конкурентоспроможності ВНЗ зумовили актуальність дослідження.

Метою дослідження є аналіз впливу інноваційної діяльності на рівень конкурентоспроможності ВНЗ України в сучасних умовах.

За цих умов є важливим і актуальним аналіз інноваційної діяльності у сучасній вищій освіті українського соціуму. Вочевидь, що успішне вирішення різноманітних проблем і завдань модернізації за певними напрямами передбачає перехід ВНЗ України зі стану традиційного, сталого функціонування з елементами відставання від викликів часу в режим інноваційного розвитку. Перехід ВНЗ України в режим інноваційного розвитку передбачає наступні тенденції: формування єдиного культурно-освітнього й наукового простору ВНЗ; створення ефективної компетентно-контекстної педагогічної моделі підготовки бакалавра і магістра; залучення всього колективу ВНЗ до інноваційного процесу; системної модернізації освітньої діяльності; установлення ділових зв’язків з органами державної влади, установами освіти і науки, працедавцями, суспільними організаціями; розширення програм міжнародної співпраці.

Інноваційний розвиток вищої освіти – це процес модернізації освіти за рахунок створення, розповсюдження і засвоєння інновацій. Інноваційна діяльність проходить такі стадії: виявлення потреб у зміні (виявлення проблеми); розробки ідеї вирішення проблеми; розробки способу вирішення проблеми (нововведення); апробації і експертизи нововведення; засвоєння нововведення; інституалізації нововведення.

Інноваційна діяльність починається з виявлення необхідності змін на певних ділянках освітнього процесу у вищій школі. Розробка способів вирішення проблеми – це проектування нововведення. Розроблене нововведення повинно пройти експериментальну апробацію. До того, як нововведення вийде на стадію розповсюдження, воно повинно пройти експертизу. Розповсюдження інновації потребує її тиражування і доведення інформації про неї до потенційних користувачів. Перед тим, як вирішити питання про впровадження інновації, інформація про яку потрапила ззовні, нововведення повинно пройти внутрішню експертизу. Наступними моментами інноваційної діяльності в межах вищої школи є впровадження інновації і її використання, оцінка

результатів та інституалізація, тобто перехід від експериментального режиму до режиму постійного застосування.

Таким чином, освітні інновації та їх запровадження визначають майбутнє освіти як суспільного інституту. Стрімкий розвиток цивілізації, безперечно, повинен знаходити адекватне відображення в освітніх практиках. Побудова інноваційної освіти – це стратегічна мета будь-якої держави, яка розраховує на конкурентоспроможне майбутнє в сучасному відкритому світі. Хотілося б вірити, що розуміння цього факту буде визначати освітню політику в Україні. Розуміючи прогресивну роль освіти в суспільному розвитку, цілком природнім є установка і намагання, щоб інноваційна політика кожного вітчизняного ВНЗ була політикою зростання. Вітчизняна освіта, ґрунтуючись на своїх багатих традиціях і прогресивному світовому досвіді, йде по цьому шляху, хоча і складно долаючи об'єктивні і суб'єктивні труднощі.

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15
2. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П.Ю. Сауха. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с.
3. Федулова Л.І. Соціогуманітарний аспект інноваційно-технологічного розвитку економіки України / Л.І. Федулова. – К.: Основа, 2005. -552 с.

Matsuka V.

TRENDS OF INNOVATIVE ACTIVITY INFLUENCE ON COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The paper is dedicated to the issues of innovation development influence on the education system. It analyses the effect of innovation' influence at the competitiveness level of Ukrainian higher educational institutions in modern conditions. Thereby, a set of recommendations is proposed to improve the competitiveness of the universities on the basis of intensification of their innovation activity.

УДК. 316.6(008) + 159.9.072.3+159.9.072.43+159.955.4

Найдьонов М.І.
Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України

МАСШТАБНІСТЬ СУБ'ЄКТНОСТІ У ВІДПОВІДНОМУ РІВНІ СКЛАДНОСТІ ВИКЛИКІВ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Пропонується психологічне розуміння концепту конкурентоспроможності, яке відповідає рівню складності викликів перехідного періоду, коли від пострадянських технократичних стереотипів роботи фахівця маємо перейти до умов загальносвітової конкуренції. Наголошується складова послуги в кожній професії (занятті), що має враховуватися в підготовці студентів вищої школи.

Визначення конкурентоспроможності суб'єкта (індивідного, групового), на нашу думку, значною мірою пов'язане із способом реагувати на складність [1], яка постає як певний виклик здатності суб'єкта діяти ефективно за заданих умов. Часто стереотипною реакцією при зіткненні зі складністю є спроба спрощення складного, "призначення" його простим (типовий побутовий еквівалент такої позиції – "не треба ускладнювати", "дивись на речі простіше").

Якою є реакція на складність, на утруднення в потенційно конкурентних системах? Вирішення задачі долання складності суб'єкта з більш високою якістю когнітивної системи: якщо задача не вирішується на рівні індивіда, потрібно залучати групового суб'єкта – від рівня групи до масштабу інституції, галузі, зрештою суспільства. Цей спосіб не є абсолютним, за певних умов він може бути стереотипом, за інших – рішенням. Коли при прийнятті рішення можливі одночасно і просте, і складне пояснення явища, застосовують (і це доцільно з точки зору економії ресурсів) просте пояснення. А якщо просте пояснення відсутнє? У цьому випадку, аби адекватно відповісти на виклик, забезпечити подолання проблеми, розв'язати задачу і зрештою виявитися конкурентоспроможним, треба схилятися до необхідності не спрощувати, а підшукувати відповідний рівень суб'єктності, відповідний рівню складності самого виклику.

Пропонований підхід продемонструємо на прикладі сприймання і можливих пояснень явища конкурентності та їх наслідків. Сприймання конкурентності як інструменталізації отримання більш вигідних умов, більших можливостей для задоволення власного егоїзму, демонстрації власної суб'єктності – це один полюс (на якому маємо справу з очевидним спрощенням). Таким же спрощенням видається сприймання конкуренції як загрози суб'єктності та її ігнорування; результатом такого ставлення є деформації суб'єктності. Приклад такого ставлення: коли психологічну допомогу називають альтернативою психологічній послузі. Які обмеження суб'єктності (а отже потенційні втрати для нашої конкурентоспроможності) стоять за цим, на перший погляд, зовсім не маючим відношення до нашої теми судженням? Розмежування виконання фахових дій від функції якісного подання своєї здібності (рекламування, просування споживачу, продаж послуги в широкому смислі). Часто таке відмежування супроводжується мотивацією, що виконувати цю частину послуги має хтось інший, не спеціаліст (фахівець). Така позиція виводить за межі наших зусиль розв'язання багатьох задач, і усвідомлення необхідності відповісти на чималу кількість запитань. Наприклад: хто має бути тим іншим спеціалістом, який забезпечить просування послуги, своєрідного продюсера для фахівця? які умови взаємодії між ними? де знаходиться межа нашої відповідальності за зміст цього продюсурування? чи дійсно в нас є достатньо ресурсів, щоб зацікавити нами цього менеджера-продюсера? ця функція є його обов'язком чи полем для ініціативи? Він продюсуруватиме нас за певних умов чи зобов'язаний це робити? Чи маємо ми доводити менеджерам свою потенційність, щоб вони почали щось робити для нашого просування на конкурентному ринку грантів, громадських проектів тощо?

Більш складне пояснення полягає у баченні в конкуренції відносного механізму розвитку. З одного боку, ми розвиваємо себе в конкурентному змаганні і можемо позбавляти суб'єктності іншого (знесуб'єктнювати іншого). Але ставлення до конкурентних стосунків як до певної умовної ціннісно-рольової диспозиції дасть змогу зберігати певний баланс. Якщо наша суб'єктність зазнає змін – змінюються ролі і статуси в залежності від того, на якій стадії конкуренції ми перебуваємо. І водночас, ми призначаємо це цінністю, то тим самим забезпечуємо, з одного боку, розвиток, а з іншого – відсутність поразок (тому що не сприймаємо відносний програш в конкуренції як програш для розвитку). Тоді для суб'єктності людини поразка не стає підставою для припинення дієвості власної суб'єктності.

Отже, з одного боку, ми акцентуємо на складності та різних підходах до її розв'язання: адекватному, що полягає у відповідній компоновці суб'єктності різного рівня – від суб'єктності індивідуальної до різного масштабу групової суб'єктності – для відповіді на виклики конкуренції; та неадекватному – як намаганні суб'єкта регулювати складність об'єкта, "призначати" її (на рівні свого небажання сприймати складне складним), а не вимірювати. З іншого боку, є різне сприймання конкурентності. Для когось конкурентність є абсолютною, призводить до розорення, втрати бізнесу, не отримання очікуваних посад тощо. Але при неправильному сприйнятті конкуренції, ігноруванні того блага (зокрема розвитку), який вона потенційно містить, виникає замикання на минуле, відтворення гальмуючих поступ стереотипів.

Справою вищих навчальних закладів є формування у студентства адекватних підходів до реагування на складність та широкого розуміння і опанування ціннісним ставленням до конкурентності. Стереотипне сприйняття конкуренції як "голого" напору, безпринципності утворює певні субкультури людей, які, піднімаючись у професійній діяльності, позбавлені розуміння і цінності партнерства – бізнесового, громадського. Воно ними тільки декларується, виключно щоб створити умови для кращого існування корпоративної системи, і зовсім не сприймається як цінність, якій вони мають підпорядковуватися. Зусилля вищої школи щодо впровадження викладених підходів у навчальному процесі, з одного боку, створюватимуть необхідний баланс у внутрішній конкурентності, яка дозволить вітчизняним ВНЗ конкурувати і у зовнішньому середовищі.

Naydonov M.

THE SCALE OF SUBJECTIVITY IN THE CORRESPONDING LEVELS OF DIFFICULTY OF CHALLENGES: ENSURING COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN UNIVERSITIES

The author propopes a psychological understanding of the concept of competitiveness, which corresponds to the level of complexity of challenges of transition period, when from the post-Soviet and technocratic stereotypes of specialists' work one has to transmit to global competition conditions. The paper describes services as a component of each profession (occupation), which should be considered in the high school education.

УДК 378.009.12(477)(043)
Орехова С.Е.
Мариупольский государственный университет

ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ КАК ЭЛЕМЕНТА МАРКЕТИНГОВОЙ СТРАТЕГИИ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ НА РЫНКЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ

В докладе рассматриваются комплексные теоретические разработки, направленные на повышение уровня конкурентоспособности высшего учебного заведения на рынке общеобразовательных услуг

Понятия «конкуренция», «конкурентоспособность» в сферу высшего образования вошли вместе с экономической составляющей предпринимательской деятельности субъекта, определяющей его настоящее и перспективное состояние на выбранных им сегментах рынка, в рамках действующей нормативно-правовой базой.

Современная экономическая теория рассматривает понятие «конкуренция» как состязание между любыми экономическими, рыночными субъектами [1]. Майк Портер выделяет конкурентоспособность субъекта как особенность в соперничестве с аналогами товаров/услуг иных субъектов рыночных отношений [2].

Показатель конкурентоспособности высшей школы тесно взаимосвязан с такими показателями, как эффективное функционирование, результативность, качество предоставляемых услуг. Р.А. Фатхутдинов отмечает, что конкурентоспособность высшего учебного заведения в любом государстве – это «...его способность: 1) готовить специалистов, выдерживающих конкурентную борьбу на конкретном внешнем или внутреннем рынке труда; 2) разрабатывать конкурентоспособные новшества в этой области; 3) вести эффективную воспроизводственную политику во всех сферах своей деятельности» [3, с. 37].

Происходящие сегодня в высшей школе преобразования обостряют конкурентную борьбу на рынке образовательных услуг. Конкурентоспособность вуза – это не только экономический термин, это миссия образовательного учреждения, которая основана на разработанных стратегических, тактических программах развития и функционирования, что и образует маркетинговую стратегию учебного заведения.

Маркетинговая стратегия помогает вузу занять свое место на рынке образовательных услуг, сформировать определенный образ, стиль или иными словами устойчивую позитивную репутацию вуза. Под маркетинговой стратегией подразумевается формирование проекта программы развития, ценообразование, методы распространения и систему продвижения образовательных услуг, формирование корпоративной культуры.

Выполнять главную задачу высшего учебного заведения – предопределять потребности и интересы своих потребителей, выстраивать долгосрочные эффективные взаимоотношения, и есть функция социально-ориентированного маркетинга.

Сегодня одним из актуальных вопрос учебного процесса в вузе является внедрение информационных дистанционных методов обучения. Эта проблематика находит свое отражение в теории инновационного маркетинга. Элементами такого специализированного маркетинга должны стать – Интернет-маркетинг, печатные издания (периодические и непериодические), средства массовой информации, а также специальные мероприятия по их популяризации и продвижению.

Процессы преобразования в системе дистанционного образования инициируют изменения в нормативно-правовой базе, регламентирующих образовательную деятельность в одной взятой стране с учебными заведениями других стран, с которым планируются договорные отношения (к примеру: Болонская система в Европе).

Одним из элементов макросреды высшего учебного заведения является выстраивание взаимовыгодных отношений с бизнес–партнерами, т.е. с участниками рынка, в маркетинге с точки зрения целей приобретения различают четыре типа рынка: потребительский, товаров/услуг производственного назначения, промежуточных продавцов, государственных учреждений [4, с. 87].

Сотрудничество вуза с HR-департаментами компаний, учреждений дает возможность сотрудникам компании без отрыва от производства, т.е. основного вида трудовой деятельности повысить уровень своей квалификации прослушав курс лекций, кейсов (практических занятий) преподавателей той или

иной кафедры. Наличие таких договоров для корпоративных клиентов значительно повышает престиж вуза, а также бал конкурентоспособности в рейтинге вуза на рынке образовательных услуг.

Еще одним из важных элементов маркетинга в высшей школе выступает конкуренция за потребителя – создание «ценности» на образовательную услугу. В рамках партнерских отношений ценность понимается не как способность услуги удовлетворить возникшую потребность, а как средство получения дополнительных преимуществ экономического и психологического характера, что можно изобразить в виде математической формулы:

$$TR = V+Q$$

где TR – прибыль, общая выручка; V – полный объем услуг; Q – качество отношений между специалистами вуза и заказчиком. Решение этой задачи зависит от стратегических целей высшего учебного заведения, его готовности использовать и применять современные маркетинговые технологии для ее решения [5].

Маркетинговая стратегия в высшей школе должна формироваться на основе предварительно проведенных исследований, причем всех составляющих элементах – потребители, рынок, поставщики, конкуренты, государственные сектор и т.д. Непрерывно обновляемая информация дает представление о предполагаемых и реальных результатах, динамике их влияния на рынок образовательных услуг, на потребительский сектор, а также возможность эффективно управлять коммуникационной деятельностью.

Таким образом, формированию маркетинговой стратегии вуза и его конкурентоспособности предшествуют: анализ социально-экономического развития государства; исследование регионального рынка образовательных услуг; мониторинг рынка труда; продвижение образовательных услуг вуза, поддерживаемых хорошо разработанной и качественно спланированной рекламной и PR-деятельностью; установлению договорных отношений с другими вузами страны и другими державами; спланированные взаимодействия с местными органами власти; поддержка СМИ; формирование, поддержание, продвижение и увеличение имиджа учебного заведения и его образовательных услуг.

1. Коваленко А.И. Теоретические и методологические аспекты использования концепции «конкурентоспособность» в научных исследованиях // Современная конкуренция. – 2013. – № 6 (42). – С. 65–79.
2. Портер М. Конкуренция / Портер; [пер. с анг.]. – М.: Издательство дом «Вильямс», 2005. – 608 с.
3. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью вуза // Высшее образование в России. – 2006. – № 9. – С. 37–38.
4. Брежнева В. В. Информационное обслуживание и услуги, предоставляемые библиотеками и службами информации предприятий / В. В. Брежнева, В. А. Минкина. –СПб.: Профессия, 2004. – 304 с.
5. Орехова С.Е. Нематериальная мотивация персонала в управлении людскими ресурсами компании // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія / за заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь : МДУ, 2011. – Вип. 2. – С. 97–101.

Орєхова С.Є.
ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТА МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ
У доповіді розглядаються комплексні теоретичні розробки, спрямовані на підвищення рівня конкурентоспроможності вищого навчального закладу на ринку загальноосвітніх послуг.
Orekhova S.
THE THEORETICAL JUSTIFICATION OF COMPETITIVENESS AS PART OF THE MARKETING STRATEGY OF THE HIGHER EDUCATION INSTITUTION IN THE EDUCATION MARKET
The report examines the complex theoretical developments aimed at improving the level of competitiveness of higher education in the market of educational services.

УДК 378.009.12(477)(043)
Осипенко К.В.
Маріупольський державний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИЩІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Наведена характеристика поняття «конкурентоспроможності» вищих навчальних закладів. Виділено фактори конкурентоспроможності вищих навчальних закладів. Проаналізовано важливість проведення маркетингових досліджень при аналізі тенденцій освітніх послуг ВНЗ.

На сьогоднішній час, все більше уваги починає приділятися проблемі забезпечення конкурентоспроможності ВНЗ. А це, в свою чергу, визначає необхідність і актуальність даного дослідження, яке спрямоване на визначення тих інструментів, які забезпечують формування і підвищення конкурентоспроможності закладів вищої освіти.Перш за все, при розгляді даного питання необхідно визначити зміст поняття "конкурентоспроможність ВНЗ". Кожен науковець пропонує своє трактування даної категорії, але автори вважають, що найбільш вдало її описують В.А.Лазарев і С.А.Мохначев, які розглядають конкурентоспроможність ВНЗ, як комплексну характеристику вузу за визначений період часу в умовах конкретного ринку, що відображає його перевагу перед конкурентами за рядом визначальних показників - фінансово-економічних, маркетингових, матеріально-технічних, кадрових і соціально-політичних, а також здатність вузу до безкризового функціонування і своєчасної адаптації до умов зовнішнього середовища, що змінюються[1].

Здатність своєчасної адаптації ВНЗ до умов зовнішнього середовища можливе шляхом постійного проведення маркетингових досліджень. Основними завданнями проведення даних досліджень є визначення тенденцій, які притаманні ринку освітніх послуг; виявлення потреб потенційних споживачів, факторів, що впливають на вибір ними вузу, спеціальності, форми навчання; дослідження поведінки на ринку ВНЗ-конкурентів, їх товарної пропозиції, цінової політики, організаційної та інноваційної діяльності. Проведення постійних маркетингових досліджень ринку освітніх послуг і ринку праці, відокремлено від усього комплексу маркетингу, не забезпечить ВНЗ конкурентного статусу на ринку, але таке дослідження є першим етапом підвищення його конкурентоспроможності, оскільки саме за рахунок досліджень, визначаються ті основні інструменти, які можуть сформувати конкурентну перевагу вузу. Розглядаючи основні інструменти, що забезпечують конкурентоспроможність ВНЗ, необхідним є аналіз усіх інструментів комплексу маркетингу.

Перш за все, необхідним є аналіз товарної політики вузу адже основною перевагою, яка використовується на сьогоднішній час і буде використовуватись в майбутньому є якість товару. ВНЗ пропонує два види товару, одночасно працюючи на двох ринках, на ринку освітніх послуг і на ринку праці. На ринок освітніх послуг навчальний заклад виходить із освітніми програми, які розробляються з метою задоволення потреби споживача (особистості) в освіті, професійній підготовці і перепідготовці. Основними складовими освітньої програми є склад навчальної програми, організація і управління навчальним процесом, навчально-методичне та кадрове забезпечення[2]. Для підвищення конкурентоспроможності вузу, потрібно забезпечити відповідність освітніх програм вимогам ринку, забезпечити широкий асортимент і унікальність освітніх програм, а також необхідно підвищити якість надання освітніх послуг.

Більшість науковців при визначенні основних факторів, які формують конкурентоспроможність вузу основну увагу в товарній політиці приділяють якості наданих освітніх послуг. Не меншу увагу потрібно приділяти оцінці і підвищенню рівня конкурентоспроможності випускників ВНЗ, оскільки ступінь задоволення роботодавців випускниками певного вузу, сформує позитивний імідж закладу перед роботодавцями, що, в свою чергу, забезпечить зайнятість випускників на ринку і можливість для розвитку їх власної кар'єри, а це призведе до покращення іміджу вузу вже в очах потенційних споживачів освітніх послуг.

В процесі виходу ВНЗ на ринок праці зі своїм товаром - випускниками, основними факторами, які визначають попит на них є: рівень знань отриманих в процесі навчання, здатність до аналітичного і творчого мислення, особистісні якості випускника, до яких відносяться відповідальність, ініціативність, старанність та ін. Але необхідно зазначити, що якісна освітня програма ще не забезпечує отримання високого рівня знань, оскільки ступінь засвоєння матеріалу і набуття практичних навичок залежить в першу чергу від можливостей, характеру і мотивації особистості. Тому вуз не спроможний сформувати потрібний для ринку праці товар, але, намагаючись підвищити конкурентоспроможність своїх випускників, він повинен більш ретельно відбирати абітурієнтів при вступі, створити необхідні умови для ефективного навчання студентів, сформувати систему оцінки і контролю за отриманими знаннями і навиками, а також створити дієву систему мотивації студентів для розвитку власного наукового і творчого потенціалу, наприклад, шляхом працевлаштування найкращих студентів.

1. Лазарев В. А., Мохначев С. А. Конкурентоспособность вуза как объект управления: Монография. Екатеринбург: Изд. дом «Пригородные вести», 2003. 160 с.
2. Белаш О.Ю. О маркетинговой деятельности в государственном вузе // Маркетинг в России и за рубежом. - 2006. - №1.
3. Петруня Ю.Є.Маркетинг на ринку освітніх послуг//Маркетинг в Україні. -2004. -№1.
4. Решетілова Т. Методичний підхід до оцінки конкурентоспроможності ВНЗ // Маркетинг в Україні. - 2005. - № 3.

Osipenko K.
COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS
Abstracts are dedicated to the definition of the concept of competitiveness of higher education. The paper emphasizes the need for society to change the educational paradigm and educational guidelines.

УДК 378.03.(045)
Осіпцов А.В.
Маріупольский державний університет

ВІДНОШЕННЯ СТУДЕНТІВ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ДО ФЕНОМЕНУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Проаналізовано відношення студентів до системи загальнолюдських цінностей особистості, що характеризується розподілом на "цінності-цілі" та "цінності-засоби", які структурують індивідуальну освітньо-виховну діяльність, спрямованість, вмотивованість, соціально-ціннісну самореалізацію індивіда.

Проблема формування загальнолюдських цінностей у студентської молоді є актуальною, оскільки кардинальні зміни, які виникли в житті українського суспільства, призвели до нового бачення розвитку його духовного, моральноетичого, інтелектуального та професійно-трудового потенціалу, а також змінили свідомість людини в суспільному житті, що цілком закономірно актуалізувало складні аксіологічні, праксіологічні, психолого-педагогічні проблеми функціонування національної системи освіти і виховання молодого покоління.

Вирішення актуальних проблем розвитку системи національної освіти в умовах сучасності ускладнюється тим, що в Україні відбулися значні зміни в політичному, соціально-економічному, культурному житті, які призвели до певної девальвації цінності праці, загальнолюдських цінностей особистості, які дійсно несуть людині радість і естетичну та морально-етичну насолоду, можливість соціально- ціннісної самоактуалізації та самореалізації. З огляду на це постає необхідність акцентування на вихованні загальнолюдських цінностей особистості, формуванні національної свідомості та самосвідомості, на активізації громадянської позиції сучасної студентської молоді.

Актуальність проблеми цінностей особистості підтверджують роботи в різних галузях науки і практики. Зокрема, її вивчення знайшло відображення в наукових працях вчених [3, 4, 5], які відзначають цю соціокультурну ситуацію як духовну та морально-етичну небезпеку для суспільства, коли його члени не беруть активної участі у створенні матеріальних, духовних, соціальних і культурних цінностей, а є лише тільки їх споживачами (І.Бех, В.Брожик, М.Васильєва, В.Григоренко, О.Єфремов, А.Заболотська, І.Зязюн, А.Кіяшко, Л.Сохань, М.Роганова та ін.).

Формулювання цілей статті, методика дослідження. Мета й основне завдання роботи полягали у дослідженні відношення студентів класичного університету до феномену загальнолюдських цінностей особистості. Вибір методів дослідження визначався метою й завданнями цього експерименту, були використані наступні методи: анкетування, опитування, ранжування, бесіди, педагогічні спостереження.

Педагогічний експеримент здійснювався в період 2013-2014 рр. Дослідженням вище зазначеної психолого-педагогічної категорії було охоплено 4060 студентів університету. В процесі констатувального експерименту були сформовані п'ять вибірок суб'єктів дослідження: студенти першого (n=778), другого (n=892), третього (n=543), четвертого (n=892) і п'ятого (n=955) курсів навчання.

На засадах "Теорії відносин" [1, 2] категорія "відношення" нами досліджувалася та формувалася враховуючи такі ознаки, як векторорізованість, психічна реакція, вибірковість, установка на оцінку (позитивну, негативну, індиферентну), готовність до конкретно-ціннісної дії.

Категорію відношення в контексті нашого дослідження розглядали, як психолого-педагогічну структуру, що відображає ставлення суб'єкта виховання до культури, духовних цінностей, людей та втілюється в інформаційно-метричні параметри рейтингових вимірів.

Одержані експериментальні дані констатують, що показники відношення студентів класичних університетів до загальнолюдських цінностей особистості характеризуються певною варіативністю на стан якої впливають: термін навчання у вищому навчальному закладі, вікові особливості студентів, їх ціннісні орієнтації та особистісно-соціальні потреби, сім'я, освітньо-виховне середовище, соціум, різноманітні форми спілкування, співпраці, взаємодії, які формують у людини вибіркове відношення до матеріальних, духовно-етичних, естетичних цінностей на засадах яких виховується цілісна особистість зі сталими ціннісними орієнтаціями, потребами, морально-етичними установками та аксіологічно структурованим світоглядом.

У більшості випадків, студенти І-го курсу навчання віддали перевагу "цінності-цілі" (19,0%), перша рангова позиція, яка охоплює значущість освіти, фахової підготовки, професійної компетентності, знання, істину та пізнавальну діяльність. Друга та третя рангові позиції набрали "цінності-цілі" (1 рангова позиція) та "цінність- засоби" (2 рангова позиція), які включають такі ціннісні орієнтації, як: активна життєва позиція, самореалізація, влада (1 рангова позиція) й цінність психосоматичного здоров'я, фізичної культури, здорового способу життя, культури здоров'я, репродуктивного здоров'я людини (12,6%).

Четверту (10,1%) та п'яту (9,8%) рангові позиції обіймають "цінності-цілі", що включають цікаву, творчу, престижну професійно-трудову діяльність як форму соціальної самореалізації та соціальної самоактуалізації (4 рангова позиція), що обумовлюють матеріальне благополуччя, комфорт, відсутність життєвих труднощів (5 рангова позиція).

Шоста та сьома речові позиції віддані цінностям-засобам, які включають такі цінності особистості, як автономність, незалежність, самостійність, дисциплінованість, адекватні ситуаціям дії, вчинки, морально-етична позиція (9,5%) та цінності самоконтролю, самокерованість, самоактуалізація, стриманість, емпатія, раціональність, критичність мислення, фахова амбітність (8,8%).

Дев'яту та восьму рангову позицію обіймають цінності, пов'язані з цілями та засобами особистісно-соціальної життєдіяльності студентів, що охоплюють такі аксіологічні орієнтації, як сім'я, любов, взаємодопомога, виховання дітей, догляд за літніми та хворими батьками, товаришування (8,2%) і цінності виховання, толерантності, доброчинності відповідальності, гідності та дисциплінованості (8,3%).

Наступні десята та одинадцята рангова позиції віддані респондентами І-ого курсу ціннісним орієнтаціям, що відображають "цінності-засоби" й "цінності-цілі", які включають такі аксіологічні характеристики, як почуття патріотизму, національної ідеї, колективізму, співпраці (7,5%) та успішності, працьовитості, наполегливості, старанності, акуратності, цілеспрямованості, співтворчості (2,3%).

Наступні ціннісні орієнтації респондентів розташувалися у такій рейтинговій послідовності: 13 рангова позиція відображає "цінність-засіб", як характеристику інтелектуальності (1,0%); 14 рангова позиція свідчить про наявність "цінності-цілі" до насолоди природним мистецтвом, архітектурою, спортом, фізичною культурою (0,6%); 15 рангова позиція свідчить відносно "цінності-цілі" про насолоду розвагами, сибаритство, наявність рис гедонізму в 0,5% студентів класичного університету.

Отже, викладені емпіричні дані дослідження відношення студентів класичних університетів до системи загальнолюдських цінностей особистості, дозволяють сформулювати низку конструктивних висновків:

- відношення студентської молоді до системи загальнолюдських цінностей особистості є інформаційно-метричним показником, ціннісним морально-етичним та духовно-естетичним критерієм диференціації аксіологічних та праксіологічних факторів, їх продуктивної фахової освіти і виховання особистості;

- на стан відношення студентської молоді до системи загальнолюдських цінностей суттєво впливають їх особистісні характеристики, що підлягають принциповому врахуванню в умовах проективної розробки педагогічних технології, психолого-педагогічних умов виховання вище зазначеного феномену;

- психолого-педагогічна категорія відношення студентської молоді до системи загальнолюдських цінностей особистості характеризується розподілом на "цінності-цілі" та "цінності-засоби", які структурують індивідуальну освітньо-виховну діяльність, спрямованість, вмотивованість, соціально-ціннісну самореалізацію індивіда.

1.Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. / І. Д. Бех. - Київ : Либідь, 2003. - Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. - 280 с.
2. Бех І. Д. Духовний розвиток особистості: поступ у незвідане / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. - 2007. - № 1. - С. 5-28.
3. Васильєва М. П. Теорія педагогічної деонтології / М. П. Васильєва; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. - Харків : Нове слово, 2003. - 216 с.
4. Анисимов С. Ф. Духовные ценности: производство и потребление / С. Ф. Анисимов. - Москва : Мысль, 1988. - 253 с.
5. Бездухов В. П. Нравственно-ценностная сфера студента: диагностика и формирование: монографія / В. П. Бездухов, Т. В. Жирнова. - Москва : Моск. психол.- соц. ин-т, 2008. - 202 с.

Osiptsov A.

THE ATTITUDE OF TRADITIONAL UNIVERSITIES STUDENTS TOWARD THE PHENOMENON OF UNIVERSAL VALUES OF A PERSONALITY

The present empirical material allows to state that the attitude of the first and second-year students is influenced by the vital and learning experience, peculiarities of the age group, lifestyle, social functions that are preformed, and on the basis of which the education is carried on, the transformation, consolidation of qualities, values, needs and the preferences of the personality. The state of the attitude of the third and fourth-year students (Bachelor's degree) and fifth-year students (Master's degree) is usually defined by psychical and functional patterns and social and spiritual patterns of the progress and education of students.

УДК 331.101.5.76:378(043)

Перепадя Ф.Л.
Маріупольський державний університет

ШЛЯХИ РОВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СФЕРІ ОСВІТИ

Проведено аналіз сучасних тенденцій управління людським потенціалом закладів сфери освіти. Розглянуто особливості формування людського потенціалу у ВНЗ. Визначено коло першочергових завдань підвищення конкурентоспроможності людських ресурсів сфери освіти.

Людський потенціал виступає як один із основних факторів забезпечення конкурентоспроможності закладів сфери освіти, що формується під впливом суспільного науково-технічного та інформаційного розвитку. Створення умов для формування та збереження людського капіталу в сучасних умовах є, безперечно, стратегічним завданням, яке реалізується у кількох важливих напрямках діяльності закладів освіти за визначальним впливом наступних груп факторів:

- соціально-економічних;
- науково-технологічних;
- соціо-культурних;
- інформаційно-комунікаційних, та інш.

Проблема формування людського потенціалу в сфері освіти полягає, насамперед, у необхідності створення умов для якісного збереження та ефективного перетворення інтелектуального капіталу, що вимагає приведення до відповідності вимог сучасного інформаційно-освітнього середовища та стану професійної компетенції та підготовки кадрового складу. Вплив закладів сфери освіти на формування та розвиток людського потенціалу забезпечується шляхом створення належних умов для професійного зростання, проведення науково-дослідних робіт та забезпечення практичної та теоретичної інформаційної бази. Зростання конкурентоспроможності ВНЗ за рахунок управління людським потенціалом відбувається через підвищення індивідуальних та колективних показників продуктивності праці. Слід зазначити існування двох сфер визначення стану людського потенціалу: економічної та духовної, які є однаково важливими у процесі його формування. Вплив економічної сфери забезпечується через реалізацію економічних пріоритетів, серед яких слід визначити рівень економічних доходів, добробуту, стан матеріальної складової життєдіяльності. До основних елементів духовної сфери

формування людського потенціалу необхідно віднести, насамперед, індивідуальні етико-моральні якості людини, відповідальність, об'єктивність, прагнення до професіоналізму та саморозвитку. Саме від даної категорії якостей залежить, перш за все, результативність та продуктивність роботи працівників закладів освіти, а отже, й сфери в цілому. Людський потенціал представляє собою наявні можливості для підвищення основних результатів діяльності підприємств закладів освіти та вимагає проведення виваженої, стратегічно спланованої політики щодо його формування.

Таким чином, слід зауважити, що проблема якісного формування та використання людського потенціалу закладів сфери освіти є одним із сучасних викликів, що сформовано під впливом інформаційно-технічного прогресу суспільних технологій та необхідності дотримання основних соціально-економічних принципів діяльності закладів сфери освіти. Підходи до визначення сутності людського потенціалу в сфері освіти дозволяють зробити висновок про необхідність відтворення та дотримання відповідних умов для його подальшого розвитку.

1. Безпека людського розвитку:економіко-теоретичний аналіз: [монографія] / [Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, Т.М. Камінська та ін.]; за ред. Л.С. Шевченко. - Х.: Право, 2010. – 448 с.
2. Безтелесна Л. Людський розвиток: підходи до трактування суті і умов його забезпечення/ Л. Безтелесна // Економіка України. – 2009. –№7. – С. 4-12.
3. Данилішин Б. Інтелектуальні ресурси в економічному зростанні: шляхи поліпшення їх використання / Б. Данилішин, В. Куценко // Економіка України. - 2006.– №1. – С. 71–79.

Perepadya F.

WAYS OF HUMAN POTENTIAL DEVELOPMENT IN EDUCATION

The article provides the approaches to the definition of the human capacities administration in institutions as well as the basic terms of quality of formation and management of human potential under the influence of scientific and technological progress. The paper analyses the structure of the constituents and proposes the ways to improve the management of human potential in educational institutions.

УДК 378:005.6 (477)

Пунчак Л.А.
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ В УКРАЇНІ

Розглянуто основні проблеми процесу підготовки кадрів у вищих навчальних закладах країни. Виокремлено як основні: високий ступінь формалізації навчання, консерватизму та низький рівень мотивації учасників освітнього процесу.

Однією із загальносвітових тенденцій розвитку науки є стрімке скорочення часу між основними етапами НТП: винаходом, доведенням його до рівня технології і впровадженням у виробничий процес. Знання стають найбільш рухливим і економічним чинником виробництва. Якщо земля, сировина розглядаються як обмежені ресурси виробництва, то знання, навпаки, є майже невичерпними. Як результат, багато держав – світових лідерів основним об'єктом національних інтересів визначили людину як головну продуктивну суспільну силу, а розвиток інтелектуального та творчого потенціалу громадян став основою стратегічних програм розвитку суспільства.

Забезпечення розвитку особистості передбачає з одного боку, - формування можливостей людини (покращення здоров'я, набуття знань та професійних умінь), а з другого – використання цих можливостей для праці, відпочинку, громадської діяльності, тощо. Фах працівника визначає не той набір знань та практичних навичок, які він отримав під час навчання, а його здатність вирішувати конкретні завдання, які постійно змінюються. Це зумовлює зміну підходу до розробки освітніх програм, які розраховані на все життя людини, та потребує від працівника постійної готовності до перепідготовки. Система освіти та виховання стають одним із головних засобів відтворення та розвитку інтелектуального потенціалу суспільства. Вища освіта дозволяє отримати глибокі знання з обраної спеціальності та навички у вирішенні прикладних задач.

За статистичними даними пересічний громадянин України до 20 років життя витрачає на навчання, здобуття освіти, набуття певних навичок та професійних умінь. Одну із ключових ролей

в цьому процесі відіграють саме вищі навчальні заклади, які і завершують цей довготривалий процес. В Законі України «Про вищу освіту», основною метою діяльності вищого навчального закладу є саме забезпечення умов, необхідних для отримання особою вищої освіти, підготовка фахівців для потреб України. Зміст вищої освіти полягає у формуванні системи знань, умінь, навичок та професійних якостей обумовлених цілями та потребами суспільства в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури та мистецтва. Від якості вищої освіти громадян залежить розвиток суспільства загалом.

На основі даних дослідження рівня якості освітнього процесу [2], визначено, що його сучасний стан характеризується високим рівнем формалізації навчання, консерватизмом та відсутністю мотивації сторін учасників освітнього процесу. В сучасних умовах загального поширення інформаційних технологій в усіх сферах життя суспільства консерватизм, не тільки не сприяє розвитку освіти, а навпаки ускладнює перехід до європейських стандартів, відповідно до яких навчання розглядається не як сталий процес, а як постійно розвиваючий та інноваційний. Небажання впроваджувати інновації в освітній процес, переходити від усталених та чітко регламентованих правил, яким мають слідувати як викладачі та студенти до нових підходів та технологій навчання - формалізує навчання, і зводить цей процес не до отримання знань та розвитку особистості, а до формального проходження процесу навчання, що в свою чергу обмежує творчі можливості студентів та викладачів.

Одним із проявів консерватизму та формалізації освітнього процесу є його масовість. У провідних європейських ВНЗах, діяльність яких спрямована на індивідуальний розвиток кожного студента, на одного викладача припадає 12 студентів, в той час коли в Україні цей показник становить близько 30 осіб. Участь у практичному чи семінарському занятті 30 і більше студентів робить процес висловлювання думок і активної участі в обговоренні певних тем складнішим, а для деяких студентів – зовсім неможливим.

Ці та інші чинники впливають на мотивацію студенів та викладачів, як результат – за таких умов процедура отримання вищої освіти зводиться до того, що самоціллю є не отримання знань та навичок, а здобуття документу, який підтверджує це навчання. Тому для виконання першочергових завдань вищої освіти: формування системи навичок та вмінь студента, навчальний процес повинен ґрунтуватися на принципах демократизації, особистісного підходу та креативності, що в свою чергу повинно проявлятися у відповідності навчальної моделі сучасним тенденціям.

1. Конституція України. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 20.
2. Входження національної системи вищої освіти в європейський простір вищої освіти та наукового дослідження : моніторинг. дослідж. : аналіт. звіт / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. Фонд дослідж. освіт. політики» ; кер. авт. кол. Т.В.Фініков. – К. : Таксон, 2012. – 54 с.

Punchak L.

MODERN PROBLEMS OF PREPARING PERSONNEL IN UKRAINE

The paper examines the main problems of the educational process in higher educational institutions of the country as well as singles out a high degree of formalization of training, conservatism and the low level of motivation of the educational process participants as basic.

УДК 37.01425

Сидоренко П.О.
Національний університет харчових технологій

ВПЛИВ ФАКТОРУ ЦІНИ НА РОЗВИТОК РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

У статті аналізуються сучасні тенденції розвитку ринку освітніх послуг: якість, ціна доступність. Розглядається проблема зростання ціни та її невідповідності споживчій вартості відповідних послуг, негативні наслідки неефективності систем кредитування та шляхи їх подолання.

Обсяг та динаміка розвитку ринку освітніх послуг є вагомим надбанням сучасної цивілізації. Хоча біля 15% дорослого населення світу досі залишаються неписемними, а 57 млн. дітей шкільного віку не відвідують освітні заклади, кількість дипломованих спеціалістів значно перевищує поточні потреби економіки багатьох країн. Загострення конкуренції на ринку праці, що

відбувається паралельно зі зростанням безробіття, особливо серед молоді, підкреслює актуальність проблеми якості вищої освіти. За даними Організації економічного співробітництва та розвитку, біля 10% випускників навчальних закладів демонструють низький рівень писемності, 14% - досить поверхневі знання математики, більше 60% не мають виробничого досвіду [1].

Якість та відповідність освітніх послуг реаліям часу є предметом багатьох наукових дискусій, проте одна тенденція все ж позбавлена двозначності - зростання їхньої ціни. Протягом першої декади XXI століття частка витрат на навчання зросла з 20,3% до більше 60% від загальних витрат домогосподарств Сполученого Королівства [2]. Проте, лідерство за згаданим показником на теренах Європи не дозволило країні випередити усі інші держави регіону за рівнем розвитку людського потенціалу (поступається Ісландії, Швеції, Ірландії, Данії, Німеччині, Нідерландам, Швейцарії та Норвегії, за даними 2013 р.), конкурентоспроможності (є нижчою, ніж конкурентоспроможність Нідерландів, Німеччини, Фінляндії, Швейцарії, за даними 2014-2015 рр.) або навичок школярів (є нижчим, ніж у Франції, Чехії, Данії, Словенії, Ірландії, Австрії, Німеччині, Бельгії, Польщі, Фінляндії, Естонії, Нідерландах, Швейцарії, Ліхтенштейні, за даними 2012 р.) [3; 4; 5].

Проблема зростання ціни та її невідповідності споживчій вартості освітніх послуг є надзвичайно важливою, особливо для країн, у яких обсяг студентських кредитів сягнув рекордних показників, зокрема у США – до 1,2 трлн. дол. США. У разі дефолту значної частки відповідних позичальників, ймовірність якого за умови недостатнього економічного розвитку, безробіття та падіння реального рівня доходів є досить високою, економіку США та світу у цілому може охопити нова криза. Наявний світовий досвід врегулювання проблеми студентських кредитів, наприклад обумовленість виплат від рівня заробітної плати позичальника, як у Сполученому Королівстві, залишається предметом чисельних науково-практичних дискусій щодо можливих шляхів підвищення ефективності відповідних механізмів. Важливим напрямком подальших досліджень залишається також розробка науково-методологічних засад аналізу ефективності капіталовкладень в освітні послуги як для кожної людини так і суспільства у цілому.

Україна є однією з найбільших за кількістю студентів країн Європи, тому це питання є також досить актуальним для нашої країни, особливо в контексті автономізації вищих навчальних закладів. Вартість одного року навчання в одному з провідних університетів країни становить від 15 - 35 тис. грн., а середня заробітна плата - 47328 грн. на рік (на основі середньомісячного показника за січень-липень 2015 р.), отже домогосподарство з одним працюючим членом родини (та одним, що навчається) має витрачати на освіту від 32% до 74% загального розміру річної заробітної плати (не сукупних витрат домогосподарств і не реальних доходів), у середньому. Відсутність ефективних програм студентського кредитування, консолідація ринку освітніх послуг (що може позначитись на їх вартості, окрім якості) разом з загальною негативною динамікою розміру реальних доходів домогосподарств може значною мірою вплинути на доступність якісної вищої освіти для домогосподарств з середнім рівнем доходу. Більше того, низка факторів зумовлюють падіння попиту на українські освітні послуги, зростає кількість осіб громадян шкільного віку, абітурієнтів або студентів, які навчаються за межами країни.

1. OECD Skills Outlook 2015. Youth, Skills and Employability[Electronic Resource] // OECD. – Mode of access: http://www.oecd.org/edu/oecd-skills-outlook-2015-9789264234178-en.htm.
2. The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report [Electronic Resource] // European Commission. EACEA. Eurydice. - Mode of access: http://www.ehea.info/Uploads/SubmitedFiles/5_2015/132824.pdf
3. Human Development Report, 2014[Electronic Resource] // UN. - Mode of access: http://hdr.undp.org/en/2014-report.
4. The Global Competitiveness Report, 2014 – 2015 [Electronic Resource] // WEF. – Mode of access: http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2014-2015.
5. PISA 2012 Resultsin Focus: What 15-year-olds knowand what they can dowith what theyknow [Electronic Resource] // OECD. – Mode of access: http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results-overview.pdf.

Sydorenko P.

THE INFLUENCE OF PRICE FACTOR ON THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SERVICES MARKET

The author analyzes current trends in the development of the educational services market. i.e. their quality, price and accessibility . The article examines the problems of price increase and its non-conformity with the value of such services as well as the drawbacks of ineffective system of student loans and possible ways to eliminate them.

УДК 378.1.009.12(477)(043)
Скарга О.О.
Маріупольський державний університет

ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВНЗ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Досліджено особливості визначення конкурентоспроможності. Визначено характерні риси конкурентоспроможності ВНЗ та освітньої послуг, їх взаємовплив та відмінні риси. Проаналізовано основні фактори, що впливають на конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг.

Освітні установи,як і будь-які інші організації, здійснюють свою діяльність у вкрай динамічному середовищі, нестабільність якого обумовлюється змінами матеріального добробуту населення, ринку праці, технологічним прогресом і демографічними трендами. У то й же час, як організації, так і окремі особи підвищують свої вимоги до вищої освіти і ретельніше підходять до вибору ВНЗ. Сьогодні інститути конкурують між собою, конкурують за студентів, викладачів, спонсорів, за працевлаштування своїх випускників. У даних умовах перед ВНЗ гостро постають проблеми підвищення рівня конкурентоспроможності.

Метою дослідження є аналіз факторів конкурентоспроможності вищих навчальних закладівта їх освітніх послуг в сучасних умовах.

Конкурентоспроможність ВНЗ - це його здатність готувати фахівців, що витримують конкурентну боротьбу на конкретному зовнішньому або внутрішньому ринку праці; розробляти конкурентоспроможні нововведення у своїй області; вести ефективну відтворювальну політику в усіх сферах своєї діяльності[1].

Конкурентоспроможність освітніх послуг є категорією багатовимірною і її рівень у кожний конкретний момент часу визначається спільною дією ряду параметрів, що представляють собою конкретні можливості і результати діяльності, що визначають ступінь переваги ВНЗ перед його конкурентами. Конкурентоспроможність освітніх послуг ВНЗ є головним показником ефективності його функціонування.

Фактори конкурентоспроможності освітньої послуги і самого ВНЗ тісно взаємопов'язані, але при цьому мають і суттєві відмінності.До факторів конкурентоспроможності освітньої послуги можна віднести:рівень підготовки за спеціальністю, вартість освітньої послуги, престижність (популярність) спеціальності, рекламу спеціальності, затребуваність фахівців даного профілю на ринку праці і т.п.

Загальні фактори конкурентоспроможності ВНЗ можна розділити на зовнішні і внутрішні. До внутрішніх чинників відносять керівництво організацією, якість підготовки персоналу, ділова активність ВНЗ, стратегія розвитку ВНЗ, матеріально-технічна база, інформаційна база, фінансова політика організації, бюджетне фінансування, мотивація персоналу і студентів, корпоративна культура ВНЗ, система управління конкурентоспроможністю ВНЗ. До зовнішніх чинників належать державна політика, науково-технічні, природні, правовічинники, стратегії конкурентів, громадські організації, інфраструктура ринку, кон'юнктура ринку праці, потенційні споживачі, попит на випускників ВНЗ на ринку праці, політика конкурентів[2].

Інші автори вказують на те, що конкурентоспроможність ВНЗ формується завдяки впливу двох основних чинників: інноваційності та адаптивності. Під інноваційністю ВНЗ розуміється його спроможність до самовідновлення і систематичного вдосконалювання внутрішньої структури. Даний фактор характеризує, в першу чергу, управління внутрішнім середовищем організації. Адаптивність ВНЗ, в свою чергу, це якість взаємодії ВНЗ з зовнішнім середовищем.

У роботах зарубіжних авторів для визначення основних чинників конкурентоспроможності ВНЗ пропонується використовувати модифікований комплекс маркетингу 7Р, за допомогою якого стає можливим контролювати обмежувачі розвитку зовнішнього і внутрішнього середовища. З метою адаптації комплексу маркетингу в освітнє середовище Котлер Ф. і Фокс К. ще в 1995 році запропонували включити такі показники: programme (програма), price (ціна), place (місце), promotion (просування), processes (процеси), physicalactivities (соціальна інфраструктура), people (люди) [3].

Таким чином, у сучасних умовах кожному ВНЗ важливо правильно оцінити ринкові обставини, щоб запропонувати ефективні засоби конкуренції, які, з одного боку, відповідали б

ринковій ситуації, що склалася в країні та тенденціям її розвитку, з іншого - особливостям конкретного ВНЗ. Чітке усвідомлення і розуміння основних чинників конкурентоспроможності може, за наявності інших елементів, сприяти безболіснійта якісній адаптації до цих змін.

1. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью вуза / Р.А. Фатхутдинов // Высшее образование в России. — 2006. — № 9. — С. 37.
2. Белинская М.Н. Факторы оценки конкурентоспособности государственных вузов / М.Н. Белинская // Вестник СамГУ. — 2013. — № 1 (102). — С. 20—26
3. Романова И.Б. Управление конкурентоспособностью высшего учебного заведения / И.Б. Романова // Ульяновск: Средневолжский научный центр. 2005. — С. 61.

Skarha O.

COMPETITIVENESS FACTORS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE EDUCATIONAL SERVICES MARKET

The article examines the meaning and importance of competitiveness in the field of education as well as determines the features of universities' competitiveness and educational services in modern conditions. The author analyses a range of factors, affecting their competitiveness in the educational service market.

СЕКЦІЯ ІХ
МОЛОДЬ В ОСВІТІ

УДК 378.225.047(043)
Варава Л.А.
Маріупольський державний університет

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Конкурентоспроможність спеціаліста є в даний час основною вимогою до його підготовки. Розглянуто поняття конкурентоспроможності стосовно до підготовки майбутніх фахівців у вищій школі, здатної надавати широкий спектр якісних освітніх послуг. Дається теоретичне обгрунтування структурі і компонентам професійної ідентичності з опорою на уявлення про неї як про фактор конкурентоспроможності. У статті розглядається процес формування професійної ідентичності студентів, визначаються психолого-педагогічні умови реалізації цього процесу, основні (інтегральні) компоненти професійної самосвідомості, формування позитивного професійного образу «Я». На основі результатів теоретичного аналізу визначено три основні етапи формування у студентів професійної ідентичності.

Поняття конкурентоспроможності майбутнього фахівця володіє достатнім ступенем конструктивності і може бути покладено в основу проектування всієї освітньої діяльності. Конкурентоспроможність – це інтегральна якість особистості, яка представляє сукупність ключових компетенцій і ціннісних орієнтації, що дозволяють особистості успішно функціонувати в соціумі і цивілізовано вирішувати проблеми професійного зростання [1]. Конкурентоспроможність є не тільки професійної, а й, значною мірою, індивідуально-особистісної характеристикою майбутнього фахівця. За основоположні властивості конкурентоспроможності особистості слід прийняти: усвідомленість цілей і засобів їх реалізації; чіткість образу бажаного майбутнього, відповідальність, професіоналізм, ініціатива, професійна мобільність. Розвиток конкурентоспроможності майбутнього фахівця - це складний, багатоаспектний процес, що протікає поетапно і вимагає створення певних умов, середовища, в якому відбувається особистісно-професійний розвиток [2]. Ці моменти враховуються при конструюванні системи професійного навчання, в якій передбачено обов'язковий розвиваючий ефект.

Вважаємо, що набуття студентом конкурентоспроможності можливо за умовидосягнення сформованості професійної ідентичності особистості. Професійна ідентичність є центральною категорією професійної самосвідомості особистості, відображає єдність її професійного менталітету й майстерності, пов’язує долю та істину, реальність і ментальність, свідомість та поведінку фахівця [3].Аналіз наукової літератури дозволяє визначити наступні компоненти професійної ідентичності: когнітивний компонент – система знань про себе, що перетворюється в образ «Я» як професіонала; афективний компонент (відношення до своїх професійних цілей та завдань, до засобів досягнення цих цілей, оцінка результатів своєї роботи); поведінковий компонент – спосіб включення особистості у професію, спосіб її самовизначення в професії і характер самовираження у професійній діяльності. Згадані показники окреслюють певний «тип ідентифікації особистості в професії» [3]. Механізм ідентифікації образу «Я» з образом професіонала, на думку Ж. П. Вірна, є результатом дії особистісного прийняття професії [4].

Важливу роль щодо професійної ідентичності відіграють образи професії і професійні плани [5]. Образ професії – це уявлення людини про обрану професію і його ставлення до неї. Зміст цього поняття складають такі ознаки, як сукупність знань суб'єкта про аспекти, що відображають соціально-економічну (суспільна значущість професії, перспектива професійного росту), виробничо-технічну (умови роботи, характер нервово-психічної напруженості), виробничо-педагогічну (тип навчального закладу, термін навчання,) і соціально-психологічну (система вимог до вузькоспеціальних, моральних і організаційних якостей) сторони професії. Образ професійної діяльності містить в собі уявлення про норми, цілі, цінності, які є у даному професійному співтоваристві; уявлення про важливі якості; знання, вміння, навички, необхідні для здійснення професійної діяльності – операційний компонент; мотиваційний компонент: мотиви, наміри. Поряд з образом професії як такої, образ професійної діяльності включає в себе образ суб'єкта, оскільки діяльність невіддільна від самої особистості. Зміст образу професійної діяльності з

позиції самої особистості, яка має намір здійснювати її в майбутньому складає смислове поле професійного майбутнього, його емоційну оцінку і ціннісні характеристики [5]. Г.В. Гарбузова виділяє три основних етапи формування у студентів професійної ідентичності: перший етап (1 курс) – адаптаційний, сутність якого полягає у становленні студентської ідентифікації (Я-студент) і неусвідомленому захопленні майбутньою; професією; другий етап (2-3 курси) – стабілізаційний, на основі усвідомлення вимог нової соціально-професійної ролі (Я-майбутній спеціаліст) і власних здібностей та можливостей відбувається усвідомлення досягнень, які зроблені завдяки власним зусиллям; третій етап (4-5 курси) – уточнювальний, сутність якого полягає в переосмисленні й уточненні різноманітних варіантів професійного саморозвитку, працевлаштування і побудови професійної кар'єри (Я-моя професія), коли на основі усвідомлення спектра ролей відбувається формування нових цілей і перспектив [6]. Етапи формування професійної ідентичності тісно взаємопов'язані і взаємообумовлені. Вважаємо, що студент, який має розвинуту професійну ідентичність, буде виявляти обґрунтований оптимізм з приводу своїх потенційних успіхів у майбутньому, буде впевнений у своїй професійній значимості, конкурентоспроможний. Таким чином, викладені вище положення обумовлюють свідому цілеспрямовану діяльність з розробки моделі науково-методичної системи формування професійної ідентичності як одного з чинників розвитку конкурентоспроможності майбутнього фахівця.

1. Тенилов Е.А. Формирование конкурентоспособности будущего специалиста в вузе / Е.А. Тенилов // Современные проблемы науки и образования. – 2010. – № 1 – С. 63-66.
2. Завалевський Ю. І. Формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця / Ю. І. Завалевський // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. - 2014. - Вип. 5. - С. 76-84.
3. Шнейдер Л.Б. Профессиональная идентичность: теория, эксперимент, тренинг / Л.Б. Шнейдер. – М.: Издательство МПСИ, 2004. – 600 с.
4. Зливков В. Проблема особистісної та професійної самоідентифікації в сучасній психології / В. Зливков, // Соціальна психологія - 2006. - №5 - С.128-136.
5. Вірна Ж. П. Основи професійної орієнтації. / Ж.П. Вірна − Луцьк: РВВ "Вежа" ВДУ ім. Лесі Українки, 2003. − 156 с.
6. Гарбузова Г.В. Эмпирические критерии формирования профессиональной идентичности студентов / Г.В. Гарбузова // Управление общественными и экономическими системами. – 2007. – № 1. – С. 3–14.

Varava L.

FORMATION OF PROFESSIONAL IDENTITY AS A FACTOR OF COMPETITIVENESS OF FUTURE SPECIALIST

Nowadays competitiveness of the specialist is the main requirement to his training. The notion of competitiveness in respect to training specialists of higher school to be able to give a wide range of education serviceis considered. It gives the theoretical explanation of structure and components of professional identity. There is a support of its imagination as factors of competitiveness. The article deals with the process of formation of students' professional identity,it defines the psychological and pedagogical conditions ofrealization of this process, basic (integrated) components of professional self-consciousness and positive professional education formation. The three basic stages of students' professional identity forming are distinguished on the basis of theoretical analysis.

УДК 37.037

Вовк О.Р.
Теребовлянське вище училище культури

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Стаття присвячена актуалізації проблеми виховання студентів, що висуває перед вищими навчальними закладами завдання забезпечення не лише високого рівня фахової підготовки, а й створення умов для формування у студентів системних уявлень про навколишній світ, його цінності, забезпечення їх успішної самореалізації. Доведено, що вагомим виховним ресурсом володіє позааудиторна діяльність, яка має базуватися на знаннях про індивідуальні особливості студентів (психологічні, моральні, соціальні, гендерні), враховувати курс навчання, здійснюватися відповідно до конкретного плану, реалізовуватися з огляду на сукупність загальних принципів, що покладаються в основу виховного процесу, дотриманні основних положень комплексного, диференційованого та індивідуального підходів.

Виклики сучасного суспільства пов'язані насамперед з розгортанням соціокультурних процесів, формуванням принципово нових соціальних відносин, зміною пріоритетів, коли на перший план виходить не держава чи певна соціальна спільнота, а людина. За цих умов актуалізується необхідність

виховання людини вільної, творчої, здатної безперервно самовизначатися не тільки і не стільки за цілями діяльності, скільки за загальнолюдськими цінностями, що вимагає нових підходів до оцінки потенціалу студентської молоді, пошуку інноваційних концепцій виховної діяльності, розробки адекватних технологій педагогічної підтримки цього процесу.

У цьому контексті, психологічні особливості студентського віку вивчали Б. Ананьєв, М. Дворяшина, Л. Грановська, В. Лісовський, І. Зимня, І. та ін.

Питання виховання студентської молоді досліджуються І. Бехом, М. Євтухом, Г. Шевченко.

До визначення провідних засад реалізації позааудиторної діяльності у вищій школі звертаються Р. Абдулов, М. Байнова, О. Винославська, Н. Волкова, М. Кибардіна, Т. Куриленко, Л. Марисова, Г. Овчаренко та інші.

Однак проблема організації позааудиторної діяльності зі студентами не втрачає своєї актуальності, спонукаючи до аналізу її сутності, розкриття теоретичних засад організації з урахуванням вимог сучасності.

Підвищення інтересу до питання виховання студентів в умовах сьогодення пов'язано з процесами реформування системи вищої освіти, що вимагає нових підходів до оцінки потенціалу студентської молоді, пошуку інноваційних концепцій виховної діяльності, розробки адекватних технологій педагогічної підтримки цього процесу. Виховання студентів у процесі позааудиторної діяльності має свої закономірності, але його результати залежать насамперед від реальних умов (процесів і ситуацій) і системи принципів, що покладаються в основу їх реалізації.

Позааудиторна діяльність, створює різноманітні можливості для самовираження, самоствердження й самопізнання студентів, розвитку в них творчих нахилів і здібностей, оволодіння та відтворення системи цінностей, норм, зразків поведінки, притаманних певному соціуму, забезпечує збагачення їх інтелектуально-творчого та культурного потенціалу [1].

Р. Абдулов переконаний, що популяризація і розвиток позааудиторної діяльності вимагає впровадження інноваційних технологій, спрямованих на розвиток різноманітних інтересів і здібностей студентів, навичок трудової та суспільної діяльності, забезпечення виховання самостійності та відповідальності, потреби у знаннях, уміннях, формування інтересу до науки, техніки, мистецтва, літератури, організації розумового дозвілля та відпочинку, зміцнення здоров'я [2, с. 8]. Щоб успішно виконувати ці завдання, Р. Абдулов пропонує покладати в основу організації позааудиторної діяльності такі концептуальні ідеї:

– позааудиторна діяльність функціонує як відносно цілісна соціально-педагогічна система з усіма притаманними їй властивостями;

– зміст позааудиторної виховної роботи у ВНЗ має відповідати сучасному соціокультурному розвитку суспільства та регіональним, етнічним, соціокультурним і виробничим особливостям;

– результативність позааудиторної виховної роботи залежить від уміння її організаторів розробляти і використовувати модель системи її реалізації [2, с. 3], а також без визначення найбільш доцільних засобів впливу на вихованців, що передбачає цілісне розуміння психічної та пізнавальної діяльності студента, глибокого вивчення психофізіологічних детермінант розвитку його психіки на всіх щаблях навчання. З цією метою використовуються різноманітні методи, зокрема: спостереження, індивідуальна бесіда, вивчення документації, експертна оцінка, аналіз результатів повсякденної діяльності, опитування, тести, вирішення проблемних ситуації (наприклад, введення в ситуацію моральних дилем) рольові та ділові ігри на виконання ролей [3, с.414]. При цьому важливо не обмежуватися тим чи іншим методом, а використовувати їх у комплексі, що дасть змогу дослідити всі сфери особистості студента – когнітивну, емоційно-ціннісну, поведінкову, складові яких виявляються в знаннях, уявленнях, інтересах, потребах, нахилах, уміннях, певних моделях поведінки. При цьому слід ураховувати, що властива студентам активність, тісно пов'язана з постійною переоцінкою цінностей, яка здійснюється в процесі спілкування з найближчим соціальним оточенням. З огляду на це, І. Липський наводить систему цінностей, які повинні сформуватись на основі участі студентів у позааудиторній діяльності та виховного процесу в цілому. Зокрема:

а) цінності культури фахівця як вільної особистості, яка перебуває в безперервному діалозі із собою, іншими людьми;

б) цінності процесу загальнокультурної і соціально-культурної самоосвіти і самовиховання особистості на різних етапах і в різних умовах життєдіяльності, задоволення культурних потреб людини;

в) цінності культури спілкування, поведінки, взаємовідносин людей, а також цінностей культури побуту і дозвілля; цінностей соціального середовища, цінностей професійної культури;

г) цінності політичної, правової, економічної, екологічної, фізичної, етичної, художньої, естетичної, психологічної і педагогічної культури особистості;

д) цінності процесів формування загальної і професійної культури особистості, діяльності різних інститутів соціуму [4].

Водночас проведені науковцями дослідження засвідчують, що переважна більшість студентів характеризується підвищенням ролі вітальних, матеріальних і гедоністичних цінностей з одночасним зниженням рівня самосвідомості, духовних потреб, ставленням до світу як до тимчасового, непостійного явища. Вони відзначаються недостатньою сформованістю загальнокультурних якостей, низьким розвитком емоційної сфери, невмінням вступати в соціальні відносини, вибудовувати їх на засадах міжособистісного спілкування і спільної діяльності, домінуванням споживацьких пріоритетів.

Отже планувати виховну позааудиторну роботу потрібно з урахуванням індивідуальних задатків, психологічних та соціальних аспектів особистості студента. Для того, щоб позааудиторна діяльність виконувала покладені на неї функції, вона має базуватися, по-перше, на реальних знаннях про індивідуальні особливості студентів (психологічні, моральні, соціальні, гендерні), по-друге, враховувати курс навчання, по-третє, здійснюватися відповідно до конкретного плану, по-четверте, реалізовуватися з огляду на сукупність загальних принципів, що покладаються сьогодні в основу виховання.

1. Петрович В. С. Гуманізація позаурочної діяльності учнів / В. С. Петрович, В. В. Петрович // Гуманізація та гуманітаризація професійної освіти: наук.-метод. зб. – К.: ІСДО. – 1996. – С. 118–121.
2. Абдулов Р. М. Організація позааудиторної виховної роботи зі студентами вищих навчальних закладів недержавної форми власності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. : 13.00.07 „Теорія і методика виховання” / Р. М. Абдулов – Луганськ, 2004. – 22 с.
3. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
4. Липский И. А. Технология реализации целей и ценностных ориентаций в социально-педагогической деятельности / И. А. Липский. – Тамбов : ТГУ, 2000. – 32 с.

Vovk O.

MODERN APPROACHES TO ORGANIZATION OF OUT-OF-CLASS ACTIVITY OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article is devoted to actualization the problem of students' education which puts forward before higher educational institutions a task of maintenance not only a high professional standard, but also creation of conditions for formation students' system representations about world around, its values, maintenance of their successful self-realization. It is proved that essential educational potential has out-of-class activity – the integral component of the general teaching and educational process which is carried out for the purpose of creation the conditions for intellectual, spiritual, social development of students, their socialization. This activity should be based on knowledge of specific features of students (psychological, moral, social, gender), consider a course of education, to be carried out according to the concrete plan, realize on the basis of the general principle which lie today at the heart of educational process: purposefulness, public orientation, connection the education with an everyday life, education in collective and through collective, humanism and democratizm in a combination to high insistence and respect the student, certain orientation of educational actions, optimization of amateur performance and activity of students, observance of substantive provisions of the complex, differentiated and individual approaches.

УДК 378.315.6.015.3(043)

Генералова О.М.
Маріупольський державний університет

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ЗАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

В статті обґрунтовується необхідність становлення особистісної зрілості студентів в межах навчально-виховного процесу у внз. Розглянуто основні способи трактування зрілості особистості в працях психологів. Визначено певні змісти категорії «зрілість». Наголошується на зв'язку категорії зрілості з принципом безперервності розвитку, з принципом саморозвитку й самоорганізації, послідовності в розвитку і з системно-еволюційним принципом. З'ясовано критерії та проаналізовано основні прояви психологічної зрілості людини. Акцентовано увагу на тому, що особистісна зрілість визначається фахівцями як динамічна особистісна структура.

Суспільство ставить перед випускниками виші певні вимоги, серед яких важливе місце посідає становлення зрілої особистості. Виконання цієї вимоги передбачає психологічне обґрунтування тих важливих змін у становленні особистісної зрілості, які зумовлені не тільки віковим розвитком, а й підготовкою до самостійного життя, становленням в професії, соціалізацією в будь-яких колективах. Суспільству потрібні люди, які є суб'єктами своєї діяльності та життя в цілому, а це можливе лише за умови становлення особистісної зрілості.

Аналіз наукових праць дає нам можливість констатувати, що особистісна зрілість – це складне структурне утворення, яке включає певні характеристики: стійку систему знань, уявлень, ціннісних орієнтацій відповідно до предмету вивчення, самоконтроль, емоційну зрілість, відповідальність у різних сферах життєдіяльності [1]. Поняття зрілості в повсякденній мові використовується для характеристики особистості в цілому (зріла особистість, соціальна зрілість), а також для характеристики процесів (інтелектуальних, емоційних), станів (зріле переживання), окремих властивостей особистості (моральна, духовна, комунікативна зрілість). Крім того, це поняття використовують при описі поведінки й дій людини (зріле рішення, зрілий вчинок, зрілий фахівець). У всіх цих випадках мова йде про високий рівень розвитку явища, що характеризується, про ефективність функціонування тої чи іншої підструктури психіки людини. Таким чином, категорія зрілості означає, що людина прагне зберегти свою цілісність як суб'єкта й особистостей, а отже, робити те, що відповідає її життєвим змістам і її власної суб’єктності, тобто її інтегративної унікальності [2]. Категорія зрілості пов'язана і з принципом безперервності розвитку, і з принципом саморозвитку й самоорганізації, послідовності в розвитку, і зі системно-еволюційним принципом. Зрілість, як поняття психології, відрізняється багатозначністю. Можна виділити наступні змісти категорії «зрілість»: 1) зрілість як стадія розвитку людини, що відокремлює дитинство від старіння, 2) як реалізація загальної тенденції психічного розвитку людини, 3) як результат досягнення найвищого рівня розвитку, 4) як розвиток різних компонентів психічної організації, 5) як розвиток здатності до досягнень [1].

Так, А.В. Брушлінський вважає, що зріла особистість – це суб'єкт – якісно певний спосіб самоорганізації, саморегуляції особистості, спосіб узгодження зовнішніх і внутрішніх умов здійснення діяльності в часі, центр координації всіх психічних процесів, станів, властивостей, а також здатностей, можливостей і обмежень особистості стосовно об'єктивних і суб'єктивних цілей, домагань і завдань діяльності. Суб'єкт – це людина на вищому рівні своєї активності, цілісності (системності), автономності [3]. К.О. Абульханова-Славська стверджує, що особистість стає суб'єктом власної діяльності й життя в цілому тільки на вищих, дорослих етапах свого розвитку. Вона пропонує критерії особистості, що виступає як суб'єкт: здатність до організації власного життя, і регуляції об'єктивно існуючих обставин; можливість виробляти свої способи розв’язання протиріч між нормативними вимогами й індивідуальними особливостями й домаганнями особистості; оптимальне використання власних можливостей для розв’язання життєвих завдань; спрямованість особистості на самовдосконалення [4].

Д. Леонтьєв розглядає особистісну зрілість як динамічну особистісну структуру, це означає, що рівень особистісної зрілості людини може змінюватися. Динаміку особистісної зрілості окреслено за допомогою понять особистісного потенціалу, трансценденції, екзистенційної кризи, ненормативної кризи, особистісної трансформації. Такі зміни зумовлені розвитком особистості, у якому існують як позитивні, так і негативні фази, коли стосунки людини зі світом збіднюються, її часові перспективи звужуються, зменшуються можливості самореалізації [5]. Зростання рівня особистісної зрілості, на думку О. Штепи, пов’язане з ефектом самодетермінації. Терміном, що відповідно відображає якісне зростання рівня особистісної зрілості внаслідок ефекту самодетермінації, є актуалізація – відтворення у людини знань, умінь, різних форм поведінки та емоційних станів, що вже були їй властиві, а також їх переведення з латентного, потенційного стану в актуальну дію [6].

Критеріями особистісної зрілості можуть виступати: відповідальність (уміння робити вибір і усвідомлювати його наслідки), саморозуміння (здатність до самоаналізу і побудови цілісного Я-образу), прагнення бути цілісною особистістю (розуміння перспектив саморозвитку, самореалізація з метою бути корисним у співпраці з оточуючими).

Прояв зрілості означає, що людина прагне зберегти свою цілісність як суб'єкта й особистості, а отже, робити те, що відповідає її життєвим змістам і її власної суб’єктності, тобто її інтегративної унікальності. Більш чітка дефініція поняття особистісної зрілості потребує інтеграції авторських точок зору за результатами теоретичних та емпіричних обґрунтувань.

1. Феномен и категория зрелости в психологии // Отв. ред. А.Л. Журавлев, Е.А.Сергиенко. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2007. – 223 с.
2. Антонова Н. О. Психологічна зрілість як основа готовності до професійної діяльності психолога / Н. О. Антонова, Л. І. Рибачук // Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць Кам’янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / С. Д. Максименко, Л. А. Онуфрієва. – Вип. 7. – Кам’янець-Подільський: Аксіома, 2010. – С. 29–43/
3. Брушлинский А.В. Проблемы психология субъекта. / А. В. Брушлинский – М.: Изд-во ИП РАН; СПб.: Алетея, 2003. – 274 с.
4. Абульханова К.А. Принцип субъекта в отечественной психологии / К.А. Абульханова // Психология. – 2005. – Т. 2. – № 4. – С. 3-22.
5. Леонтьев Д. А. Личностное в личности: личностный потенциал как основа самодетерминации / Д.А. Леонтьев // Ученые записки кафедры общей психологии МГУ им. М. В. Ломоносова. Вып. 1 / Под ред. Б. С. Братуся, Д. А. Леонтьева. – М.: Смысл, 2002. – С. 56 – 65.
6. Штепа О. С. Феномен особистісної зрілості / О.С. Штепа // Соціальна психологія. – № 1. – 2005. – С. 62 – 77.

Generalova O.

FORMATION OF PERSONAL MATURITY AS A PSYCHOLOGICAL AND EDUCATIONAL PROBLEM OF HIGH SCHOOL

In the article it is explained the necessity of formation of personal maturity of students within the educational space. The basic ways of treatment of a maturity of the person in work of psychologists are considered. A certain content of category of "maturity” is determined. It is stressed on connection of maturity category to the principle of continuity, to the principle of self-development and self-organization, the sequence in the development to the system-evolutionary principle. The criteria and the basic displays of a psychological maturity of the person are analyzed. The attention is focused that the personal maturity is defined by experts as a dynamic personality structure.

УДК 371.134.001.63

Голік О.Б.
Бердянський державний педагогічний університет

АКТИВІЗАЦІЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МАГІСТРАНТІВ НА ОСНОВІ СТВОРЕННЯ ПРОЕКТІВ

У статті обґрунтовано зміст методу проектів у процесі активізації творчого мислення магістрантів, а саме: зазначено роль проектів при підготовці викладачів; наведено форми проектів на основі вирішення проблемних завдань; виокремлено етапи підготовки викладача до роботи з групою.

Сучасний рівень суспільного розвитку України висуває як одне з першочергових завдань системи освіти підготовку справжнього професіонала, фахівця, який свідомо прагне вершин майстерності. Як зазначають науковці, розвиток творчих здібностей має стати одним із принципів організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. Творча особистість зі швидким, гнучким, оригінальним і критичним мисленням, багатою уявою, мобільною пам’яттю значно краще пристосовується до побутових, виробничих, соціальних умов, змінює їх відповідно до власних уподобань, переконань. Залучення студентів до вирішення проблемних завдань сприяє розвитку їх творчого потенціалу.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях приділяється належна увага орієнтації студентів вищих педагогічних закладів на творчість (І. Гуткіна, П. Щербань, Р. Шакуров та інші). У працях В. Алфімова, В. Андрєєва, І. Іванова, В. Загвязинського, В. Кан-Каліка, М. Никандрова розглядається тісний взаємозв’язок між процесами творчої діяльності студентів та їх динамікою через конкретні процеси самоздійснення у різних видах креативної діяльності.

Ідеї про творчий характер мислення людини, про його специфіку, взаємини з іншими процесами, з пам’яттю, інтелектом, увагою, про закономірності його розвитку розроблялися в дослідженнях багатьох радянських психологів (Б. Ананьєв, П. Гальперін, А. Запорожець, Г. Костюк, О. Леонтьєв, Б. Теплов та ін.)

Але на сьогодні ще не достатньо розкрито удосконалення професійного рівня магістрантів з точки зору творчого впливу на їх пізнавальну діяльність, зокрема активізацію творчого мислення на основі методу проектів.

У загальному розумінні, творче мислення – процес утворення нових систем зв'язків, властивостей особистості, її інтелектуальних здібностей, що характеризуються динамічністю і системністю. Воно характеризується новизною свого продукту, своєрідністю процесу отримання, істотним впливом на рівень розвитку, здійснює рух до нових знань. Це мислення з'являється тоді, коли людина, спробувавши вирішити завдання з урахуванням її формально-логічного аналізу з прямим використанням йому відомих способів, переконується в безплідності таких спроб і тоді виникає потреба у нових знаннях, які дозволяють вирішити проблему: ця потреба і забезпечує високу активність суб'єкта діяльності.

Характерними рисами творчого мислення є евристичність (здатність вирішувати завдання, що вимагають відкриття закономірностей, властивостей, відносин); креативність (вміння створювати нові речі і нові методи); мобільність (здатність переходити в суміжні сфери науки, вирішувати комплексні проблеми); незалежність (здатність протистояти традиціям та поглядам, що заважають отриманню принципово нового знання); системність (здатність охоплювати об'єкт як ціле); відкритість (здатність приймати і заломлювати будь-які ідеї); здатність до узагальнення матеріалу, що дозволяє підніматися від емпіричної конкретності до висновків про загальні властивості.

Виділяючи навчання як один з факторів розвитку творчого мислення магістрантів, зупинимося докладніше на використанні методу проектів.

У вищій школі США особливу роль при підготовці викладачів приділяють письмовим роботам, так званим проектам. Проекти розвивають логічне мислення, навички стилістичного оформлення своєї думки, правильного добору слів тощо. Не потребує доведення, що письмова діяльність – це важка праця, до того ж ризикована: хибне оформлення наших думок на папері може призвести до неправильної інтерпретації.

Виконання такого завдання, як написання проектів, вимагає від студента обдумування й формулювання основних ідей з предмета, що вивчається у вищій школі. Допомагає з'ясовувати ґенераційні ідеї аутентична бесіда, яка є життєвим засобом для випробування цих ідей. Аутентична бесіда, як і будь-який вид розмови, передбачає діалог, проте вона спроможна розв'язати й проблеми вищого рівня та застосовується як засіб розвитку вмінь викладачів-початківців.

Головна мета методу проектів – висунення та розв'язання творчих ідей. Викладачі за допомогою методу проектів намагаються сформувати самостійного дослідника, спроможного трансформувати себе й виробити власну робочу теорію. З цією метою магістрант повинен робити дві презентації своєї роботи (фактично, це портфоліо) на початку й у кінці семестру. За вимогами презентації кожен магістрант, виконуючи роль викладача, протягом 7–10 хвилин викладає студентській спільноті своє бачення проблеми або її вирішення, розв'язання тощо.

У процесі дискусії в роботі з малими групами інколи виникає потреба в конкретних завданнях-проектах, які отримує кожна група студентів. Формулює проблему викладач (магістрант), саме він контролює різні підходи до її вирішення та аргументацію. Спочатку кожен записує ідеї, що спадають на думку, потім викладач розподіляє групу на групи по 4–5 студентів. Вони переглядають свої записи, обирають 1–2 найбільш продуктивні ідеї та, обговорюючи протягом 10–15 хвилин, розвивають їх. Обирається один представник від кожної групи для обстоювання ідеї перед аудиторією. Можливий і наступний етап роботи над цією проблемою: студенти самі об'єднуються в групи, обираючи ті ідеї, які є на їх погляд продуктивними й розподіляють завдання у вигляді завдань-проектів.

Підготовка викладача (магістранта) до занять груповою формою навчання передбачає такі етапи: правильно обрати інтерактивний метод для конкретного заняття, що визначається його метою, особливостями матеріалу, що вивчається; правильно сформувати групу студентів; ретельно продумати структуру заняття з використанням групових форм навчальної діяльності; визначити проблему та окреслити шляхи її вирішення; продумати інтер'єр аудиторії.

Студенти повинні мати умови для того, щоб достатньо вільно рухатися в аудиторії, об'єднуватися в групи. Для цього потрібно з'ясувати, чи є можливість в аудиторії пересунути столи, стільці тощо. Якщо ж немає відповідних умов для роботи, викладач може запропонувати

студентам, які сидять за двома партами, повернутися обличчями один до одного і вже створено маленькі групи для заняття. Можна організувати роботу в парах для студентів, які сидять за однією партою. Якщо запропонувати всім, хто сидять в одному ряду (наприклад, на 6–7 партах), повернутися обличчям один до одного, то створюється уявне коло, де разом можуть працювати 12–14 осіб. Це створює додатковий комфорт у спілкуванні, підтримує у вирішенні важкої проблеми, розвиває комунікативні здібності, необхідні в дискусіях [1].

Таким чином, проекти, метою яких є висунення та розв'язання творчих ідей, та ретельно обрана форма групової діяльності сприяють активізації творчого мислення магістрантів.

1. Немченко С.Г. Педагогіка вищої школи : Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С.Г. Немченко, О.Б. Голік, О.В. Лебідь. – Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2014. – 534 с.

Golik O.

ENHANCING CREATIVE THINKING MASTERS BY CREATING PROJECTS

In the article the questions of content of the project method in the activation of creative thinking of undergraduates, namely the role of the projects mentioned in the preparation of teachers; forms are projects based on problem solving tasks; singled stages of preparation of the teacher to work with the group are discussed.

УДК 378.113(043)

Даниленко О.С.
Мариупольский государственный университет

РОЛЬ КУРАТОРА В АДАПТАЦИИ СТУДЕНТА

В настоящее время приоритетным предназначением системы образования является формирование личности, которая социально и профессионально компетентна. Поиск новых подходов к воспитанию в образовательных учреждениях приводит к необходимости обращения к системному подходу, исследованию роли и возможностей субъектов, его реализующих, в том числе педагога-куратора. В этой связи возрастает интерес к изучению кураторской деятельности в системе высшей школы.

Значительную роль в воспитательной работе в вузе играет куратор. В словаре С. И. Ожегова термин «курировать» означает «осуществлять наблюдение и помощь». Таким образом, куратор – это наставник, помощник, а в современном значении – менеджер, т.е. тот, кто использует внутренние возможности и ресурсы других людей для достижения конкретных целей. Поэтому роль куратора повышается и круг его задач по воспитательной работе со студентами расширяется [1].

Куратор выполняет множество важных функций [2]:

1. Основной целевой функцией куратора является отбор, систематическая корректировка целей и задач, направленных на формирование активной профессиональной позиции у студентов, умение прогнозировать, предугадывать все вероятности возможного исхода решения проблемной ситуации, а также уметь оперативно отреагировать при необходимости.

2. Диагностическо-коррекционная функция, которая предполагает исследование студенческой личности согласно имеющимся методикам, которое должно учитывать информацию, полученную от преподавателей, работающих со студентами данной группы; контроль успеваемости и посещаемости студентами учебных занятий; коррекцию, при появлении такой необходимости, поведения студентов, ориентацию их на здоровый образ жизни.

3. Функция планирования предполагает разработку, в соответствии с поставленными целями и задачами, определенных воспитательных мероприятий; организацию и управление студенческой деятельностью, направленной на развитие их личностных качеств, таких как нравственность, профессионализм; на формирование и сплочение студенческого коллектива, а также на то, чтобы постоянно совершенствовать систему студенческого самоуправления.

4. Стимулирующая функция куратора заключается в создании и формировании условий для мотивации и активизации студенческой деятельности (привлекать студентов к участию в научно-практических конференциях, олимпиадах, клубах, активно вовлекать в университетскую общественную жизнь), в поддержке и организации совместных мероприятий, направленных на

сплочение коллектива (совместные организация и проведение досуга, помощь отстающим одногруппникам), в поощрении успехов, которые были достигнуты старанием и трудом.

5. Прогностическая функция куратора заключается в возможности предвосхищать проблемные ситуации, возникающие при организации процесса воспитания, предугадывать исход решения какой-либо проблемы и оперативно реагировать, если возникнет такая необходимость.

6. Информативная функция заключается в своевременном информирование студентов об учебных и внеучебных мероприятиях; участии кураторов в различных методологических конференциях и семинарах, касающихся проблем подготовки студентов в вузах и обмена опытом кураторской деятельности; активном участии в разработке различных методических предложений по воспитательной работе со студентами, изучении новинок психологической и педагогической научной литературы, применении диагностики и самоанализа в процессе воспитательной работы со студентами, литературы, применении диагностики и самоанализа в процессе воспитательной работы со студентами.

Адаптация личности студентов является на современном этапе развития высшей школы одной из наиболее значимых проблем. От того, как они будут подготовлены на первом этапе, зависит уровень их дальнейшей профессиональной подготовки и деятельности.

Многочисленные исследования показали, что наиболее «хрупкими» и уязвимыми во многих отношениях являются именно студенты первого курса. Поэтому именно в первом семестре первого курса максимально необходима и возможна помощь первокурснику.

Наблюдения и беседы с кураторами групп, преподавателями, студентами позволили выявить основные проблемы адаптации первокурсников к обучению в вузе: неумение распределять свое время и силы; неготовность к выполнению высоких требований преподавателей; неготовность работать с большим объемом новой информации; отсутствие привычного контроля и опеки со стороны родителей, учителей; неготовность к обучению, основанному на полной самостоятельности; отсутствие у некоторых студентов трудолюбия, силы воли, а главное — желания учиться.

Ежегодно для студентов первых курсов назначаются кураторы, деятельность которых нацелена на формирование у студентов гражданско-патриотической позиции, духовной культуры, социальной и профессиональной компетентности, воспитание здорового образа жизни, оказание помощи в организации познавательного процесса, содействие самореализации личности студента, повышению интеллектуального и духовного потенциалов [3].

Таким образом, система кураторства является одной из основных элементов воспитательной работы университета, которая должна совершенствоваться: организация школы куратора, составление нормативно-правового документа о правах, ответственности и обязанностях куратора, разработка методических рекомендаций и системы стимулирования куратора.

1. Бородина Е. С. Организация работы куратора студенческой группы в вузе. [Электронный ресурс] / Е. С. Бородина // Вестник ЮУрГУ. Серия "Образование. Педагогические науки". — 2013. — №3.—Том 5. — С. 77-80.—Режим доступа: http://cyberleninka.ru/article/n/organizatsiya-raboty-kuratora-studencheskoy-gruppy-v-vuze
2. Горшков М. А. К вопросу о роли куратора в воспитательном пространстве вуза. [Электронный ресурс] / М. А. Горшкова // Среднерусский вестник общественных наук.— 2015.— №3.—Том 10. — С. 241-246.— Режим доступа: http://naukaru.ru/app/uploads/docs/2015-07-02/839b64f5bf3061b3dc26ab7429322c19.pdf
3. Кузьмишкин А. А. Адаптации студентов первого курса в вузе. [Электронный ресурс] / А. А. Кузьмишкин // Молодой ученый. — 2014. — №3. — С. 933-935.—Режим доступа: http://www.moluch.ru/archive/62/9664/

Даниленко О. С.

РОЛЬ КУРАТОРА У АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТА

Сьогодні пріоритетним призначенням системи освіти є формування особистості, яка соціально і професійно компетентна. Пошук нових підходів до виховання в освітніх установах призводить до необхідності звернення до системного підходу, дослідженню ролі і можливостей суб'єктів, які його реалізують, у тому числі педагога-куратора. У цьому зв'язку зростає інтерес до вивчення кураторської діяльності в системі вищої школи.

Danylenko O.

THE ROLE OF THE TUTOR IN THE STUDENT'S ADAPTATION

At present the prior aim of the education system is the formation of social and professional competentence. The search for new approaches to education in educational institutions leads to the application of the systematic approach, the study of the role and capacity of subjects realizing it, including the teacher-tutor. In this regard the interest in the study of the tutor's activities in the system of higher education is increasing.

УДК 378.147 : 796.011.3 -057.875
Коваленко Ю.О.
Запорізький національний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗНАНЬ, ВМІНЬ ТА НАВИЧОК У СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Вивчено рівень мотивації до занять фізичною культурою і вибору професії вчителя фізичної культури студентів факультету фізичного виховання. Оцінено динаміку рівня успішності в студентів 1 курсу напряму підготовки «Фізичне виховання». Встановлено, що серед студентів 1 курсу всіх напрямів підготовки до майбутньої професії ставляться байдуже майже 20%. Результати опитування викладачів свідчили про недостатній рівень володіння студентами вміннями та навичками з баскетболу, гімнастики та легкої атлетики, а рівень теоретичних знань з цих предметів є задовільним. Під час дослідження встановлено, що студентам бракує і теоретичних знань, практичних вмінь з дисциплін, які є базовими в професійній готовності фахівця з фізичного виховання і спорту.

Студенти факультету фізичного виховання – майбутні викладачі фізичної культури, реабілітологи та тренери. Це високо мотивовані, науково і фізично підготовленні фахівці. Але успішність формування системи професійних умінь багато в чому залежить від задоволеності студента обраною професією, структурою і силою мотивації до професійної діяльності [1]. До підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту висуваються нові вимоги: професійна компетентність та майстерність, мобільність і багатогалузевість, готовність до впровадження інноваційних та інформативно-комунікативних технологій у професійну діяльність, багатогранність професійної підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту [2]. В ході теоретичного аналізу літератури встановлено, що рівень мотивації до занять фізичною культурою та спортом є одним з пріоритетних складових моделі майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту. Отже, ми підтримуємо думку багатьох дослідників, що важливим мотивом, який сприяє якісному формуванню необхідних професійних вмінь і навичок у студентів є мотив до занять фізичною культурою і він посідає одне з перших місць у переліку домінуючих мотивів при виборі майбутньої професії.

Отже, середній бал оцінки рівня мотивації до занять фізичною культурою у студентів 1 курсу всіх напрямів підготовки склав 3,29±0,18 бала (з п’яти можливих) і відповідав достатньому рівню. Найбільша кількість студентів 1 курсу, що мали високий рівень мотивації, виявлена серед студентів напряму «Фізичне виховання» (11,5%), найменша кількість – серед студентів напряму «Спорт» (7%). Слід зазначити, що студентів з високим рівнем мотивації спеціальності «Здоров’я людини» не виявлено.

Найбільша кількість студентів 1 курсу всіх напрямів підготовки мали достатній рівень (47,16%). Проте 35,84% студентів мали середній рівень мотивації. Найбільша кількість студентів 1 курсу, що мали низький рівень мотивації, виявлена серед студентів напряму «Здоров’я людини» (30%), найменша кількість – серед студентів напряму «Фізичне виховання» (4%). Слід зазначити, що студентів з низьким рівнем мотивації напряму «Спорт» не виявлено. Взагалі, кількість студентів 1 курсу всіх напрямів підготовки, які мали високий рівень мотивації, склала 7,5%, низький – 9,4%, а найбільша їх кількість мали достатній (47,16%) та середній (35,84%) рівні.

В ході анкетування встановлено, що в середньому майже 60% студентів 1 курсу всіх напрямів не мають спортивного розряду, і це має певний негативний вплив на якість навчання та отримання диплому фахівця на факультеті фізичного виховання.

Аналіз відповідей студентів показав, що в середньому більш ніж 30% з них регулярно самостійно не займаються фізичною культурою.

Також у ході обробки даних анкетування виявлено, що обрана професія найбільше подобається студентам 1 курсу напряму «Фізичне виховання» (64,8%), найменше – «Здоров’я людини» (25%). Аналізуючи отримані дані, виявлено, що серед студентів 1 курсу до власної професії ставляться байдуже близько 20% студентів всіх напрямів. Студентів 1 курсу, яким майбутня професія зовсім не подобається, не виявлено на жодному напрямі підготовки. Підготовленими до роботи вчителем фізичної культури вважають себе студенти: 35,3% напряму підготовки «Фізичне виховання», 20% напряму «Здоров’я людини» та 23% напряму «Спорт».

На підставі результатів анкетування з'ясовано, що серед студентів 1 курсу всіх напрямів найбільша кількість оцінила рівень своїх здібностей до роботи викладачем фізичної культури – як «середній», найменша кількість – як «здатності малі». Кількість студентів напряму «Фізичне виховання» (53,0%) оцінили свої здібності як середні.

В ході тестування рівня теоретичних знань студентів з фахових предметів (з анатомії, біохімії, ТМФВ, ОМФК та рухливих ігор) виявлено, що за всіма дисциплінами середній бал у студентів 1 курсу не перевищував задовільний рівень. Прикрий факт, що наприкінці 2 семестру рівень середнього бала за всіма дисциплінами майже не змінився, хоча встановлена його позитивна динаміка. Так, середній бал майже за всіма дисциплінами відповідав задовільному рівню (від 69,1+2,9 бала до 77,3+2,2 бала).

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що загалом рівень теоретичних знань і практичних вмінь студентів є задовільним. А студентам бракує і теоретичних знань, і рівня практичних вмінь з дисциплін, які є базовими у професійній готовності фахівця з фізичного виховання і спорту.

1. Сущенко Л.П. Формування мотивації до успішної професійної діяльності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації [монографія] / Л.П. Сущенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. − Х. : ХДАДМ (ХХПІ), 2007. − № 6. − С. 276−279.
2. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования [учеб.] / О.А. Абдуллина – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1990. – с. 141.
3. Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації» № 963/98 від 01.09.98 – К. : − 2005 р.

Kovalenko J.

EVALUATION OF THE LEVEL OF FORMATION OF SPECIAL THEORETICAL KNOWLEDGE AND SKILLS OF STUDENTS OF THE FACULTY OF PHYSICAL EDUCATION

The level of motivation for physical training and choice of profession teacher of physical training of students of the Faculty of Physical Education is examined. It assesses the dynamics of the level of success of students of the 1st year training in areas of "Physical Education" of mentioned disciplines. It was found that among the 1st year students of all directions of preparation for the future profession are indifferent to almost 20%. The results of the survey of teachers showed a lack of proficiency in the students abilities and skills in basketball, gymnastics and athletics, and the level of theoretical knowledge in these subjects is satisfactory. The study confirmed that the students lack theoretical knowledge, practical skills on subjects that are basic to professional readiness of the expert in physical education and sport.

УДК 159.9 + 37.062

Коробанова О.Л.
Інститут соціальної і політичної психології Національної академії педагогічних наук України

ВЗАЄМОДІЯ СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНИХ ГРУПАХ: МОЖЛИВОСТІ РЕГУЛЯЦІЇ

Процеси, які відбуваються при виникненні і розвитку студентських груп в освітньому середовищі можливо вивчати та скеровувати за допомогою прийомів моделювання. Поведінкова активність молодих людей, що відображається у ролях, які вони опановують, утворює динаміку групової взаємодії.

Включення у спілкування є нагальною потребою людини. Воно відбувається у різноманітних малих групах, зокрема, товариських, сімейних, та коли молода людина вступає до вузу, вона багато часу проводить, і, відповідно, спілкується та взаємодіє з однолітками у навчальній групі. Отже, навчальна група є тією малою групою, яка є фоном розгортання навчальної діяльності, і впливає протягом навчання на навчальні успіхи молодої людини. Саме до цих властивих малим групам процесів, які визначає взаємодія молодих людей один з одним, хотілося б привернути увагу. У зовнішньо благополучних колективах можуть відбуватися процеси, приховані для зовнішнього погляду. Маємо на увазі, що малі групи відрізняються великою різноманітністю та неповторними особливостями, при тому, що існують загальні закономірності їх розвитку, функціонування.

Від того, як відбувається включення молодої людини у спілкування у навчальній групі, залежить її адаптованість до умов навчальної діяльності, задоволення навчальним процесом, а, отже, навчальні успіхи. Взаємодію можливо моделювати, оперуючи суттєвими ознаками. Зокрема, моделювання взаємодії відбувається під час прийняття ролей. Учасники взаємодії ніби налаштовуються один на одного та створюють спільний інтерсуб'єктний простір, простір

взаємодії. При цьому вони знаходяться ніби у двох світах – у внутрішньому світі, який характеризує інтрасуб'єктний простір, та у просторі, який вони створюють у взаємодії, в інтерсуб'єктному просторі. І якщо інтерсуб'єктний простір є спільним для них, хоча й може сприйматися по-різному, їхні інтрасуб'єктні простори можуть суттєво відрізнятися і за актуальними цілями, і за особистісними смислами та відрізнятися за емоційними переживаннями. Однак учасникам взаємодії властиво налаштовуватися один до одного, вбудовувати власну рольову поведінку в контекст ситуації та настроюватися на спільну хвилю. Інколи виконувана роль ніби веде за собою, викликаючи у того, хто її прийняв, певні думки і почуття, вимагаючи певної поведінки.

У малій групі існує рольовий ансамбль, або рольовий репертуар. Досить часто прийнято його пов’язувати з виконуваною діяльністю. Р.Белбін створив теорію командних ролей на основі зауваженого ним явища повторюваності ролей у малих групах. Він виділив основні ролі, які можуть на себе брати члени команди (колективіст, постачальник (дослідник ресурсів), генератор (мислитель), навігатор (формувальник), спостерігач (оцінщик), головуючий, людина, що розставляє точки над «і» (той що доводить до кінця), виконавець. У зв'язку з труднощами перекладу, деякі ролі можуть мати декілька назв. Для того, щоби досягнути успіху, необхідно, щоби в одній команді були люди, здатні до виконання усіх або більшості з перерахованих ролей. Про наявність відповідних якостей, які сприяють виконанню тих чи інших ролей, можна дізнатися з тесту Р.Белбіна [1]. Близькі до цього виявлені В.І.Войтко ролі, властиві груповій навчальній діяльності, які складають ядро рольового ансамбля (ерудит, опонент, рецензент, організатор, консультант, оцінщик). Їх можна використовувати у організації навчальної діяльності, зокрема, при проведенні семінарів у формі особистісно-рольової гри, коли за кожним студентом закріплюється та чи інша роль при викладі матеріалу на занятті (за В.І.Войтко [2]). Кожна з ролей має характерні особливості і моделює певну поведінку – наприклад, від ерудита очікують глибокого всебічного володіння питанням, в той час як від рецензента – критичної оцінки, бачення того, які питання залишилися нерозкритими і т. ін. У молодих людей участь у особистісно-рольових іграх формує якості рольової мобільності і варіативності, розширює досвід рольового спілкування. Така форма групової роботи має великий навчальний потенціал, оскільки не тільки допомагає оволодіти знаннями з різних позицій, але й підтримує інтерес до навчальної дисципліни.

Слід зазначити, що, за нашими спостереженнями, розподіл ролей в малій групі відбувається досить швидко після її створення і має статусно-позиційний характер, тобто маємо на увазі, що кожен член групи має певний відносно постійний статус у групі і визначається зі своєю позицією у спілкуванні. Проте якщо ситуація вимагає виконання певної ролі від членів групи, за відсутності того, хто її постійно виконує, зазвичай цю роль бере на себе хтось інший. П.П.Горностай зазначає, що в залежності від мети поведінки роль набуває тих чи інших стильових чи функціональних особливостей [3].

Засвоєння нових ролей, на нашу думку, відбувається у три етапи: на першому виявляються суттєві ознаки ролі, які мають значення для моделювання поведінки, при цьому формуються смисли і наміри до конкретних діянь; на другому здійснюється прийняття, засвоєння та відтворення ролі, при цьому, обираючи моделі поведінки, молода особа наповнює роль внутрішнім особистісним контекстом і таким чином відтворює, реалізує себе у рольовій поведінці; чим вище ідентичність з роллю, тим легше людина підбирає засоби для її втілення, обирає стиль виконання ролі; на третьому відбувається долучення до соціального контексту, визначення смислу та цілей, яких особистість досягає за допомогою цієї ролі [4].

За теорією структуризації С.Пула, члени групи створюють групу по мірі того, як вони у ній діють. Соціальна реальність є такою, що люди у малих групах багато разів створюють структури або проводять перегрупування, які можуть бути дуже незручними для них, проте вони не усвідомлюють того, що вони це роблять. На думку вченого, уявлення про правила і ресурси, які вони використовують або можуть використати, допомагає молодим людям краще контролювати те, що вони роблять у групах, як вони взаємодіють один з одним [5]. С.Пул підкреслює, що хід справ, стабільність або зміни, а також, хто буде домінувати у групі, є результатом вільного вибору поведінки членами групи [5].

Таким чином, свідомі і несвідомі аспекти взаємодії не є константними, а весь час ніби рухаються вздовж певного континуума, ситуативно набуваючи більшого або меншого

усвідомлення. З метою осмислення і усвідомлення молодими людьми особливостей власної взаємодії нами використовувалася невербальна гра [6], яка прояснює різні плани взаємодії: ментальний, емоційний і поведінковий та таким чином моделює взаємодію у діаді. Участь у грі допомагає усвідомленню власних, інколи прихованих, завуальованих тенденцій та поведінкових моделей, а також тих емоцій, які сигналізують про симпатії, які виникають, прояснює для її учасників характер взаємних ставлень та очікувань. Невербальний характер ігрової взаємодії, втім, має реальний зміст і контекст та допомагає створити, прожити, відчути і усвідомити спільні смисли, дійти висновку про перспективи взаємодії, інтегрувати власний досвід. Отже, вважаємо, що можливості регуляції групової взаємодії полягають в сфері моделювання, зокрема, ігрового та рольового.

1. Белбин Р. Типы ролей в командах менеджеров [Інтернет-ресурс . Режим доступу : http://www.koob.ru/belbin_ryeimond_meredit/].
2. Методические рекомендации проведения семинаров в форме личностно-ролевой игры /В.И.Войтко, И.Ф.Василец // Киев, 1988. – 25 с.
3. Горностай П.П. Личность и роль: Ролевой поход в социальной психологи личности // П.П. Горностай / - К.: Интерпресс ЛТД, 2007. – 312 с.
4. Коробанова О.Л. Особистісно-рольова гра як психологічна технологія формування мотивації політичної участі // О.Л. Коробанова / Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадінина української держави: зб. наук.праць. – К.: Золоті ворота, 2012. – С. 298 – 310.
5. Гриффин Э. Коммуникация: теории и практики //Э.Гриффин. Харьков, Гуманитарный центр, 2015. – 686 с.
6. Кроник А.А., Кроник Е.А. В главных ролях: Вы, Мы, Он, Ты, Я //А.А.Кроник/. М.: Мысль, 1989. = 204 с.

Korobanova O.
STUDENTS' INTERACTION IN STUDENT GROUPS: THE MEANS OF CONTROL
The processes that takes place on emergence and development of student groups in an educational environment may be studied and guided using modeling techniques. Behavioral activity of youth, which is reflected in the roles they master, forms the dynamics of group interaction.

УДК: 797: 371.134: 378.149
Криволапов Е.А.
Запорізький національний університет

МІСЦЕ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДІ

Проблема цінностей – споконвічна проблема як суспільства в цілому, так і кожної людини зокрема. Цінність – поняття, для означення об'єктів, явищ, їх властивостей, а також абстрактних ідей, які втілюють в собі суспільні ідеали та є еталонами, яких потрібно дотримуватися. Освіта завжди була одною із основних цінностей людини, адже саме освіта закладає у ще не сформованій молодій людині базисні цінності, формує її як особистість, закладає в ній ціннісні підвалини на все життя.

Актуальність теми «Місце освіти у системі цінностей молоді» полягає у тому, що у сучасному інформаційному суспільстві цінність освіти із кожним днем все більше зростає, набуває нового значення самоосвіта, і все більше поширюється поняття «освіта протягом усього життя», саме тому важливо дослідити, як сучасна молодь сприймає освіту, на якому місці в системі цінностей молоді знаходиться освіта і чи взагалі сучасна молодь сприймає освіту як цінність.

Теоретичну та методологічну основу роботи складають наукові праці, як українських, так і зарубіжних учених, які розглядали у своїх роботах проблеми цінностей та освіти: А.Г. Здравомислов, С.Г. Пішун, Д.А. Леонтьев, Т.Г. Прохоренко, О.П. Зборовська, В.Т. Лісовский., Е.С. Баразговая, Ю.Р. Вішневський. В.В. Гаврілюк, Г.Е. Зборовський, А.В. Меренков, А.А.Овсянников, В.Г. Попов, Л.П. Рубіна, М.Н. Руткевіч, Ж.Т. Тощенко, В.Н.Турченко, Ф.Р. Філліпов, Г.А. Чередніченко, В.І. Чупровий, Ф.Р. Шапко, Г.Ф. Шафранов-Куцевий, Ф. Шерега, В.А. Ядов [1].

На перших етапах життєдіяльності ціннісні орієнтації формуються у процесі виховання і навчання. Причому навчання має на меті не стільки повідомити конкретні знання в певній галузі, скільки відтворити культурні й історичні нормативи, які сприяють самореалізації особистості. Через виховання здійснюється трансляція ціннісних орієнтацій від покоління до покоління як на

вербальному, так і на невербальному рівнях [2]. На думку О.С. Запесоцького, завдання полягає не тільки в тому, щоб «засвоїти культурну спадщину, а в тому, щоб з'єднати її з реальною суспільною практикою, виробити свою власну систему цінностей і створити в чомусь нову, іншу культуру. Саме молодіжна субкультура є одним з механізмів зміни цінностей, поглядів, традицій, норм культури, джерелом її розвитку, саме в ній формуються цінності, які стають з часом загальновизнаними».

Наразі отримання диплома про вищу освіту є необхідним елементом для успішної реалізації себе як соціального суб'єкта. Якщо 10 – 15 років тому питання про вищу освіту не стояло так гостро. Мати вищу освіту було престижно, але і її відсутність була не смертельна, то зараз, здобути вищу освіту, другу вищу (а іноді і третю) прагне кожен (можливо, не кожен за власним бажанням, але це інше питання). Тепер це справа престижу [2].

Окрім безпосереднього призначення вищої освіти, а саме: отримання знань, кваліфікованої спеціальності і диплому, – важливо, на наш погляд, відзначити такий момент. Період навчання у виші – це початок самостійного життя. Роки навчання в школі, навіть в старших класах, це все одно час, коли ти знаходишся під наглядом батьків, під їх опікою і контролем. Можливо, це стереотипне уявлення, але проте. Під час вступу до вишу в молодої людини починається інше життя. Життя, в якому вона сама методом проб і помилок визначає, що добре, а що – погано, сама ухвалює рішення і несе за них відповідальність. Тобто можна сказати, що людина приймає на себе позицію екзистенціалізму, згідно з якою перед самостійними вирішеннями над індивідом ніхто не владний. Це можна висловити так: «я вважав за краще звинувачувати себе, а не світ; не по доброті душевній, але щоб залежати тільки від себе самого». А це у свою чергу сприяє народженню дорослої самостійної особистості, здатної долати труднощі, не сподіваючись ні на кого.

Третій момент, який слід зазначити, полягає в наступному. Будь-хто, хто вчився у виші, скаже, що роки студентства важливі не стільки отримуваними знаннями, а, перш за все, тією атмосферою, яка панує у студентському середовищі. Будучи студентом, особистість залучається до особливого етносу, що живе по своїх законах і моральних установках. Людині, яка не була студентом, ніколи не зрозуміти специфіки цієї студентської культури. Життя у студентському середовищі дозволяє людині сформувати свій погляд на світ, створити свою шкалу цінностей, згідно з якою вона згодом вимірюватиме свої і чужі вчинки. Адже, якщо вірити словам А. Ейнштейна, то «освіта є те, що залишається в нас після того, як ми забудемо все, чому нас учили...» [2].

1. Багдасарьян Н.Г. Ценность образования в модернизирующемся обществе / Багдасарьян Н.Г. // Педагогика. – 2008. – № 5. – С. 34–40.
2. Багдасарьян Н.Г., Кансузян Л.В., Немцов А.А. Инновации в ценностных ориентациях студентов / Багдасарьян Н.Г., Кансузян Л.В., Немцов А.А. // Социологические исследования. – 1995. – № 4.- С. 125–129.

Krivolapov E.
THE PLACE OF EDUCATION IN THE SYSTEM OF VALUES OF YOUNG PEOPLE
The problem of values is the perennial problem of society as a whole and each person in particular. Value is a concept to denote objects, phenomena, properties and abstract ideas, which embody social ideals and standards that are to be followed. Education has always been one of the core values of human rights, because education provides in still not fully developed young man of basic values, forms him as a person, lays in his axiological foundations for life.

УДК 378.225.009.12(043)
Куликова А.А.
Мариупольский государственный университет

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ВЫПУСКНИКОВ КАК ПОКАЗАТЕЛЬ ЭФФЕКТИВНОСТИ РАБОТЫ СОВРЕМЕННОГО ВУЗА

Конкурентоспособность выпускников нужно рассматривать на различных уровнях: на личностном уровне, на уровне образовательного учреждения, на уровне социума. Существует ряд положений, связанных с организацией образовательного процесса в вузе, способствующего формированию конкурентоспособного молодого специалиста: психолого-педагогического сопровождения студентов, использовать в учебном процессе контекстные деловые и ролевые игры, ситуационно-проблемные задачи и др.

В современных научных исследованиях конкурентоспособность рассматривается в экономическом, социальном, организационном и психолого-педагогическом аспектах [1]. Обращение к сложившемуся научно-теоретическому и практическому опыту исследования феномена конкурентоспособности показывает, что последнее необходимо рассматривать как интегративное качество, которое проявляется на различных уровнях: на личностном уровне, на уровне образовательного учреждения, на уровне социума [2]. Более подробно мы рассмотрим конкурентноспособность на уровне образовательного учереждения.

Объем знаний, умений и практического опыта будущего выпускника, по современным меркам, недостаточен для того, чтобы в полном объеме выполнять трудовые функции в соответствии с присваиваемой квалификацией.

Каков должен быть набор профессиональных знаний и умений, личностных черт и профессиональных качеств, призванных обеспечивать готовность выпускника вуза реализовать себя в условиях рыночной экономики?

Сегодня конкурентоспособность выпускника определяется его профессиональной компетентностью, в которой специальные знания должны совмещаться с навыками общения, основами личностного роста, самодиагностики и других свойств. Основной целью профессионального образования становится формирование у выпускника постоянного стремления к самосовершенствованию и, как следствие, развитие у него качеств высокообразованной личности [3].

Это, в свою очередь, остро ставит проблему организации учебно-воспитательной деятельности на основе системного, комплексного подхода к обучению будущих специалистов. Необходимо создать условия для творческого отношения студента к освоению таких необходимых сегодня профессиональных умений, как умение вступить в диалог с коллегами, умение публично и аргументированно доказывать свою точку зрения, вызывая интерес к своей позиции, умение уважать и понимать точку зрения собеседника, умение критично относиться к высказываемым суждениям, умение управлять своими эмоциями, умение работать с научным текстом, выделяя главное из представленного материала.

Существует ряд положений, связанных с организацией образовательного процесса в вузе, способствующего формированию конкурентоспособного молодого специалиста.

Во-первых, при организации конкуренторазвивающего процесса в вузе особое внимание необходимо уделять содержанию психолого-педагогического сопровождения студентов как организационно-методической основе развития конкурентоопределяющих личностных качеств студентов-выпускников.

Во-вторых, в процессе профессиональной подготовки необходимо способствовать развитию у студентов стремления совмещать учебу в вузе с работой по специальности, по возможности, помогать с трудоустройством. При прохождения студентами производственной и других практик предлагать им выполнение заданий педагогического, научно-педагогического и управленческого содержания, направленных на освоение соответствующих профессиональных функций. Все это будет способствовать накоплению студентами необходимого профессионального опыта [4].

В-третьих, для эффективной подготовки студентов к участию в реальном социальном взаимодействии и профессиональной деятельности использовать в учебном процессе контекстные (ориентированные на предметное содержание деятельности, соответствующие роли и функции) деловые и ролевые игры, ситуационно-проблемные задачи, а также более углубленно знакомить студентов-старшекурсников с реальным состоянием рынка труда.

В-четвертых, требование обеспечить качественную подготовку специалиста, владеющею набором компетенций, позволяющих активно, разумно и грамотно включиться в отношения, складывающиеся на рынке труда, предполагает изменение подхода к самому процессу профессиональной подготовки и понимание того, что продуктом учебного заведения являются его выпускники. Одной из главных целей образования становится достижение определенного уровня личностного и профессионального самосознания обучающегося, позволяющего ему стать субъектом учебно-профессиональной деятельности, заинтересованным в самосовершенствовании, построении своей деятельности, ее изменении и развитии [4].

В-пятых, чтобы стать конкурентоспособным, выпускник профессионального учебного заведения, в первую очередь, должен обладать определенным набором универсальных умений и навыков, а также деятельностно важных качеств, обеспечивающих успешность любого вида деятельности и поиск новых знаний в режиме самообразования.

1. Барановский А.И. Конкурентноспособность вуза всфере инновационного образования // Современные научные исследования: теория, методология, практика. – 2011. – Т. 1. № 1. – С. 4–9.
2. Садовничий В. Высшее образование. Доступность. Качество. Конкурентоспособность – 2006. - № 7. – С. 7–15.
3. Минзарипов Р.Г., Ившина Г.В. Гуманитарная среда классического университета и формирование конкурентоспособной личности / – 2009. - №5. – С. 42–50.
4. Шутенко А.И., Шутенко Е.Н. Высшая школа как пространство самореализации личности. Белгород: Изд-во БГТУ, 2008. – 145 с.

Кулікова А.О.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИПУСКНИКІВ ЯК ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ СУЧАСНОГО ВНЗ

Конкурентоспроможність випускників потрібно розглядати на різних рівнях: на особистісному рівні, на рівні освітньої установи, на рівні соціуму. Існує ряд положень, пов'язаних з організацією освітнього процесу у вузі, сприяючого формуванню конкурентоспроможного молодого фахівця: психолого-педагогічного супроводу студентів, використовувати в навчальному процесі контекстні ділові та рольові ігри, ситуаційно-проблемні завдання та ін.

Kulikova A.

COMPETITIVENESS OF GRADUATES AS INDICATOR OF OVERALL PERFORMANCE OF MODERN HIGHER EDUCATION INSTITUTION

The competitiveness of graduates should be considered at different levels: at the individual level, at the level of the educational institution, at the level of society. There are a number of provisions relating to the organization of educational process in high school, contributing to the formation of a competitive young specialist: psycho-pedagogical support for students, usageof contextual business and role-plays, situational problem tasks and othersin the educational process.

УДК 378 (043)

Манько Ю.В.
Маріупольський державний університет

ОСВІТА, ЯК ОДИН ІЗ ПЕРВИННИХ ФАКТОРІВ СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МОЛОДІ

Однією з найважливіших проблем сьогодення є ефективність, доступність і якість вищої освіти для різноманітних соціально-демографічних груп молоді. Освіта один з найважливіших соціальних інститутів суспільства і динамічний фактор соціальної мобільності молоді. Освітній статус молоді є вагомим критерієм її соціального розвитку.

Питання освіти, як одного із значущих факторів соціальної мобільності молоді, відображені в працях таких сучасних науковців: Ананьєва Б. Г., Андреєнкова Н. В., Батеніна С. С., Буєвої Л. П., Москаленко В. В., Немировського В. Г., Паригіна Б. Д. Кона І. С., Шкаратіна О. І., Коршунова А. М., Давидова Ю. Н. і Роднянської І. Б., Іконникової С. Н., Чередниченко Г. А., Шубкіна В. Н. та ін.

Як відомо, особистість формується в процесі соціалізації. В будь-якому суспільстві процес соціалізації пов’язаний із навчанням і вихованням. Зазначені завдання підростаючого покоління вирішуються в освітній системі суспільства. Загалом, розвиток суспільства тягне за собою значні зміни в системі освіти, зокрема саме у залученні молоді в освітню систему.

Як зазначає дослідник проблемних питань сучасної молоді Ю.А. Зубок, оцінка молоддю престижу роботи в державному секторі нижча, а ніж зайнятість на підприємствах інших форм власності. Причини суперечності знаходяться в прагненні молоді до стабільності, яка частіш за все пов’язана з державними підприємствами. Але в умовах низької заробітної плати, загрози банкрутства підприємства та прихованого безробіття, назвати таку ситуацію сприятливою і стабільною, на жаль, не можна. Безумовно, престижність роботи в приватному секторі пов’язана з більш високою оплатою праці, що дозволяє молоді зайнятій в приватній сфері ставати референтною групою для інших.

Вивчаючи взаємодію системи освіти з ринком праці, значну увагу приділяють розгляду професійної підготовки молоді. Рівень кваліфікації випускників навчальних закладів досить часто

визначають, звертаючись до таких характеристик освітнього рівня молоді, як відсоток осіб, які мають певну освітню кваліфікацію, співвідношення часток осіб різної статі серед тих, хто отримує освітню кваліфікацію певного рівня, розподіл студентів за напрямами підготовки тощо. І хоча подібна інформація загалом важлива для позиціонування країни у світовому освітньому просторі, однак для детального розгляду фахової підготовки населення її недостатньо.

Для освіти потрібен фундамент – загальнокультурний і комунікативний. Це створює мотив для отримання вищої професійної освіти, студент навчається шукати інформацію, вчиться вчитися, стає адаптивним, гнучким, здатним швидко змінюватися, коли змінюються потреби ринку праці. І тут виникає потреба саме в загальній вищій освіті. Це зовсім інший підхід до освіти: чи не навчити один раз на все життя, але навчити вчитися все життя. До сприйняття такого нового освітнього завдання ще не зовсім готові суспільство і сама вища школа. Як говорить Т. Л. Клячко, більша частина вищої освіти все виразніше набуває рис загальної вищої освіти. Вона стає необхідним етапом соціалізації молоді. І ці процеси просто вимагають відповідного оформлення, щоб у суспільній свідомості не виникало уявлень про надлишок вищої освіти, про її низьку якість.

Таким чином, можна зробити висновок, що освіта була й залишається важливим фактором соціальної мобільності. Освітній статус молоді є вагомим критерієм її соціального розвитку. Освіта для молоді – це саме та основа, на якій вона повинна будувати своє майбутнє та майбутнє своєї держави. Це обумовлюється тим, що освіта дає людині широкий кругозір та ерудицію. Саме завдяки освіті отримують свій розвиток моральні цінності людей, суспільства і поведінка в ньому.

Manko U.

EDUCATION AS ONE OF THE PRIMARY FACTORS OF SOCIAL MOBILITY OF YOUNG PEOPLE

One of the major problems today is the efficiency, accessibility and quality of higher education for various socio-demographic groups of youth. Education is one of the most important social institutions of society and dynamic factor in social mobility of young people. The educational status of young people is an important criterion of social development.

УДК 378.147.33(043)

Мельникова О.С.
Маріупольський державний університет

ШКІЛЬНА МЕДІОСВІТА В УКРАЇНІ

В інформаційному суспільстві діти та молодь потребують нових знань та навичок під час роботи з інформацією. Тому медіаосвіта, як нова дисципліна, повинна входити в навчальний процес у загальносередні освітні заклади. Розглянуто впровадження медіаосвіти в навчальний процес в Україні, зокрема в Маріуполі.

Для того, щоб орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі, необхідно вміти працювати з інформацією, володіти медіаграмотністю. Зокрема, на сьогодні актуальні поняття інформаційної, смислової, гібридної, психологічної війни, інформаційної політики та безпеки. В Україні поступово впроваджується дисципліна "Медіаосвіта". Нові медіа та безпека особистості, специфіка формування попиту аудиторії на якісний журналістський контент, сприймання та тлумачення медіатекстів дітьми та молоддю – це основні завдання медіаосвіти [1].

Першу навчальну програму з медіаосвіти розробив канадський учений М. Маклюен у 1959 р., а в навчально-виховному процесі викладання медіаосвіти розпочалося в 1960-х роках у США, Великій Британії, Канаді, Німеччині, Франції. При цьому завданням медіаосвіти було розтлумачити поняття про інформаційну культуру та інформаційне суспільство [2, 3]. У 2000-х рр. медіаосвіта набула популярності в Росії, де діє наукова школа медіаграмотності та медіакомпетентності під керівництвом професора О. Федорова (м. Таганрог), розпочато підготовку медіапедагогів у вищих навчальних закладах, видається національний журнал "Медиаобразование" [3, 137].

В Україні питання медіаосвіти почали піднімати львівські науковці наприкінці 1990-х рр. У 1999 році з ініціативи професора Львівського національного університету імені Івана Франка Бориса Потятиника створено Інститут медіаекології ЛНУ. У 2010 році прийнята "Концепція впровадження медіаосвіти в Україні". Реалізація її відбуватиметься трьома етапами до 2020 року. Перший, експериментальний, етап тривав до 2013 року. Здійснено експериментальне

впровадження курсу медіаосвіти в загальноосвітніх школах декількох областей України, розроблена програма спеціального медіаосвітнього курсу для старшокласників ЗОШ "Медіакультура", "Візуальна медіакультура учнів" [4, 19-35].

Потребує нагального вирішення проблема підготовки медіапедагогів у вищих навчальних закладах та в інститутах післядипломної освіти. Схвалено проект навчальної програми "Медіаосвіта (медіаграмотність)" для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, розроблений Міністерством освіти і науки України й Академією української преси [1].

Шкільна медіаосвіта та медіаосвіта у професійно-технічних навчальних закладах впроваджуватимуться у форматі системного навчання, спрямовуватиметься на виховання свідомого, компетентного споживача медіа. Реалізація медіаосвітнього навчання учнів може здійснюватися в різних формах: 1) системний навчальний спецкурс, 2) факультативні заняття, 3) інтеграція медіаосвітнього курсу з деякими наявними загальноосвітніми та спеціальними предметами [5].

Основними проблемами під час впровадження курсу "медіаосвіта" є відсутність належного розмаїття програм через слабкість партнерських взаємостосунків між освітньою сферою, медіабізнесом, відсутність організованих форм масової самоосвіти та технічне забезпечення медіаосвіти.

Пріоритетними напрямами створення цілісної системи шкільної медіаосвіти є упровадження курсів медіаграмотності та медіакультури для старших класів з урахуванням особливостей переходу до профільного навчання. Цей компонент медіаосвіти має стати професійно-орієнтованим. Проте медіаосвіта повинна вивчатися як в старших, так і молодших класах загальносередніх шкіл, адже інформаційним полем, зокрема, інтернет-ресурсами, користуються вже й у початкових класах. Мета медіаосвіти – це оптимізація віртуального світу в повсякденні практики дитини без шкоди її здоров'ю і розвитку та із забезпеченням збалансованого розвивального індивідуального і соціального ефекту [6, 135].

Знання і навички з медіаграмотності, медікритики, медіаправа, теорії журналістики та масових комунікацій отримують студенти Маріупольського державного університету, які навчаються на спеціальностях "Журналістика" та "Реклама і зв'язки з громадськістю". У Маріуполі "Медіаосвіта" викладається поза навчальним навантаженням у школі. Старшокласники отримують знання з медіаосвіти під час проходження підготовчих курсів з журналістики при центрі довузівської підготовки МДУ, де вивчають основи журналістики, медіакультури і розвивають навички роботи в медіа для участі у творчому конкурсі під час вступної кампанії. Крім того, в Маріуполі працюють клуби та гуртки з журналістики при районних будинках дитячої та юнацької творчості. Зокрема, клуб журналістів "DiGeSt" при Палаці молоді. У гуртку юних кореспондентів "Мрійники" при Орджонікідзевському Будинку творчості учні навчаються створювати шкільну періодичну пресу, отримують знання з медіаосвіти. Серед випускників цього гуртка вже є не тільки вмілі користувачі ЗМІ, а й професійні журналісти. В Іллічівському районі Маріуполя працює гурток юних журналістів "Класики" при Будинку творчості, де на високому професійному методичному рівні викладається "медіаосвіта" для учнів. Проте кожен клуб в середньому нараховує 10 – 15 осіб в залежності від набору кожного року.

Таким чином, вивчення основ роботи з медіаосвіти за допомогою сучасних інформаційних технологій у рамках шкільної програми потребують учні. Але необхідно підготувати методистів, фахівців-викладачів та впровадити у шкільну програму дисципліну "Медіаосвіта".

1.Проекти АУП у сфері медіаосвіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aup.com.ua/?cat=education&subcat=history

2.Баришполец А. Т. Соціальне призначення медіаосвіти [Електронний ресурс] / А. Т. Баришполец — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppp/2009_9/Barishpoletz.htm

3.Найдьонова Л. А. Психологічні механізми медіаосвіти дітей різного віку / Особистість у єдиному освітньому просторі. Збірник наукових тез / наук. редактори В. В. Пашков, В. В. Савін, А. І. Павленко. – Запоріжжя: ТОВ «Фінвей», 2012. – 460 с., Т. 1. – 135-139 с.

4.Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За науковою редакцією В. В. Різуна. — Київ: Центр Вільної Преси, 2013. — 352 с.

5.Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс] — Режим доступу до порталу: http://osvita.telekritika.ua/material/koncepciya- vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukrayini.

6.Найдьонова Л.А. Медіаобдарованість: синтез комунікативних та інформаційних компетентностей / Л. А. Найдьонова // Педагогіка і психологія. – 2008. – № 3-4 (60-61). – 140-150 с.

Melnikova O.
MEDIA EDUCATION IN SCHOOL OF UKRAINE
In the informational society children and young people require new knowledge and skills while working with information. Therefore media education as a new subject should be included in the educational process in schools. The author describes the introduction of media education in the educational process in Ukraine and in Mariupol in particular.

УДК 37.035
Микитенко М.С.
Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України

НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ ДІЄВИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ ПРАВОПОРУШНИКІВ

В даній статті порушено проблему необхідності редагування державних нормативних документів в напрямку створення гуманних дієвих методів та засобів виховання неповнолітніх правопорушників, проаналізований шлях її вирішення.

Діти з девіантною поведінкою – це один із найголовніших напрямків роботи різних соціальних інститутів нашої держави, який потребує тісної співпраці з метою досягнення єдиного результату. Дослідник О. Змановська [1] стверджує, що девіантна поведінка особистості формується як один з можливих негативних варіантів соціалізації індивіда, пов'язаний із порушенням процесу інституалізованих та стихійно утворених культурних норм і проявляється: у відхиленні розвитку суб'єкта та його функціонування від соціально-правових норм; у негативній суспільній оцінці такої поведінки; у діях, що призводять до об'єктивно-негативних наслідків для суб'єкта або суспільства. Однією із видів девіантної поведінки підлітка є **делінквентнаповедінка** (від лат. *delictum* – проступок, англ. – *delinquency* – правопорушення, провинність) – антигромадська протиправна поведінка індивіда втілена в його вчинках (дія або бездіяльність), що спричиняє шкоду як окремим громадянам, так і суспільству в цілому [2]. Поступово делінквентна поведінка може трансформуватися у **злочинну** (кримінальну).

Злочинна (кримінальна) поведінка виявляється у вчинках, що порушують норми права, за що передбачена кримінальна відповідальність. В Україні такі норми визначені в Кримінальному кодексі.

Неповнолітній правопорушник – це дитина віком з 14 до 18 років, адже, законодавством України визначено, що саме з 14 років передбачена кримінальна відповідальність за вчинення окремих суспільно-небезпечних дій. Відповідно до важкості та виду скоєного злочину пом'якшувальні, або обтяжуючи обставини підлітка засуджують до тих чи інших покарань, або звільняють від відбування покарання встановлюючи іспитовий термін на певний строк. Завдання перевихованням неповнолітнього правопорушника, що засуджений до альтернативних видів покарань покладено на працівників кримінально-виконавчої інспекції. Нажаль, нині в Україні існує великий коефіцієнт скоєння злочинів неповнолітніми. За даними Державної пенітенціарної служби України станом на 1 січня 2015 року на обліку кримінально-виконавчої інспекції перебувало 2052 неповнолітніх, засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі. За віком чисельність неповнолітніх правопорушників від 14 до 16 років становить 23,3% осіб, від 16 до 18 років – 76,7%. З загальної кількості дітей – 93% становлять особи чоловічої статі, 7% – жіночої статі.

Переважна більшість неповнолітніх, які перебувають на обліку у підрозділах кримінально-виконавчої інспекції, засуджені за тяжкі злочини – 63,7%, середньої тяжкості – 32,7%, невеликої тяжкості – 3,3%, а також за злочини у сфері незаконного обігу наркотиків – 39 1,3%.

На даному етапі державна політика стосовно неповнолітніх найменше забезпечена дієвими механізмами реалізації (соціальними, правовими, моральними). Існуюча профілактична діяльність побудована на екстенсивних формах роботи. Профілактично-виховні заходи зорієнтовані переважно не на соціально-педагогічну допомогу, а, передусім, на заходи адміністративно-

правового впливу. Відсутній диференційований підхід до роботи з важковиховуваними учнями, девіантна поведінка яких турбує учителів, батьків, громадськість.

Чому діти вчиняють правопорушення? Яка їх передумова? Що можна зробити щоб запобігти негативним наслідкам девіантної поведінки підлітка? Як перевиховати молоду людину, спонукати його до усвідомлення хибності обраного ним шляху життя? Над отримання відповіді на дані та подібні питання працюють багато вітчизняних науковців А. Макаренко, В. Оржеховська, Т. Федорченко, О. Лазаренко, С. Замула, Ю. Антонян В. Кудрявцев, Г. Мінковський та багато інших, які дають основний вектор напрямку роботи по створенню дієвих механізмів державної політики по відношенню до неповнолітніх правопорушників.

Таким чином, за останні роки органами державної влади, науковцями й окремими громадськими організаціями в Україні зроблено кроки щодо реалізації державної політики у сфері кримінальних і кримінально-виконавчих відносин. Одним з «проривів» вирішення поставлених задач було прийнято Закон України «Про апробацію» [3].

Встановлено найголовніше: інспектор у своїй роботі має не осуджувати дитину за скоєне, а намагатися знайти причину, вивчаючи всебічно неповнолітнього правопорушника та його оточення (батьків, друзів, умови проживання тощо) та усунути її самостійно чи за допомогою інших соціальних інститутів суспільства, з якими має бути налагоджена тісна, дієва співпраця, що спрямована на єдиний результат. Адже, виховання морально здорового покоління є одним із основних пріоритетів держави про це наголошується у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Концепції превентивного виховання дітей і молоді, Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності, Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти, Основних орієнтирах виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Провідним є те, що держава, виховні інститути мають здійснювати профілактику негативних проявів поведінки дітей та учнівської молоді, допомагати їм виробити імунітет до негативних впливів соціального середовища своєчасно усувати причини, що їх зумовлюють. Постають нові завдання щодо удосконалення профілактичної роботи серед неповнолітніх.

1. Змановская Е. В. Девиантология: Психология отклоняющегося поведения: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. / Елена Валерьевна Змановская. − М.: Академия, 2004. − 287 с.
2. Социологический энциклопедический словарь / Ред.-координатор Г.В. Осипов; Ин-т соц.-полит. исслед. Ин-т социологии РАН. – М.: Норма: НОРМА-ИНФРА-М, 2000. – 480 с.
3. Закон України «Про пробацію» електронний ресурс: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=4530

Mikitenko M.

THE NEED FOR EFFECTIVE MECHANISMS OF STATE POLICY TOWARDS JUVENILE DELINQUENTS

This article raises the problem of necessity to edit state regulations in the direction of creating effective humane methods and means of upbringing of juvenile delinquents; it analyzes the way of solution of the problem.

УДК 51.(477)(09):378.147

Онуфрієнко О.Г.
Бердянський державний педагогічний університет
Боброва О.Г.
Лозівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3 Харківської області

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ В НАВЧАННІ, ВИХОВАННІ ТА У МАТЕМАТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ШКОЛЯРІВ І СТУДЕНТІВ

Організація навчально-виховного процесу у навчальних закладах України повинна сприяти такому розвитку молоді, яке пов’язано з бажанням одержати ґрунтовні знання з обраної спеціальності, з умінням вдосконалювати свої здібності та навички творчої праці, з прийманням активної участі в наукових дослідженнях. Наукові дослідження з історії становлення та розвитку фізико-математичної освіти, виділення регіональних компонент освіти на сьогодні є достатньо актуальними. Вивчення й аналіз наукової діяльності певної особистості як окремого об’єкту історико – педагогічного дослідження має важливе значення, оскільки надає нам можливість переосмислити роль особистості в історії не лише окремого вузу, а в науці в цілому.

В умовах посилення процесів інтеграції України у світове та Європейське співтовариство, стрімкого зростання ролі освіти у подальшому розвитку суспільства, інтенсивного її реформування все більш актуальною стає проблема поліпшення якості підготовки спеціалістів та підвищення їх конкурентоспроможності.

Функція освіти полягає не лише у навчанні сучасної молоді системи математичних знань та оволодінні ними відповідних навичок та вмінь, але й в забезпеченні цілісності орієнтування кожного школяра та студента в оточуючому світі з позиції поглядів особистості, ефективному використанні молоді математичних знань та вмінь для оптимізації власних відношень із оточуючим світом, сучасною технікою, для удосконалення та продовження освіти протягом всього свого життя. Ґрунтовне вивчення й аналіз наукової діяльності, творче осмислення та впровадження кращих надбань українських вчених-математиків, таких як: Г. Вороний, Б. Гнєденко, Д. Граве, М. Давидов, М. Жалдак, М. Кравчук, І. Ляшко, М. Остроградський, А. Раков, В. Рвачов та ін. у практичну діяльність навчальних закладів дозволить значною мірою покращити якість фізико-математичною освіти молоді.

У контексті дослідження історії розвитку української педагогічної школи та, зокрема, Бердянського державного педагогічного університету є актуальним вивчення науково-педагогічної спадщини видатних учених, які зробили неоцінні внески в розвиток вітчизняної вищої освіти. До цієї плеяди славнозвісних науковців належить й академік Національної академії наук України, доктор фізико-математичних наук, професор, творець нової наукової школи, автор-розробник методу *R*-функцій – Рвачов Володимир Логвинович, період творчого зростання якого співпав з періодом роботи в Бердянському педагогічному інституті (1955 – 1963 рр.). Авторитет В.Л. Рвачова як ученого-математика визнаний у близькому й далекому зарубіжжі, а теоретична і практична значущість його наукових праць, що успішно витримали перевірку часом, досі визнаються гідними уваги сучасних дослідників і педагогів вищої школи, про що свідчать не тільки численні посилання на ідеї В.Л. Рвачова у багатьох наукових працях, а й інші матеріали науково-педагогічної преси.

Віхам життєвого шляху та етапам творчого зльоту В.Л. Рвачова присвячений біографічний збірник [1], де, зокрема, зазначається, що його наукові доробки, активна суспільна та міжнародна діяльність, створення результативної наукової школи і на сьогодні визнаються важливими чинниками формування потужного наукового потенціалу країни. Проте, бердянський період життя та перспективи втілення елементів науково-педагогічної спадщини В.Л. Рвачова у математичну підготовку сучасної молоді, залишається висвітленим не достатньо повно й вичерпно.

У матеріалі, що пропонується до розгляду на конференції, представлено дослідження життя та наукової діяльності видатного українського вченого Володимира Логвиновича Рвачова; здійснено спробу оцінити його особистий внесок у розвиток сучасної світової науки; наведено власні враження із спілкування з вченим.

Таким чином, вивчення наукової спадщини видатних українських вчених-математиків відкриває неосяжний простір для творчого використання у математичній підготовці молоді. Цей дослідницький напрямок тісно пов'язаний з історією математики, організацією пошукової діяльності сучасних школярів і студентів, що сприяє поширенню ролі регіональних компонентів освіти.

Життя, наукова і громадсько-педагогічна діяльність В.Л.Рвачова заслуговують на ретельне вивчення з метою запровадження його досвіду у практику сучасного навчання молоді в школі та вищих навчальних закладах освіти.

1. Владимир Логвинович Рвачёв. Се человек. Много званих – мало избранных: Биогра. сб./Редкол.: Курпа Л.В., Шматко Т.В., Шматко А.В. Под общ. ред. Курпа Л.В. – Х.: Новое слово, 2006. – 80 с., 44 илл.

OnufriienkoO., Bobrova O.

THE INTRODUCTION OF ELEMENTS OF REGIONALIZATION IN TRAINING, EDUCATION AND MATHEMATICAL TRAINING OF STUDENTS

The life and scientific work of the famous Ukrainian scientist Vladimir Logvinovich Rvachev has been studied and considered; an attempt was made to evaluate his personal contributions to the development of the modern world of science; articulated the way forward in the direction of research.Key words:scientific heritage, Ukrainian mathematician, *R* – functions.

УДК 3
78.147.33(043)
Орєхов В.В.
Маріупольський державний університет

РОЗВИТОК МЕДІАГРАМОТНОСТІ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Наявність величезних обсягів доступної інформації, що оточують сучасну людину, вимагає від неї вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, що передбачає знаходження корисної для себе інформації та уникання шкідливої. Задля підвищення медіаграмотності населення постановою Президії Національної академії педагогічних наук України було ухвалено «Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні», впровадження якої розраховано на десять років. Серед головних завдань реалізації зазначеної Концепції – запобігання вразливості людей до медіанасильства і медіаманіпуляцій, формування у них медіаобізнаності, медіаграмотності і медіакомпетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей. Пріоритетом має стати медіаосвіта серед школярів, оскільки саме у цей період активно відбувається становлення особистості, і діти та підлітки є особливо вразливими до шкідливої інформації.

На сьогодні молодь в нашій країні перебуває в умовах, коли безперервні потоки інформації оточують її звідусіль: телебачення з величезним вибором каналів, радійні передачі найрізноманітнішого характеру, величезні масиви інформації з мережі Інтернет. Ця інформація різна за своєю якістю, рівнем корисності/шкідливості для молодої людини. Навчити орієнтуватись в інформаційному морі, діставати корисну інформацію й уникати шкідливу має медіаосвіта, завданням якої є розвиток медіаграмотності, так необхідної кожній молодій (і не тільки) людині.

Країни Європи та США, усвідомлюючи важливість зазначеного питання, вже давно приділяють значну увагу розвитку медіаосвіти своїх громадян. Так, наприклад, у Фінляндії медіаосвіта ввійшла в перелік предметів середньої школи ще в 1970 р., а у вищі навчальні заклади – в 1977 р; у Швеції вона є обов'язковою для учнів середніх шкіл (гімназій) із 1980 р., у Данії – з 1979 р. [1, с. 145].

Реагуючи на таку нагальну потребу суспільства, постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року було ухвалено «Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні» (протокол № 1-7/6-150). Впровадження концепції планується у чотири етапи, в період з 2010 по 2020 рр. В ній, зокрема, зазначається, що одне з головних завдань медіаосвіти полягає в запобіганні вразливості людини до медіанасильства і медіаманіпуляцій, втечі від реальності в лабіринти віртуального світу, поширенню медіазалежностей, а головною метою Концепції є сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти заради забезпечення всебічної підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у них медіаобізнаності, медіаграмотності і медіакомпетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей [2].

Попри окресленість у Концепції загальних засад розвитку медіаосвіти в Україні, для успішного її впровадження необхідно вирішити низку організаційних питань, що стосуються, зокрема, підготовки відповідних кадрів для цього, виділення чітких пріоритетів стосовно спрямованості освітніх заходів, максимальної поширеності й доступності інформації з медіаграмотності тощо. Так, основою для ефективного розвитку медіаграмотності населення має стати медіаосвіта саме серед школярів, адже медіаосвіта є необхідною передумовою розвитку особистості загалом [3]. Саме діти та підлітки є найбільш уразливі для шкідливої інформації, оскільки в цей віковий період відбувається формування особистості та активне накопичування інформації про навколишній світ. І безпосередній обов'язок держави – надаючи широкі можливості для засвоєння таких відомостей, захистити від негативних впливів на психіку, моральне й фізичне здоров'я підростаючого покоління. Задля цього необхідно підготувати або спеціальних фахівців з медіаосвіти, які б викладали її у школах, або здійснити підготовку з медіаосвіти вже існуючих педагогів. Їх основним завданням має стати прищеплення дітям та підліткам основ критичного мислення, вміння аналізувати будь-яку інформацію, чи то рекламну, чи то з теле- та радіоновин і т.п., усвідомлюючи можливість маніпулятивного впливу та необхідність осмисленої протидії маніпуляціям стосовно себе.

1. Мороз Т. В. Медіаосвіта в Україні: зарубіжний досвід / Тетяна Мороз // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 29 березня 2012 року. – Чернівці, 2012. – С. 145-147.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/material /koncepciya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukrayini.
3. Чемерис І. М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань / Чемерис І. М. Автореф. … канд. педаг. наук за спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Київ, 2008. – 24 с.

Oriekhov V.
DEVELOPMENT OF MEDIA LITERACY OF YOUNG PEOPLE IN UKRAINE
Adoption of the Concept is extremely important and necessary measure, its purpose is to improve the overall media literacy. The priority should be given to the development of media literacy among students, the aim is to develop their critical thinking, ability to analyse the information obtained.

УДК 316.334.37
Слющинський Б.В.
Маріупольський державний університет

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРОВАНОСТІ МОЛОДОГО ФАХІВЦЯ ВІД ШКОЛИ ДО РОБОЧОГО МІСЦЯ

Стаття присвячена теоретичному вивченню проблеми професійного становлення студентів. Визначено зміст понять: «професіонал», «професійне становлення», «спеціаліст», «особистість», а також виявлені фактори професійного становлення. Зараз суспільство вимагає бездоганної професійної підготовки фахівців, які у змінних соціально-економічних умовах повинні бути професіоналами з творчим підходом, які вміють розробляти та використовувати різні програми в різноманітних галузях народного господарства. Потреба знайти своє місце у житті, у суспільстві, виявити свої національні, суспільні та особисті інтереси – це є особистісним становленням. Особистісне становлення нерозривно зв'язане з професійним становленням.
У період професійного навчання постійно підвищується рівень інформованості студентів про майбутню професію, йде становлення особистості професіонала, постійно відбувається переоцінка, переосмислення системи цінностей, постійне порівняння структури індивідуальних ціннісних орієнтацій з професійно-значущими, порівнюється образ-Я з еталоном професіонала. Виходячи з цього, потрібно приділяти увагу вибору професії, потрібно щоб майбутні абітурієнти не тільки ходили на «екскурсію» у ВНЗ, але й бачили «себе» у вигляді майбутнього спеціаліста, тобто знайомити майбутніх абітурієнтів безпосередньо із спеціалістами на їх робочих місцях.

Сучасний ринок праці характеризується високою конкурентністю та динамікою змін. Наявні підходи до підготовки фахівців не дозволяють випускникам ефективно адаптуватися до актуальних вимог ринку праці. При цьому на перший план виходять проблеми формування соціальної інтегрованості молодого фахівця, починаючи зі шкільної лавки і закінчуючи наявністю робочих місць в регіоні.

Вирішення такого завдання є багатоаспектною проблемою, адже сучасне суспільство характеризується низкою складних та суперечливих соціальних процесів, які змінюють механізми соціальної взаємодії усіх учасників освітнього процесу. Це зумовлює необхідність залучення широкого кола досліджень, пов'язаних із соціалізацією молоді, її соціокультурним формуванням, вивченням сучасного стану ціннісно-нормативної свідомості, світогляду вітчизняного студентства.

Отже, досліджувана проблемає актуальною і потребує дослідження і наукового обґрунтування.

Ураховуючи міждисциплінарність та багатоаспектність проблем, дана проблематика досліджувалась широким колом представників різних галузей науки. Соціологічне теоретичне осмислення якості освіти та процесу професіоналізації особистості було започатковане у працях класиків, зокрема Г. Беккера, М. Вебера, Е. Дюркгейма, К. Мангейма, Р. Мертона, Т. Парсонса, Г. Спенсера, П. Сорокіна. Розглядом культурологічних аспектів формування професіонала відомі також філософи: Г. Зіммель (філософія життя), М. Хайдеггер (феноменологічні аспекти формування культури). У процесі інтерпретації соціокультурних практик значення набувають праці З. Фрейда, К. Юнга (фрейдизм, неофрейдизм); Д.-Ф. Ліотара, М. Фуко, (структуралізм та постструктуралізм). Вагомий внесок у дослідження соціокультурних аспектів освітнього процесу здійснили А. Здравомислов, Н. Скворцов та ін.

Розглядом освіти як чинника формування життєвого простору індивіда відрізняються соціально-філософські праці П. Бергера, П. Бурдьє, Т. Лукмана, А. Турена, Ю. Хабермаса, О. Шпенглера та ін. Професіоналізації як складовій процесу формування особистості присвячені праці А. Ковальової, В. Лісовського, В. Ядова.

Серед вітчизняних науковців можна вказати на низку відомих дослідників, які розробляли питання розвитку та управління вищою освітою. Серед них В. Астахова, В. Бочелюк, І. Гавриленко, В. Городяненко, М. Лукашевич, О. Скідін, О. Хомерікі, В. Чепак, Д. Швець та ін. Аналізу різноманіття соціальних практик студентської молоді та студентства присвячена значна кількість праць таких вітчизняних соціологів, як Л. Аза, В. Арбєніна, В. Бакіров, Є. Головаха, Н. Костенко, С. Макеєв, І. Мартинюк, Б. Нагорний, В. Ніколаєвський, С. Оксамитна, Н. Побєда, В.Пилипенко, Л. Сокурянська, Л. Хижняк, В. Чорноволенко, С. Щудло, О. Якуба.

Разом з тим численність наявних підходів до теоретичного осмислення процесу професійного становлення студента у сучасному ВНЗ не гарантує створення цілеспрямованого обґрунтування теоретичних засад комплексного соціально-технологічного впливу на індивіда з метою забезпечення у нього достатньо високого рівня професіоналізації ще під час навчання.

Професійне становлення – це не тільки необхідність адаптації до сучасних економічних та соціальних умов, але й потреба молодих людей знайти своє місце у житті. Зараз суспільство вимагає необхідність бездоганної професійної підготовки психологів, які у змінних соціально-економічних умовах повинні бути професіоналами з творчим підходом, які вміють розробляти та використовувати різні програми психологічної допомоги, працювати у лікарнях, школах та інших закладах, де потрібна психологічна підтримка. Потреба знайти своє місце у житті, у суспільстві, виявити свої національні, суспільні та особисті інтереси – це є особистісним становленням. Особистісне становлення нерозривно зв’язане з професійним становленням. У процесі особистісного становлення припускається акцент на самодетермінації особистості, в якій ключову позицію займає детермінація майбутнім життєвим орієнтаціям, цілям, планам. В галузі професійного становлення молоді, дослідники виділяють багатомірність цього процесу, в якому є багато аспектів, зв’язаних із завданнями суспільства, які воно висуває перед особистістю, що формується; з процесом формування особистого стилю життя, частиною якого є професійна діяльність; з прийняттям рішень, в яких повинен бути встановлений баланс особистих потреб, схильностей та переваг існуючої системи розподілу праці [1, с. 28–35]. Останній аспект є перехрещенням соціальних та психологічних факторів професійного становлення та представляє широкі можливості для ефективного рішення проблем вибору життєвого шляху та професії молоддю.

Заслуговує уваги і думка Н. .В. Матолигіної, яка вважає, що професійне становлення – є продуктивним процесом розвитку та саморозвитку особистості, засвоєння та самопроектування професійно орієнтованих видів діяльності, реалізація себе у професії, визначення свого місця у світі професій, та самоактуалізація свого потенціалу для досягнення вершин професіоналізму [2]. Професійне становлення особистості збагачує психіку, поповнює життєдіяльність людини особливим сенсом, дає професійній біографії значущість. «Процес професійного становлення – це розвиток особистості у процесі вибору професії, професійна освіта та підготовка, а також продуктивне виконання професійної діяльності. Коли людина вибирає професію, засвоює її, професійно удосконалюється, її особистість змінюється: формується досвід та компетентність, розвиваються професійно важливі якості. Обов’язково припускається потреба у саморозвитку та розвитку, потреба у професійному самозбереженні, а також можливість та реальність професійного росту» [3, с.78].

Формування особистості професіонала є синтезом можливостей, здібностей, активності особистості і потребам діяльності. Основний сенс змісту проблеми зводиться до таких понять:

- «проявлення особистості у професії», у виборі та оволодінні професією, у задоволенні особистісних інтересів;

- «розвиток особистості у діяльності», що відображається у формуванні професійно орієнтованих якостей людини (його організму та особистісних якостей), розширенні сфери пізнання навколишнього середовища, розвитку форм та змісту предмету спілкування [3]. Професійне формування особистості характеризується внутрішнім протистоянням процесів індивідуального розвитку людини – нерівномірністю змін та гетерохронністю (різночасовою) фаз

розвитку, а також залежністю психічного розвитку від зміни різних видів діяльності на професійному шляху і з бігом коротких проміжків часу. Професійна діяльність людини задає напрямок розвитку її особистості. Кожна професія формує схожі інтереси, установки, риси особистості, манеру поведінки тощо. Таким чином можна говорити про ідентифікацію особистості з професією, про процес адаптації особистості до потреб конкретної діяльності. Іноді придбані людиною особливості проявляються і в інших життєвих ситуаціях та умовах. У професійній діяльності ціннісні орієнтації формують способи самоактуалізації, регулюють поведінку, диктують особливі умови в професійній діяльності. У процесі професійного становлення на етапі навчання у вузі визначається тип професійного самовиявлення студентів формується динамічна властивість особистості, зв'язана з формуванням та розвитком особистісних та професійних якостей, усвідомленим ставленням до вибраної професії, яке має вплив на професійну підготовку та професійну діяльність. Разом з тим, професійне становлення характеризується постійною потребою у саморозвитку, у перетворенні життя і себе як особистості [3]. У період професійного навчання постійно підвищується рівень інформованості студентів про майбутню професію, йде становлення особистості професіонала, постійно відбувається переоцінка, переосмислення системи цінностей, постійне порівняння структури індивідуальних ціннісних орієнтацій з професійно-значущими, порівнюється образ-Я з еталоном професіонала. Виходячи з цього, потрібно приділяти увагу вибору професії, потрібно щоб майбутні абітурієнти не тільки ходили на «екскурсію» у ВНЗ, але й бачили «себе» у вигляді майбутнього спеціаліста, тобто знайомити майбутніх абітурієнтів безпосередньо із спеціалістами на їх робочих місцях.

1. Абульханова-Славська К. А. Личностная регуляция времени / К. А. Абульханова-Славська // Психология личности в трудах отечественных психологов. – СПб. : Питер, 2000. – 138 с..
2. Матолигина Н. В. Профессиональное становление студентов на основетворчески- индивидуального подхода в условиях педагогическогоколледжа / Н. В. Матолигина. – дисс. канд. пед. наук: Кемерово, 1999. – 221 с.
3. Мухина В. С. Возрастная психология / В. С. Мухина. – М. : Академия, 1997. – 432 с.

Sliushchinskiy B.

PROBLEMS OF MOULDING SOCIAL INTEGRATING SKILLS OF A YOUNG SPECIALIST FROM SCHOOL TO WORKPLACE

The article is devoted to theoretical study of students' professional development. The essence of the concepts "professional", "professional development", "specialist", "personality" has been defined and also the factors of professional development have been singled out. Nowadays the society requires proper professional training of specialists, which in changeable socio-economic conditions must be professionals with creative approach, able to develop and use different programs in various industries of national economy. The necessity to find one's place in life, in society, to show national, public and personal interests is the basis of personal development. Personal development is closely related to professional one.

УДК 130.04.17

Занозовська О.Г.
Національний університет харчових технологій

УЧАСТЬ МОЛОДІ В МІЖНАРОДНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМАХ

Проаналізовано значення участі молоді в міжнародних освітніх програмах. Виділено деякі переваги такої участі для національної системи освіти.

В сучасному освітньому просторі для молоді виникають певні виклики, що пов'язані з глобалізацією освітнього простору та інтернаціоналізацією освіти. Одним з таких є пристосування молоді до життя в глобалізованому суспільстві, де провідну роль відіграють знання. Те, чи є молодь творчим та інтелектуальним потенціалом нації великою мірою пов'язано саме з якістю освіти в країні. В Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки передбачено, що «система освіти має забезпечувати формування особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя у постійно змінюваному, конкурентному, взаємозалежному світі» [1, С.21]. Допомогти молоді подолати ці виклики дають змогу міжнародні освітні програми, серед яких – Еразмус, програма Фулбрайта, Горизонт 2020 та інші. Отримання

грантів на навчання чи наукові дослідження за кордоном завдяки таким міжнародним програмам є стимулом для підвищення свого освітнього рівня чи проведення наукових досліджень. Обов'язковою умовою для участі в міжнародних програмах є відмінне знання англійської мови, а усі витрати чи їх частина фінансуються організаторами.

Участь української молоді в подібних програмах буде сприяти інтернаціоналізації вищої освіти та формувати вміння молоді взаємодіяти в глобальному освітньому просторі. Перевагою для національної вищої освіти після участі молоді в таких програмах є реалізація отриманого міжнародного досвіду в Україні. Аналіз світових тенденцій показує, що сучасний університет перестав бути лише місцем передачі знань від викладача до студента. Університети стають каталізаторами якісного та стійкого економічного зростання, центрами формування інтелектуального капіталу у всіх його формах – знань, інновацій і компетенцій [2, С. 187].

Метою міжнародних освітніх програм є зміцнення та розширення розуміння освітнього процесу у різних країнах світу, а також формування групи молодих і перспективних лідерів. Для системи освіти в Україні участь молоді в міжнародних освітніх програмах сприятиме розвитку молодої особистості та формуванню світогляду на засадах економіки знань.

1.Національна стратегія розвитку освіти на 2012-2021 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osvita-ks.edukit.kiev.ua/Files/downloads
2. Міжнародні освітні системи. Підручник/ С.В. Іванов, С.О. Гуткевич, І.Г. Оніщенко, С.І. Дичковський. – Одеса ФОП «Бондаренко», 2014. – 248 с.

Zanozovska O.
PARTICIPATION OF YOUTH IN INTERNATIONAL EDUCATIONAL PROGRAMMERS
We analyze the importance of youth participation in international educational programs. There some advantages of this participation for the national education system.

УДК 378.111 (043)
Шебаніц Ф.Ф.
Маріупольський державний університет

ВИЩА ОСВІТА ТА ОНОВЛЕНИЙ СТАТУС ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У статті розглянуті основні питання становлення та розвитку студентського самоврядування в Україні та зміни в контексті набрання чинності нового Закону України «Про вищу освіту» та поетапної імплементації його норм.
Ключові слова: студентське самоврядування, вищий навчальний заклад, студентство, органи студентського самоврядування.

Студентська молодь завжди посідала центральне місце в суспільстві та державі, нерідко ставала їх рушійною силою. В умовах сьогодення молодь в освіті виступає як автономний самостійний суб'єкт, що обумовлює необхідність створення відповідного органу, основною метою діяльності якого було б об'єднання студентства та захист його прав в освітянському процесі. Права та інтереси студентства у вищій школі представлені через органи студентського самоврядування. В процесі участі в діяльності студентського самоврядування конкретно реалізуються громадські права студента, формується почуття відповідальності, вміння вирішувати соціальні, економічні та культурно-освітні проблеми. Не слід також забувати, що студентське самоврядування є дієвою формою самовиховання. Існування інституту студентського самоврядування у вищих навчальних закладах сприяє вихованню лідерських якостей серед студентської молоді та організації раціонального дозвілля. Відповідно до положень ст. 40 Закону України «Про вищу освіту» студентське самоврядування – це право і можливість студентів вирішувати питання навчання і побуту, захисту прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні вищим навчальним закладом. Студентське самоврядування об'єднує всіх студентів відповідного вищого навчального закладу. Усі студенти, які навчаються у вищому навчальному закладі, мають рівні права та можуть обиратися та бути обраними в робочі, дорадчі, виборні та інші органи студентського самоврядування [1].

Слід зауважити, що з року в рік студенти все частіше беруть активну участь в управлінні вищим навчальним закладом, що в свою чергу розглядається як суттєвий чинник соціалізації молоді, зростання її суспільної активності, політичної та правової культури, а отже й як чинник забезпечення підвищення якості вищої освіти.

Слід погодитися з висловлюванням Ю. Кращенко про те, що студентське самоврядування – це потужний фактор демократизації сучасної вищої школи, що сприяє вихованню у студентів лідерських якостей, формуванню громадянської свідомості, активної життєвої позиції. У галузі вищої освіти студентське самоврядування розглядається як невід'ємний елемент освітньо-виховного середовища вищої школи [2]. Досвід зарубіжних країн зумовлює визнання студентського самоврядування як одного з пріоритетів для України у сфері управління університетами. З прийняттям нового Закону України «Про вищу освіту» у липні 2014 року діяльність студентського самоврядування на законодавчому рівні отримала новий вектор. Так, наприклад, нововведенням відповідно до положень нового Закону стали тези щодо погодження з органом студентського самоврядування вищого навчального закладу при прийняття рішень. Чинний закон дещо розширив межі погодження рішень з органами студентського самоврядування: щодо призначення заступника декана факультету, заступника директора інституту, заступника керівника вищого навчального закладу, а також про затвердження правил внутрішнього розпорядку вищого навчального закладу в частині, що стосується осіб, які навчаються.

Сучасні процеси демократизації управління вищими навчальними закладами та вищої освіти взагалі, зумовлюють важливість спільної діяльності усіх учасників навчального процесу у вирішенні як поточних питань, так і стратегічних напрямів розвитку конкретного вищого навчального закладу.

Практика доводить, що ініціативність студентства, повинна бути спрямована, в першу чергу, на забезпечення підвищення якості освіти та подолання корупції у цій важливій для суспільства та держави сфері.

На загал же, основна діяльність органів студентського самоврядування направлена на забезпечення і захист прав та інтересів слухачів вищої освіти, сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності студентів; забезпечення дотримання відповідних умов для проживання і відпочинку студентів; створення та організацію студентських гуртків, товариств, об'єднань, клубів за інтересами. Не менш важливим напрямом роботи органів студентського самоврядування є забезпечення співробітництва зі студентами інших вищих навчальних закладів, з метою обміну досвідом та організації дозвілля молоді. Все більшої актуальності сьогодні набуває діяльність щодо сприяння працевлаштуванню випускників, а також їх участь у вирішенні питань міжнародного обміну студентами.

В контексті розширення повноважень органів студентського самоврядування позитивним є закріплення в чинному Законі «Про вищу освіту» положення про те, що орган студентського самоврядування може бути зареєстрований як громадська організація відповідно до законодавства з урахуванням особливостей, встановлених Законом.

У сучасних внз студентські товариства вважаються посередниками між адміністрацією вищих навчальних закладів та студентськими колективами. Практика доводить, що студенти все ж таки виявляють більшу довіру до органів студентського самоврядування, а ніж до адміністрації вишу [3]. Це ще раз підкреслює важливість та необхідність існування студентського самоврядування в вищому навчальному закладі задля забезпечення прозорості та відкритості вищої освіти, задля можливості будь-якого студента, що стикнувся з труднощами, звернутися за допомогою до студентського товариства.

Проаналізувавши сучасний стан рівня студентського самоврядування у вищих навчальних закладах, а також взявши до уваги досвід іноземних країн, хотілося б навести наступні аргументи та пропозиції щодо покращення роботи органів студентського самоврядування у вищому навчальному закладі.

Отже, необхідно приділити значну увагу зацікавленню всіх студентів діяльністю органів студентського самоврядування та вищого навчального закладу через поліграфічну продукцію, інформаційні стенди, веб-сайти. Чимало уваги серед студентів, зокрема молодших курсів, привертають соціологічні опитування, спільні дослідження зі старшокурсниками. Позитивні результати має досвід залучення студентів в роботі конференцій, зокрема міжнародних, з питань

присвячених проблемам діяльності органів студентського самоврядування. Міжуніверситетські тематичні круглі столи викликають неабиякий інтерес у студентства, відчуття змагання та жага до перемоги спонукає все більшу кількість студентів брати участь спочатку у заходах, а потім й в діяльності органів студентського самоврядування взагалі.

З кожним роком органи студентського самоврядування підвищують свою значущість та стають визначальними представниками всієї студентської спільноти і відіграють важливу роль у галузі вищої освіти. Законодавчі ініціативи та діяльність Міністерства освіти і науки значною мірою сприяють цьому.

1. Про вищу освіту: Закон від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38
2. Кращенко Ю. Студентське самоврядування в освітньо-виховному середовищі вищої школи України та зарубіжжя [Електронний ресурс] / Ю. Кращенко. – Режим доступу: www.vsrmon.org.ua/studlibrary/manage/1167-2009-12-04-16-48-58
3. Добридень А.В. Стратегічні напрямки діяльності органів студентського самоврядування у вищій школі / А. В. Добридень // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. - 2013. - Вип. 108.1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VchdpuP_2013_1_108_15.pdf

Shebanits F.

HIGHER EDUCATION AND THE UPDATED STATUS OF THE STUDENT SELF-GOVERNMENT BODIES

The article deals with the main issues of formation and development of the student self-government bodies in Ukraine. The author considers the changes in the current legislation (the new Law of Ukraine “On Higher Education”) and gradual implementation of its provisions.

Keywords: students self-government, higher education institutions, students, of student self-government bodies.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І
ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ПІДСЕКЦІЯ: ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ

Базильчук О.В., Карпюк Р.П.
СУЧАСНІ ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДО РОБОТИ З ВІДНОВЛЕННЯ ЗДОРОВ'Я СПОРТСМЕНІВ..…….. 5

Григоренко Г.В.
СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ КОМПОНЕНТИ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ…… 6

Грицюк О.С.
ТЕХНОЛОГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ…… 8

Грузевич Н.І.
КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ…….…….. 10

Золотько Ю.С.
ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ АНДРАГОГІЧНОГО ПІДХОДУ В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ ДОРОСЛИХ…….…..…. 11

Зубченко Л.В.
ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ І ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ…… 13

Конох А.П.
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ…… 15

Конох О.Є.
ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИЗМУ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ……..…….. 17

Кривильова О.А.
АКМЕОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПТНЗ……...…… 19

Мозговий О.І.
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ…… 21

Кожухова Г. О., Морєва Г. Г.
ДО ПИТАННЯ ПРО ВИВЧЕННЯ СПАДЩИНИ АНТИЧНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ…..…..…. 22

Нікольченко Ю.М.
ГУМАНІСТИЧНА МІСІЯ КУЛЬТУРИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ……..…… 24

Нікольченко Т.М., Нікольченко М.В.
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ НА ГУМАНІТАРНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ……..…… 25

Ромашенко В. Є.
ФОМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ……..……... 27

Цибулько О.С.
РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ ДЖОНА ДЬЮЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ.. 29

ПІДСЕКЦІЯ: ТЕХНОЛОГІЇ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Березіна О.О.
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТУ ІМІДЖ-ПРОСУВАННЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НОВОГО ТИПУ……...…….. 31
Білик В.Г.
ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ…... 32
Голюк О.А.
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»……...…….. 33
Демидова Ю.О.
АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ…… 35
Косенко Ю.М.
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ…….. 37
Ленд'єл-Сяркевич А.А.
ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ЯК ФЕНОМЕНУ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ…… 39
Мачинська Н.І.
ПЕДАГОГІЧНА РЕФЛЕКСІЯ – ВАГОМИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ……... 40
Мякенька О.П.
МЕТА І ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ……...……... 42
Набок М.В.
ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА ДЕРЖАВНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ……. 43
Пахальчук Н.О.
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ БОТМЕРІВСЬКОЇ ГІМНАСТИКИ…….…….. 45
Плотнікова О.В.
ПЕДАГОГІЧНЕ ЗНАННЯ МОВИ: ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ДО ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ. Дайджест публікації Джорджа С. Банча (Університет Каліфорнії)…….. 47
Пристинський В.М., Пристинська Т.М.
ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ…… 48
Проценко О.Б.
ФОРМУВАННЯ ВМІННЯ ВЧИТИСЯ ЯК ЧИННИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ…….……... 50
Рейпольська О.Д., Таран І.Б.
ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ……..…….. 51
Щербакова К.Й.
ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИМ РОЗВИТКОМ ДІТЕЙ…… 53
Яйленко В.Ф.
ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО РОБОТИ З МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ…… 54

ПІДСЕКЦІЯ: ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

Брежнєва О.Г.
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ КОНЦЕПТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ…….…… 56
Воєводіна Н.М.
ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ ВУЗУ……... 58
Волік Н.А.
ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДА У ВИКЛАДЕННІ ІСТОРІЇ РОСІЙСЬКОЇ ТА СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ…….. 59
Гайдук Н. А.
СУЧАСНІ ЛІНГВІСТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТІВ…….. 61
Горобець С. М., Горобець О. В.
ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ У ВНЗ УКРАЇНИ…… 62
Гусєва О. І.
НАВЧАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД: ОСВОЄННЯ ТЕОРІЇ І ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ТРЕНІНГ… 64
Іванюта Н.В.
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН…… 65
Кажан Ю.М.
ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ТЕКСТАМИ ДЛЯ ЧИТАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ…….……. 67
Касянчук М.Г.
ЗАБУТІ КОМПЕТЕНЦІЇ……..…… 69
Ковейно Ю.В.
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ…….……..…….. 70
Конох А.А.
ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ…… 71
Кривонос О.М.
ДИПЛОМНА РОБОТА В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРА ЗА НАПРЯМОМ ПІДГОТОВКИ 6.040302 «ІНФОРМАТИКА»…….…… 73
Маляров О.М.
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЧИННИКИ УСПІШНОГО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЗА ФАХОМ» У ВНЗ…….. 75
Мойсеєнко Р.М.
ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ……. 77
Монгірдас Ю.А.
КРЕДИТНО-МОДУЛЬНІ ТА МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ОЦІНКА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ…… 78
Нестерова О.Ю.
ПЕДАГОГІЧНІ ЗАДАЧІ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ЕТИКИ……... 80
Ніколенко Л.М.
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН…….…… 81
Овдійчук Л.М.
КУРС «ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА» У ВНЗ: ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДННЯ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ……... 83
Павленко О.В.
ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ……..….. 85

Парлюк В.І.
ІНТЕРАКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ ОПРАЦЮВАННЯ ДИСКУСІЙНИХ ПИТАНЬ У ВИКЛАДАННІ ПОЛІТОЛОГІЇ В ВУЗІ…….. 86
Петренко О.В.
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ….. 88
Петрова І.О.
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН ДОКУМЕНТОЗНАВЧОГО ЦИКЛУ…… 89
Прохореня С.І.
НАВЧАННЯ КОНСПЕКТУВАННЮ ТЕКСТА СТУДЕНТІВ 1 КУРСУ……. 90
Ротаньова Н.Ю.
ЕВРИСТИЧНЕ НАВЧАННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ ЯК СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ……. 92
Сирмаміїх І.В.
ПРО АЛГОРИТМІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ПРИ РОЗВ'ЯЗАННІ ЙМОВІРНІСНИХ ЗАДАЧ 93
Терещенко С.І.
ПРО МЕТОДИ І ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ ТА ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ У ВНЗ…….. 94
Трофімова О.О.
ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ……. 96

СЕКЦІЯ ІІ
ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СВІТОВА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Белла М.В.
ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ ГІПЕРТЕКСТУ…….. 99
Бодненко Д.М.
ВИКОРИСТАННЯ ХМАРО ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ДОСЛІДНИЦЬКОМУ НАВЧАННІ……..... 100
Ганжело С.М.
ВИКРИСТАННЯ КОМПЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ…… 102
Глушак О.М.
ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА…… 103
Грачова А.В.
ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ У ВНЗ……. 105
Денисова Л.В.
ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ХМАРНИХ ОБЧИСЛЕНЬ В ПРАКТИЦІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ СПОРТУ……... 106
Захарова О.В.
РОЗВИТОК СВІТОВОГО РИНКУ ОН-ЛАЙН ОСВІТИ……..…… 107
Золотарьова О.В., Примакова Г.А.
ПОТЕНЦІАЛ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ……..…….. 109
Кухар Л.О., Франчук В.М., Франчук Н.П.
ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «КОМП'ЮТЕРНО-ОРІЄНТОВАНІ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ ТА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ»……... 111
Назаренко Н.В.
ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ У НАВЧАННІ ІНФОРМАТИЦІ……... 112

Найдьонова Л.А.
ФОРМУВАННЯ МЕДІА- ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ ЯК КЛЮЧОВА СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ…… 114
Онищенко І.В.
ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ…… 115
Осадчий В.В., Осадча К.П.
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ…… 116
Папазова А.В.
ВИКОРИСТАННЯ ЗОБРАЖЕНЬ У СЛАЙД-ЛЕКЦІЯХ З ІСТОРІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ.. 119
Пастернак О.М.
ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПЛАТФОРМИ НАВЧАННЯ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ……. 121
Русаков С.С.
ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ КІНО»…… 122
Рябуха Ю.В.
РОЛЬ ВЕБ-САЙТУ ВУЗУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ…… 124
Субашкевич І.Р.
ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ВНЗ…… 125

СЕКЦІЯ ІІІ
ВИЩА ШКОЛА: НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ І ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ

Атоян О.М.
УДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ…… 127
Баймуратов М.О.
МІЖНАРОДНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СФЕРІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ..…... 128
Бойко Ю.В.
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ…… 129
Булатова О.В.
РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ…….. 131
Василькова Є.А.
ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ В УКРАЇНСЬКІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ…….. 133
Годованик Є.В.
РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ……. 134
Загородня Н.В.
ЩОДО АДАПТАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИМОГ (В КОНТЕКСТІ ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИЩУ ОСВІТУ»)…….. 135
Лазарева А. П.
ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ…….. 137
Мисечко О.Є.
ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ З МОВНОЇ ОСВІТИ У ПІДГОТОВКУ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УКРАЇНІ…….. 138
Могілевський В.С.
МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ…….. 140

Мосьпан Н.В.
ВЗАЄМОДІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ З РИНКОМ ПРАЦІ: ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ…….. 142
Надежденко А.О.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ…..…… 143
Омельченко В. Я., Омельченко Г. П.
ПРОБЛЕМИ СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ..... 145
Папаяні С.В.
ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ……. 146
Пересада О.М.
УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ……. 148
Пефтієва О.Ф.
АКМЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИЩОЇ ОСВІТИ…….…….. 149
Польщиков В.В.
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ……..……...…..……. 150
Проценко І.Ю.
ЗИМА НЕ МОЖЕ БУТИ ВІЧНОЮ (РОЗДУМИ ПРО ЛІТЕРАТУРУ ПАРАГВАЮ ТА РОМАН ХУАНА МАНУЕЛЯ МАРКОСА «ЗИМА ҐЮНТЕРА»)…..……... 151
Регейло І.Ю.
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ У ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ…….. 153
Северінова О.Б.
МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ... 154
Семкова Л.В.
ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА СИСТЕМУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ….... 155
Семчик О.О.
ПРАВОВА ОСНОВА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЄДИНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР…… 157
Соломко А.С.
ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ……..... 159
Тихомирова Г.Є.
СУТНІСТЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЛЮДИНИ НА ОСВІТУ……..…….. 161
Трима К.А.
ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ…….. 162
Трофименко М.В.
ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС……..……. 164
Чентуков І.Ю.
РОЗВИТОК РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ…….…… 167
Черних Є.М.
ДО ПИТАННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ДОКТРИНИ……...…….…… 168

СЕКЦІЯ IV
ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

Брежнєва-Єрмоленко О.В., Сириця С.О.
ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ВИКЛАДАЧІВ ТА СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ……...…….. 171

Вагіна Н.С.
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ ДО РОБОТИ З УЧНЯМИ В МЕЖАХ МІЖНАРОДНИХ КОНКУРСІВ І ПРОЕКТІВ……. 172
Данилевич М.В.
ПРО РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВЗ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ В СФЕРІ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ……..……..…… 174
Іващенко М.В., Бикова Т.Б.
ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ В УМОВАХ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ОСВІТИ…….……..……...… 175
Коломієць А.А.
ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ……..……...…… 176
Кузнецова Г.П.
СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ…… 178
Кучаковська Г.А.
СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ДОДАТКОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗАСІБ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ШИРОКОПРОФІЛЬНОГО ВУЗУ……..……..……... 179
Оніщенко І.Г.
ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНЯ ПАРАДИГМА ВИПЕРЕДЖУЮЧОЇ ОСВІТИ……. 182
Попович Н.М.
ІННОВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ НЕПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА……... 184
Притула О.Л.
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В ТРАДИЦІЯХ ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦТВА…..…….. 185
Свірський Б.М.
ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС» ЗА КПК УКРАЇНИ 2012 РОКУ В МДУ…… 186
Сивак О.А.
ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ…….……..... 188
Сиволап Л.А.
РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ……...……. 189
Сітовська Л.В
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ……. 192
Соколова І.В.
ІННОВАЦІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ: ПОШУКИ СМИСЛІВ……. 193
Федорова Ю.Г.
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ В ОСВІТІ……..……. 195
Чирчик С.В.
МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДИЗАЙНЕРІВ ІНТЕР'ЄРУ…….. 196
Яблоков С.В.
«ДІАЛОГ КУЛЬТУР» У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ…… 197

СЕКЦІЯ V
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ І ВИЩОЇ ШКОЛИ

Авшенюк Н.М.
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ УНІВЕРСИТЕТІВ... 200
Балабанов К.В.
НАПРЯМИ ТА ОСНОВНІ ЕФЕКТИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ……. 201

Барегамян С.Х.
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ВНЗ (ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД)…… 203
Біницька К.М.
БІЛОСТОЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА: СУЧАСНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, ЄВРОПЕЙСЬКА ОСВІТА……... 205
Веклич В.О.
МІЖНАРОДНІ ЗАХОДИ УНІВЕРСИТЕТІВ, СПРЯМОВАНІ НА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ……... 206
Головко О.В.
ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВОЇ СПІВПРАЦІ ХАРКІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ З ІНОЗЕМНИМИ ВИЩИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ……..……..…….. 207
Гутнікова А.В.
БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС: ПРОБЛЕМИ І НЕДОЛІКИ ……..…...…… 209
Жиленко Т.І., Захарченко Н.М.
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ МОБІЛЬНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ…….…….…… 211
Копиткова Н.В.
ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ЮРИДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ……. 212
Кристопчук Т.Є.
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ – КЛЮЧОВА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ……..……. 214
Лоскутова Н.М.
ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ ТЕМПУС В УКРАЇНСЬКИХ ВИШАХ ЯК ПРИКЛАД ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР…… 215
Марена Т.В.
РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ…….. 217
Мітюшкіна Х.С.
РОЗВИТОК МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ……... 219
Назаренко Н.І.
АКАДЕМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ МІЖ ЛІВЕРПУЛЬСЬКИМ ТА МАРІУПОЛЬСЬКИМ УНІВЕРСИТЕТАМИ……. 220
Ніколенко Т.І.
ФЕНОМЕН НОВОЇ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ У ГЛОБАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ АСПЕКТАХ…… 222
Носік С.В.
РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНІЙ МОБІЛЬНОСТІ – ЯК ЕЛЕМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ…….. 224
Огнівчук Л.М.
МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК РЕСУРС ЇХ РОЗВИТКУ…… 226
Путятін Е.І.
РОЗВИТОК ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ…… 227
Ракута В.М
«ІНСТИТУТ GEOGEBRA ЧЕРНІГІВ, УКРАЇНА» ЯК ЦЕНТР МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА…….……...…… 229
Сабадаш Ю.С., Ципоренко Л.Д., Дабло Л.Г.
ДОСВІД СПІВРОБІТНИЦТВА МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ З ІТАЛІЙСЬКИМИ УНІВЕРСИТЕТАМИ У ГАЛУЗІ ВИЩОЇ ОСВІТИ……. 230
Циклаурі О.Б.
ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СВІТЛІ СУЧАСНИХ РЕФОРМ…….…….……. 232

Шишкіна М.П.
ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДОСЛІДНИЦЬКИХ МЕРЕЖ У МІЖНАРОДНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ…….. 234
Щудло С.А.
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ: ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ UERA (УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ДОСЛІДНИКІВ ОСВІТИ)…… 235

СЕКЦІЯ VI
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИЩОЇ ШКОЛИ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Арканджелі М.
МОВНА РІЗНОМАНІТНІСТЬ У ПОЛІКУЛЬТУРНІЙ ЄВРОПІ…….. 237
Балабанова Н.В.
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ…….. 238
Горупа Т.А.
НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІЇ ЮРИСТІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ УСТАНОВИ ОСВІТИ «БРЕСТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. А.С. ПУШКІНА»)……..... 240
Гуткевич С.О.
ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ У США…….. 242
Дорменєв В.С.
СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРОСТОРІ…… 244
Задорожна-Княгницька Л.В.
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ…….. 245
Золотарьова О.В., Мирончeнко В.А.
СУЧАСНА ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ…….. 247
Івашко О.А.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ПОЛЬСЬКІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ……... 248
Колосов Р.В.
ДЕРЖАВНА ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА: НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ…… 250
Корня С., Мандажи О.
ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МІЖ УНІВЕРСИТЕТАМИ ТА РИНКОМ ПРАЦІ У РЕСПУБЛІЦІ МОЛДОВА: ВІДНОСИНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ……. 252
Кругляков О.М.
ЕФЕКТИВНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ УЧБОВОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПОЛЬЩІ…… 255
Лучіфора Р.М.
ДЛЯ ЧОГО ВИВЧАТИ ЛАТИНУ ТА ДАВНЬОГРЕЦЬКУ МОВУ, СЬОГОДНІ, В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ…… 256
Маноледакіс М.
ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ КРАЇН ПРИЧОРНОМОР'Я МІЖНАРОДНИМИ ГРЕЦЬКИМ УНІВЕРСИТЕТОМ……. 259
Погонцева О.В., Василенко М.М.
АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІТНЕСУ ТА РЕКРЕАЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЧЕХІЇ…… 260
Рибалка І.С.
ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ-ЛІТЕРАТУЗНАВЦІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРІТАНІЇ ТА США…… 262

Рудницька Г.В., Гавенко О.С.
УНІВЕРСИТЕТИ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ: ДОСВІД ІТАЛІЇ ДЛЯ СВІТОВОЇ СПІЛЬНОТИ…… 263
Сапожников С.В.
ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ АЛБАНСЬКОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ……. 265
Сепе М.
ЛІНГВІСТИЧНА ОСВІТА ТА ВИКЛАДАННЯ ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ…… 266
Сидорук А.В.
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ……. 268
Сімак К.В.
ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРІВ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ПРИ УНІВЕРСИТЕТАХ І КОЛЕДЖАХ КАНАДИ……. 270
Стьопін М.Г.
ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ВІДКРИТОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІЗРАЇЛЮ……. 272
Чеховська М.В.
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ БОЛГАРІЯ……... 274
Шебаніц Д.М.
РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ……. 275
Юреніє В.
СИСТЕМА ОСВІТИ ЛИТВИ…….. 276

СЕКЦІЯ VII
УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вовк Б.І.
КЕРІВНА РОЛЬ ПЕДАГОГА У ПРОЦЕСІ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРШОКУРСНИКІВ…… 279
Гапонюк О.І.
ЯКІСТЬ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ВНЗ…….. 280
Дарманська І.М.
МОДЕЛЮВАННЯ НАЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ МАГІСТРАТУРИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ…….. 282
Ємельянова Н.М.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИСОКОЯКІСНОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ І РІШЕННЯ…….. 283
Жолболдин Т.К.
ГАРМОНИЗАЦИЯ ПРАВОВЫХ СИСТЕМ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ…….. 285
Ковальова Н.П.
ЗВ'ЯЗОК НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ НА ЮРИДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ……... 286
Корня С.
ЗВ’ЯЗОК МІЖ СИСТЕМОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА РИНКОМ ПРАЦІ: РЕАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ…….. 288
Кравченко В.О.
РОЛЬ ВИКЛАДАЧА В РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ…….. 289

Кудлай В.О.
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПОКРАЩАННЯ ОСВІТИ У ВНЗ…… 291
Левків В.І.
ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ ЗІ СПОРТИВНИХ ІГОР У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ…. ……. 293
Лянной Ю.О., Сущенко Л.П.
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ……...… 294
Маковецька Н.В.
ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ…… 296
Михайличенко Л.Л.
ІНТЕНСИФІКАЦІЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ…….. 298
Наказний М.О.
ЗМІСТОВА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ……. 300
Пігарева Г.І.
ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ СТАНДАРТІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ…… 302
Степанченко О.С.
НАДАННЯ ПЛАТНИХ ПОСЛУГ ЯК СКЛАДОВА АВТОНОМІЇ ВНЗ…….…… 303
Уварова О.О.
ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ…….…….. 305
Хоббі Ю.С.
АВТОНОМІЯ ВНЗ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ…….. 306

СЕКЦІЯ VIII
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Авдан О.Г.
ДОЦІЛЬНІСТЬ БРЕНДИНГУВ СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ……. 307
Беззубченко О.А.
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ……. 308
Васильєв Є.О.
ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ……...…… 310
Горбашевська М.О.
ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У РЕФОРМУВАННІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ…… 311
Гоша І.О.
ПАРАМЕТРИ ОЦІНКИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ……. 313
Киричок А.П.
ПРОБЛЕМА ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ PR-ФАХІВЦІВ В УКРАЇНІ……. 314
Кислова Л.А.
ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ… 315
Мацука В.М.
ТЕНДЕНЦІЇ ВПЛИВУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВНЗ…….. 317

Найдьонов М.І.
МАСШТАБНІСТЬ СУБ'ЄКТНОСТІ У ВІДПОВІДНОМУ РІВНІ СКЛАДНОСТІ ВИКЛИКІВ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ…….. 318
Орєхова С.Є.
ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТА МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ…… 320
Осипенко К.В.
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИЩІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ……. 321
Осіпцов А.В.
ВІДНОШЕННЯ СТУДЕНТІВ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ДО ФЕНОМЕНУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ……...…….. 323
Перепадя Ф.Л.
ШЛЯХИ РОВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СФЕРІ ОСВІТИ……...……. 325
Пунчак Л.А.
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ В УКРАЇНІ……..…… 326
Сидоренко П.О.
ВПЛИВ ФАКТОРУ ЦІНИ НА РОЗВИТОК РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ…… 327
Скарга О.О.
ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВНЗ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ 329

СЕКЦІЯ ІХ
МОЛОДЬ В ОСВІТІ

Варава Л.А.
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ……. 331
Вовк О.Р.
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ……. 332
Генералова О.М.
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ЗАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ…….. 334
Голік О.Б.
АКТИВІЗАЦІЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МАГІСТРАНТІВ НА ОСНОВІ СТВОРЕННЯ ПРОЕКТІВ……. 336
Даниленко О.С.
РОЛЬ КУРАТОРА В АДАПТАЦИИ СТУДЕНТА……. 338
Коваленко Ю.О.
ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗНАНЬ, ВМІНЬ ТА НАВИЧОК У СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ…… 340
Коробанова О.Л.
ВЗАЄМОДІЯ СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНИХ ГРУПАХ: МОЖЛИВОСТІ РЕГУЛЯЦІЇ 341
Криволапов Е.А.
МІСЦЕ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДІ……..…… 343
Кулікова А.О.
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИПУСКНИКІВ ЯК ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ СУЧАСНОГО ВНЗ…… 344
Манько Ю.В.
ОСВІТА, ЯК ОДИН ІЗ ПЕРВИННИХ ФАКТОРІВ СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МОЛОДІ……...……... 346

Мельникова О.С.
ШКІЛЬНА МЕДІОСВІТА В УКРАЇНІ…… 347
Микитенко М.С.
НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ ДІЄВИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ ПРАВОПОРУШНИКІВ…….. 349
Онуфрієнко О.Г., Боброва О.Г.
ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ В НАВЧАННІ, ВИХОВАННІ ТА У МАТЕМАТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ШКОЛЯРІВ І СТУДЕНТІВ…….. 350
Орєхов В.В.
РОЗВИТОК МЕДІАГРАМОТНОСТІ МОЛОДІ В УКРАЇНІ…… 352
Слющинський Б. В.
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРОВАНОСТІ МОЛОДОГО ФАХІВЦЯ ВІД ШКОЛИ ДО РОБОЧОГО МІСЦЯ. …….. 353
Занозновська О.Г.
УЧАСТЬ МОЛОДІ В МІЖНАРОДНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМАХ……... 355
Шебаніц Ф.Ф.
ВИЩА ОСВІТА ТА ОНОВЛЕНИЙ СТАТУС ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ…….. 356

CONTENTS

WORKSHOP I
TECHNOLOGIZING HIGHER EDUCATION

SUB-WORKSHOP: TECHNOLOGY TRAINING COMPETITIVE PROFESSIONALS

Bazylchuk O., Karpyuk R.
MODERN PRINCIPLES OF PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE SPECIALISTS ON A PHYSICAL REHABILITATION TO WORK ON HEALTH RENEWAL OF SPORTSMEN……... 5

Grigorenko G.
STRUCTURAL AND FUNCTIONAL COMPONENTS OF PROCESS OF THE PROFESSIONAL PEDAGOGICAL PREPARATION OF THE STUDENTS OF PHYSICAL TRAINING FACULTY…….. 6

Grytsiuk O.
TECHNOLOGY SUPPORT THE PROFESSIONAL ORIENTATION OF TRAINING IN MATHEMATICS OF FUTURE SPECIALISTS IN TECHNICAL SPECIALTIES……. 8

Hruzevych N.
THE IMPORTANCE OF A FOREIGN LANGUAGE TEACHER COMMUNICATIVE ROLE…….. 10

Zolotko Y.
PRACTICAL USE OF ANDRAGOGICAL APPROACH TO POSTIGRADUATE ADULT LEARNING……. 11

Zubchenko L.
THE FORMATION OF THE CREATIVE OF THE FUTURE SPECIALIST IN THE SPHERE OF PHYSICAL EDUCATION SPORT AND HEALTH……... 13

Конон А.
PROFESSIONALLY-PEDAGOGICAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS OF PHYSICAL CULTURE AND TOURISM……. 15

Конон О.
FEATURES PRACTICAL TRAINING FUTURE TOURISM PROFESSIONALS IN HIGHER EDUCATION……. 17

Kryvylova O.
ACMEOLOGICAL TECHNOLOGY AS PART OF THE LEARNING ENVIRONMENT OF THE FUTURE TEACHERS OF VOCATIONAL SCHOOLS……. 19

Mozgovoy O.
FEATURES OF THE ORGANIZATION OF TOURISM SENOIRS…… 21

Kozhukhova G., Moryeva G.
CONCERNING THE QUESTION ABOUT THE INVESTIGATION OF THE HEREDITY OF ANTIQUE CIVILISATION……..… 22

Nikolchenko Y.
CULTURAL HUMANISTIC MISSION AT UNIVERSITY UNDER GLOBALIZATION…. 24

Nikolchenko T., Nikolchenko M.
THEORY AND PRACTICE OF TRANSLATION IN THE HUMANITIES FACULTIES OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS…… 25

Romashenko V.
FORMATION OF INFORMATION-COMMUNICATION COMPETENCE OF THE FUTURE EXPERTS IN EDUCATIONAL MANAGEMENT AS AN INTEGRAL COMPONENT OF EDUCATION INFORMATIZATION…… 27

Tsybulko O.
THE REALIZATION OF THE IDEA OF JOHN DEWEY'S PROBLEM-BASED LEARNING AT HIGH SCHOOL…….. 29

SUB-WORKSHOP: **TECHNOLOGIES IN TEACHER EDUCATION**

Berezina O.
THE REALIZATUIN OF IMAGE-PROMOTION PROJECT FOR THE PRESCHOOL OF NEW TYPE……. 31
Bilyk V.
APPLICATION OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS……... 32
Golyuk O.
PECULIARITIES OF MODELLING THE CURRICULUM FOR BACHELOR'S DEGREE IN PRIMARY EDUCATION ……..…… 33
Demidova Y.
CHECKING THE EFFICIENCY OF THE PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF COGNITIVE INDEPENDENCE OF SENIOR PRESCHOOLERS…….. 35
Kosenko Y.
PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING CREATIVE PERSONALITY OF PROSPECTIVE PRE-SCHOOL TEACHER…….. 37
Lengyel-Syarkevich A.
FEATIRES OF TRAINING FUTURE TEACHERS OF MUSIC AS A PHENOMENON OF ETHNO-NATIONAL CULTURE……..……. 39
Machunska N.
PEDAGOGICAL REFLECTION A SIGNIFICANT FACTOR FORMATIONPOSITIVE REINFORCEMENT LEARNING IN THE FUTURE TEACHERS OF PRIMARY SCHOOL 40
Miakenka O.
PURPOSE AND FACTOR SAFE BEHAVIOR PRESCHOOL CHILDREN……... 42
Nabok M.
PRACTICE OFUKRAINE EDUCATION POLICY IMPLEMENTATION ON STATE AND LOCAL LEVELS…… 43
Pahalchuk N.
TRAINING FUTURE SPECIALISTS IN PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION WITH THE HELP OF BOTMER'S GYMNASTICS…….…… 45
Plotnikova O.
PEDAGOGICAL LANGUAGE KNOWLEDGE: PREPARING MAINSTREAM TEACHERS FOR MULTICULTURAL EDUCATION. Digest to George C.Bunch article (University of California)…….…….. 47
Prystynsky V., Prystynska T.
HEALTH OF MAN REFORM IN THE INNOVATION PROCESS OF HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION……..……... 48
Protsenko O.
FORMATION OF THE SKILL «LEARNING TO LEARN» AS A FACTOR OF QUALITY ASSURANCE OF THE FUTURE HIGHER TEACHERS PROFESSIONAL TRAINING…. 50
Reipolska O., Taran I.
INTERACTIVE TECHNOLOGIES AS THE BASIS FOR TRAINING OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS…… 51
Shcherbakova E.
THE PROBLEM OF PRESCHOOL TEACHERS' TRAINING FOR THE ORGANIZATION AND MANAGEMENT OF LOGICAL MATHEMATICAL DEVELOPMENT…… 53
Yaylenko V.
THE FORMATION OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS' READINESS TO WORK ON THE MORAL EDUCATION OF PRESCHOOL AGE CHILDREN…….. 54

SUB-WORKSHOP: **TECHNOLOGY OF EDUCATION**

Brezhnyeva O.
THE TECHNOLOGICAL CONCEPT OF PROVIDING THE MATHEMATICAL DEVELOPMENT AMONG PRESCHOOLERS……..……... 56
Voyevodina N.
USING THE CASE-STUDY TECHNOLOGY IN TEACHING GEMAN AS A MEANS OF INTERCULTURAL COMPETENCE OF UNIVERSITY STUDENTS…… 58
Volik N.
THE APPLICATION OF CASE STUDY IN THE TEACHING THE HISTORY OF RUSSIAN AND FOREIGN LITERATURE……... 59
Gaiduk N.
MODERN LINGUISTIC CONCEPT: GLOBAL EXPERIENCE OF RESEARCH OF CONCEPTS…….…… 61
Horobets S., Horobets O.
PERSPECTIVES FOR THE INTRODUCTION OF TIME MANAGEMENT IN THE INIVERSITIES OF UKRAINE……..…… 62
Gusieva O.
ACADEMIC TRANSLATION: THEORETICAL STUDIES AND DEVELOPMENT OF SKILLS…….. 64
Ivanyuta N.
SINGLE QUESTIONS OF TEACHING PROCEDURAL DISCIPLINES…… 65
Kazhan Y.
PECULIARITIES OF THE WORK WITH TEXTS FOR READING WHILE STUDY IN THE SECOND FOREIGN LANGUAGE……..…… 67
Kasianczuk M.
THE LOST COMPETENCIES……...…… 69
Koveino Y.
MODERN TECHNOLOGIES OF LEARNING IN HIGER EDUCATION: ISSUE OF PRACTICAL IMPLEMENTATION……..…..…… 70
Konoh A.
USING MODERN TECHNOLOGIES INNOIVATSIYNYH IN THE PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION WITH SPECIALIZATION ECOTOURISM…….…….. 71
Kryvonos O.
DIPLOMA PAPER IN THE SUSTEM OF BACHELORS' TRAINING WITH A DEGREE IN 6.040302 INFORMATICS……..…….. 73
Malyarov O.
FEATURES TEACHING OF THE DISCIPLINE «THE FACTORS OF SUCCESSFUL EMPLOYMENT IN A SPECIALTY IN THE UNIVERSITY»…….…… 75
Moiseienko R.
THE USE OF ACTIVE TEACHING METHODS IN HIGHER EDUCATION…..…….. 77
Mongirdas J.
CREDIT-MODULAR AND MODULE-RATING TECHNOLOGIES OF STUDYING: WORLD EXPERIENCE AND ESTIMATION OF ITS USAGE AT UKRAINIAN HIGHER SCHOOL……. 78
Nesterova O.
PEDAGOGICAL PROBLEMS AS A FACTOR OF TRANSLATOR'S ETHIC DEVELOPMENT……... 80
Nikolenko L.
INNOVATION TECHNOLOGIES OF TEACHING OF LEGAL DISCIPLINES…… 81
Ovdijchuk L
COURSE «CHILDREN'S LITERATURE» AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: PECULIARITIES OF TEACHING UNDER CREDIT AND MODULE SYSTEM…….……. 83

Pavlenko O.
THE USE OF GAME-BASED LEARNING TECHNOLOGIES IN HIGHER EDUCATION 85
Parlyk V.
INTERACTIV TECHNOLOGY IN DISCUSSION QUESTIONSIN IN TEACHING POLITOLOGY AT THE UNIVERSITY…… 86
Petrenko O.
MODERN EDUCATION TECHNOLOGIES IN HIGH EDUCATION INSTITUTIONS…... 88
Petrova I.
INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING DISCIPLINES DOKUMENTOVEDCHESKOGO CYCLE…… 89
Prokhorenia S.
TEACHING OF FIRST-YEAR STUDENTS TO OUTLINE THE TEXT OF A LECTURE… 90
Rotanyova N.
HEURISTIC TEACHING OF HIGHER MATHEMATICS AS MODERN TECHNOLOGY OF TEACHING AND EDUCATION……. 92
Syrmamiikh I.
ABOUT ALGORITHMIZATION TRAINING IN SOLVING PROBABILITY PROBLEMS 93
Tereshchenko S.
ABOUT THE METHODS AND FORMS OF CONDUCTING PRACTICAL TRAININGS, SEMINARS AND LABORATORY RESEARCH IN UNIVERSITIES…… 94
Trofimova O.
INTERACTIVE METHODS AND THEIR USING ARE FOR TEACHING OF DISCIPLINES OF NATURAL CYCLE……. 96

WORKSHOP II
INFORMATIZATION OF HIGHER EDUCATION AS THE WORLD TREND OF HIGHER EDUCATION DEVELOPMENT

Bella M.
THE PROBLEMS OF MEANING OF THE HYPERTEXT……..…… 99
Bodnenko D.
USING CLOUD ORIENTED TECHNOLOGY IN A RESEARCH BASED TRAINING…… 100
Ganzhelo S.
USE OF COMPUTER TECHNOLOGIES AT THE LESSONS OF THE GERMAN LANGUAGE……...…… 102
Glushak O.
EXPERIENCE OF ELECTRONIC COURSES IN BORYS GRINCHENKO KYIV UNIVERSITY……..…… 103
Grachova A.
PECULIARITIES OF DISTANT LEARNING IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS……..…… 105
Denysova L.
PROSPECTS FOR THE USE OF CLOUD COMPUTING TECHNOLOGIES IN THE PRACTICE OF MASTER OF SPORTS……... 106
Zakharova O.
DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL E-LEARNING MARKET……..…….. 107
Zolotaryova O., Primakova G.
POTENTIAL OF DISTANCE LEARNING AND PROBLEMS OF ITS IMPLEMENTATION IN HIGHER EDUCATION OF UKRAINE…….. 109
Cuhar L., Franchuk V., Franchuk N.
FEATURES OF TRAINING OF DISCIPLINE «COMPUTER-ORIENTED TRAINING SYSTEM OF COMPUTER SCIENCE AND FOREIGN LANGUAGE»…….. 111

Nazarenko N.
ELECTRONIC TEXTBOOK AS AN INNOVATIVE TOOL IN TEACHING COMPUTER SCIENCE…… 112
Naydonova L.
FORMATION OF MEDIA AND INFORMATION LITERACY AS A KEY COMPONENT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION……. 114
Onishchenko I.
INFORMATIZATION OF HIGHER EDUCATION AS A FACTOR OF FORMATION OF THE INFORMATICS COMPETENCE OF THE PRIMARY SCHOOL TEACHERS……..… 115
Osadchiy V., Osadcha K.
MODERN EDUCATION TECHNOLOGIES: INTEGRATION PROBLEMS……. 116
Papazova A.
USING OF THE IMAGES IN SLIDE-LECTURES IN HISTORY IN THE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS…….. 119
Pasternak O.
USING OF THE DISTANCE LEARNING PLATFORM FOR THE ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK OF STUDENTS……..…… 121
Rusakov S.
THE USAGE OF E-LEARNING ENVIRONMENT IN THE PROCESS OF TEACHING THE COURSE «HISTORY OF CINEMA»…… 122
Ryabukha Y.
THE ROLE OF A UNIVERSITY WEBSITE IN THE INFORMATION SPACE…… 124
Subashkevych I.
MEDIA TECHNOLOGIES IMPLEMENTATION IN THE PROCESS OF THE HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION……..……. 125

WORKSHOP III
HIGHER SCHOOL: NATIONAL PRIORITIES AND EUROPEAN GUIDELINES

Atoyan O.
IMPROVING THE CONSTITUTIONAL MECHANISM FOR IMPLEMENTING EDUCATION POLICY IN MODERN CONDITIONS ……..……... 127
Baymuratov M.
THE INTERNATIONAL INTEGRATION PROCESSES IN THE AREA OF EDUCATION 128
Boyko Y.
MODERN TRENDS IN UKRAINIAN EDUCATIONAL SPACE…… 129
Bulatova O.
REGIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION……..……..…….. 131
Vasilkova E.
THE EUROPEAN BENCHMARKS IN UKRAINIAN HIGH SCHOOL..…… 133
Hodovanyk Y.
THEIMPACT OF EUROPEAN INTEGRATION FOR PROCURING OF EDUCATIONAL SERVICES……...……..…….. 134
Zahorodnya N.
ON THE QUESTION OF THE ADAPTATION OF HIGHER EDUCATION TO THE EUROPEAN STANDARDS (IN THE CONTEXT OF THE ADOPTION OF THE LAW OF UKRAINE «ON HIGHER EDUCATION»)…….…….. 135
Lazareva A.
BASIC SITUATION BOLONSKOHO PROCES……...……..……..... 137
Misechko O.
IMPLEMENTATION OF EUROPEAN DOCUMENTS ON LANGUAGE EDUCATION IN TRAINING TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES IN UKRAINE……..…… 138

Mohilevskyy V.
LOCAL SELF-GOVERNMENT AS A PHENOMENON OF MODERN NATIONAL CONSTITUTIONALISM……..……. 140
Mospan N.
INTERACTION OF HIGHER EDUCATION WITH THE LABOR MARKET: THE EUROPEAN UNION POLICY……...…… 142
Nadezhdenko A.
PRESSING QUESTIONS OF FORMING OF EDUCATIONAL POLITICS IN UKRAINE... 143
Omelchenko V., Omelchenko G.
PROBLEMS SYSTEM OF CONTINUOUS PROFESSIONAl ECONOMIC EDUCATION... 145
Papayani S.
HISTORICAL AND LEGAL ASPECTS OF EDUCATIONAL POLICY IN UKRAINE…… 146
Peresada O.
IMPROVEMENT OF LEGAL REGULATION OF EDUCATIONAL SERVICES……. 148
Peftieva O.
ACMEOLOGICAL ASPECTS OF A TERTIARY EDUCATION……..…….. 149
Polschykov V.
THE TRANSFORMATION OF LEGAL REGULATION OF EDUCATIONAL SPHERE TODAY……...…… 150
Protsenko I.
WINTER NEVER EVER (REFLECTIONS ON THE LITERATURE OF PARAGUAY AND JUAN MANUEL MARCOS NOVEL «WINTER GUNTHER»)……...……..… 151
Reheilo I.
PECULIARITIES OF SPECIALISTS OF HIGHER QUALIFICATION PREPARING IN THE 20TH – EARLY 21ST CENTURIES……. 153
Severinova O.
METHODOLOGICAL BASES OF EUROPEAN EDUCATIONAL INTEGRATION OF UKRAINE……...…… 154
Semkova L.
THE INFLUENCE OF GLOBAL TRENDS ON THE HIGHER EDUCATION SYSTEM OF UKRAINE……...……..……..… 155
Semchyk O.
LEGAL BASIS FOR INTEGRATION OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATION IN THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION AREA…….……...…… 157
Solomko A.
THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION PROCESSES ON PRIORITIES OF DEVELOPMENT OF HIGHER SCHOOL IN THE CONTEXT OF NATIONAL EDUCATION AND UPBRINGING……..... 159
Tikhomirova G.
THE ESSENCE OF THE CONSTITUTIONAL RIGHT TO EDUCATION……..…….. 161
Tryma K.
THE TRANSFORMATION OF THE HIGH ESTABLISHMENT UNDER THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION PROCESS…….…… 162
Trofymenko M.
EU PUBLIC DIPLOMACY……..……..……..……..……..……..… 164
Chentukov I.
REGIONALIZATION IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION……..……..… 167
Chernych E.
ON THE ISSUE OF COMPULSORY LEGAL DOCTRINE……. 168

WORKSHOP IV
INNOVATIVE PROCESSES IN THE HIGHER EDUCATION OF UKRAINE

Brezhnyeva-Yermolenko O., SyrytsyaS.
FORMING OF ENGLISH COMPETENCE TEACHERS AND STUDENTS OF ECONOMIC SPECIALTIES …… 171
Vahina N.
PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF MATHEMATICS FOR THE WORK WITH STUDENTS WITHIN THE FRAMEWORK OF INTERNATIONAL COMPETITIONS AND PROJECTS …… 172
Danylevych M.
ABOUT REFORMATION OF HIGHER SPORT EDUCATION OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF RECREATIONAL ACTIVITY…….. 174
Ivaschenko M., Bykova T.
THE EDUCATIONAL INNOVATIONS FEATURES IN THE CONTEXT OF THE ACTUALIZATION OF ECONOMICS OF EDUCATION…… 175
Kolomiets A.
THE FUNDAMENTAL NATURE OF MATHEMATICS EDUCATION AS A FACTOR OF INFLUENCE ON HIGHER EDUCATION REFORM IN UKRAINE…… 176
Kuznetsova H.
THE SOCIO-CULTURAL APPROACH IN HIGHER PHILOLOGICAL EDUCATION SYSTEM…… 178
Kuchakovska G.
SOCIAL NETWORKING AS AN ADDITIONAL PEDAGOGICAL TOOL IN TEACHING STUDENTS OF WIDE UNIVERSITY…….. 179
Onishchenko I.
PHILOSOPHICALANDEDUCATIONALPARADIGMAHEADOFEDUCATION……. 182
Popovich N.
INNOVATIVE DIRECTIONS OF CONTINUOUS TEACHER TRAINING MUSIC TEACHERS…… 184
Prytula O.
PROFSSYONALNAYA PREPARATION OF THE FUTURE TEACHERS FYZYCHEKOY CULTURAL TRADITIONS ZAPOROZHSKOHOO COSSACKS …….. 185
Svirsky B.
INNOVATIVE TEACHING COMPONENT OF THE COURSE «CRIMINAL TRIAL» FOR THE CCP UKRAINE IN 2012 AT MDU……. 186
Sivak O.
FORMATION OF THE FUTURE PROFESSIONAL'S COMPETENCES IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE……. 188
Syvolap L.
REFORMATION OF HIGHER EDUCATION IS IN UKRAINE…….. 189
Sitovska L.
INCREASING THE TRAINING EFFECTIVENESS OF FUTURE LAWYERS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN THE PENITENTIARY SYSTEM OF UKRAINE……. 192
Sokolova I.
INNOVATIONSINHIGHEREDUCATION OF UKRAINE: SEARCHOFMEANING…… 193
Fedorova J.
PSYCHO-PEDAGOGICAL COMPETENCE IN EDUCATION……... 195
Chyrchyk S.
THE MODEL OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF INTERIOR DESIGNER ……. 196
Yablokov S.
«DIALOGUE OF CULTURES» IN MODERNPEDAGOGICAL LITERATURE……... 197

WORKSHOP V
INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION AND HIGH SCHOOL

Avshenyuk N.
GLOBALIZATION DETERMINANTS OF UNIVERSITIES' INTERNATIONAL COOPERATION…… 200
Balabanov K.
DIRECTIONS AND MAIN EFFECTS OF THE INTERNATIONAL COOPERATION BETWEEN UKRAINIAN UNIVERSITIES…….. 201
Baregamyan S.
THEORETICAL AND PRACTICAL PROBLEMS OF THE EMPLOYMENT OF UNIVERSITY GRADUATES (EUROPEAN EXPERIENCE)……. 203
Binytska K.
BIALYSTOK UNIVERSITY OF THE REPUBLIC OF POLAND: MODERN UNIVERSITY, EUROPEAN EDUCATION…….. 205
Veklych V.
INTERNATIONAL MEASURES OF UNIVERSITIES THAT ARE AIMED TO IMPROVE THE QUALITY OF EDUCATION……..…….. 206
Golovko O.
EXPERIENCE AND PROSPECTS OF SCIENTIFIC COOPERATION OF KHARKIV STATE UNIVERSITY OF FOOD TECHNOLOGY AND TRADE WITH FOREIGN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS…….. 207
Gutnikova A.
BOLOGNA PROCESS: PROBLEMS AND DISADVANTAGES…… 209
Zhylenko T., Zacharchenko N.
THE ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF MOBILITY IN HIGHER EDUCATION…….. 211
Kopytkova N.
FEATURES OF FOREIGN STUDENTS AT THE FACULTY……. 212
Krystopchuk T.
INTERNATIONALIZATION AS A KEY CONDITION FOR IMPROVING QUALITY AND COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATION……..…..…… 214
Loskutova N.
THE EXPERIENCE OF IMPLEMENTATION OF THE TEMPUS PROGRAMME IN UKRAINIAN UNIVERSITIES AS AN EXAMPLE OF INTEGRATION INTO THE EUROPEAN EDUCATIONAL ENVIRONEMENT……..…… 215
Marena T.
THE ROLE OF TRANSNATIONAL HIGHER EDUCATION IN THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONALIZATION OF EDUCATIONAL ACTIVITIES…… 217
Mityushkina H.
DEVELOPMENT OF INTERREGIONAL COOPERATION OF UKRAINE AND POLAND IN EDUCATION……..…….. 219
Nazarenko N.
ACADEMIC LINKS BETWEEN THE UNIVERSITY OF LIVERPOOL AND MARIUPOL STATE UNIVERSITY……...……. 220
Nikolenko T.
THE PHENOMENON OF THE NEW KNOWLEDGE-DRIVEN ECONOMY IN RESPECT OF GLOBAL AND REGIONAL ASPECTS……..…… 222
Nosik S.
DEVELOPMENT OF ACADEMIC MOBILITY - MODERNIZATION AS AN ELEMENT OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE……..…….. 224
Ognivchuk L.
INTERNATIONAL COOPERATION UNIVERSITY AS A RESOURCE FOR THE DEVELOPMENT OF THE UNIVERSITY……..…….. 226

Putyatin E.
ECONOMIC ACTIVITY INTERNATIONALIZATION DEVELOPMENT…… 227
Rakuta V.
GEOGEBRA INSTITUTE OF CHERNIHIV, UKRAINE AS THE CENTRE OF INTERNATIONAL COOPERATION…… 229
Sabadash J., Tsyporenko L., Dablo L.
EXPERIENCE OF COOPERATION BETWEEN MARIUPOL STATE UNIVERSITY AND ITALIAN UNIVERSITIES IN THE SPHERE OF HIGHER EDUCATION…… 230
Tsyklauri O.
CROSS-BORDER COOPERATION OF UKRAINE IN THE FIELD OF HIGHER EDUCATION IN THE CONTEXT OF MODERN REFORMS…… 232
Shyshkina M.
THE USE OF EUROPEAN RESEARCH NETWORKS IN THE INTERNATIONAL ACTIVITIES OF THE UNIVERSITIES…… 234
Shchudlo S.
DEVELOPMENT PROSPECTS OF NON-GOVERNMENTAL RESEARCH ORGANIZATIONS IN UKRAINE: INSTITUTIONALIZATION OF UERA (UKRAINIAN EDUCATIONAL RESEARCH ASSOCIATION)…….. 235

WORKSHOP VI
INNOVATIVE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION IN FOREIGN COUNTRIES

Arcangeli M.
LANGUAGE DIVERSITY IN MULTICULTURAL EUROPE…….…..……. 237
Balabanova N.
FOREIGN EXPERIENCE IN USING INNOVATIVE LEARNING TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL STAFF TRAINING…….……. 238
Horupa T.
STUDENTS RESEARCH WORK IN PROFESSIONAL TRAINING SYSTEM OF PROSPECTIVE LAWYERS (ON THE BASIS OF THE EDUCATIONAL INSTITUTION «BREST STATE UNIVERSITY NAMED AFTER A.S. PUSHKIN») …… 240
G**utkevych S.**
TRAINING OF SPECIALISTS IN ECONOMICS IN THE USA……. 242
Dormenev V.
REVIWE OF SOME MODERN TEACHING METHODS IN THE EUROPEAN HUMAN AREA……... 244
Zadorozhna-Knyagnitska L.
INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF STANDARDS FOR THE PROFESSIONAL TRAINING OF SCHOOL LEADERS……. 245
Zolotaryova O., Mironchenko V.
MODERN EUROPEAN PRACTICE OF DISTANCE LEARNING……. 247
Ivashko H.
PROVISION OF A TOP-QUALITY HIGHER EDUCATION IN POLAND…….. 248
Kolosov R.
STATE EDUCATIONAL POLICY: NATIONAL STANDARDS AND EUROPEAN PERSPECTIVE……..……. 250
Cornea S., Mandaji E.
THE RELATIONSHIP BETWEEN UNIVERSITIES AND THE LABOR MARKET IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA RELATIONS AND PROSPECTS…….. 252
Krugliakov O.
THE EFFECTIVENESS OF EDUCATIONAL PROCESS ORGANIZATION IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS IN POLAND…….. 255

Lucifora R.
WHY STUDY LATIN AND GREEK LANGUAGE, TODAY, AT THE EUROPEAN UNIVERSITY……. 256
Manoledakis M.
BLACK SEA STUDIES AT THE INTERNATIONAL HELLENIC UNIVERSITY…… 259
Pogontseva O., Vasilenko M.
ANALYSIS OF TRAINING PROGRAMS FOR FUTURE SPECIALISTS IN FITNESU AND RECREATION IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE CZECH REPUBLIC…….. 260
Rybalka I.
LITERATURE STUDY IN UNIVERSITIES OF GREAT BRITAIN AND THE USA…….. 262
Rudnytska G., Gavenko O.
UNIVERSITIES FOR FOREIGNERS: THE ITALIAN EXPERIENCE FOR THE WORLD COMMUNITY……..…….. 263
Sapozhnykov S.
EUROPEAN GUIDLINES IN ALBANIAN PEDAGOGICAL STAFF TRAINING SYSTEM……..… 265
Sepe M.
LINGUISTIC EDUCATION AND TEACHING OF THE ITALIAN LANGUAGE…… 266
Sydoruk A.
FOREIGN EXPERIENCE PAGETABLE OF FUTURE SPECIALISTS OF PHYSICAL CULTURE TO THE ORGANIZATION OF ENTERTAINMENT ACTIVITIES…… 268
Simak K.
THE PERFORMANCE OF CENTRES FOR INTERNATIONAL STUDENTS AT CANADIAN UNIVERSITIES AND COLLEGES……. 270
Styopin M.
DISTANCE LEARNING TECHNOLOGIES: EXPERIENCE OF OPEN ISRAELI UNIVERSITY……..……... 272
Chekhovska M.
FORMING THE SYSTEM OF HIGHER PEDAGOGIGAL EDUCATION IN THE REPUBLIC OF BULGARIA…….. 274
Shebanits D.
REGULATION OF EDUCATIONAL SERVICES IN THE MEMBER STATES OF THE EUROPEAN UNION……..…… 275
Jureniene V.
THE SYSTEM OF EDUCATION OF LITHUANIA……. 276

WORKSHOP VII
QUALITY MANAGEMENT OF HIGHER EDUCATION

Vovk B.
THE LEADERSHIP ROLE EDUCATOR IN THE PROCESS OF SELF-EDUCATION ACTIVITY OF FRESHMEN…….……..…… 279
Gaponiuk. O.
THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES AS A KEY TO INCREASE THE COMPETETIVENESS OF UKRAINIAN UNIVERSITIES…….. 280
Darmanska I.
MODELING OF EDUCATIONAL PROCESS OF MASTERS COURSE WHEN PREPARING FUTURE MANAGERS OF EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS AS THE FACTOR OF PROVIDING QUALITY OF HIGHER EDUCATION…….…….. 282
Emelyanova N.
HIGH QUALITY OF EDUCATION: PROBLEMS AND SOLUTIONS…….. 283

Zholboldin T.
THE HARMONIZATION OF LEGAL SYSTEMS AS A FACTOR IN IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES…… 285
Kovaleva N.
THE CONNECTION BETWEEN TEACHING AND TRAINING SPECIALISTS AT THE FACULTY OF LAW……... 286
Cornea S.
THE RELATIONSHIP BETWEEN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM AND THE LABOUR MARKET: REALITY AND PROSPECTS……... 288
Kravchenko V.
THE ROLE OF A LECTURER IN REALIZATION OF MODERN EDUCATIONAL POLICY……... 289
Kudlay V.
A QUALITY MANAGEMENT SYSTEM AS THE CONTINUOUS IMPROVEMENT TECHNOLOGY OF THE UNIVERSITY EDUCATION……. 291
Levkiv V.
FEATURES OF PROVIDING OF QUALITY OF HIGHER ATHLETIC EDUCATION OF FUTURE COACHES-TEACHERS ON SPORTING GAMES IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS…… 293
Liynnoy U., Sushchenko L.
FORMING OF PROFESSIONAL MOBILITY AS MAKING REFORMATIONS OF HIGHER PHISICAL EDUCATION OF FUTURE SPECIALISTS ON PHYSICAL REHABILITATION…… 294
Makovetska N.
PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHER AS A CONDITION FOR ENSURING THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION……..……. 296
Mikhajlichenko L.
INTENSIFICATION OF THE SYSTEM OF TRAINING OF PROSPECTIVE SPECIALISTS……. 298
Nakaznyi M.
SUBSTANTIVE PATTERN OF TEACHING PRACTICE ORGANIZATION FOR STUDENTS OF THE TRANSLATION DEPARTMENT IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION…… 300
Pihareva H.
INTRODUCTION IN UKRAINESTANDARDS AND GUIDELINES FOR QUALITY ASSURANCE IN THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION……. 302
Stepanchenko O.
PAID SERVICES AS A PART OF UNIVERSITY AUTONOMY…… 303
Uvarova O.
TEACHING OF THE HUMANITIES TO THE FOREIGN STUDENTS IN THE CONTEXT OF IMPROVEMENT OF QUALITY OF EDUCATION…….. 305
Khobby I.
THE AUTONOMY OF UNIVERSITIES AS A FACTOR OF IMPROVING THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION……. 306

WORKSHOP VIII
COMPETITIVNESS OF HIGHER EDUCATION

Avdan O.
BRANDING NECESSETY IN MODERN CONDITIONS OF NATIONAL HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS ACTIVITY……. 307
Bezzubchenko O.
COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN UNIVERSITIES IN EUROPEAN EDUCATION AREA……... 308

Vasilyev E.
THEORETICAL APPROACHES TO UNDERSTANDING FOREIGN TRADE……..…… 310
Gorbashevskaya M.
INNOVATIVE PROCESSES ARE IN REFORMATION OF HIGHER EDUCATION OF UKRAINE……... 311
Gosha I.
SETTINGS LEGAL ASSESSMENT OF THE PROVISION OF EDUCATIONAL SERVICES……...…… 313
Kyrychok A.
THE PROBLEM OF PR-SPECIALISTS TRAINING QUALITY IN UKRAINE……. 314
Kyslova L.
COMPETITIVENESS FACTORS OF HIGH EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS……... 315
Matsuka V.
INNOVATIVE ACTIVITY' INFLUENCE TRENDS ON COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS……...…. 317
Naydonov M.
THE SCALE OF SUBJECTIVITY IN THE CORRESPONDING LEVELS OF DIFFICULTY CHALLENGE: ENSURING COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN UNIVERSITIES…….. 318
Orehova S.
THE THEORETICAL JUSTIFICATION OF COMPETITIVENESS AS PART OF THE MARKETING STRATEGY OF THE HIGHER EDUCATION INSTITUTION IN THE EDUCATION MARKET…… 320
Osipenko K.
COMPETITIVENESS HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS……..…… 321
Osiptsov A.
THE ATTITUDE OF TRADITIONAL UNIVERSITIES STUDENTS TOWARD THE PHENOMENON OF UNIVERSAL VALUES OF A PERSONALITY…….. 323
Perepadya F.
WAYS OF DEVELOPMENT OF HUMAN POTENTIAL IN EDUCATION……. 325
Punchak L.
MODERN PROBLEMS OF PREPARING PERSONNEL IN UKRAINE…… 326
Sydorenko P.
THE INFLUENCE OF PRICE FACTOR ON THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SERVICES MARKET……...…….. 327
Skarha O.
COMPETITIVENESS FACTORS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE EDUCATIONAL SERVICES MARKET……... 329

WORKSHOP IX
YOUTH IN EDUCATIONAL PROCESS

Varava L.
FORMATION OF PROFESSIONAL IDENTITY AS A FACTOR COMPETITIVENESS OF FUTURE SPECIALIST. ……..……. 331
Vovk O.
MODERN APPROACHES TO ORGANIZATION OF OUT-OF-CLASS ACTIVITY OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS. …….. 332
Generalova O.
FORMATION PERSONAL MATURITY AS A PSYCHOLOGICAL AND EDUCATIONAL PROBLEMS OF HIGH SCHOOL. ……... 334
Golik O.
ENHANCING CREATIVE THINKING MASTERS BY CREATING PROJECTS……. 336

Danylenko O.
THE ROLE OF THE TUTOR IN THE STUDENT'S ADAPTATION……. 338
Kovalenko J.
EVALUATION LEVEL OF FORMATION OF SPECIAL THEORETICAL KNOWLEDGE AND SKILLS OF STUDENTS OF THE FACULTY OF PHYSICAL EDUCATION……. 340
Korobanova O.
STUDENTS INTERACTION IN STUDENT GROUPS: THE MEANS OF CONTROL……. 341
Krivolapov E.
THE PLACE OF EDUCATION IN THE SYSTEM OF VALUES OF YOUNG PEOPLE….. 343
Kulikova A.
COMPETITIVENESS OF GRADUATES AS INDICATOR OF OVERALL PERFORMANCE OF MODERN HIGHER EDUCATION INSTITUTION……. 344
Manko U.
EDUCATION AS ONE OF THE PRIMARY FACTORS OF SOCIAL MOBILITY OF YOUNG PEOPLE…….. 346
Melnikova O.
MEDIA EDUCATION IN SCHOOL OF UKRAINE……. 347
Mikitenko M.
THE NEED FOR EFFECTIVE MECHANISMS OF STATE POLICY TOWARDS JUVENILE DELINQUENTS……. 349
Onufriienko O., Bobrova O.
THE INTRODUCTION OF ELEMENTS OF REGIONALIZATION IN TRAINING, EDUCATION AND MATHEMATICAL TRAINING OF STUDENTS. ……. 350
Oriekhov V.
DEVELOPMENT OF MEDIA LITERACY OF YOUNG PEOPLE IN UKRAINE……. 352
Sliushchinskiy B.
PROBLEMS OF MOULDING SOCIAL INTEGRATING SKILLS OF A YOUNG SPECIALIST FROM SCHOOL TO WORKPLACE……. 353
Zanozovska O.
PARTICIPATION OF YOUTH IN INTERNATIONAL EDUCATIONAL PROGRAMMERS…….. 355
Shebanits F.
HIGHER EDUCATION AND THE UPDATED STATUS OF THE STUDENT SELF-GOVERNMENT BODIES…….. 356

Міжнародна науково-практична заочна конференція
International Remote Research-to-Practice Conference

Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи

Universities International Activities as a Factor of the Innovational Development of the Higher School

(18 вересня 2015 року)

(September 18, 2015)

Збірник матеріалів конференції
Conference proceedings

У збірнику публікуються праці українською, російською, англійською та італійською мовами

The publication in the volume are in Ukrainian, Russian, English and Italian

Підготовка видання до друку:	Соколова І., Вялкова І., Константинова Ю., Костіна С., Новицька О., Ромашенко В., Стуліка О., Чередніченко І.
Дизайн обкладинки:	Смотрицький А.
Комп′ютерна верстка:	Голоцукова О.

The editorial board:	Sokolova I., Vyalkova I., Konstantinova U., Kostina S., Novitskaya O., Romashenko V., Stulika O., Cherednichenko I.
Cover design:	Smotritskiy A.
Computre version:	Golotsukova O.

Україна – Маріуполь – МДУ
Ukraine-Mariupol-MSU